HUGONIS GROTII. B.S.

fri Arch: Front of Monymuf b. Bot

DE

Nr 22

Jure Belli ac Pacis

LIBRORUM III.

COMPENDIUM,

Annotationibus & Commentariis Selectis illustratum.

In Usum Studiosæ Juventutis Academiæ ED INENS IS.

EDINBURGI.

Excudebant Hæredes & Successores Andrea Anderson, Regiæ Mazjestatis, Urbis & Academiæ Typographi, ANNO DOM. MDCCVII.

LIBRORUM III.

WW ILOO

Anthopathopatha Communication Scientis illustration

In White Similable Jevinelia Academia Find Dilly at a

EDINUELA

Arcudebagt I breades as Erranus II. 19. dan Archaela (n. 19. de dan) Jedanis, Urbis Er Academan II. (19. de dan) MDCAVII.

AMPLISSIMO & NOBILISSIMO DOMINO,

D. SAMUELI McCLELLAN Equiti Aurato, qui recto per Filios a Parentibus ducto Stemmate, ab Antiqua & Nobili Mcclellanorum Baronum Fani-Cudberti Familia, Genus trahit; Urbis ED INBURGI Consuli Magnifico, Augustissima Regina a Consiliis.

D. D. Thoma Toung Equiti Aurato, Jacobo Nairn, Joanni Cleghorn, & Carolo Hope, Prætoribus Æquissimis.

D. Gulielmo Nielson, Ædili Vigilantissimo.

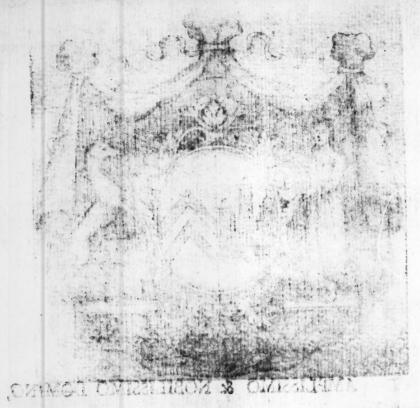
D.D. Gulielmo Baird, & Jacobo Dewar, illi Urbis, huic Academiæ, Quæftoribus Fidelissimis; cæterisq, Consiliariis Spectatissimis.

NEC NON

D. Gilberto Somervel, Magistro præsidi, reliquisque Sodalitatum Artisicum Magistris Dignissimis,

Patronis, quos adoptare potuit, maxime idoneis, utpote quibus commissa est dignitas & incolumitas Athenai Edinensis, boc quicquid est Opusculi, Primitias sui in boc genere Laboris, ad usum Juventutis Academica, qua sub eorum Umbra feliciter bonis Literis operam dat, exantlati & perfecti, submisse offert.

GULIELMUS SCOTT.

Barorum Phin Cadlers Fund by Gome and to Udas of Lan Confall Magnifico, Augustatione Regard a Confallia.

D. D. Tire a Torn Equit Auctor Recolo News, Comedia Horse, Trescribus Realismonths.

D. Gallet. L. Majarish Verlanden na ang katalah D. D. Calal te Maint, & jirah kikanan ali ilaha malah Resibus i ide diming cestering Confinants Specimalis MOM DEM

PREFATIO.

E The quam contuli operam ad hoc Compendium adornandum, non publico sed privato potius usui destinabam; ut scile id Juventuti Academicæ prælegerem & explicarem, & sic viam illis præirem ad majora evadendi: Quia tamen videbam ingratum scribendi laborem, cum gravi temporis jactura conjunctum, jamdudum studiosis satietatem & sastidium movisse, optimum sactu visum est, vulgato typis libello, utriq, incommodo mederi. Quapropter cum in lucem publicam nihil tere prodeat præsationis præsidio non munitum, ne consuetudinem inveteratam prorsus posthabuisse videar, ejus vice sungetur Oratiuncula quam in Auditorio privato habui ad ipsos Juvenes, cum Grotianas inchoarem præsectiones, quæ sic se habet.

Divino fretus auxilio, & de vestra, Char: Orn: Juvenes, diligentia animig; attentione bene sperans, novum jam opus aggredior, explicationem scil: & enodationem principiorum juris Natura & Gentium, quorum cognitio omni bominum generi non tantum utilis sed pernecessaria videtur: iffa enim ratio dictat nullam societatem coli, nec consuetudinem bomini cum bomine intercedere posse, nis accedat officiorum commutatio, bac quippe sublata societatis fabricam totam corruere necesse est. Que igitur doctrina adeo necessaria & uti'is bumano generi esse possit, quam illa, que omnia comprebendit officia que dictante natura bomo bomini debet. Nulla vita pars officio vacare potest, ideog; nunquam non utilis erit bac de officies disciplina: Ea autem non aliunde nec e puriori fonte bauriri potest, guam ex juris natura, & Gentium fcientia, ad cujus prascriptum omnia qua vel publice vel privatim geruntur, fieri debent, si recte facta dici mereantur. Quis vero prastabilem banc scientiam atg; doctrinam tanta eruditione, tantog; ingenii & judicii acumine, ut illud omnes merito admirentur, tractavit, & exintimis penetralibus abditisq; recessibus in lucem protratam, ad omnem vita usum & conditionem accommodavit, quam vir incomparabilis Hugo Grotius in suo nunquam perituro opere, cui Titulum de Jure Belli ac Pacis fecit, de cujus prostantia, eruditione summag; utilitate, quam ex eo cujuscung; st quisq; generis & conditionis, capere possit, potius nibil dicendum mibi videtur, quam ut eam pradicando pro ingenii exigua facultate, minus fortasse dicam quam par est. Tanta doctrine & eruditionis fama, quam eo sibi conciliavit Author, atq; tot clarissimorum virorum egregia Testimonia satis illud illustrant atq; celebrant; & inter alios, Clar. Boeclerus, qui prafationem suam ad Commentarios in boc Grotii opus egregio claudit encomio, bisce verbis, Qui semel, inquit Grotium in ipso Grotio agnoverit, in sinu gaudebit, & gratulabitur sibi de arcano & habili instrumento, ac portatili Bibliotheca maximis quibusq; rebus conficiendis oportuna.

Cum autem considerarem operis Grotiani prolixitatem tantam esse ut anni Academici spatio, illud totum percurrere non possem, nec compendium ullum quod mibi arrideret invenirem, opera pratium me facturum sperabam, nec a

muner-

muneris ratione, quod in bac Academia- sustineo alienum, fe illud a me in Epitomen coactum & commentario ex selectis variorum notis composito, illustratum, bic excudi curarem : Quod si fructum aliquem inde percipietis, luculentum & amplum laboris mei præmium sum babiturus; cerse majori animi promptitudine & alacritate ad alia, que studiis vestris promovendis inservire possint, perficienda, memet accingam. Nibil Sane magis in votis mibi fuit, & adbuc est, quam Accademica Juventuti pro virili prodesse, Spartamas quam nactus sum Des propitio sic exornare, ut a vobis quibus studia cura cordia; sunt. nibil amoris, industrie, aut officii unquam mei desideretur : voluntatem meam, non facultatem innuo ; tenuitatem enim ingenii agnosco. probe conscius me multis subsidiis necessariis destitutum, nulloque fere bonarum artium presidio instructum, ad opus magnum & arduum suscipiendum accedere; verum propensus in vos animus & prolixa voluntas me impulit ut studiis vestris promovendis quovis modo, etiam cum aliquo fama mea dispendio, infervirem. Hoc agite igitur Ch: Adol animumg; buic Studio intendite qued sese vobis commendat utilitate & jucunditate quas frustra in aliis scientiis humanis queratis, que omnes hujus gratia addiscuntur, & tum maxime utiles sunt cum mentem ad bec percipienda preparant: buc inservit Philosophia Scholastica, buc Litera bumaniores, quarum verum usum in boc opere ostendit Grotius; imo ipsa Mathesis vix alind majus emolumentum adfert. quam quod judicium ingenium acuat ita ut accuratius de iis qua ad efformandos mores spectant, cogitemus.

Expectatis forte me hic præfationis loco quædam dicturum & de ipso Grotic & de ejus opere: Ut igitur hic etiam aliqua ex parte expectationi

vestre fiat satis de utroq; paucis agam.

Excellentissimus Hugo Grotius natus est Delphis in Holandia 10 Apr. 1583, Novem jam annos natus versus composuit, & tam felices in omni studiorum genere secit progressus, ut cum annum atatis sua decimum quintum attigisset, summi Philosophi, egregii Theologi & doctissimi Jurisconsulti nomen adeptus sit. Nondum vigesimum annum impleverat cum ab Holandiæ Zelandiæ q; ordinibus Advocatus sisciconstitutus est. Post aliquot annos ingravescentibus turbis & simultatibus, carceri & aternis vinculis mandatus, uxoris solertia & arte evasit, ac in Galliam se recepit, ubi apud Ludovicum 13 summo fuit in honore. Tandem in Patriam rediit, sed brevi inimicorum odio denuo coactus solum

Consiliariorum Christinæ Suecorum Reginæ receptus est, & ab ea in Galliam legatus mittitur; ubi postquam integris quindecim annis legatione apud Ludovicum 13 summa cum laude functus esset, in Sueciam revertitur. Animadvertens autem in ipso statim adventu procerum quorundam in se invidiam, non destitit coram Regina quoties ad eam accederet, veniam ad suos revertendi essegitare, qua agretandem impetrata, pramiis maximis, omnibusq; honoris indiciis ornatus, abiit; Sed oborta tempestate, navis qua vectus erat, lacera & persua ad oram Cassubiæ impegit. Grotius post naufragium ex assectavaletudine anxius, iter per terram continuare maluit, quam sese rursus truci pelago committere: paucis vero post diebus ingravescente morbo ad Rostokium subsistere coactus, fatis cessit 28 Mensis Augusti, Anno Christi 1645 Ætatis vero 62.

Longwest force in the quistinconstructive due of a l'ambitaries into

Supervacanei laboris duxi tempus insumere in recensendis & laudandis singulis bujus clarissimi viri scriptis, quibus Remp: literariam mirifice auxit & ornavit; norunt omnes quanti habeantur apud barum rerum idoneos Judices, ejus commentarii prastantissimi in omnes fere libros tam veteris quam novi Testamenti. Omnium manibus teritur. in omnium sinu fovetur, aureus ille & nunquam satis laudatus liber, de veritate Religionis Christiana. Sed ut alia taceam in eo certe opere oujus compendium jam vobis exhibeo, omnem ingenii vim eruisse, omnesque multiplicis & reconditæ eruditionis thelauros effudisse, videtur Grotius, idque eo successu, ut eruditi ad unum omnes uno testentur ore,vix aliquem vixisse mortalium,qui tanta ingenti solertia O tam late diffusa per omnium disciplinarum genera eruditione polleret, quanta incomparabile boc opus demonstrat Authorem suum instructum fuisse. Quamobrem merito tot viri eruditi non propier argumenti tantum dignitatem utilitatemą; sed imprimis singularem doctrinam, & Summam qua tractatur eruditionem, se bene de humano geneie, & sua quemą; Republica meriturum, arbitrati fuere, suscipiendo ejus commentationem, & conferendo suas operas ad illustranda qua difficiliora apparent: Imo in multis Europa Academiis professores publici constituti sunt, qui illud doceant & explicent, utpote quod in se contineat non tantum principia omnis justitia & juris, sed & Christiana politices,nec non omnis societatis & regiminis fundamenta maxime solida. Longame.

Longum foret eorum qui incomparabile boc opus lucubrationibus suis illustrarunt vel nomina recensere, pracipuostamen indicabo ut illi quibus boc studium arridet eos sibi comparent & consulant. Primus qui in tantum virum calamum strinzit. erat Joannes a Felden I. V. D. & Matheseos in Academia Julia Professor qui contradicendi studio abreptus a Grotio fere ubig; dissentit : eum vero abunde refutavit Theodorus Graswinckel stricturis suis quas in eum expedivit. Anno 1663 prodierunt Commentarii a Clariff. Bœclero summo Judicio elaborati in Librum 1. Sin septem priora capita Lib. 2. Gaspar Zieglerus sua in integrum opus eruditissima commentaria juris publici fecit Anno 1666. Et postea Anno 1671 Ofiander Theol: Prof. Tubingæ, qui in examinandis quastionibus Theologicis que passim apud Authorem occurrunt totus fere est, sua edidit. Celeberrimus Pufendorfius anno sequenti in lucem emilit opus suum eruditum & egregium de jure Nat: & Gent. quod pro supplemento amplissimo & optimo perpetuog; in Grotium Commentario baberi debet. Henrici Henniges observationes in Grotium circa annum 1673 prodiere. Gronovius Criticorum Princeps doctissimis suis Notis Grotium ornavit Anno 1680. Becmanus Grotium cum variorum Natis publicavit Anno 1691. Denig; ut alios fileam Clariff. Vander Meuelen prastantissimam & nitidissimam Grotii editionem una cum amplissmis suis Commentariis tribus magnis voluminibus nuper absolvit & in Lucem emisit.

Ex bisce aliisq; quos brevitati studens taceo ea excerpsi que mibi videbantur ad Grotium intelligendum maxime utilia, ita ut rarius ab eorum verbis recesserim, parum nempe solicitus de illorum loquendi modis, qui forte a casta latinitate abborrent, quum rerum quam verborum major ratio habenda fit; verba enim rerum causa, non res verborum gratia inventa sunt. Citationes, ut vocant, Authorum unde singula decerpta sunt, plerumque omisi, quia legentis animum, & attentionem, mirum in modum perturbant. Elegantissima etiam Authoris Prolegomena consulto pratermili, quoniam pracipua Quastiones que ibi tractantur passim in ipso opere & Commentariis repetuntur.

Atg, bac bactenus non enim vos Ornatiff. Adolefc. diutius in limine detinebox ad rem ipsam alacri accedamus animo D. O. M. prius venerati ut felices no-

bis successus largiri dignetur.

it t, ii le ii ii ii ii

m no b-

m

IS 272

u-it

ur r-

da da io-ia fi-

bos

IS

acrif SACE

Hugonis Grotii

Jure Belli ac Pacis Compendium.

Liber Primus.

CAPUT. I.

Quid Bellum, quid Jus?

ONTROVERSIÆ corum, quos nulla Juris Civilis tenet Communio, quales sunt, & qui in Gentem nondum coierunt, & qui inter se diversarum sunt Gentium, tum privati, tum Reges ipsi, quique par Regibus Jus obtinent, sive illi Optimates sunt, sive Populi liberi, aut ad Belli aut ad Pacis tempora pertinent. Sed quia Bellum Pacis causa sufcipitur, & nulla est Controversia unde non Bellum oriri possit, occasione belici Juris, quæcunque tales incidere solent controversiæ recte tractabuntur : ipsum deinde nos Bellum ad Pacem, ut finem fuum, deducet.

Commentarius.

quam Jus Naturæ & Gentium Occasionem vero Tituli videntur præbuisse, quæ simili fensu Cic: in orat: pro L. Corn: Balbo scribit Pompeii singularem quandam laudem O prastabilem scientiam effe in fæderibus, pacti-

Jus Belli ac Pacis nihil aliud fignificat onibus, conditionibus, populorum, Regum, exterarum nationum : In universo denique Belli Jure ac Pacis. Quod idem valet, ac si dixisset, in universo naturæ & Gentium Jure Pompeium peritissimum esse. Excusatum vero & laudatum putavit Gretius, cum antiquis lo-

one Jus Belli ac Pacis, naturæ & Gentium Jus exprimit: Quæcunque enim controversiæ inter Reges populosque liberos habentur, illæ de Pacis Bellique negotiis funt, & Jure aliquo decidi debent : Jus Civile quod fuæ Civitatis cancellis includitur, huc non pertingit, & extra Territorium Jus dicenti impune non paretur. Recurrendum igitur ad illud Jus quod potestas civili altior sancit,

qui, præsertim cum aptissima etiam locuti- Jus scil: Naturæ, quod Deus mentibus omnium hominum in ipsa rerum natura, aperte obtulit & promulgavit, & quo, quasi vinculo perpetuo ac obligatorio Decreto, univerfum Civitatum & Rerum publicarum Corpus contineri & componi voluit fummus. hominum Legislator. Quod Jus, quoniam Pacem Bellag; mundi moderatur & ordinat, recte Belli Pacifq; Jus dicitur.

1. Bellum est status per vim Certantium quatales sunt.

sed etiam consilium & præparatio inimica hostem arguit; nec tam consistit Bellum in pugna, quam in tractu aliquo temporis, quo durante, voluntas armis decertandi manifesta est; & sicutunus imber non denominat Tempestatem humidam, ita neque pugna quælibet denominat Bellum. Addit Author que

Dicitur status, quia non tantum actio, tales, i. e. quatenus exercent eum statum. vel quatenus certant, aut gerunt aliquid rerum quod sit certantium officii aut moris : Nam per Bellum alia aguntur quæ id non spectant. Et dantur etiam alii status per vim: certantium, ex quibus tamen nullum oritur. bellum, respectu scil: aliorum, cum quibus nulla est controversia.

2. Jus hic nihil aliud fignificat quam id quod est Justum, idque negante magis sensu quam ajente, ut Jus sit quod injustum non est. Est autem injustum, quod naturæ societatis ratione utentium repugnat.

Per non Injustum nihil aliud intelligit Author, quamid quod legibus prohibitum non est, neg; improbatum, ideoq; licitum & permissum potius quam præceptum. Nam alio sensu justum dicitur quod Lege præcipitur, & injustum facere dicitur quicunque illud ipsum exequi negligit. Ita ut aliquid non tantum sit justum quia Lege sancitum, fed etiam justum quia nullo Jure prohibitum. Est autem injustum quod naturæ so-

cietatis humanæ repugnat. Cum enim jus naturæ latum sit ad societatis conservationem. quæcung; cum ea conveniunt eamq; confervant, recte dicuntur justa & honesta; quæ autem cum ea non conveniunt, ordinemq; in ea tollunt, & eam omnino destruunt, merito injusta & turpia appellantur; ut, Deum. negare verbis vel factis, falsos Deos colere, inobedientia erga superiores, impietas in parentes, inhumanitas in proximum, &c.

3. Hoc Jus duplex est, Rectorium scil: quod est inter eos qui regunt & qui reguntur, qua tales; ut inter Patrem & Liberos, Dominum & Servos, Regem & Subditos. Et Æquatorium, eorum scil: qui inter se vivunt ex æquo: Fratrum, Civium, Amicorum, Fæderatorum.

tinet ubi scil: altera pars contrabentium su- hunc respectum quicquid negotii inter imperior est, altera inferior, & in ejus defini- perantem & parentem intercesserit, id omne

Jus Rectorium insocietate inæquali, ob- tione bene additur Qua tales, quia extra

n

tr

Ve

Ju

aut

qui

men lius

Rei

mir

tho alic

zut

Prie plen tur. Jus æquatorium in societate æquali lo- que non licent.

ad jus æquatorium pertinet : In contracti- cum habet, ubi fcil: vivitur ex æquo. i .. bus namo; Principes Jure privatorum utun- ubi omnibus inter se licent eadem, eadem-

4. Altera Juris significatio est qua ad personam refertur : quo senfu Jus est, Qualitas moralis personæ competens ad aliquid juste habendum vel agendum. Et est duplex hæc qualitas, persecta scil: quæ Facultas dicitur, & minus perfecta, quæ Aptitudo nominatur.

actionis attributum, hic autem ad personam refertur; et per Qualitatem moralem definitur, quæ nihil aliud est quam vis, copia, vel licentia, moribus & legibus fundata. Sic E. G.

Jus supra consideravit author quatenus est Civis Jus est, vel Qualitas, Aquam ex publico fonte petere. ItaOperarius dicitur habere Jus ad stipendium, cujus ratione dicitur dignus mercede fua.

5. Facultas est Jus proprie & stricte dictum, quod Juris Consultis explicatur nomine sui: sub quo continetur, 1mo Potestas, tum in se quæ libertas dicitur, tum in alios, ut Patria, Dominica. Dominium plenum five minus pleno. 3tio Creditum.

Qualitas hæc moralis, quæ perfecta nominatur, perfectum nobis jus vel facultatem tribuit ad aliquid agendum vel retinendum, i. e. adaliquid exigendum & persequendum, quod nobis debetur, & idcirco Jure nostro petere & vindicare possumus. Atq; hæc Qualitas ratione minus perfectæ dicitur activa, & nomine sui appellatur: Per suum au tem intelligitur omne id quod quis secundum Justitiæ Leges vel facere, vel obtinere, vel exigere, atq; habere potest. Sub hoc Jure perfecto continetur potestus in se; nemo autem proprie potestatem habet in se;neque enim imperare sibi, neque se prohibere, quisquam potest, neg; etiam Dominus vita & membrorum est, quatenus vero quis sub nullius est potestate, sed sui Juris, eatenus in se quodamodo potestatem tenere dici potest. Recte etiam sub hac facultate quæ sui nomine venit Dominium contineri affirmat Author, quippe illud revera fuum dicitur, quod alicui Jure Dominii competit. Dominium autem est vel plenum, quando scil. cum proprietate rei usus conjunctus est; vel minus plenum, quando nudam quis tantum habet

e-m,

e,

in

m

ui

tra m-

ne

ad

proprietatem, rei autem usu et emolumentis privatur. Tribus modis Dominium minus plenum vel diminutum dici potest. 1mo Limitando ejus exercitium sive administrandi facultatem; ut, cum pacto, vel ultima voluntate, aut Legis authoritate rerum alienatio interdicitur. 2de Detractione emolumenti; ut quando usu vel alio modo res nostra alteri servit, & utilitatem piæstare obstricta sit. 3tio Ipsam proprietatem limitando; quando scil, alteri cum plenissimo quodam Jure utendi & fruendi concessum est etiam aliquo modo Jus rem ipsam alienandi conjunctum cum quadam perpetuetate. Atq; hinc oritur Dominii directi & utilis, a juris Interpretibus recepta Divisio. Ultimum quod sub Jure perfecto continetur eff Creditum, cui, ut dicit Author, respondet Debitum quod oritur tum ex contractu tum ex delicto: prius citra iplius, cui præstatur, propriam injuriam denegari non potest: posterius citra alterius injuriam, ab eo immunis, præftari nequit; unde facultatem legittimam habet petendi ut fibi de injuria vel damno fatisfiat.

6. Hæc facultas rursum duplex est: Vulgaris scil: quæ usus particularis

cularis causa comparata est, & Eminens quæ Communitati competit in partes & res partium boni communis causa.

Fundatur hæc divisioFacultatis in diversa Imperantis & Subjectorum conditione, in Civili Societate, in naturæ autem statu, patris & liberorum: Ita ut hæc Divisio & Dominii ex ea defluentis, ab ipsa naturali ratione, videatur inducta, & ab ipsis patribus familias, naturalis status pertæsis in societatem civilem coalescentibus in Communitatem vel eam repræsentantem, collata. Vulgaris facultas est privatorum, sive liberorum, five Civium in res suo jure ad se pertinentes. Eminens vocatur publica i. e. Principis vel

Magistratuum potestas in bona Civium, vel patris in liberorum, in naturæ statu. Recte addit Author Beni communis causa. Princeps enim nonpotest subditis suis sine causa res & facultates auferre; si vero justa adfuerit causa scil: quæ cum necessitate & utilitate publica est conjuncta, principi licet subditorum bona etiam non consentientium, alienare. Etsi enim Lex naturalis alteri suum auferre prohibeat, Lex tamen alia superior jubet, ut salus publica procuretur; Imo hæc. suprema Lex est.

- 7. Aptitudo est Dignitas cui quod est æquale est Conveniens.
- i e. Efficit habilem & aptum ad recipien- non tamen per actionem exigi potest. Et dum quod dignitati, sive meritis debetur; dicitur Qualitas passiva.
- 8. Facultas sub se habet Justitiam expletricem; aptitudo vero Justitiam attributricem.

dicitur Justitia commutativa que spectatres in commercium venientes; sicut attributrix appellatur Distributiva quæ personas earumq; dignitates & merita respicit. Fundatur autem Authoris Divisio Justitiæ in diversitate Juris, quod quis ad aliquid ab altero accipiendum habet, quod eit vel perfectum vel imperfectum; adeoq, ille actus pertinet ad justitiam expletricem, quando alicui tribuitur id quod ex Jure perfecto ei debebatur, quodq; Jure suo postulare poterat; ad Justitiam autem attributricem, quando tribuitur quod ex Jure duntaxat imperfecto debe-

Justitia expletrix apud vulgus Ethicorum batur. Ratio autem istarum appellationum hæc videtur : Quod ex jure perfecto mihi: debetur, id aliquo modo jam meum esse intelligitur, unde fit ut quamdiu idem non fuerit exhibitum, aliquid mei abesse judicetur, si autem quod debetur accipiam, non aliquid novi mihi tribuitur, sed res dutaxat que aberat expletur. E contra qui ex jure imperfecto quid alteri præstat, revera ipsi aliquid attribuit, quod pro suo antea habere non poterat. Quare author hanc justitiam vocat comitem earum virtutum que aliis hominibus utilitatem adferunt ; ut liberalitatis, mife... ricordia, &c.

9. Hæ species Justitiæ non different inter se proportione Arithmetica & Geometrica; sed materia circa quam versantur.

qui paribus distant intervallis; ut duo, quatuor, sex, octo. Geometrica, quando se habet tertius numerus ad quartum, ut pri-

Proportio Arithmetica est inter numeros octo. Ethicorum plerique post Aristotelem tradunt proportionem simplicem, five Arithmeticam, locum habere in justitia expletrice seu commutativa, quæ circa res versatur, mus ad secundum, ut tres, quatuor, sex & equalitatem jubet in commercus servari;

E. G. ut merci sit æquale pretium, forti dum videatur, res morales per res quæ quanlucrum respondeat : proportionem vero tæ sunt, velle intelligere & explicare, cum comparatam five Geometricam exerceri volunt in justitia attributrice, sive distributiva, quæ personas earumq; merita respicit; ut scil: quomodo se habet meritum unius ad meritum alterius, sic se habeat præmium unius ad præmium alterius. Verum cum hoc non fit perpetuum. & etiam fatis abfur-

Authore potius petenda est differentia inter hasce justitiæ species a materia circa quam versantur, Expletrix scil: jus stricte sic dictum, five qualitatem perfectam; attributrix vero imperfectam sive aptitudinem pro objecto ha-

10. Est & tertia Juris significatio, quæ idem valet quod Lex, quo fensu Jus est Regula actuum moralium, obligans ad id quodrectum eft.

Jus seu Lex dicitur Regula actuum moralium ut distinguatur ab Arte & Lege Physica: quarum illa dirigit artificiales Actus; hæc naturales, five eos qui solo naturæ instinctu eliciuntur, fine scientia & voluntate, & propter quos, eorum causa efficiens, nec laudatur moraliter, nec vituperatur: Jus autem pro objecto habet actus Morales qui scil. regulis morum subjiciuntur. Obligatio vero, que est vinculum Juris quo necessitate adstringimur alicujus rei prestande, est de essentia Legis, cum juris & legis nomine non veniant

n

1-

n

i**a-**

at

re fi. e--

0-

m' th-

ri-

ur, ri ;

G,

quæ non obligant; ut suasiones, consilia, & etiam permissio; cum non sit Legis actio, sed actionis negatio : omnis ening Legis actio, est vel Justio vel Probibitio : Additur ad rectum obligans non ad justum; Leges quippe non tantum de Justitia particulari, sed de aliis virtutibus præcipiunt, de fortitudine scil. temperantia &c. Aliter definiri poterit jus quando pro Lege accipitur, in hunc modum; Quod sit scil: Jussus superioris obligans inferiores ut secundum ejus prescriptum actiones suas instituant.

11 Jus ita acceptum dividitur in naturale & voluntarium. Jus naturale est dictatum rectæ rationis indicans alicui actui inesse moralem Bonitatem, aut Malitiam, ex ipsius actus convenientia aut disconvenientia cum ipsa natura rationali.

Dictatum nihil aliud est quam Judicium de eo quod prohibetur vel præcipitur. Resta ratio est quæ convenit cum primis illis honesti principiis, quæ in nobis metipsis adhuc post lapsum sentimus reliquas: non enim adeo in nobis delevit primorum Parentum lapsus omnia divinæ imaginis vestigia, quin superfint, adhuc in nobis ejus quædam rudera, i. e. quædam honesti principia ad quæ examinari potest, quid facciendum, quid declinandum homini incumbit, Convenientia autem vel disconveni-

quam conformitas voluntatis humanæ, vel ejusdem repugnantia, cum illis Decori & Honesti principiis Quamvis Grotiana hæc juris naturæ definitio minime improbanda fit, non minus tamen accurate & aperte in hanc fententiam illud definiri posse existimamus. Quod fit nempe propositio naturaliter. cognita, actiones indicans effectrices communis boni, quas præstitas præmia; negl Etas pænæ naturaliter seguuntur. Cujus Definitionis pars prior, præceptum, effectum, finemq; Legis principalem; pars posterior fanctionem; entia cum natura rationali nihil aliud est, effectumque Legis subordinatum innuit.

12. Actus de quibus tale existit Dictatum, debiti sunt aut illiciti per se, atque ideo a Deo necessario præcepti aut vetiti intelliguntur.

Objectum juris naturæ funt actus per fe, & natura sua boni et mali, ideoque necessario præcepti & vititi;nonitaq;boni quia præcepti, vetiti quia mali: Atque hinc oritur dif- cepto,& sese diffundit in objectum.

crimen inter jus naturale & positivum : obligatio scil. juris naturalis oritur a natura objecti & sese diffundit in præceptum; e fed præcepti quia boni;nec mali quia vetitifed contra, obligatio Juris positivi oritur a præ-

13 Quædam dicuntur Juris naturalis non proprie sed reductive. ea scil. quibus jus naturæ non repugnat, quæque carent injustitia. Interdum etiam per abusionem ea, quæ ratio honesta, aut oppositis Meliora indicat, etsi non debita, solent dici Juris naturalis.

Priori sensu ea dici possunt Juris naturalis quæ permissa sunt, sive cujusque hominis pudori relicta, utrum ea prestare velit necne; sic rationi rectæ conveniens est bene de nobis meritis remunerari, verum non exigit Remunerationem ut debitum ex Obligatione naturali, sed potius ut æquum & honestum suadet ratio par pari referendum

effe. Posterior sensus præcipue locum habet, cum de duabus propositionibus inter se comparatis, quæritur utra Verior, aut Melior, aut Benignior sit; tunc enim ea, cui ratio aut æquitas magis favet, Juris naturalis esse dicitur : quemadmodum etiam duobus abfurdis positis, quod minus est absurdum, id rationem æquitatis habet.

14. Jus naturæ non de iis tantum agit, quæ citra voluntatem humanam existunt, sed multis quæ illius voluntatis actum consequuntur; Sic Dominio per voluntatem humanam introducto, Jus naturæ dictat nefas esse eripere alteri quod illius est Dominii.

illa media quæ huic inserviunt, sed conser- eripere quod ejus est Dominii.

Præcipit enim Jus naturæ conservationem vari nequit societas, nisi distinctio Dominii societatis humanæ: præcipiendo autem ejus introducatur; hoc autem introducto, nefas confervationem, simul præcipit adhibenda est societatis humanæ membro alteri invito

ta

h

p d

15 Est autem Jus naturale adeo immutabile ut ne a Deo quidem mutari queat. Quamquam enim immensa est Dei potentia, dici tamen quædam possunt, ad quæ se illa non extendit; quia quæ ita dicuntur, dicuntur tantum, sensum autem qui rem exprimat nullum habent, sed sibi ipsis repugnant.

A Divina essentia immutabili tanquam abrogari aut dispensari: rerum quippe præfonte & origine profluit Jus naturæ, & in fertim Creaturarum rationalium effentiis & ipsa natura ejus quod præcipitur aut prohi- proprietatibus ut nunc sunt stabilitis, omnis betur fundamentum habet; natura autem mutatio Juris natura repugnat. E.G. Porerum sunt immutabiles. Unde nunquam poteit sita Creatura rationali qua benignissimum hoc jus e natura rationali deleri nec augeri, naturæ suæ Authorem cognoscit, supposita

etiam amoris natura, quod fit animi in bonum propensio, Deus non potest non velle, ut fit hominis officium Creatorem fuum perfectissimum & optimum adorare & amare: Si consideretur pariter natura odii, quod sit mentis a malo declinatio, & comparetur rum natura Dei qui est ens absolute optimum, manifestum erit Deum non posse efficere ut sui odium sit moraliter ; bonum ; nisi seipsum denegare velit, dicendo se esse malum, adeoque odio esse habendum; vel

odium & contemptum entis perfectissimi este naturæ rationali congruum, ejusq; perfectivum, quæ sunt maxime absurda. Et quamvis voluntas divina sit absolute libera respectu omnium rerum a se diversarum, posita tamen una determinatione Divinæ voluntatis, ponitur etiam quicquid cum ea necessario connectitur; sic si supponamus Deum determinasse & actu creasse hominem animal rationale & sociale, eo ipso omnia ex naturæ Legibus debita officia determinavit

16. Videtur tamen aliquando mutari jus naturæ, sed videtur tantum, cum imago quædam mutationis fallit incautos; quando scil: mutatur ipsa res de qua jus naturæ statuit.

Non autem ipsum Jus quod intrinsecus mutari nequit, licet extrinsecus aliquando mutetur. Mutatio autem intrinseca est quæ intrinsecus jus denominat, & ea est ipsa juris mutatio, & sola proprie mutatio dicitur; E.G. Quando Deus Legem Ceremonialem abrogavit. Extrinsecam mutationem nuncupant, quæ jus extrinsecus mutatum denominat, estq; mutatio ejus quod antea

erat objectum Juris: E. G. quando creditor quod ei debeo acceptum fert, jam solvere non teneor, non quia jus naturæ desiit præcipere solvendum quod debeo, sed quia quod debitum, deberi desiit. Ita si quem Deus occidipræcipiat, fires alicujus auterri, non licitum fiet homicidium aut furtum, fed non erit homicidium aut furtum quod vitæ & rerum supremo Domino authore fit.

17. Sunt quædam juris naturalis non simpliciter, sed pro certo rerum statu: sic communis rerum usus naturalis suit, quamdiu dominia introducta non erant; & jus suum per vim consegnendi, ante positas Leges.

Multa quæ natura videntur honesta, temporibus fiunt non honesta, non per se & sua num, quam reddere depositum; verum si Jus naturæ absolutum & Hypotheticum.

& ac

0-

m

ita m

gladium quis apud te sanæ mentis posuerit. repetat infaniens, reddere injustum erit, non natura, fed quia certis circumstantiis alliga- reddere justum. Huc commode applicari pota funt. Sic nihil magis justo homine dig- test quorundam Doctorum distinctio inter

18. Discrimen quod in juris Romani libris extat, ut jus immutabile aliud fit quod animantibus cum homine fit commune, aliud hominum proprium, usum vix ullum habet; nam juris proprie capax non est, nisi natura præceptis utens generalibus, quod recte vidit Hesiodus.

Torde y dielemacion vouer dielage Kegriav. 'I દ્વીપં જા રહે. મું ને ગાફકો, મું હેર જ દિલ માર્ગિક 'E કર્મ તે મું માર્ગ કે માર્ચ કે કે દેશા કેલે પહીં' લાગી છે. 'Ar Jow Morge of Towns Sixtu, in mother waish. Et quamvis ipsi actus de quibus jus naturæ constituit nobis cum alis animantibus sint communes, id tamen ad juris ipsius naturam nihil refert.

A Communitate actus ad Communitatem Juris non valet consequentia; actus quippe qui Brutis attribuuntur, quales sunt, edere, bibere, generare, prolem educare. &c. ma-

terialiter tantum considerantur, non vero formaliter, prout scil: convenientiam vel disconvenientiam cum Lege habent.

r9. Esse autem aliquid juris naturalis probari solet, tum ab eo quod prius est, tum ab eo quod posterius. A priori, Si ostendatur rei alicujus convenientia aut disconvenientia necessaria cum natura rationali ac sociali: a posteriori vero, si non certissima side, certe probabiliter admodum, Juris naturalis esse colligitur id, quod apud omnes Gentes, aut moratiores omnes tale esse creditur.

φάμη Α' ελις πάμπαν απόλλυ], ήνλενα πολλοί:

Et ut aiebat Heraclitus statuens Apor vor guro, optimum esse veritatis resneur, và unin quiro alla a risà

Optima quidem & fallere nescia probatio qua aliquid evincitur esse Juris naturalis est, li oftendatur rei alicujus convenientia vel disconvenientia cum natura rationali & sociali, i.e. cum primis honesti & decori principiis homini quasi innatis, in quibus humanæ naturæ præstantia consistit. A posteriori autem probari dicit Author aliquid Juris naturalis esse quod apud omnes Gentes aut saltem moratiores tale esse creditur : Verum cum ejusmodi fides niti debeat relæ rationis dictamine, non aliunde derivanda videtur probatio, quam ex ipsa ratione. Sin vero in ea quæ ratio nobis dictat juris naturalis esse, Gentes omnes consentiant, eo magis adjuvatur dictamen, atque magnum est adjumentum probationis a priori.

Sed jam nova se offert Quæstio, quæ antequam ulterius progrediamur discutienda est, An nimirum detur aliquod jus naturæ? Frustra quippe de eo institueretur ulterior Disquisitio, si non plane constet illud revera existere. Dari autem jus naturæ sic pro-

bamus. 1mo. Creatura Rationalis a Deo ita condita est, ut se ad bonum vel malum posfit convertere, cum sutem Deus bonum omne diligat, omne vero malum oderit, necesse fuit ut toti humano Generi Legem daret aliquam, qua bonum quod Deo placec cognoscere, malum vero quod ei displicet, ab eo discernere possit, & ita ad bonum quidem dirigatur, a malo vero arceatur, quod præstat Lex naturæ. 2de. Inter homines dantur societates naturales; Ergo etiam naturale datur jus: nulla euim societas sine jure conservari potest : nec Nuptialis, nec Paterna, nec Herilis, Oc. 3tio Omnes Homines qui male quid egerunt etiam illi quibus ab Hominibus metus nullus impendet, vel quod principes fint, vel quodoccultissime gesta res sit, stimulis Conscientiæ agitantur, morsibusque vellicantur, & semper metuunt quam merentur pænam ob violatam Legem, quæ alia non est quam illa quæ a Deo per rectam rationem ipsorum Cordibus inscripta est.

20. Inter.

bı

ni

Ve

fe

tal

ri

ro

Ju

ei

fin

qu

ce

fcr

ho

riu

ab .

tur

qua

me

hun

20. Inter ea quæ homini sunt propria, est appetitus societatis, & tranquillæ, ac pro sui intellectus modo ordinatæ communitatis, cum his qui sui sunt generis; ejusque societatis custodia, humano intellectui conveniens, sons est Juris naturalis.

Per societatem non hic intelligere videtur Author præcise illam quam civilem vecant, vel alias quassam particulares societates quas homines inter se quandoq; celebrant, verum generalem illam, quam ipsa natura instituit ad quam nati sumus; itaq; ejusmodi ad quam cum omnibus hominibus colendam, nulla habita ratione hujus vel illius personæ, naturali quass impetu serimur. Unde autem tanta hæc ad societatem propensio? Resp. Homo simulac natus est sibi conciliatur, propter innatam erga se inclinationem, ideoque omnia vehe-

ta

of-

it,

cec

et,

ui-

nes

na-

nec

Ioilli

en-

OC-

en-

, &

ob

illa

um

ter.

menter appetit, quæ Conservationi suæ inferviunt, & ad vitam tranquille degendam necessaria sunt: Verum cum ea haberi nequeunt sine quibusdam mediis, quorum potissimum est societatis cum sui similibus cultus; hinc est quod eadem natura quæ homini indidit acres stimulos quibus ad sui conservationem impellitur, eum quoq; sinxit animal societatis sundamentales naturæ leges merito statuuntur, vel saltem ut alii volunt, ransola alla qu'est.

21. Altera Juris species est Jus voluntarium, quod ex voluntate originem ducit: esta; vel Humanum vel Divinum. Humanum quod oritur a voluntate humana, est vel Civile, vel latius patens vel arctius. Civile est quod a potestate Civili proficiscitur. Potestas Civilis est, quæ Civitati præest. Est autem Civitas, Cœtus persectus liberorum hominum, Juris fruendi & communis utilitatis causa sociatus. Jus arctius patens & ab ipsa potestate civili non veniens, quanquam ei subditum, varium est, præcepta Patria, Dominica, & si qua sunt similia in se continens. Latius autem patens est Jus Gentium, i. e. quod Gentium omnium aut multarum voluntate vim obligandi accepit. Probatur autem hoc Jus Gentium pari modo quo Jus non scriptum civile, usu continuo & testimonio peritorum. Est enim hoc Jus supsua sie sup

Discrimen inter Jus naturale & voluntarium seu positivum supra notavimus parag; 12. Inter varias species Juris voluntarii hic ab Authore assignatas primum locum meretur Jus Gentium, quod scil: versatur circa ea quæ rationi quidem consona sunt, non tamen immediate ex ejus distamine, sed per modum arbitramenti, usu ita exigente & humanis necessitatibus, inde deducta sunt,

qualia funt pleraq; Jura Belli, Imperia Dominia, &c. Qui Jus Gentium distinguunt in Primævum & Secundarium; per illud non aliud quam Jus naturæ, per hoc vero, Jus Gentium, ut hic definitur, in elligunt Sunt qui contendunt nullum esse Jus Gentium a Naturali Civiliq; distinctum, quippe jus omne vim obligandi habere debet a Superiore, per quem obligantur subjecti; talis autem

Superior præter Deum & Rectores cujusq; Civitatis nullus est; nec enim Gentes diversæ Superiorem inter se habent, unde hæc obligatio descendere possit. Verum quamvis sufficiat forte Divisio Juris in Naturale & Civile, tamen non satis causæ esse videtur quamobrem a veteri Doctrina sit recedendum: quod ad vim enim obligandi attinet, ea ex confensu populorum satis valida esse potest. Præterea manisesta res est, multa in rebus humanis instituta a plerisq; populis recepta, vigere, quæ fine actu voluntatis humanæ vim habere non potuerunt, quæ proinde naturalia, i. e. nata cum hominibus, videri non possunt. Cum autem nullius certi populi authoritate introducta & excogitata fint, clarum est,neg; civilia dici posse. Unde

tertium Genus dari necessarium evadit quod Jus Gentium appellamus. Probatur autem Jus Gentium usu & ratione, id eft, usu in ratione fundata. Oportet enim ut concurrat ratio cum usu ad Ius Gentium constituendum, sine quibus nihil Juris Gentium est. Quando definit Author Civitatem, Catum perfectum, non intelligit cui nihil desit, sed qui sufficiens sit ad ea quæ desiderat natura ad bene commodeg: vivendum. Jus quod hic Civili arctius patens vocatur, urisconsultis licet incognitum fit, nihilemninus tamen cum Jus in Genere sit regula a superiori præscripta, secundum quam actionum æquitas ac iniquitas æstimatur, non male in Oeconomia quoq; jus tale versari putavit Author.

22. Jus voluntarium Divinum est, quod ex voluntate divina ortum habet. Et aut datum est humano Generi, omnes obligans Homines: aut uni tantum populo Hebræo, hunc solum obligans.

Hoc per Mosen, illud per Christum sig- clesiam antea Palestina inclusam Catholicam nificatum habemus; Christus quippe Ec- reddidit.

23. Alienigenæ obligati non fuerunt Jure Hebræo; quia obligatio extra Jus naturæ venit ex voluntate Legem ferentis, quæ non extenditur ad alios. Deum autem voluisse ut alii quam Israelitæ ista Lege tenerentur nullo indicio potest deprehendi.

funt Leges que nituntur necessitate morali, tales quippe omne Genus hominum in perpetuum obligant, sed tantum Ceremoniales & Judiciales. Lex quidem moralis dici poterit abrogari, 1. Quo ad vim & ufum justificandi

Per Jus Hebræorum non hic intelligendæ Hominem. 2. Quoad maledictionem & condemnationem in renatis & credentibus. 3#10. Quoad rigorem exactionis, non tamen abrogata est quoad Doctrinam & Obedien-

CAPUT II.

fe

il

Ne

tati

hun

one

An

ap tui dit ho

qui in i ab pol inte

CAPUT II. An Bellare unquam Justum sit.

1. Si πρῶλα τῶς φυσεῶς inspicimns, inveniemus unumquodque Animal statim atque natum est sibi conciliari, & ad conservandum
suum statum, omniaque hunc statum conservantia, diligendum,
impelli, ad quem sinem consequendum etiam vim ab omnibus Animantibus adhiberi videmus, iis armis quæ unicuique a natura data
sunt. Inter prima igitur naturæ nihil est quod Bello repugnet, imo
omnia potius ei savent: nam & sinis Belli, Vitæ Membrorumq; conservatio, & rerum ad vitam utilium aut desensio aut acquisitio,
illis primis naturæ maxime convenit; nec iis dissentaneum est vi
ad eam rem si opus sit uti; τὰ γαρ ζῶα ἐπισωθαί τινα μάχην ἐκασφ, κ'δε παρ
is Θ ἀλλα μαθένει ѝ παρα τῶς φύσεῶς. Χεπορhon.

Commentarius.

Positis superiore Capite Juris sontibus, Necessitate scil. unde jus naturale & voluntate unde jus Divinum voluntarium, & jus humanum desluit, ad Generalissimam Questionem in hoc Capite descendit Author; An scil. aliquod Bellum justum dici queat,

od m ft, in nhil

or git ea

q; m ere

ım

naale

m

29:

a123

io n-

ge

on-

us.

nen

II.

i. e. Juri Divino naturali vel voluntario aut humano Conveniens. Bellare autem licitum esse multis probat rationibus, quarum primam habemus præcedenti Paragrapho, viz. quod cum primis naturæ optime conveniat. Secunda sequitur.

2. Neque recta ratio neque natura societatis, quæ potiorem Locumapud Homines habere debent, Bellum & vim prohibent nisi in quantum societati repugnat, id est Jus alienum tollit: nam societas eo tendit, ut sum cuique salvum sit communi ope ac conspiratione; atque hoc etiam ante singularis Dominii introductionem Locum habuit, quia tunc etiam Vita, Corpus, Libertas, & ipsum illud Jus ea, quæ in medio posita erant, occupandi, singulis erant propria; quæque ab alio non suissent impetita sine injuria. Hoc ipsum autem nunc postquam ex Lege aut usu, Dominium sormam suam accepit, multo intelligitur sacilius.

societati inserviat, ut autem debita officia præstem,& utile societatis Membrum me præbeam, oportet ut me prius incolumem fervem, & propriæ saluti consulam. Cum vero salus posita sit cum in parandis iis quæ ad vitam tuendam necessaria sunt, tum in depellendis & propulsandis ijs quæ mihi nocitura videntur, apparet nullam vim In-

En Lege natus est Homo ut communi justam vel rationi & naturæ societatis contrariam esse, quæ alienum non tollit, sed cuique proprium tuetur atque conservat; ratio quippe doctis, & necessitas Barbaris, & mos Gentibus, & feris natura ipsa prascripsit, ut omnem semper vim, quacunque ope possent, a Corpore a Capite, a vita sua propulsarent. Cic. pro Milone.

3. Ex Historia etiam sacra probari potest non omne bellum adversari Juri naturæ; licitum enim fuit Abrahami Bellum, pro Sodomitis gestum, sine jussu speciali Dei; adeoq; solo naturæ jure dictante Gen. 14. 20. Hebræi etiam Amalecitas vim sibi inferentes, ducibus Mose ac Josua, armis repulerunt, Exod. 17. quod Deus ante factum non jusserat, post factum probavit. Perpetuas etiam & generales de modo gerendi belliDeus Populo suo leges præscripsit Deut. 20 10, 15. eo ipso ostendens justum Bellum etiam sine mandato speciali suo esse posse. Bella deniq; Davidis, Dei prælia, 1 Sam. 25. 28. i. e. pia ac justa dicuntur.

Tertium argumentum quo probat Author Jure naturæ licitum esse bellare, deducit ab exemplo & Testimoniis sacræ Historiæ: Exempla vero inde petita per se parum videntur ponderis adferre ad probandam conclusionem, nisi aliunde ex relatione constet Bellum a viris piis & sanctis gestum, ex causis Jure natura probatis fuisse susceptum, homines quippe erant & nil humanum ab iis alienum. Plus vero ponderis habent quæ

Author de Legibus generalibus, a Deo Populo suo præscriptis, de Bello gerendo, disserit; nam eo ipso quod Deus populo suo dat Jura Belli, concedit populo Belli gerendi facultatem, cujusmodi permissio probat non omne Bellum Juri naturæ adversari, quippe si repugnaret Juri naturæ, non posset a divina sanctitate ejusmodi permissio prosicisci, quoniam Deus nihil sibi contrarium vult,neque potestvelimperare velpermittere.

4. Jure Gentium non damnari Bella satis nos docent Historiæ & omnium populorum Leges & Mores. Imo eo Jure certa Bellorum forma introducta est, quam quæ habent Bella, peculiares effectus sequuntur.

De hac Belli forma sive de legittimo & Gentes recepto, postea proprio suo loco agesolenni illius gerendi modo apud cmnes

5. Nec Jure Divino voluntario damnatur Bellum, Abraham enim Bellavit non ignorans Jus Noæ datum. Gen: 9.5, 6. Moses arma opposuit Amalekitis sine speciali mandato Exod: 17. Supplicia capitalia fuerunt a piis exercita in homicidas, aliosq; facinorosos Gen: 28. 24. Nimirum conjectura Divinæ voluntatis ipsa naturali ratione adjuvante a similibus ad similia processerat, ut quod in Homicidam constitutum erat, in alios quoq; eximie nocentes non iniquum videretur.

Justas fuisse Abrahamo & Most Bella hæc suscipiendi causas ex sacris literis constat, ille scil: ut sociis oppressis & ope aliena indigentibus subveniret, hic vero ut sese tueretur adversus injustam hostium vim atq; impetum, arma arripuit. Hæc autem non solum permittit sed & imperat recta ratio, dum cuiq; sese conservandi imponit obligationem: argumentum, quod nulla Lege venostræ insidiatores, publicæ Pacis perturba-

tores & communis salutis hostes viet armis uti Quod objectionem attinet a Jure Noaico de sanguine non effundendo petitam, R. interdictum hoc non latius patere quam illud Decalogi, non secides. Quod nequaquam Magistratui eripit potestatem infligendi malefactoribus mortem, nequidem privato homini, si nulla alia est expediendæ salutis suæ ratio; neq; Belli gerendi Jus tollit: non etitum fuerit in homines violentos, vitæ nim gladium frustra gerere Magistratum legimus, Rom. 13. 4.

6. Bellandi Jus a Christi Lege non plane tolli constat. 1mo. Quia 1 Tim. 2. 1, 2, 3. docetur gratum esse Deo ut Reges fiant Christiani, Reges maneant, reliquisq; Christianis vitam præstent tranquillam : quod fine Gladio fieri nequit; quem Reges non frusta gerunt, sed nostro bono; vindices ad iram quibuscunq; peccantibus. 2do. Joannes Baptista non justit abire militia milites viam salutis quærentes. 3tio. Deniq: Paulus usus est militum præsidio adversus Judæorum insidias, & Cornelius Centurio mansit miles.

quid magis honestati imo necessitati morali turum.

His Argumentis accedere potest quod adversum esse potest, quam ut Gladij Jus Lex Mosaica de rebus moralibus & quæ aliis summis potestatibus eripiatur, quo sublato, Gentibus aque conveniat, obligationem manifestum est, maximam scelerum licenfuam in perpetuumad omnes populos, adeo- tim malorumque diluvium, nihil ut tutum que ad Christianos quoque extendit Jam nihil sanctum aut inviolatum foret, secu-

7. Præcipimnr tamen non resistere injurioso, percutienti maxillam præbere alteram, Tunicam rapienti pallium insuper dare, diligere inimicos. Resp. his non tollitur vindica publica, sed privata: Sermones hi non sunt ad Magistratus, sed privatos: non agitur de quacunque Injuria gravi sed leviori: vetatur contendi Judicio propter Tunicam, aliaque facile recuperabilia: non vero vetantur Parentes, Tutores, Magistratus, defendere id sine quo Liberi, Pupilli,

Subditi sustineri nequeant : nec Rectores in sontes animadvertere. aut occidere; adeoque predationibus ac latrocinijs occurrere.

quam vifus vel auditus effet, eum id verbis noris Momenti patientia injuriarum agunt.

Ad ea quæ ex dictis Christi contra Bellum quam maxime specialibus & expressis fuisse moventur, tenendum hoc primo, si fuisset facturum. Qualia tamen non proferuntur, Christo propositum omne Jus Gladii tollere sed ejusmodi que de cohibendo vindicte & ejusmodi statum introducere, qualis nun- privatæ studio, & exercenda in rebus mi-

8.Bella etiam ab Ecclesia probata sunt; militantes quippe nunquam rejecti sunt a Baptismo, neque excommunicati, aut Ecclesia ejecti; imo multi matyribus adscripti leguntur.

In veteri Ecclesiæ Historia celebrantur Legiones Thebæa & Fulminatrix, & sub Juliano defectore milites Christiani, qui, dicenti Imperatori, producite aciem pro defensione Reip. obediebant, cum vero diceret iis producite aciem in Christianos, tunc agnoscebant Imperatorem Cœli. Quæ autem Sententiæ Patrum quorundam minus de Bello honorificæ extant, illæ hanc caufam habent,

quod tum temporis difficulter in Castris versari sine Idololatriæ periculo poterant, faltem facra Religionis exercitia minus commode aut prorsus habere non licebat. Huc accedit quod cum semper in Castris somne Genus Impietatis regnaret viris eximiæ fanctitatis studio succensis, nihil potius erat quam a proanis procul abesse.

CAPUT. III.

Belli partitio in publicum & privatum. Summi Imperii explicatio.

1. BElli prima maximeq; necessaria partitio hæc est, quod Bellum aliud est privatum, aliud publicum, aliud mixtum. Publicum Bellum est quod authore eo geritur qui Jurisdictionem habet: Privatum, quod aliter: Mixtum, quod una parte est publicum ex altera privatum.

Commentarius.

Jurisdictio hic loci significat summum principem residet, tanquam universam Ci-Imperium, summamq; potestatem quæ penes vitatem representantem.

2. Bellum

2. Bellum aliquod privatum licite geri inde patet, quod juri & æquitati conveniens sit injuriam a se arcere, etiam vi si opus esti ut dictum supra. Hæc autem sese desendendi licentia, per constitutionem Judiciorum sublata non est, sed tantum nimia quæ ante judicia valebat restricta est. Neq; sunt ea Judicia, quamvis humano sacto introducta, contra naturam: ipsa enim æquitas & ratio naturalis dictant honestius esse, & humanæ naturæ convenientius, res ab iis cognosci quorum nihil interest, quam homines singulos id manu exequi quod Jus putant.

Ouomodo ex ratione deduci debeat Jus illud naturæ homini faculatem tribuens depellendi a se omnem vim & injuriam, hinc aliquatenus intelligi poterit, dum me tanquam partem Mundi contempler, non fortuito sed prudentis & sapientis Dei Consilio me productum esse certo certius novi: examinandum itaque, quid Deus de me fieri voluerit: quod hac ratione investigo.Id procul dubio in me conservari vult, quod si tollatur, frustra quasdam partes & proprietates mihi attribuisse videatur, quod in causa operante per sapientiam fieri non potest: Ante omnia autem in me comprehendo esse summum studium conservandi memet salvum & incolumem; huic studio subserviunt appetitus edendi, bibendi, affectus amoris & doloris, omnes deniq; animæ passiones, & conducit ad expletionem istius appetitus totius Corporis fabrica, & organorum subordinatio, ita ut, aut plane ista omnia frustra sint, aut fatendum. Dei voluntatem esse, me meaque que in Creatione mihi concessit conser- litici.

vare salva & integra; Quod fieri nequit, nisi media quædam adhibeantur: Ergo eo ipso quod Deus vult, ut memet salvum & incolumem præstem, etiam mihi concedit facultatem ea arripiendi & applicandi media sine quibus me conservare nequeo. Quando itaque in eo statu constitutus sum, ut salvus esse non possim, nisi vim vi repellam, non solum divina, sed etiam humana Jura permittunt imo obligant ut eam adhibeam. Notandum vero hane facultatem sele vindicandi atq; sibi Jus dicendi quæ hominibus in statu naturali competit, in statu Civili post introducta Judicia plurimum restringi & non nisi in ce uibusdam casibus conce-di. Si quis ita in Civitate lædatur atque injuriam ab alio patiatur, implorandum Judicis officium & auxilium, cui incumbit, post causæ cognitionem, ut suum cuiq; tribuendo justitiam administret, qua ratione & securitati & tranquillitati civium consulir, quæ finis & scopus est omnis Regiminis po-

3. Est tamen ubi locum nunc quoq; habeat illa licentia, nimirum ubi cessat judicium: nam Lex vetans sine Judicio suum consequi, intelligi commode debet, ubi copia est Judicis. Cessat autem Judicium momentanee, aut continue. Momentanee cessat, ubi expectari Judex non potest sine certo periculo aut damno. Continue vero aut Jure aut Facto: Jure si quis versetur in locis non occupatis, mari, solitudine, insulis vacuis, aliisve in quibus nulla Civitas est: Facto, si subditi Judicem non audiant, aut cum Judex aperte rejicit cognitionem.

Cessat Judicium momentanee ubi periculum est in mora; quod locum habet quando quis in capitis discrimen vocatus, nullam habet occasionem expediendæ salutis, nisi in continenti vim vi repellat, atq; sese opponat aggressori. Cessat continue 1mo fure quando quis E. G. in Insula vacua versans, aut oceano libero navigans se defendit adversus invasorem; hic enim utitur Jure suo quod natura cuiq; occupanti concedit, &

repulsio justa legittimaq; censetur, quia nullum habet superiorem Judicem cui fe submittere tenetur. 2de. Cessat Judicium continue Facto, quando subditi scil: Bellis intestinis & civilibus discordiis distracta civitate, omnem reverentiam tum erga Leges tum etiam judices exuunt: vel Quando judex aperte dicit, se non administraturum Jus, aut malitiose de die in diem, de anno in annum protrahit.

4. PostJudicia constituta naturali Juri non repugnare omne Bellum privatum, etiam ex Lege Judæis data intelligi potest, ubi scil. Exod. 22. 2. occisio furis nocturni conceditur.

Nititur hæc Lex naturali Jure & æquitate, quæ cuique in necessitate vitæ vel rerum ammittendarum constituto facultatem concedit propria authoritate proprijsque viribus sese opponendi Invasori, modo sit ad eas angustias redactus, ut nulla sit ea conservandi ratio nisi illico promat suam defensionem. Rationes vero cur liceat furem in effolione nocte deprehensum peccutere ut moriatur, si veroDies illuxeritnon item, hæ esle videntur,

1. Quia nocturnus non agnoscitur, atque ideo non potestres ablata Judicio repeti. 2. Quia non potest tam secure apprehendi aut repelli. 3. Quia incertum est num cædis an furti faciendi causa porissimum venerit, in diurno autem præsumptio est pro furto. Sed hanc rationem non admittunt alii qui volunt præsumendum potius esse quod fur nocturnus furti faciendi causa ædes ingresfus fit.

5. Deus eousq; a nobis exigere potest, ut privatim in periculum adducti nos potius occidi permittere debeamus quam aggrefforem occidere: Deo enim summo & absolutissimo omnium Domino plus juris est in vitam nostram quam nobis ipsis.

fensionem Juris naturalis non tantum per- posse. missivi sed etiam præceptivi esse statuunt, &

Aliter sentiunt Doctores plurimi qui de- per consequens a Deo Jure positivo tolli non

6. Talis autem patientia Lege evangelica non exigitur. Quia sciente, vidente, consentiente Christo, Apostoli armati iter secerunt, se defendendi causa. Dictum tamen, Diligite proximum sicut vos ipsos, ne resistite injurioso, ne rependite malum pro malo; Petroque prohibitum gladium stringere. Resp: non jubemur diligere proximum supra nos ipsos: adeoque non vetamur nobis potius quam alteri consulere ubi par malum imminet: nec damnatur justa defensio, sed ulciscendi cupiditas; etiam in Petro, cui necesse non erat seipfum, aut socios, aut Christum defendere.

cum earum confideratio, non minus proprie fiderandis non immorabimur.

Sunt & aliæ quædam objectiones huc ad moderamen ineulpatæ Tutelæ (de quo spectantes quibus Author respondet; verum postea) spectare videatur, in iis hic loci con-

7. Bellum publicum duplex est, solenne, & minus solenne. Solenne est quod utrinque geritur authore eo, qui in Civitate summam habet potestatem, & cui ritus quidam adsunt solennes quæ ita conjunctim requiruntur:ut alterum fine altero non sufficiat. Minus solenne est quod ritibus illis carere potest, & geri in privatos, & Authorem habere quemvis Magistratum.

De Bello solenni infra agit author Lib 3. Cap. 3. Quod minus solenne attinet negant omnes politici Magistratum inferiorem motu proprio extra necessitatis casum Bellum posse gerere. Quod enim tantum vim habet ut uno ictu totam posset subvertere Rempublicam, illud absurdum est in alterius velle ponere arbitrio quam illius quem penes summum est imperium, & cui hæc cura demandata est, ut videat ne quid Refp. detrimenti capiat. Bellum minus solenne

vocat Cl. Pufendorfius, quod denunciatum non est, aut quod in privatos geritur. Quorum illud speciem fere incursionis aut latrocinii habet: hoc autem ex altera parte involvit crimen rebellionis, aut ejulmedi vitæ genus quod indignum aliquem faciat justi Bellatoris nomine. Sic & minus solennia funt Bella civilia, quando Civitas ita est divisa, ut ex qua parte stet summum imperium, non fatis appareat.

8. Quamvis omnium fere Populorum Legibus cautum sit, ne Bellum geri possit, nisi summæ potestatis authoritate, licet tamen ei qui Jurisdictioni præest, per apparitores suos cogere paucos imparentes, quoties ad eam rem copiis majoribus opus non est. Et si ita præsens sit periculum ut tempus non ferat eum consuli, qui supremum in Civitate Jus habet, necessitas porriget exceptionem.

Verum etsi Magistratus qui Jurisdictioni præest vi cogat quosdam imparentes;non tamen bellum gerere est censendus; vis quippe coactiva in subditos non est Jus Belli; & Bellum videtur geri inter æquales, aut qui tales videri volunt. Quod si tamen refractoriorum tantus sit numerus ut exillorum irritatione tota civitas periculo possit involvi, recte Magistratus summæ potestatis sententiam super tali negotio expectat : Unde admittendum non videtur quod Grotius afferit, viz Si citra leges civiles res spectetur, omnem Magistratum sicut ad

tuendam plebem sibi ercditam, ita ad exercendam Jurisdictionem, si vis occurat Jus habere Belli gerendi. Nam plebem tueri summo Imperio proprie competit. Magistratus autem qui Jurisdictioni præest hactenus tantum plebem tuetur, dum tenuibus contra potentiores Jus reddit : cui fini haudquidquam necessarium est Jus Belli gerendi. Quod autem dicit necessitatem porrigere exceptionem, illud provenire videtur ex præsumpta principis voluntate, qui de casu extremæ necessitatis consultus fine dubio hanc belli gerendi potestatem concessisset.

9. Potestatis Civilis, quæ est facultas moralis Civitatem gubernandi, hæc sunt Jura: condere actollere Leges: Pacem, Bellum, Fædera facere: exigere vectigalia, iisq; similia: Dominium eminens exercere in Cives & eorum res, bono Publico: res inter singulos controversas dijudicare: constituere Magistratus, aliosq; Curatores. Summa autem Potestas est cujus actus non subsunt Juri alterius, ita ut alterius voluntatis humanæ arbitrio irriti reddi possint.

Imperium summum in duobus præcipue occupatur, in Gubernatione scil: & Defensione Reipublicæ; illa interiorem Civitatis ordinem respicit; hæc arcet illa quæ ad ejus destructionem tendunt. Ad regendam Civitatem quam maxime facit potestas ferendarum Legum, Magistratus constituendi, comitia indicendi, extremæ provocationis &c. Ad eam tuendam autem Jus ar-

morum, fædera ineundi, Legatos mittendi, vectigalia imponendi, in facinorosos animad-vertendi & e. præcipue conducunt. Qui autem illa omnia sic in manibus habet atq; administrat, ut quod in illis agat, Jubeat, constituat, a nemine possit infirmari & refeindi, dicitur summam in Civitate obtinere potestatem.

10. Subjectum talis Potestatis est Commune vel Proprium: ut visus subjectum commune est Corpus, proprium occulus; ita summæ potestatis subjectum commune est Civitas, Proprium, Persona una pluresve

Hæc Divisio non ita intelligenda est quasi uno eodemque tempore existerent in societate Civili, duæ summæ potestates, quarum una penes Populum, altera penes principem resideret, sed quod unum idemque indivisibile Imperium toti Reipublica ut subjecto adæquatoinhærens, sit actu& formaliter penes Magistratum, originaliter vero & radicaliter fundatum in ipso populo seu Civitate, at quiescens quidem & quasi Civiliter mortuum dum ejus exercitium inprincipem translatum est, qui totum repræsentat, & Civitatis nomine agit quæ vi imperii exequitur Grotius suam Doctrinam Repetit & Explicat exemplis Lib. 2. Cap 9. S. 8. Imperium inquit, Quod in Rege est, ut in capite, in populo manet, ut in toto, cujus pars est caput: atque adeo Rege, si electus est ant Regis familia extincta, Jus Imperandi ad populum redit. Mox, Non desimit debere Pecuniam populus Rege sibi imposito, quam Liber debebat : est enim idem populus & Domi-nium retinet corum que populi suerant, imo et Imperium in se retinet, quamquam jam non exercen. dum aCorpore sed a capite. Nam cumCivitasImperium seu Majestatem in unum plene &

proprie contulit, ad Jus quod transfulit provocare nequit : quippe non jam suum, nisi potentia, i. e. in eventum in translatione expressum aut designatum: ut cum is moritur, cui citra hæredum mentionem imperium delatum est, vel cum deficit familia, penes quam Civitas fummam potestatem residere voluit modo irrevocabili. Abuti videntur hac Sententia, Qui Majestatem faciunt duplicem, Realem, ut vocant, & Personalem, quasi illam populus sibi retinuisset, alteram transfulisset, quod absurdum; nam quemadmodum populus eligendo fibi principem ratione administrationis, cum eo ita coadunantur, ut una duorum sit voluntas, ex duobus una quafi persona formatur & una consequenter utriusque Majestas, unum idemque Imperium ; verum quoniam in exercitio fummi Imperii potissimum Majestas, ejusque jura et vis conspiciuntur, hinc quasi proprium & distinctum subjectum summus Imperans videtur cui a multiudine in unam Societatem coacta, illud abdicative ratione exercitii concessum & delatum est, manente tamen ipsa

Commode autem ejulmodi potentia Majestas ejus proprio in quod collata erant.

quasi essentia Majestatis penes subjectum dici nequit, nec aliqua parsejus, sed potius commune, Civitatem scil. cui inseperabili- aptitudo ad recipiendum translatæ Majestatis cer inheret, non semper actu sed potentia, usum, ejusque Jura, inhabili reddito subjecto

11. Hac potestate destituuntur Populi qui concesserunt in alterius Populi ditionem. Non enim hi funt Civitas per se, aut cœtus perfectus, sed Membra tantum minus digna persectæ Civitatis: qualia membra familiæ funt servi. Tales erant Provinciæ Romanorum.

Populus Romanus cum ademptis aut immu- cit, ac vectigalia conventusq; constituit. tatis Legibus devictos Magistratui Romano

In Provinciæ formam redigere dicebatur quotannis ab urbe mittendo, omnino subje-

12. Accidit etiam ut plurium Populorum idem sit caput, qui tamen Populi singuli persectum Cœtum constituunt : neg; enim ut in naturali Corpore non potest caput unum esse plurium Corporum, ita in morali quoq; Corpore; nam ibi eadem persona diversa ratione considerata, caput potest esse plurium ac distinctorum Corporum.

simæ ANNÆ jam seliciter regnantis aria cujusq; Jura reguntur. purpuram adorant & Sceptrum venerantur,

si

i,

e-

cit 0-

li. je-

,&

u-

m; fibi

co un-

ma-VIa-

1 ;

erii vis di-

ide-

COcon-

ipſa uali

Sic Scoti & Angli unius Principis Serenif- diverso tamen Titulo, & fecundum peculi-

13. Sic etiam accidere potest ut plures Civitates arctissimo inter se fædere colligentur & faciant ovenue quoddam, neg; tamen singulæ desinant statum persectæ Civitatis retinere.

summum in sua Dominium, suas Leges, & videre est. Jura, Libertatem, ac Majestatem: quod in

Hoc accidit quando fingulæ fibi refervant feptem Belgico-Germaniæ fæderatis Populis

14. Subjectum proprium summæ potestatis est persona una pluresve, pro cujusq; Gentis Legibus ac Moribus. ή πρώ n αςχη.

Sic in Monarchia Rex est subjectum pro- Democratia conventus majoris partis Poprium Majestatis, in Aristocratia Senatus, in puli.

15. Hoc loco primum rejicienda est eorum opinio qui ubique & sine exceptione summam potestatem esse volunt Populi, ita ut ei Reges Reges coercere liceat ac punire, quoties Imperio suo male utuntur: Quia Bello acquiri potest Jus aliunde non pendens: Et Populo sui Juris, licet se uni aut pluribus ita addicere, ut regendi sui Jusin eum aut eos plane transcribat, nulla ejus Juris parte retenta. Nequi dixeris minime id præsumi: non enim jam quærimus quid in dubio præsumendum sit, sed quid Jure sieri possit: frustra quoq; afteruntur incommoda quæ hinc sequantur; nulla enim unquam gubernandi sorma sine incommodo est. Populusq; eligere potest eam quam vult.

Status Controversiæ prorsus invidiose proponitur : neque enim quisquam dixerit ubique & sine exceptione summam potestatem esse Populi, ut ei Reges quoties Imperio suo male utuntur, & coercere & punire liceat. Et si quis dixerit nequaquam ei Subscribendum Sed hæc est Questio, an populus - habens Imperium legittimum, puta Regem, velSenatum, velRempublicam per conventus ordinum five comitia regi folitam, si major & melior pars censeat eam formam Regiminis esse perniciosam, puta Regem palam degenerasse in tyrannum, senatum in paucos Dominos, Comitia in confusam turbam seditiosorum Hominum, possit illam mutare & authores mali Jure puntee? ut Romani fecerunt expulso Tarquinio: ut Athenienles Imperio populi ad quadringentos translato: ut Hebræi abrogato Judicum Magistratu & creato Rege, &c ? Cui Questioni in hunc modum Respondemus. Summum Imperium Civi'e introductum fuisse ad incolumitatem & securitatem Generis humani fatis constat, & ad depellenda ab hominibus innumera pericula, & tollenda infinita incommoda, quibus in statu naturali suo arbitrio viventes erant obnoxii, quamobrem humani generis interest ne illud temere violetur & improborum Hominum libidini Exponatur: Verumquemadmodum ad Confervationem & securitatem hominum introductum est, summo quoque imperanti incumbit, imo tacite cum subjectis suis pactus videri debet eo uti convenienter isti fini qui causa fuit hominibus in Civitatem coalituris Imperium quod quifq; habebat summum cum in setum etiam in Liberos & bona in unum, plurefve confe-

rendi, ut scilicet satis ampla & valida potestate hac ratione armati essent ad arcenda illa incommoda, quibus depellendis in statu naturæ singuli impares erant. Quoniam itaque omne imperium voluntate & consenu humano introductum. & constitutum est, natura enim alteri in alterum Imperium non defert, quia omnes Liberi nascimur & invicem æquales: Ergo nec Imperii nec parendi obligatio latius patet. quam verosimile est, vel potius recta dictat ratio transferentem extendere voluisse. Atqui propria conservatio & securitas, causa fuit impulfiva Constituendi Imperii Ergo qui eam negligendo in Tyrranidem degenerat & in Cives fævit, totamque Rempublicam subvertit, non publicum sed privatum exercet Imperium, quia destituitur consensu civium a quo omne Imperium publicum & fummum derivandum; Quamobrem non aliter confiderari posse videtur quam singulare Reipublicæ Membrum, subjectum Imperio. quod, quia eo indignum se reddit, ad transferentem revertitur ipso Jure, & consequeter Civitas in eum tanquam communis salutis hostem animadvertereposse videtur ea pæna, qua iple vi summæ potestatis potuisset punire delinquentem aliquem e civibus in Rempublicam Verem adhibenda funt cautiones multæ ne temere & inconsulto ad extrema perveniamus, cuncta funt prius tentanda remedia antequam ad violenta perveniamus, patientia, admonitiones, preces. Ex quibus verissimum esse perspicimus principem qua principem, i. e. potestatem summam habentem nunquam a Civitate vel populo coerceri vel puniri posse, nam eo ipso representat

repræsentat Civitatem, quæ & ipsa fecisse videri debet quod fummus egit Imperans, itaque queri non potest de injuria sibi illata, vel se male ab imperante tractatum, nec fibi potestatem vindicandi injuriam arrogare debet: verum imperio abutens, i e cum luculentis & luce clarioribus iteratis factis aperte testetur, se tyrannum,ideoque communem Hostem esse, ipso Jure excidit principatu quia destituitur contensu;nemo enim propria authoritate in alium fibi arrogare potest Imperium propter rationes statim dictas. Humano itaque Generi perniciosisimi ejusmodi principum adulatores, qui eorum quotidie auribus insusurrant, adeo absolutum esse summumImperium, ut quic-

quid agere libet, liceat. Et quamvis Dominium Bello acquisitum fatius pateat, & majus videatur eo quod consensu acquiri solet, tamen infinitum non est, principi facultatem tribuens quæcunque libuerit agendi inpopulumJureBelli in ditionem redactum. Cum enimpopulusaliquispropriæ tuendæ faluti contra vim & impetum adversarii se imparem videt,& tamen salvum esse cupit, potius necessitati cedere vult quam extrema tentare, ideoque victoris Imperium agnoscit, & ad ipsum transfert quæ eousque summæ Majestatis habuit Jura, hac conditione licet non expressa, tacita saltem, ut victor eos suæ ditioni adjectos tueatur & Regat ut Bonum & justum principem decet; & ut illi vicissim victoris mandata observent. Modus quidem Dominii acquirendi potest illud limitare vel ampliare, verum non potest summum Imperantem suo officio & obligatione, non folum Imperio consensu delato, sed ut Jure Belli acquisito, inhærente, solutum efficere, ita ut ipsi liceret eo abuti. Eadem omnis imperii tractandi & moderandi ratio, quia idem finis & scopus esse debet, qui est communis salutis, securitatis, & utilitatis procuratio; qua neglecta a principe, omnibus Civibus, quocunque modo ad Imperium agnoscendum, eique obtemperandum obstrictis, idem jus competit coercendi principem salutis & securitatis suæ hostem. Eadem necessitas qua: alieno Imperio sese subjicere fuere obligati. ipsis facultatem tribuit propriæ. salutis de-

tensionem suscipiendi, quemadmodum eam

1-

n ri

C

t,

at

t-

fa

ui

at

m

X-

fu

80

li-

re

io,

af-

ter

tis

na,

ni-

m-

10-

ex-

en-

ve-

Ex

ci-

m-

po-

pso

non abjecerunt, ita nec Imperium abdicarunt nisi ejus tuendæ causa,

Neque admittendum qued hie dicie Grotius populum scil. aliquem Liberum posse le cuipam ita addicere ut omne plane lus. quod Jure naturæ & civili in fe ipfum habuit, transcribat in summum imper-Licet quidem cuique Homini fese in servitutem addicere, verum hæc in servitutem addictio tollere nequit quæ cuique conferva-Jura naturalia, tionem & dilectionem sui Imperant, ita ut nemini competat facultas fæviendi in feipsum, ergo nec eam alteri tribuere potest, & confequenter non omne omnino Jus & Imperium quod quis habet in fe, in alium ea lege conferre poterit, ut, si Dominus crudeliter in fe feviret, ipfi non liceret fe vel tueri, vel Imperium herite abjiciendo. in Libertatem securitatemque asserere. Præterquam quod si possit, tamen noluisse, non tantum præsumendum sed certo constare videtur, ex tenerrimo illo amore & studio se conservandi Homini innato, unde omnia que fioi nocitura videntur declinat naturali quodam impetu, appetitque vehementer quæ sui conservationi inservire arbitratur. Quamobrem neutiquam ejus intensionem interpretari debemus in ejus perniciem, quasi fe in servitutem addicendo, absolutum Domino concessisset Imperium, ita ut etiam quibusvis malis ac injuriis se afficiendi haberet facultatem. Ex quibus perspicimus; neque: Jure neque etiam Libera voluntate Hominem se posse in ejusmodi servitutem addicere, ut nihil plane Juris & Imperii fibi reservaret: Et consequenter idem quoque dicendum de populo Libero Regendi Jus. in aliquem Transcribente. Quemadmodum enim nemini competit jus in semet ipsum gravius quid consulendi, ita nec populus jus habet sese extinguendi, aut atrociter in proprium Corpus faviendi, unde in Regem. quoque non potest tale Jus transferre, quam-vis contradicat Pufendorfius, quod mirum, nec ipse quoque sibi constare videtur, cum: inquit Quis enim Regi jus extinguende populum: afferuerit. Ergo non adeo absolutum ei tribuendum Imperium cui nullo in calu resisti non possit. Et quamvis populo liceat: eam quem vult Regiminis formam eligere,. cum tamen nulla sit Regiminis forma quæ non introducta fit, ut fecuritas falufque populi conservetur, utq; eum adversus emnem vim & injuriam tueatur, præsumendum non est aliquem populum eam sibi Regiminis formam eligere voluisse, quæ summo Imperanti adeo absolutum in se Dominiu n tribueret,ut negligentem communem falu-

tem & Imperio abutentem, sæviendo in subjectos, & eos innumeris malis afficiendo, coercere non liceret : Quid fi quædam Gentes hereli Imperio obtemperare cogantur, quibus omnis coercitio fummi Imperantis illicita videtur, ejusmodi Exampla probant quidem quod de facto obtinet, verum non quid Jure potest fieri.

16. Cur vero populus tale Jus a se abdicaret ac alii traderet multæ extare possunt causæ, puta si adductus in vitæ periculum alia lege quî se desendat reperire non potest: aut inopia pressus aliter copiam habere nequeat unde se sustentet : Si sit eo ingenio ut regi quam regere rectius norit : aut si is sit Civitatis status ut sine unius Imperio salvus esse non posse videatur. Quibus casibus Campani & Cappadoces Romanis, Ægyptii suis Regibus, Romani suo Principi Augusto sese subjecerunt.

ce casibus sui conservatio censenda est causa sic non debet verti in perniciem & incomabdicandi Imperii, ita ea etiam debet esse modum dedentis.

Verum quemadmodum in omnibus his- mensura Imperii in alterum delati, atque

17. Sicut Bello justo acquiri potest Dominium privatum, ita et Dominium civile, sive Jus Regendi non aliunde pendens. Neque vero hæc tantum pro unius Imperio, ubi id receptum est, conservando, dicta censeri debent : namidem Jus, eademq; ratio est procerum, qui plebe exclusa Civitatem regunt. Quid, quod nulla Respublica adeo reperta est popularis in qua non aliqui aut valde inopes aut externi, tum vero & Fæminæ & Adolescentes, a deliberationibus publicis arceantur? Quidam etiam Populi alios sub se Populos habent, non minus sibi addictos quam si Regibus parerent.

Non aliunde pendens i. e. Superiorem neminem adeoque nec Populum agnoscens. Per proceres intelligit meramAristocratiam, qualis hodie est Venetiis. Duplex vero argumentum hoc Paragrapho continetur quorum prius sic se habet: si in rebus publicis aliqui aut inopes aut exteri, tum fæminæ & Adolescentes a deliberationibus publicis arcentur, non est ullum Jus Populo in acta principis. Cui Res: poterit mendosam esse

collectionem, nam non est eadem ratio istorum quæ Populi. Istis diffiditur egenis & externis tanquam appetentibus rerum novarum, mulieribus & adolescentibus tanquam imperitis rei gerendæ. Hoc autem de Populo dici non potest.

Alterum Argumentum in hunc modum formari poterit; Si populi habuerunt non minus sibi addictos populos quam Regibus, & ab illis funt dono dati aliis Regibus, non

est Jus ulli populo Regem potestate male u- autem populus habet Jus seipsum extin tentem coercere. Resp. nulla prorfus hæc est collectio: populi isti imperantes, sive bene five male ust funt suo jure, nihil juvant Tyrannum; si bene, ipsi statuerunt hoc suum officium esse, & ni facerent, populos eos id aliquando non tolleraturos, & fic damnarunt Tyrannidem; Si male idem Jus fuitsubjectis Populis, contrapopulum Tyrannum quod contra Tyrannum Regem, fifure ifto non funt usi, defuerunt vires. Sententiæ Scripturæ sacræ & Authorum Græcorum, Latinorumg; quas ad confirmandam fuam opinionem adducit Author, aut explicant Jus Regum, aut mores. Neutra res tollit Jus populi. Si Jus et concessa Legibus, 1mo populus Regi non amplius potest dare, quam ipse habet. Non

guendi, aut in Corpus suum injuste savien-Ergo neque Regibus dare hoc petuit. Deinde potestas major Regibus data est, ad confervationem ipfius & populi, non ad perniciem. Quæ igitur ad perniciem vergit non est Jus Regum. Si mores, significant Reges suo Jure abuti, quo abusu nullum majus Jus acquiritur, sed quod habuerunt perdunt. Significant & illud, propter eximium illud jus, multa Regibus etiam injusta concedi, multa ferre, multa condonare populos, quia aut abhorrent ipfi a feditionibus, aut rationem se vindicandi non vident. Non dicunt nunquam nullo casu, ne post ultima quidem Tyrannicæ crudelitatis exempla, Jus esse populo se liberandi.

18. Populus Regem constituens non est constituto superior; ut enim talis Constitutio ab initio est libera voluntatis, ita postea necessitatis effectum habet.

Recte hic dicitur voluntatis quidem fuisse in Civitatem coalescendo, summum aliquod Imperium conferre in alterum, necefsitatis vero, postquam Juri suo renunciavit populus, et omne suum Imperium in principem transtulit, ei subjectum este, ejulg; fequi voluntatem; verum observandum huic fummissioni & delationi summi Imperii annexum & tacite inesse pactum, mutuam obligationem pariens, quo promittunt cives vel populus omnem subjectionem & obedientiam fummo Imperanti, modo utatur Imperio suo ad communem salutem & utilitatem.

a-

fo-

S &C

vaiam Po-

dum

mi-15, &

non cft Quia Imperium hac lege accepisse præsumi debet, ideoq; se obligasse eo uti convenienter transferentis arbitrio. Atq; hoc illustratur exemplo mulieris, quæ quamvis maritum sibi constituerit, ei tamen parere necesse habet, nec maritalem potestatem abjicere potest: Si autem maritus sua abutatur potestate, eo casu non consideratur tanquam maritus, sed iniquus & crudelis Tyrannus; qua vero maritus est, utens maritali sibi competente potestate, ea nunquam potest privari. Idem quoq; de summo Imperante dicen-

19. Neque omne Regimen comparatum est corum causa qui Reguntur; Regimen enim Domini in servos est per se Regentis causa; ut & Regis in devictos Bello: Regimen maritale est mutuæ utilitatis causa.

missioni; unde restæ rationi maxime consen- introductum esse.

Verum in hisce omnibus exemplis patet taneum videtur eorum opinio, qui volunt conservationem sui, causam præbuisse sub- omne Imperium, causa eorum qui reguntur

20. Cæterum non nego in plerisq; Imperiis respici utilitatem eo-

rum qui reguntur : cum fruendæ Justitiæ causa Reges constituti dicantur : Sed non ideo interendum, Populos Rege esse Superiores: Quamvis enim tutela & Imperium, Pupilli ac Civium causa reperta fint, ea tamen sunt Jura ac Potestates in Pupillos ac Cives ipsos. Nec est quod instet aliquis, Tutorem, si male rem Pupillarem administret, amoveri posse; quare & in Rege idem Jus esse debere. Nam in Tutore hoc procedit, qui superiorem habet. At in Imperiis, quia progressus in infinitum non datur, omnino in aliqua aut Persona, aut Cœtu, consistendum est, quorum peccata Deus sibi curæ esse testatur; ea aut vindicans, aut tolerans, in pænam & explorationem Populi. Nec obstat quod Populi interdum puniti leguntur ob Regum peccata: non enim ideo evenit, quod Populus Regem aut non puniret, aut non reprimeret, sed quod vitjis ejus tacite saltem consentiret. Quanquam etiam sine eo Deus summo Dominio, quod in vitam necemq; singulorum habet, uti potuit in pænam Regis, cujus supplicium est subditis orbari.

Nemo negat Reges & Magistatus esse populo Superiores, sed hoc non obstare videtur quo minus inferiori Jus sit contra intolerabiles superioris injurias se defendere. In Tutore hoc procedit, dicit Author, quia habet Superiorem: Ergo potest per ordinarium Magistratum coerceri vel amoveri : quod quia non potest Tyrannus, extraordinaria via opus est, nempe ut ipse populus se circum-Spiciat. Etenim a Jure naturæ, quos inter Judicio lis terminari non potest, inter hos Bellum decernit. Præterea sicut Tutor qua Tutor non amovetur, sed malus administrator qui officio Tutoris male fungitur: eodem modo nullum Jus populo competit in principem, qua princeps est, sed qua privatus; quamdiu enins summus Imperans boni Principis sungitur officio, populo tanquam inferiori, nihil nisi obedientiæ reliqua gloria; si vero male utatur Imperio in civium suorum perniciem, Jus ei delatum desiit, & privatus evadir, cujus Superior est ipse cœtus. Neque hinc dabitur progressus vindictæ in infinitum, cum statuitur Tyrannum professum, a populo posse coerceri, imo ne talis detur progressus Tyrannidi, ideo Jus populi stabiliendum &

propugnandum, & in eo ultimo fistendum. Et quod peccata principum peculari curæ fint Deo, non inficiamur; hoc tamen non ita intelligendum quasi excludatur potestas populi, se ab ultima Tyrannide Liberandi. Peccataquidem principumquæ rempublicam non evertunt, nec in populi perniciem admittuntur, foli Deo facultas puniendi competit. Quando igitur ob talia peccata punitur Populus, id non fit quod ea non vindicaverit, sed quia iisdem sese inquinavit, exemplar Principis secutus. Verum hic gravis oritur Difficultas, Penes quem residebit facultas Judicandi, utrum Princeps Tyrannum agat, nec ne? Si enim penes Populum arbitrium residere dicamus, verendum ne sæpissime multa Principum facta pro injuriis traducant, quæ nullam injuriæ speciem præ se ferunt, scil. quod cum Civium non convenit Judicio, id tanquam male factum damnatur, & quemadmodum Jupiter semper neque serenus neque pluvius, omnibus arrideat; fic etiam propter ingenit humani Imbecillitatem, multorumq; male composita desideria, sieri non potest, ut Reipublicæ Administratio omnibus æque arrideat : & consequenter occasio præbetur

continuis feditionibus & bellis civilibus. fummumq; Imperantem fingulis fere momentis solio derurbandi R.nonfacile cavillandum de bonitate aut malitia actuum summi imperantis,ne eo obtentu imperii mutationi occasio detur. Semper præsumitur quæcunq; agit ad conservandam communem falutem securitatemq; respicere ; oportet itaq; ex indiciis luce clarioribus constare, eum Rempus & communem utilitatem deserere, atq; ipsis factis declarasse hostilem & tyrannicum in Cives animum. Præterea non debet Populus considerari tanquam confusa turba, in quanullus ordo fervatur, sed ut Cœtus ordine constans, qui, si disputandum erit de Jure imperii & bonitate vel malitia actus

n.

ta O-

di.

m d-

m-

niin-

vit,

hic esieps

nes

ve-

riæ

livinale

upi-

vius,

genit

male Rei-

arri-

con-

a Rege admissi, legittimum & ordinatum modum conveniendi constituere possunt, quemadmodum & ipsi imperandi ordinis Authores fuere. Convocatio autem populi in hoc casu eis incumbere videtur, qui dignitatis fastigio principi proximi sunt : Et si illi hoc declinent, ad inferiores jus illud pervenit, jure devolutionis tanquam Imperio proximos. Præterquam quod & multa fint subordinata Collegia, in que populus tanquam tot Classes divisus, quæ singula cogi possunt per suum Primarium, vel ut hodie vocari solet, Decanum, ad deliberandum de publicis negotiis; vel concilium aliquod constituendum cui illam curam committere possent.

- 21. Ex nomine & externa specie non potest judicari de summa potestate: Quia sæpeconsunduntur nomina principatus, regni, alterius Regiminis; sæpe diversa Imperiorum nomina significant: in Civitatibus quoq; Liberis, insignia Regiæ Majestatis tribui solent principibus; ut, Venetiarum Duci Corona & Titulus Serenitatis. Nec Discrimen summi Imperii, & summo minoris petendum est ex Imperii delatione per electionem aut successionem: Successio enim non est imperii Titulus qui formam ei assignet, sed tantum veteris continuatio; qua idem Jus ab electione alicujus samiliæ cæptum, in eadem continuatur succedendo: adeoq; tantum desert successio quantum Electio prima tribuebat.
- i. e. Electio & successio sunt tantum modi designantur Personæ, quæ imperare debent; perveniendi ad Imperium; seu modi quibus imperii autem vim neq; augent neq; minuunt
- 22. Summum Imperium variis modis haberi potest; 1mo. Jure temporario: nam tali habuerunt Romani Dictatores, qui intra sum tempus omnes actus exercebant eodem Jure quo ii, qui optimo Jure Reges essent.

Hoc autem tempore elapso, Jure evanuit imperium, deficiebat quippe transferentis consensus sine quo omne imperium, tap-

quam suo fundamento destitutum, corruere necesse est, & ipsi ad privatam conditionem reyertuntur imperantes.

23. Jure etiam usufructuario habetur a plerisq; scil. Regibus,tam primo electis, quam qui electis ordine legittimo succedunt.

D

Usufructus.

Usuffructus dicitur cum alienis rebus de Regnis suis disponendi, eadem obtinere utimur, fruimur falva, illarum substantia. dicuntur jure Usufructuario. Reges autem quibus non competit facultas

24. Quidam denique Reges Imperium tenent pleno Jure proprietatis; ut qui justo Bello id sibi acquisiverunt, aut in quorum ditionem populus aliquis, majoris mali vitandi caufa, ita se dedit ut nihil exciperetur.

Effectus ex isto modo habendi imperium resultantes in eo potissimum cernuntur, quod ibi non solum conditie civium arbitrio Regum sit constituta; sed & quod Jus suum in

tale Regnum Rex pro lubitu in quemcung; transcribere posset, adeoq; & modum succedendi pro suo arbitrio constituere,

25. Nec obstat quo minus Imperia sint in Patrimonio Imperantis, quod Liberi homines in Commercio non fint. Nam ficut libertas personalis Dominium excludit, ita Libertas civilis regnum, aliamve ditionem proprie dictam: & ficut aliqui dicuntur non esse sui Juris, ob subjectionem privatam; ita & aliqui Populi non sunt fuæ potestatis ob subjectionem publicam.

Hæc autem subjectio publica non obstat naturali libertati, neg; eam tollit, ita ut jam Imperio quis subjectus, fieret servus, sed tantum usum libertatis ordinat & circumscribit ad societatis salutem & Reipublica commodum: Natura quidem liberos homines

constituit extra commercium; quia quicquid est in commercio, potest æstimari certo pretio, at liberi homines certo pretio æstimari non possunt, aut si æstimentur non amplius sunt liberi, sed sunt servi : verum Jus imperandi est in Commercio & in Patrimonio.

26. Populi etiam Bello quæsiti aliquando Regi quæsiti dici posfunt: Rex enim exercitum aluisse potuit ex privata substantia, aut ex fructibus Patrimonii Principatum sequentis: Nam & fructus ii funt ipsius proprii, quamvis in ipsum Patrimonium non nisi usumfructum habeat.

Dominium acquirit earum rerum quas sua proprietatem acquirendi. Eadem enim Doindustria, vel opera, vel pecunia compara- minii acquirendi ratio. Ergo ut idem Jus vit; ita etiam summo Imperanti idem com- obtineat, æquitas postulat.

Quemadmodum enim quisq; Civis sibi petit Jus eodem modo sibi Dominium &

27. Cum Populus alienatur, non proprie alienantur homines, sed Jus perpetuum eos regendi: quod alienari potest ab eo qui Jure proprietario habet Imperium. Sic Salomon Phanicum Regi dedit Urbes

viginti I Reg. 9. 11. at in Regnis quæ Populi voluntate delata sunt, præsumendum non est eam suisse Populi voluntatem ut Imperii alienatio Regi permitteretur.

Quod omnes JC, quasi facto agmine statuunt hisce rationibus ducti 1mo. quia interest subditorum Dominum non mutari. 240. disfolyi nequit, nisi mutuo confensu. 3tio. ne & regimine concessus est.

Quia principatus a principe non est partus, sed populo in eum ejusque familiam collatus, ideoque posteris servandus. 410. Quoniam Quod nexus inter Dominum & fubditos Principi tantum in usumfructum pro tuitio-

28. Pleraq; Imperia summa non plene habentur, & multa non fumma habentur plene. Adeoq; Marchionatus & Comitatus facilius quam Regna vendi ac Testamento relinqui videmus.

Marchiones Duces, &c. quamvis plenam habeant omnia in sua Jurisdictione exercendi summi Imperii Jura potestatem, verum cum agnoscant Cæsarem superiorem proinde fummum non obtinent Imperium,

nec proprie plenum, sed dependens tantum. & minus plenum: Et cum Marchionatus, Comitatus, &c. Sint feuda Imperatoris & Imperii, nonita facile vendi, & testamento alienari possunt.

29. Cum Rex ætate aut morbo impeditur sua fungi potestate, in Regnis Patrimonialibus, tutela eorum est quos Pater aut Propinqui elegerint: in aliis, quibus Lex publica eam mandat, aut ea deficiente, Consensus Populi.

Dubitant quidam an in Regnis non patrimonialibus adeo restricta sit Regis potestas, ut filio Tutorem Testamento dare ipsi non liceat : quippe Imperium diversus habendi modus ad Reip. administrationem pertinens, non potest imminuere vel tollere potestatem a Lege naturali & Civili, Regi tanquam

ſ-

n-

Do-Jus

ed

ro-

bes nti etiam accedit quod ea sit potissima Regni patrimonialis & non patrimonialis differentia, quod illud alienari potest hoc non item: verum ex prohibitione alienationis deducere quoque prohibitionem Tutorem dandi, ad quod quisque inhærenti, & naturali qualitate & aptitudine Jus habet, ab omni ra-

Patri suorum Liberorum concessam, cui tione alienum videtur. Isas pato unter protest sere patricione de manufacture sur sur protesta de la sur patricione de manufacture sur sur patricione de la sur liqua promittat Deo, aut subditis, quamvis ad Imperii rationem pertineant: Quia nec Paterfamilias, aut Maritus, Familiæ aut Uxori aliquid promittens imperio privatur. Fatendum tamen, id ubifit, arctius quodammodo reddi Imperium, sive obligatio duntaxat cadat in exercitium actus, sive etiam directe in ipsam facultatem: nam quod contra priorem speciem sit, injustum, quod contra posteriorem etiam irritum redditur. Neg; tamen vim superiorem sed Jus duntaxat arguit.

Obligatio

B. G. si promittat Imperaturus se non gesturum Bellum,nisi de sententia Ordinum; in ipsam facultatem vero si dicat se nec velle nec posse Bellum gerere, nisi consensu

Statuum.

Promissio Regis in Susceptione Regni duplex est, generalis & specialis, quæ plerunque Juris Jurandi religione firmantur. Generalis promissio potest fieri vel tacite vel expresse;tacita promissio Regni bene gerendi in ipfa ejusdemsusceptione inesseintelligitur, etiamsi nihil expresse dictum fuerit. Frequentissimum tamen est promissionem illam fieri expresse non sine Juramento certaque rituum solennitate, neque id inusitatum in ea promissione officium Regis describi per enumerationem præcipuarum partium. Puta se diligenter invigilare velle saluti publicæ promovendæ, bonos defenfurum, malos coerciturum, Justitiam integre administraturum, neminem oppressurum & similia. Hæc promissio vim Imperii non imminuit & quamvis per eandem Rex obligatur ad Imperium bene gerendum; quem autem modum, quæve media isti fini producendo fit usurpaturus, in ipsius Judicio & arbitrio relinquitur. Promissio autem specialis est qua Rex se obligat observaturum quasdam regulas ad quas non teneretur fine promisso V.G. se certo Hominum generi Magistratus non mandaturum, nullas novas Leges laturum, nova vectigalia non impositurum, &c. Hisce promissis non iniminui videtur fummum Imperium; nam omnes isti actus manent Regi intacti & integri, eorum tantum exercitium adcertum casum restringitur. Hæc enim exceptio semper tenet, nist summa necessitas & Civium Salus aliter requirat; nam eo casu præsumuntur Cives principem folutum voluisse promissione; quemadmodum enim principem ad ea præstanda obligarunt quia Reipublicæ utilia fore arbitrabantur, ita eum obligatione solutum voluisse præsumitur ubi constat Reipublicæ. falutem poscere ut promissa non serventur.

Cl. [Pufendorfius de Jur Nat. & Gent. Lib. 7. Cap. 6. N. 10. Statuit ejusmodi Regis promissionem ejus conscientiam tantum ftringere, dum civibus nullam tribuat fa-

Obligatio dicitur cadere in exercicium actus cultatem Juffa Regis detrectandi aut iffos actus reddendi irritos quali contra datam fidem & promissionem admissos: nam fi Rex dicat, salutem populi, aut insignem Reip. utilitatem id postulare, ea quippe præsumptio actus Regis semper comitatur. non habent cives quod regerant quoniam, cum Regi deferendo fummum Imperium, smul ipsi facultatem, quam ante quisque privatus Pater-familias habebat in fua familia, concesserunt Judicandi quid necessitas aut utilitas Reip, flagitat atque postulat. non possunt sibi Judicium super actibus principis vindicare. Ne itaque princeps hac ratione eludere posset obligationem qua tenetur stare promissis, suadet prædictus author ut aliquod constituatur Concilium, quod Rex teneztur consulere, si quidem ab istis promissis tempore Reip, discedere jubeant, idque Concilium Jure suo, non preeario super illis negotiis posset cognoscere citra cujus consensum cives justis Regis circa talia non obligentur.

Celeberrimo viro libenter concedimus hac ratione posse multa præveniri incommoda, quibus super actibus principis judicandi facultas populo relicta, occasionem posset præbere; verum quansvis ejusmodi concilium non constituatur, Jus tamen populus habere videtur rationem a Rege exigendi, si contra pacta & promissa inauguralia Imperium administraverit : princeps quippe Imperium suscipiens ea Lege ut illud sit administraturus secundum sua promissa. populo tribuit jus exigendi a se que facere

vel non facere promisit.

Verum est quod hic addit Grotius scil. quod quamvis actus nullus sit ob defectum facultatis, tamen non inde sequitur ita promittente dari Superiorem aliquem; nullus enim is actus non redditur hoc casu ex vi superiore, sed ipso Jure. Ex ipsius scil. promittentis voluntate qui propter conventionem ita obligatur. Non enim obligatio qua talis superioritatem quandam & Subjectionem inducit. Hoc tamen lequitur, ita promittentem non esse eatenus superiorem, adeoque actum nullum esse ob defectum facultatis, five ob abdicatam in tantum facultatem superioris.

31. Quid si addatur, si Rex sidem fallat, ut tum Regno cadat? ne sic quidem Imperium desinet esse summum, sed erit habendi modus imminutus per conditionem, & Imperium simile temporario. Sic Sabæorum Rex Regia exiens lapidari poterat, & tamen liberrima potestate imperabat.

Cum vero Lex hæc Commissoria adjesta non ab alieno arbitrio, Imperium ipsi hac in deferendo Regno, ut perdat Regnum nisi ex præscripto aliquid fecerit, dependeat a potestate & voluntate summi Imperantis, arbitrio.

32. Summum Imperium est unum quid ac per se indivisum, constans ex partibus supra memoratis, addita summitate indivisibili. Fieri tamen potest ut populus actus quosdam sibi reservet in Regis electione; aliosq; Regi deserat pleno Jure. Id autem sit si expresse instituatur partitio: Si Populus liber suturo Regi quid imperet per modum præcepti manentis: si addatur aliquid quo intelligatur Regem cogi posse, aut puniri.

Per summitatem intelligenda est libera & nulli obnoxia omnium partium Imperii administratio, quod Gretius exprimit per re arouve vov; Et licet summum Imperium in varias partes dividi possit scil. in tot quot fere sunt Jura summæ Majestatis, & singulis earum exercitium demandari; verum non potest concipi summum esse, nisi omnibus illis partibus coaduratis ex quibus constare debet. Pracepsum manens est quod non semel tantum valet in aditu Imperii, sic, ut posse Rex, ei ut obtemperet, cogi nequeat, sed cujus vigor & obligatio semper est integra

m

di

0-

ki-

u-

ps

ud

Ta,

ere

cil.

cul-

lari

21022

ure.

qui Von

tem

men

enus e ob

n in

uid

Quæritur an hic status quasi biceps utpote incommodis obnoxius est rejicendus R. N. In civilibus enim nihil est quod omni ex parte incommodis careat, neque ulla est Reip, forma quæ suis nævis non laboret, & proinde nulla dici poterit perfecta; non momarchia, 100. Ob difficultatem inveniendi

unum aliquem omnibus dotibus illis instructum quæ in Monarcha requirentur. 2do. Ob facilitatem corruptionis vel per vitia vel per mortem. Neque Aristocratia est omnibus numeris absoluta, 1mo. Ob confusionem & discordiam, 2 do. Ob tarditatem Confiliorum, Multo minus denique dici poterit Democratia perfecta. 1 mo. quia nihil habet splendoris, & Majestatis externæ. 2do. Quia ejus confilia sunt lenta. Et 3tio. Quia sunt turbulenta & propter multitudinem fuffragiorum, confusa. Si inter has tres formas instituatur comparatio & quæratur utra nimirum fit præstantior altera? R. ea haud dubie censenda est optima, que cum genio cujusque populi, quam maxime convenit. Sunt autem politici qui mixta Imperia pro optimis habent, modo simultates inter partes evitentur.Imperium autem mixtum est quod partim apud Regem, partim apud optimates & partim apud populum residet.

33. Potestatis partitio non sit, cum Reges acta quædam sua nollunt esse rata, nisi probentur a senatu, aliove Cœtu: hæc enim ipsorum imperio rescindi intelliguntur, qui ipsi sibi hoc pacto ca-

vent,

vent, ne quid pro vera voluntate habeatur quod fallaciter est impetratum. Sic Antiochus volebat ne sibî parerent, si quid legibus adversum justisset.

Simile quid est si Rex non subscribere rio cujus sidem in omnibus perspectam havelit niss subscriptum videat a suo Cancellabet.

34. Inter Regnum plenum quod *** vocatur & Laconicum qui merus est principatus aliquot Regni species sunt interjecta;
quarum exempla præbent Regnum Hæbreorum, & Romanorum ac
Atheniensium Civitates.

Omnis diversitas Rerump: nascitur ex varietate Populorum atq; Gentium, sicut enim inter privatos locum habet illud, quot Capita tot sensus, ita etiam inter Populos aliis placet Monarchia, aliis alia forma Reip: In universum tria hominum genera in orbe Terrarum reperiuntur. Alii sunt natura servili, alii libertatis amantes, alii denique ex his mixti, qui nec totam servitutem, nec

totam libertatem ferre possunt. Serviles delecatantur Monarchia absoluta, quales fere populi sunt Asiatici & Africani Libertatis amantes præferunt Democratiam vel saltem Aristocratiam. Mixti mixtas fere formas amant. Quidam Regna non absoluta sed Legibus temperata, neque Regibus suis infinitam sed circumscriptam Potestatem concedunt, quales sunt fere omnes Populi Germanicæ originis.

35. Summum Imperium habere potest inæqualiter sæderatus, qui majestatem alterius revereri tenetur, si liber maneat nec alterius potestati subjiciatur, ut in sædere Ætolorum cum Romanis erat.

De quo Livius 38 cap. 11. Diu jactati Ætoli tandem ut ad conditiones pacis convenirent, effecerunt: fuerunt autem hæ; Imperium majestatemq; Populi Romani gens Ætolorum conservato sine dolo malo. Ne quem exercitum qui adversus socios amicos ve eorum ducetur per fines suos transire sinito, neve ulla ope juvato. Eosdem hostes habeto quos Pop: Rom: armaq; in eos ferto. Bellumq; pariter gerito; perfugas, fugitivos, captivosq; reddito. Hic autem distingui possunt sædera in ea quæ siunt cum imminutione summi Imperii, ut si facultas imperandi vel plane transferatur in consæderatum vel communicetur; Exempli

Gratia, Si quis Populus vel Princeps se obstrinxerit, ne injussual alterius Bellum gerat, facultas imperandi in ipsum est translata, qui enim alium jubet eo superior est: Et ea quæ sine imminutione Imperii conjunguntur; ut si quis promittat Consederato, se certis locis arces non ædissicaturum, se mon navigaturum certo loco, &c Facultas enim munimenta extruendi & navigandi penes ipsum manet, licet exercitium ex pacto restringatur, ut ubiq; hoc non possit. Huc etiam referri possunt sedera protectionis, advocatiæ mundiburdus, &c Item dum populus populo signa quædam reverentiæ & honoris exhibere promittit.

36. Alter altero quidem superior est authoritate ac dignitate, non potestate: alter etiam est in parte & side; ac sub patrocipio alterius, non vero in ditione: quod non tollit libertatem ac summum Imperium

fic

Ge Lacedæmonii manebant liberi Romanis conferentes operas sociales.

ELECTRAT SADO Sepot, WANT TOT GIAGRAY ASSTRUPTION. ARAG GUTTSAUFIES ESET. Strabo

37. Si contra fædus fecisse dicantur subditi alicujus qui est in fide alterius, tenetur Rex aut Populus eum punire qui nocuit: aut dedere ei cui est nocitum, ac operam dare ut illata damna resarciantur.

mus ut sibi dederentur Fabii. Atque hocnon tur summum non habere Imperium,

Sic quando Legatus crimen atrocius & ad tantum locum habet inter fæderatos inæpublicum malum spectans commist, mit- qualiter sed & inter æquales, eosg; qui nultendus est ad eum qui misit, ut eum puniat, lo fædere tenentur. Ergo talis obligatio aut dedat ; quomodo Gallos postulasse legi- non probat eum qui inæquali fœdere tene-

28.Si ipfi Populi aut Reges accusentur, socio Jus est cogendi socium ut stet sæderis legibus : ac eum puniendi, ni steterit, nec hoc proprium est inæquali fæderi sed & locum habet in æquali.

Ergo tale jus non aufert summum Imperium ab eo qui inæquali fædere jungitur.

39. Si socii inter se litigent qui in fide sunt ejusdem Populi aut Regis, plerumq; convenitur, ut controversiæ tales disceptentur apud fædere superiorem. Et si sædus æquale fuerit, controversiæ deferri folent ad conventum fociorum, quos res non tangit, aut ad arbitros, aut fœderis principem tanquam arbitrum communem.

Imo Reges apud Judices a se constitutos omnino Imperio summo detrahit. judicio contendere solent, hoc tamen nihil

10. Si subditi conquerantur de injuriis eorum quorum in potestate sunt, sociis nullum est Jus cognoscendi: in eo enim societas a Civitate differt, quod sociis curæ sit ne in ipsos injuria committatur, non vero ne sociæ Civitatis cives inter se committant injurias.

bus Cives possunt jure coercere atq; punire præsertim cum videant civibus justam que-principem, etiam socios recte sele posse interponere, & controversiis immiscere, quas ci-

i, it - o, ie as

to

IC

us

on

on

m fic Videtur tamen in omnibus eventibus qui- vitas fœdere sociata habet cum suo principe,

41. Summum habere possunt Imperium qui certum quid pensitant, five

five id faciant ad injurias redimendas, five ad comparandam tutelam, quamquam infirmitatis confessio delibet aliquid de dignitate.

tius, tributum ab aliquo populo alteri po- propterea non excidit. pulo aut Regi numeretur inferior quidem

Si iis conditionibus, quas hic refert Gre- fit ille Populus fed majestate tamen sua

42. Qui nexu feudali vinciuntur, habent summum Imperium : nec enim personalis obligatio Imperii summi Jus adimit Regi aut Po. pulo: nec Jus in rem definit esse summum.

Feudum est libera & benevola rei immobilis, vel aquipollentis concessio, Clienti facta ejusq; hæredibus maribus legittimis, per investituram, cum utilis Dominii translatione, recepta reservataq; proprietate, sub fidelitate & exhibitione servitiorum, seu obsequiorum honestorum.

Quandoquidem Civis cum Cive vel fubjectus cum subjecto contrahens de re aliqua vel danda vel præstanda,se personaliter obliget, libertatem tamen personalem conservat & Dominium in se bonaq; sua quatenus Le-

ges permittunt retinet, ita etiam quamvis princeps aliquis feudum accipiens fele obliget ad præstandam fidelitatem & operas quasdam Domino, id impedimento esse nequit, quo minus in suos subditos retineat Jura summæ Majestatis. Et quamvis Jus in rem tale fit, ut ipfum imperandi Jus, fi feudi Jure teneatur, aut familia extincta, aut etiam ob certa crimina amitri possit Imperium tamen fummum esse non definit, aliud anim est res, aliud habendi modus.

CAPUT IV.

De Bello Subditorum in Superiores:

BEllum gerere possunt & privati in privatos, ut viator in latronem; & summum Imperium habentes, in eos qui itidem id habent, ut David in Regem Ammonitarum; & privati in eos qui Imperio summo, at non in se, utuntur, ut Abrahamus in Regem Babyloniæ & vicinos; & qui summum Imperium habent, in privatos & fibi subditos; ut David in partem Isbosethi; aut non subditos; ut Romani in piratas.

n

T ip

-tu

Commentarius.

principem, non quidem quamdiu princeps, fed cum Tyrannus evadit, & fuo Jure abutitur, ita ut eodem decidat: hæc authoris distinctio, qua vult privatos posse Bellum

Cum præcedente Cap. oftenfum fit, Ci- quidem gerere in fummos Imperantes, quovibus esse facultatem coercendi & puniendi rum Imperio subjecti non sunt, neutiquam vero in eos quorum in se Imperium agnoscunt, nec in Jure nature nec æquitate fundata videtur.

2. Ab Inferiori arma licite non fumuntur adversus summam potestatem, aut agentes ejus authoritate: Civili enim societate constituta, prohibitum est jus illud resistendi promiscuum natura licitum, cum illa societas finem suum aliter consequi non posset : ideog; tam variis Legibus ac pœnis prospectum est majestati.

> AAA Or TOATS THOSES, TE SE YEN BAUELY Kas outred & dixata & Tararlia. Sophocles.

Homines focietatem civilem potissimum coierunt, ut semet ipsos in securitatem asserent; nulla autem societas sine tranquillitate sublistere potest, nec tranquillitas fine summo Imperio, nec Imperium fine submissione voluntatis, nec submissio voluntatis fine renunciatione istius Libertatis quæ cuique tribuebat jus resistendi ad depellendam a se injuriam & vim: non tamen ita intelligenda est hæc Renunciatio quasi nullum omnino civibus Ius resistendi

esset reliquum, vel quasi a summo Imperante eripi posset, nam sic Membrum societatis longe deterioris conditionis effet quam in statu naturali degens, in quo potest a se naturaliter depellere omnem injuriam. Rex quidem juste Imperium tractans, nullius obnoxius est Judicio, & ipsius justis parere citra reluctantiam tenentur Cives ; imo non temere in injustum & in plurimis delinquentem, insurgere debent.

3. Si quid imperetur Juri naturali præceptifq; divinis adversum, non est faciendum quod jubent; Deo enim quam homini magis obediendum, ut Apostoli dixere.

Quoniam principes Imperium quo utuntur non a se habent, sed a populo, sequitur eos non plus Juris sibi posse vindicare quam transferens conferre potuit, vel voluit: Transferens vero nihil conferre potuit quod iple non habuit, nec aliunde sibi arrogare potest Imperans, quod non in se colla-tum est, sed ipse populus nullum habuit jus circa ea quæ funt Juris naturæ, five Divini necessarii, quia sunt immutabilia sequium.

moralem habentia necessitatem; Ergo nec ipse princeps ea vel tollere, vel abrogare, & consequenter populum obligare potest, ad facienda ea quæ huic contraria funt. Quod ad ea igitur quæ Juris funt naturalis, fummum Imperantem parem cæteris civibus voluisse Deum, ex jam dictis sequitur, & consequenter Imperium ibi subfistit; ubi autem Imperium deficit, cellat quoque ob4. Si nobis eam ob causam inferatur injuria, ea toleranda est potius quam vi resistendum.

Quemadmodum vero ad obsequium non teneor, teste apostolo; sic etiam non teneor perferre injuriam, quæ ob negatum obsequium rei illicitæ mihi infertur. Ubi enim offensio est injusta, ibi desensio justa est. Nec qui in hos casu Injuriam repellit; principi qua principi resistit, sed qua privato, & sibi æquali; cessat enim Imperium ubi Juri naturæ contraria imperat. Verum hac resistendi licentia non omni occasione & tempore uti debemus: sunt enim injuriæ quædam leves,

quædam etiam satis graves, quæ tolerari possunt, sine summo, vel propriæ personæ vel samiliæ detrimento, tales autem tolerandæ potius quam vi depellendæ, cum ex istiusmodi injuriis, si perserantur, parva perveniant damna, si cum magnis incommodis & periculis comparentur, quæ Reip. ex ejusmodi resistentia imminent; malum autem levius perserendum, si majus bonum inde consequi possit.

5. In lege Hebræa mortis supplicium inobedienti constitutum ; & quamvis dicta Samuelis de Jure Regio, de facultate Juste agendi intelligi non possint, talem tamen potestatem Regis inferunt, ut si malus esse voluerit, ei resisti non liceat, nisi precibus ad Deum.

Verum Lex Hebræa pertinere videtur ad ejusmodi actum qui vitium includit; ut patet ex voce Rebellis, Jos. 1. 18. Ideo ad manifeste iniqua Imperata exequi civem recusantem non pertinet, rebellis enim dici nequit, qui obsequium non præstat, vel resistit non habenti Imperium. Quod ad Locum attinet 1 Sam. 8.11. Recte statuere videntur Theologi qui volunt a Samuele hic loci non describi verum Jus Regium, sed illud potius quod Reges Orientis sibi usur-

paverant & vindicaverant in populos, ad quorum similitudinem Israelitæ sibi Regem expoposcerant, ideoque ultro sese subjecerant ejusmodi Imperio, quamvis Tyrannico, & proinde tenebantur illud æquo animo perferre. Quamobrem, ex hoc loco non licet concludere populoin nullo casu resistendi facultatem competere & nullum ipsis esse refugium nisi ad preces: quippe est hic casus specialis.

6. In novo fœdere Christus præcipiens dari Cæsari quæ Cæsaris sunt, voluit a suis non minorem obedientiam summis potestatibus deberi quam ab Hebræis debebatur Hebræis Regibus. Et Apostolus Paulus Rom: 13. vult subjectionem cum non resistentia: quia Deus ordinem illum imperandi approbat ut a se institutum: & quia id inservit nostro bono, publicæ scil. tranquillitati, in qua singulorum quoq; comprehenditur.

Quemadmodum effigies Cæfaris nummo Impressa, referebat summam Majestatem, & Potestatem penes Imperatorem residere! ostendebat, Disciplinæ suæ sestatores Christus

admonet ut juxta divina & humana Jura, debitam summis Magistratibus obedientiam exhibeant, sine qua nullum dici subsistere potest Imperium, Verum cum adjicit & date Deo

744

P

te or

rea

qua Dei sunt, manifeste testatur, quousque Magistratibus obedientia debita a civibus, pateat, atque sese extendat. Obediendum Cæsari se continenti intra propria Jura, nec Dei Jura fibi usurpanti. Itaque si quid potestas humana præcipiat contrarium Legi Divinæ, ei impune non paretur, quia Deo. (coram quo, respectu obligationis, quæ ex Jure divino descendit, princeps & Cives æquales funt, & ejusdem conditionis. ideoque alter in alterum nullum habet Imperium)potius parendum quam Hominibus. In cæteris vero Reip.administrationem spectantibus omnino superiorum Justis obtemperandum.

Deus qui Homini imposuit obligationem se conservandi, simul quoque ei facultatem tribuit, adhibendi illa media fine quibus fe conservare nequit, quem in finem rationis participem fecit, cujus ope posset eligere & indagare media ejusmodi, quæ huic fini inserviunt : Ideoque & ipse constituisse vi-

d

m r-

0,

10 idi

No

us-

ris

us

to-

nia"

uia

um

,de-

poteDeo

que

deri debet, que, recta suadente ratione. Homines introduxerunt ; atqui jam dictaverat Homini recta ratio Conservationem sui ipsius haberi non posse nisi in Civitatem civilem cum aliis coalescat; societatem autem sublistere non posse, sine suo fundamento, quod est fummum Imperium; Imperium autem nullum effectum præstare, nisi Cives omnem necessariam & legitimam obedientiam fummis Imperantibus præstent: atque hinc est quod omnis potestas legitima & Justa recte dicitur a Deo esse, & de tali Apostolus Sermonem habet loco citato; si enim omnem potestatem & omne Imperium quantum vis injustum & iniquum a Deo esse diceret, & propterea ei nos subjectos esse debere; potius omnem Imperandi & parendi veram rationem everteret, quam commendaret, atque etiam iniquitatis insimularet omnis Justitiæ & æquitatis authorem, quod dictu absurdissimum.

7. Quod si quando nimia formidine aut iracundia, aliisve affectibus transversi agantur Rectores, quo minus rectam ineant viam quæ ad tranquillitatem ducit, id inter minus frequentia habendum est, & quæ interventu meliorum pensantur.

Imperium non reddit principem Deo similem & ab humanis imbecillitatibus exemptum, homo quippe est, licet longe supra communem hominis conditionem majestate evectus, ideog; nihil humanum ab eo alienum. Ferenda igitur Regum ingenia, licet quandoq, ipsis desint ille virtutes quas in optimo & bono principe desideramus: neque uti debemus resistendi licentia, nisi

injuria sit atrocissima, & intolerabilis. Assentiri Grotio hic non possumus qui dicit malam principis administrationem inter minus frequentia habendam, cum potius oppido frequens sit: Inter novemdecem Reges Ifraelis, duo tantum numerantur, & inter novemdecem Reges Judæ vix octo qui rectam inierunt viam,

8. Nec ab hac Lege discedit consuetudo veterum Christianorum, optima legis interpres. Nam quanquam pessimi sæpe homines Imperium Romanum tenuerunt, nec defuerunt, qui juvandæ Reip. obtentu, sese iis opponerent, nunquam tamen Christiani conatibus corum sese adjunxerunt.

Consuetudini veterum Christianorum tantum Authoritatis concedendum quantum noxii. Cum autem veteres illiChristiani confensus habet cum scriptura sacra & omni potestate destituti impares prorrecta ratione; homines fuere ut nos,

ideoque & multis quoque erroribus ob-

sus & invalidi essent ad resistendam tantam imperatorum potentiam, mirum esse non debet, si in id potius incubuerint ut eorum in se exarcerbatum animum patientia lenirent: præsertim cum persuasum haberent se non a Deo missos ad Evangelii dostrinam vi & armis propagandam, sed prædicatione, nec ad ejus hostes humano Imperio, sed rationibus prosligandos & Christi Imperio subjectos reddendos. A Christo etiam voca-

ti erant ad omnia bæc incommoda perferenda religionis propagandæ causa; bæc autem specialis Dei voluntas non ad consequentias trahenda est, respectu eorum qui in eisdem circumstantiis constituti non sunt; illi autem in Ecclesia constituenda versabantur, nos in Ecclesia constituta. Quæstio deniq; non est quidnam censuerint & secerint veteres Christiani, verum quid facere potuerint: Exempla probant factum, sed Jus non statuunt.

9. Magistratibus minoribus Jus non est resistendi summarum potestatum injuriis; ipsi enim privati sunt respectu superiorum: eorumq; gubernandi facultas ita subjicitur summæ potestati, ut quicquid faciant contra hujus voluntatem, id ea facultate desectum sit, adeoq; habendum pro actu privato.

Rationi tamen consonum videtur, ut eandem Magistratibus inferioribus tribuamus potestatem, quam aliis civibus Jure naturæ concedi jam diximus, licentiam scil: & facultatem sese tuendi adversus vim illatam, cujusmodi defensionis potissima pars est, Jus resistendi. Et quemadmodum hic Author

vult Magistratum inferiorem imperio & consensu superioris destitutum tanquam privatum considerari, quid ni etiam Princeps imperio abutens adeoq; civium, a quo illud habet, consensu destitutus, pro privato haberi debet, cui vim inferenti Magistratibus æque ac civibus resistendi Jus competit.

10. Etiam Apostolus Paulus summis potestatibus subjectam vult omnem animam, adeoq; & inferiores Magistratus.

Quamdiu scil: legitime imperat secundum Leges cum naturales tum civiles, qui-Imperium.

11. Verum si grave sit ac certum periculum, indiscriminatim damnandi non sunt singuli, aut pars Populi minor, ultimo necessitatis præsidio ita utens, ut interim non deserat communis boni respectum.

Hanc licentiam sese tuendi adversus immanem sevitiam, quam Grot: concedit civi, vel etiam minori parti populi, limitari vult hac cautione, ut respiciat communem tranquillitatem: verum si singuli Cives injurias perferre obstricti sunt, ne publica tranquillitas perturbetur, hac ratione tota Respipessundari posset, dum singula emedio tolluntur membra; saluti quidem Reip. privata poste

ponenda, quando justo & legitimo modo quis ad illam tuendam vocatur: verum quid boni aut commodi in Remp: provenire potest ab ejusmodi Principe, qui in propria savire viscera se animum induxisse, non obscure testatur? quoniam enimuniversis opprimendis sese imparem vidit, singulos perdere aggreditur.

12. Ubi superiores Christianis mortem intentant ob Religionem, Christus sugam iis concedit quos officii necessitudo nulli alligat loco: extra fugam nihil.

Ergo ne quidem ut Pecunia redimant liberratem religionis & Conscientiæ, quod absurdum. Pærterea qui fugam concedit, etiam honestas rationes subterfugiendi concedit. Denique quia fugam concessit,ostendit fuum Exemplum non vocare nos ad omnes omnino eventus patientiæ, quam iple præstitit, noluit enim fugere. Non magis certe licet Superioribus in subjectos per Religionis causam sævire, quam per aliam quamcunque impotentiam: Imo per illam minus licet, quia folus Deus naporo-Zigens est, & Imperium habet in conscientias Hominum. Porro qui Religionem petit sævitia, idem petit bona, petit vitam, petit conjugem & liberos, si igitur hisce in certissimo & gravissimo discrimine positis, liceat Superioribus resistere, ut concessit fupra Grotius, quoniam eædem caufæ cum causa Religionis sunt perpetuo conjunctæ, etiam in ultimo & certiflimo discrimine ob Religionem, si non perReligionem, certe per illas alteras causas resistere licet superiori, intolerabili sævitia, prætextu Religionis, bona & vitam involanti. Præterea, quanto Anima Corpore præstantior, eo quoque gravior injuria que illi infertur, quam huic, & idcirco eo major licentia resistendi principi causa Religionis quæ ad animi salutem

m m in

ft

i-

X-

nt.

0-

0-

C-

lit,

on-

Va-

eps

lud

ha-

bus

ult

cepit

tim

effi-

ref-

modo

quid

: po-

ropria

n obis op-

s per-

Ubi

spectat, attribuenda est, quam dum Corpus male tractat. Denique summum quod possidet princeps Imperium, habet a populo, ergo non potest majus Dominium possidere, quam habet populus; quemadmodum vero populo nullum Jus competit transferendi imperium in moralia, ita nec in conscientiam circa ea que anime salutem spectant. Et quamvis tale Jus Homines habere statua. mus, constat tamen eos ex intentione non voluisse majus conferre in principem Imperium quam quantum sufficiebat ad finem obtinendum, quo impulsi in civitatem coaluere: Quoniam autem iste finis non ad. animæ beatitudinem, sed temporalem Hominis salutem & conservationem pertinet,, ulterius extendi Imperium Humanum nec: ratio, nec Juris benignitas patitur: in quo autem subsistit populi voluntas in eo etiam Imperium finiri debet: Et quod si voluissent, non potuissent, quia obstat delationis impossibilitas : ejusmodi quippe Imperium non cadit in commercium: unde conclusdere licet, principi vim conscientiæ inferre volenti, quasi privato, injuriam inferenti, quia destituitur Imperio, & idcirco Majestatem, qua omnibus civibus superior est amittit & exuit, posse resisti.

13. Principes sub Populo non tantum vi repelli possunt, sed & puniri morte; si peccent in Rempublicam, quod contigit Paulaniæ Lacedæmoniorum Regi.

ad quostionem, que agit de eo casu quo inferior Jus nanciscitur resistendi principi, tum habenti Imperium. Præterquam quod tissimus Gronovius.

Videtur hoc Exemplum vix applicari posse Rex Pausanias quem Grot, hie adducit tanquam exemplum, non fuerit Regia dignitate: ornatus sed Regis Philistarchi, Leonida gepopulo Superiori, & plenum atque absolu- niti, tutor & patruelis, ut annotavit Doc-

14. Si Rex aut alius quis, imperium abdicavit, aut maniseste habet pro derelico, in eum post id tempus omnia licent quæ in privatum. Quem

delatum accipere, ita & illud abdicare. Idem autem est an expresse princeps abdicet Imperium, vel an ex fatis manifestis indiciis perspiciant Cives eum Regnum deseruisse & pro derelicto habere. Manifestum est in-

Quemadmodum voluntatis est Imperium dicium Regni derelicti, quando Rex sponte sua clam excedit Regno, nullis electis personis, quibus Reip. negotia committat suo nomine administranda, Exemplum suppeditavit, Hen. 3. Poloniæ, Rex.

15. Eadem vero non licent in eum qui agit negligentius ; quia hic non statim censendus est Imperium habere pro derelicto.

& Rempublicam administret, qua oportet, constitutus, abjecisse præsumendus est, quod iniquum sane esset ex eo statim conjicere habet summo in pretio.

Quemadmodum quædam vitia tanto dig- principem pro derelicto habere Imperium. nitatis fastigio condonanda; ita etiam quam- atque hoc prætextu eum summa Majestate vis non ea diligentia Imperii negotia curet, exuere. Nemo nisi summa in necessitate

16. Qui Regnum alienat aut alteri subjicit, illud non amittit si Regnum deferatur electione, aut lege successoria; talis quippe actus nullus est, nullumq; habet Juris effectum.

ergo non fit injuria. Nec movet quod usu- tarium.

Sed quare nullus est hic actus ex parte fructuarius cedendo Jus suum nihil agat; alienantis? habet certe hic se perinde atque certe nihil scil. in utilitatem & commodum ille, qui Imperio renunciat, vel declarat ejus, cui ceditur, aliquid tamen agit dum sese illud pro derelicto habere, volenti facit usufructum a se redire ad proprie-

17. Si tamen id etiam tradere aut subjicere moliatur, ei resisti potest: populus enim potest obstare ne mutetur imperium habendi modus.

cessione, concedamus manere Imperium, tanquam privatus habendus, quoniam destiquia ipso Jure actus est nullus; attamen ei tutus consensu populi, unde omne derivaresisti recte censet Grotius quia excedit li- tur Imperium. mites Imperii & potestatis suæ, quare im-

Imo quamvis penes Regem, non obstante pune ei resistitur, quia respectu hujus actus

18. Si Rex vere hostili animo in totius Populi exitium feratur, Regnum amittit: Imperandi enim voluntas cum voluntate perdendi non consistit; ut si Rex qui pluribus imperat, in unius Populi gratiam alterum velit perditum.

principis & hostis personam erga cives simul

Concipi certe nequit, quomodo quis tanguam miseram Belluam suæ libidini audet immolare, cum sanctitas principis sustinere queat, & qua fronte postulet ut semper circumscripta siclimitibus communis iple facrofanctus fit, qui civem innocentem falutis & fecuritatis tuendæ, quos fi excefferit

11

cerit princeps hostem populi sese gerendo, circo cives recuperant facultatem eum co-& profitendo, fanctitate destituitur, & id- ercendi tanquam privatum.

19. Si Regnum committatur five ex felonia, five ex claufula posita in ipsa delatione Imperii, ut, si hoc aut hoc Rex faciat, Subditi omni obedientiæ vinculo solvantur, tunc quoq; Rex in privatam personam recidit.

Committere idem est quod vulgo Confiscare. Felmia autem significat non folum Rebellionem sed omnem culpam, fraudem, & perfidiam vaffalli in Dominum. Est autem de feudi natura ut vassallus ob delictum commissum in Dominum privetur feudo; necesse tamen est ut præcedat causæ cognitio, ad Clausulam commissoriam attinet, Dici- omnia adhibeantur.

mus illam semper naturaliter Imperium comitari, quæ subditis Rege Imperio abutente, facultatem concedit, expediendæ propriæ falutis caufa, denegandi obsequium ipsi debitum, eumque Imperio exuendi, debita tamen semper adhibita cautione, ne scil. unquam ad extrema, eaque sæpe violenta & sententia feratur condemnatoria. Quod perveniamus remedia, quin prius moderata

20. Regi partem tantum Imperii habenti potest resisti, pro ea parte quæ ipsius non est, quia eatenus Imperium non habet.

Populus hoc casu non resistit Regi qua benti in partem populo acquisitam, Regi, sed sibi æquali, Imperium non ha-

21. Item, Si in delatione Imperii, libertas resistendi reservata sit certis tantum casibus: semper enim retenta intelligitur aliqua libertas naturalis, & Imperio regio exempta: etiamfi eo pacto pars imperii non possit retenta censeri.

qui jus suum in alium transfert, possit illud dum cogere. certa quadam lege circumscribere, & pactis

ti-

ır,

n-

ıli

ini

pis

mis

ceferit

Naturæ Jus cuique concedit de Jure suo limitare, nec non socium conventum præpro lubitu disponendi libertatem, ita ut stare recusantem, ad promissum adimplen-

22. Aliquando parendum invasori alieni imperii, quamdiu durat injuste possidendi causa; cum scil: omnino probabile sit Regem, senatum, vel Populum imperandi Jus habentem, malle rata esse quæ imperat, quam legibus judiciisq; sublatis summam induci consusio-nem: Sic Cicero Syllanas leges improbans, eas servandas censet, ne Civitas legibus soluta dissolvatur.

Cum vero omnis vis obligandi, quam extrinsecam quandam necessiratem aliquid Invasorum parit Imperium ex coactione sit præstandi, non autem obligationem, quæ or violentia, poterit quidem alicui adferre vinculum est intrinsecum, , animum ita :

nifestis & Jure, seu certa ratione probatis ducat.

Bringens, ut, ni fecerit, peccati sit reus. indiciis constans, accedat, ut Imperium vi Oportet itaque ut voluntas & confensus vel fraude acquisitum legitime obtineatur populi vel expressis verbis vel tacite ex ma-

23. In his tamen quæ ita necessaria non sunt, & pertinent ad raptorem in iniqua possessione firmandum, si sine gravi periculo potest non pareri, parendum non est.

nondum adacti fint; tunc nihil præstan- ducere possunt. dum præterquam quod necessitate extor-

Si nullum pactum nec Populi consensus quetur, imo eo casu licet adhibere omnia intercesserie, & si Cives ad fidem præstandam media; quibus cives se ejus imperio sub-

24. Si Invasor imperium arripuerit injusto bello, cuiq; Juris Gen tium requisita non adsint, solâq; vi retineat possessionem, manet Belli Jus, si nulla pactio sit secuta aut sides data: ac proinde licet in eum quod in hostem, qui a quolibet etiam privato potest occidi.

obstare quo minus pro hoste habeatur:cum §. 15. Tyranno enim nullam populis fidem, nul-

Progrediuntur nonnulli plus ultra & di- lam Jurif jurandi religionem intercedere. Sed cunt, ne fidem quidem datam Tyranno hæc sententia rejicitur infra lib. 2, cap. 13.

25. Idem licet ex lege antecedente, si ea cuiq; conceditur potestas occidendi eum qui certum aliquod in aspectum cadens ausus fuerit; puta qui privatus sibi satellitium circumdederit, arcem invaserit; qui civem indemnatum, aut non legitimo Judicio necaverit; qui magistratus sine justis suffragiis creaverit. Tales leges multæ extabant in Græciæ civitatibus, ubi proinde justa censenda suit talium Tyrannorum interfectio.

Per id quod in aspectum cadit, intelligitAuthor quod non ex interpretatione malum aut excusandum est, sed in oculos incurrit, ita utquivisde eo judicare possit Plurimum certe Ciales quibus tyrannum occidere licet a lege

definiantur. Si enim fingulorum arbitrio relictum foret dehisce Judicare, eveniret, utquot cives tot fere tyranni existerent, qui in mutuam perniciem sæpius privatæ vindictæ cau interest publicæ tranquillitatis, ut casus spe- sa advolarent, qua ratione cædes cædibus sub prætextu extirpandætyrannidis cumularent.

26. Nec minus licebit Invasorem Imperii interficere, si diserta auctoritas accedat ejus qui Jus verum imperandi habet, sive is Rex

eft,

est, five Senatus, five Populus, five Tutor. Sic Jojada, Tutor Joasis regno depulit Athaliam.

it, si enim ei semel obsequium præstare pro- jus verum imperandi habet.

Hoc tantum obtinet antequam Cives eon- miserint, eum salva conscientia interficere senserint in Imperium quod invasor arripu- nequeunt, licet accedat authoritas ejus qui

27. Extra hæc, privato non licet vi dejicere aut interficere summi Imperii invasorem, sieri enim potest ut Jus habens malit invasorem in possessione relinqui, quam periculosis & cruentis motibus occasionem dari. Maxime autem in re controversa judicium sibi privatus fumere non debet, sed possessionem sequi. Sic tributum solvi Cæfari Christus jubebat, quia ejus imaginem nummus præserebat, id est, quia in possessione erat Imperii.

Imo in casu dubio præsumitur, qui habet jus imperii, malle invasorem in possessione relinqui, quam Remp: ex violenta ejus dejectione in summum discrimen adduci. Et cum gravissimæ sane deliberationis sit an per multa rerum discrimina libertatem, injusto invasoris imperio perditam & ereptam, repetere & recuperare præstet, quam, perferendo tyrannidem, pace frui; & cum ejusmodi deliberatio pertineat ad universum

ed

·f-

u-

t; tæ

a-

re-

uot mucau fub ent.

rta

lex

est,

Reip. statum, Judicium ejus non potest sibi privatus vindicare: fingulis quidem licet judicare quid utile fore arbitrantur Reipub; sed non exsequi. Postrema autem verba caute accipienda funt; non enim videtur Christus ideo tantum justisse tributum Cæsari solvi, quia erat in possessione Imperii; Sed quia Judæos scire & credere volebat, Cæsarem habere legitimum in ipsos imperium.

CAPUT V.

Qui Bellum licite gerant.

. Ausa principalis effectrix in Bello plerumq; est is cujus res agitur: in privato privatus: in publico potestas publica, maxime summa. Naturaliter vero quisq; sui Juris est vindex: ideoq; nobis manus datæ.

Commentarius.

Tres hoc capite assignat Author Belli cau- agitur, id est qui injuriam, vel vim sibi il-sas efficientes, principalem scil. adjuvantem latam, vel corpori vel personæ, vel rei ad & instrumentalem. Principalis est is cujus res se pertinenti, depellit vel vindicat.

2. Alteri etiam prodesse non modo licitum est, sed & honestum. Sunt autem diversa hominum inter se vincula, que ad mutuam opem invitant, nam & cognati ad opem ferendam coeunt, & vicini inclamantur, & qui ejusdem Civitatis sunt participes. Hisce vero vinculis deficientibus, sufficit humanæ naturæ communio : cum ab homine nihil humani sit alienum; justumq; bonumq; sit injuria oppressos pro viribus defendere.

מלואצעוביים לועשף בוי אבלם לטימעוי אף אן הפף ביים! דם עבי שבף דומולם לואמוסי אמו משמים.

Cause Belli adjuvantes sunt ii qui in al- homini dedit hunc pietatis affectum, ut hoterius auxilium Bella movent, invitantibus mo hominem tueatur, diligat, foveat eique vicinis, amieis, &c. Deus enim præter cætera contra omnia pericula auxilium præftet.

3. Instrumenta sunt quæ ita sua voluntate agunt, ut ea pendeat ab altera. Quale Instrumentum filius est Patri, servus Domino, subditus Imperanti: sunt enim corum partes, hi ex lege, ille naturaliter.

Quemadmodum autem partis ad totum Itaq;quicquid agit pars,agere videtur totum relatio est necessaria, ita quoq; & ejusdem per partem suam tanquam instrumentum operatio necessario debet ad totum referri; cujus opera & servitio utitur.

4. Naturaliter omnes subditi Bello adhiberi possunt, sed quosdam specialis Lex arcet, ut olim Romæ servos, nunc passim clericos: quæ tamen Lex, ut omnes ejus generis, cum summæ necessitatis exceptione intelligenda est.

instar pignorisque esse apud Rempublicamvidebatur; amorifq; in patriam fides quædam in ea firmamentumque erat ; neque fervi neq; Capite censi, milites nisi in tumultu maximo, & summa Reipublica necessitate id exigente, scribebantur; quia pecunia familiag; his aut tenuis aut nulla esset. Levantur autem Belli muneribus Clerici ut Cz-

Quoniam res pecuniaq; familiaris obsidis lesti vacent militiæ, quæ talis est ut non possit aut debeat onerari laboribus aliis. Non desunt tamen hodie quamplurimi Clerici qui longe diversam incumt vitæ rationem, cum videas passim Episcopos contra instituta & Canones veterum Bella movere, cæde & flammis vicinorum Regiones infestare, prz. das agere, & militum personas strenue susti-

Liber II.

Liber Secundus.

CAPUT. I.

De Belli causis, & primum de Defensione sui & rerum.

BELLORUM Causæ sunt duplices; Utiles, & Justæ; illæ sub ratione utilis movent, hæ sub ratione justi.

Commentarius.

Utilia nunquam nisi cum justitia conjuncta sunt. Possunt quidem a se invicem distingui ca quæ movent sub ratione utilis, ab iis quæ movent sub ratione justi, verum separatim non possunt in actum deduci ea quæ utilia sunt, nisi simul Justa & Honesta sint, quin Homo peccet contra rationis dictamen, natus quippe est ad so-

ue

at

0,

a-

tum

um

am

os:

non

Non

nem, iruta

de &

præ•

er II.

cietatem colendam, ideoque non suis sed etiam alienis commodis consulere devinctus. Justa Bellorum causa dicuntur etiam prætextus, quia plerumque in publicum edi solent. Utiles autem suasoria vocantur & in pectore Bellantium latent, ut Gloria cupido, metus vicina potientia, odia, &c.

2. Bella sine justa causa suscepta, sunt injusta, sive privata suerint, sive publica.

Bella enim publica ni causa subsit, non vacant peccato, & qui ea gerunt, vocantur latrones, prædones, &c. Quid enim sunt Regna remota Justitia, nisi magna latrocinia. Primum igitur quod Bellum gesturis curandum incumbit, est, ut justam Belli ac-

cipiant causam; & ut optime Demosthenes & samep dinias, dipas, y andre nd All andor All rossess rais no same is a sa

3. Causa justa Belli suscipiendi nulla esse alia potest nisi Injuria. Sic in Romano seciali carmine. Ego vos testor populum illum injustum esse, neque jus persolvere.

Per

Per Injuriam intelligimus Læsionem Juris alieni, & quidem perfecti; quæ tribus modis sit, 1mo Si alicui suum quod jam habet auferatur; 2do Si quid mali inferatur, cujus inferendi alteri potestas non erat;

3tio denique, Si alicui denegetur, quod ipse debethabere: hinc in justa actio definiri potest; Quæ vel infert, quod inferre, vel aufert quod auferre non debebat, vel denegat quod tribuere debebat.

4. Quot actionum forensium sunt sontes, totidem sunt Belli; nam ubi Judicia desiciunt, incipit Bellum. Dantur autem actiones aut ob injuriam non sactam, aut ob sactam. Ob non sactam, ut qua petitur cautio de non ossendendo, item damni insecti & Interdicta alia ne vis siat. Factam ut aut reparetur aut puniatur. Quod reparandum venit, aut spectat id quod nostrum est vel suit; unde vindicationes & condictiones quædam; aut id quod nobis debetur sive ex pactione, sive ex malesicio; sive ex lege, quo referenda quæ ex quasi Contractu & quasi malesicio dicuntur, ex quibus capitibus nascuntur condictiones cæteræ. Factum ut puniendum parit accusationem & judicia publica.

Actio forensis est jus seu facultas persequendi in Judicio quod fibi debetur. Cautiode non offendendo est quæ ab eo exigitur cujus minæ Justum nobis metum fecerunt. Damni infecti qua petimus E.G. Si quid damni ex ruinosis vicini ædibus nobis contingat. ut is fe id pensaturum promittat. Interdictum ne vis fiat, est quo cavetur ne cui, Jure suo utenti, vis inferatur. Datur actio ob injuriam factam ut ea reparetur aut puniatur, atque hinc forte natum est discrimen actionum, quando alia dicitur civilis, alia criminalis, illaque ob injuriam factam instituitur, ut reparetur hæc vero ut injuria facta puniatur. Vindicationes funt actiones in rem, Condictiones vero in personam actiones significant. Non autem omnes Condictiones huc spectant, 1ed quedam tantum; Condictio scil; causa data, causa non sequu a; Condictio ob turpem causam; Condictio indebiti; Condictio furtiva. Pactio est idem quod Contractus, & definitur, Conventio sua natura obligationem ad agendum efficacem producens. Omnis autem contractus vel constat re, vel verbis, vel literis, vel consensu. Maleficium quod & delictum vocatur, est factum quo cui contra jus nocetur; ut, furtum, rapina, &c. Quasi Contractus est factum aliuod obligationem & actionem producens

ex consensu duorum pluriumvepræsumpto. Cujus species sex vulgo numerantur. Negotiorum Gestio, Tutelæ administratio, Rei Communio, Hæreditatis Communio, aditio hæreditatis, & indebiti solutio. Quasi Maleficium est delictum quod fine dolo seu destinatione, sed tantum culpa committitur Cujus quatuor vulgo proponuntur Exempla. 1mum. Quando Judex per Imprudentiam male Judicans Litem suam facit. 2dum. Est dejectio vel effusio ex alicujus cubiculo vel ædibus qua transeuntibus nocitum est. 3tium. Quando quid positum vel suspensum est ea parte qua vulgo iter sit, quod si cadat nocere posser. Ulrimum est furtuin quod factum est, vel damnum quod datum est in navi, Caupona vel stabulo, ab iis quorum opera navis, Caupona, vel stabulum exercetur. Publica Judicia funt que lex aliqua specialis de crimine ad læsionem status Reip. spectante introduxit, data cuivis e populo accusandi reum potestate. Publica autem Judicia sunt vel Capitalia que mortem naturalem, vel civilem infligunt; vel non Capitalia, quæ Corporis coercitionem, vel pænam pecuniariam, cum diminutione existimationis imponunt. Enumerantur vulgo 17 species Judiciorum publicorum, Scil. 12 Læfæ

5. Homicidii. 6. Veneficii. 7. Parricidii. nonæ flagellatæ. 17. De refiduis. 8. Falfi. 9. Vis publicæ: 10. Raptus.

Læsæ Majestatis. 2. Adulterii. 3. Ne- 11. Vis privatæ 12. Peculatus. 13. Plagii. fandæ libidinis cum masculis. 4. Stupri. 14. Ambitus. 15. Repetundarum. 16. An-

5. Prima igitur justi Belli causa est injuria nondum facta, quæ petit corpus aut rem. Si autem impetatur Corpus cum periculo vitæ non aliter vitabili, tunc, etiam cum interfectione periculum inferentis, Bellum est licitum.

Violentiæ per vim repulsio inter Jura naturalia ab omnibus refertur; Et si ex hac repulsione seu defensione mors aggressoris sequatur, illa mors est tantum medium necesfarium quo vita propria fuit conservata, tali autem medio cuivis Homini uti licet: imo quilibet Homo eo medio uti debet, hoc quippe ipsi jubet ordo charitatis secundum quem vita propria aliorum vitæ præfertur & præferri debet, cum alias vel maxime non tantum contra seipsum quis peccaret, sui

15

m

to.

le-**Rei**

tio

sleftitur

pla.

am

H 795.

ulo

eft.

um

adat

pon

ft in rum

rce-

iqua leip.

pulo

icem na-

Cavel

xifti-

ulgo

11. 12

Læſæ

ipfius dilectionem negligendo, sed & adversus Deum, contra cujus voluntatem de sua statione in qua collocatus est, discedit. Etiam' contraRemp peccat cui fe suosq; labores antetempus subducit, cujus quoque tranquillitatem lædit, dum patientia sua tanta improbitas irritatur; denique omnia bona quæ natura aut industria nobis peperit, frustra forent concessa,si alteri injuste invadenti vim nonliceret opponere.

6. Hoc Jus defensionis non oritur ex injustitia, aut peccato ejus unde periculum est, sed per se & primario nascitur ex eo quod natura quemq; sibi commendat.

Quamvis autem hincjus defensionis nascatur. non tamen quis eo omni tempore legitime utitur; ea quippe facultas temperatur justitia : opportet enim ut sit justa defensio quam suscipimus; justam vero eam facit injusta offensio, & aggressio alterius; idecq; quamquam ipsum jus defenfionis derivatur ex innato ad se confervandum amore, attamen facultas utendi

hoc jure videtur potissimum nasci ex injustitia & peccato alterius; unde injuste quis se defendit adversus eum qui damni compensationem sibi debitam exigit a reo, veluti debitore suo: Unde perspicimus præcedentem in uriam justam tribuere sese tuendi facultatem & proinde eam concurere opportere cum illa ad fese conservandum inclinatione

7. Etiamsi periculum inferens peccato careat, puta quod bona fide militet, aut alium me putet quam sim, aut quod insania aut insominiis agitetur, non eo tolletur Jusse tuendi, cum sufficiat quod ego non teneor id quod ille intentat pati, non magis quam si bestia aliena periculum intentaret.

Dicunt quidem Juris Doctores neminem tamen actus ipse esse injustus per se; omne

facere injuriam, nifi qui scit se injuriam fa- enim quod jure non fir, injuria fieri dicituri cere, verum etsi mente captus & dormiens jam vero illis nullum jus invadendi compequoad animum injuria vacent, non definit tere supponimus, ergo nulla ratio suadet ut, cem hostis potuerit illi refistere, quare ego, tus cædem patrandi. in statu hostili cum ipso non constitutus, ei

salutem propriam alterius saluti in hoc ca- jugulum præbere tenear? Et licet hic su posthabeam. Sic qui bona side militat, error sit in persona, non tamen est error in si pro hoste me per errorem aggrediatur, proposito, cum isti voluntas adsit & cona

8. An & innocentes, qui interpositi desensionem aut fugam sine qua evadi mors non potest, impediunt, transfodi aut obteri posfunt, disputatur. Sunt qui licere id putant, etiam Theologi. Et certe naturam solam si respicimus, multo apud eam minor est societatis respectus quam propriæ salutis cura. At Lex dilectionis præsertim evangelica quæ alterum nobis æquat, plane id non permittit.

Jus a gendi multa confequi possunt indirecte, & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Sic navis piratis plena, aut Domus latronibus, tormentis peti potest, etiamsi intra eandem navem aut Domum sint pauci infantes, mulieres aut alioqui vero præ nobis, innocentes, quibus inde creetur periculum.

Doctrina autem Christiin omnibus cum lege morali perfectam habet convenientiam ; proinde non requirit ut socii salutem propriæ conservationi præferamus, sed tantum ut eum juxta nos metiplos diligamus, non

9. In vera defensione homo non occiditur ex intentione, quia mors illa hic non eligitur ut aliquid intentum primario, sicut in punitione judiciali; Sed ut unicum quod eo tempore suppetit; cum is qui impetitus jam est, etiam illo tempore malle debeat tale aliquid facere quo alter absterreatur, aut debilitetur, quam quo intereat.

lucta quadam: nec multum sibi gratulari

Secundario tantum intenditur invasoris de victoria debet, qui se defendit, sed cum occisio, primario autem & tanquam finis luctu potius & lachrymis alterius infortunisui defensio. Debet esse, internecionis in- um & malitiam prosequi, quam occiso pe-tentio plane secundaria & non nisi cum tulanter insultare.

10. Licet tamen destinato facere id unde mors aggressoris sit secutura, si alia salutis ratio non suppetat.

ex imminenti periculo orta, indulget, quæ tur.

Si alia salutis ratio non suppetat; id haud non fert ut quis ita-accurate omnes evadennimis stricte est interpretandum, sed cum a- di vias possit circumspicere, sicut ille qui liqua latitudine, quam perturbatio animi tranquillo animo extra periculum constitui;

11. Periculum præsens hic requiritur & quasi in puneto. Occupari pari tamen potest facinus, si insultator arma accipiat, ita ut appareat eum id facere occidendi animo: Nam in moralibus punctum non invenitur fine aliqua latitudine: metus vero qualifcung; non fufficit ad jus occupandæ interfectionis.

Quasi in puncto i. e. ut loquitur Homerus quando em guer isalas dunis: Hic omnino distinguendum est inter libertatem naturalem & civilem, quippe in libertate naturali degentibus laxius longe spatium conceditur expediendæ defensionis violentæ, quam iis quorum salus patrocinio Civitatum munitur. In priore statu pro aggressore erit habendus, qui prior voluntatem nocendi alteri concepit, & ad eandem confequendam sese comparavit, neque ad defensionem requiritur primum ichum excipere, aut ictus qui intentantur eludere duntaxat & repellere. In civitate vero non tam laxum spatium indulgetur ad sui defensionem: nam hic licet quis intellexerit, Civem sese comparare ad vim ipfi inferendam, aut attroces minas spargere, nequaquam istum occupare licebit, fed ad communem Imperantem erit deferendus, & ab eodem cautio petenda. Hoc autem in universum statuendum videtur sive defensor in naturali libertate constituatur, sive ejus salus patrocinio civitatis nitatur; Quod scil. initium temporis illius quo quis in sui defensionem alterum impune potest occidere, inde sumi debet, quando aggressor voluntatem vitam meam impetendi præ se ferens & a viribus instrumentisque nocendi instructus, jam intra illum extiterit locum ex quo reipfa. nocere possir, computato quoque illo spatio quo opus est, si ego illum occupare quam. ab ipfo occupari malim, in nullo autem cafu. sola suspicio seu metus futuri periculi facultatem tribuit quasi sub larva defensionis. legitimæ: proximum invadendi, qui sat multis satisque manifestis indiciis aut signis. fuum infestum & hostilem animum non declaravit: unde non licet sub obtentu defensionis meæ alterum armis opprimere, si ipfius potentiam nimis gliscentem videam. nisi qui nobis nocere potest, idem & velle statuamus, ideoque opprimendum, juxta illud.

Poffe meere fat est; Quodque potest alios perdere, perde prior;

Doctrina humano Generi maxime perniciofa omnem quippe inter mortales fidem tollit, & proinde quoque societatem.

12. Quod si quis vim non jam præsentem intentet, sed conjurasse: aut infidiari compertus sit, si venenum struere, si falsam accusationem, falsum testimonium, iniquum judicium moliri, hunc nego jure posse intersici; si aut aliter evadi periculum potest: aut non: certum satis est aliter evadi non posse: plerumq; enim interposita temporis mora ad multa remedia, ad multos etiam casus patet: ut dici folet inter os & offam.

securitatem præftare, sin vero mihi non terere poslum.

C-

en-

qui

tui;

cu-

ari

Hoc proprie intelligendum est cum re- sit copia Judicis, vel judex cause cognitispectu ad statum Civilem, in quo si aliquem onem rejecerit, tum quasi Jure postimina mihi infidias seu venenum fruere intellex- recupero libertatem naturalem, que milit ero, non licet privata authoritate & vi eum proprio arbitrio propriaque authoritate coninvadere, sed rumores isti ad judicem de- cedit facultatem adhibendi ejusinodi media: ferendi, cujus est officium omnem civibus; quibus potissimum in fecuritatem me af-

13; Qrid :

13. Quid dicemus de periculo mutilationis membri? sane cum damnum membri, præsertim e præcipuis, valde sit grave, & vitæ quasi æquiparabile: adde quod vix sciri queat an non periculum mortis post se trahat; si aliter vitari nequeat, putem intentantem periculum occidi recte posse.

bitati imputare debeat quod desierit vivere. Nec alter teneatur instar ovis expectare membrorum suorum mutilationem. Quæ enim quis pari jure tenet et possidet ea etiam pari jure et ratione eum posse tueri

Bene, cum occifus fuæ malitiæ et impro- certissimum est; vita autem et membra pari et æquali jure a natura concessa sunt scil: ut conserventur, et iis utantur homines donec ab eo reposcantur, cui omnia accepta ferunt.

14. Pro pudicitia quin idem liceat controversiam vix habet, cum non tantum communis æstimatio, sed & lex divina pudicitiam vitæ adæquet.

Ira censent non morum magistri tantum, sed JC.etiam plerique omnes Idem apud Judæos quoque Juris tuisse oftendit Seld. de Jur. Nat & Gent. 1. 4. C. 3 Verum cum pudicitia moraliter confiderata sit animi bonum. quod nulla vi extrinseca, si animus bene communitus sit, eripi possit; Læsio illa que per attentationem pudicitie infertur, etsi atrox sit respectu inferentis, & respectu ordinis divini, qui turpissime violatur, non tamen videtur esse proportionata extemporaneæ violatoris cædi. Hinc est quod moralistæ suam hanc Doctrinam temperant, & non temere ob qualemcunque

pudicitiæ invasionem occidere permittunt, fed ubi vio entia vires accepit, & ad prostrationem Corporis & alia processit. Hoc vero non iniquum est ut ab ordinaria homicidii pæna abtolvatur quæ injuriæ intentatæ atrocitare mota intentantem interfecerit. quod & magis constabit si consideremus mulieri nihil salvi esse amissa pudicitia; cui etiam accedit quod sequioris sexus imbecillitas omnibus modis contra improborum &facinoroforumHominum malitiam & illicitam libidinem munienda sit, ne cogatur aliquando mulier hosti ex suo sanguine prolem suscitare.

15. Laudabilius est occidi quam occidere, etiam personæ multis utili, nisi officium ejus sit vim ab aliis arcere; quales sunt socii itineris ea lege contracti, & rectores publici.

Hæc Grotii opinio admitti nequit si consideremus defensionem sui non esse juris positivi sed juris naturæ præceptivi immutabilis, quod, cum de vita agitur, omnes homines æquales pronunciat; pari modo igitur mihi me defendere licet contra omnem aggressorem: nemo enim membrorum fuorum nec vitæ est Dominus, sed Custos, nec homo sibi tantum natus, sed Deo, ut ejus Gloriæ inserviat & humanæ societati

dignum sese membrum præbeat. Itaq; non debet hic cadere in deliberationem in definienda necessaria atq; præcepta defensionis obligatione, an ille qui invadit sit utilior societati, illo qui invaditur, quasi non eadem obligatio et necessitas, nulla habita personarum ratione, sese tuendi adversum vim illatam, omnibus effet a natura imposita, dum sufficiat societati aliquem non esse inutilem et noxium.

16. Contra vero evenire potest, ut quia invasoris vita multis sit utilis, occidi is fine peccato nequeat, ut Rex cujus persona sancta dicitur: nec id tantum lege divina, sed ipso etiam jure naturæ ex præcepto caritatis: Jus enim hoc non ea tantum spectat quæ dictar expletrix justitia; sed in se etiam continet actus prudentia, fortitudinis aliarumq; virtutum, in certis circumstantiis etiam debitos.

Intelligi certe nequit, Quomodo honores & dignitates que bona fortune & accidentia tantum funt, facultatem auferre possint a natura cuique tributam, imo obligationem tollere immutabilem in Jure naturæ fundatam, qua cuique sui defensio injuncta et præcepta est; præsertim cum jus naturæ non tam confideret personam aggressoris,

nt,

0-OC ni-

tæ

it, us

a ;

mro-

am ne

an-

næ

int

non

lefionis

lior

eabita

fum:

ofita,

in-

ntra

quam ipsam vim & injuriam illatam Et qui in suscipienda sui defensione, personarum hanc distinctionem adhibet, contra charitatis Legem peccare videtur, quæ semper jubet a femet iplo incipere; Homines quippe a natura ita comparati funt ut omnes bene fibi esse malint, quam alteri.

17. Rex innocentem insultans ipso facto non desinit esse Rex; nam imperia non amittuntur delinquendo, nisi Lex id statuat : at talis nullibi reperitur:

Absurditas hujus opinionis quod scil. pessit amitti, satis constabit ex supra anno-Imperium summum in cives delicto non tatis ad Cap. 4. Lib. 1.

18. Neq; omnia Imperia spectare debent parentium utilitatem, quod ex antedictis patet. Imo hoc concesso universim, potest tamen utilitas rei in parte deficere, re ipsa non deficiente.

Ipfa quidem naturalis ratio docet parentium potius quam Imperantium causa, coeuntes populos sibi Regem fecisse, & Regem esse propter populum, non populum propter Regem; atque hinc est quod acrior sit dofensorem esse existimabant, vexatorem et cuncti sumus pares.

hostem vident. Fatemur equidem quod ficut res non statim deficit cujus utilitas in aliqua parte deficit; sic non definit esse princeps, qui aliqua in re se pro principe non gerit. Verum ut diximus cum de vita alor quum eum quem tutorem suum & de- gitur in statu Juris naturæ existimus, in que

19. Singuli quidem salvam volunt Rempublicam propter seipsos; sed salvam eam velle debemus nostri & aliorum causa. Caritas etiam sæpe monet, ac interdum imperat, ut mei unius bono multorum bonum præferam.

Totum conservari singularum quidem partes, membri singularis interitum cupiant

interest partium, utpote sine quo propriam properare, sane licet cuique suam proponere lalutem obtinere nequeunt, verum si plures defensionem, & omnibus niti viribus ne a

toto feparetur : Imo nisi hæc facultas fin- totum, & proinde quoque singulæ partes. gulis concedatur, ad fui interitum properaret

20. Si cui periculum immineat accipiendæ alapæ, aut mali similis, huic quoq; Jus est, id arcendi cum cæde inimici, si mera justitia expletrix respiciatur. Quanquam enim inæqualia sunt mors & alapa, tamen qui injuria me parat afficere, is mihi eo ipso dat jus, hoc est facultatem adversus se in infinitum, quatenus aliter malum illud a me arcere nequeo, Nec etiam caritas obstat per se s at Lex Evangelica omnino tale factum illicitum reddidit : Jubet enim Christus alapam accipi potius quam adversario noceatur, quanto magis eum occidi vetat alapæ effugiendæ causa ?

sic explicat Pufendorsius; Cum justitia expletrix violetur, quando alicui non tribuitur, ad quod jus perfectum habebat, aut infertur quod ne acciperet, itidem jus perfectum habebat; ille qui ob intentatam alteri alapam cæditur, queri non potest justitiam expletricem in se suisse violatam; qui enim injuria alterum lacessit, nullum amplius in se habet Jus quo minus extrema quæque ab altero ipsi vicissim inferantur. Per Jus seu facultatem in infinitum nihil aliud intelligere videtur Author quam quod Jus defensionis se extendat ad omne id, quod necessarium est ut quis se ab injuria quam metuit, servet immunem. At vero cum nulla hic sit inter defensionem & læsionem proportio, quod agnoscit ipse Grotius, ju-

Si mera justitia empletrin respiciatur. Quod stitia autem naturalis eam quam maxime observari velit, sine dubio sententia hæc etiam ad legem naturæ examinata parum roboris habebit: Quomodo enim mihi in infinitum competat jus adversus eum qui alapam aut aliud simile malum minatur; cum ex illis minis metus tantum incutiatur alapæ infligendæ? Minæ autem sæpe, a Thrasonibus præsertim in effectum non deducuntur Præterea, ut supra notatum, metus qualiscunq; ad Jus occupanda interfectionis non, sufficit, cum multa sæpe incidere soleantquæ animi destinationem & constitutum intervertunt. Nec est quod cum Grotio pu-temus, a Christo demum interdictam vindictam istam privatam de qua loquitur Textus Matth. 5. 39. Nam eadem jam prohibita erat in Vet. Test. Levit. 19. 18.

21. Nec ad honorem recuperandum licet occidere fugientem qui alapam impegit : Honor quippe est opinio de excellentia; at qui talem fert injuriam is patientem se excellenter ostendit atq; ideo honorem auget magis quam minuit. Pusilli autem est animi ferre non posse contumeliam.

Atq; hanc Grotii philosophiam quamvis rat, vera tamen & genuina censenda ut ait Pufendorfius vitæ civilis mos non fe- est.

22. Desensio cum intersectione non est licita Jure scil: Divino si quis fugere possit sine periculo: nec suga est vere ignominiosa sapienti, sed stulte id opinantibus.

competit Jus, ex quo alter teneatur ipfius vim per fugam declinare. Sic nemo afferuerit quando Rex alterum Regem per injuriam invadit; teneri hunc fugæ fe mandare, ne resistendo, aliquos ex invasoris copiis occidat. Verum in Civitate omnino fugiendum potius, fi commode fieri potest,

In statu quidem naturali invasori nullum quam invasor occidendus: neg: in ejusmodi fuga turpe quid aut militari etiam viro indignum est, quippe quæ non suscipiatur ex ignavia aut neglectu officii, fed quia ratio nullam hic fortitudinis exercendæ materiam invenit, si citra necessitatem Civis sit occidendus, a quo me tutum magistratus præstare commode potest.

22. Quod de alapa & fuga dictum, idem quoq; de aliis rebus dicendum est, per quas vera æstimatio non læditur. Quid si vero dicat aliquis de nobis, quod creditum apud bonos existimationem nostram delibaret? hunc tamen occidere non licet, ne quidem jure naturæ, quia interfectio ista non est modus aptus ad tuendam existimationem.

Aptior longe modus est virtutis studitationem fit reparatio; a enim lædens men-

m

i-

m

iln-

niuri

if-

on,

ntin-

u-

am tur

am

18.

qui

qui

leo

rre

enda

o fi

pi-

In

dacium se dixisse jurando fateatur, læsus exum, & alia remedia nobis Jure concessa; istimationem iterum recuperabit. Si autem Sic verbalis contumeliæ optime per recan- vera quis in nos proferat, scelera sceleribus non funt obtegenda.

24. Ad res nostras conservandas raptor potest interfici Jure naturæ si ita opus sit: nam quæ inter rem & vitam est inæqualitas,ea compensatur innocentis favore, ac odio raptoris. Sic telo prosterni potest fur cum re mea fugiens. si r'e Sendr ; a yn 2 Sen 2) parspas Taga 10-ayorla ni osporta Bla ra ua er worsuit ubspa un eget vat uet auvrestat. Demosth.

status in quo homo constitutus est, vel naturalis vel civilis, ideoque pro actionum fuarum norma, vel Leges naturales vel Ci-viles habens. In statu quidem naturali qui injuriam qualemcunque dolo malo intentat, hostis evadit; qui quo minus extrema quæque patiatur, nullo Jure quod in ipso heræat, munitur. Et cum alter non plus Juris ad res meas quam vitam eripiendam habeat, non minus potestatis mihi ad illas quam hanc defendendam competit. Quin cum citra res vita non possit conservari, hanc impugnat, qui illis me spoliare nititur. Ast inter eos qui in eadem civitate degunt, defensionis Licentia admodum limitata est; non diu enim Civitatis tranquillitas interrupta atque inviolata subsisteret, si cuivis e civi-

Hic iterum habenda est ratio duplicis bus ob privatam injuriam qualemcunque hostilia reponere liceret; tanta igitur Civibus circa res suas defendendas competit licentia, quanta Legibus civilibus ipsis est concessa. Quæ licet concedere possint satis amplam potestatem, regulariter tamen, cum ad conservationem publicæ tranquillitatis, a qua dependet communis falus & securitas, ferantur, ea quæ per Magistratum sieri posfunt fingulis concedi nolunt, ne occasio sic majoris tumultus faciendi. Ubi igitur Judicis est Copia nemo sibi jus dicere potest, se tamen defendere non prohibetur, & extremam etiam vim adhibere, modo versetur in necessaria defensione, i.e. si non sit occasio adeundi Judicem, atque res servari. non possit, nisi in continenti siat propulsatio. Aliter dicendum de recuperatione ubi illud

Locum habet, leges civiles injurias quæ ad res reparabiles tendunt, a privatis per vim extremam repelli nolunt, cum per vires publicas facili negotio, & citra turbam reparatio procurari possit, que extra civitates non nisi per bellum obtinetur. Quid vero si aufugiat? fugientem insequi licet donec rem certo loco deposuerit, modo confestim fiat non ex intervallo. Verum an hoc modo fugientem liceat telo prosternere cum nulla fit eum capiendi spes reliqua, Quæritur.

quod & dicendum videtur si nullis aliis legitimis remediis, Jure civili inductis, veluti rei vindicatione, vel interdictis, vel condictionibus rem recuperare poslim; quippe illa demum est necessaria defensio. & licita cum quis se suaq; aliter tueri non valet quam occidendo adversarium. Sic nemo inficiatur quin liceat prædones Ignotos & Vagabundos res auferentes etiam dum fugiunt occidere.

25. Huic non obstat Caritas per modum præcepti; nist res sit quæ minimum valeat, ac propterea contemni mereatur.

Caritas adversus eum qui hostilia profitetur locum hactenus tantum habere videtur, quatenus scil. spes probabilis allucet, eo modo istum ad pænitentiam injuriarum, & componendum pacem moveri posse, quæ spes ubi decollavit, proditor sui est, qui hosti parcit. Et quod res minimi non itaacri ter defendenda sit, id non fit in gratiam furis aut raptoris, sed ne ipse propter exiguam rem multum molestiæ suscipiam, aut humili nimis animo, avarusque videar.

26. Lex Hebræa prohibet aliquem directe rerum causa intersi-

que de furibus loquitur, qui ut res clan- qui pro servandis rebus, in tale se periculum culum subducant in ædes irrepunt. Exod. 22. non imprudens conjiceret, ubi occidere. 3. Et si propetr res omnino non liceret al- aut occidi, necessum foret.

Qui hoc ex ipsa Lege constet non video terum interficere, culpa certe non vacarer.

27. Si ipse in periculum vitæ adducar, licet mihi id avertere, cum periculo vitæ alienæ: Nec obstat quod meipsum in vitæ discrimen adduxerim dum rem meam cupio retinere, aut occupatam extorquere, aut surem capere: in his enim nihil potest mihi imputari, qui verser in actu licito, nec cuiquam, faciam injuriam, cum utar meo lure.

Nemo tenetur res suas, quarum justo titulo sibi Dominium acquisivit, perdere, & necessitas in qua spoliator possessorem constituit, defensionem justam reddit & legitimam, etiam violentam. Nec ipsa caritas

dictat ut patiar res meas in mea præsentia capi, utque tanta furis improbitati non refistam : concessa autem defensione, concedi etiam necesse est occisionem, sine qua sæpe non potest esse defensio.

28. Fur nocturnus occidi potest, si repertus fuerit cum aliquo instrumento quo nocere posset.

Præ:

fendisse, atque ita rei Dominum in vitæ periculum adduxisse; juste itaque occisus, quoniam viræ periculum cum rerum defenfione conjunctum Non folum, ergo (dixerit aliquis) propter rerum conservationem. Verum Responderi poterit, quod hoc non videatur fequi, fur inventus est cum telo; ergo illius a quo occifus fuit, vitæ vim intentarit.

e-el

& et

10

8

lit

cri ris

ili

ret,

um re,

ım

en

1e-

jui

160

ntia

re-

cedi

æpe ·

in-

Præ:

Præsumitur quippe fur sese cum telo de- Præterea quando occisus cum tali reperitur instrumento præsumendum potius, furem eo usum ad ædium cistarumque effractionem quam ad vitæ alterius impugnationem; unde concludere licet, eum in dictam Legem non peccare, qui furem etiam omni instrumento quo se defendere possit, destitutum, interfecerit, saltem si nulla sit spes reliqua res suas ablatas recuperandi.

29. Non autem quia noctu discerni nequeat fur sit an sicarius; aut quod noctu res minus videatur posse recuperari quia fur ignotus sit, licet eum interficere; sed quia nocu vix est copia testium adhibendorum: atq; ideo si fur occisus reperiatur facilius creditur dicen. ti furem a se interemptum vitæ tuendæ causa:

Imo ratio discriminis inter diurnum & nocturnum furem ea præcipua videtur, quod scil. fures interdiu melius possint internosci atque præhendi, cives in auxilium vocando, & raptorum insidiis, quam tempore nocturno, ubi autem minor custodia Hominum, ibi testes.

sanctior est custodia Legis. Præterea faci-Jius potest res recuperari a fure diurno præhenfo, quam nocturno, quem vix cognoscere licet per tenebras, aut qui ab uno & proinde res non adeo expositæ sunt furum licet forte agnitus convinci nequit. plures autem e lectis non facile excitantur

30. Si Testes adfuerint ex quibus constet intersectorem non fuisse adductum in vitæ periculum; cessabit ista præsumptio desensionis necessaria; ac proinde homicidii tenebitur is qui occidit.

Est tamen præsumptio pro eo qui noctu furem occidit, illum scil. res suas non potuille conservare nisi cum cæde aggressoris, quæ usque adeo valida est, ut reum liberet ab omni ulteriori probatione, Imo Lex hæc de occidendo fure nocturno minime supponit defensorem in vitæpericulo constitutum: Nam quorsum quæso tribueret Lex positiva alicui facultatem interficiendi vitæ aggrefforem, quæ cuique ex Jure naturæ irrevocabili competit;frustra certe tali Lege securitati vitæ prospectum foret, cum naturalis ratio dictet, in vitæ periculum adductum se posse inde liberare cum cæde aggresloris. Si dixerit aliquis utrumque scil. & vitæ periculum & rerum securitatem concurrere, nihil novi hac lege fancitur, posito quod

furem impune occidendum adferre potest rerum discrimen, dum sufficit vitæ periculum. Unde licet concludere hanc Legem, pro conservatione & securitate rerum, quamvis. nullum viræ periculum adit, raptoris cædem . permittere.

Præcipua quæ hic occurrit difficultas hæc est; Quod nulla videatur proportio intercedere inter res & Hominis vitam; hæc quippe semel amissa nulla ratione est recuperabilis, illæ iterum comparari pollunt affiduo labore & diligentia, Resp. inter Hominis vitam & res caducas nulla quidem est proportio, quamdiu Homo in suo statu permanet, ea piæstando quæ societas civilis ab eo tanquam ejus membro exigit atque efflagitat; quando vero lædit societatem, cædes licita non fit ob res fervandas absque communem violando securitatem tranquillipericulo vitæ; quippe nihil momenti ad tatemque, tanquam perniciosum ejus membrum, imo publicæ tranquillitatis perturbatorem, & falutis communis hostem persequi possumus atque punire. Respublica quippe consideranda instar corporis politici

brum, imo publicæ tranquillitatis perturbatorem. & falutis communis hostem perquoque fures, itaque

----- immedicabile vulnus. Ense recidendum ne pars sincera trahatur.

31. Lex Evangelica vult rem esse omittendam, si servari nequeat sine periculo cædis saciendæ. Nisi sorte talis aliqua res sit, ex qua vita nostra et samiliæ nostræ dependeant, quæ non possit judicio recuperari: sic tunicam & pallium deseri jubet Christus, & Paulus damnum aliquod injustum tolerari potius quam litigari; quæ incruenta contentio est; quanto magis vult res etiam momenti majoris deseri, potius quam a nobis hominem intersici, Dei essigiem, codem sanguine nobis ortum.

Falsum est legem aliam esse veterem & Mosaicam aliam novam & evangelicam. Lex enim in se persecta fuit, nec additionem nec detractionem admittens Deut. 4, 2. 12, 32. Neq; scopus salvatoris Cap. 5. Matth. est legem abrogare sed potius confirmare, & a pravis Judæorum interpretationibus vindicare, qui ob minimas injurias jus sibi faciebant immortale odium gerendi, & vindictam privatam exsatiandi. Præterea, quemadmodum per alapam intelligitur contumelia levis sic etiam tunica & pallium amissionem non maximi pretii bonorum significicant. Fur autem nocturnus non petit tu-

nicam & pallium fed aurum & argentum,& fi potest omnem censum patris-samilias. Concedimus quod vitam propriam pro re vili exponere sicut temeritatis esset ita nec vitio careret. Stricto semper uti jure, summa aliquando injuria est, lenitatem & humanitatem stricto juri præferendam, docet parabola a Christo Matth. 18. 25. proposita, modo damnum non sit magni momenti, ut ex ipso parabolæ sensu satur sammede deduci potest. Non autem Evangelii propositum est demere metum grassatoribus nocturnis & exponere bonos impunitiori audaciæ sacinorosorum.

32. Quæritur an Lex civilis permittens furem interfici a privato, id ab omni culpa liberum præstet? Resp: tollit pænam, sed non dat Jus: quia Lex non habet jus necis in omnes cives ex quovis delicto; sed demum ex delicto tam gravi ut mortem mereatur.

Quasi non minimum delictum si ob cauas incidentes sub capitis pæna vetetur, capitale siat. Sibi imputet qui transgreditur, Sic in imperio militari minima quæque vitia capite luuntur, ut si quis in agmine ordinem excessit, si Galinam abstulerit, &c. pænam quidem delicto proportionatam, exigit justitia distributiva, verum delicti gravitas mensuratur læsionis mensura, quam publica tranquillitas & Reip. salus inde patitur. Ideoq; quamvis delictum admissum sua natura videatur leve, tamen respectu læs

fionis & damni quod in Remp: redundaturum est, gravissimum potest æstimari, & proinde quoque vindicari gravissimo supplicio. Atque hinc oritur communis distinctio inter delictum absolute & respective consideratum, nec non inter actum justitiæ reparativæ & punitivæ, ille est qui respicit obligationem ex re ubi quidem requiritur proportio. E. G. Inter rem quam sur abstulit & inter rem quæ suri adimitur: hic vero qui obligationem ex delicto arguit, illam æqualitatem & proportionem non observat.

vatis sine peccato suscipiatur singularis dimicatio: primum sinvasor concedat alteri licentiam dimicandi alioqui cum occisurus sine dimicatione. Deinde si Rex aut Magistratus duos mortem meritos inter se committat, quod si siat, illis quidem licebit arripere spem salutis. At qui jussit, is minus recte officio sungi videbitur cum satius suisset, si unius supplicium sufficere videbatur, sorte eligi moriturum.

· Duella omnia, tam Jure naturali quam Civili,damnantur; qui enim sponte sese in periculum vitæ amittendæ & mutilationis membri conjiciunt fine necessitate, jus sibi arrogant quod in se non habent: di ctat quippe jus naturæ neminem vitæ suæ aut membrorum esse Dominum, proinde ea nequeunt objicere periculo, non urgente necessitate quæ hic nulla est, quippe quemadmodum oblatio voluntatis est, ita etiam e jusdem acceptatio. Deinde etiam societatem maxime lædunt, quæ cuilibet homini quantum in se est colenda & conservanda est; hi autem ejus interitum accelerare velle videntur, dum se invicem periculo objicientes, eam suis membris injuste spoliare conantur; dum ipse concordiæ, quasi bellum indicunt, & publicam omnium pacem invadunt, dum affectata inobedientia, & præfracto plane anime magistratus in se constituti authoritatem spernunt, & sibi jus dicunt, nec non sictam ut fæpius injuriam privato propellere audent, molimine. Præterea peccatum peccato cumulant, aggrediuntur quippe opus extremæ injustitiæ quatenus pro injuri a interdum levissima & a viro cordato non æstimanda, mortis exhibetur retributio. Denig; quam inexcufabili audacia, quam defperata pravitate occupantur nomines monomachi, & Digladiatores, qui fine ulla neces. fitate & corpus & animam in anceps & vitæ & æternæ salutis discrimen nefarie conjiciunt: five enim victus fuerit five vicerit in præsentissimum sese præcipitat periculum ; victus vel mutilatur sæpissime, vel ipiritum edio & ira plenum effundit; vincens pænæ temporariæ vel certissimæ Dei ultioni objicitur.

at

ua

re-

us n-

0-

0-

n,&

on-

vili

Vi-

ım-

ma-

ara-

mo-

t ex

duci

tum

irnis

fa-

us:

fed

datu-

pro-

licio.

10-

fide-

repa-

obli-

pro

ilit &

o qui

æqua-

Qua

Quicquid tamen sit, eo usq; jam fastigii

progressa est sæculi pravitas & morum deformitas, ut non tantum Dei & Principum interdictis coerceri amplius & in convenientem ordinem cogi nequeant homines; fed & Thrasonica libertas tam alte penetraverit ut privatam persequentes vindictam prævalidis suffulti rationibus velint videri. Confugiunt præ reliquis, ut, sibi proprio jure potestatem Certandi competere demonstrent, ad vulgatam vitæ famæq; æquiparationem. Comparari vitam cum fama haud incongrue posse concedimus, quod post vitam sama pretiosissima rerum temporalium perhibeatur, sed illa æquiparatio non nisi particularis & suis includenda limitibus. Proinde, quamvis vitam etiam cum alterius internecione tueri liceat, de fama autem non idem ferendum judicium; Quisquis enim vitam amittit, eam ita perdit, ut omni spe recuperandi destituatur, aliter autem se res habet respectu famæ et honoris, quamvis enim a calumniante ablati præconcepto vulgi fingantur errore, piurima tamen præsto sunt remedia, legali comprobata authoritate, quibus id quod existimatur ablatum restitui quam tempestive poterit, & via facti tamdiu cessare debet, quamdiu in promptu est remedium Juris. Adfunt autem duo contra injuriosos remedia, Retorsio scil: et Palinodia. Illa ad exemplum moderaminis inculpatæ tutelæ injuriam ab læso tepellit et in continenti in lædentem rejicit. Hæc inepto vulgi conceptui prospiciens, non quidem ad rendintegrationem famæ offensæ, sed ad recantationem vel revocationem verborum injurioforum tendit.Cogitur quippe injurians publice feipfum mendacii arguere, et omnia quæ dixerat falsa fateri, Hæc itaq; saluberrima satis remedia

(ut alia quæ publicam justitiam spectant, vel injuriantem determinatæ subjiciunt penæ, silentio præteream) cujusq; hono-

rem fatis superq; tuentur.

Deinde ne ad roborandam impotentiam fuam exempli colore videantur destituti, sufficere sibi opinantur vel unicum Davidis cum Goliatho congredientis exemplum ex facris attulisse. Nec minus Duellum inter Horatios Romanos et Curiatios Albanos sufceptum haud quaquam illicitum in medium proferunt. Verum breviter Resp: singularia vel heroica facta Sanctorum non trahenda in exemplum. David non fine instinctu Spiritus Sancti profiliit, inermis, juvenis, et opilio, sed futurus Populi sui Salvator, quem in libertatem afferturus erat, et in hoc ipfo Typus Salvatoris futurus: quæ omnia alius quispiam non sine temeritate imitaturus fuisset. Horatii autem & Curiatii cum non privata sed publica prælium susceperint authoritate idque ad evitandum humani languinis effusionem, non tantum acceptare led & offerre talem Monomachiam licite poterant, verum a Certamine publica sufcepto authoritate, ad duellum privato oblatum vel acceptatum rancore, quam ineptissima est illatio.

Denique non desunt qui subtiliori quodam invento Duella saltem licita esse sub certa conditione contendunt. Nimirum posse privatum, ne aliis ob semineam timiditatem ludibrio exponatur & despectui, licite in loco condicto comparere, modo non sub absoluta certandi egrediatur intentione, sed quod velit illibatam suam existimationem, viro forti & nobili præcipue propriam, pro viribus desendere, omnemque maculam ac notam a cervicibus suis depellere. Quod si igitur eo egressus animo ab adversario aut provocante præter intentionem impetatur injuste, adeo, ut alia ratione se tueri ab impetu non valeat, eo, casu eaque

conditione provocatum non peccare afferunt. Verum in scholis Ethicorum mapadogov huc usque judicatum, eam actionem que licitis destituta mediis licitum saltem intendit finem justam protinus censeri debere; cum alias furta, rapinæ & nescio quæ non delicta fallaci finis boni colore possint offuscari. Ficta est despectatio, quam prætendunt,provocati emanentis, & apparens est timiditas quam ei falso imponunt, quæ potius in Comparentem cadunt: Quanto enim quis magis contemnit Magistratus authoritatem, tanto minus viri fortis merebitur encomium. Nec propositum egredientis ad locum condictum Dueili deinceps commissi turpitudinem excufabit. Incumbit quidem viro probo fumma ope niti ut omne quod fuæ existimationi detrimento esle possit evitet, modis tamen licitis tantum, nec Jure interdictis, ne alias, contra principia moralia, faciat mala, ut inde eveniant bona.

Alter casus quo vult Grotius licitum esse dimicationem singularem suscipere, quando magistratus duos reos inter se committit. In hoc autem exemplo uterq; reus in alterum constituitur executor justitiæsub conditione, ut victori condonetur vita. Quod num principem deceat merito dubitatur, cum non minus in hunc quam in illum animadvetere ex justitiæ rationibus te neatur; nec tamen magis confultum erit justitia, si ut vult Grotius sorti res committatur fortitio enim in ultimis suppliciis non facile admittenda est, nisi ubi multitudo punienda fuerit, ut fieri solet in Decumatione cujus usus frequens in Bello. Ut vero inter paucos ejusdem criminis reos alii eximantur, alii vero pœnis afficiantur non videtur justitiæ conveniens; multo minus poterit magistratus Duella concedere ad vindicandas privatas injurias, quia hoc est tentare Deum, & incerto eventui rem minime incertis rationibus definiendam permittere.

34. Quæ huc usq; dicta sunt de Jure tuendi se ac sua, maxime quidem ad Bellum privatum pertinent, sed ita ut ad publicum quoq; aptari debeant, habita diversitatis ratione: nam in privato Bello, Jus quasi momentaneum est, cessans ubi est Judicii copia.

At publicum tractum habet, et perpetuo fovetur novis injuriis accedentibus; quia non oritur nisi ubi judicia non sunt, aut cessant. Præterea in privato ferme defensio mera consideratur, cum publica Jus etiam ulciscendi habeant.

etiam que de longo imminere videatur, modo posterum nocere possit.

6

it.

uc tis

lic

m ta ri.

-0

tas

in

uis m, ni-

ım

pi-

iro uæ

tet,

erlia,

esse

est

om-

eus

fub

ita.

ita-

il-

s te

ju-

atur

fa-

uni-

ione

in-

exin vis po-

vin-

ten-

nime tere.

ime

cum

vato

pia.

At

Bellum publicum tractum habet, i. e. non ipsi de hostili adversarii in se animo constet, coercetur intra tantas temporis angustias, avertendi facultatem habeat, nec non hostem cumprinceps non tentum vim præsentem,sed persequendi,donec ei vires adimantur ne in

35. Jure Gentium arma non recte sumuntur ad imminuendam potentiam crescentem, quæ nimium aucta nocere possit: vim enim pati posse, Jus non tribuit ad eam inferendam. Ita vita humana est ut plena securitas nunquam nobis constet. Adversus incertos metus a divina providentia & ab innoxia cautione, non a vi præsidium petendum est.

Ad innoxiam Cautionem non minus in publicis rebus quam in privatis asuefaciendi potius funt animi hominum quam ad vim inferendam, quod si ad cautionem adigi alter nequeat, non faciet improvide, qui metuit, si ad justum defensionis modum, exercitum conscribendo, & Castella muniendo, se componat. Licet autem nuda potentia quantacunque fuerit, modo juste creverit, justa Belli causa dici nequeat; accedentibus tamen nocendi voluntatis indiciis, justus inde concipitur metus ad inferendumBellum minuendæ alienæ potentiæ causa, antequam in proximo nocendi actu quis esse possit. E. G. si perspiciamus crescere alienam po-

tentiam injuste debellando vicinos, atque debellatoris intentionis aciem eo collimare, ut orbis sibi Imperium vindicet, tutius plane occurritur potentiæ crescenti, antequam ad eam creverit magnitudinem, ut resisti ei nequeat. Et recte vicino succurritur, h, accessione ejus suam augere potentiam adversarius conatur, ut eo commodius me debellet; nostra enim res agitur, paries cum proximus ardet. Nec defunt infinita fere Exempla ex Historiæ scriptoribus petenda, quibus constare poterit omnes Gentes & populos fociis auxilium tulisse, ne, subactis vicinis, ad se tandem deveniret Belli cala-

36. Arma suscepta ab iis qui Bellum priores promeriti, vindictam luo delicto majorem metuunt, injusta sunt : nisi prius obtulerint æquam satisfactionem, viri boni arbitratu; quam cum Læsus recipere non vult, justitiam suæ causæ transfert in eum, qui læsit.

Injusta semper est defensio ubi offensio est Justa, injuria igitur semel illata donec reparetur, injusta erit rei defensio. Nec Sufficit vanus metus plus accipiendi injuriæ quam illatumest; namhac ratione non tollitur

vitium, quod ex prima injusta offensione ortum, perpetuo comiratur actum defensionis, eamque facit injustam. Utrum autem utroque jam in Bello constituto satisfactio oblata acceptari debeat, dubitari poterit. ei qui pium Bellum gerit injuriæ vindicta & iniquum est, hostem non audire ubi nopermissa sit. Affirmantium vero opinio cere adhuc potest, sed non vult;

Qui negant, hac nituntur ratione, quod fcil. æquior videtur, pænitenti enim parcendum

CAPUT II.

De bis quæ bominibus communiter competunt.

A Ltera Belli causa est injuria facta adversus id quod nostrum est. Est autem nostrum aliud communi hominum Jure, aliud nostro singulari. Et Jus illud commune directe est in rem corporalem. aut ad actus aliquos. Res autem corporales aut vacuæ funt a proprietate, aut jam aliquorum sunt propriæ. Res quæ a proprietate vacant aut tales sunt ut propriæ fieri nequeant, aut ut possint.

Commentarius.

minium five proprietas est jus quo alicujus rei velut substantia ita ad aliquem pertinet, ut eodem modo in solidum non pertineat ad alium hominem. Opponitur itaq; Dominium seu proprietas communioni, quæ modo res dicuntur communes, cum considenum quo, ad hunc, magis quam ad illum per- tione five a confensu habentem originem,

De hisce sigillatim infra agit Author. Do- tinere declarantur. Atq hoc sensu dicuntur nullius:vocantur etiam res in medio quibusvis expositæ; tales erant res omnes in mundi primordio:communes autem altero sensu dicuntur res, quæ a propriis in eo tantum different, quod hæ ad unam personam,illæ accipitur vel negative vel positive. Priori autem ad plures codem modo pertineant; & præsupponit hæc communio, præcedens rantur antecedenter ad omne factum huma- dominium et proprietatem, sive ab occupa-

2. Statim a mundo condito, atq; iterum post diluvium reparato, Deus humano generi generaliter contulit Jus in res hujus inferioris naturæ: quo factum ut statim quisq; hominum ad suos usus accipere posset quod vellet, & consumere quæ consumi poterant. Ac talis usus Juris universalis, erat vice proprietatis: quod enim quif-

que sic arripuerat, id alter ei non poterat eripere, nisi per inju-

Deus O. M. hominum generi indulsit usum Generalem rerum hujus terræ, non
autem simul determinavit divisim an indivisim omnes res aut quasdam earum possidedere deberent, sed in arbitrio hominum reliquit, super ea re statuere, quod Paci maxime videretur expedire. Nequaquam autem
credi debet, quod Deus ab initio instituit
communionem quandam positivam, a qua
postea homines suo arbitrio discesserint, talis
quippe involvit socios possessionis, qui in i-

nitio nondum erant, sed potius quod res omnes in medio hominum usibus exposita fuere. Inter homines vero quamdiu ipsa rerum Corpora nondum fueruat certis affignata, hac tacita fuit conventio ut scil; quisq; hominum ad suos usus, ex fructibus potissimum rerum arripere posset, quod vellet, & quaconsumi poterant consumeret. Ac talis usus rerum universalis, utcunq; supplebat vicem proprietais.

3. Non autem solo actu animi res iverunt in proprietatem, sed pacto quodam expresso, per divisionem; aut tacito, per occupationem. Simulatq; enim communio displicuit, nec instituta divisio est, convenit inter omnes ut quisq; id haberet proprium quod occupasset.

Non videtur divisio posse tribuere aliquod Dominium nisi in re jam occupata. Et si inter posteros conventum ut alii in alias Terras habitandas irent, earum quæ nondum occupatæ vel habitatæ suerunt, terrarum Dominium nemo sibi prius quærere poterat, quam actuali occupatione illas secerat suas. Occupatas vero per divisionem & juris constituti cessionem in alios potuisse transferri

ur

ıf-

n-

fu

m

læ

t;

ns

a-

0-

C-

if-

uc

negari nequit. Ad eam vero, que nunc est Dominiorum distinctionem non impetu quodam, fed paulatim ventum videtur, initium ejus monstrante natura. Cum enim res sint nonnullæ quarum usus in abusu consistit, aut quia conversæ in substantiam utentis nullum postea usum admittunt, aut quia utendo fiunt ad usum deteriores, in rebus prioris generis, ut cibo & potu, proprietas statim quædam ab usu non sejuneta emicuit: hoc enim est proprium esse, ita esse cujusquam ut & alterius esse non possit; quod deinde ad res posterioris generis, vestes puts, & alias res mobiles aut se moventes, ratione quadam productum est. Quod cum ellet, ne res quidem immobiles omnes, agri puta, indivise manere potuerunt;

quanquam enim horum usus non simpliciter in abusu consistat, corum tamen usus, abufus cujusdam causa comparatus est; ut, arva et arbusta cibi causa, pascua etiam vestium : omnium autem usibus promiscue sufficere non possunt. Reperte proprietati Lex posita est quæ naturam imitaretur. Sicut enim initio per applicationem corporalem usus ille habebatur unde proprietas primum orta est, ita simili applicatione res proprias cujufq; fieri placuit. Hæc eft quæ dicitur Occupatio, voce accomodatissima ad eas res que ante in medio posite fuerant. Occupatio autem hæc in rebus quæ possessioni renituntur, ut feræ bestiæ, perpetua esse debet, in aliis sufficit, corpore captam possessionem animo retineri. Occupatio in mobilibus est apprehensio, in immobilibus instructio aut limitatio; cum enim dominia erant distincta agris limites ponebantur, et ædificia collocata erant. Ex hisce quæ hactenus dicta funt licet inferre. 1mo. Eas res que occupari non possunt, aut occupa æ nunquam sunt, nullius proprias esse posse; quia omnis proprietas ab occupatione cæperit. 2do. Eas res omnes que ita a natura comparatæ funt, ut aliquo utente nihilomnus aliis quibusvis ad usum promiscue primum a natura prodite sunt, atque hine sufficiant, ejus hodie condition's esse, & intelligi facilius possunt que sequentur de perpetuo esse debere, cujus fuerunt, cum mari.

4. Mare sumptum sub ratione integri, aut præcipuarum partium non potest in jus proprium abire; quia cessat hic causa ob quam a communione discessum est. Cum magnitudo maris ad usum omnibus Populis sufficiat. Deinde cum occupatio non procedat nisi in re terminata, liquida nequeunt occupari; cum per se non terminentur, nisi ut contenta in re alia: mare vero non potest a terra contineri. Nec dici potest mare fuisse divisum; cum enim terræ dividerentur, incognitum erat mare maxima sui parte; adeog; de eo dividendo gentes convenire non poterant. Ideo quæ communia omnium fuerunt, & in prima divisione divisa non sunt, ea non jam dvisione, sed occupatione transeunt in jus proprium, nec dividuntur nisi postquam propria esse cæperunt.

quare mare proprietatem subite nequeat, unam Moralem, falteram Physicam Prior inde desumitur quod que inexhausta sunt, ita ut omnium usibus patere possunt, nec tamen fingulis usus ifte reddatur malignior, ea dividere velle supervacuum simul & ineptum foret. Talia Ex: Gra funt lumen Calorque solis, aer, aqua profluens, & si quæ funt similia; quo etiam Jure merito refertur vastus oceanus vastis continentibus interjectus, quoad partes a Littoribus remotiffimas: Quoniam ille non folum omnium usibus promiscuis sufficientissimus, sed et uni alicui populo ejus custodia moraliter sit impossibilis: ubi enim aliqua res ita comparata est, ut nullo modo alii ab ejus usu arceri queant, illam dividi, aut propriam cujuspiam fieri non supervacuum solum esset, sed & inanibus litigiis materiam præberet. Verum Not. hanc rationem procedere tantum de vasto oceano, non de sinu aut freto; usus enim promiscuus ad rationis normam concessus videri debet a natura, scil. ne noceat securitati vel etiam commoditati singulorum Membrorum, quæ salva non minus velit quam universum Genus humanum; Oceani enim magnitudo sufficit abunde usui omnium, quamvis vel sinus, vel partis cujusdam, populi, terras quas alluit inhabitantes, sibi vindicent Dominium &

Causam hic duplicem assignat Author usum, communis utilitatis & securitatis tuendæ causa, quod tacite conventum præfumitur, eo ipso quod alter alteri concessisse videri debet, quocunq; sibi consultum, &quic quid utile fore arbitratur;præterquam quod naturalis ratio suam cuiq; securitatem commendat, & ea adhibere concessit media, quæ ad eam tuendam pertinere quisque judicaverit. Hinc Conclud. 1mo Nihil obstare quo minus felicitatem Littoris aut vicini maris ipsorum accolæ potius quam remotiores sibi propriam queant afferere, præsertim cum piscatio ex parte exhauriri possit, & accolis maris malignior fieri, quoniam frequenter certum piscis aut rei pretiosæ genus, in uno tantum maris loco, eoque non valde spatioso invenitur, usus autem maris in iis ubi est inexhaustus ut in navigatione & commerciis exercendis, in unius proprietatem venire non potest; hoc enim prohibet naturalis ratio, quæ commercium inter gentes jubet conservari, & inopiam unius ab alteraluppleri. Concl. 2 do. Re navali adfum mum jam perducta fastigium licere cuilibet populo maritimo Dominium maris, Littoribus fuis prætenfi, quoufq; illud munimenti rationem habere censetur, asserere & vindicare. Non enim expedit istiusmodi populo ut cuilibet permittatur cum armatis navibus versari in mari ipsorum littora alluenti, non impetrata venia, aut præstita cautione de non offendendo.

Natura etiam repugnat Dominium maris dici nequeunt, cujus quippe ignorantur acquiri ; indeterminatum quippe est, nec ullis circumscribitur limitibus, terrarum orbem ambiens, terra vero non clauditur, fed eam sua latitudine amplectitur, quomodo autem aliquis quid fibi proprium facere possit occupatione, qui terminos rei occupatæ ignorat, intelligi certe nequit. Fatemur quidem quod quemadmodum singulas obambulare glebas non requiritur ad fundi possessionem acquirendam, sic etiam sufficit ad maris alicujus particularis suis limitibus inclusi, tum etiam freti vel sinus Dominium acquirendum partem ejus occupasse animumque totum possidendi demonstrasse, sed hæc de oceano sub ratione integri sumpto

termini &mensura, & cujus nonnullæ partes vix adiri queunt & per consequens nulla ratione poterit circumnavigari, acquirendi Dominii causa.

Denique dici nequit Dominium maris expresso interposito pacto cu que assignatum, mutua enim ejusmodi conventio, qua Gentes supponuntur inter se de distinguendis rerum Dominiis convenisse, cerebri quedam fictio est. Cui etiam accedit quod etiamfi ejus Dominium, fic assignatum fuisse concedamus, incertum tamen foret quanta cuique assignata esset portio, cum incognitum fuit mare maxima sui parte, & proinde plane ridicula effet ejusmodi conventio.

5. Quædam funt quæ propria fieri possunt, sed nondum facta sunt propria; talia funt loca multa inculta adhue, infulæ in mari, feræ, pifces, aves. Sed notandum duplicem esse occupationem, alteram per Universitatem, alteram per sundos i.e. cum certas portiones privati conseguuntur. Prior fieri solet per Populum, autPopulo imperantem; altera vero perfingulos; magis tamen affignatione, i.e. attributione que fit per electos aut præfectos ei rei, quam occupatione libera. Si vero quid universim occupatum in singulos Dominos descriptum non est, non ideo vacuuu censeri debet, manet enim in dominio primi occupatoris, puta Populi aut Regis; cujus generis sunt, flumina, lacus, stagna, Silvæ, montes asperi.

Postquam mortalibus a primæva communione discedere placuit, de rebus in medio politis, prævio pacto, suam cuique portionem affignarunt, authoritate parentis. consensu, sorte, aut quandoque optione concessa: Quæ autem sub hanc primævam divisionem non venerunt, super his ita conventum, ut ea cederent occupanti, i e. qui primus eadem corporaliter apprehendiffet animo fibi habendi.

s ie cd

n

is

10

0-

0-

er

us

m

et

us

tie.

ut

us on

de ræ .

Occupatio quæ per universitatem sit toti Catui ut tali Dominium confert, in omnia quæ eo tractu comprehenduntur non immo-

bilia solum sed & mobilia, nec non ipsa Animalia, ad quæ saltem, ceteris exclusis, apprehendenda Jus tribuit. Necessarium non videtur, ut omnia quæ per modum universitatis occupantur, in singulos & privatos Dominos describantur; unde si quidin tali Regione privato carens Domino inveniatur, non statim pro vacuo haberi debet, ita ut a quovis occupari possit, sed ad totum populum pertinere intelligetur, quod etiam extendendum ad defertas insulas in Mari sitas, cujusDominium ad civitatem aliquamipe Etst, nec non a quæ ibi recens nascantur.

6. Licet Jure naturæ & Gentium liberum sit seras, pisces, & aves venari, hoc tamen Lege civili prohiberi potest ab eo qui imperium " perium habet in terras & aquas. Lex enim civilis potest naturalem libertatem circumscribere, & vetare quod naturaliter permittitur; atq; vi sua antevertere ipsum dominium, naturaliter acquirendum. Qua lege etiam tenentur exteri, qui institutis populi apud quem degunt conformes se reddere debent.

Ut hæc melius intelligantur observari debet discrimen inter res immobiles & mobiles Illæ cum & palam sint expositæ, nec loco moveri queant per universalem occupationem ad populum pertinere intelliguntur. Res autem mobiles quædamita funt comparatæ ut sedem quidem ipsis præbeat ea Regio; investigatione tamen & collectione opus est antequam in nostra potestate sint; uti metalla, gemmæ, &c. vel apprehensione & restrictione opus est, ne iterum ex potestate nostra se subducant, quales sunt Feræ, Pisces & Aves. Tales res nondum quæsitæ aut captæ, cum ita in Hominum potestate non sint, ut iis pro lubitu uti queant, dum a Populo per universitatem earum sedes occupatur, non proprie ipsarum Dominium quæsitum est, sed tantum jus per particularem apprehensionem Dominium earundum nanciscendi. Unde non recte dicitur V. G. Feras adhuc in naturali libertate vagantes esse Principis proprias, sed princeps jus habet ea capiendi, ideo quod penes ipsum sit Dominium soli, in quo vagantur. Cui autem est Imperium in Terras & Aquas poterit Jus res illas apprehendendi

cui visum fuerit, concedere: Licet enim proprie sub Dominio nondum fint ifte res: tamen cum ad constituendam earum proprietatem necessario adhibenda sit res Dominio subjecta, puta Terra aut aqua. Igitur cui in hæc Imperium competit, Lege lata impedire poterit, ne ad talia acquirenda rem ipsius alteri adhibere liceat; præsertim cum ut bene observat author, feras venari sit tantum Juris naturalis permissivi non autem præceptivi, quod quidem nec vetari nec circumscribi unquam potest. Unde Concludimus Juri naturæ non repugnare si quidam a venatione arceantur. Atque hæc prohibitio quamvis non mutet statum naturalem in quo vagantur Feræ, Pisces & Aves, quia, quamdiu non apprehensæ corporaliter nequeunt natura fua ullius Dominio ascribi, efficit tamen, ut Capientis fieri nequeant Jure, licet ejus fiant actu, quatenus apprehensione revera in Dominium abeant, quippe nostrum videri nequit, cujus proprietatem justo Titulo non acquisivimus, talis autem non est occupatio, ubi Lex civilis intercedit, & Legislatori aliter statuere

7. Hominibus communiter competit jus aliquod in res eas, quæ jam factæ sunt aliquorum propriæ: proprietas enim non ita penitus absorpsit omne jus quod nascebatur ex communi rerum statu, ut in gravissima necessitate non revivisceret Jus illud pristinum rebus utendi, tanquam si communes mansissent: Cum in omni Lege summa necessitas excipiatur; sic quando cibaria deficiunt in Navigatione, Lege Naturæ debet in commune conterri quod quisque habet: Orto Incendio, dissipare mihi licet Ædissicium vicini, mei desendendi causa: Funes item ac Retia discindere, in quæ Navis mea impulsa est. Nec Furtum committit, qui aliunde sumit quod ad Vitam

suam necessarium est; quia res omnes propriæ factæ videntur, cum Turis Primævi Benignå Receptione.

Qui primi Dominia singularia introduxerunt, quatenus suadebat ab ea recedere communis salus & propria conservatio; atqui existente casu necessitatis, ita ut alicui ad se sustentandum, & vitam tuendam defint media, nisi alienas res in suum convertat usum, prima Dominiorum distinctio non obligat ut ab iis abstineat; quippe qui eam introduxerunt, nemini facultatem eripere voluerunt, ne quisq; omnia media ad propriam salutem expediendam arriperet, & in hoc casu res communes esse voluere quæ revera alicujus propriæ factæ essent. Itaque qui jure suo utitur, nemini facit injuriam, nec leges transgreditur abstinere re aliena præcipientes, quia hoc casu non quasi aliena sed communis est, in quam æquale jus habeo, ut in usum meum convertatur, cum

0-

0-

ur

ta da

im

ari

on

ve-

nde

are

que

um 8 cor-

mi-

fieri late-

n a-

ujus

nus,

vilis

uere

quæ

itus

it in

iten-

nma

one,

Or-

lendi

npul-

itam

luam

proprietario; nec quenquam posse huic jurunt, eatenus tantum a communione recesse- ri renunciare vel ex eo patet, quod nemo potest suam salutem deserere vel mortem fibi invenire, vetante lege raturæ, quæ cuique imposuit necessitatem sele conservandi. Imo et Lex charitatis exigit ut in commune res proprias conferamus, quibus socii inopiam sublevemus; vult itaq; communes esse. quæ extra illam necessitatem propriæ sunt, Lex naturalis; si itaq; Lex velit eas communes, Ergo peccare non videtur, qui necessitate cogente rebus quæ sunt communes tanquam communibus utitur. Vide Deut, cap. 23. Ubi urgente necessitate Lex vetus permittebat ingresso vineam proximi comedere uvarum, quantum sibi placebat, sic Chri-Rus innocentes pronunciat discipulos suos. qui fame pressi, per segeres transeundo evellerent spicas & ederent. Luc. 6, Matth. 12,

8. Sed Cautiones adhibendæ sunt, ne evagetur hæc licentia. Omni modo prius tentandum est an alia ratione necessitas possit evadi; puta magistratum adeundo, aut videndo an usus rei precibus possit obtineri. 2do. Si possessor in pari necessitate suerit, ejus 3tio. Restitutio est facienda, ubi fieri poterit: conditio est melior. quia hic quidem fuit jus utendi; non vero plenum, at cum onere restituendi ubi cessaret necessitas.

Non omnis certe necessitas jus illud pristinum reviviscere facit, sed sola ejusmodi in qua quis nec sua culpa constitutus, nec quæ alia ratione evadi possit, nisi asserendo sibi res alienas; qua distinctione non posita, jus videtur dari ignavis nebulonibus qui per socordiam in egestatem inciderunt, ut aliena parta labore, per vim sibi queant usurpare, adeoq; per pigritiam continuata egeftate, industriis necessitatem imponere, ejulmodi inutilia pecora ingratiis alendi. Atq; omnes cordati admittunt uti citra suam cul-

licentia, ubi Dominus pari necessitate tenetur imo ut vult Clar: Puf. invito res sua eripi nequit, si manifestum sit, eum mox in eandem necessitatem deventurum, si res ista alteri cesserit. Hic enim sibi quisq; proximus, & natura quemq; fibi maxime commendat. Merito etiam hic additur cautio de restitutione que non stricte intelligenda est, quasi ipsa res foret restituenda, sed de ejus æstimatione, vel simili; natura quippe quarundam rerum talis est, ut nullum usum præbeant, nisi confumantur ; ideoque pam calamitosis merito subvenitur; ita pi- impossibile est ut semper eadem restituangris ventribus merito occini, quod in fabu- tur Sed objiciunt Ziegel: & Puf hanc lis reponebat famelica per hiemem Cicada: cautionem de restitutione quam hic adhiformica, Neg; obtinere censenda est hæc bendam docet Author parum cum ipsius

hypothesi, congruere dum statuit redire Jus Primevæ communionis in gravissima necessitate, quippe inquiunt si hoc casu quisjure luo rem alienam accipit, nulla facienda videtur restitutio. Et si hæc fieridebet, apparet sane Domini jus in rem suam non expirasse per alterius necessitatem. R. quamvis in necessitate constitutus recuperet facultatem utendi rebus alicujus propriis Dominum tamen non privat rei proprietate:

nam licet in primæva communione omnibus quidem promiscuus usus rerum fuerat, attamen non omnibus facultas easdem in proprietatem redigendi. Unde apparet quod quamvis urgente gravissima necessitate invito Domino auferatur rei usus, & cum usu etiam aliquando res ipía, jus tamen ad rem vel ejus æstimationem aliquando persequendam & repetendam non amittit.

8. Hinc colligere est quomodo ei, qui bellum pium gerit, liceat locum occupare qui situs sit in solo pacato: nimirum si certum sit periculum ne hostis eum invadat, ac inde damna det irreparabilia: si nuda tantum loci custodia sumatur, Jurisdictione & fructibus vero Domino relictis. Postremo si id siat custodiæ reddendæ animo, fimulac illa necessitas cessaverit. Primum ergo quod post Dominia ex veteri communione restat jus, est id quod jam diximus necessitatis.

Recte Bæclerus monet ex usu omnium fæculorum & populorum constare, neminem putare se teneri ad permittendum alteri, periculum ab hoste timenti, occupationem loci, aut arcis suæ, fi impedire possit. Adeog; si alter occupaverit, hoc ex iis esse, quibus facilior venia tribui possit, non ex iis quæ juris naturalis titulo citra figuram & oratorium colorem defendi queunt. Quibus accedit quod facile apud hostem suspicio possit oriri, Dominum loci cum altero clam in ipfum conspirare; sic ut hoc mo-

do alieni belli moles facile in ipfum devolvi queat. Imo si vel maxime hostis intelligat, domino invito locum occupatum, tamen si is alterum inde deturbare instituat, belli calamitatibus iste subjicitur quas quovis modo declinare, nemini vitio poterit verti. Denique parum confultum esle videtur plures in Domum fuam hospites recipere quam quos commode iterum possit expellere: Quam autem difficulter istiusmodi aves fisemel nidos fecerint, dimoveantur, Gallorum in Gentes vicinas expeditiones testantur

9. Alterum quod ex veteri communione restat jus, est utilitatis innoxiæ Jus, i. e. per quod meum commodum sine damno alterius quæro. જ્ઞાર મુ દ્રાવા માર્થ કે માર્થ કરાય કરાય છે. માર્થ માર્થ માર્થ કે માર્થ માર્ χενοιμα τοίς δενσομένοις μεθ' ημας. Plutarch. Sympol. VII.

quis nanciscitur facultatem rebus quæ jam aliquorum propriæ factæ funt utendi;nimirum necessitatis & innoxiæ utilitatis. De illo hactenus, de altero mentionem hic Author facit, idem jus

Duo potissimum casus existere possunt hic ratio, eadem benignitatis æquitas, idem fuadet dicamen ob focietatis conservationem, & naturalem cognationem que homini intercedit cum homine, cujus vi sibi invicem devincti, ut alter alterius commodis inserviat, & mutuum adjuvamen sibi prætribuente quod necessitas induxit. Eadem stent : unde concludit Cicero omnia que fine - t - 1-

t, rrres our

nro. ru-

em iomiinodis oræfine de

d ph ti al ci

v e a P

find control of the c

fi te

pft qqC re nk

u h d ji v

humanitate tantum, sed officio & obligaalter Jure perfecto a nobis exigere possit, cujus præstationem mihi denegatam propria

detrimento nostro, i e gravi damno, dari authoritate mihi assequi licet. Hinc paupossunt, danda esse, non ex liberalitate & peris actio adversus Divitem qui flores fuos, unde pauperis apes mella legebant. tione, ideoque quasi debitum naturæ, quod veneno infecit, apud Quintilianum Declam.

10. Sic flumen, qua flumen dicitur, proprium est Populi cujus intra fines vel ejus cujus in ditione est Populus; ita ut in flumine nascentia ejus sint, eidemq; liceat molem ei injicere. At idem slumen, qua aqua profluens vocatur, commune mansit, nimirum ut bibi hauririg, possit. Sic Ovid:

Quis vetet apposito lumen de lumine sumi Quisve cavo vastas in mare servet aquas.

Et alibi

Quid prohibetis aquas ? usus communis aquarum est.

Optima ratione niti videtur duplex hæc fluminis significatio. Quatenus enim significat totum illud Corpus fluidum, quod certo consistit Loco, & suis finibus includitur proprium est ejus populi vel Gentis, cujus intra fines fluit, quemadmodum enim alveus est pars Terræ, quæ ab utraque parte fluminis est, & proinde in ditione & potestate cujusque populi : sic flumen quod eo

alveo continetur ad eandem ditionem pertinet; unde ei licet injicere molem, &c. Quatenus vero denotat aquam profluentem, nullius est in Dominio sed commune omnium, utpote quod fit in cursu perpetuo, ita ut certo loco non magis haberi nec cujusquam potestati subjici potest, quam aer, aut mare, & propterea ejus usus patet omnibus per se & sua natura.

11. Terræ & flumina & si qua pars maris in alicujus Populi proprietatem venit, patere deben: his qui transitu opus habent ad justas causas; puta quia suis finibus expulsi quærunt terras vacuas, aut quia commercium expetunt cum Gente seposita, aut etiam quia quod suum est justo Bello pet unt. Ratio hic eadem quæ supra, Quia Dominii auctores cenfendi sunt introduxisse dominium cum receptione usus qui prodesset his nec illis noceret. Exemplum infigne præbet Moses qui ob denegatum transitum justum Amorræo bellum intulit. Num. 20, 21.

Ex Lege humanitatis & Jure societatis universalis, unufquifque tenetur alteri exhibere usum suæ rei innoxium, ergo patere debet transitus his qui eo opus habent ad justas causas,imo ubi necessitas adigit etiam vi potest vindicari, si quidem ex inani dif-

fidentia, aut Animi malignitate denegetur; Quanquam prius ea venia sit placide petenda neque vi perrumpendum, antequam appareat, ex fola inhumanitate, citra fi itam. causam Dominum soli eam denegatum ire. De hac re autem aliter disputant Philosophi,

liceat sibi armatorum transitum impedire, si possit, sicut omnes ex diverso credunt

aliter sentiunt Populi & Gentes in ipso usu licere sibi, si possint, transitum vi aperire. vitæ humanæ : nemo enim dubitat, quin adeo ut hodie non tam Juris controversia. quam transactionis esse videatur.

12. Transitum negare non licet metu multitudinis transcuntium: Quia jus meum tuo metu non tollitur: sunta; varii cavendi modi. Ut si copiæ transmittantur divisis manibus, aut inermes; si præsidia conducantur impensis transeuntis, aut obsides dentur. &c. Neque metus ab eo in quem transiens justum Bellum movet, neg; prætextus alia posse transiri, valent ad negandum transitum. Plane si injustum moveat bellum qui transire vult, si hostes meos secum ducat, negare transitum potero: Nam & in suo ipsius solo ei occurrere & iter impedire fas esset.

Cum multitudo transeuntium, præsertim armatorum, sit justa metus causa, (tutum enim non est tot hospites in ædes suas admittere ut ab ipsis quis ejici possit) Hinc alteri nullum jus quæsitum esse videtur, ubi transitus mihi potest esse noxius, vel quia ipse subjugari possum, vel quia hostem ejus mihi hostem facio & Bello me implico. Imo ex cautionibus quas hic addit Grotius, evincitur quamdiu ita cautum non fuerit, justum esse penes me metum, & ex eo jus alterius hactenus impediri. Et quamvis Justum Bellum alteri inferri possit, tamen hoc non statim fieri debet per meum territorium: transitus enim mihi debet esse in- hæreditatem datam,

noxius; fic vero facile sedes Belli in meum Territorium transferri potest; idem enim jus transitus hosti ex altera parte competit, & sic in meo Territorio occurrere & resistere potest. Nec multum juvat Exemplum Israelitarum supra adductum, nam idcirco Moss Bellum in Amorrhæos justum fuisse dicitur quod Rex eorum cum exercitu occurrerit ad vim inferendam, non arcendam, ficut antea Edomitæ; populus igitur Ifraeliticus manut in defensionis terminis. Accedit in hoc exemplo expressum Dei mandatum qui Amorrhæos cum Bafanitis deletos voluit, & corum Terram populo suo in

13. Mercibus etiam debetur transitus; nemini enim Jus est impediendi quominus Gens quæq; cum quavis gente seposita commercium colat. Id enim permitti societatis humanæ interest, nec cuiquam damno est; damni enim vice non debet reputari si cui lucrum speratum sed non debitum decedat.

nunciatum. Quamvis enim liberum commerciorum usum cum gente aliqua nemini prohibere possim, si nullum pactum cum eadem ut solus cum ea commercia colam, intercesserit, possum tamen prohibere ne per meum territorium exerceatur : nec in-

Nimis hoc laxe nimifq; liberaliter pro- terest, quod forte aliter vel plane non, vel non tam commode negotiari queat ; propter incommoda enim alterius jus in mea meum mihi non tollitur. Eft etiam sufficiens negandi transitus causa, si ego ipse in eadem regione Commercia habeam, quæ alter mihi nunc erepturus aut impediturus est. Cui

accedit quod nullo jure humanitatis cogar concedere transitum aliis mercibus quam quæ ad vitam aliorum omnino funt neceffariæ; si autem ad luxum faciant, aut exuberans lucrum, ut fint potentiæ nimis crefcentis instrumenta, prohibere possum. Et licet proprie nullo afficiar damno, dum lucrum speratum & incertum mihi intervertitur, cum tamen Reip: causa semper habeatur potior, merces in meo territorio mihi fistendi jus est, id quod hodie vocamus jus

stapulæ, ut a meis civibus postea devehantur in loca remotiora. Quamvis & hoc quibusdam jure iniquo initi videatur, fibi enim soli vindicare lucrum, quod sociussine nostro incommodo & detrimento industria fua fibi capere potuit, inhumanum videtur & nimis avidi animi vituperanda Cupido. Verum utilitas emolumentum & tranquillitas Reip. semper & ubiq; suadent, quæ concedendi transitus mercibus Regula arque mensura esse debeat.

- 14. Ab eo qui in terra dominium habet, nulla æquitas patitur vectigalia mercibus imponi, quæ ad eas nullum habent respectum. Sed si aut ad præstandam securitatem mercibus, aut inter cætera etiam ob hoc onera fustinentur, ad ea compensanda vectigal aliquod imponi mercibus potest, dum modus causæ non excedatur: inde enim tributi & vectigalis justitia pendet.
- ripæ arcibus, munimentis, præsidiis, adver- tiam eum sequi debet incommodum. fus piratica aufa instruendæ, ad ea com-

E. G. Ubi figna brevium aut portus, aut pensanda vectigal aliquod mercibus imponi naves stationarise in excubitu sunt, vel si potest, penes quem enim est commodum e-

15. Morari quoq; aliquantisper prætervehentibus aut prætereuntibus, valetudinis, aut alia qua justa de causa licere debet : imo & tugurium momentaneum ponere in littore: nam & hoc est inter innoxias utilitates. Sed & perpetua habitatio concedenda est exteris, qui sedibus suis pulsi receptum quærunt; dum & imperium quod constitutum est subeant, & quæ alia ad vitandas seditiones sunt necessaria. Iis etiam postulantibus concedi debet occupatio soli deserti & sterilis: quia non censetur occupatum quod non excolitur.

De prætervehentibus prius constare debet quam faciem ipsa Classis præse ferat, hostes an amicos vehat ;an a contagiosis morbisimmunis sit; his omnibus observatis, & aliis quæ requiruntur ad utilitatem innoxiam, humanitatis est concedere, ut non solum exscendere fed ut in littore etiam tuguriolum momentaneum extruere possint, modo littus non reddatur deterius. Æquitas tamen vult ut hoc non semper fiat gratis, sicut enim afflicto afflictio non est addenda, si ex naufragio appellat, aut alia causa miseratione digna, forte quia propter religionem pulsus aufugit; Ita si lucrifui gratia in littus nostrum exscendit, durum esfet, si pro compensatione impenfarum vel præstitæ securitatis nihil solverit: hinc est qued in locis quibusdam pro jactis anchoris aliquid fit præstandum.

Quoslibet autem recipere peregrinos in civitatem non modo periculosum est, sed

vel ter um nelem mi-Cui

aca:

m

m it,

re

m

co fe

C+ m,

li-

Cn-

tos

in

m-

er-

ui-

lu-

nec civitatis cujusq; status id admittit; sinis enim ejus est Civium beatitudo, quæ impeditur promiscua omniumreceptione, & barbarorum morum introductione. Hinc mifericordia ita est temperanda, ut nos ipsi aliis non siamus miserabiles; & probe considerari debet an ea sit agri nostri fertilitas ut commode eos alere possit, solers an ignava turba, quæ recipi debet, an advenæ ita distribui possint & locari, ut nullum Civitati periculum immineat. Cum porro quicquid a nobis in tales suerit collatum,

id beneficii loco ipsis imputare possimussinde sequitur, ut non ipsi, quæ placuerint sibi capere, aut si quid forte vacui loci apud nos jacuerit velut jure suo occupare possint: cum intra Territorium nullus Locus excogitari possit vacuus a proprietate, vel privata, vel publica occupatione universali. Itaq; quicquid inculti & deserti soli in Regno invenitur, id omne arbitrium superioris expectat cui id velit addictum, ut non occupatione sed assignatione possessorials.

16. Jus commune ad actus est duplex, simpliciter, aut ex suppositione; simpliciter ad actus tales quibus comparantur ad vitam commodam requisita. Talium enim impedimentum humanæ societati contrarium est. Alimentorum scil: vestimentorum, medicamentorum: Non voluptuariorum & supervacaneorum. Ad hæc igitur æquopretio comparandajus est omnibus hominibus, si non indigeant ipsi a quibus petitur, sic in summa penuria, frumenti venditio juste prohibetur. Et tamen ne in tali quidem necessitate expelli possunt peregrini semel admissi. Commune enim malum communiter est rolerandum.

Nihil restæ rationi & naturæ Juri mage confentaneum videtur quam quod quisque alteri debeat concedere ut ea sibi comparet pretio, opera, permutatione, aliove contractu licito, quæ ad vitam commode ducendam spectant, idque non impediat vel lege lata, vel illicita aliqua conspiratione, aut Monopolio. Præterquam enim quod in omnes populos ex commerciis insignis redundet utilitas, quippe quæ velut parsimoniam telluris, non ubique omnium a que feracis, suppleant & efficiant ut quod genitum est usquam, apud omnes natum videatur; inhumanum certe esset terrigenam velle invidere usum eorum bo-

norum quæ communis omnium parens profudit, ubi per id, nostrum jus, quod ad ista peculiariter quæsivimus, non redditur deterius: restrictiones autem quas posuit author Locum semper habere debent. Quod vero addit de peregrinis non expellendis alii non admittunt, si enim, inquiunt, urbem aliquam tanta multitudo peregrinorum impleverit, ut sustinere eos nequeat, si salva esse velit, peregrini semel admissi recte ejiciuntur: alias enim indigenæ essente ejiciendi, cum tamen propriæ civitatis cura potior esse debeat.

17. Ad sua autem vendenda non æquum jus est: nam cuilibet liberum est statuere, quid acquirere velir, aut non. Sic vinum & alias merces exoticas olim non recipiebant Belgæ.

Ut quis ad alterius res emendas teneatur cui querendi causa præbetur si alter rebus id nulloJure constituitur: nec probabilis ali- ipsius æquo animo careat. Inde & olim &

idque vel quia damnum aliquod civitati teros migrent.

nunc multis in Locis vetitum deprehendi- possit oriri, vel ut nostrorum Hominum mus,ne certum genus mercium importetur, industria excitetur, neve opes nostræ ad ex-

18. In hoc Jure inest etiam libertas ambiendi & contrahendi matrimonia, puta, si virorum Populus aliunde expulsus, alio advenerit quia fine fæmina ætatem agere plerorumq; hominum naturæ repugnat. Quare facultas uxores comparandi viris adimi non debet. Sic Romulus vicinos rogat, ne graventur homines cum hominibus sanguinem & genus miscere.

Si cætera paria sint, si eandem Religionem profiteantur, iifdem fint moribus, fcelestum vitæ genus non sequantur, licentia ambiendi & contrahendi Matrimonia Hominibus adimi non debet; aut si conspira-

tione quadam ad excidium civitatis hoc fiat, populus enim virorum est unius tantum etatis, & aliunde Copia Mulierum haberi non possit, necessarium propterea Bellum inferre permissum esse videtur.

19. Ex Suppositione Jus commune est adactus quos Populus aliquis externis promiscue permittit: adeoq; tales uni alicui Populo negari non possunt sine injuria. Sic si exteris promiscue licet alicubi venari, piscari, aucupari, margaritas legere, ex testamento capere, res vendere, conjugia contrahere, &c. id uni Populo negari non potest, nisi delictum præcesserit. Sed de permissis quod diximus intelligendum est de his quæ permissa sunt ex vi naturalis libertatis, nulla Lege sublatæ: non si permissa sint per beneficium, relaxando Legem; quia in beneficii negatione nulla est injuria.

revocatur: aut enim concessio facta est expacti aut promissionis perfectæ. Ut quis omnibus & fingulis gentibus notis æque ac ignotis, fine fine & modo ad actum aliquem Jure naturali indebitum, circa rem fuam exercendum, jus perfectum contulerit, Caenim nosse quis volet, cui & quantum der.

Hoc ab alis non immeriro in dubium Quod fi quis omnibus fibi notis ac amicis quid concesserit sive per modum pacti presse, vel tacite. Expresse conceditur sive precario; idem si quis ignorus suo jure quid alteri vel precario, vel per modum vindicare velit impudens effet. Que autem tacite duntaxat & per dissimulationem concedimus precarii naturam habere judicantur. & mutatis nostris rationibus, aut propter immodestiam utentium aut necessitatem nostræ Reip: revecari & prohiberi merito lus nec unquam datus,nec qui dabitur:faltem possunt;Reip: enim proprimafalus prima est.

20. Licet Populo cum alio Populo pacisci, ut is certi generis fructus, qui alibi non nascuntur, sibi soli vendat, si emptor paratus

rebus im & nunc

nt

ıd it:

Xri-

9;

n-

CiQ-

ır.

0

n-

ati

0-OU

ia

0-

int

eft

proifta

de-

auuod ndis

unt,

ino-

leat,

missi

æ ef-

tatis

ibet n & sit eos aliis vendere æquo pretio: nam aliorum non interest a quo emant quæ desiderant. Lucrum autem alter alteri prævertere licite potest, maxime si causa subsit, ut si qui id stipulatus est Populus, alterum Populum in suam tutelam receperit, sumptusq; eo nomine faciendos habeat. Talis autem coemptio eo quo dictum animo sacta, juri naturæ non repugnat, quanquam solet interdum ob utilitatem publicam legibus civilibus prohiberi.

Zieglerus hic Grotium contradictionis arguit dum supra dixerat, quo minus Gens quæque cum quavis Gente seposita, commercium colat, impediendi nemini jus esse, et tamen hic concedit, pactum iniri posse cum Gente seposita, ut sibi soli certi generis merces, alibi non nascentes, vendat. Ubi sane vi hujus pacti impediuntur alii quo minus cum ista Gente commercia exerceant. Sed Grotium excusari posse censet Pus. Si priori Loco intelligamus impedi-

mentum, quod cum violentia conjunctum est, non vero illud quod ex præcedente pacto oritur. Quod hic dicitur, Lucrum scil. licere alteri prævertere; intelligi debet priusquam tertio jus aliquod quæsicum est: nam si alii quoque populi cum illa Gente exercussent commercia, & eorum causa se invicem sæderibus devinxissent, male præriperet alter, quod tempore priores, usu jam possidebant.

d a o a

CAPUT III.

De acquisitione originaria rerum, ubi de mari & fluminibus.

Singulari Jure aliquid nostrum sit acquisitione originaria aut derivativa. Originaria acquisitio, olim, cum genus humanum coire posset, sieri potuit etiam per divisionem, nunc tantum per occupationem.

Commentarius.

Originariam hanc acquisitionem per occupationem tantum sieri potuisse rerum præsupponit Dominium seu proprieratem dividentes residere, ideoque jam occupatæ & per occupationem nobis propriz factæ funt: faniori igitur ratione adscribitur Divisio acquisitioni derivativæ, qua, facto alieno intercedente vel concurrente cum nostro, rei proprietatem consequimur, ut in divisione

tatem earum rerum quæ dividuntur penes contingit;assignatio enim Dominii in partem aliquam & renunciatio Juris, quod aliis in illam competebat, parit proprietatem & Dominium singulare cum exclusione cæterorum. Est igitur originarius acquirendi modus præter occupationem nullus.

2. In his quæ proprie nullius funt, duo funt occupabilia, Imperium, & Dominium quatenus ab imperio distinguitur in xápa ans montes e de soler ที่ที่อง ซึม และโทนุร์ของ ลีนสร เมื่อเอ ซีล ซึม ลัสบโร. Dion Prulæenlis. Materiæ subjacentes imperio sunt, primaria sive personæ, & secundaria five locus qui territorium dicitur.

Imperium proprio sensu respicit subjectum rationale liberam habens agendi facultatem: quando autem de territorio dicitur, improprie fit, quatenus Territorum tanquam ac-cessorium sequitur sui possessoris conditionem. Jus in personas dicitur Imperium; jus in bona dicitur Dominium. Objectorum itaque diversitas, circa quæ versatur civilis potestas, diversa parit nomina: constat enim totius civitatis Fabrica ex personis & rebus; circa illas Imperium exercetur, circa hasce Dominii jus obtinet; hoc potest occupari; quia bona vacua esse possunt possessione & proprietate, illud vero minime. Omnes enim Homines sibi sunt æquales, quamobrem alter in alterum Imperium ali-

tè

fa

le

de-

lum

per

livisio

oprie-

tatem

quod sibi vindicare nequit, nisi consensu & voluntate alterius accedente; quod autem consensu nititur, non acquiritur modo Originario seu per occupationem, sed per concessionem, unde omne Imperium in personas est derivandum, nisi vi & usurpatione quæsitum sit, excepto Imperio paterno quod Jure generationis acquirit Pater in Liberos. & Imperio maritali quod maritus tenet in Uxorem Jure Dominii, quod habebat Adam, in materiam ex qua ædificata Mulier: quod enim ex re mea factum, meum est, sic etiam ejus quod ex re mea nascitur & opera,. cultura & cura fovetur mihi Jure vindico dominium & Proprietatem.

3. Si solum Jus naturale spectamus Dominium non datur nisi in eo qui ratione utitur. Sed Jus Gentium ob utilitatem communem introduxit ut & infantes & furiofi dominia accipere & retinere poffent, personam illorum interim quasi sustinente humano genere.

Personam illorum sustinente humano Genere, i.e considerantur in Genere, non in individuis; ut Fabius infans vel furiosus est Dominus rerum patrimonii sui, qua Homo, & qua Tabius, non qua infans vel furiofus.

Infantes & furiofi, quibus usus rationis deest, non possunt originaliter Dominium acquirere alicujus rei, seu per immediatam occupationem aliquid suum facere. Quia ad Dominium hoc modo acquirendum necessaria est intentio acquirentis, quod velit

hanc rem in posterum habere pro sua : & simul ut intelligat istum actum aptum esse, ut ipsi inde jus nascatur. Naturalem vero hunc Dominii acquirendi defectum supplevit jus Gentium fingendo adesse illud quod abest quidem sictionis tempore : p æsumitur enim adesse consensus & voluntas in infantibus circa acceptationem earum rerum que sibi necessariæ & utiles sunt. Et hic confensus eorum præsumptus sufficere judicatur, quatenus nemo respuere consetur aliquid il, aliquid, quod sibi expedit. Ob defectum tamen judicii, Dominium tantum quoad Mus.v in infanteshisque similes conferri potuit, non tamen, ut ipsi per se id exercerent: Nam mos Gentium, infantibus savens, id quidem essicere potuit, ut illi quid habere, non etiam ut eo recte uti per se possint. Unde Dominium quod illis ex consensu

Gentium moratiorum competit, intra actume primum stare dicitur, i.e. ad habendi non vero ad per se utendi jus pertinet. Atque hinc datur vindicatio majoribus eorum bonorum, que a Tutoribus, dum minorennes suerint, alienata sunt sine consensu superioris Magistratus, vel judicis decreto.

4. Flumina occupari potuerunt quanquam nec supra nec infra includuntur territorio, sed cum aqua superiori & cum inferiori, aut cum mari cohærent. Sufficit enim quod major pars, i.e. latera clausa sunt ripis, & quod comparatione terrarum exiguum quid est sumen. Ad hoc exemplum videtur & mare occupari potuisse ab eo qui terras ad latus utrumq; possideat, etiamsi aut supra pateat ut sinus, aut supra & infra, utfretum, dummodo non ita magna sit pars maris ut non cum terris comparata portio earum videri possit. Et quod uni populo aut Regi licet, idem licere videtur & duobus aut tribus, si pariter mare intersitum occupare voluerint; nam sic slumina quæ duos Populos interluunt ab utroq; occupata sunt, ac deinde divisa. Ad occupationem vero maris non sufficit actus animi, sed requiritur externus, unde occupatio possit intelligi: Et si deseratur possessione ex occupatione nata, redit mare ad usum communem.

Quæ de Maris Dominio hic disserit Author ex dictis ad fect. 4. Superioris Capitis intelligi poterunt, sermonem scil. hic non esse de vasto oceano, nec de præcipuis ejus partibus quæ non fine detrimento usus communis & commercii mutui que societas potissimum conservatur occupari possunt; sed de iis tantum partibus quæ suis quasi limitibus interclusæ, vel freti vel sinus speciem exhibent, quæ Maris interioris nomine veniunt. Supervacanea videtur Authoris di-Stinctio Pufendorfio, quod flumina & partes Maris in proprium jus abire velit, modo quid exiguum fint respectu Terræ : nam si populus aliquis ad ripam fluminis vasti consederit, tractu longo, non lato, flumen in comparatione Terræ non erit exiguum quid, & tamen hoc ipfius proprietati non obstabit. Sufficit ad Dominium in certas Maris partis occupandum, quod illæ rationem Munimenti habere censeantur; imprimis autem

portus, & ubi alias commoda in Terram exscensio sieri potest, sinus quoque Maris, Freta, Lacus, ad Populum pertinent, qui Territorium ibi occupat: & si sint diversi ab utroque latere, pro latitudine Terrarum ad medium usque ad eos spectant: nisi vel per conventionem indivisim Imperium contra exteros exercere, & promiscue inter se isto Æquore uti placuerit, vel uni soli in totum cedat, acquistum ex pacto tacito vel expresso, aut quia is prior ad Mare sedes sixerit, illudque solus statim occupaverit, & contra alios actus Imperii exercuerit.

Actus externus quem hic requirit Cl. Aut. ad occupationem, intelligi debet tantum de Mari externo & remoto vel etiam de Mari adjacente in quantum illud munimenti rationem habere non cenfebitur; nam ut vult Puf. partes Maris in quantum rationem munimenti adeoque accesso ii duntaxat seu appendicis habent absque peculiari

nium ejus populi cujus Littoribus prætex- rium quippe semper sequitur conditionem untur, idem dicendum de Mari incluso sui principalis.

actu corporali censendæ sunt subiisse Domi- fundis privatorum, & Littoribus; accesso

5. Ut autem folum imperium in maris partem fine alia proprietate occupetur, facilius potuit procedere. Neque jus Gentium obstat. Videtur autem imperium in maris portionem eadem ratione acquiri qua Imperia alia, i. e. ut supra diximus, ratione personarum & ratione territorii. Ratione personarum; ut si Classis, qui maritimus est exercitus, aliquo in loco maris se habeat : ratione territorii, quatenus ex terra cogi possunt qui in proxima maris parte versantur, nec minus quam si in ipsa terra reperirentur.

imperii capiat ; proprie enim sic dictum de mari non recte prædicatur. Quod si intelligat superioritatem quandam eminentiorem, qua ratione, hæc in Dominium bonorum publicorum, vel eminens vel privatum non resolvatur, intelligi nequit; nam ut optime animadvertit celeb: Zieglerus, rerum aliquod imperium haberi nequit nisi fundamenti loco supponatur Dominium, aut saltem Dominii capax subjectum passivum. Concesso itaq; in mare imperio, simul Dominium concessum est ; illud enim imperium absque jure aliquo reali con-

m

ui

rsi

m el

nſe in

rel les

it,

CI.

pet

am ni-

am

ioun-

iari au Non fatis constat quo fensu Grot: vocem cipi nequit, hoc vero jus reale Dominium est. Neque quis propterea quod classe forte aut exercitu in personas imperium habeat, etiam in terræ aut maris portionem in qua illæ inveniuntur imperium accipere censendus est. Unde concludimus non ulterius extendendum esse in mare imperium quam quousq; ejus dominium jure occupari poterit, quamobrem classium vi maris ubiq; imperium injuste sibi vindicasse quædam nationes dicendæ, quæ fine justa belli gerendi causa, non modo mare vicinum, sed quocunq; classes eorum adierunt, suæ fecere ditionis.

6. Hinc contra jus naturæ & gentium non faciet, qui onere tuendæ navigationis, & per ignes nocturnos juvandæ in se recepto, vectigal æquum navigantibus impoluerit.

ponendi jus non derivari a jure imperii, ligatione fundari. tanquam prima causa, sed in jure retribu-

Verum notandum ejulmodi vectigal im- tionis, & commutandorum officiorum ob-

7. Cum Populus alteri Populo se obstringit ne ultra certum terminum naviget, hoc non docet maris occupationem, aut juris navigandi: Populi enim pactis decedere possunt jure quod sibi competit, & quod cum omnibus habent commune, in gratiam ejus cujus interest.

pacta

usus communis manet, verum interpasciscen testantum vim fuam deffectum fortiuntur, dum alterutrius jus quod ad maris usum sibi vindicandum, cum omnibus hominibus sommune habebat, limitatur vel tollitur,

Pacta autem ejulmodi non immutant na. interpolito pacto; ut si quis paciscatur, ne turam & conditionem maris, cujus communis in aream alterius lumen e sua domo habeat, non eo aer fit proximi possidentis, sed alter de suo jure remittit; potest autem quisque juri suo renunciare in Gratiam alterius. jure nature, modo fibi ipfi non graviter no-

8. Frequens est inter vicinos Populos contentio, quoties flumen cursum mutavit, an simul & imperii terminus mutetur, & an quæ flumen adjecit eis cedant quibus adjecta funt, que controversie ex natura & modo acquisitionis definiendæ sunt. Tria autem sunt agrorum genera 1. Divisum & assignatum, quod manufactos limites habet pro finibus; ut fossas, aggeres, muros, &c. 2. Assignatum per universitatem, sive mensura comprehensum; puta per centurias, aut jugerà. 3. Arcifinium, quod fines habet arcendis hostibus idoneos, i. e. naturales, flumina, montes, mare. In duobus primis mutatio cursus territorium non mutat; & si quid alluvio adjecit, id accedet occupantium imperio. In arcifiniis vero fluminis cursu paulatim mutato mutantur & fines territorii; & quidquid alteri patri adjectum est, Sub ejus est Imperio cui adjectum est. Quia eo animo Populus imperium occupasse primitus creditur, ut flumen sua medietate dirimeret eos, tanquam naturalis terminus. Sed hoc ita demum locum habebit si non alveum mutaverit amnis : nam flumen etiam qua disterminat imperia, non consideratur nude qua aqua; sed qua tali fluens alveo, talibusq; ripis inclusa: at alveo veteri deserto, non est idem quod fuit ante. Et sicut si flumen exaruisset, imperii terminus maneret medietas alvei qui proxime fuisset; ita mutato alveo idem observandum erit. Fieri tamen potest ut flumen totum parti uni accedat, cum scil: ripæ alterius imperium serius & occupato jam flumine, cæpit, aut cum res eum in modum pactionibus est definita.

Puf: lib. 4. de Jure Nat: & Gent: Cap: 7: distinctio inter agros limitatos, seu circumscriptos limitibus manu factis, cum quibus

Totam hanc rem dilucide explicat Clar: finios. Deinde dispiciendum, an populi vicini interjectum flumen vacuum reliquerint Sect 11. ubi primo supponenda inquit est utriusq; usibus promiscue patens, an vero terminos voluerint esse in medio fluminis, ita ut dimidium ad hunc, dimidium ad altequantum ad præsens negotium, conveniunt rum pertineat. An deniq; integer fluvius agri mensura comprehensi, per numerum pertineat ad unum populum, sic ut fines huscil: jugerum designati; & inter agros arci- jus sint in ripa alterius populi. Igitur siuterq;

te

ab

pr lin

qu ob

uterque populus agros limitatos, aut certe mensura comprehensos habeat, qui fine ulla interjectione vacui in medio sese immediate tangant, de Territorio nihil mutabitur, licet fluvius cursum mutaverit; neque alluvioni hic Locus erit, cum nihil relictum sit spatii. quod non jam ad alterutrum pertineat. Quod fi flumen in medio fit velut vacuum relictum. alluviones & infulæ inde enatæ cedent occupanti. Convenientissimum autem est, ut alluvionem occupet, cujus ripæ illa est adposita; & infulam, cujus ripæ eadem proxime accedit. Si integrum flumen ad unum pertineat populum infulæ in flumine natæ ipsius folius erunt, alluviones ad alteram ripam adpositæ, potius in solidum ad alterum Populum pertinere videntur. Enimvero frequentius est, & magis congruum ut agri ad flumen utrinque pertingentes fint arcifinii, utque adeo fines Territoriorum in medio fluminis intelligantur. Nam flumen & fine obscuritate fines oftendit & simul naturale munimentum regioni prætendit. Ubi tamen requiritur, ut ne solenne velut ipsi sit, incertis ripis insultare, & quotannis novos sibi alveos facere. Igitur ubi arci-

15

le

n-

fi

at

0, \mathbf{bc}

ret

er-

at,

cæ-

virint rero inis,

alte-VIUS hur fiterq;

finios agros populi possident (id quod in dubio prefumitur) flumen mutato paulatim cursu & Territorii fines mutat, & quicquid flumen alteri parti adjecit, ad eum spectat, cujus ripæ adjecta est, ita tamen ut illa mutatio facta fuerit sensim, neque relicto uno impetu alveo, flumen diverso plane loco viam abi fecerit. Nam particularum accessio, decessio, aut talis immutatio, quæ toti veterem speciem relinquit, rem sinit eandem videri. Et major est in naturali limine commoditas quam ut propter exiguum detrimentum ab eo difcedi debeat. Quod fi autem veteri alveo deserto, alia penitus irruperit flumen, neque ille populus, per cujus agros recens sibi iter fecit, tanti naturalem limitem existimet ut pro eo insigni partæ fuæ terræ carere velit, deincepsfines intelligentur esse in medio deserti alvei Quia uti Lapis usum termini præbet non qua lapis est, sed qua hoc Loco positus: ita & fluvius est terminus populorum non qua aqua est ex certis fontibus, rivis, alijsque fluminibus collecta, ac certo nomine infignita, sed quatenus tali alveo fluit, talibusque ripis includitur.

9. Illud quoq; observatu non indignum, originariam acquisitionem censendam etiam rerum earum que Dominum habuerunt, sed habere desierunt : puta quia derelictæ sunt, aut quia desecerunt domini, nam hæc redierunt in statum in quo primum res fuerant.

Quemadmodum res omnes ex statu naturali Communionis negativæ, facto humano interveniente, i. e. Per acquifitionem originariam, qualis est occupatio in proprietatem abeunt; ita facto intercedente humano, ad priorem statum naturalem quasi Jure postliminii revertuntur; idque fit Derelictione de qua fusius sequente Capite, hic solummodo observabimus Jura Civilia diversimode se

habere de bonis vacantibus, de quibus videri poterit Anton: Perez. Cod. de Bon Vac. Hodiejus bona vacantia occupandi ad regalia refertur,neque id iniquum videtur,propterea quod nemini jus quæsitum auferatur,dum tamen per præconem primum vocati fuerint, si qui defuncti hereditatem sibi deberi

CAPUT. IV.

De derelictione prasumta, & eam secuta occupatione: & quid ab usucapione & prascriptione differat.

JUS Usucapiendi seu præscriptio proprie sic dicta locum non habet inter diversos Populos, eorumve Rectores. Licet enim maximo bono foret certum tempus statuere, intra quod etiam publica controversiæ extinguantur, multiq; extiterint qui tali fundamento possessiones publicas firmaverint; cum tamen tempus per se nullum habeat vim effectricem, et Usucapio etiam sola civili Lege sit introducta, ideo ultra non posse extendi videtur, nisi quatenus res vel actus tenetur territorii Legibus.

Commentarius .-

Quatenus res, &c. i. e. Qui in alieno Territorio, ubi usucapio valet, rem, vel agendi jus habet, legitimum tempus bona fide possidere, vel actum illum exercere sinendo, rem jusve amittit. Usucapio seu præscriptio est modus, quo propter prioris Domini negligentiam & præsumptam derelictionem, possessori per tempus idoneum, res adquiritur. Quæ licet quoad formam externam & modum determinandi revera ex Jure civili veniat; quoad originem tamen & materiam Juri Gentium sive naturali adscribenda videtur. Est quippe Hominum inventum, usu & necessitate exigente excogitatum ferenda; alterum, Reip. interest rerum Do-

existeret, nisi tale suppeteret remedium, quo & lites abbreviari, Domini rum rectitudo haberi posset. Quæ rationes cum in omni societate Civili Locum inveniant, atque adeo ex ipfo Gentium Jure sint, nihil est quod obstat quo minus ex eodem Gentium Jure usucapionis materiam arcessamus. Nec refragatur quod Dominium alteri invito auferat, præterquam enim quod non omnino invitus dici possit, qui rem suam ab alio patitur usucapi, probe conferenda funt præcepta quæ hic collidi videntur. Unum est, Res Domino invito non est auquandoquidem Civitas beata satis nunquam minia non esse in incerto. jam ubicunque

in negotio aliquo duo ejulmodi commiti- illud quod beatitudinemtotius Civitatis protuntur præcepta, ut inferius cedat superiori curat & majus post se trahit commodum. necesse est; superius autem sine dubio est

2. Aliquid intelligitur derelictum, verbis, factis, et non factis. Verbis si sufficienter indicentur actus animi rem abdicantis. Factis si aliquid abjiciatur; nisi sit ea rei circumstantia, ut censeri debeat abjectum temporis causa, et requirendi animo; Sic debitum remissum censetur Chirographi redditione. Sub sactis autem moraliter veniunt et non facta, considerata cum debitis circumstantiis; Sic qui sciens et præsens tacet, videtur consentire; Num. 30, 5, 12. nisi circumstantiæ ostendant, quominus loquatur, metu eum vel alio casu impediri. Sic a Populo subdito introduci potest consuetudo, ex eo quod ab imperium habente toleratur per tempus, quantum satis est ad significandum consensum.

Nisi ea sit rei circumstantia &c. Sic pro derelicto non censetur quod navis levandæ gratia abjicitur ; neque fundus quem quis metu hostium deserit. Moraliter veniunt; i.e. per commodam & moribus receptam interpretatiouem, quædam quæ facta non funt, pro factis habentur. Duo funt præcipue figna externa ex quibus de mente & voluntate eorumque fæpissime certitudo ex circum- consensu non habetur. stantiis petenda est, quod & de non factis

et

10

n-

of-

12-

0-

IC-

um; :ai-

in

at-

ihil ien-

nus. in-

non

uam

enda

tur.

au-

Do-

gue

in

dicendum est, ita in exemplo tacentis qui per nudum silentium nec consentire nec dissentire videtur ex conjecturis & circum-Stantiis quid sentiendum sit concludimus quatenus scil: vel de ejus commodo vel de ejus præjudicio agitur, ut fcil. illic tacens pro consentiente, hic vero aliquando pro consentiente, aliquando pro dissentiente Hominum constare poterir, verba scil & habeatur. Quandocunque enim aliquid facta. De verbis celebre est Aristotelis dic- a tacente potest impediri, aut fieri tum, Ta or the owin the cort tuxh madn- non potest ipso invito, tacens consensisse part oupless. Nuda vero facta magis am- videtur. Quando autem factum tacente bigua funt argumenta & signa voluntatis, etiam invito expediri potest, silentium pro

3. Ut ad derelictionem præsumendam valeat silentium, duo requiruntur, ut silentium sit scientis, et libere volentis: nam non agere nescientis caret effectu; et alia causa cum apparet, cessat conjectura voluntatis.

quia lequi non audeat. Distinguit hic Zieg- rei, bona fide Usucaptæ.

Non agere nescientis. Qui filet aut quies- glerus ignorantiam facti alieni ab ignorantia cit ignorans sibi loquendum aut agendum juris et facti proprii. Illa quidem secunesse; præjudicium sibi non facit. Alia dum eum, excusat. Hæc vero non. Et caufa. Quoties intelligitur aliud quid, revera parum proficeret præscriptio ad lites quam neglectum et sensum voluntarium, & controversias præcidendas que ex dominii esse quod illum silere cogat non creditur causa possent moveri, si quis ignorantia refilere, quia id quod dissimulat, velit, sed medio se tueri posset adversus possessorem

Ut

4. Ut hæc igitur duo adfuisse censeantur, valent et aliæ conjecturæ: sed temporis in utrumq; magna est vis. Quia vix sieri potest, ut multo tempore res ad aliquem pertinens non aliqua via ad ejus notitiam perveniat, cum multas ejus occasiones subministret tempus. Inter præsentes tamen minus temporis spatium ad hanc conjecturam sussicit quam inter absentes, etiam seposita Lege Civili. Quia vero tempus memoriam excedens quasi infinitum est moraliter, ideo ejus temporis silentium ad rei derelictæ conjecturam semper sussicit en videbitur nisi validissimæ sint in contrarium rationes.

Si quis tempore præscriptionis consumpto ignorantiam juris sorte alleget, nihil ei prodest. Excipitur tamen metus non quidem omnis sed tantum reverentialis in quem temporis præscriptio nullum plane habet effectum. Sic enim quando pater hæreditatem conjugis ad liberos devolutam possidet, nulla impedit præscriptio, quo minus liberi bona materna a patre petere valeant. Tempus præscriptionis jure Genium definitum non est certo annorum numero aut annorum spatio; verum in ea designando ratio habenda est antiqui Domini, & mentis possessimo aliæq; veniunt examinandæ circumstantiæ. Sic naturaliter æ-

quum videtur ut inter absentes non itacito compleatur quam inter præsentes. Quod etiam jure civili propter summam æquitatem receptum, eoq; constitutum, ut, qui inter præsentes per decem, inter absentes per viginti annos rem immobilem possedit, is ejus rei pleno jure dominus efficiatur. De tempore immemoriali non convenit inter DD. anni autem centum ab hoc tempore non longe abire videntur quia communem humanæ vitæ terminum constituunt. Si autem mala subsit sides, non procedit præscriptio etsi per multa annorum millia continuetur possessio.

5. Objiciat aliquis, cum homines se suaq; ament, non debere eos credi quod suum est jactare, ac proinde actus negativos, etiam
cum magno temporis spatio, non sufficere ad eam quam diximus
conjecturam. Verum credibile non est quemquam ejus quod vult,
longo tempore nullam plane edere significationem idoneam: Nec putandum homines eo invicem animo esse ut rei caducæ causa alterum
velint in perpetuo peccato versari, quod evitari sæpe non poterit
sine tali derelictione.

Vulgata est Varrenis sententia, bonum & diligentem patrem familias decere rerum immobilium quotannis iniré rationem, & secundo anno quod desideratur, quærere, rerum mobilium vero singulis semestribus. Non igitur excusandus a supina negligentia videtur qui plurium annorum spatio res su-

as non conquirit. Imo dominio rerum suarum indignus esse videtur qui in iis curandis usq; adeo negligentem se præstat ut eas patiatur usucapi Quod autem addit Grotius non putandum homines, &c. id nihil est, quandoquidem salus proximi spiritualis anteponenda est rebus meis corporalibus, tum demum, quando res mea necessaria est proximo ad falutem spiritualem. Cum vero aliter se res habear, & proximus ipse per seipsum, fine jactura rerum mearum, salutem fuam procurare possit, Lex charitatis me ad jacturam rerum minime obligare videtur. Præteres bonæ fidei poffeffor, qui folus aptus est ad dominium per usucapionem nanciscendum, in nullo versatur peccato; quippe cum modus, quo in possessionem pervenit aliud ipsi persuadeat, quam se cum pos-

sessione simul & Dominium acquisivisse Neg; ad hoc quis videtur teneri, ut jus fuum legitimo & probabili titulo fundatum ultro in dubium revocet. Quod si autem omnino in possessione rei alienæ peccarum aliquod hæreat, id purgandum fuerit non filentio domini, sed expressa concessione. jurifq; fui renunciatione, siquidem plene possessionis conscientiæ consulere cordi erat. Atq; hoc cafu non ex usucapione; sed ex facto ipfius domini jus possessori nascetur.

6. Usucapio in regnis obtinet, 1. Quia derelinqui possunt. 2. Tandem aliquando in certo & extra controversiæ aleam constitui humani societatis interest propter pacem communem, quam quæ adjuvant conjecturæ favorabiles putandæ funt Et hinc 2. Jure Gentium voluntario, suadente utilitate & necessitate, inducta est hæc Lex ut possessio memoriam excedens, non interrupta, nec provocatione ad arbitrum interpellata omnino Dominium transferat. Alias enim non possent extingui controversiæ de regnis corumve limitibus.

Cum hic quæstiosit de summis imperantibus judicem agnoscentibus nullum, idcirco quod hic de provocatione ad arbitrum ab authore dicitur non eo sensu interpretandum, quasi ad interruptionem necessaria esset judicialis interpellatio, qualis hic per provocationem ad arbitrum i.e. quemvis judicem, intelligi debet; Est enim Judex qui in alium juris-

n

dictionem habet, vigore cujus possit eum vel condemnare velabsolvere Gentes vero libera nullius sub jurisdictione sunt, & propterea ad judicem provocare non possunt, benevero ad arbitrum, qui utriusq; partis consensu judicandi facultatem adipiscitur, salvo jure majestatis utriusque.

7. Perdifficilis hic Oritor quæstio, An scil: nondum natis Jus suum: tacite potest decedere tali derelictione? Resp: nullum est Jus ejus qui nondum natus est: adeoq; nulla ei fit injuria, si voluntatem: suam mutet Populus a cujus voluntate jus regnandi proficiscitur. Illa: igitur voluntate mutata, neq; existente Jure ejus qui possit expectari, parentibusq; nascituri jus illud derelinquentibns, Jus imperandi derelictum potest ab alio occupari.

Per eum qui nondum est intelligi vult Puf: thor varios hujus quastionis sensusproponit, eum qui nondum conceptus est, non qui jam : & summo cum judicio discutit Jur: Nat: & : in utero est, qui in multis partibus juris in Gent: lib 4 C. 12. 5 to. Multa funt in rebus humanis esse intelligitur. Idem Au- historiis talium derelictionum exempla uFrancorum Rege pro se liberisq; abdicante 13. C. 18. jus quod per Blancam matrem in Castellæ

uum illustre videri poterit in Ludovico IX. Regnum habere poterat, apud Marianam lib.

8. Ex dictis apparet Regi adversus Regem, & Populo libero adversus Populum liberum jus acquiri posse, ut expresso consensu, ita derelicione, & eam secuta, aut ex ea vim novam capiente apprehensione. Nam quod dicitur quæ ab initio non valent ex post facto convalescere non posse, hanc habet exceptionem, nisi causa nova jus per se parere idonea intercesserit. Similiter & alicujus populi Rex verus amittere poterit Regnum & Populo subjici; & qui revera non Rex sed Princeps erat, rex summo cum imperio fieri; et summum Imperium quod penes Populum, aut penes Regemin solidum erat, inter eos dividi.

. Causa nova hic est longum tempus & veteris domini silentium, quæ impediunt quominus contra eum qui primus aliena invasit, militet quod vulgo dicitur. Que ab initio non valent ex post facto convalescere non pose. Eadem jura, quæ homines in statu naturali degentes, adversus se invicem possunt

acquirere, etiam Regi adversus Regem, & Populo libere adversus Populum liberum ex eadem justa causa, ratione dictante, possunt acquiri; eadem quippe relatio quæ locum habet inter homines naturalis libertatis compotes inter reges quoq; & Populos liberos obtinet,&proinde eadem facultas utrig;competit.

9. Si is quisu mmum habet imperium legem de usucapione aut præscriptione condiderit, ea ad jus ipsum imperii, vel ejus partes necessarias non pertinet, se enim per modum Legis i.e. per modum superioris, obligare nemo potest, nec præsumitur voluisse: neque lex ulla civilis de præscriptione summum imperium comprehendit.

Hæc Authoris sententia præterquam quod auliem adulationis suspects sit, etiam ut vult celeb: Gron: ipsos principes ferire videtur,nam quum nemo tota Europa principum aut regum, jura illa majestatis absoluta, illud summum imperium, quale fingunt, ab suo Populo acceperit, sed quicunque illud tenent, usurpatione præscriptione & patientia Populorum teneant: si ea jura præscribi non possunt, ne ipsi quidem illa præscribere, & longi temporis usurpatione acquirere potuerint, quæ tamen eos actu acquisivisse, plurima hodie in Europa im-

peria comprobant, Gallicum nominatim, quod etsi nunc perfectum παμβασιλειας specimen sit, tempore tamen Hugonis Parisiensis, cujus posteri etiamnum regnant, haud multo adictius, quam nunc Germania, regebatur. Mutatio autem hæc enormis nullo alio quam præscriptionis jure niti videtur. Præterea si principes partes illorum jurium a majoribus neglectas, aut ordinibus concessas, hac politicorum disputatione inducti improvide repetant, id eos tanquam libertatis oppressores turbis domesticis ac seditionibus, obnoxios reddit : cujus rei lugu-

fu

m

M

D

ſų

bet Anglia. Quod autem dicit Author, principem non posse se obligare per modum legis i. e. per modum superioris, est falsum: an non Populus obligat se lege cum legem jubet ? an non legem fecit se superiorem? Et si quis ipsum sese obligare potest sponsione, si jurejurando, quidni & lege? Lex est communis sponsio civium. Deinde ut quis legibus obligetur requiri ait in Legis authore voluntatem faltem præsumptam. In bono præsumi quis neget? in malo qui legum fuarum lator & everfor est, ut de

0ex

nt m

n-

ti-

it.

It

0-

e-

e-

im,

las

ari-

nt,

nia,

mis

vi-

rum

bus

inuam

ac gu-

bre

bre exemplum in Rege cætera optimo præ- Pompeio Tacitus loquitur, quis speret ? Denique quod nulla Lex civilis de præscriptione fummumImp:comprehendat duplex est ratio: prior, quod nullus Populus jus suum minuere voluit, nec justissimam, rectissimam, eternam possessionem suam facere dubiam: altera quod invasores ac tyranni, præterquam quod bona fide destituuntur, armorum vi, & si lubet, Populo in obsequia jurare coacto, aut alia specie juris utuntur, ut ad præscriptionem decurrere illis necesse

10. Potest quidem Populus in ipsa Imperii delatione suam exprimere voluntatem, quo modo ac tempore amitti imperium non utendo possit: quæ voluntas haud dubie sequenda est, nec infringi potest a Rege etiam summum imperium obtinente: quia non ad imperium ipsum, sed ad ejus habendi modum pertineret.

Ad hoc etiam se obstrinxit princeps in primæva voluntate cum in civitatem coiveacceptatione imperii. Et cum ad modum runt, sub imperio non comprehenditur, habendi imperium pertineat, qui pendet a quia adhuc nullum fuit.

11. Ea quæ de summi imperii natura non sunt, nec ut proprietates naturales ad eam pertinent, sed aut separari ab ea naturaliter possunt, aut saltem cum aliis communicari, omnino subjacent legibus Populi cujusq; civilibus quæ de usucapione & præscriptione factæ sunt. Sic subditos esse videmus, qui præscriptione acquiserunt, ut appellari ab iis non possit.

Per jusnon appellandi intelligitur quod res a judicibus decifa, ad aliud, tanquam fuperius, Tribunal deferri, & iterum cognosci nequeat. Distinguunt politiciea que directe adMajestatem pertinent, quæq; communicari nequeunt; ut funt facultas condendi leges, Iuprema Jurisdictio &c. ab iis quæ communicari possunt, & concedi subjectis, salva Majeltate; cujus generis funt nobilitare, Doctores creare, Jus dicere, monetam cude-

re, &c. quæ non privative sed tantum cumulative, ut IC. loqui amant, communicantur i. e. reservato semper supremo jure majestati. Ea vero quæ hoc modo cum sutditis possunt communicari, subjacent quoque legibus civilibus cujusq; Populi, & proinde quoq; præscribi & usucapione acquiri possunt spatio 40 annorum cum titulo, fine titulo per tempus cujus initii non extet memoria.

12. Subditis non semper licet se vindicare in libertatem cum possunt: imperia enim vi etiam parta, possunt accipere sirmum jus,

ex tacita voluntate: & voluntas, aut ex initio imperii constituti, aut ex post sacto, potest jus dare quod in posterum a voluntate non pendeat. Cæterum quin & Regislonga patientia possit Populo sufficere ad pariendam libertatem publicam ex præsumpta Imperii derelictione, minime dubitandum.

Cum omne imperium consensu Populi delatum sit, perferendum tanquam justum & legitimum est, deserendo enim imperium sese obligant cives principi obsecuturos, imperium juxta delationis legis moderanti; Et princeps etiam ab altera parte accipiendo imperium sese Rempub: conditionibus delationi adjectis convenienter administraturum obligat. Intercedit itaq; principi cum civibus contractus vel pactum, ab utraque parte obligatorium, quod initio quidem est voluntatis, postea vero necessitatis, ita ut jusquod inde oritur a nuda voluntate desinceps non pendeat, ut abrogetur vel mu-

tetur. Cum etiam vis bellica sit justa imperii vindicandi causa, cives justo bello subacti victoris imperium perferre juris gentium vinculo adstringuntur. Imo si princeps vi partum imperium summa tractet moderatione, & benignum se præbeat civibus Dominum, ita ut datam sibi sæpius sese in libertatem vindicandi occasionem prætermittant, atg; verbis ac factis testentur sibi placere imperium, quamvis absit solennis deferendi imperii actus, tamen ipsa hæc tacita voluntas eosdem producit juris essectus ex post sacto, quos solennis imperii delatio producere solet.

13. Jura quæ non sunt quotidiani exercitii, sed meræ facultatis non amittuntur vi conjecturarum; sed requirunt manisestam prohibitionem, aut coactionem ab una parte, & obedientiam ab altera, cum sufficienti consensus significatione.

Res facultatis duum sunt generum: quædam enim sunt res meræ & puræ facultatis publicæ, jure gentium & jure libertatis naturalis omnibus competentes, quæ dicuntur publicæ facultatis, quales sunt ire per viam publicam, sedere, ambulare, & hæ præscriptioni non subjacent, quia etiamsi quis rebus illis uteretur, attamen ex usu & exercitio illo nullum jus, nullam actionem acquireret, adeoq; licet exercitia & usum illum omitteret, non tamen aliquid perderet, consequenter hæ res a præscriptionis materia in eo statu sunt alienissimæ, nis prohibitio accesserit, & alter acquieverit, tum

enim definito tempore, non locus ipse qui prohibitus est, sed jus tantum prohibendi acquiritur. Res vero facultatis non meræ & simpliciter, sed secundum quid, quæque aliquid juris admixtum habent, sunt complures, huc vero præcipue refertur luitio pignoris, liberatio scil: quæ sit per solutionem totius debiti, vel alium similem modum; communis autem est D. D. sententia quod huic juri præscribi vix possit: quia creditor suo nomine non possidet, & sine possessione nulla est præscriptio.

CAPUT V.

De acquisitione originaria Juris in Personas: ubi de Jure Parentum: de Matrimoniis: de Collegis: de Jure in subditos: servos.

ON in res tantum, sed & in personas Jus quoddam acquiritur, & originarie quidem ex Generatione, Consensu, Delicto. Generatione parentibus Jus acquiritur in liberos: utrique scil: parentum, patri & matri: Sed si contendant inter se imperia, præsertur patris imperium, ob sexus præstantiam.

Commentarius.

Ex Matrimonio provenit proles, in quam tanquam ex re nostra productam & natam, constituta est patria potestas : nihil enim æquitati mage consentaneum videtur, quam ut meum illud fit, quod ex re mea nascitur, vel fit, quod ex propria producitur & generatur substantia. Et sicut quisq, sui juris, in semetipsum imperium obtinet, ergo etiam in res suas, quas sibi propria industria, opera & labore acquisivit. in quarum numero, liberi, matrimonii fructus, merito collocari possunt, utpote qui suam existentiam & essentiam parentibus tanquam causæ proximæ debeant. Quare merito statuit Author parentibus ex Generatione jus in liberos acquiri. Hujus autem juris sive imperii duæ aliæ assignari possunt causæ, Prima, quo-

ui di

e-id,

2-

æil:

aeft

bi

on

niam ipsa Lex naturalis dum sociabilem hominem esle jussit, parentibus curam liberorum injunxit: Ni enim prolem a parentibus educari ponamus, vita socialis plane intelligi nequit, atqui illa cura recte exerceri non potest fine potestate liberorum actiones dirigendi ad ipsorum salutem: unde etiam necessitas incumbit liberis parendi imperio parentum. Deinde hoc imperium præsumpto liberorum confensu & pacto tacito nititur; nam recte præsumitur si infans, eo quo sublatus est tempore, usum rationis habuisset, ac perspexisset, vitam se citra parentum curam eig; junctum imperium, fervare non potuisse, lubenter illum in id consensurum, commodamq; sibi educationem ab iisdem vicissim fuisse stipulaturum. Actu

stituitur, quando illam tollunt nutriuntg; & in commodum humanæ societatis membrum pro virili formandam suscipi-

Cum autem ad Generationem sobolis non mater minus quam pater concurrat, & cum matris cura & opera non minus quam patris industria & labore procreati & educati fint liberi, hinc merito idem ab iis obsequium & reverentia Matri ac Patri exhibenda est; verum Jus Regendi, quod Mater sibi vindicat in Liberos dependet a potestate & arbitrio Patris tanquam capite & principe familiæ, cujus imperio Mater ipfa subdita est, ergo etiam quicquid ex hac nascitur; non enim potest effectus melio-

autem parentibus imperium in prolem con- viri extracta, ejus imperium Lege nature agnoscere tenetur, ad quem pertinet materia ex qua condita est, & proinde liberi quos pater genuit, tanquam fructus, ex re sua provenientes, ejus quoq; imperio jure Generationis subjiciuntur. Ex quibus colligere licet prolem, etiam extra matrimonium ex concubitu susceptam, genitoris Dominio subjici (quod exempla patriarcharum nos docent) nisi renunciet juri suo matrem fecum cohabitare nolens, quo in casu, partus quidem sequitur ventrem, & jure naturali matri cedit, quemadmodum frumenta. in alieno folo sata, vel arbores in teo positæ folo cedunt. Præterquam quod, & fovendo & alendo prolem sua ex substancia, pro cultura & cura, imperium in illam jure fuo rem habere conditionem illa quam sustinet vindicet. Rolle es sua off non assona, han se main causa. Præterea cum Mulier sit ex costa monio ver pesopolistis. Sussissis, e es spe are nesses and accossissions.

2. Distinguenda sunt in liberis tria tempora : primum est infantia, sive imperfecti judicii 🕫 вилендий Азай alterum Judicii perfecti, sed dum filius pars manet familiæ, eus ar un xwpion Aristot. Tertium postquam ex ea familia excessit. In primo tempore omnes liberorum actiones sub Dominio sunt parentum: aquum enim est, ut qui se regere non potest, regatur aliunde; at alius naturaliter inveniri non potest, cui regimen competat quam Parentes. Est tamen eo quoq; tempore filius aut filia capax Dominii in res ex Jure Gentium, sed exercitium impeditur objudicii imperfectionem. Habent Jus er utuses non er xpuses Plutarchus. Quare ut res omnes liberorum Parentibus acquirantur non naturale est, sed ex Lege civili quorundam Populorum, quæ & Patrem a matre in hac re distinguit, & filios non emancipatos ab emancipatis, et naturales a legitimis. Que discrimina natura ignorat.

Quamvis nulla status mutatione tolli possit obsequii & reverentiæ parentibus imposita liberis obligatio, utpote quæ innitatur fundamentis quæ nunquam tolli possunt generatione scil: & cura parentum & ipsius prolis consensu; potest tamen imperii paterni exercitium aliquam subire mutationem mutata conditione liberorum. Atg; hinc est quod Author in describenda imperii paterni mensura temporis rationem habet. In prima ætate, ubi immaturus alhuc rationis usus est, omnes liberorum actiones directioni parentum subjacent, quo tempore, si quid bonorum ab aliis in impuberem transferatur, nisi donatoris voluntas obstet, id parens loco filii acceptare, & administrare debet, ut tamen Dominium ipsi silio acquiratur: etsi,ut fructus patri cedant ad plenam usq; filii ætatem æquissimum sit, ut ex iis silium alat & tueatur adversus omnem vim. & injuriam; non minus ac princeps eminenti Dominio civium bonis utitur ad salu-

e

al

 E_{\cdot}

naturali parens ad alendam fobolem adstrin- lint.

tem communem tuendam & afferendam, gebatur, non tamen ipfi erat vetitum, fi Que autem per propriam industriam fibiac- quem posset, ex ea educatione fructum perquirit filius dum pars familiæ est, æquum cipere, tanquam e re sua provenientem : est ut ea patri cedant in pensationem labo- non magis quam parentibus est interdictum rum ac sumptuum, qui a parente in educa- ex sua prole voluptatem capere que sepe tionem nati impenduntur;nam quamvis jure tanta est, ut quantivis cam redimere ve-

3. In secundo tempore, non aliæ actiones parentum imperiis subsunt quam quæ ad familiæ paternæ aut maternæstatum aliquid momenti habent. Æquum enim est, ut pars conveniat cum ratione integri. In cæteris autem actionibus habent tum liberi it est facultatem moralem agendi, sed tenentur tamen in illis quoq; studere semper ut parentibus placeant. Verum hoc debitum cum non sit ex vi facultatis moralis, sed ex pietate, observantia, & gratiæ rependendæ officio, non efficit ut irritum sit si quid contra sit factum. In utroq; hoc tempore, jus regendi, etiam Jus coercendi complectitur, quatenus liberi ad officium cogendi funt, aut emendandi.

Filius quamdiu est pars familiæ, ejus actiones quæ relationem aliquam habent cum regimine domestico, subsunt imperio patris, tanquam familiæ principis, sub ea tamen distinctione, quod in statu naturali pater propria authoritate, etiam summo filium afficiendi supplicio facultatem habeat quia superiorem agnoscit neminem. Verum in statu civili eum modice tantum castigandi relicta est facultas, & poenæ graviores summo imperanti reservantur; solet. Pauli Coloss. 3. 21. tamen in infligenda pœna ratio haberi paterni

desiderii. Cæteræ actiones quæ non ad familiam sed ad propriam utilitatem & vitæ transigendæ normam pertinent, a propria facultate & agendi arbitrio dependent, ita tamen ut cum reverentia parentum admonitiones accipiamus, neque facile eorum repudiandum sit consilium. Quod si vero filius id amplecti nolit, non poterunt eum parentes cogere, aut inclinationibus naturalibus vim facere. Quo pertinet dictum

4. Quanquam vero imperium paternum ita sequitur ipsam Patris personam ac xio, ut avelli transferrique in alium non possit, potest tamen naturaliter, & ubi Lex civilis non impedit, Pater silium oppignorare, & si necesse sit, etiam vendere; ubi alia ratio eum alendi non suppetit : quia natura jus dat ad id fine quo nequit obtineri quod imperat. Quod ex veteri Thebanorum Lege (quam-Libro 2do. recitat Ælianus) in Populos alios videtur fluxisse: ipsa autem Lex Thebana a Phænicibus ac porro ab Hebræis venit. Exad. 21. 7.

Eth Generatio guæ non solum ansam imperio paterno dat, sed et ejus fundamentum dici poterit, sit actus personalis, qui ab uno in alium transire nequit: Hoc tamen non obstat quo minus, utilitate prolis aut necessitate id exigente, istius imperii administra tio alteri delegetur, & commendetur: imo parens prolem alteri adoptandam dare potest, fiquidem exinde in eam aliquid emolumenmenti redundaturum sit. Sed ut pater filium oppignorare, aut etiam vendere possit, id nullo casu natura videtur permittere, nisi ubi ad eas facultatum angustias redactus fit ut nec propriam nec filii vitam tueri poffit. Hic enim præftat filium in servitutem tolerabilem tradi, ex qua emergendi iterum

aliqua spesest, quam fame extingui. In hoc autem casu non tam ex vi Dominii & imperii quod in filium patri competit, ejusmodi oppignoratio & venditio valida est, quam quidem consensu filii rata habetur, qui, cum Dominus proprierum membrorum sit, & in proprium corpus imperium habeat, semetipsum in servitutem quoq; tradere potest, & propterea etiam consentire debet censeri in oppignorationem ac venditionem, a patresactam, vel tacite, vel expresse, prout major vel minor natu suerit; quisq; enim pro vitæ conservatione qua ninil carius homini, omnia potius venalia habere censetur, quam same premi & extingui.

Ubi proles familia paterna plane excessit, & vel novam sibi familiam constituit, vel alteri adjungitur, potestas quidem patria solvitur, ita tamen ut pietatis & observantiæ debitum semper maneat; fundatum quippe in meritis parentum quibuscum paria facere liberi nunquam aut rarissime creduntur. Et ista merita non in eo tantum consistunt quod parentibus liberi vitam debeant, occasionem omnium bonorum; sed & quod laboriosam ac sumptuosam educationem eorum susceptint, qua eos in com.

moda humanæ societatis membra formarunt, ac sæpe de mediis vitam commode & copiose exigendi iisdem prospexerunt. Cui accedit generalis illa ac perpetua Dei sanctio qua parentibus honorem & reverentiam a filiis exhiberi jussit, addito etiam longævitatispræmio, quod huic præcepto obsemperantem exciperet, quod nec Ethnicis ignotum suisse videtur ex illo Hom.

Ουδε τοκούσ: Θρέπα φίλοις απέδωκε μιγυνθαδι & δε δι αίων Επλείο. ΙΙ, Δ. Ι. 477.

Qued

fe fe

U

m

fer

ut

pe

CO

di

qu &

tan

in

fed

rite

Quod de regibus hic ponit Author aliunde etiam rationem trahere videtur ex eo scil. quod Reges qui Parentes habent eminentiore Imperio polleant, & proinde patrium ad se trahunt, sibique subjiciunt; quo-modo & Uxori Regina maritus quoque Subest, & ignobilior maritalis potestas cedit civili tanquam digniori. Deinde quod hic de Jure Hebræorum dicitur, quo dissolvendi Liberorum vota Parentibus potestatem Deus concessit, non videtur esse Juris positivi, fed potius naturalis: qui enim nec in femetipsum potestatem habet, nec in bona sua, ille utique nec sese valide potest obligare, & proinde nec votum aliquod promittere fine consensu ejus cujus potestati subjacet. Vis autem hujus Patriæ potestatis non tan-

et

n,

0-

us

ris

us

eo

æc

ota

00-

10-

.se.

רות ל

وفع

1851

fyla

215

runt,

opio-

acce-

o qua

filiis

spræ-

ntem

n fu-

ं। यावा

Qued

tum præsens sed futurum tempus respicere videtur, ita ut votum semel irritum factum & rescissum nulla ratione postea reviviscere possit, ubique enim in ejusmodi votis deficit legitima agendi facultas propter defectum confensus paterni. Id tamen non impedit quin deinde filius sui Juris factus. repetendo votum de novo vovere possit. Denique ea quæ Jure Romano addita funt peculiaria potestati paternæ, non ad ipsam Patriam potestatem materialiter, scd jus potestatis formaliter consideratum referri debent : Jus enim naturæ ipsam potestatem tribuit, modum vero & rationem illam exercendi non definivit, sed prout salus & ordo Reip, efflagitaverint, rationis dictaminii. e. humano arbitrio reliquit.

6. Ex consensu jus in personas quod oritur, aut ex consociatione venit, aut ex subjectione. Consociatio maxime naturalis in conjugio apparet: sed ob sexus differentiam Imperium non est commune, sed maritus Uxoris caput, nempe in rebus conjugii, & in rebus familiæ, nam Uxor pars sit familiæ maritalis. Ideo de domicilio constituere jus est marito.

Imperium quod maritus in Uxorem habet duplex distingui poterit, aliud enim Uxoris consensu nanciscitur cum scil. Mulier ei corporis sui usum concedit atque sese adjutricem & sociam ipsi præbet & offert, cum autem consensus hic sit mutuus Uxor. vicissim sibi acquirit jus in corpus mariti, unde evidens est nullam natura feminæ existere obligationem, antequam confensu suo viro se subdiderit, natura quippe hoc respectu mulierem æqualem viro fecit utpote quæ Juris sui & alieni Imperii expers nata fit. Sed ab hoc Imperio quod ex consensu contrahentium oritur alterum est diversum, quod maritus habet in Uxorem, quatenus est Familiæ pars, cujus iple caput & director existit. Hoc vero Imperium non tantum oritur ex eo quod maritus Uxorem in suam adsciverit familiam, non vice versa; fed etiam in Sexus differentia fundamentum habet; Mulier quippe cum Naturæ imbecillitate Viro longe inferior sit, ejus Imperio rite subjicitur in iis quæRegimen Domesti-

cum & Familiæ salutem utilitatemque spectant. Maritus igitur familiæ princeps nonfolum in personas quibus constat earumque sctus Imperium obtinet, sed & in Uxoris bona quæ ad sustinenda Matrimonii onera attulit, Dominium habet; res quippe & bona tanquam possessoris accessorium funt confideranda, & proinde qui obtinet Imperium in personam, simul etiam Dominium eminens habet in ejusdem bona & fortunas : accefforium enim fequitur conditionem fui principalis. Tale autem Imperium quod jus vitæ & necis, gravemque Coercitionem, nec non plenam potestatem circa quævis. bona Uxoris disponendi, comprehendat, ad. essentiam Matrimonii necessarium non videtur : Ejus autem extensio omnino determinanda est ex peculiaribus pactis inter conjuges & ex Legibus Civilibus quæ varie apud varias Gentes de maritali potestate constituunt: Ex hisce colligere licet potestatem maritalem primam suam originem debere Uxoris consensui libero, qui autem

eam omnem arcessunt ab expressa summi numinis constitutione, causam equidem primam & universalem assignant, hic vero causa proxima & secunda quæritur, quibus scil:pactis intervenientibus factum sit ut Homines ad præscriptumDei sese componerent. Vanum quoque est Argumentum; Uxor non habet potestatem maritalem; Ergo non potest eam in maritum conferre: per conventiones enim Hominum produci potest qualitas moralis, quæ antea formaliter non extabat. Nam ut Imperium constituatur, necesse non est, ut illud in uno jam formaliter existat, & in alterum transferatur,

fed illud oritur, quando quis sese abdicat in gratiam alterius facultate resistendi, quam alias per naturalem libertatem habebat, suamque voluntatem, side in hoc data, istius voluntati subjicit. Denique licet in sacris literis Evæ subjectio in pænam seducti mariti injuncta dicatur: tamen ex hoc na sequitur, Imperium maritale post lapsum non habere secundam & proximam causam conventionem inter maritum & Uxorem, hæc enim minime repugnant: Imperium maritale naturaliter ex consensu Mulieris oritur, & Deus in vicem pænæ Mulieribus illud Imperium fecit molestum.

7. Conjugium naturaliter est talis cohabitatio maris cum Femina quæ Feminam constituat quasi sub Oculis & custodia Maris. Nam tale consortium in mutis quibusdam animantibus videre est. In Homine vero qua animans est utens ratione, ad hoc accessit sides qua se Femina Mari obstringit.

Hanc Matrimonii descriptionem merito imperfectam existimant plerique interpretes utpote quæ, ita extructa videatur ut Divortiorum licentia, & Polygamia cum ea stare possint : hinc est, quod fidem a femina tantum exegit, non vice versa a viro. Liceat igitur in ejus Locum hanc substituere; Matrimonium est decens Maris & Feminæ conjunctio, sobolis procreandæ & individuæ consuetudinis causa inita. Conjunctio requiritur Animorum & Corporum, præcipue autem animorum, solus enim consensus facit Matrimonium, & concubitus ad comfummationem spectat, quia non absurdum est, aliquid esse perfectum licet nondum confummatum: Quemadmodum emptio venditio folo confensu perficitur, consummatur vero rei traditione. Deinde conjunctio

debet esse decens, ne scil. impingat in jus naturæ, Divinum, aut civile. Porro requiritur ut sit maris & Feminæ conjunctio quo excluduntur duo Mares & Duæ Feminæ, a quibus Matrimonium contrahi nequit. Denique hæc definitio finem & scopum, quem illud matrimoniale confortium intendit, explicat; isque est duplex; Principalis vel minus. Ille procreatio fobolis; hic mutuum adjutorium ad levandas hujus, vitæ acerbitates, ac Labores familiares intima & individua consuerudine juvandos. Individua autem hæc consuetudo significat arctisfimum illud confortium Corporis, animorum omnisque vitæ, quod natura et mos Gentium non minus quam jus Divinum in Conjugio requirit.

8. Nec aliud ut conjugium subsistat natura videtur requirere. Sed nec divina Lex amplius videtur exegisse ante Evangelii propagationem. Nam & viri sancti ante Legem plures una Uxores habuerunt, nec propterea sunt increpiti. Imo in lege præcepta quædam dantur his qui plures una habent Deut. 17. ac Deus Davidi imputat quod Uxores ei complures & quidem illustres dedisset.

Non

at m it, us is is m m m, m ris

s. ft.

us reiio æ,
em exvel
uitæ &
iiiiifum
gio

ed ga-ne-nm tat

Ion

dar

9

Non hic Sermonem habet Author de ea polygamiz specie, qua una fæmina pluribus viris fimul nubit, que nullo unquam jure licita effe poterit, utpote que primarium matrimonii finem evertat, qui est generis humani propagatio : feminis enim varietas maxime generationem & conceptionem impedit. Ordinem etiam tollit societatis humanæ, quia cognationem, affinitatem, omniaq; alia necessitudinis vocabula & gradus, juxta quos homines jure naturæ fibimutuo pietatis &humanitatis officia, præstare devincti funt hac confusione abolentur, patre enim incerto, incerta quoq; proles: Quis autem in hoc casu amare liberos tanquam suos poterit, cum suos esse aut ignoret aut dubitet? Quis honorem tanquam patri deferet, cum unde natus sit nesciat? De et vero polygamia hic instituitur quæstio qua scil: uni viro plures simul fæminæ matrimonii vinculo jungantur. Polygamia hæc licet fua natura illicita non sit utpote quam Deus permiserit Deut. 21. Tamen cum voluntati divinæ, mundi primordio in conjugii institutione revelatz qua unum uni tantum conjungi voluit, contraria sit, circa eam dispensare neguit humanus Legislator, nisi autoritate vel saltem tacita divina concessione accedente, vel etiam ipsa necessitate in qua Divina providentia constituti sumus exstitutione in sacro Codice tradita abstrahamus, ex ipla tamen recta ratione constat, longe decentius juxta atque utilius esse unum una vivere contentum. 1mo. enim hoc Matrimonii Genus ad Quietem Do-

mesticam accomodatissimum esse videtur : proinde perfectissimum est habendum. 2de. Illud constat inter plures Uxores fere semper contingere ut una eximie diligatur. Ergo in ipsa multitudine natura quasi ultro ad unitatem ducit. 3tio. Animus ab Uxore in solidum marito datus æquali retributione pensari debet. 4to. Rectius procedit sub una præside Regimen domesticum, plures quippe matres liberis discordiam inferent. 5to. Polygamia ad eam rem cui unice infervire debebat, ut plurimum minime utilis reperitur, scil. ad replendam populo Civitatem; quatenus compertum est, non tam huc facere gignendi quam alendi liberos facilitatem. Atque hinc est quod Mahumedanorum & Paganorum Terræ, ubi obtinet Polygamia, frequentia Hominum cum Chriflianis populis comparandæ non fint. Sive hinc proveniat quod divina benedictio Crescite & multiplicamini, irrita reddatur iis. qui non servant primævum institutum; sive quod per polygamiam exhaustis onere Domestico familiis propagatio novarum Domuum haud perinde ac in monogamia fie-Denique usus omnium quas ri poffit. novimus Gentium Christianarum & aliarum etiam moratiorum a tot feculis monoga-. miam comprobavit.

Quod a Patrum Exemplo vulgo adducitur igente : imo si a primæva matrimonii in-, pro Polygamia argumentum non concludit, cum vel omnino statuendum sit, eos hic graviter contra Dei Legem peccasse, vel Dei peculiarem intercessisse tolerantiam & dispensationem quenobis minime permitunt ut corum exemplo faciamus quod illi fecerunt.

9. Dimittere Uxorem volenti modus præscribitur, nec dimissam ducere quisquam impeditur, præter eum qui dimisit, & sacerdotem. At Christi lex ut res alias ita & hanc conjugii inter Christianos ad perfectiorem redegit Normam, ex qua & qui dimisisset Uxorem non adulteram, & qui duxisset dimissam, adulterii reos pronunciat.

De Divortiorum libertate majore quam par est indulgentia loqui videtur Gretius: arctissima enim in Matrimonio conjunctio, manet quamdiu Capita primaria & essentia-

habet, quam quod ex levissimis causis diffolvendum sit, imo indissolubile prorsus quam mutua fides copulat, fortius vinculum lia Matrimonii ab altero non sunt violata scil initur Matrimonium sobolis procreandæ caufa cui fini necessaria est mutua Corporum ufura ; quæ si vel per malitiosam desertionem, vel pertinacem & spontaneam debiti conjugalis denegationem fieri prohibeatur, justam Divortii causam innocenti præbet. Deinde conjugium initur ut suam quisque prolem suscipiat, non adulterinam aut supposititiam. Imo etiam extra procreationem sobolis, honesti suam sibi seorsim volunt & debent habere Uxorem, & gravem ducunt injuriam si alteri corporis sui usuram sponte concedat: unde hæ & aliæ similes quibus per concubitum fides conjugii violatur, erunt justæ Divortii causæ, quæ & Matrimonii essentiam destruunt, & obligationem inde ortam omnino tollunt. Neque ample Etendum quod hic differit Grotius, viz. Gratissimum quidem Deo esse ut conjunctio inter Marem & Fæminam sit perpetua, nul-Jam tamen de ea re in mundi primordiis ipsa scil. institutione conjugii. Et ipse Chri-

stus dum hane Quæstionem ventilat Mat. 190 Ex antiquissima Lege que extat Gen. 2.24. Decisionem petit: propter hoc dimittet Homo Patrem & Matrem, & adhærebit Uxori suæ, & erunt duo in carnem unam. Omnia hæc vim habent Imperandi, quemadmodum & innuit servator dicendo: itaque non funt duo, sed una Caro: & porro quod ergo Deus conjunxit, Homo non separet. Hæc Conclusio si vim Imperandi habeat quod concedit Gretius, etiam præmissæ vim Imperandi habebunt. Denique observandum ipsum morem judaicum Uxores dimittendi a Mose neque approbatum, neque diserte improbatum, sed velut in medio relictum: Quem dum servator noster ob dua ritiem Cordis illis indultum pronunciat, fatis patet eam permissionem Mosaicam non fignificare approbationem, fed nudam tolerantiam & conniventiam, a pena in foro humano duntaxat liberantem, & per conlatam extare legem, omnino enim extabat ex fequens nullum hic nobis Exemplum proponi.

10. Consensus Parentum ad validitatem Conjugii lege naturæ non requiritur; quia ducens Uxorem & maturæ debet esse ætatis & extra familiam abit; ita ut in hac re non subjiciatur regimini familiari. Officio tamen filiorum conveniens est, ut Parentum consensum impetrent, nist voluntas eorum sit maniseste iniqua; si enim filii Parentibus debent reverentiam in omnibus, certe eam debent in eo negotio quod ad Gentem totam pertinet, non tamen hac filio jus adimunt, aut ejus actum efficiunt nullum. In sacris Literis videmus quidem liberos in contrahendis Nuptiis authoritatem parentum secutos; non tamen irritum pronunciaturEsavi conjugium, aut ejus liberi illegitimi, eo quod fine tali authoritate Nuptias contraxerat.

Quemadmodum Pater prolem Familia fua ejicere non debet, e ucatione & Auxilio ejus adhuc indigentem, citra gravissimas causas, ita et proles non nisi cum bona Patris venia ex ipsius Familia excedit. Cæterum cum liberi Matrimonii fere contrahendi occasione paternam Familiam relinquant, & cum Parentum plurimum intersit,

cui proles sua jungatur, & ex quibus nepotes fibi proveniant : inde officium filiale plane requirit, ut Patris consensum hic sequantur Liberi. Quod si tamen de facto invitis Parentibus Matrimonium contraxerint & confummaverint liberi, jure quidem naturali id irritum non videtur, fi modo peternam familiam non amplius o-

ne

CO

in pr

lic tu

ce

vi

nerare velint. Obligatio enim audiendi & Ergo illa non videtur eo ufque se extendere Matrimonio est; nemo enim amare alieno Animo potest, & gignendi facultas tam propria & cuique singularis esse videtur, ut Imperio subjici non possit, præterea potestas Patria præcipue spectat Educationem & Gubernationem Liberorum, usque quo ipsi rebus suis commode queant prospicere. specti nec rigidi esse debent.

reverendi alterius confilium non statim ut Matrimonia Liberorum possit declarare potestatem de re sua disponendi adimit; irrita; quippe que præsupponuntur iniri a nec usquam Libertas tam necessaria quam in talibus qui jam plenum rationis usum obtinent. Unde evidens est si alicubi ejusmodi matrimonia habeantur irrita aut illegitima id ex Legibus civilibus esse, quæ rationem honestatis & gratitudinis habent. Parentes autem quibus talis indulgetur potestas, circa ejusdem exercitium circum-

11. Cum ea quæ alteri nupta est matrimonium haud dubie irritum est, lege quidem naturæ, nisi vir prior eam dimiserit, tamdiu enim durat ejus Dominium: Lege autem Christi, donec mors vinculum dissolverit. Irritum autem est ideo, quia & facultas moralis deest, sublata per prius matrimonium, & omnis effectus est vitiofus. Singuli enim actus contrectationem habent rei alienæ. Vicissim ex Christi Lege irritum est conjugium cum eo qui maritus sit alterius Mulieris, ob jus illud quod Christus Fæminæ pudicitiam fervanti dedit in maritum.

Imo ex lege naturæ irrita funt hæc Matricedit, ex ipsa Matrimonii institutione sit reciproca, qua indifiolubili vinculo adstringuntur ad individuam vitæ consuetudinem: neque hoc vinculum Partium confensu solvi potest, quia non ut reliqui contractus mere confenfuales contrario confenfu ad statum infecti possunt redire, sic quoque status tatum decor gravissime convelli. prior conjugum codem modo potest redin-

n

ıt

0

n,

e-

liic

to

e-1i-

fi

TC

tegrari, quoniam arctissima illa conjunctio, monia, cum fides que inter Conjuges inter- - per quam duo in unum coaluerunt, ita comparata est ut non recipiat talem separationem. Deinde ut Matrimonia consensu mutuo dissolvantur citra gravissimam aliquam causam, indecens simul & noxium est, cum per ejusmodi divortiorum licentiam non possint non & familiæ, & publicus civi-

12. Matrimonia parentum cujuscunque gradus cum Liberis illicita sunt, quia non potest ea reverentia præstari quam exigit natura: Conjugium enim talem inducit societatem, quæ excludit necessitudinis reverentiam. Talia igitur Matrimonia irrita sunt, quia vitium perpetuo adhæret effectui. Gradus affinitatis & Sanguinis ex transverso limite prohibiti sunt Jure divino voluntario Levit. 18. Cui præcepto vim quandam naturalem inesse, inde patet, quod Cananzi in ijsdem peccasse, & tanquam Legis antea a Deo humano Generi datæ violatores arguuntur. Hebræi autem Doctores earum M 2 Legum

Legum duas assignant causas: priorem naturalem quandam verecundiam, que non finatortus auctores cum sua sobole, aut in seipsis. aut etiam per Personas sanguine aut Nuptiali sanguinis commixtione proxime cohærentes misceri : alteram vero, ne quarundam personarum convictus nimis quotidianus atque inobservatus stupris & adulteriis occasionem daret, si amores tales Nuptiis possent conglutinari.

In hominum affectibus quorum ratio non' est corrupta insita est fuga quædam commixtionis cum Parentibus & ex se natis, ab ea etiam quædam animantia muta naturaliter abhorrere dicuntur.

Feræ quoque ipsa Veneris evitant nefas,. Generisque Leges inscius servat puder. Seneca Hyppolito. .

Certa autem & naturalis causa cur inter Parentes & Liberos prohibita fint conjugia. est, quod ejusmodi conjunctiones omnem prorfus ordinem everterent, cum non modo omnem reverentiam Parentibus debitam imminuendo violarent, sed & plane tollerent, tum etiam magnam sanguinis confu-Stonem inducerent, & genitorum natorumque nomina confunderent. Ratio autem cur interdictio Connubiorum inter affines fovendamque plurimum conducere.

vulgo dicatur a mero Jure naturæ non provenire hæc est, quod scil. mundi primordio inter Fratres & Sorores Nuptiæ licitæ erant; atque etiam sæpius contradæ, imo nec alia erat propagationis ratio. Deus autem ens perfectissimum a quo nihil quod pollutum aut vitii labe contaminatum proficifcitur. ejusmodi casum procurasse non poterat, ut omnino vis Legi nature effet inferenda, dum. speciem humanam propagari jubet, & tamen non aliud ad eam rem præbet medium, quam isthæc connubia. Præsertim cum nulla necessitas Deum subigeret unum duntaxat mortalium par creare. Verum hoc minime impedire videtur, quominus afferamus ejufmodi conjugiorum Jure divino positivo prohibitorum interdictionem, ipsa etiam ratione dictante maxime honestati convenire, & ad humanam societatem tuendam

13. Concubinatus quidam verum ac ratum est conjugium, etsieffectibus quibusdam Juris civilis propriis privetur, aut etiam effectus quosdam naturales Impedimento Legis civilis amittat. E. G. Inter servum & ancillam Jure Romano contubernium esse dicitur, non Matrimonium. Sic inter Hominem Liberum & ancillamConcubinatus dicitur nonMatrimonium, attamen ad ipsam conjugii naturam nihil. deest in tali consociatione.

contracto ut in perpetuum sibi jungantur, devinciantur contrahentes. Verum talis ducta non sit.

Habet hic Sermonem Author non de conjunctio haud proprie Concubinatus diquovis concubinatu, sed ejusmodi, qui re- citur. Quæ enim sic alicui jungitur vera vera Conjugium dici potest, scil. eo animo quidem Uxor est, licet legitima non sit dicenda, utpote quæ juxta ritus & solenni-& conjugali amore sobolis procreandæ causa tates, Jure civili præscriptas, domum dem

m

10

le

qu

14. Etiamsi Lex humana conjugia inter certas Personas contrahi prohibeat, non ideo sequetur Matrimonium fore irritum si reipsa contrahatur: prohibitio enim vim suam exserere poterit per pænam expressam vel arbitrariam, sed factum non rescindetur.

Quæ mero Jure Civili prohihentur, per se possunt subsistere, sublata prohibitione quæ a voluntate Legislatoris dependet, & proinde etiam in actum deduci, quamobrem prohibitio istiusmodi non latius patet quam voluntas Legislatoris, ex Legis sanctione perspecta: alia enim potuit esse ratio pro-hibendi, alia, illud, quod lege vetante factum, rescindendi, quippe posset aliquando majus damnum civitati adferre rescissio ejus quod facere vetitum, quam verendum ex actus vetiti ratihabitione tacita; quate nec omnis prohibitio fimplex irritum efficit actum huic contrarium, nisi illud expres-

0

t;

ia

15

m

r,

it'

m.

n

at ie

£ :

70

m 7-

m.

fi.

f-

G.

n'

us

il.

li-

ra :

ni- "

fit

le-

16

m (C- '

hanc fuisse Legislatoris mentem, constet; diversa itaque sunt in civili societate prohibere & irritum quid facere. Observat hic Ziegl. duobus modis Legem dici & esse imperfectam, vel quia pænam non irrogat ei qui contra fecit, vel quæ pænam irrogat, sed factum non rescindit. Prioris Exemplum est Lex Valeria que civem Romanum, qui provocasset a Magistratu ad populum, virgis cædi, securique necari vetuit, & si quis adversus ea fecisser, nihil ultra quamimprobe factum adjecit. Posterioris, lex-Furia testamentaria quæ plus mille assium legatum, mortifve causacaperevetabat, adversus fe addiderit Legislator, vel ex Legis sensu eum qui cepisset quadrupli pænam constitu-

15. Præter conjugium aliæ funt confociationes maxime naturales tum privatæ, tum publicæ: & hæ quidem aut in populum, aut ex populis. Habent autem omnes hoc commune; quod in iis rebus ob quas consociatio quæque instituta est, universitas, & ejus pars major nomine universitatis obligant singulos qui sunt in societate: alias enim nulla possent expediri regotia. Thucyd. niew Eras 8, 71 ar to TANOS LAPPIANUS. Esi d' En to Xeles oriais & dixais astro maior sualister. Quod si pares fint sententia, nihil agetur : quia non satis momenti est ad mutationem : qua de causa ubi pares sunt Sententiæ, reus absolutus intelligitur.

tatem eam introducere voluisse rationem negotia expediendi, que nihil difficultatis aut obscuræ disceptationis haberet; hæc autem alia non est quam ut pars minor sequatur majorem quod non solum eo innititur quod major pars tanquam superior & in minorem jus habens eandem ad se trahat. Sed etiam lege naturæ, quæ vult omnem partem qua pars est ordinari ad bonum totius. Præterquam quod manifeste repugnaret sanæ rationi, ut major pars sequeretur minorem, quod eveniret, si posset esse impedimento,

Omnino tenendum est coeuntes in socie- ne ad effectum producantur negotia que major pars expedienda judicavit : hinc enim sæpius eveniret ut manerent infecta. quæ societati utilissima forent; quippe cum tot fere fint sententiæ, quot homines, difficillimum est omnes in unam sententiam adducere. Unde concludimus quod naturaliter seclusis pactis aut legibus, quæ interdum unanimem consensum, interdum duas tertias partes requirunt, pars major jus habet integri. Hinc jure haturæ non repugnat, ut sententia imprudentior plurium, sententiæ prudentiori pauciorum præ, feri,

feratur : in decidendis enim negotiis, sententiæ numerantur, non ponderantur: In concilio enim aliquo cujus membra zquali jure gaudent, quis judicium feret, utra sententia sit prudentior? non sane ipsæ partes dissidentes; quotusquisq; enim est, cui non sua prudentia, quam aliena magis placet,imo plures optimam sententiam vel ideo non sequuntur, quod ipsi non sint auctores. Verum notandum hanc regulam suas admittere exceptiones 1mo, enim Leges & conditiones societatis fundamentales quemadmodum unanimi consensu receptæ & descriptæ funt;sic opportet easdem vel abrogari vel immutari omnibus consentientibus societatis membris juxta juris Regulam unumquodq; optime eo modo dissolvitur,quo colligatum est. Deinde major numerus non attenditur in iis, quæ ad divinum, non exteriorem, sed interiorem cultum pertinent. Non subest humano arbitrio fides, sed est Dei donum peculiare & proinde Magistratus adcredendum id quod plurium suffragiis homologatum est, cogere non potest; cavere tamen potest ne publice doceatur contra plurium sententiam. Que hactenus

differuimus tantum in societate constituta locum habere videntur, in societate enim constituenda ubi unusquisq; sui juris est. nemo invitus potest adigi ad suscipiendum aliquid, in quod ipse non consensit, nisi semet sponte obligaverit, ad ratum habendum. quod major pars decreverit, atq; eatenus

libertati renunciaverit.

Quod hic dicitur, ubi pares funt sententiæ res manet in suo statu, id huic innititur fundamento, quod par in parem non habeat Imperium: Deinde etiam ratio quod in focietate æqualium major numerus præpolleat, in eo scil: consistens, quod illud quod a plurium prudentia proficifcitur, majorem habeat opinionem veritatis & prudentiæ, hic cessat, ubi pares sententiæ: quod ubi accidit reus absolvitur i. e. manet in priori sta: tu, nihil patitur vel corpus vel fama vel arca. Solet in quibusdam Regionibus obfervari, ut in pari numero fententiarum illa pars præpolleat a qua stat præses, sed non ita liquido apparet ratio qua hæc confuetudo nititur, cum dignitas neminem ab errore immunem præstet.

16. Quæritur quomodo conjungendæ sint aut dividendæ sententiæ jure naturæ?Resp:illæ sunt conjungendæ quarum altera partem alterius continet, in eo quo conveniunt, non illæ quæ totis rebus dif-Sic qui in viginti damnant & qui in decem, conjungentur in illo decem adversus sententiam absolventem.

Quando plures quam duz fententiz extiterint, quæstio est an singulæ seorsim fint numerandæ, ut illa vincat, quæ plura, quam cæterarum fingulæ, fuffragia habuerit, an vero duz pluresve, discrepantes licet, conjungi possint ad vincendam tertiam, qua elifa, & ipfæ postea inter se comparentur, ut demum illa vincat, quæ ex posterioribus plura suffragia habuerit. Hic certe si meram æquitatem naturalem, citra pactiones aut leges speciales, respiciamus, distinguendum videtur cum authore inter fententias quæ totis rebus differunt, & illas, quarum altera partem alterius continet, seu que tantum quantitate different, ut hæ conjungendæ fint in eo, quo conveniunt, illæ non item. Sic

in exemplo authoris reus condemnabitur in decem quia in hoc major pars judicum convenit, cum in viginti decem comprehendantur : Sic etiam si alius in triginta, alius in viginti, alius in decem reum damnarint, prævalebit minimum, quia in id omnes consenserunt. Nec aliud dicendum si duo condemnent in decem, tertius in quinque: Nam etsi verum sit hoc casu duos consentire in decem, illud tamen æque verum est, tres consentire in quinque; majori autem parti tunc statur si nonnulli dissentiant. Hic quidem diffentiunt in eo quod excedit minimam fummam, sed consentiunt omnes in quinq; quia majori minus inest. Verum quod statim de summis diversis dictum, de

n

ad

gi

no

Gr

ad

fin

penis diversis statui nequit, ut si ex tribus judicibus, alius capitis pænam, alius exilii pronunciaverit, alius absolverit reum : Quippe neque ille qui relegat conjungi potest cum eo qui ultimo cum supplicio afficiendum decernit contra absolventem, nec hic & Relegans contra eum qui morte mulctandum censet; plane hæ inter se diversæ funt sententia, nam in morte non est relegatio,

n,

15

11-

ır

at 0-

e-

a

m

ic

i. a:

rb-

il-

en

u-Q=

iæ

C-

f-

in

in

on-

en-

ali-

na-

nes

luo

1e :

en-

est,

em

Tic

mi-

in

um de pæ nec relegatio mortem adfert. Ac licet abfolvens & Relegans in hoc conveniant, quod reus non sit necandus; hoc tamen directe non efficit ipsorum sententia sed per consequentiam inde elicitur, in se autem revera funt diversæ; nam qui absolvit, reum omni Pœna liberat; qui relegat pænam utique decernit.

17. Si qui absentia aut aliter impediti Jure suo uti non possunt, corum jus interim accrescit præsentibus.

pars collegii major absit, ita ut tantum voluntate. unus aut non adeo multi præsentes fint?

Jus civile requirit duas universitatis par- Rationi consentaneum videtur si reliqui votes præsentes, sed naturaliter hoc non exi- cati sint in negotio quod non patitur dilatigitur, verum sufficit, si pars dimidia aut onem, nec compareant, cateris jus esse obpaulo major absente adst. Quid vero si ligandi absentes idq; ex præsumpta ipsorum

18. Naturalis ordo inter Socios hic est, prout quisque in societatem venit; sic quoque inter Fratres primus natus præcedit. less 28 anles so' eser rais initiales Siengeluss. Aristot. atque mos antiques obtinuit in Regum & populorum Christianorum societate ut Christianismum primum professi præcederent cæteros inConciliis ad rem Christianam pertinentibus. Quoties autem societas fundamentum habet in re tali quam omnes non participant æqualiter, ordo non tantum sumendus est ex modo participationis, sed & Sententiæ ad eum modum, & proportione mensoria, ut loquuntur, sunt æstimandæ. Ut si in hæreditate aut fundo alius dimidiam partem habeat, alius tertiam, alius quartam.

Ordinem inter socios tempus fere constituit, si sermo sit de sociis, cætera quantum ad hanc focietatem; æqualibus: nam si collegium aliquod constet, partim ex nobilibus, partim ex plebeis; & nobilibus præ cæteris locus affignatus sit, vel lege Collegii vel more Civitatis, tum novus collega nobilis, posteriorem nobilibus. priorem vero plebeis locum tenebit. Quod vero hic Grotius de ordine in conciliis olim servato addit, vix amplius locum invenit, & novisfime in concilio Tridentino locum non habuisse testatur Petrus Suavis Hist, Conc. Trid,

lib. 6. ubi dicit Generalem Jesuitarum postremo inter ordinum præpositos loco, minime contentum fuiffe.

Quiod si tamen societas in re non zoualiter communi fundamentum habet tunc ut vult author non tantum ordo ex modo participationis est sumendus, sed & Sententiæ sunt æstimandæ proportione Geometrica. Sie qui prior participat de re et plures Paites in ea habet, prior dicit Sententiam & plures: quo enim cujulque magis interest, rem communem falvam fore, ita etiam æquum est, ut eo plus habeat . habeat authoritatis ad concludendum & fragium suum minorem portionem ha-exequendum, quod communem conserva- bentis jus non lædat yel imminuat. tionem efflagitare arbitratur, modo per suf-

19 Consociatio qua multi Patres familiarum in unum populum & civitatem coeunt, maximum dat jus corpori in Partes: quia hæc persectissima est societas: negne ulla est actio Hominis externa quæ non ad hanc societatem aut per se spectet, aut ex circumstantiis spectare possit. Hine dixit Aristot, wes rouse anayenders mest anashor.

ejus in suas Partes summo Jure in Libro primo egimus; liceat solummodo hic obsertam amplum quam Civitati in Cives ita ut funt.

De consociatione civili sive de Civitate & & jus vitæ & necis, nec non eminens in bona Civium Dominium complectatur. Leges dat & præscribit de omnibus negotiis, vasse nulli consociationi in partes esse jus quæ Civibus agendorum regula & norma

20. Civibus gregatim discedere de civitate, venià non impetrata, minime licet: hoc enim concesso societas subsistere non posset. De singulorum vero discessione alia res videtur, sicut aliud est ex flumine aquam haurire, aliud rivum deducere, præsertim cum fundamentum sit libertatis, sui quemque Juris & retinendi & dimittendi esse Dominum. Hic tamen servanda est illa regula naturalis aquitatis ut id non liceat si societatis intersit, intererit autem societatis civilis non abire civem, si magnum contractum sit æs alienum; Si obsidio immineat, &c. Extra hos casus credibile est ad liberam civium discessionem consentire populos, quia non minus ex ea libertate commodi sentire aliunde possunt. In Exules autem, quia cives non amplius sunt, nullum civitas jus habet.

Qui Civitati se adjungit in sui suarumque rerum conservationem hoc fecisse intelligitur, & cum contingere possit, ut publicum regimen vel alia in ista Civitate privatis alicujus rationibus parum expediant, et alibi easdem commodius possit prosequi, neque tamen conveniat postulare ut ad unius aut paucorum lubitum hæc mutentur, proximum erit, ut alicui sit concessum per migrationem sibi consulere. Et ex hac migrandi licentia ipsæ Civitates commodum fentire possunt, adscitis aliunde egregiis ceptum, præsertim si obsidio immineat, nisi

viris. Verum eum utilitas communis privatæ semper sit præferenda, si periculum sit ne quid damni sentiat Civitas ex civium discessione, ut in Exemplo authoris, sive plures gregatim, five pauci, five unus migrandi animum habeat, dubitandum non est quin Civitas posset obligare Civem ne abscedat, nisi sub conditione certa. E. G. Si magnum contractum sit æs alienum nisi paratus sit in præsens partem suam exsolvere. Item si fiducia multitudinis Bellum sit sus-

paratus

fe

n

ir

p

m fit

plu

tas

tan

apt

hic

tut

Ge

mai

nis

con

con

Pun

inte

qui Remp. defendat, abire non licebit.

jus quod Civitati competit in Cives, tanquam Corpori in partes. Hine in Exules

paratus sit alium æque idoneum substituere, nullum jus civitati,quia Cives esse desinunt. Quales apud Romanos erant deportati qui Oui civitatem mutant, in eos evanescit jus Civitatis amittebant: Relegati enim Civitatem & forum retinebant.

21. Subjectio ex consensu aut privata est aut publica. Illa multiplex esse potest pro multiplici regiminis genere. Nobilissima species est Arrogatio, qua quis se ita dat in familiam alterius, ut ei subsit ad eum modum quo Filius qui maturæ est ætatis subest Patri. Pater autem filium suum eo modo dare alteri non potest ut jus paternum plane in eum transeat, & ipse paterno officio exsolvatur, id enim natura non sinit: sed potest filium alteri commendare & alendum dare quasi substituendo.

quidem Civile potestatis civilis effectus tacta semper & illibata manent. quosdam patri naturali adimebat, & in a-

in

is, na

e-

f-

est

m it-

la-

g-

CC.

n-

ire

nt,

pri-

n sit

ium

five

mi-

n est

ab-

. Si

i pa-

vere.

ful-

, nisi

ratus

Arrogantur qui sui sunt Juris, adoptan- doptivum transferebat, nulla tamen Juris tur autem filii Familias. Cum autem u- Civilis ratio aut fictio tollere potest mututraque a facto humano procedat, non potest am illam pietatis inter Parentes & liberos tollere Jura fanguinis & jus paternum. Jus necessitudinem & naturæ officia, quæ in-

22. Subjectionis species ignobilissima est, qua quis se dat in servitutem persectam; quæ scil. operas debet perpetuas, pro alimentis & aliis quæ vitæ necessitas exigit: quæ res si ita accipiatur in terminis naturalibus, nihil habet in se nimiæ acerbitatis: nam perpetua ista obligatio compensatur perpetuâ illa certitudine alimentorum. Jus autem vitæ ac necis, si de plena & interna justitia sit sermo, Domini in servos non habent.

In terminis naturalibus. Ut Dominis non plus in servos liceat, quam naturalis æquitas concedit. Interna Justitia est que non tantum apud judicem mortalem, sed etiam apud Deum insontes præstat. Sermonem hic non habet Author de nefando isto servitutis genere, quod prava consuetudo inter Gentes introduxit, ab omni ratione & humanitate alienum, quo scil. Corpus Hominis, tanquam cæteræ res, usui inservientes, commercio subjicitur, & Domino facultas conceditur pro arbitrio sæviendi impune in Corpus servile: Sed hic servitus intelligitur minus aspera & rigida, a qua

omnis sævitia & crudelitas abesse debet. Utpote quæ originem fuam ducere videatur ex ultroneo Hominum tenuiorum consensu & contractu, Do ut facias, do scil. alimenta perpetua ut præstes operas perpetuas. Tale autem servitutis Genus non elle iniquum apparet. 1mo Quia postquam a prima vivendi simplicitate Homines discesserunt, vitamque operofius excolere, ac rei augendæ incumbere cæperunt, hebetiores & tenuiores, qui quod ex usu fuerat parum peripiciebant, sponte sua operas solertioribus & locupletioribus locarunt, sub promissione alimentorum, & aliorum quæ ad vitam funt nenecessaria, & sic ex consensu est hæc servitus & consequenter non iniqua. Deinde cum Deus & natura velint Hominem ab homine juvari, & cum hæc servitus contineat utriusque utilitatem & Domini & servi, naturæ humanæ maxime conveniens videtur, ut qui usque adeo impotentis animi sint, utnec suiscommodis prospicere, nec propria industria sibi victum & amictum parandi, copiam habeant melioris ductui & imperio subjiciantur. Certitud ne autem alimentorum, quam sæpe non habent qui diurnas operas locant, vel propter desectum conductorum, vel propter socordiam ipsorum, non nisi sustibus expellendam, servitiorum perpetuitas abunde

compensatur.

Cum in moralibus media modum accipiant a fine, ex dictis facile determinari poterit quousque jus Domini in servos se extendar, sic Dominus potest tali servo operas injungere quascunque velit etiam sordidas, habita ramen ratione virium & dexteritatis ipsius. Potest quoque negligentiam & socordiam servi asperioribus remediis coercere, & si opus sit ex familia expellere, & socordia sur relinquere: jus autem vitæ & necis non habet in hac servitute; nam hoc non requiritur ad sinem obtinendum in hac, neque in ulla alia societate minori.

23. Quod partus Matrem sequatur in servilis conditionis Hominibus, Juri naturali non satis congruit, ubi Pater aliqua ratione sufficiente cognosci potest: nam cum in mutis animantibus, Patres non minus quam Matres sætuum curam gerant, hoc ipso ostenditur sætum utriusque esse communem. Jus autem Dominorum in prolem servilem nascitur ex præbitione alimentorum eorumque quæ vitæ sunt necessaria: ac proinde cum diu alendi suerint e servis nati, antequam opera eorum Domino utilis esse possit, & sequentes operæ sui temporis alimentis respondeant, essugere ita natis servitutem non licebit, nisi pro alimentis reddant quantum satis est, aut nisi sit immanis Domini sævitia,

Jure Romano, ut in brutis, ita & servilis conditionis Hominibus, partus ventrem fequitur; Quia id quod certius & frequentius, & ad investigandum facilius, jus complectitur, & fallere nos non potest Matris conditio. Quare autem potior hic fit Dominus ancillæ, quam Dominus servi Genitoris, non hæc fola ratio est, quod connubia servorum non satis certa custodia essent circumscripta, sed etiam quia Corpus ancillæ ad Dominum pertinet, quod per imprægnationem ad operas obeundas redditur aliquamdiu inhabile, servi non item. Cui & illa ratio favet, quod implantata folo cedant. Ut constet, utrum hæc Juris Civilis constitutio quæ eo usque servilem conditionem extendit, ut & ipsum Matris partum ejus participem efficiat. aliqua iniquitate laboret necne; omnino

distinguendum videtur inter eos qui urgente necessitate se in servitutem addicunt, & eos qui hoc ultro faciunt; necessitas proculdubio filiis servitutem inferre permittit, quia & iph Liberi in ea constituti ad semet ipsos conservandos & tuendos Libertatis Jacturam facere velle præsumuntur. Sic quando servitus in pænam Matri imponitur, facile intelligi potest, quod pæna extendi possit ad Filios, sicut infamia & aliæ similes pænæ extenduntur. Atque idem dicendum, quando servitus introducitur Jure Belli, quippe etsi non peccarint, tamen servituti addici possunt, tanquam hostilis Reip: membra quæ ut de commodis, ita & de incommodis fui corporisparticipant, in bonis præsertim externis, quorum in numero est libertas: Et parentes etiam qui deliquerunt

u

bu

ga

Ve.

eft

tan

fu

tor

ten

at A

cui

querunt hac ratione in suis puniuntur. nascituræ alimenta, sub alimentis parentum Cui accedit quod Liberi in hoc casu plane nascituri non fuerant, si licentia sua Dominus uti voluisset, occisis Jure Belli parentibus. Si autem mater sponte sese servituti addixerit nulla urgente necessitate, proles futura ad eam obligari nequit: Cum enim Libertas omnibus Jure naturæ competat. quamvis ei pro se quisque renunciare poterit, non vero potest pro alio, nisi in casibus exceptis, quia in illis præsumitur ipse fecisse quod quis per alium fieri vel permisit, vel expresse ipse consensit, vel, necessitate exigente consentire debuit, & proinde etiam consensisse præsumendus; sponte autem Libertatem quemquam abjecturum, quam nemo bonus, nisi simul cum anima amittere præsumitur, dici nequit. Unde concludimus Dominum pro alimentorum & corum que vitæ necessaria funt præbitione, idem jus quod in Matrem habet, non posse in ejus prolem sibi vindicare in statu naturali. In statu etiam Civili ubi hæc facultas parentibus concessa est ob peculiares rationes, ubi Lex aut pactum expressum non extat, æquitas & favor Libertatis suadere videtur, ut prolis deinceps

ipi-

erit

dat.

in-

,ha-

atis

fo-

ere,

cor-

ecis

re-

que

mi-

one

res

tur

em

ritæ

ati,

eræ

tem

nisi

urcunt,

pro-

uttit, emet rtatis

Sic

nitur,

tendi

miles

idum,

Belli,

vituti

Reip:

& de

bonis

ımero

deli-

ierunt

que a Domino debentur, contineri intelligantur, eoque nomine fervituti proles non obnoxia videtur.

Libertas quam servis concedendam arbitratur Author, ut scil. si immanis sit Domini lævitia fuga fibi consulant, optime cum recta ratione & Christianæ Doctrinæ dogmatibus quadrat, imo, si vita seu Corpus servi in præsentissimum sit adductum discrimen. quod evitare nequit nisi vim vi repellat, illud a se arcere posse nulli dubitamus; In hoc enim casu Dominus Herilis Imperii limites excedens, eodem fervum exemisse censendus est, cum non possint invicem stare Imperium & cædes subditi. Quod dicit Apostolus Petrus. 1 Epift. Cap. 2. 18. Non omnem eripit servis adversus immanem savitiam Dominorum defensionem, quam & naturæ jus cuique tribuit; verum quia paulo duriora-tunc temporis erant servitia, eo magis proni Homines erant ad sese subtrahendos Dominis, idque prætextu libertatis Christianæ, a qua aliena multi sibi persuadebant fuisse ejusmodi servitia. Huic autem falfæ opinioni hic occurrere videtur Apostolus.

24. Servitutes imperfectæ sunt, quæ aut in diem, aut sub conditione, aut ad res certas sunt, talis est libertorum, statu liberorum, nexorum, addictorum, adscriptorum glebæ, servitus septem annorum, & ad Jubilæum apud Hebræos, Penestarum apud Theslalos, manuum mortuarum, mercenariorum; itemq; ejus qui natus est ex altero parente conditionis libera, altero servilis.

Perfectam servitutem supra dixit Author, quæ est perpetua ad perpetuas, & omnes quibus servus par est operas præstandas obligans; imperfecta igitur quæ vel in diem est, vel sub conditione, vel ad res certas qualis est libertorum qui manumissi tamen operas patrono debent. Statu liberorum qui Testamento conditione pendente manumissi funt. Nexorum qui ob æs alienum creditoribus operas præstant, sive ultro sive sententia judicis, plerumq; in vinculis 47xexecution; Addictorum qui faciunt idem fententia judicis, Ascriptorum Gleba, coloni cum agro Dominum mutantes. Septem an-

norum, ut Hæbreus Hæbreo se vendens sex annis serviat, septimo liber sit Deut. 15. 12. ad Jubilæum i. e. septies septeno liber sit Lev. 25: 39 Penestarum, quales Ilotæ Lacedemone, Clientes Romæ. Manuum mortuarum i. e. agricolarum hac conditione manumissorum ut si morerentur sine liberis, bona omnia redirent ad Patronum: sin liberis relictis, optimum pignus vel jocale (i. e. quod ex omni re illius & instrumento pretiossimum est) patrono vel domino cederet: si nihil esset tale, defuncti dextera abscissa offerretur.

25. Publica subjectio est, qua se Populus homini alicui, aut pluribus hominibus, aut etiam Populo alteri in ditionem dat.

perfectæ a populo Collatino desumptum. Remani ditionem? Dedimus, Et ego recipio,

De subjectione publica tam perfecta quam Deditisne vos populum Collatinum, Urbem, A. imperfecta supra egit Author lib. 1. Cap. 3. gros, Aquam, Terminos, Delubra, Usensilia, hic addit exemplum formulæ subjectionis divina humanaque omnia in meam populique

26. Ex delicto subjectio etiam non accedente consensu nascitura quoties qui meruit libertatem amittere, ab eo cui pænæ exigendæ jus est, in potestatem vi redigitur. Possunt autem hunc in modum subjici, non singuli tantum privata subjectione, sed & populi publica, ex publico delicto. Hoc interest, quod populi servitus per se perpetua est, quia Successio partium non impedit quo minus unus sit populus. At singulorum servitus pænalis personas non egreditur; quia noxa caput sequitur.

Dixerat Author Supra jus in Personas originarie acquiri Generatione, Consensu, & Delicto: nunc addit aliquid de subjectione ex Delicto: ubi subjectionis vocabulo videtur servitutem notare. Discrimen vero quod hic ponit inter subjectionem sive fervitutem publicam, & privatam nullum est, sicut enim illi, qui sui Juris, in Civile ob- sed ex necessitate nature proficiscitur. sequium coguntur, sobolem suam eidem

potestati subjiciunt, ita etiam natus ex serva Imperio herili tenetur; Et ut optime observat Cl. Ziegl. Si Femina in servitutem redacta fuerit, non posse Liberum esse qui ex ea nascitur. Quanquam enim pæna suos teneat Authores, servitus tamen quæ infantis est, non ex pæna Infanti infligenda.

GAPUT VI.

n

n

n

aı

tu

ri ta qu lu

ned Do cul mi ita Do fici

CAPUT VI.

De acquisitione derivativa facto Hominis, ubi de alienatione Imperii, & rerum Imperii.

Cquisitione derivativa nostrum sit aliquid, sacto Hominis, aut Legis. Homines rerumDomini, utDominium, aut totum aut ex parte transserre possint, Juris est naturalis post introductum Dominium, in situation situation

Commentarius.

Dominium plenum, de quo hic loquitur Author, tollit omne jus alterius; proinde nemo impedimento esse poterit, quominus Dominus libera transferendi sua utatur facultate; quemadmodum vero a voluntate Domini dependet Dominii transferendi actus, ita quoque pendet ab arbitrio accipientis Dominium sibi acquirere, invito enim beneficium non sit, Oportet itaque ut utriusque,

Ais,

læ

ouli

er

ex

em qui uos

in-

VI.

& dantis & ejus cui datur, concurrat volluntatis non tantum internus sed & externus actus. Quærunt hic Scholastici quidam morum magistri, An non obligetur in soro Conscientiæ promittens se donaturum Petro hanc vel illam rem, per signa externa hanc suam voluntatem ei declarare, ut possit illam acceptare? R. Hanc Declarationem dependere a Donatoris voluntate; ejusmodi enim animi in Conscientia, quia subsistit in puris terminis volendi; quisque autem voluntatem fuam mutare potest, modo non fiat in alterius Juris læsionem, nec quis sibi obligari potest ad exequendum quod in animum induxit, nisi jam alteri jus quæsitum fit, quia omnis obligatio respicit extraneum cui devincitur sese obligans. Ex ipsis etiam terminis quibus Quæstio hæc proponitur satis apparet manifestationem requiri, ut possit promissio acceptari, & ut obligatio quæ antea invalida, imo potius nulla, efficax

deliberatio nullam obligationem producit reddatur. Aliud tamen dicendum, fi votum Deo fieret, quippe cum cordium sit scrutator, cum ee colloquimur per interiora mentis nostræ cogitata, quare non opus est, ut externis fignis utamur, ut Deus accipiat, quæ ipsi pollicemur.

Sola voluntas Dominium transfert, & jus proprietatis per Domini renunciationem acquiritur. Traditio, autem quæ lege Civili requiritur, est tantum voluntatis effectus & sequela, que Dominium non transfert.sed

rei utendi facultatem præstat.

2. Sicut res aliæ, ita & Imperia alienari possunt ab eo cujus in Dominio vere tunt, id est, a Rege, si Imperium in Patrimonio habeat: alioquin a populo, sed accedente Regis consensu, quia is quoque aliquod jus habet, quale Usufructuarius, quod invito auferri non debet. Et hæc quidem procedunt de toto summo Imperio.

Si Jure Gentium, quæ in Bello capiuntur capientis fiunt, & ejus Dominio cedunt, ita ut vendi, donari, vel alio quoquo modo alienari possint, quidni eodem Jure Imperium in populum devictum & Jure Belli subactum, vel sponte, Majoris mali evitandi causa, se dedentem, acquisitum, posset alienari ab eo, cujus auspiciis Bel-

lum geritur, cujulmodi alienatio dependet a solius Imperantis voluntate & arbitrio. & proinde in eo differt ab ea, quæ fit a populo, tanquam ab eo penes quem re-mansit proprietas, sed ab usufructu separata, upote qui in principem translatus, & proinde alienari nequit, nisi accedente ejusdem consensu.

3. In partis Imperii alienatione aliud insuper requiritur, ut etiam pars de qua alienanda agitur consentiat. Nam qui in civitatem coeunt contrahunt societatem quandam perpetuam & immortalem ratione partium integrantium: ita ut Corpori jus non sit partes a se abscindere & alii in ditionem dare; Sic vicissim parti jus non est a Corpore recedere, nisi evidenter se aliter servare non possit. In hac autem re majus est jus partis ad se tuendam, quam Corporis in partem: quia pars utitur Jure quod ante societatem initam habuit, corpus non item.

imperii patrimonialis; nam cui competit juris competat societati in ejus partes, vel facultas totum imperium a se abdicandi, iis qui ei præsunt? R. Quemadmodum quin etiam possit alienare ejus partem, du- mutuo consensu contrahitur societas ita e-

Quæstio hie non est de abdicatione partis bitari nequit. Hie autem quæritur, Quid

tiam eodem modo dissolvitur : dum autem initur societas, contrahit quisq; cum socio tum etiam toto corpore, ut fit & maneat pars, & socius ejusdem societatis & corporis; unde oritur mutua inter corpus & partes obligatio, qua tenetur alter cum altero, vi tacitæ vel expressæ conventionis, perpetuam societatem colere, & proinde alter alterum invitum deserere,& rescindere nequit nisi necessitate exigente, quæ omnem legem, omnemq; contractum frangit atque rescindit. Quamvis autem in casu necessitatis possit major pars minorem abscindere &deserere, alteri vero in ditionem tradere neutiquam potest. Atque hinc si Rex necessitate coactus cum hoste validiore pacem hac lege fecerit, ut ipfi certam civitatem aut Regionem concedat, quæ tamen isti cessioni contradicit; Rex quidem ex eadem sua præsidia deducere potest, & victori permittere ut si possit, ejus possessionem apprehendat: Civitas tamen illa, vel regio, nulla obligatione impeditur, quo mi-

n-

ut

læ

us

ili

in

io

ia

to

10

det

io.

t a

ro-

uf-

ım

em

ta-

tes

on

In

ha-

uid

vel dum

ta e-

nus, si viribus suis considat, se occupare volenti resistat, aut peculiarem deinceps civitatem constituat, evanescit enim eo ipso imperium quod corpus habet in partes, & fui uris fit pars deserta. Quia autem illud vinculum quo pars alligatur corpori, mutuam obligationem producit, qua alter alteri devinctus est, proinde nec parti jus est recedere a corpore nisi necessitate ab eo divellatur. Hinc nemo jure urbes reprehenderit, quæ ubi pro virili hostibus restiterunt, dedere se tandem maluerunt quam excidium pati. Ex dictis patet, idem jus quod habet pars ad se tuendam & conservandam, Corpori etiam concessum esse propter rationis paritatem i e. ob sui conservationem: In hoc quidem aliquid discriminis esse videtur quod parti non tantum liceat, exigente necessitate a corpore recedere sed etiam alteri se dedere; corpori autem tantum deserendi, non vero partem in ditionem alteri tradendi jus competit.

4. Imperium in locum, id est pars territorii, puta non habitata aut deserta, quo minus a Populo libero alienari possit, aut etiam a Rege, accedente populi consensu, nihil obstat: quia territorium est commune populi pro indiviso; ac proinde sub arbitrio populi.

Aliter hic se res habet quam cum de cultas, ita ut jus contradicendi habeat & poparte populi alienanda agitur utpote cui pulo & Regi, in cujus patrimonio non est competat libera de semetipsa statuendi sa- jus imperandi.

5. Sub alienatione merito comprehenditur & infeudatio, sub onere commissi ex selonia, aut desiciente familia: nam & hæc est conditionalis alienatio; quare videmus a pluribus populis irritas habitas ut alienationes ita Infeudationes Regnorum, quas populis inconsultis, Reges secerant.

Sic Scoti hac ratione inducti jugum Anplanter regni traditionem quam Joannes
glicum excusserunt, quod invitis imposuerat, Johannes Ballielus: Et Angli-irritam fecerat, inconsulto populo.

6. Sed non pignori dari pars imperii poterit nisi consensu simili, non ea tantum ex causa, quod ex pignoris datione sequi alienatio solcat:

soleat, sed quod & Rexteneatur populo ad exercendum per se fummum Imperium. Minores vero functiones civiles quo minus Populus etiam jure hæreditario possit concedere, nihil obstat, cum eæ corporis summiq; imperii integritatem nihil imminuant. Inconsulto vero populo Rex id non potest, si maneamus intra terminos naturales: potuit tamen populi consensus expressus aut tacitus consuetudine introductus, id jus Regi tribuere.

galia imponendi & exigendi Jus, quæ vulgo functiones publicæ dici folent, fint præcipua Majestatis pars, quomodo hæc, populo qui summum in aliquem contulerunt Imperium, competant, intelligi nequit. Princeps, cui cura commissa est ne quid Resp. detrimenti capiat, præsumitur optime novisse quid conducat Reip. & proinde que ejus administrationem spectant, corum lum repræsentat.

Cum Magistratuum constitutio, & vecti- a suo nutu & arbitrio pendet moderatio. Principi itaque soli incumbit ejusmodi functiones conferre, & quidem Jure hæreditario.Quodcunque enim Rex agit Jure summi Imperii, ipse populus fecisse videtur, adeoque quamvis Regnum sit electorium, Regis tamen, acta perpetuum producunt effectum, & ideo successor tenetur præstare factum defuncti, quia & ille eundem popu-

7. Rex patrimonium populi, cujus fructus destinati sunt ad suftinenda onera Reip: aut Regiæ dignitatis, alienare non potest nec in totum nec in partem: quia in hoc non habet jus majus usufructuario. In eo autem falluntur multi, quod res quæ in fructu funt patrimonii cum rebus patrimonii confundant : Sic jus vectigalia exigendi est in patrimonio, pecunia ex vectigalibus procedens in fructu. Partes autem patrimonii pignori opponi ex causa possunt a Regibus qui plenum habent imperium, id est, qui jus habent ex causa tributa nova indicendi.

Distinguendum omnino hic est inter ea bona, quæ assignata sunt Regi, ut quorum proventu Regiæ dignitatis sumptus toleret, & ea quibus tolerantur sumptus in Reip. conservationem impendendi: illorum Rex usumfructum plenum habet, ita ut eorum proventus pro suo arbitrio queat alienare, horum vero nudam duntaxat habet administrationem. Ejusmodi bona hodie dicuntur res Domanii, quæ addictæ funt diademati Regio seu coronæ, nec possunt a Rege alienari nisi consentientibus subditis, vel eorum nomine ordinibus Imperii. Hinc Franciscus Galliarum Rex, se excusavit, quod promissa Carolo V. non præstaret, quia

plura promiserat, quam promittere, salvo Jure Regni, potuerat. Quod distinctionem attinet inter res patrimonii & fructus, observandum. Quod eas alienare Regi vetitum sit, hos autem libera ei alienandi facultas competat; sic jus confiscandi est in Patrimonio; bona confiscata in fructu: illud Reip. proprium; hæc ad Regem pertinent. Potest nihilominus Rex cui potestas competit ex causa tributa nova proprio arbitrio indicendi, partes patrimonii publici, necessitate exigente pignori opponere. Nam sia cuti populus tributa ab ejusmodi Rege ex causa indicta tenetur solvere; ita & rem ex causa pignori oppositam luere: cum per-

Ci

ctia

ado

inde sit an Cives pecuniam contribuant, ne an pecunia post collata candem redimant. talem rem pignori exponere necessum foret,

7. Sub alienatione etiam comprehenditur Testamentum; quia substantia ejus cognata est Dominio; & eo dato Juris naturalis, quanquam certam formam accipere possit a Jure Civili. Alienatio autem in mortis eventum, ante eam revocabilis, retento interim Jure possidendi ac fruendi, est Testamentum.

Substantia Testamenti quæ consistit in Libera facultate sua bona in mortis eventum alienandi Juri Naturæ recte adscribitur, Cum eo Jure quisque liber arbiter & moderator rerum suarum sit; sed, ut alii plurimi actus sic & Testamentum a Jure Civili formam accipere potest, sic pactis vim obligandi natura tribuit sed formam accipiunt ex Jure Civili. Quæ hic a quibusdam disputantur, utrum scil. Testamentum sit proprie alienatio necne, facile componi

fe.

ius

n-

105

on-

tio.

edi-

um-

tur,

um.

unt

tare

pu-

ufnec ucunt ex-

uc-Reau-

Galvo

nem , ob-

ultas Patriillud nent.

mpeitrio

ecel-

m sia

m ex

per-

posse videntur si distinguamus inter alienationem puram, que statim essetum translati Dominii prestat ei cui alienatio sasta est, & alienationem sub Conditione, qua quis re sua alii cedit ex certo tempore, & in certum casum, & ut usque ad illud tempus vel usque ad enm Casum issius rei apud seipsum verum maneat Dominium Hoc autem sensu licet non priore Testamentum bene dicitur alienatio.

CAPUT VII.

De acquisitione derivativa, quæ sit per Legem ubi de successione ab intestato.

Ege quæ sit acquisitio derivativa, sive alienatio, sit aut Lege Naturæ, aut Lege Gentium voluntaria, aut Lege Civili. Lex Civilis ad negotia Belli & Pacis decidenda non spectat. Continet etiam quasdam Leges plane injustas, ut quæ bona nausragorum sisco addicunt. Nulla enim causa præcedente probabili, Dominium

foum

fuum alicui auserre mera injuria est. Bene Euripides Neury & into Eiro-200'Anler ying. Lege naturæ, quæ ex ipsa Dominii natura ac vi sequitur, dupliciter sit alienatio, quoties id quod meum nondum est, sed mihi dari debet, aut loco rei mez, aut mihi debitz, cum eam ipsam consequi non possum, aliud tantundem valens accipio ab eo quirem meam detinet, vel mihi debet. Nam justitia expletrix quoties ad idem non potest pertingere, fertur ad tantundem, quod est morali æstimatione idem. Fieri vero tale juris Explementum nequit nisi Dominium una transferatur; Frustra enim erit rei detentio, siea uti pro arbitrio non possum. Sed Civili Lege sibi jus dicere vis appellatur, Judiciorumq, institutioni repugnat, ideoq; illicitum est, nisiubi Judicia continue cessant: ubi vero momentanea est cessatio, licita quidem erit acceptio rei, sed dominium a judicis addictione expectandum est, quod fieri solet in repressaliis.

Justitia expletrix ut supra annotavimus, sic dicitur quia per eam quasi explerur & satisfit cuique pro eo,quod ab ille accipimus, i. e. Quatenus cuique tribuitur, quod ab altero poterat exigere & ad quod consequendum ipsi jus perfectum five actio competebat. In statu naturali cuique competit facultas hoc sui Juris explementum exigendi a socio & etiam propria authoritate vindicandi, quia ibi cum omnes sibi fint æquales, judicis authoritas nullum habet locum. Et hanc facultatem Lex naturæ concessit, quia nulla alia ratio Juris sui persequendi & acquirendi reliqua erat In societate vero civili idem non tenet, quia nemini sibi jus dicere licet, ubi judicis Copia est. Cessantibus autem judiciis jus

pristinum redit. Sed Distinctione hicopusest: Cessatio enim est vel momentanea vel continua, momentanea Cessatio tam amplam non concedit potestatem, quam quæ continus eft. Sie quamvis licitum sit auferre rem propria authoritate, si debitor sit suspectus de fuga, ejulmodi tamen acceptio potius facta videri debet ad Custodiam rei ablatæ, quam ad Dominium addicendum; quippe cum res jam in tuto collocata sit, periculum imminens cessat, & proinde cessat quoque illico hæc fibi Juris dicendi ratio, quamobrem non licet re ablata tanquam propria uti, quia oportet ut judicis accedat decretum cui jus est cognoscendi de Jure, quod mihi competere statuo.

2. Quod si Jus quidem certum sit, sed simul moraliter certum, per judicem juris explementum obtineri non posse, puta quia deficiat probatio; in hac etiam circumstantia cessare legem de judiciis, & ad jus rediri profinum verior sententia est.

ita injuriis faciendis magna daretur licentia, enim is, cui vis facta est, judicem implo-& facile sub prætextu Juris alter alteri vim raverit, & qui vim fecit defecerit probaesset illaturus, civitates furtis ac rapinis tionibus Juris scil. sibi competentis, quibus

Hoc non facile concedendum est, cum non sit habitura diuturnum effectum, si Implerentur. Cui accedit quod talis ablatio omnino deficere supponitur aliter judicem in

ge

.fu tar ne

eft

fe &

adivisset, res erit restituenda : Imo pluri- facit. bus ein locis jus Crediti amittit, qui id

2. Successio ab intestato naturalem habet originem ex conjectura voluntatis; nam quia dominium voluntate Domini transit, si quis moriens nullam voluntatis suæ testationem edidit, non credibile tamen est eum voluisse bona sua occupantis sieri, sed ipsis relinquere, in quos vivi voluntas maxime fuit propensa. Creditur autem in dubio id quisq; voluisse quod æquissimum atq; honestissimum est. In hoc autem genere prima est causa ejus quod debetur, proxima ejus quod etsi non debetur officio congruit.

tatis Testationem, naturali succedendi or- adjudicat.

1n

18

m

us us

æ,

pe

ım ue

m-

ria

dere,

per

iat

8

ı, fi

plo-

oba-

ibus

icem ad-

Qui non prohibet, quod prohibere potuit, dini contrariam edidit, voluisse censetur ut tacite approbasse videri debet, potuisset e- bona pervenirent ad eos qui sibi sanguine nim aliter determinasse, sicqui nullam volun- conjuncti funt quibus scil. Lex naturalis ea

4. Jure naturæ liberis alimenta debentur a parentibus, si vox debiti fignificet id quod honeste non potest omitti : etiamsi honestas illa non proficiscatur ex justitia expletrice, sed ex alio fonte: qui enim causa est ut homo existat is tenetur ei prospicere de his quæ necessaria sunt ad vitam humanam, naturalem & socialem. Quod cum instinctus naturæ cæteris animantibus commendet, idem homini ratio præscribit, ayadh 20 i qu'es delagnan de anare rois Coos de mes Atalupu. ou suoversauth, ma ni the yeromeror, dea f oureres peregaias Tas diadexas is quelor ayera Sigueriis nunder, Diodorus Siculus.

Arasid' er Sewreter i fuza rine. Eurip.

Et quia naturale est hoc debitum, ideo etiam vulgo Quasitos alere Mater debet.

Non ex honestate tantum sed ex ipsa quoque necessitate naturæ Parentes liberis suis debent alimenta. Et hæc obligatio non injuncta folum videtur ipsa natura, sed etiam proprio parentum facto, dum liberos generant atque tollunt. Sane enim proli suæ facerent magnam injuriam, si eam ideo tantum generassent, ut periret. Ergo generando videntur se ultro o frinxisse vitam illam, quam dederunt, quantum in fe est conservaturos. Sie igitur in liberis perfectum jus erit a parentibus alimenta haben-

di. Quorsum ubera concessisset puerperis natura quæ nihil frustra facit, nisi ut officiisui eas admoneret. Præterea parentes quatenus funt societatis membra tenentur liberos suos tanquam ejusdem societatis partes tueri non solum & alere, sed & omnia Subministrare quæ Hominem ad socialem & Civilem vitam reddunt idoneum, alias quippe societas Humana ultra Hominis ætatem subsistere non posset, imo nulla unquam futura fuisset. Cum autem officium illud Liberos alendi descendat ex necessitate mo

Ta-

rali, quæ perpetuam habet causam, ideo circa idem objectum eandem producit obligationem; hinc quoties Genitor & Genitus simul existunt, locum sibi vindicat naturalis hæc obligatio, quæ non respicit nascendi modum, sed natorum existentiam. Itaque quamvis ex damnato legibus, vel naturalibus obligare voluisse.

vel civilibus, concubitu, quis natus, non eo definit esse eadem sanguinis propinquitate Genitori devinctus, quo liberi legitimi & proinde idem officium incumbit Genitori, ad quod non folum natura adstrictus est, sed & ipso actu Generationis sele videtur

5. Parentibus etiam alimenta debentur a liberis, sed hoc non æque ordinarium ac illud quod de liberis diximus; quia liberi nascuntur nihil secum adferentes unde vivant; ac diutius vivendum habent quam Parentes. Quamdiu Parentes vivunt avi aviæque ad alimenta liberis danda non tenentur; si vero illi vel eorum alter desecerit æquum est utNepotum & Neptium curam suscipiant.

alendum Parentes ex eadem justitia expletrice ac Jure naturæ descendit, quo Parentes alligantur ad subministranda Liberis vitæ tuendæ necessaria. Tum propter similem Correlatorum naturam, tum propter 10401 sexapyind, qui hisce præcipue innititur rationibus, 1mo. Parentum beneficia id merentur utpote qui nobis authores fint quod in hanc vitam egrediamur & hac luce fruamur. 2. Bona nostra ut plurimum a Parentibus funt profecta, aut saltem semina

Obligatio qua adstringuntur liberi ad eorundem, quæ a nobis postea augentur. atio. Denique in quibusdam Parentibus debilitas & egestas senio. accedit. Obligatio autem alendi nepotes quæ mortuo patre Jure sanguinis transfertur in avum & proavum, ea nititur ratione quia nepos ex filio, quoniam ex ejusdem avi substantia genitus, per interpositam personam, Patris quoque videtur personam sustinere, in cujus Locum fuccedit Jure Generationis, & proinde esse quafi filius avi.

6. Prima bonorum successio Liberis defertur: quia creduntur Parentes illis, ut corporis sui Partibus non tantum de necessariis, fed & de his quæ ad vitam suavius honestiusque transigendum pertinent, quam uberrime voluisse prospectum, ab eo maxime tempore quo ipfirebus suis frui non possunt, partim ob præcisum debitum naturale, partim ex conjectura naturali qua Parentes creduntur id velleut liberis quam optime prospectum sit. Atque hæc voluntatis Conjectura semperLocum habet nisi suppetant in diversum indicia, quæ sunt 1. Ab dicatio vel Exharedatio, qua tamen nisi ob magnam & Justam Causam, alimenta subtrahere Liberis naturaliter non licet. Deinde Dubitatio; si parentes partum suum esse non sint certi; hæc autem Certitudo Matri adesse potest propter partui & Educationi præsentes: de Patre vero est tantum probabilis opinio, puta si Mater sit sub ejus custodia conjugali.

Juste

m

al 'il

Juke exheredationis cause vulgo habent tur omnes, que naturalis necessitudinis aut Caritatis vincula vel laxare vel impedire posfunt, E. G si Patri injurias manus inferat filius, si vitæ ejus insidias struat &c. & hoc in casu ne quidem alimenta debentur, quia est delictum quod mortem meretur. Et cum natura nos ducat ad partum alendum ex nobis, non autem fi ex adultero fit conceptus; hinc merito inter Judicia quæ conjecturam voluntatis tollunt, ponitur Dubitatio. Nisi vero Justa adsit exhæredandi causa, nemo salva conscientia in statu naturæ Liberos suos arcere poterit ab hæreditate, quam naturalis ratio, tanquam naturæ debitum, ipsis defert. De facto quidem potest quis in eo statu abdicare vel exhæredare Filium; verum merito repeti potest hæreditas ab eo, qui Testamento scriptus hæres, atque etiam vi auferri: quod enim in societate Civili Judici incumbit, in statu naturali quisque propria authoritate exequitur. Atque hinc Querela Inofficiosi

eo

ite

mi

ri,

ıft,

tur

on

eri

n-

æ-

ım

ıt.

tur.

de-

atio

atre

ro-

tus, que

um

effs

tur

115,

er-

ore

na-

eut

ura

.Ab

am,

ubi.

Cer-

tes:

fub

Juste

Testamenti Jure Civili introducta est, tanquam justum & proprium, hoc casu, remedium.

Nota necesse non esse ut bona æqualiter inter filios dividantur, sed uni atque alteri præ cæteris eximii quid assignare potest Pater, vel ob fingularia merita, aut præclaram ipem, vel etiam ob peculiarem affectum; imprimis erga familiam ejufque iplendorem & conservationem, que sepius detrimen. tum patitur divisione bonorum æquali. Leges etiam non tantum Civiles, verum & jus naturæ, propter Discrimen inter Nuptias & alios concubitus constitutum, magis favet liberis legitimis, quam naturalibus, licet hi tantundem trahunt ex fanguine paterno, quam illi. Est & Matrimonii Genus ad Morgengabicam dictum, quod est legitima conjunctio, imprimis viri illustris, cum fæmina inferioris conditionis, ut liberi isto matrimonio nati certa portione assignata, sint contenti, & a reliqua hæreditate & dignitate paterna excludantur.

7. Si desint Liberi, Successio in hunc modum naturaliter deserenda est. Bona paterna avitaque salva debent esse generi unde veniunt: quia gratiam referre opportet ei qui benesecit; τοιργεθη ἀνθαποδοθείν χαει, μοκλήν η ἐθαίρο δοθείν. Arist. Nisi aliud suadeat necessitas, amici scil. indigentia, &c. Quod si non reperiatur is a quo proxime bona venerunt, gratia referenda est parenti superioris gradus ejusque liberis. At in bonis noviter quæsitis, succedet desuncto charissimus, i. e. cognatione proximus. Sic apud Græcos receptum τοις εγεθείου τα το συγίσεις.

Videtur tamen sine ulla Bonorum Distinctione, quod in Successione ab intestato
bona transire debeant a defuncto ad proximum Successorem, non ratione Bonorum
sed Sanguinis, utpote cujus ratio potior. Et
ut optime Cl. Puffind. materia de Successionibus ab inrestato, haudquicquam per omnia ad Regulas quæ in beneficiis dandis vel
reddendis observantur, exigipotest aut debet.
Nam beneficia virtute humanitatis & liberalitatis diriguntur: ac proprie loquendo
illis duntaxat dantur qui non nisi ex dictatis illarum virtutum eadem a nobis expectare

poterant. Verum Successiones ab intestato aliis nituntur fundamentis, nempe obligatione aliis prospiciendi, necessitudine Sanguinis, & naturaliter injuncta propensione familiam propriam augendi & conservandi. Ubi & illud imprimis curandum ut liquida ineatur via, quæ quam minimis controversiis sit obnoxia, qua nulla est expeditior quam ut expressa voluntate non extante successio ita deferatur prout quisque defunctum cognatione proxime attigerit. Hæc autem non ita accipi debent, quasi ab ultimis voluntatibus gratus animus debeat exulare

ulare, sed quod inconveniens sit ex prefumpta voluntate defuncti circa exercendum gratum animum velle communem instituere ordinem, secundum quem hæreditates ab

intestato devolvantur.

Ex hisce Colligimus distinctionem inter bona paterna avitaque & noviter quælita hic non procedere; utraque enim in pleno Dominio defuncti extiterunt, & per Successionem deinde ab intestato aliis deferuntur, non tam ex Jure in iis quælito, quam tacita defuncti possessoris voluntate, quæ voluntas non ex rerum originaria acquisitione sed caritate & affectu colligi debet. Nam & in bonis noviter quæsitis possunt quædam venire titulo lucrativo, ex donato vel Legato, quæ post mortem Domini ob

necessarium referendæ gratiæ officium, ex Gretii principiis, ad hæredes donantis potius & legantis, quam ad eos qui defuncto chariffimi fuerunt, pertinere debent, quod nec Grotius affeverat. Nulla tamen differentiæ ratio inveniri potest, cur bona, quæ ab ascendentibus venerunt ad eosdem causa remunerationis redire debeant, non vero ea que venerunt ab extraneis, cum utrobique par referendæ gratiæ ratio fit. Quamobrem Sapienter admodum observavit Dn Ziegl. nisi ad beneficii materiam vel naturalis ratio, vel aliud quid, ex quo præsumptive de vo. Iuntate defuncti constare possit, accesserit, non videtur ea sufficiens transferendæ hæ. reditatis ratio.

8 Hæc quæ diximus quamquam naturali conjecturæ maxime sunt consentanea, non sunt tamen Jure naturæ necessaria; ac proinde ex diversis causis voluntatem humanam moventibus variari solent, Pactis, Legibus, Moribus. Illud tamen tenendum est, quoties voluntatis expressiora indicia nulla sunt, credi quemque id de sua successione statuisse quod Lex aut Mos habet populi, non tantum ex vi Imperii, sed ex conjectura.

Nen tantum ex vi Imperii, Quæ postulat in fingulis vel invitis valere, quod publice jus five scriptum sive non scriptum introduxit, sed etiam quia credibile est ipsos intestatos nihil aliud voluisse, Quamvis naturæ quidem consentaneum sit, ut bona secundum ordinem naturalem, quasi ex voluntate defuncti perveniant ad Sanguine propinquos; attamen Jure naturæ non est necessarium, quippe non omnia que nature conveniunt funt immutabilia. Atque hinc est quod in diversis Rebusp. variæ de successionibus ab intestato promulgatz vel consuetudine intro-

ductæ sint Leges, quas quemque intestatum decedentem sequi voluisse præsumitur quoties non exstant expressa in contrarium voluntatis indicia ac testimonia; tum quia officium boni civis est obtemperare Imperio, cui subjectus est, tum etiam quia eo ipso quod quis intestatus discedere voluit, velle centetur id, quod Lex jubet, & proinde quodamodo Legem illam fuam facit, i. e. Loco suæ voluntatis esse vult,& Proinde cum quis ab ea non recedit, cum recedere potuerit, videtur tacite eam agnoville & approballe.

9. In Regnorum Successione distingui debent Regna quæ pleno modo possidentur, & in patrimonio sunt, ab his quæ modum habendi accipiunt expopuli confensu. Prioris generis Regna dividi possunt inter Mares & Feminas. Nec adoptati minus veris Liberis succedent ex præsumta voluntate. Imo etiam ad eos proximos

ultimi

pa

M

ta

V

de

Ita

mı

ne do Te

fut

mu

fæp

cor

Cer,

pra

dit

ad int

tiu

Cui

vi

qua

ultimi possessiris Regnum perveniet, qui primum Regem Sanguine non attingunt, si talis successio in iis locis recepta sit. Quod si dictum sit ne dividatur Regnum, nec cui cedere debeat expressum sit, ut quisque natu est maximus, Mas aut Femina, Regnum habebit Noui Compos acis acis si ai Spános vos consciutaros vas ai perioditar si Herodotus. Qui autem in tali Regno succedit cohæredibus tenebitur æstimationem rependere.

Quemadmodum paterfam: bona sua inter Liberos dividere potest, & cuique porticnem seam assignare, ita & princeps de Regno patrimoniali statuere potest. Sic Fredericus. 2dus Regna sua hæreditaria Testamento divifit inter filios & nepotes. Constantinus M. inter tres filios Imperium partivit: Et Alphensus Rex Aragoniæ, Regnum Neapolitanum, armis ditioni suæ adjectum in filium suum naturalem Ferdinandum contulit. Verum cum falus populi suprema Lex esse debeat & etiam privatis affectibus anteponenda sit, ubi Rex de Successore suo nihil statuerit, ille ordo in Successione semper observari debet qui plurimum saluti communi Civium & Reip. conducat; proinde ubi nec Statutum Regis, nec Lex aut confuetudo Regri extiterit prasum endus est Testator amore erga patriam, cives atque subjectos suos, nec voluisse ut forma Regni mutetur, quia omnis mutatio periculofa, nec ut dividatur, quasi privata hæreditas, cum sæpius Divisio multa pariat incommoda discordias scil. & Bella, quibus misere dilaceratur Resp. ac sæpius funditus evertitur.

po-

neto

ffer.

e ab

re-

o ea

rem nifi

voerit,

hæ.

unt

nde

ent,

vo-

fua

um

atum

nitur

ntra-

nia;

tem-

tum

Lex

illam effe

edit,

eam

eno

ha-

vidi

peris

mos

timi

Quamvis in Regnis patrimonialibus Rex posset præferre contra ordinem naturalem minorem natu maximo, attamen ubi nihil expressum, cui cedere debet Regnum id voluisse præsumitur, quod huic maxime consentaneum; atqui dictat ordo naturalis, cujus in omnibus negotiis humanis rationem maxime haberi æquum est, ut inter æquales is præcedat qui tempore prior, ita etiam inter plures liberos fexu pares natu maximus Succedit; Si enim ætatis nulla esset prærogativa, Fratres conjunctione cum patre essent æquales, inter quos si dignissimo esset Regnum deferendum non possent non exitialibus inter se discordiis implicari. Tenetur autem primogenitus Fratribus proipicere, non quasi conzredibus pro ipsorum partibus Estimatio esset rependenda, hos quippe supponeret czteris fratribus 2quale jus ad occupandum Regnum competere, atqui id ipfum naturæ Regni quod individuum est,& ordini successionis repugnar, sed Apinagia tantum assignare dignitatis & natalium splendoris habita ratione.

præsumpta populi voluntate deseruntur. Quod maxime expedit, viz. 1mo. Ut individuum sit Regnum quia id plurimum valet ad Regnum tuendum ac civium concordiam. 2do. Ut successio stet intra tamiliam electi primum Regis propter præsumtam descendentium nobilitatem & virtutem. 3tio. Ne succedant nisi qui nati secundum patriæ leges; ideoq; naturales ob contemptum; & adoptivi ob sanguinis differentiam plerumq; excluduntur. 4to. Ut in æquali proximitate mares seminis præserantur, quia illi ad bella & imperi;

imperii functiones habiliores. 5to. Ut inter pares præseratur natu maximus, quia persectioni proximior: accedente vero sexus disserentia magis illius, utpote perpetui, quamætatis temporariæ præstantia attendatur. 6to. Ut qualitati sexus & ætatis, etiam aptitudo personæ adsit, quia disjungi ista non possunt.

In eo differt ordo successionis a voluntate ipsus populi dependentis, ab illa quæ ex Regis præsumpta voluntate in Regno patrimoniali locum habet, quod illa stet inter eos, qui a primo Rege descendunt neque ad gradum transversum, multo minus ad affines transitus siat. Quippe etsi Regi e-jusq; posteris dare regnum voluit populus propter qualitates forte quassam personales quas in posteris propagari sperant, cum fortes solent creari fortibus; vel propter singularia ejus in Remp. merita successionem in ejus continuare voluit posteris. In Regno

vero patrimoniali successionis ordo juxta inclinationem & propensionem naturalem, quæ Regi intercedit cum successore, desertur, atque amoris mensura sanguinis propinquitate mensuratur, ita ut quo quis desuncto Regi sanguinis vinculo conjunctior eo magis præsumatur ad hunc, quam illum devolutum ire voluisse, quia autem ejusmodi sanguinis conjunctio non intercedit Populo cum Rege, ejusque samilia, ideo desicientibus primi Regis electi, descendentibus ad Populum redit jus deinceps super regno statuendi.

dam, sed separata ab aliorum bonorum quæ Linealis dicitur, in qua non observatur jus subitionis in locum, quæ repræsentatio dicitur, sed jus transmittendi suturam successionem, quasi lege delatam, ita ut hoc jus in posteros ex primo Rege venientes necessario sed ordine recto transeat.

Cum in successione hæreditaria facile contingere possit ut inter personas ab authore stirpis longius remotas non adeo liquido constet, quæ alteri sit præferenda, siquidem simpliciter ita quisq; ad coronam vocandus foret, prout defunctum regem proxime contingeret, præsertim cum favor repræsentationis in remotioribus gradibus evanescat: Igitur ad tollendas ejusmodi controversias multas apud gentes successio que Linealis dicitur, introducta est. Quæ in hoc consistit, ut omnes, qui ab authore thirpis regnatricis descendunt, velut lineam quandam perpendicularem intelligantur constituere, quarum quælibet regno propior, prout quifq; in eodem gradu fexus, deinde ætatis p.ærogativa potior, Nec prius ad aliam lineam regnum devolvatur, quam omnes ex priori linea fuerint extincti. Unde & illis, qui

hoc modo successuri sunt, non necessum est numerare, quoto gradu a proximo defuncto rege distent, neque ad jus repræsentationis provocare; sed prout quisque nascitur, ita lex illi perfectum jus ad regnum suo ordine habendum confert, quod jus quisque ad omnes ex se natos pari ordine demittit, licet ipse regnum nen obtinuerit. Hoc modo igitur primo semper loco vocanturultimi possessoris liberi, sed ita, ut & mortuorum ratio habeatur, fiquidem ipsis proles supersit qualiscunque gradus: & si mortui illius linea potior fuit, ejusdem prolis reliquos omnes excludat : salva tamen semper in pari gradu ejusdem linea, prærogativa & sexus & ætatis. Successionis linealis duæ sunt species: Cognatica una, altera Agnatica. Illa quod in regno Castiliæ sit recepta, Castiliana quoque vocatur : quæ id habet peculiare,

q

art

nis

Re

Reg

reli Iuan filiu

ipfu quo

mic

Nec

pro i

comr

abd

fum.

tarii

inea

quia

nt. in eodem gradu ejusdem lineæ, Mares Fæminis, etiam majoribus natu, præferantur: ob folum tamen Sexuso, de linea indineam transitus non siat; Adeoque fæminæ non excludantur, sed postponantur duntazat, ita ut etiam ad ipsas sit Regressus, si propiores aut pares cætera mares, aut ex maribus defecerint. Cui consequens est, aut silia ex filio præferatur silio ex silia, et silia ex fratre, silio ex sorore. Successio autem Agnatica ab illa differt, quod hic sæminæ & ab his descendentes in perpetuum excludantur: cujus rei ratio est, ne per sæ

forminarum matrimonia, ad peregrinos Regnum devolvatur; aut infertis per
matrimonium in Regiam Familiam alienis,
StirpsRegia nimium rejiciatur. Vocant etiam hanc fuccessionis speciem Francisam, quod
in Gallia Regno ita recepta ne Potest et
hoc introduci, ut ubi omnes masculi ex stirne Regia desecerint demum ad sominas
Regnum devolvatur. In omnibus autem satendum, prævalere Consuerudinem, que in
quolibet Imperio alia ac alia esse potest, queque usu diuturno vim Legis indubitatam
nancissitur.

12. Filius a Patre exhæredari potest, ne in Regnum succedar, modo Regnum sit alienabile, cum ab aliis bonis non differat; sic Reuben a Jacobo privatus est jure primi nati; Adonia regno a Davide. Sed idem non procedet in non alienabilibus quanquam hæreditariis: quia populus viam quidem elegit hæreditariam; sed ab Intestato.

Ab Intestato, i.e. Ita ut de Regno testandi arbitrium Regi non permiferit. In RegnisPatrimonialibns seu alienabilibus Exharedatio obtinere potest, ita tamen, ut hic Regnum a reliqua hæreditate paterna distin. guendum fit : et hinc licet Pater filium a Regno excludat, non fratim viderur eum a reliqua hereditate exclusisse, nisi voluntatem suam expresse declaraverit : et contra potest filium ab hæreditate excludere, ut tamen ipsum non excludat a Regno: eo ipso en m quod bona alia opponat Rogno non præfumitur voluisse ipsum excludere a Regno. Nec, ut vult Grotius, tacite aliquis habetur pro exhæredato, si grave aliquid in Patrem commiserit, et nulla extent condonatæ cul-

pæ indicia expressa; en ipso enim qued Pater Judicium fuum non declaravit, non videtur voluisse eum exhæredare, sed spectavit forte aliam castigationem, et pro peccato magno, minus exharedatione funplicium optavit. In Regnis etiam non Patrimonialibus; præfumptus Confensus Populi in Successione ab Intestato, restrictus est ad casum publicæ utilitatis; ita ut si forte Filius in tali Regno contra falutem Regis vel Regni Hquid moliatur, a Successione excludi possit. Brimogenito enim Populus confert Successionis fortem, si prodesse Publico studest, fin desciscat, et periculum Tyranidis subfit, negligere putanda est Civitas publices falutis everforem.

abdicare possit, non est dubium: an et pro liberis, magis controversum, sed quod eadem distinctione expediri debet. Nam in hæreditariis, qui jus a se abdicat, in liberos nihil potest transferre: at in lineali Successione, Patris sactum nocere non potest liberis natis, quia simul atque existere cœperunt, Jus proprium iis quæsitum est

eX

culiare,

e-

n-

ob

xta

em,

fer-

oro-

detior

juf-

edit

den-

uper

uæ.

in

ici-

ela-

ario

ım est

functo

tionis

ur, ita

ordi-

que ad

it,licet modo

ultimi

uorum les su-

tui il-

in pari

c fexus

e sunt a. Illa Castiliaex Lege: sed nec nascituris, quia impedire non potest, quin ad illos quoque suo tempore jus pertineat ex Populi dono.

Quamvis Regnum, five fit Electitium five Saccessivum, Jure Naturæ abdicari posfit; cum tamen Imperiorum primordia ad consensum mutuum sint referenda, qui Regimini præest, non magis substrahere se potest Subditis, quam hi sine causa Sceptrum aversari : Et hinc licet in Regno Successivo permissa sit Abdicatio; tamen injuria in Rempublicam non carebit factum, fi Rex, solo quietis amore, Etate et viribus minime defectus, abdicatione sua Regnum transferret in filium minorennem, præsertim bellis incumbentibus. Quod si tamen Populi con-Tensum impetraverit, eique in Republica et ætate Successoris adversus periculum munienda, aliquas concilii partes reliquerit, demptum intelligetur quod subest injuriæ. Optima ratione niti videtur distinctio quam hic adhibet Author; in Regnis enim hæreditariis, Successio per Abdicationem interrumpitur, nec hæredes Imperii haberi possunt li-

beri ejus qui Imperium abdicavit; Non entis nullæ funt Affectiones: Regno abdicato, evanescit Regia Dignitas, et definit Rex esse Rex, unde ejus hæredes nequeunt videri hæredes Regis cum effectu: quippe hæredem esse, est succedere in Jus defuncti quod habuit tempore mortis; atqui Rex esse ante mortem desiit: Ergo nec Regi suc. ceditur qua Regi. In Successione vero Lineali, Patris factum non potest nocere Liberis, qui jure proprio, lege sibi questo, succedunt, quod non tantum de natis, sed et nascituris tenet, nisi Populi consensus ac cedat: tunc enim quia jus quæsitum ipsis nondum est. id quod accepturi fuissent, si nascerentur, Parentis et Populi consensu auferri potest. Imo quin Populus justa ex caus, possit non solum nascituris sed et natis aufer. re Jus succedendi, publica necessitate et communi salute id exigente, dubitari ne-

ne

is

tic

tho

fuc

In

lis

teri

ter

in i

tre,

ad I

jure

Pro:

miff

dem

nitu

proc

24. De Regni successione nec judicare potest Rex regnans, nec populus sive per se, sive Judices datos, judicio scil: Jurisdictionis: quia jurisdictio tantum est apud superiorem, qui hic non est, adeoque hac res ad arbitros est referenda.

Rex in hoc casu judicare nequit: causa quippe successionis seu controversiæ de successione non comprehenduntur sub jure imperii seu sub majestate, quia respiciunt modum perveniendi ad Imperium, qui ex primæva patrumfamilias voluntate quando in Civitatem coiverunt, & ubi nulla adhuc Regiminis forma suit constituta, est æstimandus: cum igitur initio, causa successionis, ejusdemque cognitio, populi arbitrio subjecta suerit, in eodem etiamnum manere censetur, quia nec cum Imperio transit, nec eam expresse transtulit populus, ideoq; tacite sibi reservavit; quid se vero populus hanc cognitionem rejecerit, &

Regi demandaverit, sane Rex sungens vice populi, de successore statuere potent. Sano etiam sensu intelligendum quod dicit Author, Regem nunc regnantem nulla lege possi obligare successorem. Quæ verba ita explicat & restringit, Cl.: Ziegl. quasi Author dixisset præsentem Regem non posse cogere eum quem sibi vult succedere, neque prohibere posse alios quo minus aliquando succedant Quod ultimum de regnis saltem non alienabilibus admittendum est: in aliis ubi Regi potestas alienandi est permissa, potest Rex de successore statuere, & ita per consequens excludere alios ne succedant.

15. Filius qui ante Regni adoptionem natus est in Regno individuo

viduo, præserendus est ei qui in Regia sortuna natus est: Nam in Regno dividuo haud dubie partem seret, ut in bonis cæteris in quibus nunquam distinguitur quo tempore sint quæsita: Quia autem partem serret in dividuo, & in individuo ætatis privilegio præsertur.

Imo præferendus in quavis successionis specie; adventitia enim dignitas non potest tollere & immutare jura naturæ; filius autem ante dignitatem natus, ejusdem juris & conditionis est quam qui postea nascitur, cum eodem patre legitimo modo natus sit. Deinde populus Regnum Regi & suæ familiæ dotavit sub qua sine dubio talis filius intelligitur. Denique primogenitus ante Regnum hac potissimum juvatur conjectura,

OS

Jon di-

init

unt

ppe

neti

Rex

fuc.

Li-

Li-

fito.

s, fed

s ac:

ipsis nas-

uferaus.

ufer.

te et

ne.

nec

a ju-

hæc

vice

Sano

E Au-

ge pofe

plicat

ixiffet

hibere

edant

aliena. i Regi

ex de

equens

indi-

quod eo tempore quo pater Regnum adipiscebatur, ille solus erat, quem successorem optaret, quippe aliis liberis non extantibus: in qua voluntatePater tamdiu permansisse præsumendus est, donec de contraria constiterit. Sed notandum, non esse ex necessitate hujus ordinis observationem, si enim publica lege de hoc negotio aliquid suerit cautum, Lex modum dabit.

16. Nepos ex filio priore, filio posteriori præserendus est in lineali successione, quia mortui pro vivis habentur in hoc, ut in liberos transmittant. At in Hæreditariis dividuis concurrent ad partes; Nisi ubi subitio in locum non observatur. In individuis autem, ubi subitio in locum exclusa non est, neque semper nepos præsertur, neque semper filius secundo genitus, sed ut inter pares potior erit is qui ætate præcedit. At in successione lineali cognatica aut agnatica Nepos præsertur.

Eadem hic distinctione utitur Author, que in precedentibus locum habuit; successio enim vel hæreditaria est, vel non. In successione non hæreditaria, quæ & linealis dicitur agnatica & cognatica, facile determinari potest, qui potior habendus, propter transmissionem mortuorum in vivos, quæ in illa locum habet, ita ut vivente adhuc patre, filii primogeniti mortui jus transcat ad nepotem, & hac ratione videtur potior jure patruo suo, licet ille & atate & gradu proximior videatur defuncto: ipfa transmissio enim juris efficit ut ille quasi in eodem gradu consistat, quo filius secundo genitus est constitutus. Jus enim primogenituræ in patre, transmissum in filium eundem producit effectum, quem parit jus reprzsentationis, quamvis stricte dictum jus repræsentationis in lineali successione non obtineat. Itaque si ille qui mortuus est, siquidem superstes foret, debuisset succedere in Regnum ante illos qui vivunt, in ejus locum succedet nepos tanquam eundem gradum cum qualitate primogenituræ repræsentans. Et quod hic Author dicit in Regnis hæreditariis nepotem & filium fecundo genitum, pro paribus haberi & ztatis tantum prærogativa discerni, ita accipiendum eft, ut nec more aliquo perpetuo, nec naturali ratione perpetua niti, sed lege alicujus populi induci aut fententia definiri, prout Reipub: utilitas monebat, potuisse. intelligamus,

17. Frater supenstes ultimi Regis non præsertur fratris majoris silio, quia æquitas naturalis nos eo ducit in bonis avitis, ut liberi surrogentur parentibus: nisi Jus aliud sit manisestum.

Hactenus egit Author de Jure Repræsentationis in successione ascendentium, sive in linea directa, hic autem Quær: An in successione fatrum, sive linea transversali, filius fratris majoris excludat alium fratrem, quemadmodum nepos filii primogeniti in successione avi excludit petruum secundo genitum. Quod & affirmandum scil: in illis Regnis, ubi recepta est successio in gradum mortui, nec excepta linea transversa. Potest enim lege vel more populi obtineri ut nepos ex filio, qui ante regnum possessum obiit, præferatur patruo, ubi tamen fratris majoris filius non præferatur fratri minori; ubi vero lex non distinguir inter lineas & gradus nec nobis distinguendum est. Supponamus igitur Regem mortuum fine liberis reli quere ex proximo fratre etiam mortwo filium, & fratrem tertium, ille huic

ptæferendus erit, quamvis & gradus & ætatis prerogativa gaudere videatur. Lex enim
quæ inducit repræfentationem, patrem & filium tanquam unam eansemque perfonam
confiderat; quippe nullæffet repræfentationis efficacia nec vis, nifi pater & ficius pro
una eademq; haberentur perfora, fictione
Juris: proinde filius patrem repræfentans
non succedit defuncto tanquam filius patris,
i. e. distans ab eo remotiori gradu, quam
frater defuncti tercius, sed quasi eadem esset
cum patre suo persona i.e. ipse pater, &
proinde in eodem gradu existens, in quo attingebat pater defunctum.

Quæ sequuntur apud Authorem Quæssiones ad sinem usque capitis, cum ex superioribus maxime pendeant, in earum explicati-

ha

ni

one non immorabimur.

CAPUT VIII.

De acquisitionbus quævulgo dicuntur Juris Gentium.

PRimus acquirendi modus qui Juris Gentium a Romanis dicitur, est occupatio eorum quæ nullius sunt: Qui tamen modus ad Jus Naturæ referri poterit non quidem merum, sed quod sequatur introductum jam dominium.

Comment arius.

Occupatio non absolute & immediate ex tinctionem Dominiorum, tanquam necessajure naturali dimanat, sed mediate per disrium accessorium & sequela, introducti Dominii minii, quamobrem recte juri Gentium ad. scribitur et etiam Juri naturali, quarenus huic adfistit recta ratio, que suafit ad tuendam societatem humanam, Dominia discernere & certam cuique affignare poss-ssionem; quæ autem nullius funt, ut certa fiant,

eri

etaim.

fi-

am -01

pro

one ans

ris. ıam

fet

8

at-

efti-

eri-

ati-

di-

nen

.fed

ceffa-

i Do-

minii

i; e; in alicujus Dominium transcant, convenit finiDominii introducti: Quamobrem nec medium, quo alicujus fiunt ab eadem ratione alienum; hoc autem est Occupatio, quæ definitur Apprehensie rerum quæ nullins funt.

2. Ad hoc Caput refertur primum captura ferarum, avium, pifcium, feræ autem silvis privatis &pisces stagnis inclusi non sunt nullius, & æque sunt in dominio, quam qui in vivario aut piscina sunt: æque enim includuntur; necaliter differunt quam custodia latiori, aut angustiori.

Ratio quare a quibusdam statuatur discrimen inter feras vivariis inclusas piscesque in piscinam collectos, & eos qui in sylvis & stagno funt, hæc esse videtur, Quod ferarum & piscium proprietas ab apprehenfione incipiat, Pisces ergo incluse, & feræ vivario, capti utique jam fuerunt; non item pisces qui in lacu nostro versantur, aut feræ, quæ in sylvis naturalem libertatem nondum exuerunt, licet forte ita circumseptæ sint ut in infinitum va

gari nequeant; aliud enim est feram capere aliud sepem statuere,ut facilius capi possit; Quia tamen illarum capiendarum mihi soli jus est, inde & reliquos omnes ab illarum captura arcere, & captas ab ipfis vindicare possum, sic ut quoad hunc effectum pro Domino habear. Igitur inclusis hactenus tantum libertas naturalis competit, quod nondum ab homine fuerint apprehensæ, non quod a quovis capi possint.

3 Feræ custodiam evadentes & naturalem recipientes libertatem nostræ esse desinunt, non tamen per se, sed tantum ex conjectura probabili, quod eas pro derelictis habere credimur, ob difficilem persecutionem & recuperationem: præsertim cum internosci ab aliis nequeant quæ nostræ suerint. Sed hæc conjectura per alias elidi potest ut si addita sunt crepundia. Requiritur autem corporalisquædam possessio ad Dominium acquirendum; nec sufficit vulnerasse. Hæc vero possession non solis manibus acquiri potest, sed instrumentis; decipulis, retibus, laqueis, dum duo adfint. Primum, ut instrumenta sint in nostra potestate, deinde ut fera ita inclusa sit ut exire inde nequeat.

missionem libertatis nostræ fiant, per recupe-

Quod hie dieit Author de amissione Do- rationem libertaris nostræ esse desinant, & minii ferarum, est quid singulare, quippe a- per consequens D minium earum in actuali liarum rerum Dominium, etiam amissa pos- possessione consistere videtur. Cum autem fessione, retinetur, ratio autem differentiæ universaliter verum sit, quod illud, cujus hæc esse videtur, quod cum feræ, per 2- Dominium semel justo titulo quæsitum est.

consensu & voluntate. Rationis dictamini maxime consentaneum est quod hic statuit Author, non scil: amitti per se Dominium, eo quod feræ custodiam nostram evaserint, sed ex probabili conjectura, quod ob difficillimas persecutiones eas pro derelictis ha-Neque statim atque actubere credamur alem quis possessionem per evasionem amifit, Dominium quoque ereptum ipsi credi debet, quamdiu non constat animum illud retinendi exuisse dominum, cujus illud signum & testimonium, nota animali imposita & impressa, qua significat Dominus, se, etiamsi custodiam evadendo, actuali possessione privatus sit, attamen non renunciasse Juri fuo. Et recte animal quod secum fert signum Dominii retinendi, per dimissionem vel derelictionem libertatem recuperasse, presumi nequit. In Dominio autem adipiscendo requiritur actualis & corporalis rei apprehensio seu possessio, quippe ut res transcat

nequeat afterius fieri nisi prioris Domini ex statu naturali in civilem i.e. a communione separetur & privati fiat Dominii, opus est revera ut corpus in nostram potestatem redigatur, & proinde aliquod factum vel actio quædam interveniat, qua per corporalem rei apprehensionem, actualem ejus possessionem adipiscamur. Unde non vulneranti sed occupanti fera conceditur; quod tamen inter venatores hodie non obtinet, cum fecundum corum leges nec liceat alteri prædam eripere, nec persequentem insidiose antevertere; ne propinqua alterius spes, multis jam forte laboribus quasita, invadatur. Certe dubium non est, si ica vulnerata sit, ut nulla prorfus aufugiendi spes sit reliqua. quin jam pro capta & occupata haberi debeat, eam quippe & occupare possumus & etie am velle per animi indicia fignificamus.

Hæc autem omnia ut dicit Author non funt naturalia simpliciter i.e. non ita a natura imperata quin arbitrium servandi & mu-

tandi hominibus relictum sit.

4. Quo modo feræ, codem acquiruntur & alia asserola. i. e. res hero carentes, inter quas sunt Thesauri, sive pecuniæ quarum Dominus ignoratur, quæ naturaliter fiunt inventoris i.e. Loco moventis & apprehendentis: legibus tamen & moribus aliud constitui poteft.

Ubi eadem ratio, ibi etiam idem jus obtinet. Ratio, cur feræ fiunt capientis, in eo confistit, quod nullius fint; idem ergo dicendum de iis quæ eodem modo se habent. Inter que primo fit mentio Thesauri, per quem intelligitur vetus pecuniæ depositio cujus non extat memoria, ita ut Dominum jam non habeat : Sic enim fit ejus, qui invenerit, quod alterius non fit Hinc fi quis vel metus caufa, vel custodiæ sub terram pecuniam condiderit, non est Thesaurus, & si quis eam abstulerit furti erit reus, appellari enim Thefaurus nequit nisi careat possessore seu Domino, five quod non extet in rerum natura, five quod ignoretur; quippe quamdiu ignoratur, moraliter cenfetur ac fi dominum non haberet, essetq; nullius, adeoque primo cedit occupanti. Quamvis autem Thesaurus juxta naturalem æquitatem cedat inventori, nihil tamen obstat quo minus legibus civilibus & principum edictis aliud constitui possit; quippe que juris nature tantum permittentis funt, non autem præcipientis aut vetantis, ab humana voluntate ita mutari possunt, prout bonum publicum efflagitaverit. Sic apud Hebræos Juris fuisse videtur ut Domino agri Thefaurus cederet, ut ex Christi colligi poterit parabola Matth: 13. Sic D. Adrianus de Thefauris ita cavit, ut si quis in suo reperisset, ipse potiretur: si quis in alieno dimidium Domino daret: si in publico cum sisco partiretur.

5. Fluvialia incrementa, ut ripa, aut Insula nata, aut alveus derelictus; sunt privatorum in Flumine, Juris privati, in publico autem flumine sunt populi, aut ejus cui populus dedit.

Accesso-

Accessorium cedit suo principali, sine quo esse non potest. Sic insula pertinet ad slumen in quo nata est; si slumen sit privatum ad privatos, si sit publicum ad populum aut eos quibus populus dedit, quales sunt issi qui prope slumen habent agros illimitatos i. e. qui nullum alium habent sinem quam slumen. Cum enim multa sape incommoda patiantur per inundationes, & illa incre-

i-

m

m

0-

ti

een-

1-

t,

C+

Lie

n

u-

i-

1-

C-

kta hil

80

lit;

n-

in.

nt,

Sic

ni-

ifti

Sic

ir: et:

C-

U-

To-

menta si fiant per alluvionem, reditibus publicis parum momenti adferunt, multis Civitatibus non inhumanum visum est, istas alluviones concedere iis quorum fundis accrescunt; ita tamen ut ex propria cujusque civitatis utilitate & necessitate, privatis iterum denegari & publico tribui possint, ut in venatione & inventione dictum.

6 Ager præsumitur habitus derelictui ubi gravissima est inundatio; nisiadsint aliqua signa quæ retinendi Dominii animum notent, & si aliter nequit, vel piscando retineri censetur possessio.

Nemo naturaliter sine suo facto & confensu re sua cujus Dominium justo quesivit titulo privari potest, ergo nec vi sluminis alicui invito Dominium aufertur, Verum oportet ut animus Dominii retinendi constet, ex certis signis & indiciis, que si quis nulla ediderit intra certum aliquod tempus lege civili constituendum, presumitur Dominus agrum pro derelicto habere. De alluvionibus seu incrementis latentibus per quæ ripis vel agris adjacentibus quid paulatim adjicitur, quædam subjungit Author, quæ missa facimus, cum pleraque omnia quæ huc spectant, non tam certa aliqua et naturali ratione nitantur, quam positivis singulorum populorum statutis. Vide autem quæ supra de hac re annotavimus, Cep. 3.

7. Est & acquirendi modus, inter eos qui Juris Gentium vocantur per Genituram animantium, qua in re quod a Romanis & aliis statutum est, ut partus ventrem sequatur, non est naturale si probabili ratione de patre constet : quia patris etiam pars est quod nascitur.

Alii e contra quam maxime naturale, et etiam Rationi consonum statuunt quod vulgo dici solet, Qnicquid ex animali meonatum est, meum est. Et si Pater pertineat ad alium et ad alium Mater, plurima videntur suadere quod Partus Ventrem sequi debeat, 1mo Quia aliquando suit pars Matris. 2do Quia plerumque Pater ignoratur. Nec obstat quod de Patre constet, quia Pater leviter opera sua desungitur, sic ut ipsius domino

parum aut nihil decedat: Mater autem dum uterum gerit, ad alia fere inutilis est, & solicite a Dominosuo alenda. Ergo iste saltem æquas partes cum hac vendicare sibi nequit. Si quis tamen equum aut bovem admissarium alat, nonnihil ei pro imprægnatione re. penditur, ut seil quod deinceps natum suerit in solidum cedat domino ventris, quemadmodum & illi cujus frumento agrum meum consevi, satisfaciendum est:

8. Sicut confusis materiis induci communionem necesse est pro rata ejus quod quisque habet ut volunt Jurisconsulti Romani, quia naturaliter alius exitus non datur; ita cum res constet materia & specie tanquam suis partibus, si alterius sit materia, alterius species

Species, siet itidem communio pro rata ejus quanti unumquodque est.

Discrepantes omnino hic funt Juriscon-Sultorum Sententiæ; Sunt enim qui putant eum qui ex aliena materia speciem aliquam suo nomine fecit, esse Dominum, quia quod factum est, antea nullius fuerat, forma enim dat rei esse. Alii existimant eundem speciei Dominum esse qui materiæ suerat, cum sine materia nulla species esseci possit : Nostrum etiam est quod ex re nostra factum est. Tandem media aliis placuit fententia, ut, si species ad priorem & rudem materiam posset reduci, ea cederet Domino materiæ; fin minus, ei, qui novam formam materiæ induxisset. Alii contra hoc solum respiciendum arbitrantur, materia an forma pluris fit, ut, quod pluris est, id quod minoris est ad se trahat. Sed Celeberr. Author rectius statuit, rem communem fieri pro rata ejus quanti unumquodque est : Cum euim nec Species sine Materia, nec Materia line Specie potuisset existere, eo modo quo jam utraque in unum totum coalita existit; apparet utrumque Dominum aliquid de suo

ad rei existentiam contulisse: Ergo zouum est ut ambo pro rata participes fiant rei confectæ. Hæc igitur Sententia rationi convenientior videtur. Nec vero fufficit consideratio & distinctio qua nititur media Sententia. Quid enim si ab insigni Artifice, qui parem non habet, ex auro vas conflatum' fuerit, cujus pretium ex solo Artificio estimetur, quiserit tam inconsideratus, qui ve lit vas istud ad priorem rudem materiam reduci? Et quis ergo hic non plus Artifici tribuet, quam auri domino? Quid autem si dominus materiæ metallum ad idem opus destinaverit quo valde indiget, neque similis metalli copia sit ? Æquitas postulat ut Species cedat Materia, licet pretium Forma pluris sit quam Materiæ. Hinc concludere licet, Quod ubi res neque communiter haben potest nec dividi, ex æquitate & Legia bus positivis definiendum esse quisnam alteri, recepta partis suz æstimatione, rem integram debeat concedere.

9. Ut autem qui mala fide materiam alienam attrectant Speciem perdant, est quidem non inique constitutum, sed pœnale, atqueideo non naturale. Natura enim pœnas non determinat, nec ob delictum per se dominia ausert, quanquam naturaliter pœna aliqua digni sunt qui delinquunt.

Qui mala fide materiæ alienæ novam formam induxit, idem effecit quodfacere potuiffet, etsi fuisset in bona fide, & proinde idem factum videtur ipsi idem jus tribuere, quod naturaliter specificatori concedi statim diximus; ut vero speciem perdat, quia hoc dolo malo fecerit, ab æquitate & ratione alienum non est; verum hoc ipsum non est naturale sed pænale, ut recte statuit Author.

A dispositione enim Legislatoris non autem ab ipsa spec sicatione dolo malo facta provenit, quod ejusmodi factum hac pœna vindicetur. Homo qua homo Capax est dominii, nec quando delinquit eo privatur, sed Legislator puniendo delicta, ne distraheretur humana Societas, voluit punire quædam delicta, auferendo reo rerum suarum dominium & proprietatem.

10: Ut autem rei majori acquiratur res minor, naturale non est, sed civile; natura tamen non repugnante: quia Lex Dominii dandi jus habet.

Rerum

fr

fir

lu

Un

te

Rerum dominia non differunt qualitate, sine su fed res quæ in Dominio nostro esse dicuntur; itaque Dominus rei minoris eodem jure gaudet, quo dominus rei majoris, quamobrem ad illud vel retinendum vel transferendum æquum jus obtinet, ideoq; cedere.

ue

ım

on

onnfi-

en-

ice,

fti-

ve re-

fici

m si pus iilis

Spe-

mæ

lere

ha-

egin al-

rem

em

e i-

dequa

atem

ove-

indi

i'nii,

Le-

r hu-

n de

nium

est,

crum

fine suo facto nequit eo privari: non repugnat tamen naturæ, publica exigente societatis civilis tranquillitate, naturali juri aliquid addere vel detrahere: Immo ad negotia commodius transigenda ab eo recedere.

tuti; cujus ratio est quod ista solo alantur. Atqui alimentum rei jam ante existentis partem duntaxat facit: Atque ideo sicut ex alimento Jus quoddam in remsoli Domino nascitur; Ita Domino Seminis, Plantæaut Arboris, Jus suum naturaliter recte ob id non perit. Quare & hic communio locum habebit.

IC vero Romani non fine ratione ad discordias & rixas evitandas sancivere, ut, fi res communis divisionem non admittat, quemadmodum implantata & inædificata, ejus dominium in totum Domino soli ce-

dat, soli enim potior est ratio, quippe sine quo nec plante nec ædificia subsistere possint, requiritur tamen ut justum rei Domino persolvatur pretium.

percepit, naturale itidem non est, sed hoc tantum ut Jus habeat, impendia in rem sacta & operam utilem imputandi, ac pro iis deducendi fructus perceptos; imo & extantes, si aliter non siat ei restitutio, retinendi. Atque idem dicendum videtur de malæ sidei possessore, ubilex pænalis non intercedit.

Jure Civili bonæ fidei possessor omnes fructus quos ex re percepitsuos facit; nam ut volunt JC. bona sides tantum præstat in casibus sicits possessor, quantum veritas in veris, Dominis. Aliter sentiunt morum magistri, qui triplices hic distinguunt rei fructus, naturales scil: quos tellus sponte dat; mixtos, qui natura adjutrice non vero sinelhominum industria proveniunt; ut segetes, legumina, &c. Et industriales; ut lucrum ex commercio. Posita hac fructuum divisione, volunt bonæ sidei possessor teneri Domino restituere fructus naturales & mixtos, tam pendentes quam perceptos, si extent, deductis expensis, si vero non

extent, eum non teneri nisi in quantum factus est locupletior; nullo modo autem teneri ad restituendum fructus industriales, nec etiam eos quos percipere neglexit: Ratio est, quia res fructisera Domino fructisicat ubicunq; sit; sructus autem mere industriales, quia sunt magis fructus industriæ, ex proinde non tam ex re aliena quam propria percepti videantur, non acquiruntur Domino. Malæ Fidei possessor, quatenus sumptus ex impendia deducere vel tollere possit, alibi tradunt JC. extra leges civiles Gretii opinio veritati maxime consentanea videtur.

Q

CAPUT

Species, siet itidem communio pro rata ejus quanti unumquodque est.

Discrepantes omnino hic funt Juriscon-Sultorum Sententiæ; Sunt enim qui putant eum qui ex aliena materia speciem aliquam suo nomine fecit, esse Dominum, quia quod factum est, antea nullius fuerat, forma enim dat rei esse. Alii existimant eundem speciei Dominum esse qui materiæ fuerat, cum fine materia nulla species effici possit : Nostrum etiam est quod ex re nostra factum est. Tandem media aliis placuit fententia, ut, si species ad priorem & rudem materiam posset reduci, ea cederet Domino materiæ; fin minus, ei, qui novam formam materie induxisset. Alii contra hoc solum respiciendum arbitrantur, materia an forma pluris fit, ut, quod pluris est, id quod minoris est ad se trahat. Sed Celeberr. Author rectius statuit, rem communem fieri pro rata ejus quanti unumquodque est: Cum euim nec Species fine Materia, nec Materia line Specie potuisset existere, eo modo quo jam utraque in unum totum coalita existit; apparet utrumque Dominum aliquid de suo

ad rei existentiam contulisse : Ergo zquum est ut ambo pro rata participes fiant rei confectæ. Hæc igitur Sententia rationi convenientior videtur. Nec vero fufficit consideratio & distinctio qua nititur medi 1 Sententia. Quid enim si ab insigni Artifice, qui parem non habet, ex auro vas conflatum' fuerit, cujus pretium ex solo Artificio estimetur, quiserit tam inconsideratus, qui ve lit vas istud ad priorem rudem materiam reduci? Et quis ergo hic non plus Artifici tribuet, quam auri domino? Quid autem si dominus materiæ metallum ad idem opus destinaverit quo valde indiget, neque similis metalli copia sit? Æquitas postulat ut Species cedat Materiæ, licet pretium Formæ pluris sit quam Materiæ. Hinc concludere licet, Quod abi res neque communiter haberi potest nec dividi, ex æquitate & Legia bus positivis definiendum esse quisnam alteri, recepta partis suz æstimatione, rem integram debeat concedere,

9. Ut autem qui mala fide materiam alienam attrestant Speciem perdant, est quidem non inique constitutum, sed pœnale, atque ideo non naturale. Natura enim pœnas non determinat, nec ob delictum per se dominia ausert, quanquam naturaliter pœna aliqua digni sunt qui delinquunt.

Qui mala fide materiæ alienæ novam formam induxit, idem effecit quodfacere potuiffet, etsi fuisset in bona fide, & proinde idem factum videtur ipsi idem jus tribuere, quod naturaliter specificatori concedi statim diximus; ut vero speciem perdat, quia hoc dolo malo fecerit, ab æquitate & ratione alienum non est; verum hoc ipsum non est naturale sed pænale, ut recte statuit Author.

A dispositione enim Legislatoris non autem ab ipsa spec sicatione dolo malo sacta provenit, quod ejusmodi sactum hac pœna vindicetur. Homo qua homo Capax est dominis, nec quando delinquit eo privatur, sed Legislator puniendo delicta, ne distraheretur humana Societas, voluit punire quædam delicta, auferendo reo rerum suarum dominium & proprietatem.

10: Ut autem rei majori acquiratur res minor, naturale non est, sed civile; natura tamen non repugnante: quia Lex Dominii dandi jus habet.

Rerom

fr

fi

ge

lu

U

te

Rerum dominia non differunt qualitate, fine su fed res quæ in Dominio nostro esse dicuntur; itaque Dominus rei minoris eodem jure gaudet, quo dominus rei majoris, quamobrem ad illud vel retinendum vel transferendum æquum jus obtinet, ideoq; cedere.

ue

um

on-

onnsi-

en-

ice,

esti-

i ve

ifici

m si

nilis

Spe-

rmæ

dere

r ha-

egia

rem

iem

ie i-

dequa

utem

rove.

indi

n'nii,

Le-

r hu-

m de

nium

est,

erom

fine suo facto nequit eo privari: non repugnat tamen naturæ, publica exigente societatis civilis tranquillitate, naturali juri aliquid addere vel detrahere: Immo ad negotia commodius transigenda ab eo recedere.

tuti; cujus ratio est quod ista solo alantur. Atqui alimentum rei jam ante existentis partem duntaxat facit: Atque ideo sicut ex alimento Jus quoddam in remsoli Domino nascitur; Ita Domino Seminis, Plantæ aut Arboris, Jus suum naturaliter recte ob id non perit. Quare & hic communio locum habebit.

IC vero Romani non fine ratione ad discordias & rixas evitandas sancivere, ut, fi res communis divisionem non admittat, quemadmodum implantata & inædificata, ejus dominium in totum Domino soli ce-

dat, soli enim potior est ratio, quippe sine quo nec plante nec ædificia subsistere possint, requiritur tamen ut justum rei Domino persolvatur pretium.

12. Bonæ sidei possessor ut fructus omnes ex re suos faciat quos percepit, naturale itidem non est, sed hoc tantum ut Jus habeat, impendia in rem sacta & operam utilem imputandi, ac pro iis deducendi fructus perceptos; imo & extantes, si aliter non siat ei restitutio, retinendi. Atque idem dicendum videtur de malæ sidei possessor, ubilex pænalis non intercedit.

Jure Civili bonæ fidei possessor omnes fructus quos ex re percepitsuos facit; nam ut volunt JC. bona fides tantum præstatin casibus fictis possessor, quantum veritas in veris, Dominis. Aliter sentiunt morum magistri, qui triplices hic distinguunt rei fructus, naturales scil: quos tellus sponte dat; mixtos, qui natura adjutrice non vero sineshominum industria proveniunt; ut segetes, legumina, &c. Et industriales; ut sucrum ex commercio. Posita hac fructuum divisione, volunt bonæ fidei possessor tuntuales & mixtos, tam pendentes quam perceptos, si extent, deductis expensis, si vero non

extent, eum non teneri nisi in quantum factus est locupletior; nullo modo autem teneri ad restituendum fructus industriales, nec etiam eos quos percipere neglexit: Ratio est, quia res fructisera Domino fructisicat ubicunq; sit; fructus autem mere industriales, quia sunt magis fructus industriæ, ex proinde non tam ex re aliena quam propria percepti videantur, non acquiruntur Domino. Malæ Fidei possessor, quatenus sumptus ex impendia deducere vel tollere possit, alibi tradunt JC. extra leges civiles Gretii opinio veritati maxime consentanea videtur.

Q

CAPUT

CAPUT. IX.

Quando Imperia vel Dominia definant.

Ominia privata & etiam Imperia Derelictione definere supra demonstratum est, Cap. 4. Est & alius definendi modus, sublato subjecto in quo est Imperium vel Dominium. ante Alienationem scil: vel Expressam vel Tacitam, qualis est in fuccessionibus ab intestato. Quare, si qua persona nulla edita voluntatis significatione, nullo consanguineo relicto, moriatur, omne Jus quod habet interit, ac proinde servi fiunt Liberi, Populi subditi fiunt sui juris, nisi libertatem suam ultro deserant; Res aliæ siunt occupantis. Idem quoque dicendum, si familia desecerit quæ jus aliquod habebat : Idem si Populus.

Commentarius.

Persona. Expressam, Testamento vel Scripto vel Nuncupato. In casu supra memorato servi imperio herili liberantur, nisi lex humana impediat quæ eos caducos faciebat, aut fisco adjudicabat. Dictat autem Jus Naturæ non tantum populum imperium Principis, fine ullo hærede morientis, fo-

Sublato Subjecto. Corpore, Homine, lutum effe, sed & servos herili Imperio liberari, & sui juris evadere, cum non sint in numero rerum vacuarum & occupanti concessarum: Est enim Homo eximium quoddam animans, & cæteris longe præstans, proinde nec in commercio, nisi fe in alterius potestatem, vel quoad Dominium. vel quoad Imperium ultro tradat.

P

ri

no

P

Pa

m

au

ter qu

Par

rib loc

2. Populus dupliciter interire potest, interitu scil: Corporis, aut interitu speciei, sive Spiritus. Corpus interit, vel sublatis simul partibus fine quibus Corpus subsistere nequit, vel sublata Corporis ratione. Ad priorem refer Populos Mari abreptos, item eos quos terræ motus hausit penitus, aut Chasma, & eos qui sponte internecioni se dederunt. Corporis ratio tollitur, si cives aut sponte ob Pestilentiam aut Seditionem a societate discedant, aut vi ita distrahantur ut coire non possint, quod bellis accidit interdum. Species Corporis focialis, que est plena & perfecta vitæcivilis confo ciatio, cujus prima productio est summum Imperium, interit, sublata aut omni, aut perfecta Juris communitate, sive singuli quoque Servitutem personalem subeant, sive, libertate retenta, im. perio exuantur, si redigantur in Provinciæ formam, aut alterius ditionem subeant.

Licet Corporis Politici partes paulatim mutentur per successionem natorum in locum parentum demortuorum, & per cives aliunde advenientes in locum alio migrantium, Idem tamen Specie cenfetur manere, quamdiu manet eadem consociato, idem Imperium, societatis anima & Spiritus, quod omnes partes morali quodam Vinculo sibi invicem arctissime divincit, & in unum coalescere facit. Species autem Populi interit, si aut omnis aut perfecta juris communitas tollatur: Penitus tollitur communitas Juris aut Imperii, si Cives singuli passim distracti, diversis civitatibus accres-

n,

n

1-

us

nt

C-

us

li-

lint

nti

um

ræ-

e in

um,

aut

nul

ris JOS

er-

nte

di-

pe-

10 ciacant, Sive Libertatem personalem retineant. five ad fervilem quoque conditionem redigantur. Perfecta vero communitas Juris, inter membra ejusdem populi tollitur, si singuli quidem libertatem personalem retineant, inque Oppidis & Agris suis relinquantur, ita tamen ut alterius civitatis Imperium subeant; quales populi in formam Provincie redigi dicuntur : erat autem Provincia proprie, populus extra Italiam vi & armis Romanoum domitus, ita ut, amisso omini Jure sui, annuos Magistratus, legesque & jura Roma acciperet.

3. Si ex populo aliquo tam pauci supersint, qui populum facere nequeant, poterit in illis subsistere Dominium quod Populus habet ad modum privatorum; non si quid Populo ut Populo compe-Quod & de Collegio sentiendum est.

Ad modum Privatorum. i. e. Dominii & Possessionis jura sibi retinet, neutiquam vero Publica, qualia funt Jurisdictio, Imperium, Territorium! Cum autem definitum non sit, quot homines ad constituendum Populum requirantur, videtur, Quod isti pauci, alio præter Bellum casu ad paucitatem redacti, possint prioris populi jura

fibi asserere, modo se contra vim hostilem externorum defendant, donec iterum in justum numerum populi, allectis aliis, accreverint. Nomen etiam Collegii five universitatis in uno stare dicitur, cui tamen necessum fuerit de adiciscendis collegis mature dispicere.

4. At vero si Populus loco migraverit, sive sponte, ob inediam aliave mala, sive coactus, populus esse non desinit; multo minus, si muri tantum urbis disjecti sunt.

tervallis: Sic Civitas est Hispanica, quicquid, distantibus longe lateque locis, Hispanici Juris est. Quod autem civitas plulocum tota suo auspicio arbitrioque muta-

Potest fieri ut eadem civitas contrahatur, verit, exemplis nunquam affirmatur, nisi aut amplificetur locis, aut disjungatur in- quantum potior pars interdum attenditur, ficut Athenarum civitas in Classe, non in tectis & ædificiis urbis, tempore Themistoclis versari dicebatur : vel quando sedes ribus nationibus, urbibus, Pagis constans, imperii pro tota Civitate accipitur : Sicut autem Translatio sedis non facit aliam civitatem, sæpe tamen omen non tantum, ut in imperio Romano accidit, sede Imperii sed & via sit ad mutationem ulteriorem; Roma Constantinopolin translata.

5. Forma Regiminis licet mutetur, idem tamen manet Populus, retinens dominium eorum quæ populi fuerant, & in se Imperium. Idem est Populus Romanus sub Regibus, Consulibus, Imperatoribus.

Diversæ Imperiispecies, Monarchiascil: Aristocratia &c. sunt tantum formæ accidentales, quarum mutatio populum non mutat; licet enim Imperium in aliud existentiæ subjectum translarum fuerit, non tamen est translatum in alium populum,&c

hoc subjecto extincto, non reditad alium Populum sed ad hunc populum qui nunquam mutatur, quamdiu civitatem constituit, i. e. cærum juris & Imperii, quæcunque des mum sit ejus forma, causa sociatum. vid. Annot. ad Parag. 10. Cap. 3. lib. 1mi.

6. Si duo Populi uniantur, non amittentur Jura, sed communicabuntur; sicut Sabinorum primo, deinde Albanorum Jus in Romanos transsusum est, & una sacta Respublica. Contra, si dividatur civitas quæ suerat una, aut consensu mutuo, aut vi bellica, plura pro uno existent Imperia summa cum suo Jure in partes singulas; sicut Corpus Imperii Persici divisum est in Alexandri Successores Si quid autem commune suerit, id aut communiter est administrandum, aut pro ratis portionibus dividendum.

Mutationes quæ efficient ut civitas non amplius videatur eadem, duplici potiffimum modo contingnt, vel ut plures civitates in unam conjungantur, vel ut ex una duz pluresve fiant. Una Civitas alteri duobus modis uniri potest, 1. Arctiore fadere, & sic utraque remanet quod ante fuit, & Imperium Dominiumq; retinet, licet interdum exercendum per unum; ut dict. um supra Paragr. 12. Cap 3. Lib. 1. 2. Unio fit Coalitione in unum Corpus, quo casu censet Gotius, Jura que singulæ civitates uniendæ habuerunt non amitti, sed communicari. Est tamen accurate considerandum, an duo pluresve populi ita se conjungant, ut pari deinceps omnes jure novam aliquam civitatem constitutum eant, puta si duo diversi populi Democratici, abolito pristino regimine, in unum populum regnumque coalescant, aut, si duo regna sublatis utrinque legibus fundamentalibus, remotifq; familiis antiquis regnatricibus, novum regnum condant. Qua unione pri-

ores civitates deleri, ac novam exfurgere manifestum est, ast vero ubi una civitas alteri ita conjungitur, ut uni quidem sua Respub: sedesq; maneat, alterius vero cives relicta sua sede, in alterius civitatis Jura Sedemq; adsciscantur, unam quidem penitus perire constat: illa autem quæ remanet eadem esse non definit, utut tali accessione infignia capiat incrementa. De cætero uniri civitates diversas, ut maneat quæque quod fuit, non possunt, nisi per modum arctioris fæderis; quod systema aliquod, non autem civitatem proprie dictam producere aptum est. Mutatio divisione accidit vel vi bellica, ut in exemplo ab Authore allato, vel consensu mutuo, quando ex una civitate plures fiunt, emissis Coloniis ad eum morem, qui Græcis quondam erat; nam postea Romani, & quos hodie Populi Europei fere sequuntur, Colonias ita deducebant, ut pars civitatis matricis manerent: Sed quæ priori modo deducebantur, peculiarem deinceps civitatem constituebant, ita

rus

gat

Do

Hu

tatis cultu profequi tenerentur.

ni

u-

6n.

Po-

am . c.

des

vid.

nu-

in , si oel-

rtes edri

iter

rgere as al-

n fua

cives Jura

peni-

manet

flione o uni-

1æque odum quod,

proe acci.

lutho-

ndo ex

olonis

n erat;

Populi

dedu-

nerent:

, pecu-

pant,ita tamen

nobilem, ut ipfe loquitur, Apud H Storicos & IRos de his qui Romani Imperii fuerunt, cujus mune fint? Quam parum fælici successu, &

tamen ut majorem patriam honore & pie- in favorem Papæ decidisse visus est; Contra eum vero eandem accuratissime exami-Adjecit hic Grotius Quæstionem illam natam & discussam deprehendere licet apud celeberrimos viros Zieglerum, Gronovium, & Gulielinum Vander Muelen ad

7. Hæredis personam quoad Dominii tam Publici quam Privati continuationem, pro eadem censeri cum defuncti persona, certi est Juris.

Dominii acquisivit ad hæredem transeant, fine ullo temporis intervallo; atq; fic ma-

Ita ut que defunctus possedit, & Jure gis Dominii continuatio, quam de persona in personam transitio videtur:

CAPUT

De Obligatione qua ex Dominio oritur.

1. TX eo Jure quod nobis competit in Personas aut Res, adversum nos nascitur obligatio, aut e rebus extantibus aut non extantibus. Ex istis hæc nascitur qua tenetur is qui rem nostram in sua potestate habet, efficere quantum in se est, ut in nostram potestatem veniat, non autemad rem suis impensis reddendam obligatur, sed sufficit indicasse, ut alter suum recipere possit. Neq; hic consideratur, Bona quis an mala fide rei possessionem nactus fit, alia enimobligatio est ex delicto, alia ex re-

Commentarius.

Res exstans hic loci est resaliena, quæ adhuc existat penes possessorem qui simul verus Dominus non est. Res non exfrans est quæ non existit amplius penes eum. Obligatio hæc qua rei alienæ extantis possessor tenetur quantum in se est, efficere ut ea in veri Domini potestatem redeat, ex ipso Dominio, sive ex ipso jure nature, actum Humanæ voluntatis, introductionem scil:

Dominii sequente, resultare videtur. Cum enim variis casibus possit contingere, ut quis possessione rei suz excidat, in lubrico valde ponerentur res nostræ, mobiles prætertim, si ubi in alterius potestatem aberrarunt, abs illo occultari aut intercipi possent. multoq; magis, si aperte talem rem liceret retinere, & vindicare volentem repellere. Ut enim in rerum communium statu, juris

est, ut uni non minus quam alteri communibus rebus liceat frui; ita proprietate rerum introducta, cum reliqui omnes velut renunciarent juri in res, que alteri fuerant assignata, id inter Dominos convenisse intelligitur, ut qui rem alienam haberet in potestate, postquam noscet alienam esse, ad Dominum eandem redire faceret. Nam nimis debilis futura erat vis Dominii, & nimis sumptuola atq; anxia custodia, si non nisi tunc res foret reddenda, quando Dominus eam repetit; cum illi sæpe non possit constare quonam res sua pervenerit. Præterea quæ aliena sunt nullo modo mea fieri possunt, ignorante domino ubinam fint, quia ignorantis nulla voluntas; quamobrem præsumi non porest exuisse animum retinendi dominii: Quamdiu itaque ejulmodi voluntatis nulla extant indicia, res manet aliena: Ergo ei ad quem pertinet restituenda, ex ipsa naturæ lege, quæ jubet Suum cuique tribuere. Ut autem quis teneatur Domino

vindicante rem restituere, non interest, bona an mala fide rei possessionem sit nactus. Nam hæc obligatio restitutionis non oritur ex delicto aliquo aut facto nostro, aut ex peculiari pacto cum petitore rei domino inito, sed ex ipsa re, vel ex universali pacto, vel ex jure ipso nature, quod Dominium rerum comitari intelligitur. Inde qui bona fide rem est nactus, simpliciter duntaxat ad rei restitutionem tenetur: qui autem mala fide, præter necessitatem restitutionis, etiam crimine se adstrixit, cujus nomine pænæ est obnoxius, & impensis quas Dominus ad recuperationem facere esse coactus. Definit autem bona sides saltem in foro Conscientiæ, ubi alicui constiterit rem esse alterius. Atq; hæc Regula moralis illustratur & confirmatur lege Divina Exod. 23. 4. Deut. 2. 1, 2, 3. nec non patrum, Ictorum & aliorum testimoniis, quæ in Annotatis suis ad locum elegantissime recenset eruditus Author.

li

ad

ran

qu

fui

2. De rebus jam extantibus hoc humano generi placuit, ut factus ex aliena re locupletior, in tantum teneatur, in quantum locupletior factus est, quia plus habet, quatenus ex alieno lucratus est, cum verus dominus minus habeat: Introducta autem sunt Dominia ad servandam æqualitatem, in eo scil: ut quisque suum haberet.

Circa res alienas bona fide partas & conlumtas, id videtur naturali æquitati maxime conveniens, ut non quidem totam ejus æstimationem, sed quantum inde locupletior est factus alter, qui consumsit, domino restituat; modo ea res aliunde ipsi non sit pensata: Nam si V. G. tibi res tua furto sit subtracta, quam ego bona side acquilivi ac confumfi; tu autem a fure jam ejusdem rei æstimationem receperis, me nihil poscere poteris, utut ego locupletion ande factus sim; nec bona sides patitur, ut idem bis consequaris. Affertionis autem hujus quod scil: ad restitutionem obligetur, in quantum quis factus est locupletior ex re aliena, ratio non tam hæc est, quod Dominia fint introducta ad servandam æ-Qualitatem in eo scil: ut quisq; suum haberet, quatenus autem alter ex re mea lucratus est, ille plus habet cum ego minus habeam; quam quia res, cujus Dominium neque meo consensu, neque ex delicto aut jure belli amisi, ad me adhuc pertinet, uti & quicquid ex eadem provenerit. Igitur ubi eadem in alterum incidit, & is ex ea confumpta lucrum cæpit, bona quidem fides ipsum merito indemnem præstat: lucrum autem me reposcente nullo prætextu retinere potest; cum idem sit velut pars, aut fructus superstes rei ad me pertinentis. Inde nihil tritius ea sententia, nemo debet ex alterius damno lucrum capere, scil: ex tali damno, cui is neque consensu neque delicto suo causam dedit, & ut alteri non sit causa damni, seu ut alterius damnum ipsi non possit imputari, nam ex damno alterius quod ipse non procuravi, occasionem emolumenti capere, nefas non est. 3. His

3. His Regulis duabus recte intellectis, non difficilis erit Refponsio ad quæstiones quasdam quæ a Jeis & a Theologis, internum animi tribunal instruentibus, proponi solent. Primo enim apparet bonæ fidei possessorem (nam malæ fidei possessor ultra rei rationem, & suo facto tenetur) non teneri ad ullam restitutionem si res perierit; quia nec res ipsa apud eum est, nec lucrum ex re.

tem si sua res etiam propria culpa perit, re cogeretur. satis damni est rem amissise, nec ulterius

Imo nec teneri videtur, quamvis culpa eo nomine tenetur. Aliud autem dicenipfius res perierit : nam bona fides tantif- dum, fi ultro rem perdiderit, ubi rescivit per erat ipsi instar Dominii. Domino su- eam alterius esse, eo fine, ne eam restitue-

4. Secundo, B. F. possessorem teneri ad restituendos etiam fructus extantes rei non vero Industriæfructus, quamvis enim sine re non procederent, rei tamen non debentur. Causa hujus obligationis est, quod naturaliter qui est Dominus rei, idem & fructuum rei Dominus est.

adhuc extantes restituendos; Quæ sententia rationi confentanea videtur, modo hoc cedem suæ industriæ.

Alii arbitrantur etiam Industriæ fructus addatur, B.F. possessorem detrahere posse omnes impensas in rem factas, ut & mer-

5. Tertio, bonæ fidei possessorem ad restitutionem teneri, & rei & fructuum consumptorum, si modo alias quoque tantundem consumpturus fuerat nam in hoc locupletior censetur.

recuperare id, quod sibi re evicta decedit,

Locupletior censetur, quoniam consum- ab eo a quo rem oneroso titulo accepit : tis rebus alienis, suas servavit, vel quia non nam si hoc sieri nequit, locupletior haud est factus pauperior. Hoc tamen conside- censeri poterit restituta re aliena, cujus randum videtur, an possessor b.f. possit pretium ab Authore suo recuperare nequit.

6. Quarto, Nec teneri eum ad fructus quos percipere neglexit: quia nec rem habet, nec quidquam quod rei loco succedit.

Negligentia enim circa res proprias vel quasi proprias versanti satis ipsi damni Judicatur.

7. Quinto, Si talis possessor rem sibi donatam alii donaverit, non teneri eum nisiomnino etiam sine hac re donaturus tantundem fuisset, tunc enim lucrum erit rei sux pepercisse.

Rette

mfiluextu pars, ntis. lebet l: ex

r

i-

le

er ui

i-21

fis

re

al-

n-

le. ge Dec

10-

le-

ut ım

ra-

em que

nus ium aut

, uti itur

x ca

eque non mum

no alonem

. His

Recte distinguit Pufend. inter Donationes ex aliquo officio, & ex mera liberalitate profectas, ut illæ tantum fint penfindæ,non item hæ, cum regulariter nemo donare præfumitur, nisi ipse abunde habeat, adeog; res aliena censetur occasionem donandi præbuisse. Exceptio tamen est, si intuitu istius donationis rursus a Donatario remunerationem acceperit; tunc enim tenetur pro quantitate rei donatæ, tanquam ex aliena re factus locupletior Secus autem ea nonsecuta. Quippe ut optime Puffend. Quamvis sibi divinctum habeat donatarium, ad remunerationem ipfi faciendam, ista tamen obligatio haud quidquam inter ea censetur, que possunt definito æstimari pretio, adeoque qui εντίδωex expectat a donatario, haud quidquam fortaffe factus eft locupletior.

videtur locupletior, quia nihil ipsi accessit. atq; etiam incertum corum officiorum implementum, quæ a sola dependent humanitate, præsertim cum non adeo natura proni fint homines ad remunerandum, quam quidem munera accipienda. Excipitur tamen casus, quo certa est expectatio ad artiswegqualis existere potest inter eos, qui quotannis sibi invicem strenæ loco munera mittere solent. Enim vero ulterius considerandum, inquit Puffendorsius, an res donata apud donatarium adhuc exstat, an minus; si prius, ab hoc rem vindicabit dominus, intermedio omisso Donatario. Nec minus posteriori casu illi erit incumbendum, vel qui rem tenet, vel ex ea factus est locupletior. Intermedius autemnon nisi velut in subsidium tonebitur, in quantum ipse

8. Sexto, Si rem emtam vendiderit, non teneri, nisi quatenus forte pluris vendiderit: quod si donatum vendiderit, teneri ad pretium, nisi forte prodegerit Pretium, alias non restituendum prodacturus.

Tenetur quatenus pluris vendidit, habita tamen ratione laboris & expensarum, circa rem vendendam: si donatum vendiderit, totum pretium restituet, quia tunc ex re sua propter alienam nihil ipsi abest. Quæ sententia maxime æqua videtur, ubi Dominus roso titulo acquisita fuisset:

rei, eam a possessore vindicare nequit, nisi forte bona fide prodegerit pretium, i.e. ex re gratuito quæsita, pecuniam acceptam, hilare iterum consumpserit, quam adeo liberaliter non esset consumpturus, si one-

9. Septimo, Rem alienam bona fide emtam restituendam sine repetitione pretii erogati, nisi quatenus dominus rei suæ possessionem probabiliter non potuit recipere fine aliquo impendio, ut puta, si res apud Piratas suerit: tunc enim deduci poterit quantum dominus libenter fuerat impensurus: Ipsa enim possessio, præsertim recuperatu difficiliis, estaliquid æstimabile, & in hoc, Dominus post rem amissam censetur factus locupletior. Sic Domini rerum quarum jactu levata est navis, partem recuperant ab aliis, quia & qui rem alioqui perituram servavit, in hoc videtur locupletior.

Possessor b. f. etiam oneroso titulo par- a reidomino quod erogatum est reposcere tam rem alienam tenetur restituere, nec potest, sed ab illo duntaxat a quo eam

vindicandi, si domino vindicanti pretium refundendum foret. Unde; qui rem quampiam comparat ab alio in quem suspicio cadere poterat ipsum dominum non effe. debebat fibi peculialiter circa evictionem cavere, quanquam & ea alias in omni venditione naturaliter involvatur: locum tamen habet Authoris exceptio, unde etiam frequens est, eos qui aliquid amiserint inventori promittere univipov. Sed Quæritur, An is quoque poterit dominum reposcere pretium, qui emit eo fine, ut rem domino restitueret? Quod quidam negant, ex eo quod ejusmodi protestatio non tollat jus domino competens. Id enim qued nestrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest. Verum, si emptor probabiliter prævidit alia ratione dominum rem fuam ægre recuperaturum, neg; pretium quod dedit amplius

n-

i-

ni

m

ur

ad

OS,

CO

1115

res

145: er-

asu.

2% 2071

pse

us ad

on

nifi

ex

m,

li-

ne-

ine

10-

ou-

um

ræ-

0ini

iis,

cu-

cere eam

rem

rem accepit : alias enim irritum effet Jus fit, quam quanti æstimari potest ipla facti possessio, omnino id erit refundendum : nam nullo prætextu postulare quis potest. ut ego benevola mea opera alterius rem fervaverim, aut meliorem reddiderim gratis meisg; impendiis. Rationi igitur maxime consentaneum videtur, ut redemptori, & alii cuivis negotiorum gestori, ea res, quæ redempta, aut cui opera fumptusve impensi, tantisper oppignorata intelligatur, & ut eandem tantisper retineat, donec fibi fit satisfactum. Si tamen nihil ejus operæ supersit, cui incumbere possit, & alter inutilem operam inhumaniter pensare detrectet, non equidem videtur adhiberi posse illa media juris sui vindicandi, quibus id vindicatur, quod ex contractibus nascitur, iste autem velut ingratus & omni benevolentia indignus haberi debet. Vid. 1 Sam. 25.

10. Octavo, Eum qui rem alienam emit non posse eam restituere venditori ut pretium servet, quia ex quo res suit in ejus potestate, capit obligatio restituendi.

Secus videtur Cl. Puffendorfio, nec idoneis rationum momentis destituta est ejus sententia: Nam ficut non teneor rem emere quam novi alienam, ut dominus quidem rem recipiat, ego autem pretium meum amittam; Ita, fi cognovero rem esse alienam, ac nolim eandem apud me evinci, vel ad declinandam litis molestiam, vel quod omnem pretii recuperandi spem amiferim,licet certe quamdiu pænitentiæ locus est, ab isto contractu resilire, ne inutili & damnosa lite implicer, ita tamen ut indicare tenear domino requirenti, ubi res sua sit, ut eam vindicare queat. Prox-

imus quisque sibi, atq; omni culpa vacat. qui sibi potius quam alii prospicere malit, quoties simul sibi & socio prodesse nequit. Præterea cum nihilintersit domini, utrum a possessore an avenditore rem vendicet, multum autem interest tum possessoris, ut pretium recipiat, tum venditoris, ne propter exceptiones, si quas habet, beneficium possessionis amittat : Æquum sane videtur, ut res huic, potius quam domino, restituatur. Si vero venditor sit ignotus, vel Fur. Latro aut Pirata, qui re restituta abiturus est, æquitati haud congrua videtur resti-

11. Nono, Eum qui rem habet cujus dominus ignoratur non teneri naturaliter eam rem pauperibus dare, quanquam hoc valde piumsit, & recte multis in locis constitutum. Ratio est, quia ex dominio nemo jus habet præter dominum : qui si non appareat, tantundem est, ac si non sit, quoad eum cui non apparet.

Res tum demum incerta habetur, post- ut in domini notitiam veniat, quæ. Judicio quam eam adhibuerit diligentiam possessor, prudentis, pro rei qualitate videtur sufficigan lam curaverit : Pluribus autem in lo- quam dum parvi, cis, longiori tempore, adhibenda est hæc

ens: e g. postquam eam publice promul- diligentia, quando res est magni pretii.

12. Decimo, Quod ob causam turpem aut honestam, ad quam quis obligabatur, i.e. quam sine mercede facere debebat, acceptum est, naturaliter non est restituendum: quia ratione rei nemo tenetur, nisi res sit aliena, hic autem, Dominium transit ex prioris Domini voluntate.

Posito quod causa restitutionis unice sit perenda ex Dominio rerum per se, ad reftituendum teneri non potest is in quem res transiit prioris Domini consensu; hic en m ma uralis transferendi Dominii modus est, qui nullum vitium contrahit ex causa turpi: ea enim non tollit voluntatem & consensum Domini, nec accipientem reddit inhabilem, quia, licet peccet, quatenus ob turpem causam accipit, tamen non peccat accipiendo oblatum. Causa extrin-Seca non inficit interiorem animi deliberationem & consensum, principium & fundamentum Dominii justo modo transferendi. & etiam translati & accepti Aliter se reshaberet, si in ipsa accipiendi causa, vel potius accipientis persona vitium hærer, quod ipsum redditDominiiacquirendiincapacem, puta extorsio, dolus, metus ab eo injectus. Hæret autem in eo vitium, quia suo facto aufert transferendi liberam voluntatem Domino, fine qua Dominium transire nequit: & justum videtur, ut vitii sui nullum commodum Auctor sentiat.

13. Ultimo, Rerum alienarum, quæ numero, pondere & menfura æstimantur, Dominium in nos non transire sine Domini consensu. Nam res tales possunt quidem restitui per id quod genere idem est, sed ita demum, si consensus præcesserit, aut præcessisse intelligatur ex lege vel more, ut in mutuo, aut si res, utpote confumpta, exhiberi nequeat.

Quamvis res quarum hic mentio fit fun-Hienem recipere dicantur, eodem tamen Dominii jure, quo res aliæ, possidentur, nec. ab eo liberari possunt, nisi Domini consensu expresso vel præsumpto. Excipiturtamen casus necessitatis; utpote, si res consumpta

fuerit, vel si quis non possit illam recuperare aut restituere, eodem numero, sine notabili Jactura in suis bonis, aut ex suo honore aut fama, tunc fatis est si æquivalens. restituatur.

tı

tu

Va

CAPUT XI.

De Promissis.

to

t:

n-

n-

ere

n-

n-

no-

ho.

lens.

1. Ranciscus Connanus statuit jure Naturæ & Gentium, ea pacta quæ non habent عرمكم nullam inducere obligationem, honeste tamen adimpleri: & pro sua sententia, has adfert rationes. Quod non minor sit culpa ejus, qui temere nulla de causa pollicenti credit, quam ejus, qui vanitatem adhibuit promissionis. Deinde quod fortunis omnium magnum immineat periculum, si promisso, quod sæpe ex ostentatione, magis quam ex voluntate proficiscitur, aut ex voluntate quidem, sed levi, tenerentur homines. Postremo, quod justum fuit aliqua honestati cujusq; relinquere, nec ad necessitatem obligationis exigere. Unde concludit Pacta vim obligationis non per se habere, sed partimex contractibus & rei traditione, partim ex Legis Civilis præscripto eam accipere. Verum hæc sententia consistere non potest, quippe quæ omnem effectum sæderum & publicarum sponsionum tollat. Tum vero ratio nulla reperiri potest, cur Leges, qua quasi pactum commune sunt Populi, obligationem Pactis possint addere; voluntas autem cujusq; hoc omni modo agentis ut se obliget, idem non possit, præcipue ubi Lex Civilis impedimentum non affert. Adde quod, voluntate sufficienter significata, transferri rei Dominium potest, quidni ergo possit transferri & jus in personam, aut ad transferendum Dominium (quod jus ipso Dominio minus est) aut ad aliquid agendum, quippe cum in actiones nostras par jus habeamus atq; in res nostras? Accedit his sapientum consensus; nam quomodo dicitur a JC nihil esse tam naturale quam voluntatem Domini volentis rem suam in alium transferre ratam haberi; eodem modo dicitur nihil esse tam congruum fidei humanæ, quam ea quæ inter eos placuerunt servare.

Commentarius.

Ea pacta que non habent, i.e. Pacta nuda quæ placiti fine steterunt, quæ neque traditione, neque stipulatione sirmata sunt: συνάλλαγμα enim dicitur cum ex utraque parte negotium aliquod intervenit, dedi tibi rem, ut mihi aliam dares, vel dedi ut aliquid faceres: hoc synallagma; & hinc nascitur civilis obligatio. Jus in personam, i. e. obligatio ad transferendum Deminium, nam actio in personam quæ ex obligatione nascitur, est qua intendimus aliquem dare, facere oportere. Dominio minus quanto scil: spes minor est re præsenti.

Circa Promissa & Pacta, officium ex lege naturali debitum est, ut quilibet sidem datam servet, seu Promissa & Pacta expleat. Citra hoc enim si esset, plurima pars utilitatis periret, que humano generi communicatis invicem operis ac rebus enasci apta est. Et ni promissa servandi necessitas foret, haud quidquam liceret rationes suas firmiter aliorum hominum subsidiis superstruere. Quin & ex decepta fide justissimæ quærelarum bellig; caufæ pullulare funt idoneæ. Nam ubi ego ex Pacto aliquid præstiterim, altero sidem fallente, mihi mea res aut opera frustrata periit. Sin vero nihil adhuc præstiti, rationes tamen & destinata turbari molestum est; cum alio modo rebus meis potuissem consulere, nisi iste se mihi obtulisset. Et indignum est ludibrio haberi, quia alterum cordatum & bonum virum credidi.

Mirum fane Connanum, virum eruditionis minime vulgaris, quamvis omnem obligationem nudis Pactis inesse neget, affirmare tamen ea honeste impleri, quasi nulla esset honestatis obligatio, & non jure naturæ teneremur ea præstare; quæ honestas perficienda suadet. Optime Cic. lib. 1. Off. S. 19. Nibil boneftum effe poteft, quod Justitia vacat. Si igitur implere Promissa sit honestum, est etiam justum, & si justum, obligationem parit, que recte naturalis dici poterit, quia profluit ex dictamine recta rationis, honesta præcipiens, & turpia vetans. Licet autem de fide servanda lex naturæ perpetua & universalis sit, quoniam vero exinde oritur, quod ex Promissis vel pactis alteri jus nascatur, & cum in singulorum jura Imperio Civili Potestas competat, quemadmodum in bona Dominium eminens, hinc est quod Lex Civilis impedimentum afferre poterit quominus in aliquibus fides præstetur, ut in Senatus Consulto Vellejano apparet; Quo scil: mulieribus si conveniantur ex intercessione sua, i. e. alienas obligationes in se suscipientibus, subvenitur.

2. Tres distinguendi sunt gradus loquendi de rebus suturis, quæ nostræ sunt potestatis, aut esse putantur, quorum primus est, Assertio explicans de suturo animum qui nunc est: & ad hanc ut vitio careat, requiritur veritas cogitationis pro tempore præsenti, non autemut in ea cogitatione perseveretur: habet enim animus humanus non tantum naturalem potentiam mutandi consilium, sed & Jus.

Qui sic promittit, minime adseverat se nullo modo aliud acere velle, sufficit pro præsenti cogitationis veritas, i. e. simplex animi & oris consensus: si quis autempeccet mutando tale propositum, non peccat quia jus mutandi non habuit, sed quia cum utrumq; & servandi & mutandi jus haberet, pejus elegit, in opere, non in actione. Si autem falsitas cogitationis pro præsenti adsit, hac ratione peccatur, quia in ipso actu Dolus latet.

Ex39G

e) al

na

m

. 5

ne, illa diff

tion

ide

ite

jud

fe f

Ex39 & poi non opas ettas achusis Os x'elser wer neudet ert operir and de Baset.

3. Secundus gradus est Pollicitatio, qua voluntas seipsam pro suturo tempore determinat, cum signo sufficiente ad indicandam perseverandi necessitatem, ac ideo obligat quidem promittentem, sed Jus proprium alteri non dat exigendi promissa.

nullum vero Jus in alio ad exigendum; sic. Benefactori Gratia reponenda est, quamvis ad id cogere non possit. Idem statuit Author dePollicitatione quam Promissionem imperfectam vocat Puffendorfius, & cujus hoc assignat Exemplum Ego Serio destinavi hoc wel illud tibi praftare, & peto ut mihi credas. Quo casu promissor ad præstandum videtur obligari magis ex Lege Veracitatis, quam Justitiæ; scil: quia in se voluit quidem esse obligationem, uttamen per alterum nolit ad implendam eam compelli. Sunt enim homines generoso animo, qui malunt videri propriæ voluntatis impulsu ferri ad

Szpiu sevenit ut obligatio sit in nobis, faciendum officium, quam propter jus alterius. Quo referendæ sunt pollicitationes virorum potentum aut gratioforum, quibus alicui non per verba honoris, sed ferio fuam commendationem, promotionem aut suffragium spondent; quæ tamen haudquidquam velut jure aliquo ab fese volunt exigi, fed in folidum fuæ humanitati ac veracitati cupiunt imputari. Ad talem pollicitationem ne naturali quidem jure, aliquis cogi posse videtur, cum, ne id fieret, sibi tacite reservaverit, ut officii fui gratia eo major foret, quo longius ab eodem coactio abfuerit.

4. Tertius Gradus est Perfecta Promissio, ubi ad pollicitationem accedit signum volendi, Jus proprium alteri conferre, oriturq; ex natura Justitiæ immutabilis, & talem habet effectum, qualem alienatio Dominii: est enim via ad alienationem rei, aut alienatio particulæ cujusdam nostræ libertatis: illuc pertinent Promissa dandi, huc faciendi.

· Sicut Pollicitatio differt a nuda Assertione, quod in hac penitentiæ locus sit, in illa non item; sic etiam perfecta Promissio differt a Pollicitatione, quod hac præstationem promittentis arbitrio, humanitati

& pudori relinguat, ita tamen, ut nisi promissum exsolvat, fidem fallat; Illa vero jus transferat in alium, quo promissa plene exigere poffit.

5. Ad vim persectæ Promissionis requiritur 1. Usus Rationis 5 ideo & furiosi & amentis & infantis nulla est promissio: non item minorum & fæminarum, quamvis enim non satis firmum judicium habere credantur, id tamen non perpetuum est, nec per se sufficit ad actus vim elidendam. Quando autem puer ratione

Exag

r, quia in

uti

onfilindi jus on in aconis pro

est

ti-

em af-

1afi ure

nelib.

quod

aissa

um,

di-

ecta

arpia

lex

niam

vel

ingu-

mpe-

m. e-

mpe-

n ali-

Connulie-

fua, pienti-

turis, is est,

ne ut

æsen-

n ani-

uti incipiat, non potest certo definiri, sed ex quotidianis actibus. aut etiam ex eo, quod communiter in quaq; regione accidit, defumendum est.

Utaliquis liquido consentire possit, requiritur usus Rationis hactenus, ut præsens negotium intelligat, an sibi conveniat, & abs se præstari queat, eoq; perpenso consensum sum sufficientibus signis exprimere possit. Unde sequitur Promissa & Pacta Infantum & Amentium ac Furiosorum nisi ubi dilucidis intervallis furor distinguitur) nulla esse. Id quod & de Promiffis ebriorum est pronunciandum, fi ebrietas jam eo ufg; processerit, ut Ratio sit plane obruta & sopita. Nam, pro vero & deliberato consensu haberi nequit, si quis vel maxime momentaneo & inconsulto impetu in aliquid inclinet, aut figna quædam edat consensum alias exprimentia, eo tempore, quando mens velut medicamine quodam, loco mota fuerat. Sed & impudens foret tale promissum, præsertim cum magno onere conjunctum, exigere velle. Quin si quis ebrietatem eam captavit, & observata alterius facilitate promissum aftute elicuit, ne abs doli quidem fraudifque crimine immunis erit. Ast qui, discussa crapula per ebrietatem acta rata habuerit, utiq; obligabitur, non tam ex eo quod el rius, quam quod fobrius egit. Minime tamen hinc sequitur, ebrios ex delicto non obligari Kai 38 67' aura 70 ayrosir noda-(voi (o: vouofilat) sav alli & Errat Sonn της αγνοίας, "Οι τοίς μεθύνοιν διπλά τὰ un pesuodnyas, Tilo d' arten THE aprofas. Arifot. Licet enim in Ebrietate quis ignoret quid agat, tamen ubi ultro voluit usurpare illa ex quibus obnubilationem mentis orituram norat, censetur etiam in ea confensisse, que inde erant consequutura. Verum inde non sequi videtur, Promissa quog; ebriorum obligare; cum diversa sit Ratio delictorum & contrahendarum obligationum : nam quia absolute est interdic-

tum delicta admittere, ideo vitandæ quoque sunt homini occasiones, que probabiliter in delicta possunt pertrahere. At vero cum in nostro sit arbitrio situm, utrum novas obligationes nobis adsciscere velimus nec ne, non posiumus quoque teneri ad vitandas occasiones, que consensum nostrum liquidum erant interceptura. Præterea cum per delictum malum alicui inferatur, per Promissum vero bonum antea indebitum acquiratur, & vero odiosum magis sit lædi, quam aliquod bonum non acquirere, facilius est, ut per Ebrietatem nullum declaretur Promissum, quam delictum. Denique, quod quis teneatur solvere v.g pretium vini, quod bibiturus non fuerat, sui si compos fuisset; illud est ex contractu, initio compotationis inito, quo is ad tantum vini solvendi se obstrinxit. quantum guttur hauserit, etiamsi per eandem viam iterum sit ejiciendum. Quod si quis per vinolentiam quid effudit, si vasa fregit, si in complementum hilaritatis fenestras pertudit; tenetur ex communi illa lege, de pensando damno quod culpa Sua alteri dedit.

Cæterum, quousque in pueris duret imbecillitas rationis, contrahendam obligationem impediens, in universum adeo accurate definirinequit; cum in quibusdam citius, in aliis tardius judicium maturescat. In multis civitatibus salutariter quidem institutum est, ut juniores in contrahendis obligationibus, prudentiorum Authotitatem adhibeant, usque dum inconsultus juventæ impetus deferbuerit : ætas quippe illa tenera, licet negotium quod geritur, intelligat, vehementi sæpius fertur impetu, ac in promissa est facilis, spei plena, liberalitatis famam captans, in amicitias ambitiole colendas prona, & diffidere nel-

6. Leges Civiles qualdam promissiones Pupillorum & Minorum irritas pronunciant; adversus quasdam restitutionis beneficium introducunt: Sed hi effectus sunt proprii Legis Civilis, ac

pro-

pe

fu

ne

leg

Ju

fu

nc

CO

110

un

ma

qu:

gli

Co rum

intel

dev:

proinde cum jure Nat: & Gent: nihil habent commune nifi quod quibus Locis obtinent, ibi eas servari etiam naturale est. Quare etiamsi peregrinus cum cive paciscatur, tenebitur illis legibus; quia qui in loco aliquo contrahit tanquam subditus temporarius legibus loci subjicitur. Plane aliuderit, si in Mare pactio fiat, aut in vacua Insula, aut per Literas inter absentes. Talia enim Pacta jure solo naturæ reguntur, ut et Pacta eorum qui summam habent potestatem qua tales sunt.

Cum dolo vix careat qui ætatis tenerioris facilitati imminet, & aliorum dispendiis locupletari vult, præsertim eorum qui ea per Judicii imbecillitatem prævidere aut æstimare non norunt, naturalis certe ratio non obscure suadebat jure positivo constitui, ut minorum Promissa, propria autoritate inita, irrita forent. Sed & ipsum jus naturale præcipit, ut sicubi ejusmodi statuta in civitatibus extent, illa observentur, non folum si cives inter se, sed & si cum peregrinis paciscantur. Non tam ideo, quod qui in aliquo loco contrahit, legibus loci tanquam subditus temporarius tantisper Subjiciatur, quam quia actionem solet denegare civitas ex illis negotiis, quæ ipsius legibus non funt conformia, nisi civitas expresse oftenderit, se in jure peregrinis di-

n

n

n

n

X

10

t,

n-

bc

fi

tis

ba

m-

gaac-

am

cat.

em en-

ho-

tus ppe

tur,

peena,

tias

nef-

um

um

ac

ro-

cundo, merum jus naturale secuturam. Atq. idem fuerit observandum si per literas contractus sit initus inter diversarum civitatumcives, exquo actio in foro alterutrius, qui eo stare abnuit, sit instituenda. Nam licet contrahens nunquam se, ne temporarie quidem, alterius civitati subjecerit, si tamen ejus fori subsidio uti velit, ad leges civiles negotium erit componendum. Sic licet in loco qui nullius imperium agnoscit, puta in vatto oceano, aut deferta infula, promifsio aut pactum siat interduos, qui eidem civitati subjiciuntur; ad leges civiles tamense attemperabunt; si ex illis jus perfectum & actionem in foro sua civitatis velint quærere. Verum quid circa actus eorum qui legibus civilibus superiores funt, observandum, alio loco monebitur.

7. De Pacto errantis perplexa satis tractatio est, sepositis vero-Juris civilis distinctionibus, natura hocobtinet, ut si Promissiofundetur in præsumptione aliqua facti, quod factum ita se revera non habeat, tunc ca non obliget: quia omnino promissor non consensit in promissum, nisi sub quadam conditione, quæ reipsa. non existit; ut, si quis alium instituat Hæredem falso credens filium suum esse mortuum. Quando autem hoc sit ex promissionis materia, verbis & circumstantiis colligendum. Huc etiam sæpe quæstio damni per culpam dati accedere solet, si dolus vel negligentia subsit.

Consensum qui ad validitatem promisso. rum & pactorum requiritur, quam maxime impedit Error, per quem contingit ut intellectus a vero promissi vel pacti objecto

consentiat. Circa errorem vero qui confensum impedit, hæ Regulæ sunt observandæ, 1. Ubi in Promissione aliquid tanquam conditionem supposuerim, citra cudeviet, adeoq; voluntas revera in illud non jus intuitum promiffurus non fueram, na-

turaliter promissionis nulla erit vis. Nam promissor consensit non absolute, sed sub conditione : qua non adparente, promissio quoq; nulla est; cujus exemplum habemus in textu. 2. Si ex errore ad paciscendum aut contrahendum fuerim impulfus, eumq; re integra & quando nihiladhuc fuit præftitum deprehendero, æquum sane fuerit, ut facultas pænitendi mihi concedatur ; præsertim ubi præ me tulero, dum ad paciscendum accedo, quæ me causa impellat, nec alter ex mea pænitentia detrimentum patiatur, aut id pensare ego paratus sim. Verum ubi res non amplius est integra, & ubi error tunc demum patuerit, quando jam pactum est impletum, ex toto aut ex parte; qui erravit a pacto refilire non poterit, nisi quantum alter ex humanitate velit indulgere. v. g. Patri familias peregre versanti falsus nuncius adfertur, equos ipfius domi periisse. Hoc ille præ se ferens, circa alios emendos contractum inivit. Sed antequam traditio pretii autequorum feret, nuncium istum falsum comperit, in hoc casu ad implendum contractum adigi non debere, cum sciente venditore, istum nuncium tanquam conditionem supposuerit. Etsi ad id quod interest, aut saltem ad pensandum damnum, si quod fecit venditor, per æquitatem obligetur. Verum ubi pecunia & equi jam mutuo fuerint traditi, etiamsi istiequis deinde opus non sit, non poterit ad reddendam pecuniam, & recipiendos equos compelli venditor, nisi expresse hæc lex contractui dicta sit. 3. Ubi Error contigerit circa ipsam rem, de qua convenitur, pactum vitiatur, non tam ob errorem, quam quia legibus pacti non fuit latisfactum. Nam in pactis i pla res de qua convenitur, ejusq; Qualitates debent esse cognitæ; citra quam cognitionem liquidus consensus intelligi nequit. Unde defectu deprehenso, qui lædendus fuerat, vel a contractu resilire potest, vel alterum ad

defectum supplendum adigere, vel etiam ad præstandum id quod interest, ubi ipsius dolus aut culpa intervenit. Hinc liquet, non folum vanum effe contractum, fi ab altero Davum emi, & ille mihi Syrum eradiderit; sed etiam ubi professus sum me servum quærere coquendi peritum, imperitus tamen ejus artis mihi traditus fuerit : Quod enim vulgo dici folet Errorem circa essentialia pacti id vitiare, eum vero qui circa accidentalia versatur non item ; illud eo sensu interpretari debet, ut per Essentialia pacti non tantum intelligantur ea, ex quibus efsentia Physica rei de qua pactum initur constat, sed etiam illæ qualitates rei, quas pacifcens præcipue ob oculos habuit. Sæpe enim contingit ut in pacificendo qualitas rei inprimis æstimetur, ipsa autem substantia rei physica in loco necessarii accessorii

Quod si quis dolo & malitiosa fraudulentia alterius, inductus fuerit ad promittendum aut paciscendum, ita est habendum. 1. Si tertius dolum adhibuerit, non colludente eo, qui cum paciscimur, negotium erit firmum; ab eo tamen qui dolum adhibuit. poterimus repetere id quod intererat, nos non fuisse deceptos. 2. Qui dolo suo malo causam dedit, ut ipsi quid promitterem, cum eove pacificerer, ei ex illo actu haud quidquam obligor. 3. Si quis ultro quidem & liquida cum destinatione animi ad paciscendum accesserit, in ipso tamen negotio, puta, circa objectum, ejusve qualitates & æstimationes dolus intercesserit; hactenus pactum erit vitiosum, ut in arbitrio decepti sit illud penitus dissolvere, atq: læsionis pensationem exigere. 4. Quæ ad essentiam negotii non faciunt, nec expresse fuerint designata, actum de cætero rite conceptum non vitiant; licet forte alter de iis, dum paciscitur tacite cogitavit; aut ejus opinio astu fuit confirmata, quousq; contractus conclusus foret.

8. Qui metu aliquid promisit, naturaliter obligatur; quia hic adsuit consensus absolutus. Lex autem Civilis obligationem tollere potest, aut minuere: si vero metus injustus suerit illatus, atque inde secuta sit promissio, Qui eum incussit tenetur ad liberandum promissorem, si hic velit, ob damnum injuria datum.

Omnin^o

ol

no

na

mi

rei

lur

mi

Omnino hic distinguendum videtur cum Cl. Puff, inter metum qui critur suspicione probabili ne ab altero decipiamur, idg; vel quia ejusmodi vitium in ipsius animo hæret, aut quia malignam suam voluntatem sat perspicue fignificavit; Et metum qui notat vehementem animi terrorem ortum ex intentato gravi malo, ni Promissum aut Pactum inire velimus. Circa priorem metus speciem, hæć certa videntur, Qui confidit illius Promissis & Pactis qui in universum Religionem & fidem floccifaciat, vel qui circa præsens negotium infidias struere observatur, imprudenter quidem facit; qui enim in Casses prævisos ultro ruit, etiam miserationem consumsit: non tamen ob hanc folam causam irritum redditur Pactum. 2. Ubi Pactum jam fit initum, ac nulla nova emergant indicia intentatæ deceptionis, non licebit a Pacto resilire ex obtentu vitiorum quæ ante Pactum erant cognita: nam quæ causa aliquem non prohibuit quo minus pacifcererur, eadem quoq; prohibere non debet, ne Pactum impleat. Quippe eo ipio dum cum altero pacifcor cujus animum novi, huic metui veluti renuncio, & non sufficientem eum declaro, quo minus alteri fidem habeam. 3. Ubi post Pactum initum justus oriatur metus, qui scil: ex liquidis indiciis & argumentis perspici potest, alterum id agere ut mihi, quando meum priori loco præstitero, illudat, non prius ad præstandum adigi potero, quam contra cam deceptionem mihi cautum fit.

Circa alteram speciem metus hæ Regulæ observandæ, 1. Pacta quæ ineuntur propter metum a tertio incussum, valida sunt, non instigante eo cui promissio fuit sacta, nam in illo nullum residet vitium, quo minus jus sibi ex Pacto adversus me acquirere queat; imo quod ejus auxilio periculum evaserim remuneratione dignum vide-

tur. Sic sialiquem conduxero qui mihi iter facienti contra Latrones defensorem se præstet, Pactum omnino servari debet. 2. Quæ Pacta exMetu & Reverentia Imperii legitimi ineuntur, aut ob Auctoritatem eo. rum quibus magnopere devincti fumus, valida funt; sic si ponamus patrem filæ etiam invitæ sponsum dare posse, ubi ea metu paterni imperii sponso inviso sidem dederit, haud quidquam illum deinceps fallere poterit; nam in sponso nil hæret vitii, quare sibi ex eo promisso jus non potuerit, quærere, & debebat filia ultro patris justa capescere. 3. Pacta ad quæ ab illo ipso cui promittit aut quicum paciscitur, injusta ejusdem vi quis compellitur, invalida sunt. Naminjuria quam alter incusso metu injusto mihi infert, incapacem eum reddit, ut jus sibi adversus me ex illo actu quærere possit. Et cum quis alias teneatur penfare damnum abs se datum, per compenfationem velut tolli obligatio intelligitur, fi non solviturid, quod statim restitui debebat. Hinc concludere licet, Quod quamvis Metu non tollatur Consensus Abso. lutus, ut loquitur Author, & actiones causa majoris mali evitandi suscepiæ, inter Spontaneas fint referendæ, & minus malum quod tunc eligimus, revera a nobis appetatur; id tamen non sufficit ad pariendam obligationem, quæ non tantum in me conferfum, sed in altero etiam requirit principia ad jus quarendum idonea, qualia minime funt in eo qui metum injustum infert : cum enim lex naturæ jubeat præstare id, ad quod alteri jus est, absurdum videtur per injuriam, i. e. facto Legi naturali contrario, id jus produci, inferviret enim ad fui ipfius destructionem. Sane quæ furtum prohibet Lex, inter justos acquirendi modos illud reterrenon potest. Idem prorsus de injusto metu dicendum videtur.

9. Materiam Promissi quod attinet, eam opportet esse, autesse posse in jure promittentis, ut Promissum sit esseau. Quare non valent promissa facti per se illiciti, quia ad illa nemo jus habet, nec habere potest: Quod si res nunc non sit in potestate promittentis, sed esse aliquando possit, erit in pendenti essicacia, quia

S

tum

nem s,atlibe-

hic

uti

ır

as

oe

as

n-

rii

ti-

m

Si

ite

fir-

uit,

105

na-

m,

ud

ui-

ad

go-

ita-

it ; rbi-

atq;

ad

resse

con-

e 115,

15 C-

con-

ning

tum promissio facta censeri debet sub conditione si res in potesta. Quod si conditio, qua res in potestatem promisforis venire possit, ipsa quoque sit potestativa, tenebitur promisfor facere quicquid moraliter æquum est ut ea impleatur.

Potestativa, i. e. Sit ejus generis ut Promissor eam præstare aut accelerare possit. Moraliter. Arbitratu boni viri. Duobus modis dici poterit materia Promissi non esse in jure vel potestate nostra, Physice scil: quando facultas adimplendi aut præstandi ea quæ promisimus naturaliter nobis deest: vel Moraliter, cum Jura naturalia aut civilia nobis impedimento funt, nealteri nofmet obligare valeamus. Si uterq; tam Promissor quam cui promittitur rem noverint impossibilem, lusisse tantum & nihil egisse censentur. At vero si promisfor duntaxat sciverit, e. g. Equum meum hodie tibi commodare promisi, qui Romæ est, tenebitur ad id quod interest ejus, cui promissio est facta, ne ita sibi illuderetur. Si autem casu fortuito & citra culpam vel dolum Promissoris fiat impossibilis, Promissor liberatur a sua obligatione, dummodo id quod ab altera parte accepit, restituat. Vel si hoc non possit facere, summum conatum adhibeat, ne alter detrimenti quid capiat, quia quæ ultra hunc funt, pro impossibilibus habentur. Sic Mercatores, qui casu fortuito facultatibus labuntur citra culpam vel dolum, creditoribus suis summum solvendi conatum de-

bent; si Dolus ipsorum interveniat, malo seu pæna coerceri possunt, & inillos valet tritum illud, Qui non habet in ere, luat in corpore. Requiritur præterea, ut ex promisso pactove oriatur obligatio, facultas moralis, que nobis insit ad prestandam rem de qua convenitur. Ex cujus facultatis defectu ad rem in se illicitam obligare nos non possumus: Nam quævis promissio vim accipit ex potestate promittentis, neque ultra extenditur ; seu nemo sese potest valide obstringere ulterius, quam ipsi est potestas. Ast qui lege actionem prohibet, adimit sane potestatem eam suscipiendi, & de eadem præstanda obligationem in se recipiendi: Implicat enim, ex obligatione per leges confirmata, aliquid necessario debere facere, quod per easdem leges est omittendum. Et voluntas nostra legibussubjecta non potest solo suo actu earuhdem vim elidere: Unde peccat quidem, qui illicita promittit; sed bis peccat qui eadem præstat. Ex quibus etiam hoc consequitur, non servanda esse promissa, quæ alteri, cui fiunt, noxæ funt futura; cum generali naturalis juris præcepto vetetur,ne quis sciens volens alteri, etiam stolide volenti, malum inferat.

10. Si promissio facta sit ob causam naturaliter vitiosam, ut, si quid promittatur Homicidii perpetrandi causa, crimine non perpetrato promissionis esticacia est in pendenti, tam diu enim tanquam illex mali labem habet, quætamen peracto crimine cesfat, & vis obligationis exferitur. Sic Juda solvit mercedem promissam Thamari quam putabatmeretricem. Gen. 38.

Unanimi fere consensu morum Docto- vare tenetur, imo uterq; resilire debet, res & Justitiæ Sacerdotes integri, irritas quia ad peccatum nemo obligari potest; pronunciant Promissiones, que peccandi in malis promissis rescinde sidem. Si autem occasionem præbent, & idcirco conclu- contractus de re turpi, ante factum, propdunt, quod ante facinus patratum, nec ter inhærens vitium,nullam producat oblipromissor, nec promissarius promissum fer- gationem, post factum eam corte nunquam

produ-

mi

fo!

sci

qu COI

tun

ing

huc

Ju

bus i

taten

randa

tus, i

ex pacto vel conventione nova, sed antiqua; Ergo fi ea fuit nulla, contractus etiam, post operis impletionem, erit nullus, neque ad pretii solutionem obligabit. Præterea causa jure naturali turpis non potest non producere effectum turpem : & sicut promissio est turpis, quia est illex mali, ita etiam impletio promissionis erit turpis, quia est pensatio sceleris, & ad plura committenda invitat. Quid prodest prohibuisse furtum, si furto facto, res furtiva possit retineri? Nec sufficit consensus utriusque, si non sit circa rem licitam, alias enim facile omnes leges subverterentur, inito pacto de iis violandis, & sic jus naturæ inferviret ad sui destructionem. Exemplum Judæ quod attinet, illud quidem factum probat, sed non approbat; & quamvis Juda credidisset, quod vulgo creditum fuisse tunc temporis oftendit Seldenus de J. N. & G. Lib.7 c.5. Licerescil: innuptæ & liberæsceminæ corporis sui usum alteri concedere, fine confensu conjugali, vel gratis, vel

producet; quia post factum non habet vim mercedé, adeque validam obligationem ex ejusmodi conventione, tanquam circa rem licitam potuisse contrahi : in hoc tamen errasset, cum & divino & naturali juri valide repugnet, alium concubitum, quam legitimo matrimonio fancitum, permitti; talis autem error nullum faceret jus. Quidam existimant Judam ad hædum mittendum alia ratione impulsum fuisse, nimirum, quod de pignore reluendo folicitus fuerar, ut ex versu 20 constare videtur; unde concludunt potius dicendum Judam illud fecisse, tanquam obligatum in foro exteriori, & ut recuperaret pignora, quam quod in conscientia ad illud tenebatur. Denique, dici poterit, Judam hœdum missife, & Thamare non inventa, ei pignus permisisse, exmetu malæ conscientiæ, ac timore interituræ per hunc libidinosum actum suz bonz famz, ne scil: scortatione patefacta in contemptum adduceretur; seu, ut textum hebræum explicant, effet in confusione.

- 11. Quod promittitur ob causam ante debitam, id non eo minus Jure naturæ debetur; nam & sine ulla causa promisium deberetur.
- V. G. Si Creditor Debitori i suo pro- hat, vel, si quis rem meam deperditam inmittat aliquid ut sibi citius solvat, aut ne venerit, quam vi dominii restituere debet, solutionis tempus moras nectendo extra- & ego inventori promittam præmium.

12. Ad modum promittendi requiritur actus externus, signum scil: sufficiens voluntatis, quale interdum esse petest nutus, frequentius autem vox aut literæ. Per alium etiam obligamur si constet de nostra voluntate, qua illum elegerimus ut instrumentum nostrum aut speciatim ad hoc, aut sub generali notione, & in generali præpositione contra voluntatem nos obligare potest: huc spectant actiones exercitoria & institoria.

Jure naturæ nihil interesse videtur quibus indiciis alteri declaremus animi voluntatem, modo certa fint, & ad eam declarandam idonea; qualia interdum funt nutus, inprimis interillos quorum alter lin-

guam alterius non intelligit, & inter mutos & furdos. Non per nofmet ipses duntaxat, sed etiam per alterum nos valide obligare possumus, quem scil: voluntatis & consensus internuncium constituimus. Si

vero

oroebet, teft; utem propobliquam rodu-

ſ-

ſ-

alo

let

272

ro-

tas

em

tis

nos

rim

ul-

ali-

pc-

bet,

i, &

ie

one

deto-

bus dem

qui

lem tur,

cui na-

fci-

enti,

ut,

1011

aim

cel-

vero quis generaliter constituatur ut nomine nostro aliquid agat, semper ex bona fide agere debet illud, quod natura negotii vult, bonam enim fidem tacite supposuisse videmur; Hinc si chartas puras, seu, ut vocantur, Blancas alicui demus, nomine nostro subscriptas, non potest aliquid a natura negorii commissi alienum inscribere, neque præsumimur in illud consensisse. Si autem duplicia mandata dederimus, aliud manifestum & forte generale, quod exhibet illi, quocum est contrahendum, alfud arcanum & speciale, quod internuncium duntaxat instruit & quousq; progredi debeat præscribit; si hoc arcanum Mandatum transgrediatur, nobis tenetur ad id quod interest a mandato nostro non fuisse discessum, tertio tamen obligamur ad id quod ab illo fuit actum. Nam alias nullum effet medium per internunicios negotia expediendi, & sub prætextu, limites mandati non fuisse observatos, facile omnia conclusa subverterentur.

Actio Exercitoria est, quæ illis, qui contraxerunt cum magistro navis, datur adversus Exercitores, eos scil: ad quos omnis navis quæstus pertinet, sive fint dominina. vis, five a domino ad tempus navim per aversionem, i. e. totam simpliciter & universe, non vero ad numerum Amphorarum vel onerum conduxerint. Per navis magistrum non solum intelligunt Jeti eum quem exercitor navi præposuit, sed & ejus vicarium. Romanis legibus male introductum statuit Grotius, ut ex facto magistri Exercitores in folidum fingulitenerentur, verisimilior tamen videtur eorum sententia, qui hanc legem naturali æquitati consonam esse volunt. Si enim damnum aliquod sit ferendum, justum videtur ut illud ferat, qui magistrum præponit, & socium parum idoneum sibi adjungit, non autem ille qui cum magistro contrahit, & facultates exercitorum excutere non debet nec potest. Verum quin leges Civiles propter su civitatis rationes aliter statuere possint, dubium non est: Jus enim civile non in totum infervit Juri Naturæ.

Actio Institoria est quæ, in contractu ejus qui præpositus est tabernæ aur mensæ, alive negotio, datur adversus præponentem in solidum.

Ut Promissio jus transferat, requiritur Acceptatio, ita tamen ut præcedens rogatio durare intelligatur & acceptationis vim habere. Illud etiam quæri so'et, an satis sit acceptationem sieri, an vero etiam innotescere debeat promissori antequam promissio plenum essectium consequatur. Et certum est utroque modo sieri posse Promissionem : aut hoc modo, Volo ut valeat si acceptatum intellexero. In promissis mere liberalibus prior sensus præsumitur, posterior vero in his quæ ad mutuam obligationem pertinent.

Non minus hic, quam in Dominii Tranflatione, requiritur acceptatio, qui enim rem suam alteri offert, neque invito eandem obtrudere vult, neque pro derelicta habere; Ergo si alter non acceptaverit, Juri promirtentis in rem oblatam nihil decessit. Quod si rogatio antecessit, e. g. Visme ut decem dem pro hac vel illa re, censetur ea durare, nisi expresse fuerit revocata, eoque cisu in antecessum acceptatio facta intelligitur; ita tamen ut Rogationi conveniat Responsio, nam si quis de majori summa respondeat, quam alter rogavit, requiritur expressa acceptatio. Duobus modis posse sieri promissionem recte statuit Author, & si non sat liquido constet utrum sensum ob oculos habuerit promissor, prasumendum dicit in Promissis mere liberalibus pro quibus scil: nihil prastatur, priorem sensum adfuisse, quoniam hic, promissor ad seipsum obligandum velut praparare videtur, posteriorem vero, in iis qua admutuam obligacionem pertinent, ubi scil: pro promisso aliquid ille cui promittitur prassare vicissim debet.

n

in

al

in

FU

14. Ante acceptationem jure quippe nondum translato licite revocatur promissum, si revera eo animo sactum sit, ut valere demum incipiat ab acceptatione. Revocari etiam potest mortuo ante acceptationem eo cui promissum erat, quia videtur acceptatio in arbitrium ipsius collata, non hæredum.

promissionis, ea non secuta, nulla erit juris translatio, & per consequens fine violatione justitiæ, & læsione proximi, imo sine inconstantia, sub limitatione quam adjicit Author promissum revocari poterit. Nec dubium est, quin possit etiam revocari, mortuo ante acceptationem promissario; neque dici potest quod acceptetur ab hæ-

Cum acceptatio fit quafi complementum redibus, quia ad illos non fuit directa, nam personalis erat obligatio quæ ad hæredes non pervenit, sed cum personæ interitu evanescit. In promissionibus etiam mere liberalibus præcipue spectari solent merita & qualitates personæ cui promittimus, multum enim refert in quem beneficium conferatur.

15. Poterit etiam revocari promissum, mortuo voluntatis internuncio, quia in illius verbis posita fuit obligatio. Tabellarii vero mors non nocet, quia literæ fuerunt consensus indices, quæ per quemvis perferri poterunt. Si autem internuncius electus sit ut ipse promittat, irrita erit revocatio, nisi ei ante sactam prcmissionem innotuerit, ab ipsius quippe voluntate jus promittendi pendebat.

Cum promissor expresse voluerit internuncii verbis obligationem contrahi, eo mortuo promissum posse revocari patet, carit, quale negotium in mandatis habeat, & per hoc ei innotuerit ad quem destinabatur, nequaquam tamen inde obligatur promissor: Nam neque ex alterius istius verbis voluit obligari, neque idem iste a. deo liquidam habuit ejus voluntatis notitiam ut eam fatis alteri confirmaret. Secus autem se res habet in tabellario, ille enim non proprie est causa instrumentalis obligationis contrahendæ, fed tantum perlator instrumenti obligatorii seu literarum. In aliis casibus multum interest, utrum quis interveniat aliorum negotiis tanquam purus nuncius, & perlator fententiæ ab alio conceptæ, an vero tanquam mediator, &

qui judicium fuum aliquo modo interponat; Quod Grotius ita effert; utrum quis minister sit electus, qui promissionem fignificet, an vero ut imo licet internuncius tertio alicui indi- ipse promittat. Priori cafu, si ego promisfum revocem, antequam ab altero acceptatum fuerit, revocatio valebit, etfi ea ministro non innotuerit, sed is ob revocationis ignorantiam voluntatem antea fignificatam indicare perrexit. Sed ubi quis posteriori modo alterius negotio intervenerit. nisi revocatio ipsi innotuerit, irrita eadem erit, ac obligatio Autori nascitur, si iste commissum negotium exsecutus fuerit. Quia scil: autor constituerat, ut obligatio lui promissi innotesceret alteri per actum internuncii, ad quem aliquis ufus judicii, non fo'um ministerium corporale, requirebatur.

r6 Cum

ia-

is

m us

00 tri

ır,

n-

n-

li-

il-

fo-

non

&c bet

iles ue-

ci-

ejus e, a-

tem

nen

ha-

an

ple-

fieri

leat

tum

umi-

ient.

is mo-

Statuit

utrum

r, præeralibus

riorem

omiffor

eparare ruæ ad

il: pro ir præ

e.

16. Cum Acceptatio pro altero fit, distinguendum est inter promissionem mihi factam, & inter promissionem in nomen alterius collatam; si mihi facta est, naturaliter habeo acceptandi jus, quo esticiam, ut ad alterum jus perveniat si & is acceptet: ita ut promittenti non liceat medio tempore revocare promissum, nisi ipse remittam. Sin in nomen alterius facta promissio, & mandatum acceptandi habeat tertius, promissio plane ex tali acceptatione persicitur; deficiente autem mandato, si alius cui promissio facta non est, acceptet volente promissore, non licebit promissori eam revocare, antequam is quem promissio spectat, eam habuerit ratam aut irritam: nec qui acceptavit potest eam remittere medio illo tempore, utpote qui tantum ad astringendam promittentis sidem adhibitus sit, non vero ad jus aliquod accipiendum.

Si is qui acceptat, mandatum habeat acceptandi, plane ex tali acceptatione promifio perficitur; quia confensus potest & per ministrum interponi & fignificari, & velle censemur quod in alterius voluntate posuimus, si & ille velit. Si acceptans mandatum non habeat, aut promissio sit facta acceptanti, ut rem alteri det, e g. EgoSejo dabo, si tibi placuerit. Hic in acceptantis arbitrio videtur esse aut derivare hoc promissum in Sejum, aut recusando id impedire, quo minus ad ipsum veniat, & acceptans mihi pænitendi adimit facultatem, & si Sejo etiam placuerit, promissum jure naturali ad præstandum obligat: aut pro-

missio est collata in ipsius nomen, cui res est danda, alterotantum teste, e g assevero seu promitto, te teste, me Sejo daturum, tunc etsi his verbis annuas, tamen neque tibi jus quæsivisti, neque Sejo, quia in personam tuam promissio non fuit collata, neq; Sejo, quia cum tibi non dederit mandatum acceptandi, tuam actionem pro sua non agnoscit. Hinc promissor, quia per acceptationem Sejo jus non est quæsitum, revocare promissum potest citra injuriam, etsi non semper citra violationem constantiæ & veracitatis. Unde Grotius, Promissor ipse si revocet, contra sidem facit, non contra jus proprium alicujus.

17. Onus promissioni adjici poterit quamdiu per acceptationem completa non est, nec side interposita sacta irrevocabilis, Onus autem in tertii commodum revocari potest, quamdiu a tertio acceptatum non erit.

Exemplum prioris, Dabo, tibi centum si velis Romamire: si enim ante acceptationem liceat totum revocare, licebit etiam onus adjicere, post acceptationem non potest, quia jus acceptanti est quasitum. Exemplum posterioris, Dabo tibi centum si Titio

fumptus studiorum per annum suppedites; si enim Titius nondum acceptaverit, a promissore revocari potest, quia huic tertio ante acceptationem nullum Jus competere potest. te

id

mo

qu

pro

18. Promissio cui error vel metus causam dederit convalescere potest, si causa cessaverit, & novus adveniat consensus actu externo expressus.

tentis, aut simile aliquid sufficere possit ad nova causa superveniat.

Non hic præcife requiruntur verba,cum fignificandum confensum. Nam quæ ab retentio rei promissa ex parte ejus cui pro- initio vitiosa sunt, ex post facto convalesmissa est, & relictio ejus ex parte promit- cere possunt, si res a vitio purgetur, &

19. Promissiones quæ causam expressam non habent, naturaliter irritæ non sunt, non magis quam rerum donationes.

Nam qui promittit se daturum, quod scit se non debere, videtur donare.

20 Qui factum alienum promisit ad idquod interest non tenetur, modo facere non omiserit quod ex sua parte ad id factum obtinendum facere poterat, nisi verba aut negotii natura obligationem inducant strictiorem.

In eo est Juris Naturalis & Civilis diffe. rentia, quod hoc, qui alium facturum stipulatur, nihil agat; illo vero is eatenus teneatur, ut omnem operam adhibere debeat, quo is quem facturum stipulatus est, id faciat, si vero ad faciendum inducere hoc modo non possit, ab obligatione liberatur, quia impossibilium nulla obligatio. Quod si promisit se effecturum, ut tertius hoc vel subsecutis. det, vel faciat, utrog; jure obligatur, quo-

, 0 - 1;

la

r

n,

n,

n-

or

m us C-

e-

rotio ere

ro-

piam tunc factum proprium implicatur,& Promissor hic quasi sidei-jussor est, qui cessante Principaliipse tenetur, neg; eum sua diligenția excusabit, sed, oportebit eum per se efficere, ut promissio adimpleatur, si non directe, saltem oblique, i. e. solvendo quantum intererat id fieri, cum damnis omnibus, ex eo quod impletum non fuerit,

> CAPUT XII.

CAPUT XII.

De Contractibus.

Actus Permutatorii sunt vel Diremptorii vel Communicatorii: illorum tria sunt genera, dout des, facio ut facias, facio ut des. Horum, alii communicant aut facta aut res, aut informente. illorum tria sunt genera, dout des, facio ut facias, facio ut des. Horum, alii communicant aut facta aut res, aut hinc res, inde facta ad utilitatem communem, & veniunt Societatis nomine omnes. Actus compositi seu mixti, sunt aut principaliter, cum seil. duo diversi inter se junguntur, aut per acceptationem unius ad alterum.

Omnes autem actus aliis utiles, extra mere beneficos Contractuum nomine appellantur.

Commentarius.

Contractus non uno modo a JC. describitur, a quibusdam strictius sumitur, ita ut significet Pactum ad inducendam obligationem mutuam. Unde sequitur donationem & promissionem, quæ sunt actus benesici, perperam Contractus nomine venire. Sunt qui nomen Contractus in ampliori significatione accipiunt ita ut idem sit quod Pactum, i. e Conventio vel Consensus duorum in idem placitum; adeoq; contractus etiam gratu tos comprehendat. Quamvis Contractuum divisio hic ab Authore instituta eadem non sit cum ea quæ vulgo apud JC. Romanos recipitur, Juri tamen naturali

magis accommodata videtur. Benefici aliter dicuntur Gratuiti, in quibus scil: nihil ex pacto redditur. Permutatorii, in quibus ex pacto vicissim agitur. Atque hi contractus a Cl: Puffend: vocantur Onerose, quia utramq; partem obligant ad onus facto aliquo, i. e. officio vel gratia præfenti De re disponunt, i. e. rei usum gratiscantur, aut operæ sedulitatem; sic tamen, ut actiones inde oriantur; Res, Commodatum. Opera vel in faciendo vel in custodiendo; illud mandatum, hoc depositum. Diremptorii ita denominantur, quia ubi ex utraque parte impleti sunt, partibus

ta

ti

qu

vin

aut

invi

ner

Ven

tun

neu

ris 1

partibus deinceps nihil, ex isto quidem capite, negotii intercedat. Horum tres tantum species recenset, aut scil. Do ut des, rem pro re, ut permutatio: pecuniam pro pecunia, utCambium: rem pro pecunia, ut in venditione: usum rei pro re, usum rei pro usu rei : usum rei pro pecunia ; ut in locatione. 2. Facio ut facias; quod innumeras habet species. 3. Facio ut des; aut pecuniam ut in locatione & affecuratione mercium: aut rem, aut ulum rei. Quartam vero speciem, quæ vulgo additur, omisit Grotius, quod crederet illam coincidere cum altera, scil: Facio ut des. Et fane non videtur inter hæc duo reale difcrimen esse, cum utring; opera pro re, et res pro opera exhibeatur; nisi quod in De ut facias Contractus velut incipiat a traditio-

15

) .

el m

n.

il-

es. de

ne

ius

·ac-

i ali-

: ni-

tque

r One-

ad o-

præ-

ulum

a; fic

, Res,

do vel

oc de-

antur,

i funt, artibus ne rei, quam præstatio operæ sequatur; in altero vero præstatio operæ præcedat, sequatur rei datio : adeoque in uno faciens sit velut autor Contractus, in altero dans. Communicatorii sive commutatorii, per quos scil: partes aliqua communione junguntur, corumq; impletio in hoc confistit, ut partibus inter se aliquid sit negotii, qualis est Societas, quæ definitur Contractus de rebus questus causa communicandis. Minti. ex duobus velut negotiis compositi; & funt vel Principaliter tales, v. g. fi sciens rem majoris emam, & quod plus est in pretio venditori condonem, erit partim donatio, partim venditio. Vel per accessionem, ut in fidejussione, & pignoris datione, quod tamen non fatis acuratum videtur Puffendorfio lib. 5. Cap. 2. 5. 50.

2. In Contractibus natura æqualitatem imperat, ita ut ex inæqualitate jus oriatur minus habenti. Hæc æqualitas partim conflitț în actibus, partim în eo de quo agitur, & in actibus tum præcedaneis tum principalibus. Ad præcedaneos pertinet, quod is qui cum aliquo contrahit, vitia fibi nota rei de quo agitur fignificare debet, inter contrahentes enim propior quædam focietas est, quam quæ communis est hominum. At non idem dicendum est de his quæ rem non contingunt, ut, si quis sciat multas naves esse in adventu quæ merces advehant quas vendimus. Neque vero tantum in intellectu rerum, sed & in voluntatis usu quædam contrahentibus inter se æqualitas debetur, ne scil: quis metus incutiatur contrahendi causa: aut ut dematur, si quis incussus sucritatur contrahendi causa: aut ut dematur contrahendi causa: aut ut dematur contrahendi causa: aut ut

Non Jus Naturale tantum, sed et Divinum & humanum in Contractibus aqualitatem servandam præcipit. Æqualitas autem servatur, quoties contrahentes sibi invicem tribuunt id de quo expresse convenerunt, aut saltem ex indiciis tacite convenisse præsumi debent. Vel quoties tantum nanciscitur uterq; contrahentium, ut neuter ab altero gravetur. Hoc vero Juris naturæ præceptum validissimis innititur

rationibus. Primo enim Contractus inter homines ineuntur, ut pro re vel opera aliquid æquipollens recipiant, quod ob certas causas expetunt possidere potius quam rem suam retinere aut opera superfedere. 2. Cum Contractibus opus sit ad illa obtinenda, quæ ab altero jure exigere non poteram, adeoq; in ipsius arbitrio sit eadem in me transferre, vel non; & cum præsumatur non velle aliquem gratis in me

in me confert : Ergo nemo censetur per re in contractu : Nam sane extra concontractum in alium quidquam transferre velle, quam quatenus pro re sua æquipollens recipere se judicat : & consequenter ex Contractu, non potest quis jus nancisci ad rem alterius, quam quantum illa ab ipso judicatur æquipollere rei quam pro lius est, gemmas inveniri sciam, non obligor eadem accipit. 3. Denique societatis humanæ natura & indoles non patitur, ut aliquid alteri inique detrahamus, & alterius Math: 13: 44. Ex dictis patet, vitia quæ incommodo ac damno fuum quis augeat proprie contingunt rem, esse indicanda; commodum: quicquid vero alter contrahentium minus accipit, id injuste sibi detrahitur ad alterius augendum commodum: atque hac ratione humanam societatem violat, & naturæ leges transgreditur, quæ alterum non lædere, suum cuique tribuere præcipiunt. Eadem ratio in civili societate fibi locum vendicat, quamobrem & Romani veteres Amphoræ mensuram publicam in Capitolio servabant : & apud omnes fere gentes usu invaluit, modia & mensuras fignari publica nota. Vide Deut. 25. 12, 6 Jegg. Levit. 19. 35. 27. 25. ad hanc autem æqualitatem inveniendam & determinandam requiritur, ut utrique contrahentium res ipsa de qua contrahitur, cum suis qualitatibus, que aliquid momenti hic habent, sint cognitæ. Unde, qui per contractum rem in alterum transfert, indicare tenetur non solum qualitates rei æstimabiles, sed & earundem privationes & vitia; citra hoc enim, justum pretium liquido constitui non potest; & qui sciens rei non vitiolæ pretium pro re vitiola sumit, dum alter eam æstimat non vitiosam, plus confequitur, lalter minus habet, non autem quia inter contrabentes propier quadam societas sit, quam que communis est hominum; ut vult Author; Communis enim illa societas nos invicem ligat, ut cum socio agamus bona fide, &, ut omnem Dolum, fraudem & fallaciam vitemus, obligat. Et mendosa sane videtur collectio, ex eo quod falva com- cesse non est, scientia enim utrinque par, muni humanitatis lege omittere possumus, ad id quod in Contractibus ineundis nobis licere possit : Ideoque non rite sequitur, quia nemo tenetur ex sola lege humanitatis cuivis rerum suarum conditionem hoc enim emptor consensise videtur, & sic pandere, aut omnem suam scientiam alteri nulla ipsi fit injuria. communicare; Ergo non teneri nos de

Conferre, quod per contractum demum rerum nostrarum defectibus alteri significatractum constitutus recte possum multa alios celare, etsi ex eo silentio ego solus aliquo lucro fruar; quod cum altero communicaretur, si idem ipsi per me indicaretur, v.g. fi in loco aliquo deferto, qui nulut id alteri cuipiam indicem, quo & ipse in partem lucri mecum venire possit. Vide idem vero dicendum non videtur de iis que extra rei substantiam posita sunt, & tamen ad æstimationem ejus faciunt: ut si quis in caritate Annonæ primus præsto fuerit cum frumento, sciat autem complures propediem cum eadem merce naves adfore, is non necesse habet id indicare a fele empturis, atq; ita lucrum fuum minuere, id enim extra rem est: Imo cum quilibet sibi ipsi sit proximus, ne quidem contra humanitatis & beneficentiæ legem facit si non indicet : Nam non semper quicquid tibi audire utile est, idem mihi dicere necesse est, nisi de iis agatur, quæ rem subjectam per se contingunt, ut si domus sit pestilens. Nec beneficium tunc dare teneor, quando id danti plus decedit. quam accipienti accedit. Sed in exemplo fupra allato plus lucri decessurum erat mercatori, de classe ventura fignificanti, quam framenti emptoribus erat accessurum. Nam si inter plures id fuit distractum, singulis parum decedebat foluto antiquo pretio: si unus aut alter omne coemit, avaritiæsuæ imputet, dum itidem grandi lucro intempestive inhiat. Et sane rigida nimis officiorum exactio in ejusamodi negotiis a vitæ communis confuetudine abhorret. Facile mercatoribus benificentiæ necessitatem remittere poslumus, modo per lucri cupidinem nos decipere nolint. Vitia autem utring; jam nota, ut indicentur.nepares facit contrahentes; & sicut ob vitia emptori indicata emptio non potest rescindi, itanec obnota, vel ob ea, de quibus ex inspectione facile constare potuit, in

five intellectum fpectat, requiritur autem ulterius æqualitas voluntatis, ne scil: metus injustus incuriatur; qui enim eumincutit, ex suo delicho facit, ut in contractu oriatur inequalitas, & utille plus, alter minus habere censeatur. Si metus juste incussus antecesserit, ut, si magistratus sub pœna

n

e e

E

S

i-

1-

2.

er

hi

æ

fi

36 it,

lo r-

m

m is

0 :

ıæ n-

fi-

a

et. ta-

cri

tia 16-

ar, tia

ef-

HIS

in

fic

120

Æqualitas de qua hactenus, ad scientiam mandet subditis aut perpetuis, aut tempo rariis, ut vel emant vel vendant necessitate exigente, aut, ut operas suas, vehicula aut naves locent, demi non debet, hic enim metus contractui videtur extrinsecus, & magistratus vi eminentis dominii hæc omnia ante contractum celebrandum optimo jure mandare potuit.

3. In ipso actu principali hæc desideratur æqualitas, ne plus exigatur quam par est. Id quod in onerosis contractibus adeo est observandum, ut id quod pars altera amplius promittit, ne quidem tanquam donatum retineri possit. Nam animus ejus generis contracius ineuntium non censetur esse talis, nec præsumitur nisi manifeste appareat. Quod enim promittunt aut dant, credendi funt promittere aut dare tanquam æquale ei, quod accepturi funt, utq; jus æqualitatis ratione debitum.

"Olar 20 Er Tois ouncoaciois no mina d' ava yogg sau d'en Ti n sm Sorbay, oixorenaυλο κ βιαζώμεθα έλαπον τ άξίας καθαλαδών में मर्राव रेकी प्रथम कार्बार्टी, है भारत की wegyμα δείν; Chrisost. vide Levit. 14. se pluris æstimare, addiditg; decem milla. & 25: 17. Et merito laude dignum

censetur illud Scevolæ factum apud qui cum postulaffet, ut Ciceronem, fibi fundus, cujus emptor erat, semel indicaretur, idque venditor ita fecisset, dixit

4. Æqualitas in eo de quo agitur, in hoc consistit, ut etiamsi nec celatum quicquam sit quod dictum opportuit, nec plus exactum quam deberi putabatur, in re tamen deprehendatur inæqualitas, quanquam sine culpa partium, puta quod vitium latebat, aut de pretio errabatur, ea quoque sit resarcienda, & demendum ei qui plus habet, reddendumque minus habenti: quia in contractu id utrinque propositum aut suit, aut esse debuit, ut uterque tantundem haberent. Lex Romana hoc constituit, non in quavis inæqualitate, minima enim non persequitur, imo & occurrendum censet multitudini litium; sed in satis gravi, ut qui dimidium justi pretii excedit.

Quamvis jus naturæ non postulet ob qualemcunque etiam exiguam læsionem contractum rescindi, attamen cum exigua læsio etiam læsio sit, idcirco juxta legem naturalem, qua præcipitur, ne alterum lædamus, corrigenda & reparanda est, si emp.

tor id requirat, nontamen ob exiguam læsionem venditorem interpellare debet. Quanta autem hæc debeat esse læsio, Judex æstimabit, vel vir bonus ex ipsa pretii magnitudine & rei valore, secundum id quod æquum esse ipsis recta ratio dictat.

est ex jure civili, & ne nimium multiplica- tuit.

Ut autem tunc demum rescindatur, quan-do quis læsus ultra dimidium veri pretii, contractus rescinderentur, constitui po-

s. Æqualitas etiam spectatur in Contractibus beneficis non quidem omnimoda, sed ex suppositione ejus quod agitur, ne quis damnum sentiat ex beneficio: ob quam rationem mandatarius indemnis præstari debet a sumptibus factis & damno, in quod ex causa rei mandatæ incidit; & commodatarius rem resarcire tenetur si perierit: nisi & apud dominum omnino peritura suisset. Depositarius hic non tenetur si res periit, quia nihil recipit præter fidelitatem. In pignore, ut & locato, media via sequenda est, ut qui rem accepit nec de casu quovis teneatur ut commodatarius. & majorem tamen diligentiam quam depositarius præstare debeat.

suscipitur, quodq; in ea præsumitur esse debere. Mandatarius, est qui gratis alterius negotia ipso requirente & committente. expedienda suscipit. In hoc Contractu, qui mandatum dicitur, uti summa cum fide & industria versandum est, (quippe cum nemo fere nisi amico, & de quo optime fentit, mandet) ita, contra, mandatarius indemnis præstari debet, i. e. recipere a mandante compensationem impensarum quas in rem fibi commissam fecit: nam de hisce recipiendis tacite pactus intelligitur, dum nihil nisi operam, industriam & fidem gratis promisit : ac durum foret studium alicui nimis onerosum reddere. Idem quoque dicendum videtur de damno, in quod quis ex causa mandati incidit, & quod ex ipfa re mandata profluit. Commodatarius is dicitur cui rei nostræ usum gratis concedimus : Atque hic contractus qui commodatum vocatur, his fere legibus constat. Ut quis rem commodatam sollicite & summa cum diligentia servet tractetque;neque ipsam ad alios usus adhibeat, aut ulterius quam commodans concessit : ac illæsam, & prout accepta fuit restituat, nisi quan-

Ex suppositione i. e. pro natura rei que pus fuerit concessa, & interea dominus eam valde indigere incipiat, ex casu aliquo tempore commodationis factæ non præviso, repetenti eadem citra tergiversationem erit restituenda. Quod si autem res commodata casu fortuito & improviso citra omnem commodatarii culpam perierit; ejus æstimatio non eritsolvenda, ubi eadem apud dominum quoque peritura fuerat : Hoc enim casu nihil per commodatum domino abest, idem enim abfuturum fuisset, si penes dominum mansisset. Alias æquum videtur commodatarium æstimationem rei præstare, quippe quam dominus amissurus non fuerat, ni adversus alterum benignus fuisset: Nemo autem ex sua benevolentia & benignitate damnum sentire debet. Vice versa, si quid utilium aut necessariarum impensarum in rem commodatam factum sit extra eas, quæ alias ufum rei regulariter comitantur, id a domino refundendum erit. Depositarius est cujus fidei rem noîtram, aut ad nos quocunque modo spectantem committimus, ut eandem gratis custodiat. In hoc contractu, qui depositum nominatur, requiritur ut res concredita diligenter custodiatur, & quantum per ordinarium ulum eidem decessit ; docunque deponenti placuerit restituatur, hoc quippe commodans gratis concessisse nisi ea restitutio domino aut aliis noxia sit intelligitur. Quod fi res ad certum tem- futura. De gradu autem diligentiæ in depolito

niter traditur sufficere vulgarem diligentiam, quæ dolum & latam culpam excludit; idque tum quia hic contractus deponentis tantum caula initur, ejufque apud quem deponitur nulla hic utilitas versatur ; tum quia ipfe culpa non vacat qui homini diffoluto rem suam concredidit : Et ob posteriorem hanc rationem in deposito a culpa excufatur, qui in eo custodiendo ad fuum modum curam præstiterit, seu e. andem quam in rebus suis solet, licet illa satis remissa sit. Exactissima tamen quandog; cura est adhibenda, non solum quando de ea expresse fuit conventum, sed & ubi rei depositæ conditio id requirit, puta si sit pretiosissima aut si ex ea omnes alicujus fortunæ dependeant. Neque licebit re deposita citra consensum domini uti, siquidem ea ullo modo per usum fiat deterior, aut domini intersit, ne ea conspicia- sunt resarcienda.

:117

m

m

is

ei

er-

G-

e- .

ut

15,

6-

Ca uo

VI-

em m-

tra

Cem

at :

um fu-

lias

ati-

nus um

be-

tire aut m-

u-

do-

eft

uo-

,ut

tu,

res

an-

ur,

fit

in

lieq.

deposito custodiendo adhibenda, commu- tur. Ac si quis hoc ausus fuerit, quavis pericula in quæres ob usum incidit, præstabit. Sed nec licebit rem depositam exuere illis vinculis aut receptaculis quibus a deponente fuit inclusa. Cum autem valde turpe sit, & fædius furto depositum abnegare: tum id multo est turpius, si quis inficiatus fuerit depositum miserabile seu quod ob periculum incendii, ruinæ, tumultus deponitur vid. Exed. 22. 7, 8, 9. Levit. 6. 2. vicissim a deponente sumtus in rem depositam tacti sunt refundendi. In Pignore & Locato media servanda est via, quia in his Contractibus utriufque versatur utilitas: In utroque etiam custodia præstatur, qualis in rebus propriis debetur, quia a debitore vel conductore tradita accipitur & quidem restituenda suo tempore, ideoque interim custodienda: nec non damna per dolum aut latam culpam data

6. Menfura ejus quod res quæque valeat maxime naturalis est indigentia: quod maxime observatur in permutationibus rerum apud Barbaros: Voluntas etiam hominum, quæ rerum domina est, multas res magis desiderat quam sunt necessaria. Nec non evenit ut res maxime necessariæ minoris sint propter copiam. Hinc fit, ut res tanti æstimetur, quantum pro ea communiter offerri aut dari solet. In communi autem illo Pretio Ratio haberi solet Laborum & expensarum mercatorum; soletque mutari ex copia & inopia ementium, pecuniæ, mercium, ob damnum consequens, lucrum cessans, affectum peculiarem, aut si res in gratiam alterius vendatur ematurve, alioqui non vendenda aut emenda.

omnes res ejuidem effent naturæ, nec eundem usum humanis necessitatibus præberent, nec cuivis ista rerum copia adesset, quam ad usus suos desideraret, mature inter homines receptum res invicem permutare. Sed quia sæpissime contingeret, ut res disparis naturæ aut ulus essent transferendæ; ne alteruter ejusmodi permutatione læderetur, necessum erat conventione hominum rebus assignari aliquam quantitatem, juxta quam res invicem comparari exæquariq; possent, Quod itidem con-

Post introducta rerum dominia, cum nec tingit circa actiones, quas in aliorum ufum non gratis adplicare placuit. Ea quantitas nomine pretii venire solet. Dividitur pretium in vulgare & eminens. Illud spectatur in rebus, & actionibus seu operis in commercium venientibus, quatenus usum aliquem & delectationem hominibus afferunt. Hoc autem cernitur in Numme, quatenus is omnium rerum & operarum pretium virtualiter continere, & communem iisdem mensuram præbere intelligitur.

Clarissimus Puffend, statuit a Gretie perperam constitui indigentiam fundamentum pretii in fe, nam, inquit, bae ratione detraheretur pretium rebus superflue veluptati inservientibus, quibus tamen luxuria mortalium immensa sæpe pretia fecit. Indigere autem non ni si ilis rebus dicimur quibus citra grave incommodum carere nequimus. Verum nimis arcta fignificatione accipereture Indigentia fi ad necessitatem stricte dictam restringeretur; indigere enim satis proprie dicimur omni eo quod nobis comparare cupimus, tum auod ad vitam tuendam necessarium est, tum etiam quod ad pompam, voluptatem & ostentationem pertinet. Unde parum referre videtur, utrum cum Gretio statuamus indigentiam pretii mensuram & fundamentum,an cum Puffend. dicamus quod consistat in aptitudine illa rei vel operæ qua aliquid mediate aut immediate conferre potest ad vitæ humanæ necessitates & ad eandem commodiorem aut jucundiorem reddendam. Sic res nullum plane uium præbentes nullius pretii folemus vocare: Dantur tamen res quædam vitæ humanæ utilissimæ, quibus nullum certum pretium impositum, Res, e.g. Dominio vacuæ & quæ ad permutationem sunt ineptæ, & a commercio sepositæ, quales sunt superiores partes aeris, coelestia corpora, liber homo, res sacræ, &c.

In statu naturali extra civitatem quarumvis rerum pretia ex conventione contrahentium determinantur : illis namque liberum est alienare aut acquirere quæ velint, nec communem habent dominum qui eorum commercia moderetur. In civitatibus autem duplici modo pretia rerum definiuntur, uno per legem, & vocatur pretium legitimum, quod regulariter cum justitia & æquitate congruere præsumitur, ita ut in puncto consistat, nec latitudinem habeat, sed quantulocung; excessu injustitia committatur. Quare quando in gratiam emptorum il ud taxatur, vendiotri non licet ultra exigere, quamvis si velit, & lex non prohibeat, id quod plerumque fit in gratiam aliorum mercatorum, possit minus accipere: altero per communem hominum æstimationem & judicium, accedente confensu corum qui inter se contrahunt, & hoc vocatur commune pretium feu na-

turale, & habet aliquam latitudinem, intra quam plus minusve potest exigi & dari, seu res tanti æstimatur, quantum pro ea communiter auferri aut dari solet. Ita ut pretium vulgare commode subdividatur in

0

9

f

d

ti

P

al

n

fa

n

Pe

di

af

ni

&

lu

ip

tat

tu

pr

no

til

10

Sc

tu

At

CO

no

di

ve

Et

fla

tra

legitimum & commune.

Causæ cur unius & ejusdem rei pretium nunc intendatur, mox imminuatur variæ funt; ad intensionem pretii inprimis facitRaritas, & ambitio mortalium præcipue æstimans, quæ cum paucis habet communia, & contra vile est, quicquid intra cujusvis suppellectilem cernitur. Res quotidiani usus, & quæ potissimum spectant victum, amictum & arma, præcipuam pretii fui intensionem nasciscuntur, quando Raritas conjungitur cum necessitate, ut fieri solet in Annonæ caritate, obsidionibus, &c. Pretia rerum artificialium intendi folent ex fubtilitate & elegantia Artis, ex fama Artificis, interdum propter prioris possessoris præstantiam. Operarum & Actionum pretia intendit earundem difficulas, dexteritas, utilitas, necessitas, agentium raritas. Operæ quædam nobiliores sunt, quia iis præstantur ea quæ æstimari non possunt, sic emis a medico rem inæstimabilem vitam ac valitudinem bonam : a bonarum artium praceptore studia liberalia & animi cultum. Itaque his non rei pretium, sed operæ solvitur, quod a rebus suis avocati nobis vacant, honorarium non meriti, sed occupationis suæ ferunt. Præterea in communi prætio solet haberi ratio laborum & expenfarum, quas communiter mercatores faciunt; extraordinariæ huc non pertinent, quando forte mercator in advehendis rebus morbo correptus, multum impendit in medicos, &c. Sic superflux non aftimantur; Operæ famulorum, quos conducere necelle habent considerandæ. Item longitudo ac periculum itineris, diversus pecunia & mercium valor in diversis locis. Qui vendunt merces minuatim, plus posfunt exigere, quam qui in magna copia, Paucitas ementium & pecuniæ, mercium autem abundantia, & quando merx quærit emptorem, pretium minuit; comra, ementium & pecuniæ copia & mercium raritas pretium auget. Habetur etiam ratio lucri cessantis, quod ex pretii solutione di-

lata aut anticipata nascitur. Aliquando denique certa aliqua res non in universum, sed a singulis magni æstimatur ex peculiari affectu, puta quod ille, a quo ista in nos profecta est, maximi a nobis fiat, exprimendog; ipsius affectui nobis data sit, aut quod eidem adfueverimus, aut quia infignis casus sit monumentum, aut ejusdem ope magnum malum declinaverimus, aut quia a nobis metipsis confecta sit. Quod folet vocari pretium affectionis, Verum observandum, non debere pretium rei intendi ex affectu emptoris, aliæ nisi causæ pretium intendentes concurrant. Ratio Duplex est. 1. A posteriori, quia ex ejusmodi augmento summa quandoque proflueret iniquitas, quoniam fic posles esurienti & fame presso, vendere immenso pretio panem unicum. 2. A priori, quia nullus potest vendere quod suum non est; sed affectus vel utilitas non est ulla ratione venditoris. Potest tamen pretium intendi ex affectu venditoris, modo hunc emptori fignificet : privatio enim hujusmodi affectus & æstimationis, est aliquid æstimabile, veluti lucrum cessans, & damnum emergens apfi venditori.

u

n-

ut

in

ti-

ur

is

CI-

m-

tra

les

ec-

u-

ur,

ita-

ob-

ali-

an-

um

am.

ea-

ne.

uæ.

itur

is a

rali-

ræ-

um,

fol-

V3-

upa-

nuni

ex-

ores

nent,

ebus

it in

man-

icere

lon-

pe-

pof-

opia, cium

uærit

m ra-

ratio

ne di-

Cæterum postquam a primæva simplicitate mortales desciverunt, & varia quæstus genera introduxerunt; facile fuit deprehenfum, folum illud vulgare pretium non fufficere expediendis hominum negotiis, & gliscentibus commerciis. Nam tunc Iola permutatione commercia constabant, & opera aliorum locari aliter, quam mutua opera, aut re tradita non poterant. Atqui postquam tam varia desiderare ad commoditatem aut voluptatem capimus, non fane in proclivi fuerat cuivis ejulmodi res possidere, quas alter suis mutare vellet, aut quæ alterius rebusæquivalerent. Et in civitatibus cultis, ubi cives variis statibus distinguuntur, complura hominum

genera dari necessum est, que si simplex illa rerum & operarum permutatio vigeat, vitam plane non tueri, aut ægre queant. Hinc plerisque gentibus queis amplior vitæ cultus arridebat, visum fuit conventione quadam pretium eminens certæ rei imponere, ad quod caterarum rerum pretia vulgaria exigerentur, et in quo eadem virtualiter continerentur. Adeo ut interven niente illa re quamfibet rem venalem quis fibi comparare, et quævis commercia et Contractus commode posset exercere. Hunc ad finem plerifq; gentibus placuit adhibere metalla nobiliora, et non admodum frequentia. Nam et illa substantiæ sunt valde compactæ, sic ut usu non facile deteri queant, et divisionem in plurimas minutas particulas admittant. Nec minus custodiæ et tractationi eadem funt habilia et propter raritatem multis aliis rebus 2quivalere possunt. Etsi quandoque ex neceffitate, et apud quasdam gentes ex defectu metallorum, aliæ res in vicem nummorum fint adhibitæ. In civitatibus porro valorem nummi definire, est penes summos imperantes; et inde publica signa eidem solent imprimi. Est tamen in eo definiendo respicienda communis gentium vicinarum, aut quibuscum commercia nobis exercentur, astimatio. Alias enim, si nimis magnum nummis fuis valorem pofuerit civitas, aut, si materiam eorum rite non temperaverit, commercia civium suorum cum extraneis, quæ quidem sola rerum permutatione absolvi non possunt, valde sufflaminabit. Et ob eam ipsam causam non temere in valore nummorum fieri debet mutatio, nisi summa Reipub, necessitas id exigat. Etsi gliscente auri, argentiq; copia paulatim nummorum valor in comparatione ad pretium fundorum, et que inde dependent, soleat velut ultro decrescere.

7. In venditione & emptione in ipso Contractus momento transfertur dominium, etiam sine traditione: Si vero actum sit, ne statim transeat, obligabitur venditor ad dandum dominium, a tque interim res erit commodo & periculo venditoris. Si res bis sit venterim res erit commodo & periculo venditoris.

dita

dita. ea venditio valebit quæ in se continet præsentem dominii translationem, per eam enim facultas moralis in rem abiit a venditore.

Emptio Venditio definiri poterit Contractus consensu constans de re acquirenda pro certo pretio. Diximus supra in anot, ad Sett. 1. Cap. 6. h. l. voluntatem dominium transferre, et traditionem que lege civili requiritur, esse voluntatis effectum tantum et sequelam, quæ facultatem utendi et fruendi re tribuit. Idem summa cum ratione pronunciat Author de Contractu venditionis et emptionis, in quo scil: Dominium tranfit ab uno in alium, et per consequens consensu constare et perfici dicendus est. Unde traditio hic non considerari debet, tanquam dominii transferendi necessarium requisitum, sed potius ut certum indicium et testimonium ex quo perspicue innotescere possit voluntas domini rem suam alienare volentis. Præterea si naturaliter ad Dominii translationem traditio necessaria effet, nunquam fine traditione fieret ulla translatio, quod tamen aliter se habere multa docent; ut in dote post mortem mariti, ad uxorem reversa; in legatis, in mortis causa donatione, or. Hac ita obtinent, nisi aliud actum inter contrahentes; quippe si venditioni adjectum ne prius transeat Dominium, antequam res tradita fuerit, voluntati partium erit standum; pacta enim adjecta dant legem contractibus. In venditione simplici, ubi statim ipso Contractus momento Dominium transire pla-

cuit, videtur æquitati magis congruum! ut res sit periculo emptoris, ac fructus ad eum etiam pertineant: Quid enim magis naturale, quam ut res pereat domino suo, & ut incommodum patiatur, ad quem rei commodum pertinet. Quod si emptioni additum, ne statim dominium transcat, res interim erit commodo & periculo venditoris, i. e. si fructum faciet, is erit venditoris, si deterior fiet, de pretio decedit; Mens enim contrahentium præsumi debet talis fuisse ut contractus perfectus non sit, nisidato pretio & translato dominio; ex Contractu autem imperfecto Dominium non transit, sed manet penes venditorem. Si res bis sit vendita illi addicitur, non qui prior contraxit, sed qui per traditionem dominium accepit : Ratio est quia hic fortius jus, in re scil: habet, cui jus ad rem semper cedere debet. Cæterum objicit hic Zieg. si ipso Contractus momento transfertur dominium, quæ est Hypothesis Grotii, quorsum hic faciet Traditio? Sic enim potius ex mente Gretii ex duabus venditionibus semper & ubique prior erit valida, quippe per quam dominium jam est translatum. Respondemus, Grotium intelligi posse de eo casu ubi emptioni lex addita, ne nisi per actualem traditionem dominium transferatur.

8 Monopolia non omnia cum Jure Naturæ pugnant: Nam possunt interdum a Summa Potestate permitti justa dè causa & pretio constituto: Cujus rei exemplum nobis illustre præbet Josephi Historia, cum is vice Regia Ægypto præesset. Potest & a Privatis institui, æquo duntaxat compendio. Qui autem de Compacto id agunt, ut res supra Pretium id quod summum nunc est in communi pretio vendantur, aut vi, aut fraude impediunt ne major copia importetur, aut ideo Merces coemunt, ut vendant Pretio quod tempore traditionis iniquum sit, injuriam saciunt, at-

que

n

m

10

pell

bon

reru quat

pend

quai acci

trahe

temp duz

lent.

que eam reparare tenentur. Quod si alio modo impediunt invectionem Mercium, aut ideo coemunt ut pluris vendant, pretio tamen pro temporis ratione non iniquo, faciunt quidem adversus Charitatis normam, sed proprie jus alterius non violant.

Monopolium dicitur, Quoties unus vel pauci ex composito ad sese redigunt Jus mercis vendunde: Quod tum demum permittit lex naturæ quando facit ad utilitatem Reip. vel saltem ad ejus detrimentum non tendit. Sic, si is qui solus emit paratus sit aliis vendere æquo pretio, licet illi non possint libere emere a quo velint, tamen hoc impedimentum naturæ focietatis contrarium non est, cum ipsorum non intersit a quo emant, quod ad desideria naturæ attinet. Qui autem vi & fraude monopolium habere conantur, & de iniquo conspirant pretio, peccant contra justitiam, & restituere obligantur juxta mensuram excessus justi & legitimi pretii, rerum enim pretia non pendent ex libidine & privata

a-& ei

ni

es

is,

fi

e-

u-

la-

n-

on

Si

qui

nem

hic

rem

nto the-

tio?

bus erit

jam

lex nem

Jam

a &

tofe-

& a

om-

c est

t ne

dant

, at-

mercatorum authoritate, sed vel ex superioris taxatione, vel ex communi æstimatione, bon: De absque conspiratione & dolo inita, spectata caritate & copia mercium, emptorum & venditorum, cæterisque circumstantiis. Quare is qui suo consilio causa est cur aliquis supra id pretium solvat, est illi causa damni injusta, & proinde ad restitutionem tenetur. Huctamen non referendi videntur illi qui ex solertia negotiali plures merces coemunt, ut data occalione, pluris, pro temporistamen ratione non iniquo pretio vendant, non enim jus alterius proprie sic dictum violant, i. e. non committunt id de quo quæri quis apud magistratum, aut magistratus vindicare pos-

9. Pecunia naturaliter recipit functionem non in materia sola, nec in speciali appellatione aut forma; sed in genere magis communi, qua comparatur ad res omnes, aut maxime necessarias. Quæ æstimatio, si aliud non convenerit, facienda erit tempore ac loco solutionis.

Functionem recipere, est alterius loco & vice fungi, commutari vel pati ut alia pro alia, & aliud pro ea, & ipfa pro alio detur. Materia, ut aurum pro argento, & vicissim. Appellatione aut forma, ut denarii pro sestertiis, modo summa præstetur quocunque genere bonæ monetæ Magis communi, latius patente rerum commutabilium vel promercalium. quatenus illis æquatur, & pro illis vel expenditur vel accipitur : Que aftimatio, &c. quantum autem pro quaque expendi vel accipi debest, nisi quid speciale inter contrahentes cautum fuerit, colligendum ex tempore quo folvimus & loco: nam hæ duz circumstantiæ pretia rerum variare solent. Vulgare est JCtorum traditum mutaconsistit in valore a magistratu imposito, redditionem faciendam secundum valorem, qui est tempore solutionis: mutata autem bonitate intrinseca, que consistit in certa materiæ quantitate, solutionem faciendam secundum tempus contractus. Sed verior videtur eorum sententia quæ hujus distinctionis nulla habita ratione, externum tantum nummorum valorem considerandum volunt tempore ac loco solutionis, quoniam in nummis non corpus, sed potestas, non substantia sed valorspectatur. Adeque omnem mutationem cedere sucro & damno debitoris.

10. Locatio & Conductio proxima est venditioni & emptioni, iisdemq; Regulis consistit; respondent enim pretium pensioni sive mercedi, & Rei dominium facultati utendi. Quare sicut res domino perit, ita naturaliter sterilitas & alii casus qui usum impediunt damno sunt conductoris; Locatorque jus habebit ad pecuniam promissam, quia ipse facultatem utendi tradidit, qua eo tempore tantum valebit.

Locatio conductio est Contractus consensu constans de re utenda vel facienda pro certa mercede:bonæ fidei non facimus mentionem, quia hæc distinctio non est juris naturalis, sed civilis, in foro enim conscientiæ omnis contractus bona fide constare debet. Quamvis autem, ut vult Cl. Author, Locatio conductio fit venditioni & emptioni proxima, volunt tamen plurimi magni nominis JC. eas in casus præstatione differre; ita, ut in emptione casus pertineat ad emptorem, in conductione vero ad locatorem, hac scil: ratione innixi, quod sicut in venditione ipfa res, ita in locatione usus rei vel facti transfertur. At uti ubi nulla res adest quæ venditur, frustra est omnis venditio, ita frustra est locatio ubi nullus est usus: æquitas enim quæ in Contractibus bonæ fidei attenditur, non dictat ut solvatur pensio pro bonis quibus uti & frui quis non potuit. Quare si nullus sit usus, nulla debetur merces, si aliquis sit usus aliqua debetur merces: Ita, ut ex boni viri arbitrio pro circumstantiarum diversitate judicium ferri debeat de mercedis remissione. Verum hic media sequenda est via, & jus strictum ad æquitatis normam reducendum. 1. Igitur si res locata citra conductoris culpam plane perierit, ex eo tempore ad mercedem seu pensionem non amplius teneri videtur: Quod si res locata certum ac definitum habeat usum uti domi-

nus eam præstare debet, quo ei usui sit idonea: ita si illa detrimenti quid ceperit, conductor de pensione detrahit, quan. tum usui rei decesserit. Sed si rei locata proventus sit incertus, & aliquid alex contineat, utiexuberans proventus conducto. ris lucro, ita malignus ejusdem damno est : nec stricto jure de pensione ob sterili. tatem quidquam detrahendum; præsertim cum unius anni sterilitas alterius ubertate soleat pensari. Nisi casus, qui proventum interceperint, rariores fuerint, & de quorum alea in se suscipienda conductor minime cogitasse præsumitur. Hos enim ad pensionem minuendam aut remittendam valere utique æquum est. Cæterum uti qui rem aliquam alteri locavit, przstare tenetur, ut ipsa usui sit habilis, impensasque necessarias tolerare: ita conductor ad boni patris-familias modum eadem uti, & quæ ipsius culpa perdita suerunt restituere debet. Et qui opus saciendum conduxit, quod fua culpa corruptum est, itidem præstat. Qui momentaneam suam operam alicui locavit, ubi eam quocung; calu præstare impeditus fuerit, mercedem petere non potest Sed qui continuam alicujus operam conduxit, ubi is morbo aut alio casu per modicum tempus ad operam inutilis f. erit factus, inhumaniter ipsum vel plane sua functione dejicit, vel de pensione quid eidem detrahit.

tı

CI

m

m

fe

te

110

pe

er

da

in

pı

Vie

fea

fien

fusceptio, & locator pluribus se in solidum singulis obstrinxerit, poterit de singulis mercedem pacisci, quamab uno exigeret ubi lex non obstat: quia quod illa opera secundo quoque utilis est, extrinsecum

extrinsecum est contractui qui cum primo est initus, neque respectu primi quidquam minuit de æstimatione.

Verum cum alicui tantum folvitur ab uno, quanti opera ista in se est, respectu cæterorum quibus eadem simul ita prodest, ut tamen non laboriosior existat, quam si uni duntaxat adhibeatur, tanquam res innoxiæ utilitatis æstimari poterit, quæ præstantem non gravat, alteri vero prodest : Quia tamen durum videtur, ut ille, qui mercedem folidam promisit, solus oneretur, cæteris immunibus, æquum erit, ut huic cæteri ratam partem mercedis contribuant. Inde frequens est, ut quando ego, v.g. navem folus conduxi, me invito locator non possit alios recipere ; at si ego quosdam velim admittere, mihi commodo id cedat. In artificiis tamen, quæ ex paucitate artificum, & raritate æstimationem capiunt, recte quis ab fingulls solidam mercedem stipulari poterit, etsi eadem opera plures informare queat: Nam ejusmodi artes pluribus communicatæ vilescunt Ergo licet opera mea pluribus simul adplicata mihi non sit laboriosior; id tamen recte imputare possum, quanti scientia mea pluribus communicata mihi deinceps minoris

12. Circa mutuum quæri solet, quo jure vetitæ sint Usuræ? Et quæ in negativam partem adieruntur Argumenta, talia non videntur ut assensum extorqueant : Nam quod de mutuo dicitur gratuitum esse; tantundem & de commodato dici potest: cum tamen pro usu rei pretium exigere illicitum non sit. magis urget, quod suapte natura sterilis est pecunia: nam & domos, & res alias natura infæcundas hominum industria fructuosas fecit. Imo Jus illud pecuniam non reddendi nisi post longum tempus est aliquid æstimabile: minus enim solvit, qui minus tempore solvit. Sed quicquid de hac re sentire libeat, sufficere nobis debet lex a Deo Hebræis data, quæ vetat Hebræos Hebræis pecuniam dare fœnori, eaque Christianos, quoq; obligat : illud enim honestum est, quamvis in se non debitum necessario. dam autem ad usuræ speciem accedunt, cum tamen pacta sint alterius generis: ut de damno & lucro cessante repensando, de impensis reddendis, de periculo amittendæ sortis cautiones gibus etiam humanis permissas exigere usuras, siquidem vere stant intra compensationem ejus quod abest aut abesse potest, non pugnat cum naturali aut divino jure.

Ex ultimis hifce verbis parum abesse solutam in compensationem lucri cessantis, aus

videtur Grotius, quin in eorum castra tran- emergentis damni. Per sortem hic intelligifeat, qui uluram tanquam juri divino & na- tur pecunia fænori sive ad usuram data. turali conformem propugnant ; etenim Quodautem Ufuræ, si scil: modum legitinihil aliud iis usura fignificat, quam Acces- mum non excedant, nihil habeant æquitati sienem quandam ex pracedente patto ultra fortem naturali repugnans, vel hinc manifestum

0ioicut um ad quæ

ui fit

cepe-

uan-

catæ

conuctoamno eriliertim ertate oven-& de uctor

ittenterum , przis, imconım eaa fuefacienuptum

enim

n fuam ocunq; cedem n alicubo aut operam ipfum

ineris erit,

de pen-

et ubi is est, **fecum**

videtur, quod ex mutua caritate oriantur, scil: alter beneficium mutui de suo concedit, alter benefactori partem lucri inde secuti sine damno suo largitur. Sic, si Mercator e. g. non inops, ut ex licita Negotiatione superlucretur, accipiat mutaum, & usuram promittat, vice partis futuri lucri; nemo dixerit creditorem non posse stipulari, & recipere hujusmodi usuram, nihil quippe hic exigit, quam quod bona fide a se exigi vellet in eadem necessitate deprehensus; quod convenit cum Christi dieto, Kades Sexers iva wetweis univoi andeman, ni unes moiels au loss oposos Luc. 6. 31. Præterea nulla ratio reddi poterit, quamobrem quis gratis credere debeat ei qui eo animo pecuniam mutuo lumit, ut rem luam augeat, quin potius injustus foret, si quis pecunia mea rem suam egregie augeat, me vero in partem lucri non vellet admittere: nam ipse interea excludor ab illo lucro quod pecunia mea mihi parari poterat, si eandem in proprios usus convertissem. Quemadmodum itaque alteri facultatem dedi mea pecunia lucrum faciendi, ita nec mihi illicitum, ut ipse ex eadem quid emolumenti capiam, quod alter mihi præstare debet jure æqualitatis inter ejusdem societatis membra servandæ, ne cum alterius damno fiat locupletior. Denique quum homo homini natus sit, atque nemo sibi soli quoque sufficiat, sed indigeamus omnes mutuo subsidio, quo perpetuo invenire possimus illos, qui juvare nos velint mutua pecunia, qua opulentiores sæpius indigent quam tenuioris conditionis homines, arlidage loco moderatas ufuras mutuanti solvere convenit; ut non una modo vice, sed quoties necessitas laboranti familiæ nostræ incumbuerit, tales invenire possimus qui mutua pecunia præsenti nostræ necessitati succurrere velint. Unde concludere licet humanæ societatis summopere interesse ut ejusmodi usurarum perceptio stabiliatur, quo commodius unumquodque ejus membrum non tantum necessitatibus suis succurrere possit, sed etiam vitam magis commode transigat.

Argumenta adversariorum huc breviter redeunt; Unusquisque non magis suum quam socii commodum augere & tueri natura jure obstrictus est, arctiori vero vinculo quis socio alligatur in necessitate conculo quis socio alligatur in necessitate conculo quis moci quacunq; ratione opem fer-

re tenetur, inprimis quoties id fine fuo gravi incommodo fieri possit Quamobrem amicorum omnia opportere communia effe, vetus est proverbium, i. e. quorum proprietas & usus omnibus patet; Quis autem pro rei usu pendet aliquid ? vere enim, amicis proprium nihil, &c. Respondemus omnia of. ficia quæ aliis grocung; titulo vel nomine debemus, ita debent temperari & gubernari, ne nobis metipsis noceamus; Ordinata enim charitas incipit a feipso. Si quisq; sui ipsius curam abjiceret, & socii commoditati, nec non utilitati inserviret, nihil in societate fixum esset aut permanens nemo quippe fibi quid posset adquirere, quin alius dominium & usum ejus ab altero petendi facultatem haberet, necessitate exigente, idq; mutuæ dilectionis, focietatis & cognationis naturalis prætextu. Itaq; si mea quis indigeat pecunia inopia oppressus, tenebor quidem ipsius necessitatem ejusdem usu sublevare, sed ita tamen ne ipse egeam; cum summa amicitiæ sit amicum sibi æquare; utriq; simul consulendum est; Dabo egenti, sed, ut ipse non egeam; succurram perituro, sed ut ipse non peream: quod tamen facile eveniret, li quis pecuniæ suæ usu aliorum necessirati succurreret, nec reciperet fructum, quo posset uti ad tuendum ac sustentandum seiplum; quippe postquam commercia inducta & pecunia res omnes æstimari cæperunt, vix se tueri potest qui caret pecunia: Quamobrem ab eo tempore, sicut aliarum rerum, sic etiam pecuniæ fructus esse cepit in usu. Argumentum Secundum desumunt a Sterilitate pecunia, quum enim, inquiunt, sit res sterilis, quippe quæ ne quidem per centum annos in arca recondita fructiom paritura sit, idcirco iniquum videtur, ut quis qui modico tantum tempore ea usus fuerit, nomine illius usuras pendat. Resp. etsi nummus unus aiterum non gignar, tamen postquam idem in pretium eminens fuit collatus, redditur mediante hominum industria fæcundiffimus, comparatis eo rebus, naturaliter & civiliter fructiferis. Huic conveniunt verba Authoris ad comma 35. cap. 6. Luc. Dicitur pecunia sterilis natura, non quod jus natura illud pracipiat, sed qued heminum industria, non ipla natura, tali fructui originem

cujus tamen pensiones inique a domino percipi nemo dixerit. Nec ob id alienam industriam nobis vectigalem reddimus, sed in partem lucri honesti tantum venimus, quod nostra etiam opera alter sibi acquisivisse videtur, quia occasione pecuniæ mutuatæ lucrum id ipsi accessit. Sed ulterius, tertio argumentantur. Quod in contractu ufurario id venditur quod non est; usus sortis ab ipla sorte seorsim æstimari nequit; Pecunia vero quæ jam in ufum fuum conversa & consumpta, nullum magis usum præbet, & proinde pro usu nihil exigere opportet, sed sufficit si resipsæ in suo genere restituantur. Resp. Proprie quidem rerum fungibilium non esse usumfructum ab illarum substantia distinctum; ex eo tamen non sequi, Ergo Jus consumendi rem fungibilem cum obligatione post intervallum eam in suo genere restituendi, non est aliquid pretio æstimabile: nam habet id omne mutuum, ut non nisi post intervallum sit restituendum : occasio enim & facultas proximo subministrata, pecuniam nostram in rem suam vertendi, & censum suum ex ea augendi, est aliquid, nec injustum videri potest cuiquam, Creditorem in partem aliquam istius compendii & lucri venire.

uo

m

us

&

rei

70of.

ne

er-

di-

Si

cii

et,

ens

re,

al-III-

10-

tu.

pia ·ffi-

ta-

tiæ

fu-

non

ple

ret,

rati

quo

fe-

in-

cæ-

cu-

cut

Etus cun-

um

ppe

arca 0 i-

tanlius

inus

n ired-

cunliter

iunt

Luc.

5 11A-

indu-

nem rilis, cujus

Ultimum, quod & omni Exceptione majus videri volunt Argumentum, ex Scriptura Sacra depromunt contrariæ Sententiæ Patroni; viz ex 22 Cap. Exed. Commate 25. & Deut. 23. Comm. 19, 20. Refp.

Hanc Legem omnino Civilem fuisse, quam ea ferret Respublica constans ex hominibus æquatorum Patrimoniorum, per fortes agri unicuique concessas. Itaque Hebræis alienigenis fœnerari licuit. Imo idem ille Textus Deut. 23. quam pro se facere putant, a nostris partibus stat, nam dum ibi prohibemur fratri nostro fœnerari, licitum fit fænerari extraneo. Quod si vero fænus per se injustum esset, & moraliter malum, in extraneum non magis licuisset quam in fratrem. Sed præterea hæc Lex, ut ex ipso Textu colligi poterit, proprie spectat ad eos qui propter ægestatem mutuum petunt, non qui sui commodi & lucri causa. Ubi vero Scriptura in quibusdam aliis locis Usuras prohibet, & damnat, intelligi debet de Usura mordaci, immani, mergente, trucidante; quæ prohibitio vel fundatur in conditione Personæ, Pauperis scil: Levit. 25. 35. vel conditione ipfius Usuræ, quæ non tam compensatoria, quam quidem supra modum lucratoria & mordax fit. Cæterum apud Judæos non tantum in usu fuisse modestas & civiles Usuras, sed etiam a Christo Domino probatas, inferre licet ex Parabola Matth. 25. 27. Edis or of banen to depute by me tois Tex-TECTAIS E ENDAY ET W EXQUITALLU AT TO suer our rong. Quia sub illa similitudine exigit officium spirituale sine improbatione, qualem in aliis Parabolis. quæ ab usu improbo officium illustrabant, solebat adhibere, ut Luc. 16. 8.

15 Contractus avertendi Periculi, quam Assecurationem vocant emnino nullus erit si contrahentium alter rem de qua agitur, aut salvam quo destinabatur pervenisse, aut periisse sciverit: non tantum ob paritatem quam exigit contractuum permutatoriorum natura, sed quia propria materia hujus contractus est damnum sub ratione incerti. Periculi autem hujus pretium ex communi æstimatione petendum est.

Assecuratio est Contractus Periculi avertendi & prestandi, quo quis certa pecunia accepta, in se suscipit Pericula, que subiture sunt

interire contigerit, Affecurator earundem Pretium Dominorestituere teneatur Hujus autem Contractus duo potissimum sunt requisita: Merces in alia loca transportande; ita ut si has Unum, ut Pramium sit aquale Periculo

quod tempore Contractus suscipitur, juxta fiat fine Fraude & Dolo. i. e. ut Eventus communem æstimationem; Alterum, ut rei quæ assecuratur sit incertus.

14. In societate negotiatoria interdum confertur pecunia cum pecunia & opera cum opera, interdum opera & pecunia miscentur, sed in omnibus damnum vellucrum pro rata distribuuntur ει χενιματήν κολ. νωνία ωλειω λαμβανιστι ει συμβαλλομενοι ωλειω. Ut tamen sociorum aliquis lucri sit particeps & immunis damni, id præter naturam societatis est: potest tamen ita conveniri, sine injuria. Nemo tamen damnum sentire potest sine lucro societati enim ita naturalis est communio, ut sine ea nequeat societas subsistere. In Societate autem universorum bonorum non id quod hinc aut illinc obvenit, sed quod probabiliter sperari poterat comparandum est.

In contractu Societatis duo pluresve inter se pecuniam, res aut operas conferunt eo fine, ut qued inde redit lucri inter singulos pro rata dividatur; & si quid damni capiatur, id simili mode a singulus pro rata feratur. In qua Societate, uti officii est fidem & industriam adhibere; ita ex illa intempestive & in fraudem socii discedi non debet. Cæterum Societate soluta quilibet post detractum lucrum aut damnum, quantum intulit, recipit. Quod si autem unus pecuniam aut rem, alter operam contulerit, videndum est quo modo facta sit collatio. Quando enim alterius opera tantum versatur circa istius pecuniam aut rem tractandam aut distrahendam, partes lucri ita definiuntur, prout sese peconiæ ant rei emolumentum ad pretium operæ habet, & sors salva est ac perit ei, qui contulit. Quando autem opera impenditur ad meliorandam rem ab altero collatam, ifte pro ratione meliorationis in ipla quoq; re partem habere intelligitur. Notandum, contractum ea lege citra injuriam contrahi posse, ut Sociorum aliquis fit particeps lucri, sed damnum non sentiat, fiet enim, ut inquit Author, contractus mixtus ex Societate & Contractu aversi periculi five affecurationis, in quo ita fervabitur æqualitas, si tanto plus lucri ferat is, qui periculum in se solus recepit, quanti est ab incertis casuum alios socios in totum

aut ex parte indemnes præstitisse. Alii contendunt necessum non esse ut hic contractus inter mixtos ponatur, sed quod vera Societatis nomine venire possit; quoniam in dicto casu non aliud in lucro esse intelligitur, quam quod superest, pensato omni damno, ac proinde idem ille qui secundum verborum corticem a damni onere videri poterat immunis, tamen interveniente hac lucri cum damno pensatione, damni quoq; communionem reipfa subit. Sed & contingit ut aliqui universorum bonorum Societatem inter se coeant. Hæc quamdiu durat, quilibet fociorum pro conditione sua, & quantum leges frugalis œcor nomiæ ferunt, ex communi massa sumere potest, quæ ad sui suorumq; honestam sustentationem requiruntur. Verum quia multi casus intervenire possunt, ut illis in Societate diutius permanere displiceat, ab initio erit determinandum, quas lucri partes quilibet, Societate soluta, accipere debeat. Ubi monet Grotius hic comparandum ese, non quod hinc aut illine actu obvenit, sed quod probabiliter Sperari potuit ; feu lucri partes ita solere designari, prout speratur ex cujuslibet bonis, aut eorundem accessionibus, multum aut parum proventurum. Nam ea intentione plures sua bona conferunt, ut in partem lucri, quod ex alterius bonis provenit, vocentur.

15 In

15. Iu Societate navali adversus Piratas utilitatis communis est ipsa defensio: interdum & præda. Solent autem æstimari naves & que in navi sunt, atque ex his summa confici, ut damna que eveniunt, in quibus sunt & vulneratorum impendia, ferantur a dominis navium & mercium pro parte quam habent in ea lumma.

Hæc focietas vulgo dicitur Admiralitas, græcis συμπλεια, vel ομοπλεια, quod conjunctim una classe navigetur. Et est Societas navium a diversis dominis vel exercitoribus

ii

n-

bd i-

n-

nere

ni-

med

10æc

on-

cor

ere

fu-

uia

s in

ab

par-

de-

dum Sed parrex ionirum. nfe-

erius

In

quandam classicam cum Hiramo rege Tyriorum iniisse, testentur sacra litera: Quibus autem legibus & præscriptis tales jam innitantur Societates, non melius intelinstructurum ad mutuam defensionem. Cujus ligi poterit, quam si inspiciantur varia efumma antiquitas vel hinc patet, quod Sa- dicta & placita Regum & Rerumpublica. lomonem Regem Hebræorum Societatem rum de iisdem olim & nuper edita.

16. Et hæc quidem quæ diximus hactenus de aqualitate in contractibus observanda Juri naturæ sunt consentanea. Verum ubi nec mendacium, nec ejus quod dictum opportuit reticentia intercessit, inæqualitas rerum in quam consensum est, non attenditur naturaliter, i.e. ex recepto more & consuetudine: cujus introducendæ ratio fuit, ut controversiæ infinitæ ob incerta rerum pretia inter eos qui communem judicem non habent, inexplicabiles, præciderentur, quæ vitari non poterant, si ob inæqualitatem a pactis descedere licuisset.

Ratio dictat omnibus hominibus æqualitatem in singulis actibus observandam, fed vix fieri potest, ut semper definiatur in quo puncto consistat, imo solicita nimis æqualitatis observantia haud parva Societati humanæ pareret incommoda, unde gentes pro certo rerum statu interpretatæ funt hoc præceptum, de aqualitate inomni contractuobservanda, ac censerunt non omnem inæqualitatem corrigendam commer- terveniat.

cia fovendi & pacis conservandæ causa. Huc etiam accedere videtur tacita contrahentium indulgentia, qui cum absolutam æqualitatem scrutari vix queant, modicam ab ea defectionem sibi mutuo condonare videntur. Unde in communem velut fori legem receptum, ut cuique liberum sit quam optima conditione possit emere aut vendere, modo fraus nulla aut dolus in-

CAPUT XIII. De Jurejurando.

1. A Pud omnes populos & ab omni avo circa pollicitationes promissa & contractus, maxima semper vis suit jurisjurandi, adeo ut violatio juramenti, imo cogitatio nuda de violando, gravissimam pœnam etiam posteritati adserre putaretur. Hinc apud Herodotum.

At Juramento qued am est sine nomine proles Trunca manus & trunca pedes, tamen impete magno Advenit, atque omnem vastat stirpemque domumque.

Commentarius.

Per Jusjurandum sermoni nostro comnibusq; actibus circa quos Sermo intervenit infigne accedere firmamentum judicatur: Est quippe illud, Affertioreligiosa, qua divina misericordia renunciamus, aut divinam panam in nos deposcimus nisi verum dicamus. Vel Religiosa Divini nominis assumptio in testimonium & vinculum fidei. Dum autem Omniscius & omnipotens testis simul & vindex invocatur, præsumptio veritatis ideo excitatur, quod nemo temere tam impius credatur, ut ita petulanter gravissimam Numinis indignationem in se deposcere sit ausurus. Inde officium jurantium hocesse intelligitur, ut & ad jurandum cum reverentia accedant, or quod juratum est religiose observent.

Qui autem Jusjurandum violant, duo maxima committunt flagitia, quod & pietatem in Deum violent, & fidem, maximum Societatis humanæ firmamentum, evertant. Finis porro & usu Juramenti in hoc maxime vertitur, ut homines ad enunciandum verum, aut servandum promissum pactumve eo firmius adstringantur, metui divini numinis omniscii & omnipotentis; cujus vindictam, si scientes fallant, per Jusjurandum in se invocant, ubi alias metus ab hominibus imminens non satis efficax videbatur: quippe quorum vires contemnere aut declinare, vel scientiam fallere se posse specializatione.

2. Primum Jurisjurandi requisitum est, ut adsit animus rationis compos & deliberatus. Quare si quis non putans se jurare, verba protulerit jurantia, dicendus est non jurasse.

Juratalingua est, mente juravi nibil.

- e

x-a-x-n-ad o-ir, o-it, as tis

o-e,

lit in ali nis lig tac effi

0 6

he fe ce fit tia

no at,

ra, dur nim fepa rans id, calli libe lice in li inqu nifi fic n van defer

Quod si quis volens jurare, obligare se noluerit, non eo minus obligatur, quoniam obligatio a juramento est inseparabilis, & esseus necessarius.

Cum in omni Contractu ad obligationem pariendam requiratur contrahentium confensus, nullus autem confensus interponatur, nisi judicium accedat, nullum vero judicium nisi animus sit rationis compos, & deliberatus; ita etiam cum ex juramento non levis obligatio

dimanet, quo non hominibus tantum, sed & Deo adstringimur, opportet ut cum judicio suscipiatur: Unde juramento haudquaquam obstrictus erit, qui simpliciter tantum juramentum recitaverit, vel ejus verba in prima persona concepta, repetendo alteri præiverit.

Que jurat mens est : nil conjuravimus illa : -Consilium, prudensq; animi sententia jurat, Et nisi Judicii vincula nulla valent.

Ast qui speciem serio juraturi præ se tulit, is utiq; obligabitur, quicquid demum in animo suo dum jurat agitaverit. Nam alias omnis usus juramentorum, imo omnis ratio intervenientibus signis sese obligandi ex humana vita tolleretur, si quis tacita sua intentione posset impedire, ne essectus ille actum aliquem sequatur, cui producendo idem est institutus. Præterea cum obligatio natura sua promanet ex jurejurando, nemo poterit, positis rerum naturis earum necessarios esfectus impedire: Unde sequitur, Quod, si ex jurejurando necessario nascatur obligatio, non pendeat ab arbitrio & potessate jurantis eam tollere vel submovere: imo contradictorium est velle jurare, & tamen nolle juramento obligari.

3. Si quis deliberato protulerit verba jurantia, animo tamen non jurandi, hunc obligari certum est; nam is actus qui per se est obligatorius, ex animo deliberato processi: nisiqui jurat sciat, aut probabiliter credat ab eo quicum negotium est verba aliter accipi: nam dicis ipsis adhibens Deum, debet dicta facere vera, quomodo putat intelligi.

Eodem modo huic quæstioni respondendum, quo priori responsum est : Cum enim obligatio sit effectus necessarius, & inleparabilis sequela juramenti, tenetur jurans propter actum externum præstitum, id, quod juravit præstare. Nulla hic cailiditas, nulla mentalis refervatio liberare valet jurantem.; non enim licet aliud in pectore claufum, aliud in lingua promptum habere. Id tamen, inquit Author, hanc exceptionem habet, nisi qui jurat sciat, &c. Quamvis tamen & sic male faciat, dum nomen Dei assumat in vanum, Quod autem ita juratum eft, ut mens deferentis conciperet fieri oportere; id servana

dum est: alioquin perinde est jurasse & non jurasse; non enim ille cui jūratur videt quid mens jurantis conceperit; quid autem lingua dixerit, auribus percipit, & quod audit, eum mente concepisse existimat. Absurdam putat esse quæstionem Cl: Pussend. An obligetur qui deliberato protulerit verba jurantia animo tamen non jurandi? Si enim verba illa, inquit, tantum recitative protulit, apertum est, eum neque jurasse, neque obligari. Verum ubi res velut serio suit acta, i. e. ubi & ille qui verba protulit, jurantis speciem præ se tulit, & alter in eum sensum id accepit, sine

dum, ut inquit Ofiander ad h. 1. Aliquis vult voluisse implicite & virtualiter.

dubio juratum est, & obligatio contracta quidem peccare. Sed non propteren effe reus dam: est, quicquid demum ille qui juravit, ta- nationis, ita sese habet, ut, licet non velit postecite in animo suo volverit. Quemaamo- rius, nibilomnius in priore censeatur, posterius

4. Jusjurandum dolo elicitum non obligat, si certum sit eum qui juravit al quod factum supposuisse, quod revera se non ita habeat, ac non fuisse juraturum si id credidisset. At si dubium sit an non etiam fine eo idem fuisset juraturus, standum erit verbis, quia Simplicitas quam maxima Juramento convenit.

consistit in eo, ut idem intelligamus & velimus, fieri nequit ; Cum autem delo inducimur ad jurandum aliquid supponitur quod te non ita habet, & sic non idem intelligimus & volumus, & per consequens nullum erit juramentum. Idem tamen non dicendum, si dubium sit, an non etiam sine eo fuisset juraturus; quippe cum jusju- memus.

Juramentum fine animo deliberato, qui randum res sit maximi momenti, utpote in quo Deus testis invocatur, ne ejus sanctis. simo nomine abutamur, & ne nimis faciles. & temere ad jurandum processisse videamur, juramentum semel præstitum nunquam revocandum, nisi propria conscientia teste, & recta ratione suadente ab ejus. dem obligatione nosmet solutos existi-

5. Non ultra receptum loquendi morem extendenda est Juramenti significatio, ideo Perjuri non erant, qui cum jurassent non. daturos se in Matrimonium Filias Benjaminitis, raptas cum raptoribus vivere permiserunt: aliud enim est dare, aliud amissum non repetera-

Verba Jurisjurandi stricte accipienda; ut interpretando, sed hoc tantum quod vulgo non dilatet aut amplius accipiat aliquis sic dicitur de Benjaminisis vide Jud. Cap. 21.

6. Ut valeat Juramentum, oportet Obligatio sit licita; neg-Promissio jurata ullas vires habebit de re re illicita aut naturaliter, aut Divina interdictione, aut etiam Humana. Sic David. pepercit Nabali, quem se occisurum juraverat, 1 Sam. 25. Bene Philo Judeus, isa 3 mas comuntos adena dem ote d'opunose per e, 75 monins क्रारेबसमेंड में ठीनिम्हर्सिक् बेर्ट्रावण वेंद्रवण वेंद्रवण केंद्रवा, कें. नवें सबरे में द्रीसवाब टेनावक्टमुर्गहर के Tide) 28 mairea mailiors, en & d'évelt procedents ognots, ois monu Béntion lu nouxages. θαι क्ट्रइंडाड क्ट्रियण्याड, बेन्ड्र्र्यंत्रिक् हैं। यह बेर्डायाज्यपुरा जागारं किल में Θείν देश धरावर्षे में รักษณ ชิบาลุเลพร auto อบารเพีร ลอง ols อัยหัว xenoaus 🕒 ลินออล, ราสหลังเล 🔊 cuselobat หละ ad Surawor Thi inclemen aniff amoporticedeu, paria i ogerochaceia Sustar .

Prestare:

de

110

1 7

cre

tuti

ran

adje

tio

rali

tura

maj

quâ

fit : nifi

vit

Prastare fateor posse me tacitam sidem, Si scelere careat : interim scelus est fides.

Seneca.

Quod illicitum est simul impossibile dijudicandum, quippe facta quæ lædunt pietatem, vel quæ contra bonos mores funt, ne quidem nos facere posse credendum. Quemadmodum itaq; impossibilium nulla obligatio, ita nec juramentum de re illicita præstitum, obligat, eum propter legis interdictionem facultas adimplendi nobis adempta fit. Hinc Ethnici Juramento tres

i

ſ.

1-

0-

go.

ŹI.

q;

li-

id.

ne

vie.

eg 5-

\$60. w 3.

K.C.

are:

affignant comites, Veritatem, Judicium & Ju-Stitiam. Veritatem quidem, ne quid falsi ex proposito juretur, tum quia Deus, in testem vocatur, veritas prima; tum quia Juramentum ad veritatem eruendam maxime adhibetur. Judicium, ut quis intelligat quod jurat : neg; enim furiofi, infantis aut errantis juramentum esse debet. Justitiam deniq; ne juremus de re illicita.

6. Etsi res quæ promittitur non quidem illicita sit, sed impediat majus bonum morale, non valebit Jusjurandum, quia Deo debemus profectum in bono, ita ut ejus libertatem nobis eripere non valeamus. Huc pertinent isti de quibus Philo Judæus, sigi à os rlu qu'oir ausilos ni anosvavalos d'i caregeonti usoan Searias peperoles à ni car ogy ns cla xaxemis desmoirns de Craoberles, ogua the agelorna miser of hour, olives है कवतार देशवर देशक है का में देश देश के महामा में महामा में मिल के मार्थ में के देश मार्थ के देश के के देश मा i mag ensive Tra Antestal zi uszet tendetis.

crementa virtutum, vel ut ipsi quantum poslumus studeamus augeri moribus & virtutibus: idq; ne faciamus, nullo jurejurando nos possumus obligare. Juramentum quidem per se validum, quatenus est adjecta rei licitæ obligatio; verum obligatio quæ inde oritur, per alteram cui moralis inest necessitas, quasi eliditur, non quod Juramenti præstatio non sit juris naturalis præceptivi, & idcirco quoq; moraliter necessaria, sed quia alteri obligationi majorem necessitatem moralem continenti, qua scil: tenemur obire humanitatis & pietatis officia, cedere debet. Quemadmo-

Perprofectum in bono intelligit Author in- dum obligatio ad facienda honesta absorbetur & eliditur per obligationem qua nos illud quod honestius buic anteponere oportet, dictante ratione. Idem de voto dicendum; nam & hoc nullum est, non modo si sit illicitum, sed etiam quamvis in se licitum, si tamen pietatis & humanitatis officia præstandi facultatem juranti auferat; cujus formula & exemplum habemus, Math 15 5 & Morc 7.11. Kepfar (6 Est, daper) o sar ez eus a pennons, i. e. fi quo te juvero, id ava Inua vel Deo dicatum sit, ut si tu eo utaris, sacrilegium committas & puniaris, quia rem Dei arripu-

7. Ad omnino impossibile nemo obligatur: si vero impossibile sit pro tempore aut ex suppositione, obligatio erit in pendenti, nisi quod jurans operam quam potest dare debeat, ut quod juravit possibile reddat.

vel Moraliter : hoc idem est quod illicitum, de quo supra; illud est quod natura aut virious humanis fieri nequit, idq; quam stolide juratur tam inepte exigitur : peccar tamen graviter qui ita temere jurando, divino nomine abutitur. Huc etiam referendum, si quis duobus eandem rem promiserit, quod tum priori obligatus maneat, ut maxime posteriori, cum juramento promiserit. Habet etiam juramentum vim quidem obligatoriam, sed constructivam tantum, non etiam destructivam, & potest

Impossibile aliquid dicitur, vel Physice, inducere novam obligationem ubi nulla fuit, vel confirmare eam, que præfuit, non potest tollere eam quam invenit, aut aliam & repugnantem superinducere. Dum igitur per priorem obligationem jus alteri acquisitum est. non poterit illi invito per promissorem quocunque modo id auferri, nec permittendum est, ut per delictum conditionem svam meliorem faciat promissor. Tenetur tamen tum promissor posteriori illi, cui juramento se adstrinxit, resarcire damna, & id quod interest.

8. Forma Jurisjurandi verbis differt, re convenit. Hunc enim sensum habere debet, ut Deus invocetur, puta hoc modo, Deus testis sit, aut Deus sit vindex ; quæ duo in idem recidunt : nam cum superior puniendi jus habens testis advocatur, simul ab eo perfidiæ ultio poscitur: & qui scit omnia ultor est, ideo quia testis. Tas den G eignala par reneura The Emognias Plutar.

Forma Jurisjurandi est, Ut fiat per religiofam Divini nominis invocationem, & devotionem sui ipsius; sive utrumg; simul verbis exprimatur, five alterutrum tantum, puta hoc modo; Deus testis sit & vinden si sciens fefellere, vel Deus testus sit, aut Deus sit vinden; quæ duo in idem recidunt : hinc tamen orta videtur distinctio Juramenti Simplicis & Execratorii, quæ suo usu & effectu non caret; Nam etsi subsit tacita Execratio in omni Juramento, & omne

perjurium gravi pœna dignum fit, cum tamen exprimitur Execratio, qua explicite fibi pœnam propenit qui jurat, exaggeratur Crimen, & in talibus poena solet celerius evenire. Huc pertinent Fæderum formulæ antiquæ, quibus mos erat victimas adhiberi, non folum apud Hebreos, Gen. 15. sed & apud alias Gentes; ut illa Romana apud Livium, Tu turpiter ita illum ferito, ut ego hunc porcum,

9. Nominatis rebus, personisve aliis, jurare mos est vetus, sive quod illas fibi noxias imprecabantur, ut folem, terram, cœlum, principem, sive quod in illis puniri deposcebant, ut in capite, in liberis, in patria, in principe. Neque profanarum tantum gentium hic mos, sed & Judæorum: Gen: 42. 15. 2 Reg. 2. 2. Nec Christus Math. 5. ut quidam existimant, hæc juramenta vult minus esse licita, quam quæ expresso Dei nomine fiunt: Sed cum Hebræi ea minus curarent, ostendit & hæc esse vera Juramenta.

il

· Ta

ju

fu n ba

e

qu

Per Creaturam quatalem jurare, vel eam ut testem & ultricem perjurrii invocare, impium & blafphemum effe fatentur omnes; nonnulli tamen itatuunt per Creaturas jurare lieitum, modo juramentum in animo jurantis implicitam habeat intentionem & invocationem Divini Numinis. Verum tutior videtur corum fententia, qui opinantur, per folius Dei nomen jurare oportere. Sic Isa. 45. 23. Mihi curvabitur omne genu, jurabit omnis lingus Damnantur etiam omnia juramenta concepta per eos qui non funt Dii, Jer. 5. 7. Imo ipfe Dominus noster Jesus Christus Math 5. non approbare Juramenta per creaturas facta, sed potius ea improbare videtur. Docet quidem eos quia talia juramenta præstarent, & proximum fraudarent, non esse liberos a perjurio, vel a nominis Dei frustranea ufurpatione, quia etfi id non intenderent, indirecte tamen Dei nomen in eius operibus usurparent: Non quidem Dei nomen femper usurpatur, quoties Creatura aliqua etiam excellentiflima nominatur, alioquin nunquam non usurparemus Dei nomen. In actione autem jurandi ufurpari dicitur, nominata creatura, propter ipfius actio-

la

no

li-

m ri

er

ri,

m

0-

or

it,

m

us

m

0

12

ta-

ite

ur

us u-

d-

15.

ma

ut:

ve

n, in

nec

11-

m

nis, quæ folum Deum, ad quem pertinet, fpectat, circumstantiam: Non camen inde sequitur, licere per Creaturam jurare, nee ex Christi verbis rite inferri poterit, si quis jurando per Creaturas, quæ aliquam ad Deum relationem habent, dum juramentum non fervat, pejerat; etiam eum qui per Creaturas jurat, & juramentum fervar, -cultum Deo gratum præffare, aut non impingere in mandatum quo tantum per nomen Dei jurare obstringimur : quia non valet consequentia a negatione alicujus rei ratione alicujus effectus, ad ejusdem affirmationem ratione contrarii. Verum hactenus dicta intelligenda funt de juramento simplici; est enim juramenti alia species, in qua Creature nomen adhiberi potest fine ulla Dei contumelia aut Idololatrize suspicione Idq; duobus modis, 1. In juramento Execratorio cum quis creaturam ad se pertinentem devovet, Deig; Judicis severæ ultioni velut oppignorat, nisi verum dicat: in talibus enim non jurat per eas res, fed tantum agnofcit coram Deo, se dignum esse qui in illis puniatur si pejeret. Sic jurabant veteres per Caput fuum, i.e. illud devovebant. Unde Virg.

Per Caput hoc juro, per quod Pater ante silebat.

Alter modus quo in juramento Creaturæ nomen adhiberi potest, est cum quis earum rerum meminit in jurejurando, quæ quidem non funt in ipfius potestate constituræ, & quarum proinde nec devovendi facultatem habet fed ejus generis funt & naturæ, ut earum inprimis apud eum ratio haberi debeat, & quarum meminit, non ut

eas veritatis testes advocer, aur illis deferat honorem juramenti, sed potius ut contestetur, le in fide data tam certo permaniurum quam cupiat illas esse salvas: Sic jurabant veteres per salutem Imperatoris. Huc etiam referri potest Juramentum Josephi & Elisai, quorum mentio fit in Textu.

10. Si quis per falsos Deos juraverit, obligabitur: quia quanquam sub falsis notis, generali tamen complexione Numen intuetur: ideoque Dens verus, si pejeratum sit, in suam injuriam id factum, interpretatur.

In Juramentis formula illa sub qua Deus tra quippe adigitur quis ad jurandum per testis aut vindex invocatur accommodan. Deum quem non credit, adeoq; non meda est ad persuasionem, seu religionem tuit. Ac nemo per Deum se jurate putat, quam circa Deum fovet qui jurat. Frus- alia formula, aut alio sub nomine, quam quod.

quod suz; i. e. ex opinione Jurantis veræ Religionis præceptis contineatur. Atque hinc est, quod qui per falsos Deos jurat, quos ipse tamen pro veris habet, obligetur; ac si fefellerit, revera perjurium admittat. Quemcung; enim conceptum fovet specia-.lem, Numinis tamen notionem ante occulos habuit; adeoq; dum sciens pejeravit, divinæ Majestatis Reverentiam, quantum in se fuit, violavit. Imo qui tali juramento non stat, verum Deum sua levitate offendit, dum perjurio suo in putativos Deos admisso, satis oftendat quam parum ipsi sie cordi, sidem Deo datam servare. Hæc Idola verosDeos existimavit; & ipsis fidem rupit, quam neque vero Deo servaturus fuiffet, si ipsum agnovisset, & per ejus nomen juraffet. Hactenus igituretiam injuria Deo fit quatenus factum ipsum declarat,

jurantem nullam Religionis: nullam fidei curam habuisse. Quod autem tale juramentum liceat ab Idololatra non accipere duntaxat, sed etiam exigere, necessitas commercii & confuetudinis cum gentilibus fatis evincit, alioquin quippe, neganda effer omnis cum talibus focietas, mundog; foret excedendum. Non autem eo animo ejusmodi juramentum exigimus, ut velimus negare verum Deum, aut Gentiles in falfa fua Religione magis confirmare, sed tantum ut eorum fidem arctius nobis adstringamus. Exemplum hujus adfert Grotius a Jacobo & Labane, ex Gen. 31.53. quod num huc quadret dubitare licet, cum verisimillimum sit, Deum Abrahami, Deum Nahoris & patrum suorum fuisse eundem unum verum Deum cæli terræg; conditorem.

11. Effectus Juramenti præcipuus est præcidere Controversias, Πάσης ἀνλικογίας περος ε΄ς βεδαίωση ὁ ὅςκ. Ηεδ. 6. 16. ὅρκ. μαρτυρία Θεκ προ πρόγμα Βαμφισεντεριβέ. Philo. Τελαντώα δὲ πίσις ἀπασην ἐςιν ἀνθερώποις ἔκλισι τε κὴ βαρδάρεις, ἢν ἐδεὶς πώποιε ἀναιρέση χρόν. ἡ δὶ δικων κὴ σπονδῶν ἐγγυνιλὰς Θεὰς ποιεμένη τ συμεάσεων. Dionys. Halicarn. Duo ergo habet Jurans, primo, ut verba animo congruant, quod ἀληθορκείν vocatur; alterum, ut factum congruat verbis, quod ἐνορκείν vocatur; alterum, ut factum congruat verbis, quod ἐνορκείν: Qui in illo peccat, μαθορκείν, qui in hoc ἐπορκείν dicitur, quanquam confundi interdum hæc solent.

Sicut aliud est Juramentum promissorium, quo aliquid quod licet promittimus, aliud Consirmatorium, quo aliquid consirmatur, aliud denique Assertorium sive Decisorium, quo finiuntur lites; ita effectus juramenti varius dici poterit; Præcipuus tamenest præcidere controversias, & hunc quidem effectum omnibus Juramenti speciebus communem statuere videtur Author, & recte, si per controversiam intelligamus illam animi dubitationem, quæ homines vel secum vel cum aliis certare facit de veritate vel promissi, vel facti, vel cujuscunq;

generis gesti, vel gerendi negotii: qui enim juramento consirmat actum vel negotium, promittit aut in suturum sore ratum, vel asserit de præterito valuisse: facit itaq; juramentum omnes securos de
veritate rei gestæ vel gerendæ, & ita omnem altercationem. dubitationem & controversiam tollit. Ozurs o the à respectus
anents osalor re no oxurellalor essas sores
tros ess andnare tissas te no adaptione susua sores
tros ess andnare tissas te no adaptione susual sores
tros ess andnare tissas te no adaptione susual sores
ess, Procop, Qui Juramento comites adesse debent supra, Parag. 5

12. Si materia talis sit, & verba ita concepta, ut non ad De-

ner alic ut l qui plu dec del & I Bal

um

mi

tibi ro n Spec

fed tur, ens pre nul duć mer da Sic

fe vi Mag gatu Di vim, vel e

cui b

latro

iter

Cafu

um tantum, sed & ad hominem referantur, Jus haud dubie homini ex iplo juramento quæretur tanquam ex promisso aut contractu qui simplicissime intelligi debeat. Si vero aut verba hominem non respiciant jus ei conferendo, aut respiciant quidem, sed aliquid sit quod ei possit opponi, tunc, ea vis erit jurisjurandi, ut homo quidem ille jus nullum consequatur, at nihilomninus qui juravit Deo, obligetur stare jurijurando, hujus rei exemplum est in eo qui per metum injustum causam promissioni juratæ. dedit. Nam hic jus nullum consequitur, aut tale quod reddere debear, quia causam damno dedit. Sic videmus Hebræos Reges & Prophetis increpatos & punitos a Deo, quod fidem juratam Babyloniis Regibus non servassent Ezek. 17. 12, 13, 15.

Species erroris & metus. Jus nullum, aut

15

Ca

n s.

0

C

3-

s,

'01 86

S,

e-

C-

n-

e-

30. ra-

fade

m-

on-

016

z el

Lu-

ad-

)e-

ım

Et ad hominem. e.g., Juro me cessurum tale, i.e. aut omnino nullum, aut ejusmotibi hac possessione. Non respiciunt, ur, Ju- di quod compellatus apud Judicem vindiro me cessurum. Quod ei possit opponi, ut, care nequeat; sed remittere necesse habeat.

12. Neque hæc locum habent tantum inter hostes publicos. sed & inter quosvis: non enim respicitur sola persona cui juratur, sed & Deus qui juratur, ad obligationem pariendam sufficiens: ita, ut perjurium sit si prædonibus non adseratur juratum pretium pro capite pactum: ubi enim cum Deo negotium est, nullum locum habet differentia inter hostem & piratam introducta jure Gentium: nec promittens potest fungi solutione momentanea & recipere quod folvit; simplicissime enim intelligen. da sunt verba Juramenti quoad Deum, atq; adeo cum effectu. Sic Juramento de Reditu non satisfacit, qui clam rediit ad hostem, iterumq; abiit.

Momentanea solutione, i.e. non satisfecisse videtur si sic solvat, ut statim missis a Magistratu armatis capiatur prædo, & cogatur quod ei numeratum est restituere.

Disserit hic Author de juramento per vim, five metum extorto; metus autem vel est justus qui injicitur ab hoste publico cui bellandi jus competit; vel injustus, qui a latronibus & piratis infertur. In priore casu facile definiri posse videtur quid æ-

quitas & justitiæ ratio exigat, servandum scil: esse jusjurandum, nullum quippe in hoste vitium est ob quod recte acceptare non poterit; quod jurejurando promissum, nec promittenti ulla justa ratio promissi expletionem declinandi: Metus enim incussus ab eo quicum bellum geritur dici. nequitinjustus cum in actu licito, i.e. Jure naturæ probatio versetur, qui vi & armis jus suum persequitur. Sed an idem. dicendum;

dicendum si metus & vis injusta forte a pirata vel latrone adhibita, juratæ promifsioni causam dederit, Quæritur? Authori affirmantium opinio arridet, dissentiunt' vero alii: Et sane qui per metum injustum causam juratæ promissioni dedit, non minusobligari videtur ad restituendum vi extortum promissum, quam si ab injurato id foret profectum. Igitur non apparet, quare non & hic Compensatio possit opponi juxta ea quæ supra de Metu tradita sunt Cap. 11. S. 8. in Annet. Ex ibi dictis fatis patet promissionem simplicem meta Latroni datam, non esse validam; unde concludere licet, nec juramentum metu vel vi injusta extortum validum dici posse, quia juramentum sequitur naturam obligationis cui adjungitur, & ob invaliditatem principalis nec accessorium subfistere poterit. Verum hic necessaria videtur distinctio inter juramentum cujus verba ad Deum diriguntur; ut, si dicam folus aut coram arbitris. Ego Deo juro quod Sejo velim dare? Et illud quod ad hominem dirigitur; seu ubi Deo teste homini quid promitto. Prius enim habet indolem voti, quo Deo promitto, quod in ipsius honorem aliquid sim præstiturus; adeog; in eo non homini sed Deo jus volui conferre : posterius vero omnino non videtur obligare, si in homine cui promittitur vitium sit, ob quod promissum recte acceptare non possit : Neque enim Deo promisi, neg; dixi in honorem & gloriam divini nominis latroni dabo. Et quamvis admittamus & hoc jusjurandum habere vim voti, tamen cum votum non stringat nisi a Deo acceptetur, unde constabit a Deo probari, ut ego innocens me

bonis meis spoliem, & illa in impium nebulonem conferam, quo magis ad scelestum illud vitæ genus excitetur. Si quis vero, ne aliis offentionem præbeat, & ne Dei nomen quod inter pericula ei maxime profuit, irreverentius habere videatur. pecuniæ promissæ jacturam facere velit; fatius sane erit Deoque acceptius, eam in pias causas erogare, quam facinorosi mali-tiam eadem alere. Idque eo tutius procedit, ubi juratum fuerit ab eo in cujus civitate per leges talia juramenta irrita declarantur. Inanem hic oftendunt Religionem qui momentanea solutione juratum defungi posse arbitrantur, cum perinde sit non solvere, & solutum confestim recuperare. Imo qui hie jurato recuperandi & repetendi post temporis intervallum jus refervatum esse volunt, omnem omnino solvendi obligationem e medio tollere videntur; non enim simul consistunt, jure aliquem latroni teneri ad pretium pro capite pactum solvendum, & post solutionem jus repetendi sibi reservare. Si enim jure folvit, dominium abdicative transfert, & accipiens jus sibi retinendi acquirit ex consensu & facto solventis: quod autem fic acquiritur & tenetur jure repeti nequit. Unde patroni contrarii, dum statuunt post solutionem juranti jus repetendi reservari, se proprio jugulare videntur gladio, Quæ de juramento latroni dato dicta sunt, non temere applicari debent injusto imperii invasori, cui populus ex pacto & consensu ad filem præstandam se jurejurando obstrinxerunt. Vide Cap. 4. lib. 1. Par. 22, 23.0 Jegg.

14. Illud vero Accianum. F. Fregisti sidem.
A. Quam neque dedi, neque do insideli cuipiam.

Ita demum probari potest, si jurata promissio aperte respectum habuerit alterius promissionis quæ ei quasi conditio suerit implicata, non si diversi generis sint promissa, & citra Respectum mutuum, tunc enim omnino servandum cuique erit quod ipris ler qui gen

pen

Si

omi ferv quæ mihi Jura perfia Huc firme testne Quo

beatt

bonu

fed dem Sed speci jurav ravit

Si de tio fit hoc on & defirit jus flat tan fi quis quenni tur, que fed fini priori

defunel

se juravit. Atque hoe nomine Regulum laudans sic compellat Silius.

Qui longum semper fama gliscente per ævum Infidis servasse fidem memorabere Panis.

Si jurata promissio, &c. Si quod Jurave. ris habeat reciprocam fidem, quam fefellerit alter, cui fidem volumus non servare. quia nobis infidelis fuerit. Non si diversi generis, si alia re, loco & tempore non servaverit alter: tunc enim non valet compensatio, Hocautem evenire videmus in omnibus fæderibus, ut scil: a quacung; parte rupta fuerint, neg; altera pars ad observantiam ulterius obligetur, ob tacitam que omnibus inest conditionem, ubi & tu mihi fidem servaveris. Non itaq; repugnat Juramenti Religioni axioma illud, Quod perfido in codem negotio non sit servanda fides. Huc spectat quæstio, Si quis juramento confirmet contractum in quo enormiter eft lasus, potestne rescindi? Cui sic respondet Grotius, Quod etiamsi personæ nihil aut minus debeatur, Deo fides erit præstanda, Quia vir bonus juratus in damnum suum, non tamen

S

re

0

0-

m

rt,

ex

m iit.

ri,

uæ

on in-

ad

nx-

ec-

erit

ecipfe mutat, Pf. 15. Alii omnine rescindi posse affirmant, quia juramentum non mutat naturam contractus. Si ergo Contractus propter inæqualitatem intervenientem potest rescindi. ut posteriore Capite dicit Author, etiam Juramentum rescindi, quod eam præsupponit æqualitatem quam contractus jure naturæ postulat. Quin & ipfe Grotius concedit, si sub conditione quadam sit juratum, deficiente ea deficere quoq; Juramentum : Hinc inferimus omni contractui hanc quasi debitæ 2qualitatis conditionem inesse, Ergo & Juramentum irritum fieri, fi conditio defecerit. Textus quem citat Author intelligendus videtur de eo Juramento in quo neq; dolus neg; metus principio intervenit, sed ex post facto fine culpa ejus cui juratum est, damnum aliquod juranti emergit, quo cafu & simplex contractus servari debuisset.

15. Quoties ex aliquo defectu nullum personz jus nascitur, sed Deo obstringitur, Jurantis hæres non tenetur, quia ad hæredem non transeunt quæ quis debuit ex ossicio pietatis, gratiz, &c. Sed etiam ubi jus personz non nascitur. Si tamen juramentum spectet utilitatem alicujus, atq; is eam nolit, non tenebitur qui juravit, sicut nec tenebitur si cesset qualitas sub qua alicui juravit, qua tali.

Si ex promisso jurato persectum jus tertio sit acquisitum, hæres obligatur, quia hoc onus bonis adhæret, in quæ succedit & defunctum representat. Si nemini fuerit jus quæsitum, & ipsa obligatio consistat tantum in pietate, side, constantia; ut si quis juraverit se in cælebatu per quinquennium mansurum, hæres non obligatur, quia hæc ad hæredem non transeunt, sed siniuntur cum persona jurantis. Imo priori casu si hæres non præstet pactum defuncti, non siet perjurus, quia juramen-

tum continet Devotionem suiipsius, & vero hæres seipsum non devovit, adeoq; simplicis tantum persidiæreus erit. Nec perjurus dici poterit qui promissum non præstat, si jus quod tertio ex juramento quæstitum est, ab ipso remittatur: quia ejus remissio facit, ut juramentum habeatur pro præstito. Sic etiam aliquis non amplius tenetur ex suo juramento, si qualitas, sub qua alicui juravit, cesset; ut si juratum sit Magistratui, isq; talis esse desinat, imo cives nullum amplius obsequium debene

illi, qui imperio abiit, aut exutus est, etsi ipsa negotii natura intelligituri id non sit expresse remissum: id enim ex

16. Illud quæritur, An quod contra Juramentum sit, illicitum sit tantum, an & irritum? Resp. Si sola sides sit obstricta, valet actus contra juramentum sactus, puta testamentum, venditio: Non valet autem si ita conceptum sit Jusjurandum, ut simul contineat abdicationem plenam potestatis ad actum.

Irritum i e: Jure nullum. Sola fides.
i. e. si quis solummodo juraverit se cedere ac renunciare potestati faciundi. Quæstio quam hic proponit Author, ex natura actus facile determinatur; Juramentum quippe aut continet plenam abdicationem potestatis ad actum, ut si quis juret, se nec posse nec velle fædus facere cum aliis; si contra faciat, non erit tantum perjurus, sed & fædus erit irritum, propter desectum facultatis, quam a se abdicavit: aut sola sides

tantum adstringitur jurejurando; e. g. st. quis hæredi instituto juret se non mutaturum testamentum & postea mutet, erit perjurustantum, sed testamenti mutatio valebit, quia facultatem mutandi testamentum retinuit. Sic si Rex Regi juret, se certo in loco non extructurum, munimenta, & postea extruat, siet perjurus, sed extructio valebit, quia facultatem retinuit munimenta extruendi.

17. Superiorum actus efficere non potest ut Jusjurandum quatenus vere fuit obligatorium, non sit præstandum: id enim juris est naturalis & Divini. Adeoq; Reges, Patres, Domini, Mariti nequeunt irrita facere juramenta subditorum, liberorum, servorum, conjugum. Potest autem primo respectu jurantis juramentum reddi irritum antequam juretur, & vetari ne impleatur quod juratum est: Sic lege Hebræa mariti uxorum, & parentes liberorum juramenta faciebant irrita: Inferior enim qua talis non potuit se obstringere, nisi quatenus id placiturum esset superiori, ampliorem namq; potestatem non habebat: Actus quippe nostri non plene sunt in nostra potestate, sed ita ut dependeant a superioribus. Sed & actus ex utroq; mixtus, esse potest, ut, si fuperior constituat quod inferior juraverit hoc vel illo casu, puta ex metu aut imbecillitate judicii, ita demum valere, si abipso approbetur. Deinde superior potest respectu ejus cui juratur, tollere ab eo jus quod ei partum est, aut vetare ne quid accipiat ex eo juramento si jus desit; idq; vel in pænam, vel ob utilitatem publicam, ex vi supereminentis Dominii.

ra

cii

Ro

fui

tac

.irri

tun

qua

vita

pati

legi ri d

deft

bati

ut p

cat,

dit fam

men

rame

bus i

Que de Dispensationibus & Relaxationibus Juramentorum hic disserit Author, ex duobus fere Principiis definiri posse videntur: Quorum primum est; qui habet in alterius actiones & res Imperium, in ejus detrimentum de re aliqua statuere nequitsubjectus, & ubi id factum fuerit. Superiori idem rescindere licebit, Alterum, Qui in aliquem habet Imperium potest subjecti etiam quæsita jura, magisq; adhuc quærenda, temperare & circumscribere, prout ex usu esse videbitur, unde apparet, superiorum actus hoc quidem efficere non posse, ut jusjurandum, quatenus vere fuit obligatorium, non sit præstandum, i. e. Juramentum quod in se nullo laborat vitio, factumq; de re in jurantis arbitrio posita, non potest rescindi. Sic Juramentum quod Regulus Pænis dederat de reditu, non poterat a Senatu Romano refcindi. Etsi & alia erat ratio, quod Regulus esset servus Carthaginiensium, in quem Romani nihil potestatisamplius obtinebant. Verum ubi juratum fuerit de rebus & actionibus, quæ directioni superioris subfunt, Juramentum a confensu expresso aut tacito superioris vim mutuabitur, qui illud irritum declarare potest, nec ullum hic perjurii periculum est metuendum, si hoc modo rescissum fuerit Jusjurandum; nam approbatio superioris est quasi conditio fine qua Juramenta subditorum non subsistunt, & quæ semper eis inesse supponitur, quatenus corum nemo poterit se obligare efficaciterad præstandum aliquid, unde civitas vel ejusdem membra damni aliquid pati possent. Quicquid igitur adversatur legibus a summis potestatibus latis, censeri debet actum, quasi non actum; quoniam destituitur voluntate, consensu & approbatione corum, ad quos ca pertinet cura ut provideant ne qu'd Resp. detrimenti capiat. Neg; superior hic rescindendo peccat, quia suo jure utitur, dum non concedit potestatem suam quam a Deo concesfam habet, ex subjecti actu, aliquid detrimenti capere. Perinde autem est sive in antecessum irritum denuntiet superior Juramentum, prohibendo scil: ne de certis rebus concipiatur, five, ubi juratum est, vetet ne impleatur. Etsi priore casu gravi

lit

C-

n

e-

. fi

tu-

er-

le-

um

rto

&

tio

en-

1a-

ju-

la-

er-

ra-

tur

tes

1115

pe-

pe

ant

, fi

uta

ap-

lle-

eo

ub-

Qua

peccato se obstringat subjectus, temere contra interdictum Jurando. Hinc lege Hebræorum Num. 30. Pater poterat rescindere vota jurata siliæ familias, maritus uxoris, Dominus servi, si videretur; alias enim hi vovendo, illorum potestatem potuissent reddere inutilem. Potest autem & hoc modo vis juramenti, a subjecto præstiti, a superioris arbitrio suspendi, si superior constituat, id quod inferior certo casu juraverit tum demum valiturum, si

ab ipso approbetur.

Si quis hic dixerit, Principem Juramenti obligatione subditum exsolventem irritumq; jurandi actum declarantem, sibi vendicare jura Deo quæsita, & idcirco excedere limites suæ potestatis; R. Juramentum de re per justum superioris interdictum illicita, obligandi vim nullam habere, quia præstatur adversus primum præceptum secundæ tabulæ: quamobrem nec in foro divino aliquem producit effectum; acceptare enim nequit Deus quod sanctitati luæ & justitiæ adversatur. Princeps itag: sive superior, de Jure Divino non dispensat, nec jus quæsitum Deo aufert, irritum tale juramentum declarando, sed suo jure utens, simul Divina Jura tuetur. Hanc igitur potestatem non injuste quondam exercuerunt Romani principes. Sueton: in vita Tiberii cap. 35. Absolutionum vero cognitionem Christiani Principes Episcopis iæpe delegaverunt; qui, quandoq; turpiter hac potestate sunt abusi, exemplo sic Eugenius 4tus qui Ladislaam Pannoniæ Regem Jurejurando, quo pacem cum Amurathe 2 Turcarum Imp. firmaverat, folvit, ipfumq; Regem cum multis millibus Christianorum, & nuntio suo Juliano Cardinale perdidit, an: Chr: 1444, Cum autem ex principiis juris definiendum sit quænam Juramenta, & quibus de causis relaxari posfint, ratio nulla affignari posse videtur, quare hac cognitio non potius JCtis quam Sacerdotibus delegetur, nisi quod (ut lequitur Puf.) opinio de horum sanctitate apud simpliciores, si quid scrupuli oriatur demere possit.

Ubi ex persona Jurantis non potest irritum declarari juramentum; poterit tamen ejusdem effectum elidere superior ejus

Y 2

Cui

illud ei auferat, aut vetet ne quid ex juramento accipiat. Idq; vel pænæ nomine; vel ob utilitatem publicam ex vi Dominii supereminentis, quo casu jurans a perjurii

cui ex juramento jus est quæsitum, si jus periculo immunis est, quia per ipsum non stat quo minus illud impleatur, & præstan. di necessitas ipst remittitur ab eo, cui jus directe aut eminenter quæsitum fuit.

18. Christi præceptum de non jurando, proprie non ad affertorium, sed ad promissorium suturi incerti pertinet. Quod ostendit evidenter oppositio illa in verbis Christi: Audistis dictum antiquis: non pejerabis, sed reddes domino juramentum. Ego vero dico vobis: ne jurate omnino. Et ratio quam Jacobus adjicit un is woingroir weonle, i. e. ne fallaces inveniamini.

Affertorium quod affirmat defenditg; rem factam. Promissorium quod securitatem facit promissioni, quo sancitur promissum. Quantumvis hic docte & accute disserat Author, non tamen concedendum videtur juramentum omne promissorium in novo fædere esse prohibitum; cum illud admittendum dictet Ratio, utpote quod ad Societatis tum Humanæ, tum Civilis confervationem haud parum conducat; hoc quippe sublato, abolerentur omnes Contractus in Societate Civili, quæ Juramento claudi folent : nec non maximus Christianis injiceretur scrupulus, si nullo modo liceret; nec possent inter se Reges convenire de futuris Pacis Conditionibus, quæ in mutuis Promissionibus consistunt Juramento confirmatis. Non valet Argumentum ab incertitudine eventus, quia in manu nostra non est qued promittimus, an id præstare nes ne possimus, nos igitur nos metipsos conficere in periculum Perjurii si juremus. Sa-

tis est enim ad illud Crimen evitandum. cum juramus aut promittimus, nos firmiter in animo habere, id facere, quod juramus. Si enim postea, non culpa nostra, fed naturæ necessitate impediamur, aut intellexerimus contra Dei voluntatem esse quod promisimus, tum neque is cui jura. vimus extorquere debet Juramenti executionem, neque non exequendo, rei sumus perjurii. Christus itaq; optimus, & falli nescius Divinæ Legis Interpres, Matth. 5. 34. Juramentum non simpliciter & abso. lute prohibet, neque promissorium, admisso Assertorio, rejicit; sed Scopus totius loci esse videtur, ut ostendat, omnia Juramenta de re inutili, & non necessaria, contra Mandatum Dei peccare, proinde facilitatem jurandi, & temeritatem ubi nihilest quod Juramentum requirat, omnino prohiberi, sive Dei Nomen directe appelletur, sive indirecte aliquid Dei usurpetur, tanquam Præsentiæ ipsius signum.

19. Multis in locis vice Jurisjurandi repertum est, ut Fides, datis dextris, que crat nisis besaudian de rois nigeass, aut alio quo Signo obstringatur, ea vi, ut ne impleatur Promissio, Promissor non minus deteltabilis habeatur quam si pejerasset. Fræcipue de regibus virisq; principibus dictum est usitatissimum, sidem eorum pro jurejurando valere. Quo & illud pertinet Guntheri Ligurinı.

> Unde jus & reverentia verbo Regis inesse solet quovis juramine major.

ta

n

Re

titi pia in securitatem dari possunt; unde & sub invocatione. fidei amissione, i. e. nisi stet promissis, in-

Quemadmodum in Jurejurando fub amif- testabilis habeatur, promissiones instituere fione maximi boni, divinæ scil: gratiæ al- licet, sed juramentum perfectum non est, terumfecurum reddimus; ita & alia bona cujus formale confissit in Divini numinis

CAPUT XIV.

De eorum qui Summum Imperium habent Promissis, Contractibus & Juramentis.

Romissa Contractus & Juramenta Regum, & qui alii iis pares jus in Rep. summum obtinent, peculiares quæstiones habent, tum de eo quod ipsis in actus suos licet, tum de eo quod in subditos, tum de eo quod in successores. Quod primum Caput attinet, Quæritur an iple Rex, ut subditos suos, ita se quoq; restituere in integrum aut Contractum irritum facere, aut a Jurejurando le exfolvere possit? Respon: distinguendo inter actus Regis qui Regii sunt, & actus ejusdem privatos. Nam in Regiis actibus, quæ res facit co loco habenda sunt, quasi communitas faceret: in tales autem actus ficut leges ab ipsa communitate factæ vim nullam haberent, quia Communitas seipsa superior non est, ita nec Leges Regiæ. Quare adversus hos contractus restitutio locum non habebit: venit enim illa ex jure Civili. Non admittenda igitur exceptio Regum adversus Contractus quos minores fecisfent.

Commentarius.

Huc redit argumentum Authoris: Qui potest restitui debet habere superiorem. Rex non habet superiorem. Ergo & a. Verum R, 1: limitando Maj: Qui poteit reftitui a Judice Civili, at ubi nulla est co-

restituit. Sell 2. Lex naturæ quavis potestate superior hic Regem in integrum reftituit; ideog; stricte loquendo non tam dicendus est seipsum restituere, quamuti jure & naturali æquitate, quæ cuiq; tribuit pia Judicis, quisq; sibi jus dicit, quisq; se facultatem resiliendi ab ejusmodi contra-

us

on

1licit

ım, miıratra, inesse ura-

cumus falli b. s. miftius

uraconciliilest ohietur, tan-

des, quo ffor

rum uri-

uem-

debet esse Regis Conditio quam minimi privatorum, præsertim in iis rebus, in quibus fraus, dolus, error, multo nocentior & damnosior est, quam in rebus privatis. Instat Grotius, Restitutio Juris est Civilis. Ergo. R. Modo & folennibus est Juris Civilis, origine tamen Juris Naturalis: Ipfa enim naturalis æquitas postulat ut principes constituuntur.

Etu, cui vitium adhæret: durior vero non fraude ac dolo circumventus, in negotiis ubi bona fide agendum est, restituatur in integrum. Et rationi maxime conveniens videtur, ut ætati læsioni obnoxiæ & insidiis multis expositæ succurratur. Si igitur in Statu Civili fraus, error, metus & minorennitas fint justæ restituendi causæ, quidni etiam in Statu Naturali in quo

2. Si populus Regem fecerit non pleno jure, sed additis Legibus, poterunt per eas Leges contrarii actus irriti fieri, aut omnino aut ex parte, quia eatenus populus jus sibi servarit. At privati actus Regis confiderandi sunt, non ut Actus Communitatis sed ut actus partis, ac proinde facti eo animo ut communem Legum Regulam sequantur: Unde etiam Leges quæ actus quosdam aut simpliciter; aut si is qui læsus est velit, irritos faciunt. locum & hic habebunt, quasi sub ea conditione contractum foret. Sic videmus Reges quosdam adversus fænebre malum sibi consuluisse Juris Remediis. Si quæ vero Lex actum irritum faciat non in favorem agentis, sed in pænam, hæc in Regum actibus locum non habebit, ut nec aliæ Leges pænales, & quicquid vim habet cogendi. Nam punitio & coactio non possunt procedere, nisi a voluntatibus diversis: itaque cogens & coactum requirunt distinctas personas neque sufficiunt distincti respectus.

Quomodo Juris reservatione, actus quidam Regum populi arbitrio subjiciantur, Supra dictum eff Cap. 3. Lib. 1. Cum autem actus quoidam exercent, non ut Reges sed ut privati, præsumuntur ob oculos habere Leges Civitatis politivas, & proinde earum beneficio uti possunt. Sic Philippus II. Hifpaniarum Rex, ære alieno se exsolvit, Juris remedio. Vide Grotii Hist. Belg. Lib. 5. Si vero Lex aliqua actum irritum faciat non in favorem agentis, sed in pænam, hanc in Regum actibus locum non habituram statuit Author; subtili magis quam vera, ut videtur, ratione innixus: Nam licet concedamus Regem,

coactum & cogentem, ne vel diverso respectu dici posse, non tamen inde sequitur eum Lege non obligari, aliud enim est cc-gi posse, aliud obligari. Præterea Princeps qui contrahit tanquam privatus cum privato, censeri debet renuntiasse juri, quod sibi tanquam principi competit, quoadillum actum, quem ut privatus celebrat, ex eo ipso, quod hanc qualitatem sibi assumat, & proinde sese submissse censendus est Legibus a se latis, quas Cives in Contractibus celebrandis observare tenentur; quod enim juris in alium quis statuerit, ut eodem ipse utatur æquitati maxime consentaneum

3. Rex

ca

Sc

ge

tion

fun

ipfa

Ta.

fubf

Catio

ut vo

dend

cum

nafe

enir

3. Rex Juramentum suum irritum reddere potest, antecedenter ut privatus, si Juramento priori seipsum plane privaverit potestate tale quid Jurandi : Consequenter non potest, quia hic quoque Personarum distinctio requiritur.

Verum cum de Juramento Judicium ferendum sit ex natura Actus cui accedit; si æquitas velit, ut iste Actus rescindatur, Juramentum quod huic Actui accessit, posse etiam rescindi, sive antecedenter hoc fiat, sive consequenter, Rationi consentaneum videtur. Nec magis hic requiruntur distincte

.

lt a-

m

f-

ıt,

et.

on

ım

et i a

di-

ref-

itur

CC-

ceps

iva-

d fi-

lum

k eo

., &

egiibus d e-

dem

eum

Personæ, quam in Restitutione in integrum, ubi Rex seipsum, vel si res sic dubia, per arbitros compromissarios restituit : nec præsupponitur in Relaxatione Juramenti illud præstitum esse ab inferiore, sed præsupponitur justam esse causam, ex qua fit Relaxatio.

4. Rex etiam tenetur his quæ sine causa promisit : nam nonminus ad Reges quam ad alios pertinet, quod promissa plena, absoluta, & acceptata Jus transferant.

Conscientiam stringit: nec ulla extrinseca immutabilis est obligandi causa; & adventitia dignitas humanam conditio-

Hoc quippe Juris Naturalis est, Quod nem immutare poterit, que hominem allinon minus Regis quam alicujus Privati gat Natura Legibus, quarum perpetua &

5. A Regibus factæ Emptio & Venditio, sine certo Pretio; Locatio & Conductio, non expressa mercede; Emphyteusis sine Scriptura, non valent; quia hi Actus non fiunt a Rege qua Rege; sed quasi a quovis alio.

Etiam quia deteminatio Pretii in Emptione, & expressio Mercedis in Locatione, non funt a Jure Civili, sed a Jure Gentium, ex ipsa cujusq; contractus Substantia & Natura. Et quid si absq; ejusmodi requisitis subfistere possent Emptio & Venditio, Locatio & Conductio inter Principes exteros, ut volunt quidam, illud tamen non concedendum est, quoties Regi vel Principi, cum Subdito suo negotium intercesserit:

hic enim non tantum Leges Regni communes, sed & Leges Oppidi ubi Rex habitat; valere dicendum, idq; non eo duntaxat quod ibi speciali ratione se habeat utillius cætus membrum, verum etiam quia natura justitiæ commutativæ hoc requirit, ut in conventionibus ultro citroq; obligatoriis, par sit, quoad jus & vim obligandi, utriusq; conditio, & hinc uterq; codem vinculi nexu teneatur.

6. Ex promisso & Contractu Regis quem iniit cum subditis nascitur vera ae propria obligatio, quæ Jus dat ipsis subditis, ea. enim est natura Promissorum & Contractuum, etiam inter Deum 8z.

& homines. Quod si tales sint actus qui a Rege, sed ut a quovis alio siant, etiam civiles leges in eo valebunt: sin antem Regis qua Regis, ad eum civiles Leges non pertinent: neque tamen eo minus ex utrovis actu nascetur actio, nempe ut declaretur Jus creditoris, sed coactio sequi non poterit.

Vis obligandi, qua contrahentes sibi mutuo divinciuntur præstare & implere quod actum, de natura & essentia omnium Contractuum est : ita ut repugnet contrahere& ex contractu non obligari. Inhoc tamen Author & Puff. statuunt diversitatem inter obligationem Regis & Subditorum confistere, quod ille facili negotio a Subdito tergiversante debitum possit extorquere, verum civi quamdiu civi nullum suppetat medium ab invito Rege debitum extorquendi. Etsi nullus cordatus Rex legitime contractum debitum solvere abnuet, qui co. gitaverit suam salutem & eminentiam fide pactorum niti, ac indignum elle, si is qui justitiæ asserendæ causa est constitutus,eam proculcet. Quod si tamen Reges ex contractu, subditis adversus se actionem concedant in proprio tribunali, ista actio non

tam Jure civili quam æquitate naturali nititur, quasi cognita semel obligatione non possunt non velle id quod debent præstare: adeog; ut vult Cl: Puf: ejufmodiactione id non quæritur ut Rex cogatur ad solvendum debitum, fed ut subditis liquido oftendatur principem ad id solvendum sese obligasse. In ejusmodi autem judicio merito debet obtinere illud Sisimethræ spud Heliodorum Æthiop: 1 10. Tas vargoy as L duowaei to d'ixeuor de dis Estr o Baoi-ASULOV & THIS HETESOI, & TOIS EUNO, aleeois Realov. Alii contendunt Regem ex eo ipfo quod civi sese obliget, pari cum eo esse conditione, & proinde ei facultatem concessisse debitum suum perseguendi & exigendi iisdem justis mediis quibus civis adversus civem utitur.

7. A Rege potest auserri jus quæsitum subditis, aut in pænam, aut ex vi superminentis dominii: sed ut id siat ex vi superminentis Dominii, primum requiritur utilitas publica; deinde, ut si sieri potest compensatio siat ei qui suum amisit, ex communi. Neq; hic distingui debet Jus quæsitum naturaliter & civiliter: nam jus Regis par est in utrumque: neq; hoc magis quam illud sine causa tolli potest.

Rationis dictameni nil magis convenit, quam ut falus publica privatis anteponatur bonis; & proinde subditis, quibus, publica exigente utilitate jus quæsitum Rex ausert, non sit injuria: sub ea enim conditione sibi omnia quæ possident bona quæsivisse censendi sunt, ut Civitas, sive is qui ei præest, de iis statuendi facultaten haberet, communis utilitatis promovendæ & salutis tuendæ causa. De compensatione vero quæ hic sieri debet non idem statuunt omnes, alii enim, inter quos eminet eximius poli-

ticus Frid: Hornius, nolunt eam stricto jure requiri, quia Rex jure suo utitur, vi enim eminentis dominii, de rebus privatorum in utilitatem publicam statuere potest, eo modo quo paterfamilias de iis statuit in utilitatem sua familia: equitatem tamen suadere dicunt, ut damnum quod omnium causa quis sustinuit resarciatur. Alii cum Authore volunt damnum quod hic cives sustinentomnino compensandum, hac lege nature sundamentali innixi, que vetat ne quis cum alterius incommedo & damno sum

COM-

Va

pu

Rej

est.

pai tal

quir

fis t

us,

stare

repr

Dele

videtur distinctio qua hic utuntur oppositæ fententiæ patroni inter æquitatem & jus, quasi quod æquitas suadet, idem non præciperent Jura & Leges naturales: quare si æquum est ut compensatio siat ei qui

i-

n

e;

n-

ffe

e-

d de

015

ofo

fle

n-n

X.

Vis

m,

II-

eri

q

jus

Il-

ure

nim

um

, eo

1 U-

nen

um

ives lege t ne lum fuum amist, etiam justum est, & proinde, quoties non sit ejusmodi resusto de publico, ei qui sua in salutem omnium impendit, peccatur adversus Regula m ilam justitize solennem quæ suam cuiq; tribuendam dictat.

7. Contractus Regum Leges non sunt: nam ex Legibus nemini Jus adversus Regem nascitur: Ideo si eas revocet nemini injuriam facit: peccat tamen si sine justa causa id faciat: at ex promissis & contractibus jus nascitur. Contractibus ligantur contrahentes tantum, legibus subditi omnes. Possunt tamen quadam esse mixta ex contractibus & legibus; ut contractus cum vicino Rege, aut cum publicano sactus, qui simul pro lege publicatur, quatenus ei insunt qua subditis observanda sunt.

Ex legibus nemini. i. e. si quam Legem non servet, aut abroget Rex, non potest eo nomine a privato in jus vocari. Ex Contractibus vero jus nascitur. i. e. actio privatis ad conveniendum Regem, etiam apud Judices ab ipso statutos. Cum vicino Rege, quo quod convenit, ut utriusq; subjecti præstent in alterius territorio aut mari, omnibus & singulis exequendum est. Cum publicano cui scil: portorium aut

aliud vectigal locatur. Quamvis Contractus Regum Leges Civiles proprie sic dictae non sint, ob rationes quas adfert hic Grotius, alio tamen sensu recte leges dici posse videntur, quatenus scil: Rex contrahendo, sibi & alteri, quicum contrahit, Legem sive necessitatem imponit, qua tenetur juxta contractus tenorem facere quod promissum.

8. Ex Regum contractibus tenentur successores, si sint hæredes Regni & bonorum omnium: quia defuncti bona sunt naturaliter obligata pro debitis. At qui in jus Regni duntaxat succedunt, aut partim in bona, in jus Regni vero in solidum; non directe qua tales, sed indirecte per interpositam Civitatem obligantur.

Successores in Regnum patrimoniale quin antecessorum contractibus & promifis teneantur dubitandum non est: qui enim vult succedere in bona & jura alterius, eum opportet etiam præstare quæ præstare debuisset antecessor, cujus personam representare maluit quam hereditate abstinere. Imo æquitati nihil convenientius,

quam ut ille qui commodum sentit, etiam incommodum perserat: Si vero sint successores tantum in Jus Regni, ut in Regno non patrimoniali, vel electitio vel successivo, directe quidem aprese immediate non obligantur quià jus non accipiunt ab eo qui proxime decessit, sed a populo qui e-am familiam & omnes ex eo orituros se-

mel legit tanquam alium ex alio sceptrum sive cum exteris: pro defuncti igitur prin excepturos, & unicuiq; jus proprium dedit, perinde ac si omnes vivi ac præsentes fuissent : ita ut nemo a proximo, cui successit, Jus suum referat, sed omnes a prima lectione: obligantur tomen superws mediate per interpositam civitatem, quitenus imperium transferendo civitas facultatem quoq: Regi concessisse videtur se obligandi tanquam Capiti suo: nam in moralibus qui dat finem, dat ea quæ ad finem perducunt; fine hac facultate enim obligandi populum Regi nullum est remedium expediendi negotia, sive in ipsa civitate

cipis, ut capitis sui debitis obligatur civi tas, ut corpus ejus; quod cum transierit ad successorem & hunc pro capite acceperit, opportet hunc onera Corporis non ab se aliena putare. Si deniq; sint Successores partim in bona, in jus vero Regni in folidum, promissa & contractus respectu ipsorum bonorum, in quæ successerunt, omnino servare debent ; quæ vero promissa & contractus ista bona non respiciunt, in iis observanda modo dicta distinctio, scil: quod per interpolitam Civitatem obligentur.

9. Hæc Potestas Populum obligandi non abit in infinitum; neq; enim obligandi infinita Potestas ad Imperium recte exercendum necessaria est, sed requiritur ut Rex habeat probabilem rationem, quod in dubio ob Regentium authoritatem præsumi debet. sive postmodum exitus respondeat consilio & rationi Regis, sive non, non enim exitus in hac re sed probabilis ratio rei gerenda spectanda est, quæ si adsit, & populus ipse obligabitur, siquo casu sui Juris esse caperit, & Successores ut populi capita. Nam etsi quid Populus liber contraxisset, obligaretur is qui postea Regnum plenissimo jure acciperet. Illud hic addendum si Contractus incipiat vergere ad publicam perniciem, declarari potest nullus quasi factus sub conditione, sine qua juste fieri non potuit.

Ad eas angustias Rex non est redigendus, ut non nisi illa debita in civitatem devolvere possit, quæ actu in civitatis utilitatem cesserunt, sed sufficit si probabilem facti sui rationem habuerit, licet non satis ex sententia eventus processerit. Contractus igitur Regum civitatem obligabunt, qui non manifeste iniqui aut absurdi sunt, & in dubio probabilem regem habuisse ra-

tionem præsumitur. Nunquam vero tam ampla potest Regi concessa dici potestas ut stare ei integrum sit contractui, qui non modo ad damnum aliquod sed ad pernicem publicam vergit: Si igitur talem inierit Rex contractum facultatem habet declarandi, eum non ultra obligare, quia contractus fit sub quadam quasi conditione, sine qua juste fieri nequit.

10. Quod de Contractibus dictum, idem intelligendum est de alienatione pecuniæ populi, aut rei alterius, quam Rex secundum Leges bono publico alienare possit. At si contractus ad Regni ejusve partis aut patrimonii regalis, quatenus id Regi permissum

u

re

no

id

F

cor

tibi

di d

non est, alienationem pertineant, non valebunt, ut facti de re aliena.

Omnis alienatio præsupponit Dominium, tum administrandi facultas, nisi specialiter neutiquam vero cum delatione Imperii hoc additum; Vide de hac re que supra conjunctim confertur Dominium, sed tan- dieta funt ad Caput fextum.

11. Beneficia liberaliter concessa quæ Rex de suo facit, & quæ nisi adsit precarii clausula, vim habent persedæ donationis. Hæc revocari non possunt, nisi quod subditos attinet in pœnam, aut ob utilitatem publicam cum compensatione, si fieri potest. Sunt alia quæ vinculum duntaxat legis demunt sine ullo contractu: & hæc funt revocabilia. Quia ficut Lex sublata universaliter, reponi universaliter semper potest, ita &particulariter sublata particulariter reponi. Nullum enim hic jus quæsitum est adversus Legis Authorem.

Precarii Glausula, ut tamdiu valeant, quamdiu non fuerit aliter constitutum. Vinculum Legis demunt sine ullo contractu, i. e. in quibus simpliciter conceditur, quod afamiliæ vel personæ profuturum est, nulla

mentione pacti cum illis initi, præter Legem omnes obligantem; ut, si quem princeps eximeret ex numero corum qui necessarias collectas, solvunt; revocari policui Civitati vel Corpori collegiove aut terit propter rationes ab authore affignatas,

12. Contractibus eorum, qui fine Jure Imperium invaserunt, non tenebuntur populi aut veri Reges: nam hi Jus obligandi populum non habuerunt. De in rem verso tamen tenebuntur. id est quatenus locupletiores facti sunt.

tibus teneatur populus si animum resisten. S. 24. 6 Sequ. di deposuerit, & sese ejus imperio submi-

Rationi vero consentaneum videtur ut serit, præsertim cum habuerit preestatem eorum qui imperium invaferunt Contrac- eum exuendi imperio. Vide Cap. 4. lib. 1.

st de dum legni flum non

it e-

ab es

lini-

80

iis lod

n;

en-

10et,

ive

dæ

afu

etfi

um

nci-

uafi

tam as ut

non

icem

nierit

laranractus qua

CAPUT XV.

De Fæderibus & Sponsionibus.

1. COnventiones publicæ a Contractibus privatorum aut Regum circa negotia privata in hoc different, quod illæ fieri nequeant nisi jure Imperii, majoris vel minoris, hæ possint. Publicas Conventiones quas Græci ourshias vocant, dividere posfumus, in Fædera, Sponsiones, Pactiones alias.

Commentarius.

publicam & privatam, Illam ab hac differre fectis fummæ rei, fieri possit.

Conventio a Jeis definiri folet Duorum statuit Author quod non nisi jure imperii pluriumve in idemplacitum consensus de re dan-da, sacienda vel prastanas. Et dividitur in vel minoris i. e. a legatis utrorumq; vel præ-

2. Fædera sunt quæ jussu summæ potestatis siunt, & in quibus ipse populus iræ divinæ obstringitur, si minus stetur dictis. Sponsio autem est, ubi hi, qui a potestate summa mandatum ejus rei non habent, aliquid promittunt quod illam proprie tangit.

diversas Civitates non transitoria. Tales conventiones apud Romanos peragi per feciales solebant addito patre patrato, primo scil: fecialium qui omnium nomine loquebatur in rebus repetendis & bello indicendo. Sponsio vero est pactum a Duce Belli initum de ejusmidi rebus que ad summam potestatem spec-

Fædus nihil aliud est quam Conventio inter tant, & de quibus mandatum the nullum habebat. Spondendi usum necessitas & longinqua bella introduxisse videntur : in bello enim fæpius accidit ut confilium in arena capessendum sit, unde Ducis vel Imperatoris arbitrio relictum, de pace, summæ potestatis injussu, statuere.

a. Fædera dividuntur in ea quæidem constituunt quod juris est naturalis, & in ea quæ aliquid ei adjiciunt. Prioris generis fœdera revocant quasi cognationem illam naturalem, malis moribus fæpius obliteratam, qua hominem homini lædere nefas; nifq; cavetur ut utring; Jus Hospitii, & Commercii sit.

Dolendum sane quod eo malitiæ & tur-pitudinis processerit hominum depravata facienda omni jure devincti sunus, questi natura, ut de iis invicem præstandis pa- citra illud pactum non satis quis officii sit

ri

en

jel

tu

qua

fui

eti

quamvis enim debeantur ex humanitate,

memor futurus. Ad foedera autem quæ tamen non ita funt definita, ut nunquam idem constituunt quod juris est naturalis ulteriori determinatione, que pactis & non simpliciter referendum videtur ut u- fæderibus sieri debet, indigeant. Vide tring; jus hospitii aut jus commercii sit, supra Annotata ad Cap. 2. bujus Libri.

4. Conventiones quæ juri naturæ aliquid adjiciunt, aut æquales sunt aut inæquales. Æquales sunt quæ utring; eodem modo se habent. de igues ni norves de duposepois exegi. Isocrat: Utriusq; modi Foedera aut Pacis aut Societatis alicujus fiunt causa. Pacis, que res ad effectus & consentanea Belli spectantes componunt. Societatis. aut ad Commercia pertinent; ut de vectigalium Solutionibus; aut ad Belli Societatem, quibus promittuntur auxilia, peditum, equitum, navium, vel in certos hostes vel la omnes, exceptis Sociis: aut ad res alias; ut ne in confinio alterius alterarces habeat. ne subditos alterius alter defendat, ne iter alterius hosti præbeat.

aut observata virium proportione, sed & vit Author. æquali modo, ita ut neutra pars sit deteri-

ei

10-

n-

1a-

n-

n-

st

IS

80

afi fit

or

Fædusæquale dicitur quando non folum oris conditionis, aut alteri obnoxia. Huutring; æqualia promittuntur, simpliciter, jus fæderis varias species accurate assigna-

5. Ex æqualibus qualia fint inæqualia facile est intelligi. Promittuntur autem inæqualia aut ex patte digniori; ut si quis auxilia promittat nec restipuletur, vel majora promittat; aut ex parte minus digna, quæ fiunt vel cum Im] minutione Imperii, cum unus alteri morem gerere in certis rebus promittit : vel sine imminutione Imperii, quorum onera sunt aut Transitoria; ut locorum deditio, obsidum datio, de muris diruendis, stipendii solutio. Aut Manentia; ut de Imperio ac Majestate comiter colenda, fœderum & sociorum arbitrium, exercitus classific; modus, aliaq; minora.

Inæqualia dici possunt fædera ubi inæ- deterioris conditionis. Apud Isocratem qualia promittuntur, & alterutra pars est mosayuala ra rus elepus thandula.

6. Fœdera non nocendi causa cum alienis a vero religione licita fuisse ante legem latam constat ex exemplo Jacobi & Labanis, & etiam post Legem Mosis, tam ratione Commerciorum quam socie-

tatis

tatis etiam Bellicæ i Reg: 5. 12. nisi quod interdum ex personæ peculiari quadam qualitate aut ex vitio adveniente, non e sæderum natura, certis casibus prohibita leguntur: A Christo quoq; non leguntur vetita, imo magis adhuc permissa esse seguntur ex charitatis Christianæ extensione, quæ omnes gentes complectitur, salva tamen gradus disserentia, i. e. ut in omnes simus benesici, præcipue tamen in Religionis consortes naste un Inautor Fistical & Sirenar cipue tamen in Religionis consortes naste un Inautor Fistical & Sirenar cipue tamen in Religionis consortes naste un Inautor Fistical & Sirenar cipue tamen in Religionis consortes naste un Inautor Fistical & Sirenar contagium veniat, & abstinendum enex tali societate infirmis contagium veniat, & abstinendum erit extra summam necessitatem, si profanæ opes inde magnum habituræ sint incrementum: non enim Jus quodvis sussicit ad id committendum, quod Religioni, si non directe, indirecte tamen nociturum putetur: quærendum enim primo loco est Regnum Cæleste, id est Evangelii propagatio.

Non nocendi. i, e. de non invadendis finibus, & ut sit utriusq; Populi civibus in alterius terris securitas. Quamvis salsam quis profiteatur Religionem, eo tamen Homo esse non desmit, quicum mihi intercedit Juris Naturæ communio; Ergo sicut alias conventiones, etiam et sædera cum eo inire licebit. Imo eadem Lex Naturæ, quæ cuiq; necessitatem imposuit propriæ salutis tuendæ, etiam dictat, tanquam unicum medium ad hoc obtinendum, ut cum omnibus Pacem & Fædus

conservemus. In hisce autem sæderibus sequentia observari volunt Doctores, 1. Ut sit casus summæ necessitatis. 2. Ne siant contra sideles & Christianam Religionem. 3. Ne profanæ opes inde magnum incrementum accipiant. Hinc Franciscus I. Galliarum Rex, maximum Christiani orbis odium incurrit, quod nulla suarum rerum tuendarum necessitate, sed sola aliena rapiendi ambitione ductus, contra Christianos cum Turcis slagitiosissimam iniit societatem circa A. C. 1537.

7. Solet & incidere illa Quæstio, si plures bellum gerant, utri potius opem serre debeat qui utriq; est sæderatus? Resp: ad injusta bella nulla est obligatio, quare qui sæderatorum justam habet belli causam præserendus, si cum extraneo i. e. non sæderato res sit, etiam si cum alio sæderato; si sæderati inter se committantur causis utrinq; injustis, utraq; parte abstinendum erit: Si in alios bellent justa quisq; de causa, si utriq; auxilia mitti possunt, puta in milite aut pecunia, mittenda erunt. At si ipsius qui promist præsentia requiratur, quæ individua est, præserendus est, cum quo est antiquius sædus, modo posterius sædus non contineat, quasi imperii translationem, puta subjectionis aliquid seu deditionis; nam & sic

i•

d

r

P

fic

th

ni

110

du

8. 7

ho

E

nov

part

deo

vum

tiam

nitu

tiæ n habe

tant

Si it

Spor

stati

Prin

locu

dicimus in venditione priorem præferri, nisi in posteriorem emptorem Dominium sit translatum.

Unde nulla querelarum causa fuisse videtur Samnitibus, quod Romani Campanis potius quam ipsis opem ferebant, quamvis enim cum iis antiquius intercederet fœ. dus; Verum cum Campani fe suaq; in ditionem Populi Romani tradidissent, non tam Campanorum, quam propriam Defensionem suscipere videbantur. Vide Flori Lib. 1, C. 16. Verum cunctis hic ab Authore traditis illud etiam addendum, in omnibus fæderibus quæ Rex aliquis

cum extraneis circa ferenda auxilia iniit, fubintelligi debere hanc exceptionem : Si quidem per rationes proprii Regni illud commode fieri possit; quæ etiam quibusvis respectibus privatis, & ipli fanguinis atq; affinitatis necessitudini præponderant : nam cum nemini Rex propius teneatur, quam luis civibus, non potest extraneo valide promittere quod cum ipsorum utilitate aperte repug-

8. Finito tempore fœdus tacite renovatum intelligi non debet, nisi ex actibus qui nullam aliam interpretationem recipiunt: non enim facile præsumitur nova obligatio. Si vero pars una fœdus violaverit, poterit altera a sædere discedere : nam capita sæderis singula conditionis vim habent : Novot ras a wordas ix of Se senusus dinois meserdiles em' de un Bonderles els au Europosas: Thucyd. & alibi 8 रा 8 था नहीं का महाका महाविद्यां कार है है है है है है है जो है ए उठ नह महारे की का नवा का कार कि है है. hoc ita verum est ni aliter convenerit.

Elapso tempore fœderi adjecto, corruit & ipsum sædus; nec in dubio tacite re-novatum intelligi debet, nisi de expressa partium voluntate constet, idg; non ideo solum quod nemo præsumatur ad novum onus temere sese adstringere, sed etiam quia alias de ejusdem duratione constare non posset. Unde si qui post illud sinitum exercentur actus, pro benevolentiæ magis, quam renovati fæderis indiciis habendi erunt: nam simplex Amicitia e- qua noxa alteri inferatur.

US

s,

Ve gi-

m I.

bis

re-

lo-

n-

am

tri

in-

bet fit,

au-

bel-

in

ræ-

eft

erii

fic

di-

tiam post finitum fædus persistit. Ex communi etiam natura Pactorum eft, ut ubi una pars fædere non stetit, & alteri ab eo discedere liceat. Potest ramen a sæderat's conveniri, ut licet in uno Capite fæderi non fuerit satisfactum, reliqua tomen inviolata observentur. Quod tamen ita capiendum est, ut altera pars non teneatur præstare, quod capiti ab altera parte neglecto respondebat, & ne simul positiva ali-

9. Sponsionum tot esse materiæ possunt, quot sæderum: distant enim hæc personarum facientium potestate. Quæri solet, Si improbetur a Rege aut Civitate Sponsio, in quid teneantur Sponsores, ad id quod interest; an ad restituendam rem in eum statum in quo erat ante Sponsionem; an ad corpus dedendum? Prima Sententia videtur Juri Civili Romano congruere, potestque locum habere nisialia pœna expressa: Secunda Æquitati magis

con-

convenit: Tertia usu comprobata est, ita tamen, ut non ad morsed ad servitutem deditio potius fiat.

Si Sponsio pure sit facta, citra adjectam conditionem Ratihabitionis faciendæ a lumma potestate, ubi eam ratihabere abnuit summa potestas, nec Rex nec Civitas obligatur: sed priori casu Sponsoris, bona primum obligantur ad id quod interest, Sponsionem ratam haberi, & si ea non sufficiant, Sponsor est dedendus, ut is cui deditur videat, quomodo sibi fiat satis ab eo, qui inanibus pactis decepit. De hac re acriter disceptatum legimus occasione Sponsionus Caudina apud Livium Lib. 9. velimus metiri, neq; ad istam Sponsionem ratihabendam, neq; ad rem in priorem statum restituendam tenebatur S. Pp;. R. sed sufficiebat Sponsores dedere. Si ta- sa, coacti fecere Consules.

men ex æquo & bono rem æstimare velimus, omnino videbatur Pop. Rom ratihabere debuisse illam Sponsionem, quamvis suo injussu factam. Equidem penes Confules non erat citra peculiare mandatum de toto Bello transigere, & Pacem ac Fordera cum hoste facere : quia tamen illi consensum Populi non præter rationem præsumserant, & tot milia Civium & ipse flos Populi, alio modo servari non pores rant; ab hostibus etiam fuerat præstitum, quod Paci & Fæderi æquipolleret, par fane erat a Populo ratihaberi conditiones. nil duri & iniqui habentes: imo ipse Populus hic fecisse videtur quod Patriz confervandæ & communis salutis tuendæ cau-

10. Quari etiam sclet, An Sponsio obliget Summam Potestatem ex notitia & filentio, si tacta sit sub conditione Ratihabitionis? Resp. negative, quia conditio non impleta nullam facit Sponsionem: si vero præter notitiam & silentium actus aliqui accesserint, qui nequeunt ad aliam causam probabiliter referri, tum recte intelligitur actus ratus esse habitus.

Ex notitia & silentie. eo quod actum a Legato suo vel Præfecto resciverit, nec tontradixerit; hoc non sufficere oprime statuit Author, nisi signum aliquod externum accedat, E. G. Verba, vel factum ad impletionem Sponfionis tendens; nam unt, postea agit Author. fine figno externo aut facto aliquo filenti-

um non fatis probabilem voluntatis conjecturam suppeditat.

De Pactionibus aliis quas duces & milites non de eo quod fummi est imperii, sed de re privata sua aut sibi permissa facia

CAP

V

fint

pro ten

nis

toti

foci

peri

lun pula

den

Cor giftra mo, c techni

CAPUT XVI.

De Interpretatione.

Ulia interniactus per se spectabiles non sunt, & certi aliquid statuendum est, ne nulla sit obligatio, si quisq; sensum quem vellet sibi assingendo promissis se liberare posset, ipsa dictante naturali ratione jus est ei, cui quid promissum est promissorem cogere ad id quod recta interpretatio suggerit: nam alioqui res exitum non reperiret; quod in moralibus pro impossibili habetur. Est autem recta interpretationis mensura, Collectio mentis ex signis maxime probabilibus. Ea signa sunt duum generum, verba & conjectura alia: qua aut seorsim considerantur, aut conjunctim.

Commentarius.

Cum promissiones & pacta inter homines sint recepta ut ordo in Societate rationali & æqualitas inter homines conservetur; promittentes atque paciscentes mentem suam aperire debent signis externis inter homines receptis & ad id constitutis, actus enim interni non apti sunt ad societatem; Et mente sic aperta alteri jus persectum acquiritur, alias enim cum ho-

li

n

Ce

n,

2-

a-

0-

cit jui

m

on-

ites

fed

cia

P.

mo sit animal fallax, si semper aliam atque aliam mentem verbis affingere posset, res nunquam exitum reperiret, & in nihilum recideret, id quod in moralibus pro absurdo habetur. Est autem Interpretatio Signorum externorum, quibus mentem nostram indicamus, aqua & commoda ad canadem accommodatio.

2. Si nulla sit conjectura quæ ducat alio, verba intelligenda sunt ex proprietate, non grammatica quæ est ex origine, sed populari ex usu

Quem penes arbitrium est, et Jus & norma loquendi; In artium autem vocabulis adhibenda erit artis cujusq; prudentum definitio.

Consuetudo est certissima loquendi magistra: utendumq; plane sermone ut nummo, cui publica forma est, vocabula vero technica definitionibus prudentum expli-

cantur, artifici quippe in sua arte credendum. Quod si autem ejusmodi vocabula a diversis diversimode definiantur, expedit ad præscindendas lites, ut popularibus verbis exprimatur, in quorum fignificatu ista vox eo loco capiatur.

3. Conjecturis assumptis opus est, ubi verta aut veborum complexio plures recipiunt significationes: Et quoties in pactis est species quædam repugnantiæ, tunc enim conjecturæ quærendæ sunt quæ partes concilient; nam si certa sit pugna, quod posterius inter contrahentes placuit, prioribus derogavit: quia uno tempore nemo contratia potuit voluisse, & ea natura est actuum qui a voluntate pendent, ut novo actu voluntatis discedi inde possit. Loci autem ex quibus voluntatis conjecturæ promuntur præcipui sunt ex materia, ex essectu, ex conjunctis.

Conjicimus voluntatem ex materia cum aliquid in nostrum commodum interpretamur ideo quia verba in tali materia accipi Soleant: Sic si triginta dierum pactæ sint induciæ, non debet de diebus naturalibus qui constat dum sol est supra hemisphærium nostrum, sed de civilibus qui sunt 24 horarum, intelligi. Ex effectu, ne significatio post se trahat effectum a ratione alienum aut absurdum, a receptiore sensu paulisper deflectendum ; sic si statutum esset, ut quicunque in platea alteri sanguinem elicuerit gravissimas pænas daret, ex hac lege Chyrurgus, qui alicui venam in platea secat, conveniri non potest. Ex. conjunctis quæ funt aut origine, quando scil: ejusdem authoris sententia ex alio quodam tractatu præcedente explicatur; ut, si quis uno in loco clare mentem fuam circa rem quampi-

rm expresserit, also quoq; loco & tempore sibi constare præsumitur, nisi mutatio expresse appareat; mm in dubio voluntas sibi creditur consentiens: aut Loco, ut cum ex ejusdem loci antecedentibus & consequentibus interpretatio defumitur; ut si in aliqua lege exemplum exprimatur, definitio autem generalis, vel antecedat vel fequatur, Lex non tantum de exemplo expresso, verum omnibus aliis, quæ sub tali definitione comprehenduntut, intelligenda Ad ea quæ loco conjuncta funt, potissimum refertur ratio Legis, que si unica est ad voluntatem movendam, eo cessante cessat voluntas; sic leges quæ loquuntur de donatione propter nuptias semper intelligendæ funt sub conditione, si nuptiæ sequantur : fisint plures rationes, non statim si una cesset, etiam cessat Lex.

4. Multæ voces plures habent significationes, alteram strictiorem alteram laxiorem. Eorum etiam quæ promittuntur; alia sunt savorabilia, quæ æqualitatem in se habent, & communem spectant utilitatem, quæ quo major, eo latior promissi savor: alia odiosa quæ partem alteram tantum aut plus altera onerant, aut pænam in se continent, aut actus irritos saciunt: alia media, quæ pro qualitate mixtionis ex bono & malo modo savorabilia modo odiosa censentur; cæteris tamen paribus prævalet savor. His positis hæ tenendæ sunt Regulæ i ma. In non odiosis summenda sunt verba secundum totam proprietatem usus popularis, & si plures ejusdem vocis sint significationes in populari usu, illa est summenda quæ est latissima; quale est ut mascu-

lihum

116

ro

fage Pol

der

ferr

Linum sumatur pro genere communi, & indefinita locutio pro universali. 2da Rcg. in savorabilioribus, si is qui loquitur jus intelligat, aut peritorum juris consilio utatur, verba laxius sumenda, ut etiam includant significationem artis. 3tia, In odiosis etiam sermo siguratus aliquantulum admittitur, quo onus vitetur.

In non odiosis, in iis scil: quæ media funt, verba sumenda sunt latissime, sic si convenerit, ut alter in alterius territorio quallibet feras venari possir, ut tamen cervi excipiantur, etiem cervæ intelliguntur. Et si convenerit ut utring; captivi restituantur, intelligendum erit hoc de omnibus & fingulis. In favorabilibus ad fignificationes plane improprias non en recurrendum. nisi alioquin absurdum, aut mutilitas pacti legisve sequeretur : quia natura talium negotiorum requirit, ut clare & perspicue fensa animi exprimantur, & regulariter quilibet hoc præsumitur facere. Contra verba etiam strictius quam alias i) sorum proprietas requirit erunt intelligenda; fiquidem id necessarium est ad iniquitatem vel absurditatem vitandam, sic statutum jubens ut qualitercunque & quomodocunque occidens occidatur, non eo fensu interpretandum, quali etiam comprehenderet illum qui in defensione suæ vitæ alte-

0

P--

es-

na-

n-

X

a,

ore

ex.

ibi

ex

en-

ali-

tio

ur,

um

m-

uæ

tur

ta-

un-

unt

fint Tet,

em

200-

ta.

em

nt,

ta-

ma.

em

po-

um

rum occidit. Et licet absolute necessart um non sit ad iniquitatem evitandam, ut voces frictius quam earum fert proprietas fumantur, tamen si in tali restrictione 2quitas manifesta vel utilitas fuerit, subsittendum erit intraarctiflimos terminos proprietatis, nisi circumstantiæ aliud suadeant. In odiosis ad evitandum onus, sermo secundum figuras & verifimile interpretandus, inde in donatione & juris sui cessione verba quantumvis generalia restringi solent ad ea de quibus verisimiliter est cogitatum. Quo referri potest illud apud Ciceronem in Topicis; Non fi uxori vir legavit omne argentum, qued suum effet, idcirco que in nominibus fuerent, legata sunt, multum enim differt in arca positum sit argentum, an in tabulis teneatur. Imo usu fori receptum, ut licet præmittatur particula universalis, & sequatur specialis enumeratio partium, non censeatur translatum quod nen specialiter fuerit expreflum.

5. Si convenerit in sædere, ut utriusq; populi socii ab utroq; populo tuti sint; an tantum socii qui suerunt tempore sæderis an & su uri intelliguntur? Resp. Verbum Socii & strictam illam de iis qui erant sæderis tempore, & ampliorem alteram significationem, quæ ad suturos quoq; porrigitur, recipere potest, salva ratione recti sermonis: Ex Regulis vero ante traditis dicimus suturos non comprehendi, quia agitur de sædere rumpendo, quæ odiosa est materia.

Hanc Quæstionem illustrat Author exemplo sæderis inter Romanos & Pænos sasti sub initium belli adi Punici, de quo Polyb: 1. 3. Grotii decisio eo redit, salvo sædere & Pænos potuisse Saguntinis, a Romanis postea in sædus adscitis, bellum inferre, & Romanos eorundem desensionem

suscipere, ex jure naturali, quod sædere non erat abdicatum; nam apud utrosque eo loco erant Saguntini quasi de iis nibil convenisset, & salvo sædere sieri potest, ut duorum sociorum unus eundem oppugner, alter eidem auxilia mittat, manente de cætero pace. Volunt etiam Doctores pacem & fœdus non violari, nisi per offensionem tem socius deinde fias inimici mei, & in retrofimilem, pacem quippe esse quandam conflictu a me offendaris, non videri id detransactionem, que referatur ad lites ejus- bet factum contra promissionem, quia spec dem, non diversi generis. Per consequens, tari opportet id, quod principaliter agitur ficubi promiserim non offendere te, tu au-

6. Pactum ne unus fœderatorum sine alterius jussu bellum gerat. ad utrumq; bellum offensivum & defensivum extendi potest, rectius tamen in favorem Libertatis, defensio non prohibita censeri debet.

Durum nimis effet illam naturalis libereatis partem alicui circumscribere, qua eontra vim sibi illatam defensionem sui licet suscipere: imo meris subditis, quibus rus armorum & belli gerendi nullum eft, arma tum capere licet, quando ab hoste infultantur, etiam inconfulto principe fuo, si id exigat necessitas. Hinc etiam evidens est quod libertasvicto concessa, in favorem quantum fieri potest interpretanda sit: unde captiosa plane fuisse videtur Romano. rum interpretatio, qui possquam promiserant liberam fore Carthaginem, dixerunt Civium multitudinem, non urbem fignificari. Vide Liv. lib. 49 C 13.

7. In discernendis pactis Realibus & Personalibus notandum, 1 mo. Reale esse quod populo libero promittitur, quia subjectum est res permanens, nec obstat status civitatis mutatio, nisi causa pacti statui priori annexa fuit, ut si liberæ civitates libertatis tutandæ causa sædus contrahant. 2do Quod cum Rege contractum non statim personale censendum, quia plerumq; persona pacto inseritur, non ut personale pactum fiat, sed ut demonstretur, cum quo pactum factum sit. 3tio Ubi additum pacto, ut perpetuum sit, vel in bonum populi, vel ad definitum tempus, & in successores extensum, vel materia ipsa aut verba conjecturas suppeditant, putatur reale. 4to Si pares fint in utrumq; conjecturæ, favorabilia credentur esse realia, odiosa vero personalia. 5to In pactis juratis non obstare realitati, quod juramentum ultra personam jurantis non extendatur: valet enim nihilominus ipsa obligatio, cui juramentum majoris religionis causa additur.

& quamvis mutata persona, manent stabi- trumq; conjectura, i. e. Si pactum & ut per-lia. Personalia que intra personam stant, sonale & ut reale interpretari possis. Rece & cum eo finiuntur. Si libera civitates, &c. hic refutat Author Bodini argumentationem, SicEtrusci Vejentibus cum hi bello adver- statuentis fædera ad Regum successores non

Pacta realia sunt quæ ed rem pertinent, ilia, quamdiu sub rege essent. Pares in ufus Romanos regem creeffent negarunt aux - transire, quia Juramenti vis personam non

va

ili

ho

00

ad

VO

CO

bu

que pare

cun

con

tres

quo con

tur exci

do 1

Vel

exect. Imo in actibus reguis Princeps & quoties quis pro se tantum & suo nomine Deinde jurisjurandi vis non exit personam Successor.

Successor una sunt persona : uterq; repre- non etiam alieno & pro alio jurat. Rexsentat populum, qui heri & hodie unus, autem jurat pro populo, cujus pars est

8. Fædus cum rege initum manet, quamdiu jus Regni retinet, quamvis captivitate vel exilio impediatur juris exercitium, quod & contra invasorem valet, qui possessionem habet, non jus; & odio causæ premitur.

Hoc certum videtur, si fœdus expresse ad defensionem personæ Regis ejusve familiæ fit conceptum, quod ad recuperandum regnum auxilia debeant ferri. Sed ubi fædus fancitum fit in utilitatem Regni, valde dubium est, an rex expulsus ex fcedere auxilia postulare queat: nam illa auxilia præsumuntur esse promissa adversus hostes externos: de hoc autem casu cogitatum non fuit. Etsi nec idem fædus obstare videatur, quominus legitimo regi ad depellendum invasorem suppetias latum eamus. Sicuti & ubi fædus nobis fic cum populo libero, quem in fervitutem redigere intestinus invasor laborat, recte auxilia ad illum dejiciendum ferre possumus, antequam in legitimum principem evaluerit. Nam qualitates in fœderibus, puta fi dictum fit, fædus effe initum cum Rege & ejus Suecessoribus, notant jus proprie dictum, non nudam usurpationem; seu tales: qui justo titulo Regnum acquisiverunt, non qui injuita vi nicentur.

9. Quæritur an præmium promissum ei qui primus ad metam pervenerit, debeatur utriq; si simul pervenerint, an neutri? Resp. vox primi ambigua est; nam aut eum significat qui omnes antecedit, aut quem nemo: quia vero virtutum præmia sunt favorabilia, concurrent ad præmium; nisi liberalius utriq; solida præmia distribuere placuerit.

Differt is qui omnes antecedit, abeo, quem nemo antecedit; in hoc, quod ille parem non habeat, hic habere possit. Quicunque omnes antecedit, eum antecedit nemo: at quem nemo antecedit, is non continuo omnes antecedit, cum duo vel tres possint esse pari ordine & gradu; in quo casu dicit Author eos ad præmium concursuros, quod quidem obtinere videtur ubi præmium a tertio proponitur ad excitandum certantium alacritatem, si modo res talis sit, quæ natura sua divisibilis, vel simul possideri queat: alias sorti res

committetur, vel denuo certabitur: Si vero illi ipfi, qui cursu certant, præmium velut ipontione facta, constituerint, ubi fimul me'am attigerint, neuter abaltero quidquam potest petere. Idem dicendum, fi duobus cursu certantibus, spectatores sponsione certent pro hujus vel illius victoria ubi uterq; fimul ad metam pervenerint neutrius pignus est commissum Hujus controversiæ tollendæ causa solebant veteres interdum hieram facere, hoc est coronam, quam uterq; meruisse videbatur, alicui Deo facrare, & in templo suspendere.

10. Est & aliud interpretandi genus, ex conjecturis, extra significationem verborum, eorum scil: quibus promissio continetur:

idq;

obper-Recte

m

in-

10-

fe-

unt

ifi.

m, ım

ila

tu-

ac-

1C--

tur,

er. in

up-

ctu-

o In

per-

in u nem, s non

non exeat. idq; duplex vel extendens, vel coarctans. Sed quæ extendit interpretatio difficilius procedit, facilius quæ arctat: nam conjectura extendens obligationem, non temere admittenda est. Ut autem talis extensio recte siat, opus est ut constet rationem sub quam venit casus quem volumus comprehendere, esse causam unicam & essecuent, quæ promittentem moverit, eamq; rationem ab eoconsideratam in sua generalitate, quia alioqui promissio sutura suisset iniqua, aut inutilis.

Quod hoc exemplo illustrari poterit: Pactum est inter duos populos vicinos ne intra certum spatium liceat locum muris cingere, eo scil: tempore quo non erat aliud munimenti genus: talis locus ne terreo quidem aggere cingi poterit, si satis constet, prohibendi muros unicam suisse causam ne iste locus muniretur, & ad vim

depellendam fieret idoneus. Debet etiam ratio in sua generalitate considerari ita ut casus similes non expressos comprehendat, & ad eos extendatur, quemadmodum in legibus mens Legislatoris ad similia extendi æquum est, ubi enim par ratio, in iis ia dem jus obtinere suadet resta ratio.

possit non per idem, sed per alind æque utile, aut utilius, quam erat id quod mandator præscripserat? Id enim ita demum licet, si constet quod præscriptum erat, non præscriptum suisse sub speciali sua forma, sed sub consideratione generaliore, quæ aliter quoq; obtineri possit: cæterum ubi de eo non satis constat, dissolvitur officium imperantis, si quis ad id quod sacere jussus est, non obsequio debito, sed consilio non desiderato respondeat.

Distinguendum inter mandatum Imperantis, seu quod per imperium superioris injungitur. & mandatumCommittentis, seu quod ex contractu ultroneo suscipiur. In hoc aliquando mandatum porest impleri per equipollens, seu utilius vel commodius, quando mandatum sub generaliori consideratione prescriptum suerit: tunc enim non verba sed mentem respicimus. E. G. Mandavi tibi ut sidejuberes pro Titio apud Sempronium, tu non sidejussis, sed mandas sempronio, ut crederet Titio. Si jam aliquid eo nomine Sempronio præsticiti, me

convenire poteris, quia obtinui finem meum qui erat, ut crederetur pecunia Titio a Sempronio. In illo regulariter non potest, quia superior non censetur nisi meram executionem injunxisse, nam alias auroritas imperii subverteretur & sape Respub in easum daretur, si proprio ausu minister partes imperanti proprias sibi vendicare velit. Interdum tamen per expressam clausulam in mandato licentiam accipiunt ministri & legati ut supplere aut immutare possint, si ratio & tempus id postulent.

12. Restringens interpretatio extra significationem verborum quæ promissionem continent aut ex desectu petitur originario voluntatis

mi rel mi tui toi nis leg

de

te

da ral est

jan

peri folu vera ex deo

nea fen

man cum miffi ubi i re af funtatis, aut casus emergentis repugnantia cum voluntate. Defectus voluntatis originarius intelligitur; Ex absurdo secuturo; Cessatione rationis plene & essicaciter voluntatem moventis; & materiæ desectu.

Ex defectu originario. Quod credibile est ab initio hanc voluntatem pacificentis non fuisse. Ex casus emergentis. 'Aut fuisse quidem, sed non si tale quid contingeret, quod intervenit. Defectus originarius me Intelligitur ex abjurdo; nemo enim credendus est velle absurda. E. G. Qui alicui domum aut domus habitationem legat, alteri relicto horto, ad quem non nisi per domum via est, is, cui domus legata est, aditum ad hortum præftare debet, icet a testatore non fit legatus 2 do Ex cessatione rationis voluntatem unice moventis; res enim in lege, promissione, pacto or contenta, cui ratio talis additur, aut quando de ea fatis jam constat, non amplius nude consideratur, sed quatenus sub ea ratione venit, non

m

ut

it,

ın

n-

TI

m et,

C-

if-

um

0 2

uia

Iti-

pe-

im-In-

in

le-

um

10-

tis

enim omni modo promittitur sed ob impellentem rationem, sine qua promissum non esset; ut, cum apud Suetonium colligitur Tib: necessitate magis quam judicio adscitum successorem ab Augusto, quia pratius sit in Testamento, Quoniam sinistra fortuna Caium & Lucium filios mibi eripuit Tiberius hares esso. Tib 23 cap 3. Ex materia desettu; quia materia de qua agitur semper intelligenda est versari animo loquentis, etiamsi verba atius pateant, E: G: si feudum concessum sit alicui pro se descendentibus mascul s, non intelliguntur nepotes ex silia, quia natura feudi, qua seminas & descendentes ex illis plane excludit, repugnat.

13. Sed de ratione notandum, sub ea comprehendi sæpe quasdam res non secundum existentiam, sed secundum potentiam moraliter consideratam, quæ ubi locum habet, restrictio sacienda nonest.

Sensus est: Conventio in qua rationem aliquam respexerunt paciscentes puta, ut periculum aut incommodum evitarent, non solum in ils casibus valet, quando istud revera erat secuturum; sed in illis quoque, ex quibus probabiliter, aut saltem non adeo difficulter existere posse creditur; sic

si cautum sit ne exercitus aut Classis aliquo ducatur, non poterit duci, etiam animo non nocendi: quia in pactione non certum damnum sed periculum qualecunq; spectatum est, quod moraliter a tali exercitu aut classe timeri potest, si in tali loco versetur.

14. Promissa in se non habent tacitam conditionem, si res maneant quo sunt loco; niss apertissime pateat statum rerum præsentem in unica illa quam diximus ratione inclusam.

Habent tacitam conditionem i.e. intelliguntur non aliter impleri debere, quam si res maneant eo quo sunt loco: quæ conditio cum se odiosa, utpote irritum reddens promissum, non facile ei inesse præsumenda, ubi non fuerit addita; nisi in casu ab authore assignato, quem in legationibus quandoq;

evenisse tradunt Historici; Sic Titus ad gratulandum Galbæ de imperio acquisito a partre missus, comperta e jus morte, rediit exitinere, quoniam res ita mutatas intelligeret, ut tota legationis materia aut causa cessaret, Suet; Tit: 62.

dicari duplici modo: namaut voluntas colligitur ex naturali ratione, aut ex alio signo. Ex naturali ratione subsidio aquiposcime seu aquiprudentia in intellectu, & aquitatis seu anama in voluntate. Qua aquitas est correctio ejus in quo Lex desicit ob universalitatem: quod ad testamenta quoq; & pacta suo modo referri debet. Nam quia casus nec pravideri omnes possunt nec exprimi, ideo libertate quadamopus est eximendi casus, quos qui locutus est si adesset, eximeret. Indicium certissimum est si talis existat ut adharendo verbis, siat res vetita, i. e. pugnans cum naturalibus aut divinis praceptis. Talia enim cum obligationis capacia non sint, eximenda sunt necessario: Ita qui promisit depositum gladium reddere, non reddet surenti.

Æquitas a'iis verbis sic describi poterit quod sit dextera Legis Interpretatio, qua ex naturali ratione ostenditur casum quendam peculiarem sub Lege universali non comprehendi, eo quod alias absurdi quid inde sequeretur. Cl: Author in notis suis doctissimis ad Cap. 4. Politicæ F. T. Campanellæ dicit æquitatem in lege naturali locum habere non posse; cum natura non loquatur universalius quam res exigit. Sed Legem naturæ non ut in seest, sed ut ab hominibus minus universaliter enuntiatur, opus habere posse interpretatione emerkena; ut, suum cuiq; reddendum, intellige utenti ratione, & nisi ex jure superiore adsit impedimentum; alienum

non occupandum, intellige nisi in summa necessitate, & pro ejus necessitatis modo. In alio autem sensu æquitas capitur quando V. G. causa aliqua ex bono definiri dicitur, ubi nempe Juri rigido aliquod temperamentum in gratiam rei adhibetur. Sicut & privati æquitatem dicuntur adhibere quando juri suo erga adversarios non ita rigide insistunt, sed aliquid remittunt. Aliquando denique exæquo & bono definiri cause dicuntur, quando Lex civilis non extat, aut ejus aliquides anon attenditur, sed exarbitrio bonorum virorum sententia fertur.

16. Secundum erit Indicium, si verba sequi non quidem per se & omnino illicitum sit, sed æque remæstimanti nimis grave atque intolerabile: sive absolute spectata conditione humanæ naturæ, sive comparando personam & rem de qua agitur cum ipso sine actus.

Sive absolute spectata humana conditione, quædam enim omnibus hominibus intolerabilia videntur, E. G. fames; sit ergo Lex de certis panibus vel cibis non comed indis in casu extremæ necessitatis non obligabit. Sive comparando personam & rem de qua agitur

cum fine actus, & tunc huic personæ hoc grave videtur & incommodum; sic qui rem ad dies aliquot commodavit, intra eos dies eam repetere poterie, si ipse valde egeat, quia actus tam benefici ea est natura ut non credendus sit quisquam ad magnum suum incommodum ni pu mi

ta

qu

pre

aut non ferv

1 777

qui ibi · Na facier neces

quo

liber

intere

20

non palicuju præcej differe

commodum sese obligare voluisse. Quæritur anservanda sunt promissa, que iu, quibus promilifti, funt inutilia, aut fi tibi plus noceant. quam illis profint ? Resp. Non quidem promissorum semper est Judicare an res utilis sie futura illis quibus promissa est nec ne, tamen si promissor sit superior & cura corum, quibus promissum est ipsi incumbat, judicare potest, & non semper cogitur servare. Si autem superveniat aliquid cur natura prohibeat promissum præstare, quilibet

u-

ti-

[eu

te.

m:

am

er-

let. do

nis

xi-

ed-

mma

odo.

ando

itur, era-

ut &

นากgide

uancau-

non , fed

fer-

r se

que

uræ,

fine

grave m ad

s eam

, quia

n cre-

ım in-

nodum

promissor judicare poterit, ut in trito Ex emplo gladium depositum furenti domine non reddendi. Non tamen quodlibet nocumentum aut onus liberat promissorem a fua obligatione (nam omnis gratuita promissio videtur conjuncta cum aliquo onere.!) Sed tale oportet sit, qued pro natura actus credi debeat exceptum. Sic qui operas vicino ad dies aliquot promisit, non tenebitur, si morbus sonticus Patris aut Filii detineat.

17. Inter alia signa voluntatis que ostendunt casum eximendum. nihil validius est quam verba alio loco posita, non ubi directe pugnant, sed velut insperato ex ipso rerum eventu inter secommittuntur.

Seu quod eodem redit, quando duo pacta, aut duæ Leges diversæ extant quæ invicem non pugnant, ac diverso tempore commode fervari & impleri possunt ac debent, verum

quibus satisfieri nequit, quando casu aliquo eorundem impletio in idem temporis momentum incidit.

- 18. Utra pars valeat cum ex casu sit collisio, docent hæ Regula. 1ma, Quod permittit cedat ei quod jubet, quia qui permittit aliquid, ita permittere videtur, nisi aliud quid obstet, quam de que ibi agitur.
- · Nam permissioni tantum inest libertas faciendi vel omittendi; Justum involvit libertatem omittendi tollit; E. G. fi Lege habeto, prior Lex cedit huic posteriori.

permittatur, ut omniscivis Romanus possit habere Concubinam; tempore belli autem necessitatem faciendi, & in præsenti casu constituatur, mulierem in Castrismiles non

- 19. Reg. 2da, Quod faciendum est certo tempore præseratur ei quod quovis tempore fieri potest.
- E. G. Eo tempore quo publicis facris stipem pauperi, quam ei ad me accedent? interesse teneor, non teneor conferre dare promiseram.
 - 20. Reg. atia, Pactio vetans vincat Jubentem.

non potest satisfieri, nisi per violationem alicujus præcepti negativi, tunc impletio

Seu quando alicui præcepto affirmativo præcepti non concurrat. Ratio petenda est ex natura præceptorum affirmativorum & negativorum, quod horum obligatio sit pracepti affirmativi erit omittenda, aut perpetuo uniformis, & aquabiliter efficar, differenda, quousq; cum violatione negativi et, ut loquuntur Scholastici, Semper obligens supponant, que non adesse intelligitur, furari & calceos pauperibus eleemosyne ubi quid citra legis violationem sieri nequit, loco dare. vel, ut in Scholis, quod femper quidem obligent,

& ad semper: Illa autem occasionem præ- sed non ad semper. Hinc non licet corium

21. Reg. 4ta, Inter pactiones pares, præseratur quod magis est peculiare, & ad rem propius accedit: Special a enim derogant generalibus, & in prohibitionibus adjecta poena magis vetat.

Generalia per specialia ad certi quid Jure est nullus, cum nullus non sit semper determinantur; at pœnæ adjectio non vide- si pæna suerit adjecta; ita Lege civili protur prohibitionem augere; nec facere ut hibetur mulier intra tempus luctus alii minus valeat prohibitio alia non pœnalis. nubere, si tamen nupserir, actus non in-Imo vero fi Lex quid prohibet citra pænam, validatur, sed mulier fit infamis & alias actus contra talem Legem commissus ipso poenas patitur.

22. Reg. 5ta, Ut superet quod causas habet aut magis honestas aut magis utiles.

derato, easdem promitto fœderato posterio- promissio posterior præfertur, quia habet ri, sub cujus protectione, forte etiam causas magis honestas & utiles propter sumpribus ipsius vivo, casus emergit, ut fortiorem obligationem.

E. G. Promisi operas bellicas primo fœ- uterq; fœderatus opus habeat opera bellica;

23. Reg. 6ta, Ut quod postremo dictum est vincat.

24 24 2 2 W. M. M.

tanquam inter se collidant, oportet eas lata sit: Nam postrema quæq; gravissima contendere, considerando, utra ad majores, est. atiliores, honestiores, & magis necessarias

Si id casu accidat ut conventiones legesve res pertineat. Deinde utra lex posterius

24. Reg. 7tima, Ut pactum juratum præferatur injurato, ob religionem, nisi vitium aliud insit.

Nam Juramentum pacto accedens restri-Ctiones & exceptiones tacitae, ex natura rei non necessarias, excludit; quas facilius

pacta injurata admittunt.

Hisce Regulis sequentes addit Cl. Puf. Obligationi perfecte mutue homines utrinque respicienti, cedit obligatio imperfecte mutua. Sic que ex contractu debentur, potins folvenda funt, quam quæ ex promisso gratuito, aut lege gratitudinis, aut alia virtute, si utraq; simul expleri nequeant, Lex benen -

ficentia cedit Legi gratitudinis cateris paribus. Urut alias utrag; imperfectam duntaxat obligationem inferat. Favorabilius quippe est debitum grati animi, quam beneficentiæ, cum illa requirat ut reddas, ideo quia accepisti, hac ut prior des. Que arctiori vinculo aliqua persona nobis conjungitur, eo prastationes, que ipsi debentur. aliis praponderant cateris paribus. Vide Galat, 6, 10. I Cor, 8, 13, 1 Tim, 5, 8,

Ve

ab

tu

re

tu

25. Contractus persectus censeri debet antequam Scriptura confecta sit ac tradita, ni aliud convenerit, nam illa tantum adhibetur ut contractus monumentum, non ut ejus substantiæ pars: aliequi exprimi solet.

In aliud convenerit Sed nec omnis conventio diversum inducit; Interest enim utrum convenerit, ut de Contractu Scriptura consiceretur, an vero ut Contractus in scriptis sieret. Priori casu Scriptura non

er o-

ilii in-

135

ut

ca;

bet

rius

fima

ob

ntaxat uippe enefiideo Quo egitur, is pra-

6. 10.

Con-

facit ad negotii essentiam, sed tantum ad faciliorem probationem. Posteriore casu nihil actum intelligitur donec scriptura omnibus numeris persecta fuerit.

26. Contractus Regum & populorum ex Jure Romano interpretandi non funt.

Jura enim aliarum Gentium extra terri- non obligant. torium suum, nisi ubi recepta suerint

27. Accipientis conditionem verba magis attendi debent, quam conditionem offerentis: Accipiens enim est qui promittit, & ejus verba formam dant negotio, si sint absoluta & in se perfecta.

Qui hic dicitur offerens, in Jure Romano vocatur stipulans, promittens vero est Grotio accipens. & idcirco merito ejus verba inspicienda sunt, si sint perfecta & absoluta in se, ne alias stipulanti Jus daretur promittentem ol ligare in infinitum. Si vero promittens imperfecte responderit, referendo se tantum ad interrogationem, tum offerentis conditionem verba Interpre-

tationem recipiunt; quia promittens nihidixit, quod interpretari possimus. V. G. si Titius stipuletur ita; centum aureos & domum tuam dare spondes? Mævius respondest, spondeo; verba secundum stipulationem; si vero domum tantum spondeat, secundum promissionem interpretenda sunt.

Bb 2

Caput

CAPUT XVII.

De Damno per injuriam dato, & O-bligatione quæ inde oritur.

Pactionem, Maleficium, Legem. Hactenus de Pactionibus; Maleficium hic appellamus culpam omnem, sive in faciendo, sive in non faciendo, pugnantem cum eo quod aut homines communiter aut pro ratione certæ qualitatis facere debent. Ex tali Culpa obligatio naturaliter oritur si damnum datum est, nempe ut id resarciatur.

Commentarius.

Proprie illud dicitur Malesicium quod in faciendo consistit, late autem accepto vocabulo, etiam non factum continetur. Ex
malesicio naturaliter oritur obligatio: nam
natura cuiq; indidit tam tenerum sui &
corum que ad ipsum pertinent amorem, ut
omnibus modis nitatur repellere eum qui
damnum ipsi insert, adeo ut nisi desistat, &
isto resarciendo.

damnum datum reparet, justam videatur habere bellandi causam; cumq; præterea velit, ut in societate civili ordinata & resærationi conveniente, tranquille vivamus, necessarium suit præceptum, de tribuendo unicuiq; quod suum est, de nemine lædendo, aut si quis suerit læsus, de damno isto resarciendo.

2. Damnum est cum quis minus habet suo. Aliquid alicui suum est, 1mo Ex mera natura; ut, vita, non quidem ad perdendum, sed ad custodiendum, corpus, membra, sama, honor, actiones propriæ. 2do Ex accedente sacto humano, puta Dominio, aut pacto tum quoad res, tum quoad Jusin actiones alienas. 2tio Ex Lege quæ idem ac plus potest quam singuli in se sua. Sic Pupillus habet Jus a Tutere exigendi diligentiam exactam, Respublica a Magistratu.

Damnum injuria datum est malesicium læditur; seu ut vult Author voidation, cum seu delictum quo dolo vel culpa res alterius quis minus habet suo. Atque sic notat omnem læsionem

nationis, quam alter nobis ex obligatione possumus.

jesionem, corruptionem, diminutionem, perfecta exhibere tenebatur. Sola autem aut sublationem ejus, quod nostrum jam aptitudo verum & perfectum Jus seu Doeft, aut interceptionem ejus quod ex Jure minum non tribuit, quia id ad quod apti perfecto debebamus habere; nec non sumus, non statim nostrum est, & sic eo omissionem aut denegationem alicujus præ- interverso, de Damno accepto queri non

2 Non in retantum quis intelligitur minus habere, sed etiam in fructibus, qui proprie sunt rei fructus; deductis impensis quibus res est facta melior. Sed & spes lucri ex nostro æstimabitur, non ut illud ipfum, sed secundum propinquitatem ad actum, ut in semente spes messis.

Fructus qui proprie rei sunt, vulgo natura'es vocantur, qui scil. non debentur singulari curæ industriæq; possessoris. Hic etiam æstimatur spes lucri, quo verismiliteri fuissem potitus, nisi rem meam alter possedisset, aut ea me frui prohibuisset, non vero ut illud ipfum, i, e. non quanti lucrum foli-

es;

us;

ive

nu-

lpa

id

atur

erea a &

iva-

trinine

mno

um

ım,

nes

ac-

ege

llus

aa

CHTTS nem nem,

dum foret, id si percepissem, sed arbit lo boni viri, prout prepior aut longinquior a sperato eventu abfui ; prout plus aut minus periculi restabat ad eventum consequendum, si non intercepta spes fuisser, ab eo qui damnum dedit.

4. Præter eum qui per se damnum dat, alii tenentur faciendo. idque vel primario, scil: qui jubet, qui consensum requisitum adhibet, qui adjuvat, qui receptum præstat, aliog; modo carticipans in crimine; vel secundario, qui dat confilium, laudat, affentatur: alii non faciendo, primario, qui non vetant, aut opem ferunt injuriam patienti, ad quæ jure proprie dicto tenentur; secundario, qui non dissuadent cum debeant, factumve reticent. quod notum facere debebant.

Morum Doctores novem enumerant delinquentis fit confors, eofq; his verfibus modos quibus aliquis directe & immediate comprehendunt.

> Juffio, confilium, consensus, palpo, recursus, Participans, mutus; non obstans, non manifestant.

5. Sciendum quoq; hos omnes teneri, si vere causa suerint damni, id est momentum attulerint, aut ad totum damnum, aut ad partem damni.

Nempe ubi quis ad ipsum actum quo non contulit, neque ut ille susciperetur damnum fuit datum, realis aliquid operæ antecedenter effecit, neque in partem ali-

Same of the same o

istius actus aliquo peccato obstringatur, ad insultant proculdubio peccant; nemo tamen restitutionem tamen damni non tenebitur; eos ad damni reparationem teneri dixe. sic qui alienis calamitatibus per injurias rit,

quam emolumenti venit, is licet occasione aliorum hominum conciliatis lætantur atq:

6. Tenentur autem primo loco ii, qui imperio aut alio modo aliquem impulerunt ad factum: His deficientibus patrator facinoris: & post eum cæteri: in solidum singuli qui ad actum causam dederunt. si totus actus ab ipsis quamquam non solis processit.

Imo vero primo loco teneri videtur patrator facinoris, quippe qui immediate damnum dedit, & scire debuit, mandatum rei turpis non obligare, quin & alias plerumq; obscurius aut saltem altioris indaginis est mandatum in delictis, facinus autem perpetratem certum, cujus si & patrator certus est, magis hic, quam alius de quo non ita constat, primo loco tenebitur; si autem plures delictum commiserint, aut actus est individuus ad quem multi concurrunt, sed ita ut ex unius opera integer actus potuerit sequi, neque singulis certa pars possit assignari; ut est incendium, aggerum perfossio & similes actus, & tunc singuli tenebuntur in solidum, ita tamen ut si omnes simul deprehendantur, æquales damni partes singulisarcire debeant, & ubi reliquis elapsis unus tantum deprehenditur, abipso solidum, scil. non tantum damnum quod

dederunt, fed amnia que ex actus vi fequuntur, exigi possit: nec minus si ex deprehensis aliqui non sint solvendo, hoc onerat reliquos. Et in hoc differt reparatio damni ab exactione pænæ, quod ibi uno solvente reliqui liberentur, cum idem damnum bis reparari æquum non fit; hic folida pœna singulis qui ad idem facisus concurrerunt, infligitur; Justum enim est, ut qui malum fecit, malum ferat : aut actus est dividuus, ubi singulis certa velut pars affignari potest, ut si plures fustibus alium invadant, quorum unus capiti vulnus infligit, alter brachium rumpit, tertius occulum excutit, singuli non de tota læsione tenebuntur, sed quisque pro eo quod ipse fecit, Etsi per modum pænæ, si reliqui elabantur, & unus deprehendatur, interdum ille pro omnibus folvat.

m

ris

Vi ift

7. Qui vero de actu tenetur, simul tenetur de his quæ illum ex actus vi sunt consecuta. Exemplo hæc sint. 1mo, Homicida injustus tenetur solvere impensas, si quæ sactæ sunt in medicos, & iis, quos occifus alere ex officio solebat, puta parentibus, uxori liberis, dare tantum, quantum illa spes alimentorum, ratione habita ætatis occisi valebat. 2do, Qui mutilavit tenetur ad impensas & æstimationem cessantis lucri. 3tio, Adulter & adultera tenentur indemnem præstare maritum ab alenda prole, & reliquis liberis damnum quod ipsis in hereditate provenit, rependere: tum qui virginem violavit, & ducere, si id promisit, & alias reparare, quanti minoris ipsi valet spes nuptiarum. 4to Fur ad rem reddendam cum incremento naturali tenetur, & cum sequente damno vel cesfante lucro: sin res periit æstimatio media sequenda. 510, Tenentur qui legitima vectigalia sraudant, & qui injusto judicio, testimonio, accusatione damnum dederunt.

Pro uno velut damno habetur, quicquid ex aliquo damno, velut naturali necessitate deinceps mali profluxit. το παρέχον τίω αρορμίω, εξ την οπολεθεντων νομιζείαι τον Noyou. Liban Progym. Vide Exed. 22. 6. Circa primum Authoris Exemplum quari poterit, Annon etiam lucri aliqua habenda sit ratio, quod occifus facere potuiflet, fi diutius vixisset : quia ejus hereditatem opimiorem fecisset. Resp. Neg Cum tale lucrum adhuc incertum inter bona nostra censeri nequeat, ac futurum tempus zque ad damna, quam ad lucra pateat, nec quantum de isto lucro fuerat consumturus occifus, liquido constare queat. In 2de Exemplo observandum ibi non tam taxari & æstimari ipsum membrum, quod est res inæstimabilis, pretio nummario; sed damna ex usu membri impedito aut sublato emergentia, emendari pro conditione temporum, hominum, facultatum. In qua correctione dum versatur Judex, membra membris comparari, tum ratione usus, tum ratione dolorum, necesse est. In Exemplo atio Abstrahere videtur Author, tum a determinatione legum civilium circa fucceffionem liberorum adulterinorum in bona parentum, tum a legibus poenalibus in adulteros convictos statutis; atque ejusmodi reparationem ab adulteris etiam non deprehensis tum marito tum liberis genuinis deberi recte asseritur: Nam liberi saltem tale Jus habebant ne alius præter legitimum matris suæ maritum, ipsis cohæredes conciliaret; quod Jus ex fine pacti matrimonialis ipsis quæsitum est. Ex eodem quoque pacto marito Jus erat, ne ab alio suppositos pullos pro suis, etiam ex bonis dotalibus, aleret. Qui Virginem imminuit vi aut fraude, tenetur ei rependere, quanti minoris jam ipli defloratæ valet spes nuptiarum; Est quippe non mediocris instar dotis flos virginitatis; æquum igitur eft, ut qui istum florem invitæ abstulit, saltem id ipsi refundat, ut amplitudine dotis maritum invenire queat. Quanquam commodissimum.

1-

1-

t

15

rs

n

e-

t,

r,

X

1-

ta

ur

is

ul

n-

m

·f-

itc

fit, ut nisi conditionis disparitas, aut aliud quid obstet, stuprator defloratam ducat. Vide Exed. 22. 16, 17. Deut. 22. 28, 29. Sed quæ ultro in meram libidinem confensit, habet quod sibi imputet, etsi regulariter major hie culpa Maris, quam puella prafumatur. Quod fi quis virginem pactione matrimonii ad concubitum pellexerit, ducere eam utiq; tenebitur : Neque est quod quis objiciat, pacta circa rem turpem invalida esse: Jure enim nature inter pactum matrimonii ejusq; executionem nullum requiritur intervallum, & cum solus conferfus nuptias faciat, non erit turpis conditio, Eris mihi uxor, si statim tanquam uxor corpus tuum mihi præbueris. Et si quid turpitudinis in ejulmodi properatis nuptiis insit, ob favorem matrimonii ad invaliditatem pacti non valere judicatur. CircaExemplum 4tum observandum furem & raptorem teneri rem subtractam reddere etiamfi corpore pænas luerint: nam læsus reparationem damni quarit; pæna autem ad usum Reip, exigitur, quam certe Judex haud quidquam læso imputare potest. ut ideo ipse re sua carere cogatur. Nec admittendum quod hic dicit author fcil. si res perierit mediam æstimationem esse sequendam; imo vero æquum est, ut Do. minus ipse pretium statuat pro arbitio, cum nemo cogi possit, ut rem suam vendat invitus: Itaq; cum recte summum pretium exigere queam, quando in gratiam alterius rem vendo, alias mihi non venalem: quare furi, qui invito rem abstulit, aliquid remittere debeam? In ultimo Exemplo ponit author eos qui vectigalia legitima fraudant. & merito: Christus enim Math. 22. 21; vult reddi Cæfari, quæ funt Cæfaris, inter reddenda autem Cæfari, maxime computatur vectigal; quia Respub. ex lege Justitiæ Principi debet stipendium administrationis Justum, & subsidium neceffarium ad confesvationem Reipub. lice.

8. Qui causam dedit dolo vi aut metu injusto, tenetur ad restitutionem in integrum, quia alter jus habuit ne deciperetur ex natura contractus, ne cogeretur ex naturali libertate: at qui causam dedit, cur vim pati, aut metu cogi debeat, habet quod sibi imputet, nam involuntarium ex voluntario ortum habens pro voluntario habetur :- ad justum etiam metumBella publica ex gentium confensu referuntur.

Supra annotata sunt ad Cap. 11. Causam dedit illi faciendum erat, non putatur invito negando scil. quod jure ab eo petebatur. inhibita, sed ipsum cogi voluisse existima-Involuntarium ex Voluntario, &c. i.e. Coactio,

Vide que de effectu metus injuste illati quam quis metuit recusando, quod omnino

o. Ex neglectu tenentur Reges ac Magistratus qui ad inhibenda latrocinia & piraticam, non adhibent ea quæ possunt & debent remedia. Contra si legibus prohibeant ne amicis noceatur, parati etiam sint, noxios si reperiri possint, aut punire aut dedere, præterea jus in bona raptorum reddant, ipsis imputari nihil potest.

non tenentur, nisi forte in Culpa sint, ut si inedia coacti male habuerunt. militibus non bene solvant stipendia, tunc

Sic si milites aut terrestres aut nautici enim non tantum militibus tenentur de contra imperium amicis noceant, Reges damnisinde secutis, sed & iis, quos milites

10. Si mancipium alicujus aut animal damnum dedit, Dominus qui in culpa non est, ad nihil tenetur naturaliter.

Rationi magis consentanea videtureorum opinio, qui statuunt noxales hasce actiones niti Jure naturæ: Cum enim Dominus ex illo animali lucrum capiat, ego vero damnum ex codem senserim, reparatio autem damni longe sit favorabilior, quam lucri acquisitio, apparet recte a Domino animalis postulari, ut damnum ab eo datum ipse reparet; aut si tanti non sit ipsi animal, illud noxe dedat. Idq; multo magis proce-

dit in servo, qui utiq; naturaliter est obnoxius reparationi damni abs se dati. Sed cum ipse nulla habeat bona, unde reparatio fieri queat, ejufq; corpus Demini fit, æquum sane est, ut Dominus damnum resarciat, aut istum dedat. Præsertim cum citra hoc servo daretur licentia omnes pro libidine lædendi, si neg; ab ipso, qui nihil, et ne seipsum quidem habet, neque a Domino reparatio damni obtineri posset.

11. In damno adversus honorem & famam dato, puta verberibus, contumeliis, &c. accurate distinguenda vitiositas actus ab effectu; nam illi pœna, huic damni reparatio debetur, quæ plerumq; fit culpæ confessione, testimonio innocentiæ: potest tamen pecuna quoq; rependi si læsus velit talem æstimationem.

Vitiofita;

Ca

fu

morum, vitæ probitate, aliifq; qualitatibus, tur.

m

a.

to 18-

i-

ti.

it,

m

il,

Pitiolitas attus ab effetta i. e. ipla culpa quod nec atrocifime injurie evertere five injuria a damno per culpam vel injuri- queunt. Quia autem internum illud & in am dato. Verum honori proprie nullum nobis consistens fundamentum, externum infertur damnum. Ut enim nihil accedit ex se parit honorem, tanquam effectum aftimationi illius, qui laudatur, ita de moraliter fibi debitum, ideo qui injurias honore & existimatione gravis viri & honesti, evomit in aliquem, non tribuit ei quod nihil detrahitur verbis injuriosis: subsistit debet, qui vero non tribuit quod debet, enim fundamentum honoris in honestate damnum dat, & ad reparationem tene-

CAPUT XVIII.

De Legationum Jure.

1. Nter obligationes quæ ex jure Gentium nascuntur primas tenet Jus Legationum, quod inter Gentes semper sanctum & inviolabile habitum fuit, adeo ut non injustum modo, sed etiam impium putarint, Legatos, quorum corpora funt sancta, violare.

Commentarius.

Legatus est Minister publicus a summa potestate ad aliam similem potestatem missus, ut negotium sibi demandatum nomine mittentis proponat & traffet. Jus autem mittendi Legatos, non, ut vult Author, simpliciter arcessendum videtur ex Jure Gentium, sed potius ex eo Jure ex quo est negotium, propter quod mittuntur, si mittantur vel ad pacem faciendam, vel ad eam per fædera & pacta magis confirmandam, Jus naturæ quod vult ut in pace vivamus, eorum admissionem præcipit cum effectu, & merito cavisse censetur securitati personarum, sine quibus finis a se præceptus, pax scil. obtineri nequit. Si mittantur propter com-

mercia, aut similia negotia, que communem necessitatem & utilitatem inter omnes gentes continent, Jus Gentium eos & admitti, & sanctos i. e. inviolabiles & ab hominum injuria munitos vult. Si mittantur vel ex humanitate, vel ex lingulari amicitia, ad congratulandum vel condo endum; Jus Civile seu potius voluntas ejus ad quem mittuntur, eorum admissionem, & sanctitatem specialem quam Jure Gentium habent, confirmat. Sic Juris Civilis, seu voluntarii tantum sunt ceremoniæ, solennitates, obviationes, hospitii Jura specialia, seu ut Legati vivant sumptibus & expensis ejus, ad quem mittuntur.

2. Hoc Jus ad cos legatos tantum pertinet ques mittunt qui summi Imperii sunt compotes interse: nam qui extra hos sunt le-

gati provinciales, municipales, aut alii, non jure Gentiom fed civili reguntur. Externi vero censentur, qui nostro imperio non subsunt, quamvis impari fœdere jungantur nobis, vel ex parte tantum sint subditi. Proinde devictæ Gentes, ut omnia alia, sicetiam jus legationis perdunt: Sed in bellis civilibus necessitas reconciliationis hoc jus sæpe introducit. Piratæ & Latrones, quia Civitatem non faciunt, Jure Gentium non gaudent, sed tamen fide data id possunt nancisci.

Cum illustrius nullum fit summe Majestatis argumentum, quam Jus mittendi Legatos ad exteros principes, illud civibus & subditis competere non videtur, nec qui ab iis mittuntur, Legati dicuntur, sed deputati & fyndici, quemadmodum & illi,

qui a Principe ad subditos mittuntur, raro hodie Legati, ut plurimum Commissarii vocantur; relatio quippe quæ hic intercedit principis & subditi, extinguit æqualitatem, propter quam Jus Legatorum fustine-

2. Duo sunt de Legatis quæ ad jus Gentium referri passim videmus, prius ut admittantur, deinde ne violentor. Non tamen omnes admitti præcipit Gentium Jus; fed vetat sine causa rejici. Causa esse potest, 1 mo Ex eo qui mittit, si is hostis, suspectus doli, si alias sceleratus. 2do Ex eo qui mittitur, si facinorosus, aut alias peculiari nobis odio. 3tio Ex eo ob quod mittitur, si causa mittendi sit suspecta, vel non conveniens dignitati & temporibus. Optimo autem jure rejici possunt quæ nunc in usu sunt Legationes assiduæ, quibus quam non sit opus docet mos antiquus, cui illæ ignoratæ.

Cl. Author; an autem justa sit rejectionis causa, si Legatio debeat esse assidua, seu an jure rejici possint Legati perpetui qui Residentes vocari solent, dubitatur; non enim sequi videtur, antiquis ignotæ fuerunt hæ Legationes, Ergo hodie, si sit communis quædam necessitas & utilitas earum, admitti non debent. Et certe hodie ita usurpantur, ut sine illis amicitia vix stabilis inter populos diversos coli videatur, etsi nec minus usum habeantExploratorum,Sunt qui putant sine omni causa Legatum Jure Gentium rejici posse, quia pactum vel fœdus citiam. inire est liberi consensus, & libera volun-

Hæc omnia appositis illustrat exemplis tatis; sieut igitur Jure naturæ & Gentium nemo cogitur pacisci, vel sœdus inire, ita-etiam non cogitur Legatum admittere. Verum distinctione hic opus videtur; scil. si pacis vel liberorum commerciorum causa legati veniant, Jus naturæ & Gentium præcipit ut admittantur; si vero negotium propter quod missi sunt, pendeat tantum a voluntate illorum ad quos mittuntur, fine omni causa rejici possunt. E. G. si mittanturad congratulandum, ad matrimonium conciliandum, &c. licet hoc in casu possit peccari in humanitatem & singularem ami11

0

In D

4, Legati Jure Gentium sunt inviolabiles ita ut rei sieri neque-ant, nec corum corporibus vis inserri. Quod si delinquant; delictum leve dissimulandum est, aut jubendus e finibus excedere legatus: Si vero crimen sit attrocius, malumq; publicum spectet, mittendus est ad mittentem cum postulato, ut puniat aut dedat. Si periculum immineat retineri potest ac interrogari, si nulla alia ratione periculo obviam iri possit, Denig si vim armatam intentet; occidi potest per modum naturalis desensionis; non pænæ.

Majestate gaudet, æqualis censendus erit principi, ad quem missus est, & sic neutiquam cogendus ut discrimen Jud'cii subeat: Et quemadmodum princeps alterius territorium ingrediens, volente Domino, quamdiu se hostem peregrinæ Reip. non profitetur, eo honore eag; reverentia colendus est, ac & apud suos ageret, ita & Legatus qui Principem repræsentat. Hinc est cur non fiant subditi temporarii ejus in cujus territorio subsistunt, & cur Jure civili populi apud quem vivunt, non teneantur: & si delictum committant, si tale sit, quod scil, per tale delictum vilescat persona iis sortiantur Judicium.

n 17-

m

a-

a-

ta

aro

arii

dit

m,

ne-

le-

m-

Ila

fi

ias

n-

p-

21. ig-

ium

, ita-

aufa

præium.

ım a

fine nturcon-

offit

ami-

gati

ere. . fcil.

Cum Legatus subeat vices Principis qui Legati, ut turpe sibi ducat princeps cum tali homine negotia tractare; aut si tale non fit, mittendus erit Legatus ad eum, qui misit cum postulato, ut eum puniat, aut dedat: Si vero Legatus aliquid moliatur in statum Reip: in caput Regis conspiret, populum concitet, &c. pro ratione delicti commissi occidi poterit; non per modum pænæ; sed per modum naturalis defensionis, non ut subditus, sed ut hoffis: Modo crimen adeo manifestum sit, ut vel negare id nequest, vel apertis convinci testimoniis possit. Non hic suspicionibus agendum, quæ temerariæ plerumq; funt, & ut in contemni posse videatur, aut dissimulandum virum bonum non cadunt, ita non sufficierit, aut discedere jubendus est Legatus, si unt, ut viri magni, quales sunt Legati, ex

5. Hæc obligatio de legato non violando ad eum tantum pertinet ad quem missa est legatio, & ita si eam admisit, quasi tunc tacita pactio intercesserit. Non vero obligantur ii per quorum sines legati transeunt non accepta venia: nam siquidem ad hostes eorum eunt, autab hostibus veniunt, aut alioqui hostilia moliuntur, vinciri imo interfici possunt. Cæterum admissa Legatio etiam apud hostes, tanto magis apud inimicos, præsidium habet Juris Gentium, nam in bello plurima incidunt negotia, quæ nisi per Legatos transigi non possunt, & ipsa pax vix est ut aliter cocat.

Hoftes Inter quos bellum declaratum est. Inimices Inter quos fine bello fimultas est. De libero inter populos commerciorum per Legatos habendorum exercitio non impediendo, Jus Gentium cavit, & trangrefforem committit vindictæ ejus cujus Legati violatifunt, & aliarum Gentium commune

spondet auxilium. Jam non minus ille impedit commerciorum libertatem qui legatos per summ territorium pacifice euntes violat, quam is, ad quem miffi funt : quare non minus etiam contra Jus Gentium delinquere videtur : decet quidem ut mittens petat transitus veniam, fed is, a Quo petitur, nisi justas causas habeat, negare cos & pacem incundam componant; aut fi Violationi erunt obnoxii, quia in terminis micæ legationis non manent, ipso enim

non debet. Si vero ad hostes ejus eant, ab hostibus veniant, sed ut intercessores quærant & Mediatores, qui hoftem fibi reconcilient, utrobique ceffat præsumtio, facto se hostes profitentur, qui hostibus que violationem aliassuadere posset, nempe meis sese adjungunt. Interim si ad hostes in tuum damnum & injuriam Legationem quidem eant tertii, sed ut ad concordiam susceptam esse.

6. Legatus non potest jure talionis interfici, aut male tractari veniens ab eo qui tale quid patravit : Jus enim Gentium non tantum cavet mittentis dignitati, sed & securitati ejus qui mittitur. quare cum hoc etiam tacite contrahitur: huic ergo fit injuria, quamvis non mittenti.

nuniri potest. Utut igitur princeps legatos dicendum per admissionem remissam esse alterius violaverit, talio cessat, nisi et ii qui injuriam & plenam securitatem promismittuntur, in crimine participaverint, fam.

Nemo innocens ob delictum alterius quanquam & etiam in hoe casu videatur

7. Comites & vafa Legatorum fancta etiam funt, sed accessorie, & proinde quatenus Legato videtur; quare si comites deliquerint vi abstrahi non possunt, sed postulandum est ut dedantur : si id Legatus nolit, ad media contra Legatum supra indigitata, recurrendum. An vero Legatus Jurisdictionem habeat in familiam suam & jus asyli in domo sua pro quibusvis eo confugientibus, ex concessione pendet ejus, apud quem agit.

quicquid ad eos pertinet eadem fanctione fancta & Jus suum participantia velit, adeo

Non modo personæ Legatorum sed quatenus Legato videtur, i. e. quatenus ea continetur, quatenus Jure tralatitio, acces- ut vasa possit obligare, autalienare, comites soria sequuntur naturam sui principalis; sed ad poenam tradere.

8. Legati bona mobilia capi non possunt pignoris causa, aut ad solutionem debiti, neg; per ordinem Judiciorum, neg; manu regia: nam ut plena sit Legato securitas, omnis ab eo abesse debet coactio, tam quæ res ei necessarias tangit, quam quæ personam. Si vero debitum contraxit, ipse compellandus est amice; & si detrectat. is qui misit: ita ut ad postremum usurpentur ea que solent adversus debitores extra territorium positos. Nec metuendum si id Juris sit, ne inveniatur qui cum Legato contrahere velit: nam & Regibus, qui cogi nequeunt, non desunt Creditores, & quibusdam populis suit in usu in creditis jus nullum reddere, non magis quam contra ingratos. Alianus de Indis narrat, cui consentit strabo his verbis: Δίκλω ή μιλ εναι πλλω φόνε ιξ υβρεως, έκ εν ἀινε χ το μη παθείν ταυλα. Τα Λ' εν τοις συμθολαίοις επ αυτῷ έκας φ ος το ἀνεχευθαι δει ἐαν τις Φραβή τλω πίςτι, και κ ωρος έχειν ό] φ πις εκ εξου κ) μιλ δικών πληρέν τλω πόλιν

Bellorum, quæ ob male habitos legatos suscepta sunt, plenæ sunt prosanæ historiæ. Extat & in sacris literis memoria Belli quod eo nomine gessit David adversus Ammonitas. 2 Sam. 10.

Si bona Legati propria sint & a Domino ejus satisfactio jam aliquoties petita, obtineri non potuit, debitum vero sit liquidum vel chirographo vel ipsius Legati confessione, his omnibus circumstantiis concurrentibus, bona Legati in solutionem, aut pignoris loco, recte capi posse videntur, quoniam dum debitum exigitur a Legato, nulla infertur injuria. Et non savet hactenus Jus

it si

fibi

tio,

ipe

ri

nir,

a,

ur

if.

0-

Si e-

X

ea

es

d

1:

0

S

Gentium Legatis, ut eos voluerit a folutione æris alieni indemnes præstare, si citra dispendium Legationis solvere possunt, quod in propriis rebus semper præsumitur, quoniam principis est, Legatum opibus & necessariis impensis instruere, ut propter rei suæ in solutum datæ jacturam, nihisincommodi legationi metuendum sit.

CAPUT XIX.

De Jure Sepulturæ.

1. EX Jure Gentium quod ex voluntate ortum habet, debetur & corporum mortuorum sepultura μη κωλι'ειν τὰς νεκρὰς ὁἀπθειν inter ἐδη numerat Bion Chrysost, quæ τοῦς ἐγράφοις opponit. Naturæ Jus Philo & Josephus appellant, Της φύσεως τῆς κοινης ἀπαθέσης μηκέλ, ζωνλα κολακρυλαιÆlian. Et alibiΤὰ κοινα κὰ ἐσα πὰσιν ἀνδιώποις νος ατ. γλω κὰ λοιω. Humatio Corporum mortuorum sive conditorum sive Crematorum, sive ita uti sunt, causam habuit 1 mo vel ex Gigantea seritate mandendi homines, cujus abolitæ signum est sepultura: Vel 2do Ut hoc modo homines velut sponte solverent debitum, quod

quod alioqui vel ab invitis repetit natura. Nam sponte coelo spiritus sua reddit, corpusq; terræ. Vel 3tio Quod Resurrectionis spes a primis humani generis parentibus hoc monumento posteris confignata fuerit. Vel 4to Ut mortuis ab efu & ludibrio animalium quantum posset caveretur, in reverentiam humanæ naturæ.

Commentarius.

Sepultura definiri poterit, Officium qued Carnifice terra obtegitur. hominibus post mortem debemus, ad cadavera Psorum reponenda, ut perpetuo ab injuria quasi tata fint, & ne ex ipsorum fetore aer inficiatur. Est autem duplex; alia honesta cui ceremoniæ & ritus certi, pro cujusq; gentis & loci consuetudine, adhibentur; alia inhonesta seu ignominiosa, quæ absq; ritibus receptis fieri debet, seu ubi adhiberi non possunt, propter Legis prohibitionem. Ad hanc referri poterit Asinina sive Canina Sepultura, quando cadaver humanum extra locum consuetum, in bivio vel trivio, aut sub patibulo, aut ubi brutorum cadavera abscondi solent, a

Juri naturæ maxime conveniens est ut cadaveri humano humus porrigatur; hinc veterum superstitio erat non præterire cadaver in via stratum, nisi gleba terræ injecta vel lapide; Horat 1. Od 28. Et Petronius, Cap. 74 Tralatitia humanitate lapidare. Jus Gentium autem hoc inter omnes Gentes, que ratione sua recte utuntur, constituit, ut cum homo cæteris animantibus præstet, cadaver ejus in talem locum reponatur, utab omni quasi injuria inferenda liberum sit, & ne fætore ipsius aer inficiatur.

2. Officium sepeliendi non tam personæ quam humanitati, i.e. naturæ humanæ præstatur; Et propterea nec hostibus invideri debet, quicquid enim irarum cum vivis habuimus, morte consumptum esto; nullum cum victis certamen & æthere cassis; nam quod malorum est extremum illis jam accidit. Si inter viventes fuerat certamen, odia mors aliena compescat, jam tacet, cum quo ante litigabas.

Non tam persone quam humanitati, i. e. non tam defunctorum causa, quod eis alias facilis fit Jactura fepulchri, quam propter reverentiam communis naturæ, ob causam sepelit Iliad. H. humani generis communem; hinc & ipsis

hostibus etiam infensissimis sepultura debe tur, SamlerBaras de not wohlung. Jofephus in Legibus. Agamemnon Trojanos

3. Infigniter facinorosis communi jam more negari sepulturam videmus. Hebræa tamen Lege patibulo suspensi ante occasium solis sepeliebantur. Dent. 21.23. Quod si Deus interdum sepulturæ Jactura quosdam puniit, secit id suo jure supra Leges constitutas.

fo e

al

h tu

ta

de fe-

th

Constitutio hæc Juris divini positivi & forensis, non aufert aliis Gentibus facultatem ab ea recedendi, & aliam Legem ferendi, qua quibusdam insigniter facinorosis Jus sepulturæ denegatur, frequentia delictorum & hominum emendatione illam

exigente, ut fedus ac teterrimus ejulmodi aspectus homines deterreat a simili patrando facinore: Pœnis enim utimur contra deilinquentes, ne quid post hac committant ipfi; cæteri vero fint ad delinguendum tardiores.

4. Hæc Regula apud Hebræos exceptionem habuit eorum, qui iosi sibi mortem consciverant: nec mirum, cum in hos aliud supplicium constitui non possit, qui mortem pro supplicio non habent; passimq; receptum, ut vivi a simili facto retrahantur, retinendus enim est animus in custodia corporis, nec injussu ejus a quo ille nobis est datus, ex hac vita demigrandum. Hanc sententiam secutus Brutus, olim Catonis factum quod imitatus postea est damnaverat, ως εκ δειον εδ' ardes έργον εποχωρείν το δαίμονι κημή δεχετθαι το συμπίπ. vor al sos, en impledentir Nonulli tamen Hæbreorum de lege se non interficiendi unam causam excipiunt, scil. si quis videat se deinceps victurum in probrum ipsius Dei. Nam quia non nobis, sed Deoin vitam nostram jus esse statuunt, existimant præsumpiam Dei Voluntatem solam esse, que mortis anticipande consilium absolvat. Atq; huc referent exemplum Samfonis, Saulis & Razis in historia Maccabaica: In historia etiam Christiana exempla legimus eorum qui mortem sibi intulerunt, ne tormentis adacti Christi religionem ejurarent, & virginum quæ ne pudicitiam ammitterent in flumen se jecerunt, quas & in martyrum censum Ecclesia retulit.

Suicidium proficifcitur aut ex mala conscientia, impatientia & tedio hujus vitæ, estq; cum desperatione conjunctum, aut proficifcitur ex melancholia quadam, aut alia imbecillitate; priori modo, fi indicia extent luculenta, tales honore sepulturæ privari postunt; posteriori modo, si quis, cujus de vita bene acta constat; sine animo fraudulento, ex furore, melancholia vel alia animi impotentia, manus sibi intulerit, honesta non videtur privari debere sepultura, quanquam de ceremoniis, ut remittatur nonnihil, Judicis arbitrio determinari debet Exceptionem Hebreorum a Lege

voluntas; cum quis se videat deinceps. victurum in ipsius Dei probrum: Quis enim certo hoc prævidere poterit? Siquidem Deo perquam facile est modis nobis incognitis, probrum suum avertere. Deinde quamvis sic vitam sibi tollendo impediat probrum, quod in Deum redundaret, tamen non sequitur, quod hic actus sit bonus & licitus, quia ad hoc etiam requiritur medium licitum. Deniq; voluntas Dei non potest præsumi, cum opposita voluntas de non interficiendo seipso sit revelata. Idem dicendum, fi quis seipsum interficiat, ne tormentis adactus Christi religionem ejuret. fe non interficiendi quam bie recenfet Au. Nec virgo fe occidere potest ne pudicitiam thor ab omnibus fere reprobatur: Nec ullo amittat, quia que vi stupratur, mente virgo modo sufficere hic videtur præsumta Dei est: Mens enim peccat, non corpus; &

ıt

a-

Et

ite èr

n-

i-

er

at

m

ון-

ai

ubi consilium abest, ibi crimen abest. Exempla quod attinet; illud Sampsonis vrpote heroicum & extraordinarium huc referri nequit: Nec proprie e'vlogelar commisit Samson, quippe cujus vires tantæ non erant, ut columnas, iisdemg; insistens ædificium, prosternere valeret; sed ipse Deus stragem istam edidit, usus scil. Samsone veluti instrumento. Præterea non propendebat Samfon tum temporis in mortem suam absolute & simpliciter, Deus enim illum conservare poterat, domo tantum in Philisteos cadente, si voluisset. Saul ex desperatione sibi manus intulit, non ob gloriam nominis divini, nec liquidom est eum resipuisse, contrarium potius patet

ex i Paral. 10. 13, 14. Præconium Davidis quoq, fortitudinem bellicam respicit, non factum Saulis novissimum. Neq; ex sacto Sepelientium ponitui sactum Saulisin genere licitorum. Fuit Saul Unctus Domini, Rex; socer Davidis, merito igitur laudantur a Davide qui eum sepeliverunt. Exemplum deniq; Razis præterquam quod ex libro Apocrypho petatur, cujus in probationibus nulla aut infirma sit authoritas, de eo sic pronuntiat Augustinus: Quid mirum si tanquam homini elatio superba irrespit, ut madet manu propria perimi, quam post illam in suorum aspectibus celstudinem, sustinere indignam in hostium manibus savitatem. Epist. 61 ad Dulcitium.

5. Ob negatam sepulturam Bellum juste suscipi, censuerunt veteres consensu magno, ut ex illa Thesei Historia apparet, quam tractant Euripides in Supplicibus, & Isocrates in Panathenaico.

Dubitat Cl. Zieglerus num josta hæc sit causa. Nec enim, inquit, quicquam hoe casu periclitatur vel dignitas imperantis, vel status Reip. Et principium est, dicere, licere bellum gerere adversus eum qui denegarit aliquid nobis contra jus gentium. Non tamen inficior in humanitatem illum peccare qui sepulturam negat. Verum si ex denegata sepultura magna injuria seu contumelia redundet in ipsam

Remp. E. G. Si alicujus populi Rex in bello occifus a victore ex patibulo suspendatur, vel in alio loco ignominioso diu aliorum conspectui exponatur; hinc certe bellum juste suscipi posse videtur: Si enim justa suscipiantur bella propter violatos Legatos, cur non, si per eum, qui suit Reip, caput injuria Resp. afficiatur.

CAPUT XX.

De Panis.

r. SUpra cum de causis, ex quibus Bella suscipiuntur, agere cæpimus, facta diximus duplici modo considerari, aut ut reparari possunt, aut ut puniri. Priorem partem jam absolvimus:

Superest

superest posterior, quæ est de pœnis. Est autem pœna generali fignificatu, Malum passionis quod infligitur ob malum actionis.

Commentarius.

modum coactionis, & pro imperio, alicui imponitur propter malum actionis, five propter delictum præcedens, five in agendo, five in omittendo consistat; omissio enim comprehenditur hic sub actione. Huc referuntur operæ, quæ alicui pro pæna injunremum, metallum, &c. Si scil. tantum manthi Jus dicitur.

idis

non

acto nere lex;

ur a lum

bro

bus

fic.

n si allet

rum in

ad

e-

m

in

n-10-

rte

m

20 p.

Passinis Malum est omne id quod per considerentur ut molesta, & ut passiones propter præcedens delictum; si enim considerentur ut debitæ vi summi imperii, etiam invito possunt injungi, sed poena non sunt. Apud Jurisperitos definitur pæna, Nexe vindicta & delictorum coercitio. Jure autem naturæ non tantum æquum est, ut qui male guntur; ut, si quis condemnetur ad fecit malum ferat : Juxta illud quod Rada-

Bine mador Ta n'spece Sinn n' ideia yerorlo

Que fecit si quisque ferat, jus fiet & equum.

Verum etiam idem Jus nature precipit & Lex nisi sit imperfecta sanctione non ut delinquentes puniantur; nam eadem caret. opera quo prohibet delicta præcipit panam,

2. Pœna primo ac per se ad expletricem justitiam refertur, quia qui punit, ut recte puniat, jus habere debet ad puniendum, quod jus ex delicto nocentis nascitur. Atq; hac in reest aliquid quod ad contractuum naturam accedit: quia qui delinquit sua voluntate videtur se obligasse pœnæ, ex relatione illa, quæ inter culpam & pœnam necessario intercedit. Teyere पर्वत्राण पार्थ रिवाह के दिन परे वर्णवामेन कार्य λαβών χο χρήμαλα ή όλιο το κλέ las δοδωκεν ου εκεινών δυθυνας. Michael Ephefius-Et alibi Zuvanda yuala on mandan enader i movor a encoles oursliderlo mos annades mousio מון או דב ישו דפר ופעשר לוחץ סף בעובים.

Dubium non est, quin consensum legibus pænalibus Reipub. unufquifq; civium dediffe videatur, non secus quam reliquis Legibus: Lex enim nihil aliud est, quam contractus multorum hominum in idem placitum & confenius; cum ergo ex contractu, consensu nostro obligemur, sic & naturaliter poinis legalibus obligamur in conscientiæ foro, non aliter aig; in eo foro obligamur ex quolibet contractu & conventione. Neg; ad rem pertinet, quod Leges hodie plerumq; non tam a nobis quam a populorum regentibus fiant; quando quidem illi mandatum & confensum populi habere intelliguntur, unde quali fibi

ipfis leges panales scribere videntur, man data summo Imperanti eas exequendi pote state: Vana autem esset ejusinodi potestas fine obligatione ab altera parte, qua ad patiendum Legis transgressores & delinquentes tenerentur, idq; vi tacitæ conventionis, non folum inter imperantem & cives, sed etiam civiuminter se, qui eo ipso quod tacite pacti funt inter se, junctis viribus publicam, & per confequens etiam privatorum falutem confervaturos, tacite quoq; conferlife videntur in necessitatem pænam subeundi, si quis ex eorum numero delinqueret, atq; ita publicam & privatam cujufq; securitatem violaret. Unde liquet utrumq;

utrumg: dici posse pænam scil. deberi veri debiti naturam imitatur, ut qui Jus delinquenti, ut ei infligatur, & delinquentem debere pænam, Reipub. ut luat & folvat. Debet pænam quia ex contractu & conventione tacita tenetur in quantum potest securitatem Reipub, tueri: Debetur ergo & redditur nocenti pro delicto; imo adeo

puniendi habet, ejusmodi pænam Jure perfecto, id est antecedente contractu debitam. a nocente exigere possit. Recte igitur poenarum distributio ad Justitiam commutati. vam seu expletricem referri videtur. Vide annotata ad Parag. 8. Cap. 1. Lib. 1.

2. Dictat ratio maleficium posse puniri, non autem quis punire debeat : nisi quod satis indicat natura convenientissimum esse, ut id fiat ab eo qui superior est: non tamen ut omnino hoc demon. stret esse necessarium nisi vox superioris eo sumatur sensu, ut is qui male egit eo ipso se quovis alio inferiorem censeatur secisse. Cui consequens est ut saltem ab æque nocente æque innocens puniri non debeat : quo Christi sententia pertinet. Qui vestrum sine peccate est primum lapidem mittat. Joa. 8. 7.

Ejusmodi quidem argumentum in statu naturaliprocederet in statu autem civili omnino dictare videtur recta ratio, Jus puniendi competere summo rerum Domino, seu ei qui majestatem gerit : infligitur enim pæna propter Legis transgreffionem post cognitionem factam, & sententiam latam, quod jus tantum competitei, qui habet summum imperium, vi cujus Leges fert, & trans. gressores punit. Itaq; non tantum conveniens, ut pœna decernatur a summis imperantibus, sed necessarium, ad confusionem & tumultum evitandum. Unde necessitate officii, & ostentando adversus non universaliter verum, qued nocens ab eque vitia odio, ad censuram aut accusationem necente puniri non debeat, cum enim Jus puni- privata authoritate prorumpunt.

endi ex imperio, & ipsa Majestate profluat sequitur omnes illos, qui ea ornati sunt, etiam pænasexigere & sontes punire posse; puniunt enim nomine officii & non suo. fed civitatis Jure utuntur, quam reprasentant: Nec enim officio Judicis aliquid decedit, si ille nequam sit, & totus vitiis. immersus; inclarescit tamen iniquitas ac pravitas Judicis, qui in alio scelus damnat, ipse damnandus: Ita ut effatum non proprie pertinet ad eos queis potestas publica competit, sed tantum eis, qui nulla ex

Quis tulerit Grachos de Jeditione guærentes, Quis calum terra non misceat, & mare calo? Si fur displiceat verri? Homicida miloni? Clodius accuset Machos, Catilina Cethegum In Tabulam Sylle si dicant di scipuli tres. Juven. Sat. 2.

4. Hactenus dicta oftendunt duntaxat nocentibus injuriam non fieri si puniantur: inde vero non sequitur omnino puniendos: Deus enim & homines multa condonant, ac ob id laudantur. Et homo homini consanguinitate ita alligatur, ut nocere ei non de-

beat

er m

na

ni

fel

die die int

Ju

om

in

tur

ab

de

usi

nic

R nem

cauf ction

nian

atg; Veri

malı

beat, nisi boni alicujus consequendi causa: adeoq; in pœna semper utilitas aliqua proponi debet, qualis nulla reperitur in mera ultione. In Deo alia res est; ejus enim actiones niti possunt jure summi Dominii.

Grotius hoc velle videtur, naturam non præcipere, ut delinquentes puniantur, sed quo minus id fiat non vetare. Sed hæc assertio non videtur satis sirma. Præcipit enim naturalis ratio, bona facienda esse, mala fugienda, omnisq; Lex etiam ea, quæ naturæ est, facienda præcipit, fugienda prohibet At frustra prohiberet Lex naturæ nisi etiam gladium & virgas Judici daret, & punire transgressores juberet, cum imperfecta ea sit Lex que sanctione caret, ut jam dictum. Vide Prov. 17. 15. Quod autem dicit Author, Deum multa condenare, non ita intelligendum quasi Deus salva veritate & Iustitia sua posset humanum Genus citra omnem satisfactionem absolvere a Culpa & in gratiam recipere: Sed condonare dicitur Deus, quando admittit ut satisfactionem ab alio præstitam homo peccator sibi appli-

Jus

er-

am.

pœ.

ide

ire

ut

on-

is

ffe.

mi-

line

fluat

funt,

offe;

fuo.

prz-

quid itiis,

as ac

nnat, pro-

blica a ex

erfus onem

non

109:

Et

de-

beat

cet, & justitia aliena delicta sua eluat. Et etiam inter homines, licet privati, quibus ultio & vindicta est prohibita, laudentur ex eo quod aliis condonent, non tamen laudandus est Judex qui delinquenti gratiam facere, & prorsus absolvere velit. Cæterum fine causa ad b. l. animadvertere videtur Zieglerus dum sic loquitur Negamus posse Deum creaturam præter meritum miseram facere : posse bominem Jure summi & absoluti Dominii eternis cruciatibus mancipare. Grotius enim id non agit, ut oftendat posse Deum hominem sine culpa ejus & merito æternum punire, sed potius illud posse Deum homines punire non alio fine, quam ut puniat, intellige tamen nocentes; cum homines nec tales quidem, fine alio concomitante fine emendationis aut reparationis, punire debeant.

5. Ultio per se non convenit parti hominis rationali, ac proinde nec juri naturæ. Sic quo hominum quisq; minus valet rationis usu, eo ad vindictam est pronior.

Quippe minuti

Semper & insirmi est animi exiguiq; voluptas Ultio. Juven.

Liquet ergo ab homine hominem non recte puniri tantum pu-

Reste quidem dicitur ab homine hominem non recte puniri, tantum puniendi causa, scil eo animo ut ex pœnarum inslictione aliquid doloris & mali sentiat, quoniam ejusmodi alieni doloris delectatio atg; cupido, ultionem & vindictam redolet. Verum cum delictum per se & natura sua malum sir, non repugnat rationi ardere

cupiditate illud puniendi, dum interim doleamus vicem delinquentis, nec absque ratione probi gaudent, dum impios & facinorosos homines coercendo, scelera deleantur, dum interim pænas non exigant ulciscendi libidine; sed amore virtutis & proximi, quem emendari cupiunt. 6. În pœnis respicitur aut utilitas ejus qui peccavit, aut ejus cujus intererat non peccatum esse, aut indistincte quorumlibet. Ad primum pertinet pœna quæ redecia nónesis, seu eles dicitur, hoc agit, ut qui peccavit melior reddatur medendi modo qui est per contraria; scil: ut illecebra peccandi, quæ facile in habitum possit derivari dolore quodam subsequente, saperem amittat duscedinis. Quæ punitio omnibus est quidem natura licita, qui judicio valent, qualis est amici castigatio.

Amicum castigare ob meritam noxiam. Immune est facinus, verum in ætate utile. Plaut.

In iis autem quæ coactionem una continent, ea potestas legibus ad proximos affectus restricta est. Hoc vero puniendi genus ad mortem pertingere non potest, nisi eo modo quem reductivum vocant quo ingeniis infanabilibus intelligitur melius esse emori quam vivere, quando certum est vivendo pejores evasuros; quod charitas proximi non temere præsumit.

Pæna quæ primum finem respicit, utilitatem Quod fi fcil. peccantis, est cmendatio. Castigatio verbis fiat, potius consilium & admonitio videtur quam pœna, & ubi ea vehementioribus verbis peragitur, non tam communi aliquo Jure est concessa, quam amicitiæ Lege fancita amici vitia fi feras facus tua, inquit Mimus. Molesta veritas, siquidem ex ea nascitur odium : Sed obsequium multo molestius, quod peccatis indulgens, pracipitem amicum ferri finit. Cice o. Vide Levit. 19. 17. Si vero Castigatio sive punitio in verberibus confistat, atq; cum coactione conjuncta, non cuivis licita, sed tantum illis quibus Imperium competit; viz. In familia patri familias, ita ut pro natura negotii aliquid asperioris disciplinæ adhibere possit: & paiem fere potestatem obti-

nent, quibus loco parentum Juventus gubernanda committitur, ut sunt tutores, piaceptores, magistri, qui citra modicam coercitionem officio suo vix satisfacere polfunt. In Civitate Magistratui, ita tamen ut hoc genus poenæ ad mortem usque procedere non posiit, cum absurdum videatur aliquem emendationis causa in eum statum redigere; ut emendationis speciem exhibere non possit. Exceptionem authoris, nise mode quem reductivum vocant; non admittit Cl. Zielg. nam, inquit, iste modus est Rhetoricus qui non potest facere exceptionem in moralibus vel civilibus: Nec enim argumentari licet, melius est emori insanabiles, Ergo eos licet occidere, posito scil quod tale delictum non committant, quod pænam mortis mereatur.

7. Utilitas ejus cujus intererat non peccatum esse in eo sita est, ne post hac tale quid patiatur ab eodem aut ab aliis: ne ab eodem tribus modis cavetur: primum si tollatur qui deliquit, deinde si vires nocendi ei adimantur; postremo si malo suo dedoceatur delinquere: ne ab aliis, punitione non quavis, sed aperta atque

con-

ta

ic

Va

in

ill

it

da

qu

La

qu

im

ad

esia

Vati

inco

tate

quo

pun

Qua

unu

qua &

conspicua, quæ ad exemplum pertinet, obtinetur. Hæc punitio si solam naturam spectamus, etiam juris privatorum est: in societate civili ad judices pertinet, manente tamen naturali potestate, ubi civilis haberi nequit.

Nemini in societate civili competit facultas propria authoritate fibi Jus dicere; ne scil. turbetur atq; plane evertatur societas; dum igitur author vindicationem hic priperio subjecto, & proinde quasi in statu vel Judicem adeundi non est copia,

C

it

u-E-0-

1-

en

0-

ur

m

re

20

tit

est

0-

im

12-

cil

od

ſt,

de

ur

ue n-

naturali constituto, competit. Et certe in hoc statu quemadmodum homines sibi æquales, & quifq; fui Juris eft, ita quoq: injuriæ fibiillatæ vindex esse poterit: unde vatam licitam pronuntiat, eam procul dubio etiam vetus illa naturalis libertas manet in intelligit que cuiq; fui Juris nullius im- locis, ubi nulla funt Judicia, ut in mari, etiam vetus illa naturalis libertas maner in

8. Utilitas indistincte quorum libet, easdem habet partes quas illa quæ ad læsum pertinet. Nam aut hoc agitur ne qui uni nocuit aliis noceat, quod fit cum tollendo aut debilitando, aut emendando: aut ne alii impunitate illecti aliis quibusvis molesti sint. quod ex suppliciis conspicuis obtinetur; que Graci sessiquala Latini exempla vocant: quæ ideo adhibentur ut unius pœna metus fit multorum, ira ander meirorar norarlas z posarlas Demosth. quoq; juris potestas naturaliter penes unumquemq; est.

Quemadmodum cuiq; naturaliter competit facultas sese tuendi adversus periculum imminens, ita quoq; eandem ob rationem facultatem habere videtur in statu naturali ad vindicandam injuriam fibi illatam, vel etiam proximo, quatenus propter confervationem societatis humanæ quisq; tenetur etiam ab interitu vel læsione servare, & incolumem præstare socium; quam facultatem in actum deducere quilq, poterit, quoties læsio aliqua vel præcessic vel imminet; in actum vero deducitur castigando & puniendo lædentem, ut malo suo doceatur, ne in posterum vel læso vel aliis noceat. Quamobrem punitio ejulmodi, est species defensionis; ideoq; & naturaliter penes horror vulgi animis incutiatur. unumquemq; residere, in statuscil. naturali,

dici potest. Verum postquam homines cætus celebrare cæperunt, & societates civiles excitare, fuadente ratione, longe commodiores introducti sunt puniendi modi, Judicibus delectis, viris probis, prudentibus ac honestis, quibus hæcdemandata provincia, ut Justa in facinorosos poena omnium securitati consulant. In hac autem ad Exemplum punitione requiritur ut supplicia fint conspicua, & ut damnati omnium documentum sint, & qui vivi noluerunt prodesse, morte faltem eorum Respub, utatur. Unde est quod fere ubig: pænæ infligi foleant in locis celebribus. cum terribili & horrendo apparatu, ut

9. Præceptis Evangelicis non repugnant castigationes quæ neque infamiam relinquunt, neque damnum permanens, & pro ætatis aut alterius qualitatis ratione sunt necessa.

fariæ, si siant ab iis quibus lege humana permittuntur, a parentibus, tutoribus, dominis, magistris: sunt enim hæc innocentia animorum remedia. Ultio autem quatenus animum dolentis duntaxat exfatiat, illicita est etiam naturaliter, tantum abest ut Evangelio conveniat. Imo eam quæ in futurum cavet, nec præteritum respicit condonari vult Christus, si lædens probabilia det pænitentiæ testimonia: & quamvis hæc absint, damnum haud nimium grave, insuper habendum docet Christus, dimittendæ tunicæ præcepto. Quod si dissimulatio magnum secum periculum serat, ea cautione contenti esse debemus, quæ quam minimum noceat. Nec Legi Evangelicæ repugnant pœnæ publico bono confulentes, nocentem tollendo, aut coercendo ne cui noceat; aut alios exempli severitate deterrendo; hæ enim lege Moss imperatæ, non sunt per Christum sublatæ: neg; hic Dei lenitas, nobis exemplo proposita obstat, neg; spatium ad pænitendum morte præscinditur, cum id a piis magistratibus soleat satis 'concedi, multiq; solo mortis metu definant esse mali. Potest tamen laudari ille, qui mortis pœnam in damnationes ad opus mutare velit, quo & acrius damnatis inureretur pœnitentia, & magis ad exemplum proficeret pæna diuturnior.

Hic iterum Grotius Legem Evangelicam opponit Legi naturæ sive morali, quasi illa prœmium natura humana majus promittendo, virtutes requireret que sola naturæ præcepta excedant; atq; hæc est illa labes qua elegantissimum hoc opus perpetuo deformat Author. Istud discrimen eum dedicisse volunt Commentatores a Socinianis, qui Christum novas Leges Mosaicis addidisse contendunt, & hinc ex Christo Legislatorem faciunt. Sed vero non venit eo fine Salvator Generis humani, ut Legem Mosis ejusq; obligationem augeret, sed ut gratuitam falutem doceret. Nec datur nova Lex; omnis enim Lex Mosaicis continetur paginis, nihil ei addi potest, cum quicquid virtutis, quicquid operum bonorum, quicquid honestatis proponatur, ad decalogum referri possit; sane dilectio Dei summa & proximi, tum ratione finceritatis, tum ratione intentionis & extentionis nihil relinquit post se, nullum superius habet in ordine officiorum, ut etiam Marcus referat

Christun dixisse Cap. 12. 31. µeicar 7876 and er on en es At hæc duo in tabulis Molaicis duabus continentur, hæc duo leguntur in Decalogo, hæc duo urgentur a Moyse Legislatore V. T. Quod de dammo haud nimium gravi hic differit author, intelligi aliquo modo potest ex dictis ad Sect. 7. Cap. 2. Lib. 1. Christi scil. præceptum esse de cohibendo vindictæ privatæ studio; non tamen propterea connivendum est nequitiis hominum; quid enim si quis apud Judicem propter tunicam me conveniret ut non illam tantum, sed & pallium a me acquireret, non prohibet Salvator modestam & sedatam contradictionem, sed incitatam, injuriosam, odio & livore plenam, & ex animo virulento profectam. Quod si dissimulatio magnum secum periculum ferat, dum scil perferendo & dissimulando veterem injuriam, novam invitamus; impunitatis enim spes magna peccandi illecebra; ea cautione contentum eum esse oportere, qui læsus est, statuit author, quæ quam minime

ad

tic

id

id

ru

nocitura videtur, id est, ne par pari referri petamus; quod vindictam & ultionem redolet, & sæpius magnam iniquitatem & absurditatem contineret, unde neq; extra Judicium neq; in Judicio Talio scil. simplex exigenda videtur. Quod ultimo loco dicit author de mutatione pænæ mortis, illud

non semper admittendum dictat ratio, qui enim proximi sanguinem effudit, ejus sanguinem effundendum esse summus Legislator edixit: In delictis autem que ipse Deus morte punienda præcepit, nec vita nocenti a Magistratu sine peccato condonari potest.

10. Ex his quæ diæ funt colligi potest, 1mo Non tutum esse Christiano homini privato, sive sui sive publici boni causa pænam sumere de improbo quoquam, præsertim capitalem, quanquam id Jure Gentium nonnunquam permittatur. 2do Ad Criminum accusationes non admittendos esse, quibus id libet, sed quibus id muneris impositum est, a potestate publica; aut nihil quisquam ad sanguinem sundendum faciat nisi ossicii necessitate. 3tio Minime consultum esse Christiano, ac ne ipsum quidem decere ut ad munera publica quæ de sanguine judicium habent sua sponte se ingerat.

Nemini privato sub imperioscil, alterius constituto, competere facultatem poenam de improbo fumendi nisi Judiciis cessantibus, fæpius dictum; aliud dicendum fi quis a summo imperante mandatum accepit; sic in piratas & prædones cum omnium hostes fint, quilibet homo miles est; nec opus est ad eos persequendos expresso a publica potestate mandato, tale enim semper subditis datum præsumitur. Quod ad accusationes criminum non admittantur quibus id libet, sed certi homines qui publica potestate fiscales rerum criminalium constituuntur, id non fit ideo, quod homini Christiano id indignum sit, sed ut refrænetur delatorum malitia, & ne calumniose accusationes instituantur. Præterea ut & magis serve-

uo

ur

1770

7.

um

10;

ne-

ud

me am

am,

ex lissi-

lum

rem

tatis

qui

tura

tur civilis ordo, itemq; ne delicta ob defectum accusationis maneant inpunita. Nemo quidem affectare debet munera publica, quæ de sanguine Judicium habent, hoc tamen non ideo quod Judicium sanguinis Christianum dedeceat; sed quod in genere officium qualecung; publicum affectare nimis cupide, & illi se ingerere turpe fit & Christiano indignum: Nec satisfacit officio, qui se ingerit, nisi fecerit quod debet; satisfacit qui admotus est, si fecerit quod potest. Hinc etiam non studiose affectanda videntur hæc munera, quoniam periculosa sunt & facile reo innocenti damnum irreparabile inferri potest; neque tamen boni publici causa declinanda,

permittunt intersectoribus partim jus verum præstant, etiam as ud Deum, si periculum adsit suturi mali ex dilatione pænæ; sic LegeRomana conceditur cuivis exercere publicam ultionem adversus latrones publicos, ac militiæ desertores. Partim impunitatem tantum inter homines concedunt, si dolori indulgeant; ut cum

mariti.s.

maritus adulteram occidit, non punitur quamvis actus sit vitio-

Si Lex periculum respiciat suturi mali, censenda est Jus ac potestatem publicam privato concedere, ita ut jam privatus non sit; sic sures nocturni, latrones, &c. recte occiduntur quoniam serum est Legis auxilium expectare. Idem dicendum videtur de Lege quæ marito & patri adulterum occidere permittit; non enim soli eorum dolori indulget, sed eos Justitiæ executores constituit in hominem sacinorosum qui

fuo scelere pænam & supplicium ultimum commeruit. Et certe cum nemo usq; adeo mitis & mansueti ingenii esse possit, ut ab adultero cum uxore vel filia deprehenso manus abstineat, ne hoc modo peccet, sibi arrogando quod publico ordini debetur, a Republica, constituitur executor adulteri, & sic non suo nomine, sed permissu & authoritate publica occidit,

12. Non omnes actus vitiosi puniri ab hominibus possunt; tales sunt 1 mo Actus mere interni, cogitationes scil. de suscipiendis scæleribus, etiamsi casu aliquo, ut propria confessione ad notitiam aliorum perveniant: quia naturæ humanæ congruum non est ut ex actibus mere internis jus aut obligatio inter homines nascatur. Quatenus tamen in externos influunt, addunt aliquid vel detrahunt qualitati æstimationis. 2do Puniri ab hominibus nequeunt actus inevitabiles naturæ humanæ, ab omni enim peccato & semperabstinere supra conditionem humanam est. Dissimulanda ait Sopater रहे मामले में ournon की नेमक्रीमामक्षें imo dubitari potest an recte peccata dicantur, cum libertatem quam in specie habere videntur in sua generalitate non habeant. Sunt & quædam non humanæ simpliciter naturæ, sed huic & nunc inevitabilia ob corporis concretionem in animum transeuntem, aut adultam consuetudinem, quæ tamen puniri solet non tam in sese quam ob culpam præcedentem, quia aut neglecta funt remedia, aut ultro attracti in animum morbi. atio Punienda non sunt quæ nec directe nec indirecte spectant ad societatem humanam, aut ad hominem alterum; quia nulla est causa cur non talia peccata relinquantur Deo punienda; ab hominibus vero punirentur sine utilitate & ideo mendose; exceptis pænis emendationis quæ causam habent ut qui peccavit melior fiat, etiamsi forte id aliorum non intersit. 4to Deniq; puniendi non sunt actus oppositi virtutibus quarum natura coactionem omnem repudiat, in quo genere sunt misericordia, liberalitas, gratiæ relatio, talium enim honestas definit, ubi necessitas incipit.

Actus

die

eft

ger

hab

tran

effe

quan

gen

arbo

non

cant

defig

fario

temp

concr

meni rum,

Leg

endi non sunt, veniunt tamen in æstimaprodidit, V. G. venenum coxit, scalas ad domum applicuit, &c. aliud in foro divino

Actus mere interni, utpote quibus nec obtinet, ibi enim nuda voluntas & omnis focietes læditur nec ulli noxa infertur, puni- iniquus motus ad nocendum fratri punitur: Deus enim puram & ab omni iniquitatis tionem si in externos influant, quatenus scil. labe immaculatam mentem exigit. Quod quis cogitationes nudas externis actibus nec Ethnicis ignotum tefte Juvenale Sat. 13.

> Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum Facti crimen habet.

ado. Puniri nequeunt actus inevitabiles: Leges enim pænales ita ferri debent ut conditio humanæ natuiæ admittit, ne, dum quævis magistratus punire vult, omnes rei fiant. 'Verum perperam statuit au-hor dubitari posse an ejusmodi actus proprie peccata dici possunt, &c. Quippe non sequitur, moraliter impossibile est, ut hominem non aliqua peccata incursent; Ergo ista peccata quotidianæ incursionis, quæ vocant, peccati rationem exuunt. Prætereapeccati natura non est astimanda ex respectu ad voluntatem agentis, ita ut peccatum esse nequeat, nisi sit progireticum, sed ex intuitu Legis, quæ requirit non tantum actualem fed etiam habitualem rectitudinem & dilectionem Dei ex omnibus viribus, quales utiq; haberi poterant, nisi culpa nostra earum integritas fuisset amissa. Sic igitur statuendum carentiam perfectionis congenitæ & proclivitatem ad malum, seu concupiscentiam mali esse veri nominis peccatum. Nec admittenda est hæc ratio authoris cum libertatem quam in specie habere videntur in sua generalitate non habeant: Inde enim sequeretur irregenitos & induratos non peccare, quia funt arbores malæ, & consequenter non possunt non malos fructus ferre; neq; libere peccant, si de libertate etiam generica sit sermo; etsi enim hoc, istud, illud peccatum libere defignent, generatim tamen iemper & neceffario peccant. Addit author quadam buic & nunc, i. e. certis personis certisque temporibus, inevitabilia peccata ob corporis concretionem in animum transeuntem, temperamentum scil. præcipuorum quatuor humorum, sanguinis, bilis, pituitæ, melancholiæ:

Unde medicorum dictum: Mores animi Sequentur temperamentum corporis. Aut adultam consuetudinem, quæ puniri solet non tam in se, &c. Hoc eliam male statuere videtur author. cum etiam consuetudo peccandi aggravet delictum, & ipsa iteratio delicti sæpe exacerbet ponam. 3tio, Punienda non sunt peccata que nec directe nec indirecte, &c. Sed que erunt ista peccata? Quamvis enim personam delinquentis peccatum egredi non videatur, læditur tamen hoc ipso Respub. quod in eo civis sit vitiosus & suarum rerum parum satagens. Interest Reipublicæ ne quis vita membris & rebus suis male utatur. Nec est quod exceptionem faciat Grotius de poenis emendatoriis: hoc ipso enim testatur, male a se constructam fuisse regulam generalem, præsertim cum ipse dicat, ut ponalocum habeat sufficere finem unum inter eos quos enumeravit, inter quos emendatio delinquentis, tantum non præcipuus est. 4to Denique puniendi nen sunt actus, &c. Neg; hoc est perperuum : Si enim per omissionem m sericordiæ statui publico damnum infertur, magistratus certe adigere posse videtur subditos ut eleemofynas præstent & misericordiam exerceant; ita dubium non est etiam pænis coerceri posse, qui præcepto non paruerint. Quin etli nullum præcesserit mandatum puniri, tamen nihilominus potest, qui fratri egeno, ne fame periret, alimenta non præbuit. Utig; enim si ille propter famem moriatur, denegans homicidii reus habetur. Vide Bæcl. Differt 3. Lex, qua ingrati datur actio.

12. Ignoscere & veniam dare interdum licet, idq; 1 mo Ante Legem pænalem; quamvis enim naturaliter qui deliquit in eo sta-

Actus

0-

um

deo

tab nfo

fibi

r, a teri,

8

iles

eri-

io-

ex

tur.

unt

ctus

ab-

ater

di-

ge.

citer

m in

pu-

aut

3tio

Cie-

aula

ibus

is e-

amlı

s op-

t, m

lium

tu est, ut licite puniri possit, pœna tamen aliquando non exigitur propter defectum finium. Quare si fines illi per se morali æstimatione necessarii non sint, aut alii sines ex opposito occurant non minus utiles & necessarii, aut fines pœnæ propositi alia via obtineri possint, patet tum nihil ad pænæ exactionem obligare. Possunt autem hæc tria occurrere, aut ut pæna omnino sit exigenda, ut in pessimi exempli sceleribus; aut ut omnino non exigenda, ut si bonum publicum omitti eam exigat; aut ut liceat utrumvis. Post Legem pænalem: nam ut tota Lex tolli, sic quoq; vinculum ejus circa personam aut factum singulare, manente de cætero lege, auserri potest. Quod tamen sine causa probabili non saciendum. eo magis, quod Authoritas Legis ad causas puniendi accedat.

Venia nihil aliud est quam remissio pœnæ debitæ; quæ ut interdum detur, rationi convenit; nec repugnat pænas Lege definitas esse justas, & tamen easdem quandoq; recte remitti : Nam Leges in genere definiunt, que pone cuiq; delicto debeantur, non consideratis peculiaribus circumstantiis, quæ in certa persona, aut certa Reip conditione occurrent: At venia huic vel illi indulgetur ob certas rationes quæ haudquidquam in omnibus peccantibus aut femper deprehenduntur. Quod autem dicit hic author, veniæ locum esse etiam ante Legem panalem, id dextre est explicandum ut loquitur Cl. Puf. alias enim tralatitium, eft. ubi non sit Lex, ibi nec pænam, nec delictum, nec delicti veniam invenici. Et Lex pænalis est, non folum ubi certum genus pænæ expresse definitum est, sed & ubi pone qualitatem acquantitatem definire traductio non fit necessaria, aut etiam in arbitrio Judicis relinquitur. Hic igitur iciendum, si qua Civitas Jure scripto non utitur, loco Legum civilium esse Leges naturales, juxta quas Jus ibi dicitur; & qui eas violaverit, poena arbitraria a Judice coercetur. Sed & ubi Leges civiles sunt conscriptæ, cum tamen omnes modi quibus humana se malitia exserit, diserte vix posfint exprimi, ubiq; Legum civilium defectum, Lex & ratio naturalis supplere intel- æque aut magis Reipub. proficuum esse liguntur; & ubi fanctio poenalis expressa deficit, inarbitrio Judicis est poenas definire. præmio affici, quam malefactum puniri. Atque hoc modo ut vultPuf.intelligitur qua 3tii. Cafus Exemplum fit in eo, qui verbis

ratione pona ante Legem ponalem locum habeat. Quamvis autem in ejusmodi civitatibus Rectores facultatem habeant malos pænis mulctandi; non tamen ideo omnes & finguli delinquentes funt puniendi: Sed hoc dependet ex connexione finium, ob quos poena est instituta, cum ipsa poena: quare si certo in casu sines illi morali æstimatione non sunt necessarii, puta si non videatur confultum certum aliquod delictum divulgare; aut si fines alii ex opposito occurrant non minus utiles & necessarii, puta, si ex omissione pone eadem aut major utilitas possit obtineri; aut denig, si fines pœnis propositi alia ratione commedius obtineri possint; Jam sane apparet, nihil esse quod ad pænam in foro humano præcise obliget. 1mi Casus exemplum sit in peccato paucissimis cognito, cujus proinde publica damnosa: nam multi a peccato sese abstinent magis ex ignorantia vitiorum, quam amore virtutis; qui ejusmodi delicti antea incogniti pæna non tam deterrentur ; quam per petulantem curiofitatem ad idem patrandum incitantur. 2di casus Exemplum potest esse in eo qui bene merita, sua aut parentum, majorumve pensari digna, præfenti culpæ opponit : nam quandoque potest, certi generis egregium facinus emendatus

de Im no

bea

hal

adf

ut

CU

le

in tal qu qu cel

lia

qui tur, auc adm Rei nat capi

mui facil fi po nim rige

emendatus est, aut læso verbis satisfecit, cavitque, ut ad hos fines pæna amplius opus non sit, nec delictum exemplo sit noxium. Enimvero post expressam Legem pænalem major videtur difficultas, ut delinquens pæna solvatur; seu facilius venia locum habet, ubi pœna est arbitraria, quam ubi illa expresse legibus est definita. Idg; non tam eam ob causam, quod par sit ut Legislator suis se legibus conformem gerat; quam quia authoritas legum vilescit, fi citra gravillimam caulam earundem executio omittitur: igitur etsi quarumvis legum humanarum vis a voluntate humana pendeat non in origine tantum, fed & in duratione, non tamen illæ tolli, aut mutari debent, nisi gravi urgente causa; alioquin in regulas prudent & rectricis impingitur, Imo gravius videtur citra probabilem caufam, legem manentem certis in personis non exequi, quam eandem penitus tollere; cum illic acerbillimisquerelis occalio præbeatur, quod æqualia meriti, æqualiter non habeantur. Neq; minus tamen, ubi justa adfuerit causa, sicuti totam Legem tollere

ur

ti-

ni-

eri

nt

ut

fi

do

m

m,

ım

Vi-

los

nes

ob

1a :

ali on um

ur-

ità,

nes

hil

ife

ato ica

am sti-

am

tea

am

pa-

um

aut

ræ-

que

effe

nus

iri.

rbis

atus

potest summus Imperans; ita & effectum ejus circa certam personam certumve factum tollere, manente de certero I ege

tollere, manente de cætero Lege. Verum omnino necessaria hic vide tur diitinctio inter pænam ab humana voluntate & arbitrio constitutam, & quæ nihil aliud respicit quam utilitatem & securitatem publicæ salutis; & pænam a diviana voluntate procedentem, & quæ ea delicta respicit, quæ turpitudinem moralem continent. Priorem aliquando remitti vel mitigari posse a summo Legislatore, utilitate publica & neceflitate exigente, dubitari nequit; quippe cum publica necessitas in causa fuerit, cur eam decernendam statuerit Legislator, ea quoq; aliquando causa esse potest quamobrem videtur potius condonanda quam exigenda: Verum neutiquam eadem ratio locum habet in posteriori, hic enim princeps duntaxat est vindex & mini= ster divinæ Justitiæ, & propteres pænam remittere nequit, qua expiandum crimen fummus Legislator & Rex Regum Jehovah

14. Causæ autem liberandi aliquem a pæna legis solent esse aut intrinsecæ aut extrinsecæ. Intrinseca, cum si non injusta, dura tamen est pæna ad factum comparata. Extrinseca, ex merito aliquo aut alia re commendante, aut etiam spe magna in posterum : quod causæ genus tunc sussiciet, si ratio Legis saltem particulariter cesse in facto de quo agitur. Id autem maxime usu venit in delictis per ignorantiam aut infirmitatem commissis.

Intrinse exemplum esse potest in subditis qui contra Jussum principis seras insectantur, ubi scil. venatio eis sub pœna capitali auc condemnatione ad opus prohibetur; hæ pæna ratione ad delictum habita dura admodum est, non injusta tamen, licetenim Reip. Civium actiones indisserentes quæ naturaliter liberæ erant, si opus suerit, capitali supplicio prohibere, quamvis summum imperantem in eo non adnodum facilem esse deceat. Existimat vero Cl. Pas. si pæna legibus præscripta in universum sit nimis dura, totam potius Legem esse corrigendam, quam ut uni pauciss; venia

indulgeatur, reliquis iniquæ pænæ obnoxiis. Quod si autem in hujus vel illius sacto peculiares circumstantiæ occurrant, quæ ipsius atrocitatem qualem & quantam lex præsupponit, minuunt, ex ipsa æquitate Judices pænam non quidem penitus tollere, sed tamen mitigare tenentur. Quo casu in ipso sacto velut intrinsece hæret causa non quidem veniæ sed pænæ temperandæ. Igitur potius est, ut dicamus, proprie loquendo extrinsecas duntaxat causas dar i pænam relaxendi Extrossea ex merito alizquo, &c. Sic multi majorum suorum sam a meritisse; aut gratiosorum intere ssionibu s

E e 2

fuere condonati. Hadrianus in reis poenam observata Lege declinatur. V. G. ponamus pro numero liberorum minuisse scribitur, apud Xiphil, Epit. Dionis Sic aliqui absoluti quod ultimi ex illustri stirpe forent. Hæ autem & similes causæ eo magis sufficient, quoties in facto de que agitur ratio Legis particulariter saltem cessat. Ratio quare Lex fit observanda, universalis quidem est authoritas & voluntas Legislatoris summo imperio præditi, quæ etiam ubi nulla alia ratio apparet sufficere debet; sed particu-Paris ratio est insigne aliquod commodum in Remp. redundans, aut damnum quod

existere alicubi leges sumtuarias, harum ratio generalis est voluntas Legislatoris; particularis autem ne inutilibus & immo. dicis sumptibus patrimonia privatorum exhauriantur. Hic etfi ad suftinendam Legis authoritatem sufficiat ratio Legis universalis, cessatio tamen rationis particularis efficiet, ut facilius, & minori cum damno authoritatis Legum, pæna remitti queat, si nempe, transgressori tantæ sint opes, ut istis sumtibus non fatiscant.

15. Ex dictis apparet in pœnis duo spectari, id ob quod, & cujus ergo. Ob quod est meritum; cujus ergo, est utilitas ex pæna. Puniendus nemo est ultra meritum: intra meriti vero modum magis aut minus peccata puniuntur pro utilitate. In merito examinando veniunt causa quæ impulit, causa quæ retrahere debuit, & personæ Idoneitas ad utrumque. Vix quisquam gratis malus, aut si quem malitia propter seipsam delectat, is ultra modum humanum processit, affectus vero maxime ad peccandum impellunt, qui constant appetitu boni aut veri delectabilis, & utilis, aut imaginabilis, qualis est excellentia supra alios, & vindicta; quæ quo magis a natura abeunt, eo sunt sœdiora: maxime autem exculatur, qui mali vitandi causa injusta suadet, unde quæ mortis, carceris, doloris, aut fummæ egestatis vitandæ causa injuste fiunt, maxime excusabilia videri folent. Enerio uzador comer i duodaria The Sentas, i pop of di infoile i 3. ปีเล่ มบัสโม หู้ ที่ ปนุ มบัสท อรู้เรคระ, หู้ ดุปอยุธยา ไม ที่มีอังกาง, ที่ วี ที่รื่องที่ อริยง Total Wolfi Marior TE & . 8510 P Aristoteles.

author, ad earundem taxationem jam pervenit; ad considerandum scil. quantitatem pænæ quæ cuilibet delicto imponere, par fuerit. In merito ponderando non attenditur duntaxat delictum nudum in fe fpectatum, sed & quæ illud concomitari solent: venit enim examinanda & spectanda intentio & malitia delinquentis, quæ variis ex conjecturis colligi & spectari potest. Intra de quibus quantum hic sufficit apud authomeriti modum magis aut minus peccata: rem reperire licet. puniuntur cum relatione ad publicam utis-

Postquam de tollendis poenis egerat litatem, prout Resp. inde majus vel minus detrimenti capit sentitque, inde augentur vel minuuntur pænæ, ut justa scil. pro-portio inter pænam & delictum observetur, ne supplicii gravitas excedat magnitudinem delicti. Nemo gratis malus, i.e. fine mercede, fine spe commodi, causæ igitur impulsivæ Judici incumbunt examinandæ, quæ ut plurimum sunt affectus seu appetitus,

pa

pit

ger

que

m

pu

ne

nit

16. Causa quæ a delinquendo abstrahere debet generalis, est injustitia, quæ eo major est, quo majus alteri damnum infert, ideo primum locum obtinent delicta consummata, postremum quæ ad actus aliquos sed non ad ultimum processerunt : in quibus tanto quidq; est gravius quo ulterius processit. In utrovis genere ea injustitia eminet quæ communem ordinem perturbat, ac proinde plurimis nocet. Sequitur ea quæ singulos tangit, & quæ juxta Decalogi divisionem est vel maxima quæ vitam, vel proxima quæ familiam, cujus fundamentum est matrimonium; vel denique postrema quæ res singulos expetibiles spectat, sive directe subtrahendo, sive dolo malo nocendo. Ad injustitiam vero interdum & aliud accedit vitium, puta impietas in parentes, inhumanitas in propinquos, ingratus animus in beneficos, quæ augent delictum. Apparet quoq; major pravitas, si quis sæpius deliquit: quia habitus mali actibus sunt pejores.

Causa quæ virum Justum & honestum a peccando avocat, est Injustitia; oderunt enim peccare boni virtutis amore, sed mali formidine pœnæ. In delictis vero majus & minus locum habet, nec enim propositum & desiderium facinus aliquod patrandi ejusdem gravitatis cum iplo facinore perpetrato seu consummato censeri poterit; longe quippe atrocior sese mali facies animo representat, quando cominus ad facinus patrandum acceditur, quæq; adeo obstinato animi proposito superanda est, quam ubi velut eminus de facinore cogitatio suscipitur. Præter injustitiam generalem est & alia specialis; interdum enim ad injustitiam generalem aliud accedit vitium, puta impietas in parentes, &c. non parum quoq; refert quo in loco aut tempore delittum fuerit fores apertas in ædes se conferat.

us. ımı

is:

10ımı

am

gis cu-

um

itti fint

jus

u-

gis do

næ

em

ro-

int

ua.

na-

iali

aut

vi-

i 3.

10/3:0

inus

ntur

pro.

etur, nem

fine gitur

ndæ,

titus, itho-

aula

patratum. Sic fedius est in templo stuprum committere, quam in Caupona. Sic idem peccatum in loco publico & coram arbirris commissum gravius est, quam qued occulture quis ftudet; tum quod, quæ teguntur, faltem exemplo minus noceant; tum quod valde intenfa judicetur fuisse malitia ejus, qui peccatum suum ostentat, neq; honestorum hominum conspectum oculosq; veretur. Deniq; & modus atq; instrumenta facinoris patrati ad idem exaggerandum aut minuendum ideo facere videntur, quod ex illis proaireseos firmitas aut remissio sepius colligatur. Hinc gravius judicatur furtum cum effractione, parietum perfossione, aut ubi per instrumenta artificiosa claustra reserantur, quam si quis per

17. Personæ aptitudo aut ad considerandas causas avertentes aut ad suscipiendos affectus incitantes considerari solet in corporis mixtura, ætate, sexu, educatione, circumstantiis actus. Nam & pueri, & fæminæ, & crassi ingenii homines, maleq; educati homines, justi & injusti, liciti & illiciti discrimina minus habent cognita: & in quibus bilis prævalet iracundi funt, in quibus sanguis

ad venerem proni, tum vero huc Juventus, illuc senectus propen det. Omnino autem illud tenendum est, quo animi eligentis judicium magis impeditur, quoq; magis naturalibus causis, eo quod delinquitur minoris esse. μαλλον ακόλασον αν κιποιμέν, όσις μιν επθυμών δι διμεσα δίώκει τας ἐπτερθολάς κὰ φτι γει μεθειας λύπας. ἢ τοιεδον όσις δια τὸ ἐπθυμειν σφόδος. τί βαν εκείν , ποιησαξιν ἐι Φοςγένοι ο ἐπθυμία νεανικὸ, κὰ Φει τας αναγκαίων ἐνθειας λύπη ἐχυσό. Aristot. Nicomachiorum Septimo.

Huc etiam referri possunt delicta, quæ facile veniam indulgent, ubi post despumavocantur Juventutis, quibus æqui viri tum ætatis fervorem ad frugem reditur.

Quadam cum prima resecantur crimina barba. Juv. Sat. 8.

author non ita simpliciter accipienda sunt; In pueris enim confiderari debet, num doli fint capaces an non? Utrum malitia supplest ætatem, an minus? In fæminis, utrum simpliciores sint, an vero calliditate & nequitia fexum superent? In hominibus crassi ingenii, num commorati fuerint aliquamdiu inter moratiores, an minus? Num delictum rectæ rationi & Juri naturæ repugnet, an vero Juri possivo? In Ira-cundo, num causa iræ conceptæ sit gravis, an minus? Denig; in iis, qui metu mali imminentis peccarunt, num metus talis sit qui virum constantem commovere possit, an minus? Complexionem tamen hominum attendere non folent Judices in decernendis pænis, unusquisque enim eos etiam affectus, quibus maxime succumbit compescere & refrænare tenetur; sed attendunt tamen occasionem & omnes alias circumstantias, ætatem, sexum, & si quid

Hæc tamen omnia quæ hic proponit præterea notatu dignum sit, quod ad thor non ita simpliciter accipienda sunt; mitigationem pænæ facere queat.

Furiofos & mente captos a poena excufari certum eft, etiam si crimen aliquod grave & enorme commisssent, animum enim delinquendi non habent. Quid si autem mente sanus simul ac homicidium aliudye delictum commiserit, mentis emotæ evadat, an ob furorem supervenientem corporali pœna, durante furore, affici possit? Res. eum non esse puniendum, finis enim pona est emendatio delinquentis per fensum doloris, quo per pænæ inflictionem afficitur: atqui hoc in furiofum non cadit. Præterea. curat vel maxime animos civium qui civitatem curat: ad falutem autem animorum illud imprimis pertinet, ne cujus supplicium ita festinetur, ut is poenitentiam agere, seriifq; precibus pœnas deprecari non valeat : id autem profecto contingeret, si furiosus durante animi morbo, pœna capitali plecteretur.

18. Quando 16 Mineral 36, seu par passio in pœnis requiritur, id non ita accipi debet, quasi qui alteri nocuit deliberato & sine causis culpam valde minuentibus, tantundem nocumenti nec amplius serre debeat: Nam sic par esset periculum innocentis & nocentis. Atque hoc inde quoque æstimati potest, quod delista quædam non consummata & ideo consummatis minora, nocumentum insligant par cogitato Deut 19. 19 & in Lege Romana de eo qui hominis occidendi causa cum telo ambulavit. Cui consequens

ell

Q

me

tur

ad

illa

COR

Vit

to

habe:

taten

est ut persectis criminibus major respondeat pæna, sed quia morte nihil est gravius, eaq; iterari non potest, ideo intra eam necessario consistitur, additis tamen interdum pro merito cruciatibus.

Talionis requisitum essentiale est adaquatio, five ut Græci, ob facundum & uberem linguæ genium vocant To arling Tov 345. Dividitus autem tilio a scriptoribus in fimplicem & proportionatam. Simplex consistitin passione plane eadem cum actione. Exod. 21. 23, 24. Redde vitam pro vita, oculum pro oculo, dentem pro dente, &c. Proportionata dicitur cum quis non idem specie, idem tamen secundum æstimationem patitur, quod fecit. Atq; de hac talione intelligi volunt textum statim citatum, Hebraorum Doctores, ita ut compensatio per externa bona fieri debeat, ideog; pretium pro oculo imponendum, & eodem modo de aliis læsionibus. Hæc quidem proportionata talio multo frequentiorem in civili vita usum habet præ altera, ad quam vix unquam descenditur,nisi cum malum actionis est inæstimabile, i.e. Æstimationem comparatam non recipit; V. G. cædes hominis innocentis æquivalens aliud non invenit, Quid enim homo non dabit pro vita? Quare necessitate morali ad simplicem talionem devenitur, & homicidium luitur morte: at qui alteri eruit oculum, vel membrum rupit, raro confimilem pænam luit, sed plerumg; pecunia damnum expiatur; Talio quippe ifta vix est possibilis, nam si daretur, tum membrum rumpi posset ad alterius rupturæ æquilibrium, & vulnus illatum vulnere nec majore nec profundiore compensari debet. At quis talionem ad

2-

ad

ari

ve

im

em

lve

lat,

rali

esp.

næ

um

ur;

rea,

qui

mo-

ijus

iam

cari

eret,

œna

tur,

fine

nec

5 & ica

nen-

e eo

uens est

amussim ita aquiparet, aut in libra expendat. Imo in plurimis delictis nullum cmnino locum habere potest; qua enim quis ratione per talionem simplicem punire vellet V. G adulterium, stuprum, crimen lesæ majestatis, calumniam, &c. In multis porro delictis talio nimis gravis erit futura, fi non distinguatur, per imprudentiam, an per malitiam factum quid fuerit, aut fi personarum discrimina non observentur, &c. Sic si honestus aliquis vir bajulo colaphum inflixisset, durum nimis foret, fi & ipst colaphus sit reponendus, qui honesto viro valde ignominiosus est, bajulo non item. Et fi quis monoculum visu privaverit, quam absurdum est ut ei oculus tantum & non visus eripiatur, & e contra, ut monoculus qui alteri oculum eruerit, amittat visum, qui visu non orbavit. Denig; in plerifq; delictis talionis pana justo levior videtur. Idq; contingit peculiariter ex disparitate personarum, que injuriam intulere aut passe funt, aut ex disparitate loci, temporis aliarumq; circumftantia-Ium.

Optime dicit author aquum non effe ut par sit periculum innocentis & nocentis. Neg: enim fatis cautum foret hominum fecuritati, fi malis non major immineret metus a legibus, quam bonis a malorum petulantia, quibus infuper velut lucri adhuc vice est speslatendi, fugiendi, aut severitatem Judicum

quocung; modo evadendi.

19. Poenæ magnitudo non tantum nude spectatur sed cum respectu ad patientem: nam mulcta eadem pauperem operabit, divitem non onerabit: & vili ignominia leve erit malum, honorato grave.

damnum datum est : semper enim per dignitatem injuriam perferentis crescit culpa-

Sed quidni ad eum quog; respectus facientis, quia necesse est, quanto major habeatur, cui per delictum commissium persona est, que contumeliam patitur, tanto major lit noxa.

20. Intra concessum modum ad minimum ducit caritas ejus qui punitur, nisi plurium justior caritas aliud suadeat ob causam extrinfecam, que interdum est ingens periculum ab eo qui deliquit. plerumq; autem necessitas exempli. Ea autem nasci solet ex generalibus invitamentis ad peccandum, quæ reprimi nisi acribūs remediis nequeunt. Invitamenta autem præcipua sunt consuetudo & facilitas. Ob facilitatem lex divina Hebræis data gravius punit suftum de pascuo quam de domo. Exod. 22. 1, 9. Consuetudo facti etsi aliquid detrahit de culpa, pœnæ tamen acrimoniam flagitat ex alia parte: quia nimium multis graffantibus opus exemplo

Intra concessum, &c. i. e. Ut ex eo genere ponarum, quod delicto respondet, id eligatur quod lenissimum est, nisi aliud suadeat justior Caritas, erga tot innoxios bonosq; qui lædi possunt & læduntur facilius, si nulla aut levis pœna sit: elaborandum autem quantum fieri potest, ut omnis peccandi occasio eripiatur, atq; proinde maxime expedit Reip. ut gravissima comminatione a delictis deterreantur mortales: occasio enim facit furem, ut dici solet; occasionem vero potissimum præbet facilitas & consuetudo, quamobrem merito lex divina graviorem pænam constituit in eum, qui pecora ex pascuis vel ex armentis subtrahunt, & quodamodo deprædantur, quam qui ex domo furatus quid fuerit. Fide enim publica in pascuis sunt pecudes, nec ita possunt custodiri, ut quæ domi sub occulis & claustris habemus. Sic noctu cum dormiunt homines,& mandavere ani-

mas, i. e. quasi- alienæ fidei commisere. vigilat Lex, & in minore providentia Dominorum majorem metum furibus facit. Apud quasdam Gentes etiam gravius punitur furtum a Domestico commissum quam ab extraneo ob eandem rationem, Consuetudio etiam facti seu ubi aliquod vitium in publicos mores abiir,etsi aliquid detrahas de culpa in judiciis, considerandum enim Judicibus est quantum culpæsit in singulis, quæ fine dubio minor est, ubi quis velut torrente similia peccantum fuit abreptus, tamen ubi Leges sunt ferendæ invalescens consuetudo efficit, ut eidem reprimendæ pæna sit intendenda. Nihilominus ubi vitium aliquod ita invaluit, ut propter delinquentium multitudinem pænæ exigenda locus non restet, nisi per supplicia civitas exhauriatur, aut evertatur, Reipub. necessitas Legem potius quam civitatem pessum ire jubet.

21. Quod diximus, ubi magnæ urgentesq; causæ cessant, ad minuendam potius pœnam promptos nos esse debere, in co clementiæ pars altera sita est; nam priorem in tollenda pæna collocavimus.

Ubi pæna est arbitraria, potius ad minu-endam eam, quam ad augendam promptiesse Judex pænam si tuto poterit, donet, sin debemus, & faciliores ad absolvendum si minus temperet.

t, x is o it o

id e-

fin n

qnnn

fu Ir Print co ca cu ta lu exa fi prode in

it de fue son lo

m ca ac di læ

poi tas gen exi han vol

10.4

22. Solent bella suscipi pœnæ expetendæ causa; non autem ob quævis delicta sunt suscipienda; sed minora & vulgaria sunt dissimulanda: cum ne Leges quidem suam illam ultionem quæ tuto nec nisi nocentibus nocet, omnibus culpis impendunt.

Solam injuriam esse justam belli causam Supra dixerat author, Lib 2. Cap. 1. S. 3. Injuria autem est duplex, facta & non facta. Propter injuriam factam aut reparamus quod nostrum est vel fuit, aut punimus. Propter injuriam nondum factam defendimus aut corpus aut rem. Hinc plerig; tres bellorum causas Justas statuunt, Defensionem, Recuperationem rerum, & punitionem. Sunt tamen qui nullum Bellum pœnale esse volunt, hac innixi ratione, quod omnis pæna exigatur propter transgressionem Legis, quæ a superiore inferioribus seu subditis tantum præscribitur, bellum vero inter pares, seu qui tales se credunt geritur. Sed Responderi poterit, illum qui damnum alteri intulit, eo ipso quasi inferiorem reddi,

dum læsus Jus & facultatem ex injuria nanciscitur pænam expetendi a delinquente. que non consistit tantum in reparatione damni, que poena non est, sed in facultate eum coercendi & castigandi, ut in posterum a mali perpetrandi desiderio deterreatur. Est enim pæna delicti individua comes, & quasi debitum naturale, quod læsus tanquam creditor a delinquente Jure exigit, non quidem ex desiderio nocendi proximo. fed fui conservandi causa, cui maxime favet naturalis ratio, & hoc fensu pænæ expetendæ causa bellum suscipi posse dicendum videtur. Sic revera bellum pænale fuit. quod David ob injuriam legatis suis illatam fuscepit.

23. Non semper iniquum est pænas quemquam dare, quia arguitur male facere voluisse; voluntas enim ad externos actus procedens pænis solet esse obnoxia. Scelera quoq; quamvis citra exitum subsederunt, puniuntur. Seneca. μη μόνον τυς αμαρίνωνος τως μολλονος μολλογος. Periander. Sed nec omnis perversa voluntas pænæ facit locum. Nam si ne perpetrata quidem peccata omnia vindicantur, multo minus cogitata ac cæpta. Inchoata ergo delicta armis vindicanda non sunt, nisi res sit gravis, & eo processum, ut ex tali actu certum secuturum sit malum aut ingens periculum, ita ut vindicatio aut conjuncta sit cum cautione suturæ noxæ, aut dignitatem læsam tueatur, aut pernitioso exemplo occurrat.

Propositum peccandi facinori æquari non posse, dictum supra; quando igitur voluntas facto æquipollere dicitur, id intelligendum est de illa voluntate, quæ cum extremo conatu conjuncta est, sic ut inter hanc & eventum facinoris nulla nova voluntatis operatio locum habuerit, essi successus destinatus desecerit; puta si quis

telum in aliquem contorquens aberraverit. Solicitasse ad stuprum, nihilominus quam stuprasse, periculi est. In omni siquidem stagitio certum destinatumque conatum equant facto; neque enim id quod desicit ei, putant prodesse debere, per quem non stetit, quo minus nihil desuerit. Th. Morus Utop. Lib. 2.

24. Reges & qui par Regibus jus obtinent, Jus habent pæna poscendi, non tantum ob injurias in se aut subditos suos commissas fed & ob eas quæ ipsos peculiariter non tangunt, sed in quibusvis personis jus naturæ aut Gentium immaniter violantibus. Nam libertas humanæ societati per pænas consulendi, quæ initio penes fingulos fuerat, civitatibus ac Judiciis institutis penes summas potestates resedit, non proprie qua aliis imperant, sed qua nemini parent, nam subjectio aliis id jus abstulit. Sed Cautiones hic nonnullæ adhibendæ sunt. 1ma, Ne mores civiles, quamvis inter multos populos non fine ratione recepti, sumantur pro jure na-2da, Ne temere annumeremus a natura vetitis ea, de quibus id non satis constat, & quæ lege potius divinæ voluntatis in. terdicta sunt. atia, Ut diligenter distinguamus inter principia generalia, & quædam his proxima, sed ita manisesta, ut dubitatio. nem non admittant, & inter illationes, quarum aliæ facilem, aliæ difficiliorem habent cognitionem. In quibus aut ratiocinationis imbecillitas, aut educatio excusationem parit vel pœnam minuit. 4ta Ut sciamus bella quæ ad pænam exigendam suscipiun. tur, suspecta esse injustitiæ, nisi scelera sint atrocissima & manifestiffima.

Non omnia peccata contra Jus naturæ & Gentium admissa, nec cujuscung; generis injuriæ, alteri statim facultatem tribuunt debellandi vicinos, aut vi & armis ad moratiorem vivendi rationem reducendi barbaros quorum mores sunt inconditi; sed oportet ut inde damnum locietati immineat: quippe per omnes terrarum plagas Bellona arma sua circumferret, si alter alterius populi vitia & peccata quælibet corrigeret atq; puniret; verendum etiam ne hac facultate maxime abuterentur, quos longe lateq; imperii fines propagandi cupido incessit. Cautiones quas adducit author, quibus huic incommodo præcaveri posset, vix sufficere videntur; plura sunt excipienda vitia & peccata & generaliter omnia, verendum ne illi, qui inter se nulla jura quantumvis alias Juri naturæ & Gentium eodem modo agant, atquitum certe videtur repugnent. Nec obstat Exemplum Gentium, licere remediis uti quibus efficere possimus quas Deus ex Terra Cananea vi & armis, ut ad faniorem mentem redeant, corrigendo

exstirpare Justit; non enim omnis puniendi ratio, quæ apud Deum justa, homini ean-dem facultatem tribuit, nisi tanquam executor divini mandati constitutus sit; cui etiam accedit, quod illæ nationes adeo teterrimis & detestandis sceleribus se poluissent, ut etiam brutis animantibus deteriores essent; atq; peculiaris hic etiam erat ratio, scil. ne populus Israeliticus, cum iis consuetudinem habentes, iisdem etiam vitiis & peccatis sese polluerent; in quo casu satius est prævenire quam præveniri; quifq; enim sibi cavere debet; præsertim si Gens aliqua extra omnes mores projecta, nihil sancti habeat, sed naturæ & gentium Jura quasi pedibus proculcet; nam merito que nihil damni focietati humane adferunt, observant, cum exteris etiam & vicinis &

un nec ficu poi bal ut ! effe niti quai min Un ratio dus

pert

Cun fint ut x aray 6:450A cuiolas human Deum negant fcelera quam 1 quem a norunt tiism (excellent obrem incumb etiam a maxime ma ope

26. polunt gionis

numen

& si cuncta frustra tentata fuerint remedia, trahatur & eadem labe contaminetur. tanquam pars infanabilis a corpore focie-

Icil. & puniendo corum scelera & flagitia, tatis humanæ divelli debent, ne pars fincera

25. Quod Deus aliquis sit, & res humanæ ab eo curentur, ita universale est, & ad religionem veram vel falsam constituendam. necessarium creditu, ut qui illas notitias primi incipiunt tollere. sicut in bene constitutis civitatibus coerceri solent, ita & coerceri posse videntur, nomine humanæ societatis, quam sine ratione probabili violant. Cæteræ autem Notiones non æque sunt evidentes; ut Deos plures uno non esse; nihil eorum quæ videmus Deum esse; mundum non esse ab omni æternitate, &c. Itaq; harum cog. nitionem temporum lapsus apud multos populos obliteratam & quasi extinctam videmus, coq; facilius, quia leges hanc partem minus curabant, ut sine qua aliqua saltem consistere religio posset. Unde cum cuiq; Religio sua videatur optima, ut quæ plerumq; non ratione sed affectu dijudicetur, non statim error hic puniendus est, nisi gravem aliquam circumstantiam una habuerit, vel apertam impietatem & contumaciam.

Cum Dei cognitio, reverentia & cultus fint ut loquitur Plutar. ourenfende anaons untravies ni vouodesias Eperouz. & ut Philo oil อง สีขบบานผโดโดง หู้ ริงธนุ นักปฏิ อบางเลร spaltuns. Hinc fequitur tanquam humani generis hostes existimandos qui vel Deum existere vel ab eo res humanas curari negant; nihil enim est quod homines ad scelera pronos, magis a delinquendo avocat, quam metus & reverentia summi Numinis, quem accerrimum delictorum vindicem esse norunt. Pietate Sublata, inquit Cicero fides tham & societas humani generis, & una excellentissima virtus Justitia tollitur. Quamobrem fummæ potestates, quibus cura incumbit, ut non folum a civibus, sed etiam a societate humana, quæcunque ei maxime nocitura videntur, avertant, fumma ope niti debent, ut homines divinum numen abnegantes, & proinde omnem

-

n

1,

n

0

2: is.

ır 15

lo

il:

religionem & divinum cultum pro ludibrio habentes, ab hominum confortio & consuetudine arceantur, imo e medio tollantur, tanquam humani generis pestes, quibuscum nulla societas, nullum commercium tuto intercedere possic.

Errare quidem hic videtur author dum statuit Dei unitatem ejus existentia & providentia minus evidentem, cum argumenta eadem quibus hæ demonstrantur, illam etiam plane evincant: Sed intelligi forte debet de evidentiæ effectu, Gentium feil. omnium consensu, & hoc quidem respectu Dei unitatem aden evidentem non este. inde patet, quod fere nulla in toto orbe. Gens inventa fuerit, quæ non plures habuerit Deos, perpaucæ vero extra vere Credentes, quæ unum tantum, Deum agno-

26. Qui Religionem Christianam sibi propositam amplecti polunt, armis cogi non debent. 1mo, Quia veritas Christianæ religionis, quatenus naturali non pauca superaddit, argumentis mere Ff2 natura-

naturalibus persuaderi nequit, sed nititur historia tum resurrectionis Christi, tum miraculorum ab ipso & Apostolis editorum : quæ res est facti, olim quidem irrefragabilibus testimoniis probata, sed olim, ita ut & hæc quæstio facti sit, & jam perantiqui. Quo magis sit, ut Doctrina hæc ab his qui nunc primum eam audiunt, penitus in animum admitti nequeat, nisi secretis Dei auxiliis accedentibus, quæ sicut quibus dantur, non dantur in operis alicujus mercedem; ita fiquibus negantur aut minus large conceduntur, id fit ob causas non iniquas, sed nobis ignotas, ac proinde humano Judicio non 2do, Quia Christo omnino placuit, ut nemo ad Legem fuam suscipiendam pœnis hujus vitæ, aut earum metu pertra. heretur. Rom. 8. 15. Heb. 11. 15. Joan. 6. 67. Luc. 9. 54. Matth. 13. 24.

ratione quam revelatione, tum maxime fide, qua veritatem nobis revelatam, & gratiam a Deo in Christo mediatore impertitam amplectimur, cujus mysterii veritatem & vim percipere nequimus, nisi prælucente spiritu sancto, qui in viam salutis & veritatis nos ducit, & cujus solius ope & auxilio ad Christum spem nostræ salutis propositam perducimur, cujus satisfactionem fide amplectimur, atq; in ea plene acquiescimus. Fides autem cum sit Dei Donum, quod a mera gratia & divina benevolentia dependet, non vi & armis propagari, sed mentibus hominum per doctrinam & auditum instil-

Christiana Religio non tam fundatur in Jari debet. Quamobrem nullum bellum inferendum, ut ad religionem Christianam. amplectendam cogantur diversa sentientes, multo minus illi, qui eam profitentur quidem, sed non eadem fidei dogmata, & Religionis capita amplexi funt. Nec aliam fidei propagande viam docuit Christus. summæ clementiæ & patientiæ illustre exemplum. Quod ex parabola de nuptiis, Luc. 14. 23. afferri solet, ubi quidam jubentur cogi intrare, non obstat, nam illud cogere tantum Instantiam vocatoris significat, quo etiam sensu vox ejusdem significationis accipitur, Luc. 24. 29. Math. 14. 22, Gal. 2. 14.

27. Qui Christianismum docentes aut profitentes eam ob causam pœnis subdunt, haud dubie faciunt contra ipsam rationem; cum nihil sit in disciplina Christiana, quod humanæ societati noceat, imo nihil quod non prosit. Sic quoq; perinique faciunt qui suppliciis grassantur in eos, qui Christi legem sequentur, sed schismate alique dissident ab aliis; licet gravior sit error, ita ut facra authoritate & veterum consensu revinci possit. Cogitandum enim quanta sit vis inolitæ opinionis, & quantum libertatem judicii minuat, in suam sectam studium, malum, ut Galenus ait, quamvis Scabie insanabilius: ¿ux eperceir de avergen G ras de auga aum beine

fai

tro

re

qu

&

qua

na Sodanes ma sus eu मी है प्रा, स्वीवनेडा नेवा का, में नवा क्या नवे Soyuala. Origen. hoc quanta hic est culpa, pendet illa ex modo illuminationis, & aliis animi dispositionibus, quas homini pernoscere non est datum. Unde Hæreticus Augustino is demum est, qui alicujus temporalis commodi gratia falsas ac novas opiniones gignit vel sequitur : item aliud hæreticum esse, aliud hæreticis credere. Qui vero bono animo errant, miseratione potius & doctrina opus habent, & judicio summi Dei relinquendi sunt, qui solus abscondita recte judicat.

publica tranquillitas, non alia ratione magis promoveri potest, quam religionis ejusdem professione: Hinc summi Imperantis est religionem sive publicum Dei cultum introducere, quam omnes publice profiteantur, fi qua publicam volunt religionis professionem facere, cogi tamen nequeunt eam amplecti, modo nihil ei faciant contrarium, quo eam tanquam falsam & odiosam reddant, atq; hac ratione in diversas opiniones mobile vulgus distrahant Quippe fi cuiq; liceret pro arbitrio religionem invera aliis obtrudere; fumma inde oriretur & fitur & fovet Romana Religio, diffensio, unde intestina sæpe bella foven-

19

es

n,

it, in

15,

n; as

on

m

a.

16.

um'

am.

tes,

tur

, &

iam

tus,

ex-

tiis, enlud

oifi-

ifi-22.

au-

n;

ati

int fed!

ut nem ait, FELAS 8.44

Animorum concordia ex qua provenit tur, quibus Resp. misere dilacerata, funditus aliquando evertitur. Postulat igitur ordo & Respublicæ tranquillitas ut unatantum vigeat Religio cujus exercitium publica authoritate stabiliatur, si autem qui fint qui eam tanquam conscientiæ dictamini contrariam, approbare nequeant, cogi non debent, neg; propterea iis omnis prorfus interdici debet externus cultus, religioni & fidei suæ conveniens, modo nullos tales errores foveant, qui vel Religionis & fidei Christianæ præcipuis articulis adversentur. vel qui ordinem & communem societatis troducere, & nova fidei dogmata tanquam tranquillitatem perturbent, quales ample-

28. Juste puniri possunt, qui in eos, quos Deos putant, irreverentes atq; irreligiosi sunt, tales enim sua opinio obligat pœnæ, & qualiacunq; quæ putantur numina pejerata a vero numine vindicantur.

Hincest quod ipse Deus The a Stoffa sæpe bit.

Qui opinione sua Deum sibi singit, hinc punierit, etiam in falsorum Deorum violaetiam non exhibendo ipsi debitum cultum toribus; ut Cambyse Justin. 1. 9. Xerxe & honorem, opinione se obligat pænæ, 2. 12. Et quod omnis erga summum quam pati merentur, qui irreferentes & Numen irreverentia, etiam in foro humano irreligiosi sunt in eos, quos Deus putant. punibilis sit, ex supradictis facile consta-

CAPUT XXI.

De Panarum Communicatione.

1. Doena transit ad eos qui delici funt participes, ita ut non tam puniantur ex delicto alieno quam suo. Hi qui sint, ex his que supra de damno injuria dato dica sunt Cap. 17, intelligi potest. Non tamen semper delictum est & pœnæ locus, ubi est obligatio damni, sed tum demum si quæ malitia notabilior accesserit, quæ ad pænæ meritum sufficiat: cum qualiscung; culpa sæpe sufficiat ad obligationem damni dati.

Commentarius.

quam qui deliquit, occasione delicti propter factum suum præcedens ponæ fit particeps. Verum iisdem fere modis quis venit in partem delicti, quo in damni dati : fic fi quis factum vitiosum jubeat, consensum requisitum adhibeat, &c. Vide Parag. 4. Cap. 17. Hi omnes puniri possunt si in ipsis talis sit malitia que ad meritum pœnæ sufficiat. Vulgatum est inter Doctores, non intelligi delictum fine dolo, & cessante dolo, omnem cessare pænam. Sub dolo autem non animi tantum continetur propositum, sed etiam impetus ebrietatis, ira, amoris, libidinis, &c. Inter restitutionem damni & pænam id discriminis observari solet,

Poenarum communicatio est qua alius quod in foro humano facilius quis damnari ioleat ad refusionem damni, quam ad pænam simul sustinendam; cum facilius imprudentia aut levior culpa ad pænam deprecandam valeat, quam ad damni dati reparationem. Memorabilis est Lex Thomæ Randulfi Preregis Scotiæ. Furta, su belli contagione adbuc frequentia, ut compesceret. Legem tulit, ut ruftici Instrumenta, ruri colendo comparata, in agris relinquerent: neve nostu domos, aut stabula clauderent. Damni dati si qued effet, pretium damni a prafectis juridicis peterent : prafecti a Rege repeterent. Regi ex bonis latronum prebenforum fatisfieret. Buchan. Rer. Scot. Lib. 9.

2. Exemplis res fiet illustrior. Communitas ut alia ita & civilis non tenetur ex facto singulorum, sine facto suo aut omissione; sic Pater, Dominus, Præsectus non tenentur ex delicto liberorum, servorum aut subjectorum; nisi aliquod vitium in ipsis hæreat. Rectores

tore cept hibe 10:12 clus

ait, rum imm

Ip redd quæ fren

Nox

teneti ex fer in ipfi civilit noxa (oftend do tan fingulo puta fi Patent proind incurri habuer non pro autem

delin eo cu civita niat,

quos,

peccare

culpa pro n tores vero in aliorum crimen præcipue veniunt ex Patientia & Receptu. De patientia ita habendum est, qui scit delinqui, qui prohibere potest & tenetur nec prohibet, eum ipsum delinquere. io: v To Annueres To un mondes Annueres Agapetus. Et egregie Proclus ad illud Hesiodi.

Hendens n gumasa wonis nans andpo exauper.

ait, as eger nadisir, un nadiesa te éros vorneiar. Sic in exercitu Gracorum, ubi Agamemnon ipse & alii communi concilio suberant, non immerito,

Quidquid delirant Reges plectuntur Achivi.

Ipforum enim erat cogere Agamemnonem, ut Sacerdoti filiam redderet. Sciri autem facile est ut præsumantur quæ conspicua sunt, quæ frequentia 70 ch words oun barver andy un pedera ay voer Dion. Prufrenfis.

peccare impune permiserit; & hoc potifice societate. Plutar.

e i i a u fi i s

Nexa caput sequitur, proinde nec pater mum locum habet in delicis civium suctenetur ex delicto liberorum, nec Dominus cessivis & continuatis, que ad Civitatis noex servi, nec alii qui præsunt, nist aliquid titiam facile pervenire præsumuntur. Et in ipsis vitiosum hæreat: potest tamen agi sæpe tota societas pænas luit propter ejusciviliter contra Dominum fervi, ut fervum modi delicta a civibus admiffa, quos in ofnoxo dedat, quod rationi confonum fupra incio continere potuerunt ex vi fummi imoftendimus Cap. 17. Parag. penult. aliquan- perii : quamvis forte durum nimis videatur, do tamen tenetur Communitas ex delicto nocentes & innocentes paris pæna affici ; ingulorum, vel rectores & imperantes, verum in publico vindicando crimine, quod puta fi horum patientia & receptus accedant. fit armis & Jure belli, vix aliter res fefe Patentia scientis pro voluntate accipitur, & habere potest: civitate autem devicta, non proinde tanquam delicti particeps poenam de omnibus, sed iis tantum, qui delictum incurrit, posito quod prohibendi facultatem perpetrarinit, supplicium sumeridum videhabuerit: Nullum enim erimen patitur is, qui turo Hinc Alexander cum devictis Thebis um prohibet cum prohibere non potest. Merito omnes Thebanos sub corona vendidisset, autem tenetur universitas ex delicto Civium, illis libertatem reliquit, qui contradixerunt omnes. Thebanos fub corona vendidiffet, quos, cum in officio, continere potuerità decreto de ditimenda cum Macedonibus

3. De receptu adversus poenas, hoc tenendum, civitatem illam delinquere apud quem nocens degit, si puniri eum impediat ab. co cui nocitum est. Cum vero non soleant civitates permittere ut civitas altera armata intra fines fuos poenæ expetendæ nomine veniat, nech id expediat, sequitur ut civitas apud quem degit qui ulpæ compertus est alterum facere debeat, aut ut ipsa interpellata ro merito puniat nocentem, aut ut eum permittat arbitrio inter-

pellan-

pellantis; sic Philistæi ab Hebræis postulant ut Samsonem quasi malesicum sibi dedant, Jud. 15. Et Israelitæ alii a Benjaminitis ut dedant facinorosos, Jud 20. Hoc tamen ita intelligendum, ut non stricte populus aut Rex ad dedendum teneatur, sed ad dedendum aut puniendum. Interdum sontes deposcentibus optio datur, quo cumulatius satissiat. Is autem qui ita deditur, nec recipitur ab altera parte, manet sub suæ civitatis jure, receptus autem semel, liberatur, nec censetur civis nisi ex novo benesicio. Quæ autem de nocentibus dedendis aut puniendis dicta sunt, non tantum ad eos pertinent qui subditi semper suerunt ejus apud quem nunc reperiuntur, verum etiam ad eos qui post crimen commissum aliquo consugerunt.

Deditio non aliter est justa, quam in casu, siculpa compertus fuerit; deditionem enim pracedere debet causa cognitio; non decet a restar sensar plutarchus Romulo. Deditioni vero obstare non videtur quod inter concives de mutua tuitione aut desensione initio tacite convenerit; id quippe extendendum non est ad cives facinorosos, a qui reliquis civibus exitio sunt. Quod autem hic dicit author, Givem manere qui deditus est, nec ab altera parte receptus, non sine ratione ab aliis negari videtur; non enim acceptatione ejus, cui sit deditio, sed

ipsa deditione quis suæ Reip. civis esse desinit. Id quod ipsa deditionis formula ostendit: Quandoquidem hice homines noxam nocuerunt, ob eam rem hosce homines vobis dedo. Quamprimum autem esso aliquid dedo, co animo, ut meum esse desinat, continuo desinit meum esse, etiam non expectata alterius acceptatione, quæ ad Dominium amittendum nihil operatur, sed tantum essicit, ut res dedita siat accipientis, non ut desinat esse dedentis. Sicut res pro derelisto habita desinit omittentis esse, statim, etsi alterius non siat, nisi ab altero possessa.

4. Neq; obstant illa adeo prædicata supplicum Jura & asylorum exempla. Hæc enim illis prosunt qui immerito odio laborant, non qui commiserunt quod societati humanæ aut hominibus aliis sit injuriosum. είναιο τοι ελεείν, ε΄ τει αθτικει το είνοι τοι είνοι είνοι είνοι τοι είνοι τοι είνοι τοι είνοι τοι είνοι τοι είνοι τοι είνοι είνοι τοι είνοι είνοι

TIL

in

Pol

re

tr.

de

Tu

ur

A

defe

confubi

cri

im

net

alic

tur quæ statum publicum tangunt, aut quæ eximiam habent facinoris attrocitatem. Minora mutua dissimulatione transmitti in-Sed & hoc sciendum Latrones & Piratas formidabiles valuit. recte recipi & defendi poenam quod attinet, ut a maleficiis revocentur.

Afyla funt loca, publica authoritate, ad in-nocentia auxilium & prasidium constituta, ut interim causa Justitia cognoscatur. Non autem ad defensionem latronum, & improborum impunitatem, patere debent. Qui igitur per illa quibusvis sceleratis, transfugis, obæratis, otiofis ventribus, proditoribus, rebellibus, & sic deinceps, immunitatem & impunitatem concedunt & largiuntur, contra Deum, justitiam, & bonum publicum faciunt; dum hac intempestiva indulgentia delinquentibus laxantur habenæ, & pecca-

ıG

ut

ut

n.

ur, ur

se-

uæ

in-

em

um

effe

nula xam

dede.), co

o de-

alte-

mitfficit,

finat abita

erius

ylo-

ant,

aliis λέγου

te-

ervis

atem Piffi-

s ait

Pœ-

is fe-

urpa-

tur

tores a vera pænitentia avocantur, quæ debita supplicit executione poterat promoveri. Tales ergo facinorosi puniendi, aut dedendi aut certe amovendi. Imo ipse Deus sontes ab altari suo avelli voluit, ut moriantur; quemadmodum accidit Joabo 1 Reg. 2. 29. vide Exod 21. 14. ad quam Legem divinam Justinianus prædecessorum fuorum Leges de afylis reformavit & correxit, homicidis voluntariis raptoribusque virginum, atque aliis perfugia ista dene-

5. Notandum & hoc, interim dum de causæ Justitia cognoscitur defendi supplices. Quod si id cujus accusantur non sit vetitum lure naturæ aut Gentium, res dijudicanda erit ex Jure civili populi unde veniunt; quod optime ostendit Æschylus supplicibus ubi Rex Argivus Danaidum gregem ex Ægypto venientem sic effatur.

> E' 701 महद्रीहित मत्येरिक Aigunte कर्निक. Nous Tonews of TROVIES Expulates yeve Eiras, Tis de Tois d'enfradlwas 360 91: Dei voi de pairett all route Tes dinoder. De in Exer: nue @ ider dugi of.

subsit nec ne, que si subesse deprehendatur, satisfieri possit deposcenti.

Supplices ab eo ad quem confugerunt vel puniendi vel dedendi funt supplices. defendi debent, donec ex cognitione cause aut amovendi, seu compellendi ut abscedant conftet utrum cos Justa deposcendi ratio &perfugiiloca deserant, si modo hac ratione

6. A summa potestate vicissim in subditos culpa transibit, si in crimen subditi consenserint, aut si quid fecerint summæ potestatis imperio aut suasu, quod facere fine facinore non poterant. Pertinet autem culpa ad fingulos qui consenserunt, non ad eos qui aliorum sententiis victi sunt. Civitati autem adimi possunt quæ Gg habet habet communia, muri, navalia, naves bellicæ, arma, Elephanti. ærarium, agri publici.

Quanquam regulariter decreta, in quæ major pars confensit, habeantur pro decretis Universitatis; sicut etiam pauci dissentientes, ad istorum observationem & executionem teneantur; Singulos, integra re dessentire fas eft, peracta, quod pluribus placuit, cunctis tenendum. Plinius. Tamen si agatur de reatu inde resultante, non inquinati intelligentur, nisi qui actu consenserunt. Innocens autem erit, qui & ab initio dissenserit, & in suo

dissensu constanter perseveraverit. Luc 23. 51. & Exemplum Thebanorum fupra allatum. Quin & excufari, faltemin tantum solent, qui cum ab initio diffensissent. postea tamen per plures victi, decreto vitioso exequendo strenuam operam navant. Sic Græci memorantur pepercisse Antenori & Æneæ, qui authores reddendæ Helenæ fuerant; utut hic pro patria non segniter. arma geslisset.

fi

n

in

qu

pi

ca

bo

fe

fu

po

ac

au

fee

etia

deb

in f que

par

aut

Prit

resp

pœi

alio

pla

alie

fent qui

debi

non fuo !

pro

debi

volu

obli

7. Egregia hic occurrit Quzstio, an pæna ob delictum universitatis semper exigi possit. Quamdiu durat universitas videtur posse, quia idem corpus manet, quanquam particulis succedentibus ex adverso notandum est, quædam de universitate dici primo ac per se, ut habere ærarium, leges & similia: quædam non nisi derivatione a singulis. Sic namq; docam dicimus universitatem & fortem, quæ plurimos habet tales. De hoc genere est meritum, quod extinguitur, extinctis illis per quos ad universitatem deducebatur; adeoq; & pœnæ debitum fine merito non confistens. sur of of sexis agneir nyémes To mues? Eivat undera to taul notinuifar. Libanius. Sic ab Arriano damatur vindicta Alexandri in Persas, cum pridem periissent, qui peccaverant in Græcos. Neq; enim eadem pænarum, quæ beneficii ratio est, quod in quemvis semper sine injuria confertur.

tum contraxit, ipsum quoq; meritum extinguitur; quia ficut delista funt personalia, îta & pœnæ, quæ innocentes involvere non est obligatio ad pænam delisto debitam; debent. Universitas autem nisi derivatione subjecto quippe sublato, accidentia quoq; a fingulis peccare non potest, ergo mortuis extingui necessum est.

Extinctis civibus, per quos civitas meri- noxiis fuccessores pæna non sequitur; morte enim folvuntur omnes obligationes in persona alicujus radicatæ, cujus generis

8. Restat spectemus an & culpa non communicata communicetur pœna. Quod ut recte intelligatur, notandum 1mo, aliud esse damnum directe datum, aliud quod in consequentiam venit; illud est quo cuiquam aufertur ad quod jus proprium habet; Hoc vero, quo fit ut quis non habeat quod habiturus alioqui fuisset, cessante scil. conditione sine qua jus non habebat, sic parentum bonis con-

fiscatis

fiscatis sentiunt quidem incommodum liberi, sed proprie ea pœna non est, quia bona illa illorum futura non erant, nisi a parentibus ad ultimum spiritum essent conservata. 2do, Notandum, interdum imponi alicui aliquid mali, aut boni aliquid auferri, occasione quidem alicujus peccati, sed non ita ut id peccatum causa sit proxima ejus actionis qued jus ipsum agendi attinet. Sic qui occasione alieni debiti aliquid promisit, malum patitur, ex veteri verbo inva, as s'ala at proxima causa obligationis est ipsa promissio Nam ut qui pro emptore fidejussit non proprie ex empto tenetur sed ex promisso: ita & qui pro delinquente, non ex delicto, sed ex sua sponsione. Unde verius est ex sidejussione neminem occidi posse; quia nemo putandus est tale jus in vitam habere, ut eam adimendam alteri obligare posset. Idem de membris. Notandam denique atio, In eo Jure, quod quis habet sic, ut ab alterius voluntate pendeat, quale est Jus precarii, respectu ad rei Dominium. & jus privatorum respectu eminentis Dominii, si quid alicui aufertur occasione alieni delicti, pœna in illis proprie non est, sed executio Juris antecedentis quod erat penes auferentem.

Licet delicta sint personalia, & pœna etiam quasi debitum personale considerari debeat, rerum tamen usus docet, aliquando in foro humano ob alienum delictum eos quoq; damnum sentire, qui ejus non sunt Hoc optime intelligitur ex participes. authoris distinctione inter damnum directe datum, & illud quod in consequentiam venit. Prius poenam ipsam continet, & directe respicit personam delinquentis. Posterius pænæ effectum involvit, & per accidens ad alios pervenit; quod fatis illustrant exempla ab authore allata. Interdum occasione alieni facti aliquid mali & incommodi quis sentit per accessionem actus proprii; sic qui fidejussit, sæpe aliquid damni patitur, debitore pro quo intervenit fidem violante, non tam ex actu & delicto debitores, quam suo proprio, promissione, scil. quæ est causa proxima obligationis, qua tenetur alienum debitum luere; perfidia quidem debitoris occasionem præbet, sed propria sidejussoris voluntas & actio est causa & sundamentum obligationis, qua quis fit damni particeps,

nti.

Vide

min

Tent.

reto

nori

lenæ niter

ita-

ffe.

Sed

per

vafor-

od or;

niis

Ar-

ent,

be-

tur;

ones

eris

am;

109;

tur

m-

est

ro,

nte

on-

tis

aliena culpa dati. Hinc fequitur pro menfura potestatis quam quis habet in promittendo malum ipli vel majus vel minus posse imponi; unde cum authore concludere licet, neminem ex fidejussione occidi posse. quia potestas, quam quis in seipsum habet, tam late non patet, ut vitam sibi ipse adimere posset, aut ad adimendum obligare Cui etiam accedit quod si ex sidejussione aliquis occidererur, fines ponarum omnino deficerent, cum ita nec emendaretur delinquens. nec a simili delicti genere, sed tantum ab istiusmoditali fidejussione deterrerentur alii, nec etiam fatisfieret leso aut damnum passo : talis enim pœna non respicit delictum rei principalis, sed imprudentem credulitatem fidejussoris. Itaq; vades in causis capitalibus hactenus tantum admittuntur, ut yel vas promittat magistratui, cui delicti est persecutio, se damnum datum compensaturum, vel caveat de reo siste do, idq; ut reus jam comprehensus carceris molestia liberetur, neq; ex vinculis causam dicere cogatur; vel ne in absentem & indefensum. Gg2

tanquam convictum aliquid statuatur. Igi- dem supplicio affecit; nisi ubi dolo egisse ram pænæ, nec officium suum circa eandem hac ratione eluderet. exigendam intellexit Magistratus, qui va-

tur, ut loquitur Cl. Puf. non recte natu- ipfum apparuerit, ut disciplinæ publica vim

10. Cum obligatio ad pœnam ex merito oriatur, meritum autem sit personale, quippe ex voluntate ortum habens, sequitur neminem delicii immunem ob delictum alienum proprie puniri posse; & proinde liberos parentum crimine non teneri; neque juste hic ostenditur metus ultionis, aut ratio, quod præsumantur parentibus similes fore, quia hoc incertum. Pariter non obstat. quod Deus se paternam impietatem in posteros vindicaturum minetur, utitur enim ipse jure dominii plenissimi, quod habet in vitam nostram, ut munus suum : igitur si morte immatura ac violentia rapit liberos Acanis, Saulis, Jeroboami, Achabi, in ipsos jure dominii, non pænæ utitur, sed eodem facto gravius punit pa-Sed notandum, hac graviore vindicta non uti Deum nisi adversus scelera proprie in suam contumeliam perpetrata; ut falsos cultus, perjurium, sacrilegia. Deinde etsi id comminatus est Deus, non tamen semper eo jure utitur, maxime siinsignis quædam virtus in liberis eluceat, ut videre est Ezech. 18. Nec in novo fœdere ulla extat comminatio personas peccantium egrediens, & quamvis extaret non tamen esset par ratio hominum, cum Deus habeat jus in vitam sine culpæ intuitu, homines non nisi ex gravi culpa, & quæ personæ sit propria. Sic Lex Divina vetat parentes pro liberis puniri, aut liberos ob delicta parentum. Deut. 24. 16. Platonis est male dieisn zi remocias mais av isteri gurementa. Hinchactum ut pregnantem mulierem mortis supplicio afficere nefas habitum sit Ægyptiorum, Græcorum, Romanorum legibus.

Puniendi actus est actus Justitize ex Jure Imperii quidem proficiscens, verum semper Juxta Justitiæ normam & regulam debet conformari, nec exerceri poteft nisi efflagitante Justitia; Ergo Deus O. M. qui Justus liberos innocentes punire posse, quia plenum habet dominium in corum vitam; nisi

& fine merito plectere? Quod tamen fieret, si ex solo Jure Dominii fine ulla causa quovis tempore vitam & res cuvis Deus auferre posset: cujusmodi casus, licet nuntante Justitia; Ergo Deus O. M. qui Justus quam possit existere, quia omnes sumus est & Justitiam diligit, non dicendus est peccatis contaminati, & proinde pænam & æternam & temporalem meriti, adeoque nunquam fine causa Deus hominem pœnæ simul meritum pænæ præcesserit. Quid subjicere poterit: Justitia tamen nunquam enim Justitiæ Divinæ magis adversaretur, separari debet, ab actibus qui a Deo prosiquaminnocentem creaturam poenisfubilicere, cifcuntur, nihil enim contra rationem &

in

in

tu

de

ay

ne

equitatem, in creaturam rationalem flatuere potest. Quando igitur Deus minatur paternam se impieratem in posteris vindicaturum. illud non absolute accipiendum est, sed sub hac qualitate, si & posteri impii fuerint, & ex parentum delictis participaverint. Tum enim aggravare solet Deus pœnas, & attrocius punire filios, quam si soli deliquissent. Quæ cum ita sint, admitti nequit authoris sententia, statuentis Deum in Liberos Acanis, Saulis, &c. Fure Dominii non pana ujum fuiffe. 1me enim dubium non est, totam Acanis familiam ipsius furto contaminatam, & sic participem delicti fuisse. Deinde ex textu non fatis constat filios quoq; & filias ultimo supplicio affectos fuisse, adducti Princip. 3, 2.

iffe

im

U-

ur

iri

ue

ur

it,

11-

in vi-

OS

a

ım

ut,

us

æ-0-

15,

e-

a-

11-

4.

ac-

bi-

nen

usa

eus-

un-

nus

80

que

enæ iam

ofi-

lui-

quidem erant ad supplieii locum, ut exemplo patris a talibus delictis cavere admonerentur, & addittextus eum lapidibus obrutum suisse, & licet infra dicatur lapidarunt en, hoc intelligi volunt Interpretum optimi de ipso Achane ejusq; Jumentis. Vide 30.7. Familiam autem Saulis participem suisse criminis patet ex eo, quod Deus eam dicat sanguinariam, 2 Sam. 21. 1. Sic etiam de posteris Jerobosmi constat, eos peccatis valde suisse contaminatos, 1 Reg. 14. 13. Achabi vero exemplum clare ostendit, quod Deus in posteris non aliter vindicare velit delista parentum, quam si ipsi quoq; peccata aute eadem aut similia commiserint, 2 Reg. 1. in Princip. 3, 2.

10. Illud tamen est notandum, si quid habeant aut expectare possint perduellium liberi in quod jus proprium sit non ipsis, sed populo aut Regi, id auserri ipsis posse jure quodam Dominii, cujus tamen usus simul in pœnam redundet eorum qui peccaverint.

Ita nimirum coerceri possunt, ne noce- non tam in pænam quam in securitatem ant; & proinde statuitur istiusmodi quid, Reip.

11. Quod de liberis dictum, ad populum vere subditum aptari potest, agimus enim de eo contractu qui ex natura oritur ejus corporis, cujus Caput est Rex, membra cæteri. Deus quidem ob Davidis peccatum populum pestilentia confecit, & quidem ut David censet innocentem, sed jure Dominii, neq; hæc pæna populi suit sed Davidis muessalla prepara populi suit sed Davidis muessalla prepara populi suit sed Davidis muessalla prepara populi suit sed prepara populi sed prepara po

Sensus forte est utrum propter desista principis teneatur populus, ideo quod abinitio sive tacite sive expresse convenerit inter principem & subditos, ut unum esset inter se corpus civile. Sed enim unusquisq; tum facile intelligit conventionem istam ad delista non esse extendendam, neq; eum suisse animum contrahentium. Quod dicit author pestilentiam a Deo immissam suisse non in pænam populi sed Davidis, admitti

nequit; initio enim Capitis 24 2di Samuelis dicitur furorem Domini exarsisse adversus Israelem; verba Davidis quoq; oves ista quid secerunt? Nec omnimodo excusant populum ab omni peccato, cum David hoc scire non potuerit, nec tam ostendunt, quale Davidis Judicium suerit, de peccati alieni imputatione, quam ejus caritatem erga populum a quo pænam avestere cupiebat.

12. Heres cur de cæteris debitis teneatur, de pœna non enea-

tur cansa est, quod heres desucti personam resert, non in meritis quæ sunt mere personalia, sed in bonis quibus ut cohærerent ea quæ alicui debentur ex ipsa rerum inæqualitate, simul cum dominio suit introductum. Si vero ultra meritum nova quædam causa obligationis extiterit, deberi etiam potest id, quod in pæna erat, quanquam non proprie ut pæna.

Quæ mere funt personalia in heredem non transeunt, sed cum defuncto quasi sepeliuntur; Ergo Heres non tenetur de pæna, cum ex merito mere personali oriatur; de cæteris vero debitis tenetur, quia bonis adherent, quibuscum ut subiret onera, quæ defunctus habuit ex contractibus in quibus paria non fecit, accipiendum est jam tum placuisse populis, cum discessum est a communione rerum, & introducta

funt privata dominia. Quod si ultra meritum nova quædam obligationis causa in defuncto extiterit, deberi jam potest ab herede id quod in pæna erat; quanquam non proprie ut pæna; Quod & tunc in delictis accidit, quando delinquendo damnum simul datum; ad ejus enim reparationem heres defuncti tenetur, quamvis de delicto, unde damnum processit non teneatur. pi

ra

M

ft

de

al

qu tit im en tus

fuac

vim con vide ferta met

ut fi

ejus

prav

quoc

taris

qui I tus,

cont

poffi

catu

b. l.

ea di infer

CAPUT XX11.

De Causis Injustis:

I. B Ellorum causæ aliæ sunt justificæ aliæ suasoriæ, ut distum supra Lib. 2. Cap. 1. Illas σεράσεις has aliæ vocat Polybius. Sic in bello Alexandri adversus Darium, σροφασις suit ultio injuriarum quas Persæ Græcis intulerant, aliæ cupido Gloriæ, imperii, divitiarum, cui accedebat spes magna facilitatis concepta ex Xenophontis, & Agesiali expeditionibus. Sunt qui neutro causarum genere, seruntur in bella, periculorum propter ipsa avidi, horum vitium humanum excedit modum σοξαι σο αν πανθελώς μιαφόνο τὸς είναι, εί τὸς είναι πολεμίες ποιοδο είναι μάχαι κὸ εὸν τὸν νοιοδο. Aristot. Pleriq; vero bellantium causas suasorias habent, aut sine justificis, aut cum justificis. Sunt qui justificas plane non curant, qui rogati

de possidendi causa, nullam aliam adferunt, nisi quod possideant.

Commentarius.

Causa Belli injusta est, quando quis citra illatam alii bellum infert. Vide Annotata præcedentem injuriam vel inferendam, vel ad Cap. 1. in Prin.

- 2. Alii causas quasi justificas adserunt, que expense ad rectam rationem injustæ reperiuntur: quarum summa genera sunt. Metus incertus ex vicina potentia, si de animo nocendi non constet certitudine morali, cui, si nulla pactio intercedit, remediis defensivis non violentis obviam eundum. 2. Utilitas aliqua cum absit necessitas. 3. In laxa matrimoniorum copia, negatum aliquod matrimonium. 4. Mutandæ sedis amor. 5. Inventionis titulo sibi vindicare ea quæ ab alio tenentur, etiamsi is qui tenet sit improbus de Deo male sentiens, aut hebetis ingenii, ad dominium enim non requiritur aut virrus moralis, aut religesa, aut intellectus perfectio.
- 1. Incerta quidem periculi suspicio id fuadere potest, ut quis mature sibi præsidia circumponat; non Jus facere, ut prior vim adhibeat; si autem morali certitudine constet de animo nocendi aliud dicendum videtur; sic singamus duos in insulam desertam ejectos fuisse, & alterum ab altero metuere: Poterit metuens ab altero exigere, ut suspectus in una parte insulæ, intra positos limites se contineat; qui si recuset ejusmodi conventionem, manifestum dat pravitatis suæ argumentum, & ille alter quocung; modo, defensionem adornare poterit. Atq; hinc defendi poterit, Lex militaris hodie usitata, quæ occidi jubet eum, qui Ignotus & a Custodia pro suspecto habitus, cum stare jusius eslet, nihilominus contra prohibitionem processerit. Qui enim tamdiu stare recusavit, donec probari possit eum non esse hostem, is hostis judicatur. Vide Annot. ad Parag. 35. Cap 1. b. l. 2. Si utilitas Justa bellandi causa est, justitia nulla est, aut saltem supervacua de

is ea

i

fa ıt,

ım

Sto

id rie

lit,

m;

cti ım

ım

0-

tio

æ,

ota

ro

di,

10

le-

ut

ati

de

ceri poterit. 3. Ubi laxa est matrimoniorum copia, negatum aliquod matrimonium causam bello præbere non potest; nisi repulsæ addita fuerit contumelia. Scut Rhegini virginem nuptum petenti Dionysio responderunt; se nullam præter lictoris filiam ipfi concessuros. Died: Siculus. Vide Annot. ad Parag. 18. Cap. 2. h. l. 4. De iis que novas querunt sedes, vide Parag. 15. Cap. 2, h, l, & ibidem Annotata. Nec 5. Sufficit inventio; nam inventio est rerum quæ nullius sunt : Et licet possessores de Deo male sentiant, nihilominus publice atque privatim rerum possessionumque suarum: dominium habent, quod illis sine justa causa eripi non potest; Et sides non tollit Jus naturale & gentium, ex quo dominia profecta funt : neg; ut aliquis sit jure Dominus, necesse est, ut sit vir bonus aut pius aut fapiens. Quamobrem nullo ejulmodi prztextu Hispani tanquam larva insatiabilem auri atq; argenti sitim obtegere possunt, que potissimum in causa fuit, quod expediea disceptatio. Quia utcung; quis in Jure tionem adversus Americanos susceperint, inferior fit, de utilitate multum fibi polli- licet aliam præ se tulierint causam, propagationem.

tionem. scil, Religionis Christianz, verum propaganda ut dictum supra, Cap. 20. versus & hæc nulla est, cum non vi & armis sit finem.

2. Sed 6. Neclibertas five singulorum sive civitatum, quasi natu. raliter & semper cuivis competat, jus bello præbere potest. Facto enim humano & legitima causa libertas auferri potest; nec licet ei, cui fit, conditionem suam sine causa mutare. Arno cun ins, più cos pensila I Cor. 7. 21.

Qui legitima causa in servitutem sive personalem sive civilem devenerunt, conqui tamen semel victi sunt & longo tempore Cap. 3. Lib. 1.

paruerunt, nisi immanis sævitia Domino. rum fuerit, jugum excutere non debent. tenti sua conditione esse debent; & licet Quousque autem extendenda sir servitus olim honestum erat pro libertate pugnare, civilis supra diximus in Annot, ad Parag. 15.

4. Neg; munus iniquum 7timo armis subigere aliquos velle quasi dignos qui serviant : non enim si quid alicui est utile, id statim mihi licet per vim ei imponere rationem quippe habenti libera debet esse electio utilitatis.

Ut actu constituatur imperium, factum aliquod humanum antecedere oportet. Et nequaquam aptitudo naturalis ad imperandum, statim alicui dat imperium in eum, cui a natura ingenium est servitio aptum neg; statim quod alteri est utile, id licet mihi per vim ipsi imponere. Nam homines

naturali libertate ex æquo gaudent ; cujus diminutionem ut patiantur, necessum est, ipsorum consensus expressus, vel tacitus aut interpretativus accedat, aut aliquod ipsorum factum, quo aliis Jus fuit quæsitum eandem vel invitis eripiendi.

5. Nec 8tavo Justa Bellandi causa est titulus universalis imperii quem quidam tribuunt Imperatori Romano, cui multa per complexionem excessum aut excellentiam tribuuntur, quæ jus non dant, quod ex consensu vel pœna tantum nascitur neque minus adversus ipsum causæ amittendi aut mutandi juris valent, quam adversus quemvis alium.

Stultum eft credere Imperatorem Romanum in remotissimos & incognitos hactenus populos, Jus imperandi habere; hoc enim ei a nemine nec ullo Jure unquam est tributum; & habent alii populi & semper habuerunt suos imperantes, suas Leges sua Jura, quæ ipsis invitis citra ipsorum factum, nemo unquam Jure auferre poterit. Ime

universalis Monarchia morali æstimatione impossibilis videtur; ut enim navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire potest, ut regi nequest, sic & hominum numerus & locorum distantia, ut unum regimen non ferat. Videtur etiam contra Dei arbitrium & providentiam, qui orbem terrarum non uni vel alteri concessit, sed cum tam dispares

n q

&

usi tit

pro qui aC teff aut

Joh

liq da pra

E

anti fore reru erat mar velu Sic imites posuerit ejus partibus, tam diversa diversa imperia. Præterea omnium seculopopulorum ingenia condiderit, videtur rum historia de imperiorum regnorumque omnino voluisse esse diversa Regna & discretione, hoc testatur.

6. Nec Ecclesiæ recte adscribitur jus in populos ignotæ hactenus partis terrarum; quia Paulus 1 Cor. 5. 12. aperte dicit, sibi jus non esse judicandi eos qui sunt extra Christianismum. 7) 3 μοι 70, εξωχείνεν Et quod jus Apostolis judicandi competiit, cœlestis erat ingenii non terrestris, non per arma & slagra, sed verbum Dei exercendum. Neq; Episcopi qua tales jus regnandi habent in homines, humano more; Regnum enim sunm de hoc mundo esse negat Christus, a quo sluxit omnis Ecclesiastica potestas.

Hoc Jus Romani scriptores, Papæ ut Ecclesiæ capiti, vendicare non erubescunt, cum tamen omnis quam fibi arrogat potestas, & in temporalibus & spiritualibus, mera sit usurpatio; nec ullum possit possessionis suz titulum allegare, quam quod possidet quia possidet, id est malæ fidei possessorem se pronunciat. Omnis potestas a Deo si justa & æqua; verum a Diabolo potius papalis, quia uturpata, tyrannica & sanguinolenta, humanæ societati perniciosissima. Si dixerint aChristo ad Petrum devolutam esse hanc potestatem, aPetro vero ad Papam; non potest plus fibi Juris arrogare quam datum; quale autem imperium & qualem potestatem Christus habuerit, testatur ejus doctrina, Joh. 18. 36. Abscondit se dum eum Regem

us

U.

to

ei,

ela

10-

nt. tus

15.

aſi

im

e.

jus

eft,

tus

bou

um

n-

nt,

fus

fus

one

s &

non

ium

non

ares

ites

voluerunt facere, & testatur se non venisse in mundum, ut judicet mundum, fed ut falvetur mundus per ipfum. Unde concludere licet, Rarma & imperium Ecclefiasticis datum, illud mere spirituale esse, quod confistit in suadendo, docendo, & reducendo per admonitiones homines in viam salutis; nequaquam vero Episcopis concesfum effe Jus regnandi humano morte; licet jamdudum plurimis in locis supra fortem ecclesiasticorum evecti sint, & secularem potestatem acceperint. Unde factum ut licet titulum Episcoporum retineant, munere tamen Episcopi ut olim nunquam fungantur; sed adinstar aliorum Principum lecularium Episcopatibus & territoriis præ-

7. Nec 9no Justam Belli causam dare potetit spes concepta ex aliqua divinorum oraculorum explicatione, que dubia est & occulta; nec prædictio nisi expressum adsit ei mandatum jus ullum dat, cum Deus que prædixit, sæpe per improbos homines, aut pravas actiones ad exitum ire permittat.

Exemplum suppeditant Judæi qui quum antiquis sacerdotum literis contineretur sore, ut valesceretOriens & Judæa profecti rerum potirentur (quod de Messia verum erat; de Vespasiano interpretabantur Romani) sibi tantam magnitudinem satorum velut ex oraculo spondebant, Tacio, 5 Hist. 13. Sic Carolus 8. Galliarum Rex ad Neapoli-

tanam expeditionem inflammatus est, quod pervaserat in vulgus ex antiquis vatum carminibus fama, Carolo maximum totius orbis Imperium portendi, & Mathematicorum responsis fatum esse illum occidentis simul & orientis imperium nancisci. Jovius, Lib. 1. Hist. p. 11.

8. Si quis quid debet ex liberalitate, misericordia, gratia aut virtute simili, non ex justitia propria, id sicut in soro exigi non potest, ita nec armis juste deposcitur: ad illud enim jus nobis esse debet. Nec dans beneficium habet jus gratiam reposcendi; alioqui contractus esset non beneficium.

Quando quis acceptorum beneficiorum, oblivificitur aut occasione data referre gratiam negligit, neque Bello neque actione civili peti poterit; nam ea ipsa de causa beneficium alteri dedi, id est, quod dedi refusionem, mihi stipulatus non sum, ut & alteri foret occasio ostendendi, se honesti amore, non ex metu coactionis gratiam retulisse: Utq; ipse non spe lucri, sed studio humanitatis exercenda erogasse videar id de quo recipiendo mihi caveri noluerim. Si quis vero non solum gratiam non refert, sed & pro illa injurias & malesacta reponit, ibi causa belli & actio ex injuria data, non vero ex vitio animi ingrati datur.

ti A

a

all gu

fu

de

rei

ne

qu

9. Bello ex causa justo, vitium accidere potest ex animo agentis sive quod aliud quiddam, non illicitum per se, magis & principalius animum movet quam jus ipsum; ut, honor & utilitas: sive quod adest affectus plane illicitus, ut, gaudium acquiescentis in malo alieno: Hec ubi causa justifica non deest, peccatum quidem arguunt, ipsum tamen bellum proprie injustum non faciunt.

Intentio enim non ad Justitiam causa, sed actionem pertinet; injustus ille est qui contra Jus alterius facit, illud tollendo vel minuendo, non qui Jure suo utitur, licet ex assectuvitioso. Intentiomala reddit actum bellum Inferentis injustum & vitio-

fum; actiones enim morales ex fine judicantur, verum non tollit justitiam caus cui occasione n præbet alterius injuria præcedens, unde nanciscitur læsus facultatem bellum suscipiendi ad jus suum persequendum.

Caput

Leading non realispiniformie themere : exected danner. Co. Anthe L. Co. Comments and Service Comments of the Service Comments of the

discense a public hed exists un animal band the technology filter

De Causis Dubiis.

I. IN moralibus non æque ut in mathematicis disciplinis certi-I tudo invenitur, quia in his formæ a materia omni separantur, & ipla plerumq, tales sunt, ut nihil habeant interjectum : At in moralibus, circumstantiæ etiam minimæ variant materiam. & formæ, de quibus agitur, solent habere interjectum aliquod, ez latitudine, ut modo ad hoc, modo ad illud extremum propius accedatur.

Commentarius.

quid injustum sit, ejusmodi principiis & fundamentis innitatur ut exinde genuinæ demonstrationes que solidam scientiam parere funt apte deduci queant, æq; certa fit ac disciplinæ Mathematicæ; tamen quia applicatio fieri debet ad facta, quæ fæpe obscuram & dubiam habent interpretationem, in illa major videtur esse latitudo,

aut

non effe alio-

e non cendæ mihi

folum

jurias

: actio animi

genorin-

itas:

entis qui-

unt.

dican-

æ, cui

præce-

Itatem

equen-

Quamvis disciplina moralis, que in quam in disciplinis Mathematicis. Sic actionibus humanis considerat quid justum potest in Bello dubium oriri de facto, ob potest in Bello dubium oriri de facto, ob quod Belfum movetur, an justum an injustum sit, tamen hoc principium, ubi pracedit injuria, ibi bellum est justum, propterea non est dubium vel incertum; & si constet, cum facto injuriam esse conjunctam, certa & indubitata ratione concludo, bellum propterea susceptum esse jnstum. Vide Cap. 2. Lib, 1. Pufend, de J. N. & G.

2. Etiamsi quid justum re ipsa est, sed ab eo sit, qui omnibus expensis injustum id existimat, actus erit vitiosus. Hinc in S S. quicquid non fit ex fide, id est, ex approbante animi Judicio, peccatum est. Sin Judicium hæsitet, ubi libera omissio, nihil agendum; ubi vero alterutrum omnino faciendum est, eligendum id quod minus iniquum videtur. Ta indxisa analin A naxar. Aristot. de malis minima, Cicero.

Affur erit vitigius propter errorem; putat erronea putat non esse faciendum, & ea Lege enim esse contra Legem, & sic Legem as- prohibitum esse. Deus & recta ratio requi-pernatur, dum facit, quod ex conscientia rit non tantum, ut faciamus bonum & abstineamus a malo, sed etiam ut animo bono & recto, non male præstemus utrumque; peccat igitur qui contra conscientiam erroneam agit, dum facit ex mala intentione id quod vetitum esse credit; atq; non tam consideratur quid faciat, quam quo animo faciat, nam & fecisset, licet res per se susset mala. Si autem Judicium nihil certi monstret, sed hæsitet, & conscientia ut loquuatur sit dubia sequendum erit illud Ciceronis; Bene pracipiunt qui vetant quicquam agere qued dubites equum sit en iniquum: Nam qui dubitat, an factum justum aut injustum sit,

& tamen facit, sciens & volens se periculo peccandi exponit, & legem contemnit; neutrum enim de quo dubitatur recte sieri potest, alterutrum quippe peccatum esse oportet, urium autem sit, discernere non potest is qui agit. Quod si faciendum omnino suerit, debet is, qui dubitat, eligere quod ipse tutissimum judicaverit, & dare operam ut ad summam diligentiam, etiam alios consulendo, nihil reliqui fecisse videatur, ne ullam peccandi voluntatem habuisse arguatur.

3. Plerumq; vero in rebus dubiis post examen aliquod animus non in medio hæret, sed huc aut illuc ducitur argumentis ex re petitis, aut ex opinione quam habet de aliis hominibus sententiam super ea re pronuntiantibus. Argumenta ex re petuntur e causis, essectis & adjunctis aliis. Sed ad hæc noscenda usu quodam & peritia opus est; quam qui non habent, ut activum judicium recte conforment, tenentur audire sapientum consilia. Et hac via Judicandi maxime utuntur Reges, quibus artium momenta ediscere aut expendere vix vacat. Espoi riegaro: As ospar ouverig.

Agit hic author de Conscientia probabili que assentitur uni parti, sed cum formidine partis opposite, propter rationem non penitus certam: & in hoc differt a dubia, quod hec perpensis rationibus productis nihil pronunciare ausit; illa vero assentatur

argumentis, quæ magis sibi apparent probabilia; ut tamen certa non sit quin aliquando aliis rationibus ad aliud trahi possit. Exporte autem sive probabilia sunt tum quæ ratione probabili tum etiam quæ gravi authoritate nituntur.

4. Accidere autem in multis controversiis potest, ut ab utraque parte probabilia se ostendant argumenta, sive intrinseca sive ab alicrum authoritate. Id cum accidit, si res mediocres sunt de quibus agitur, videtur vitio carere posse electio, in utramvis partem ceciderit. At si de re magni momenti, ut de supplicio capitali hominis agitur, jam propter magnum discrimen quod est intereligenda, præserenda est pars tutior, Enas ημεριαμούν μα και είναι είνα είναι είναι

In aliorum sententiis sequendis contingit, nt illæ sint vel magis probabiles, minus autem tutæ, vel magis tutæ & minus probabiles. Probabilior est quæ sirmioribus & melioribus rationibus nititur: tutior, in qua non ita facile peccatur; atq; hæc in re magni momenti præferenda; Ideo satius est nocentem absolvere quam innocentem con-

iculo

nnit;

fieri

effe

non

om,

igere

dare etiam idea-

habu-

mus

x re

iam

usis,

n &

ecte

via

cere

roba-

juan-

offit.

quæ gravi

raq;

ab

jui-

em

tali iter

. 25.

ole-

In

demnare; nocenti enim pœnas non debemus, sed ipse nobis debet; in nostro igitur est arbitrio, exigere velimus nec ne. Innocenti vero tenemur ad malum ei non instgendum, hoc enim est contra naturam socialem, ut is a nobis damnum sentiat, qui nibil nocuit.

5. Maximi momenti est bellum, ut ex quo mala plurima etiam in innocentes sequi soleant. Ideo inter sententias alternantes vergendum ad pacem. Tres autem sunt modi quibus vitari potest ne controversiæ in Bellum erumpant. Primum est colloquium: Cum duo sint genera disceptandi, ait Cicero, unum per disceptationem, alterum per vim, cumq; illud proprium sit hominis, hoc belluarum, consugiendum est ad posterius, si uti non licet priore.

Adyord welcov. er de pin, Bia Soes Eurip. & alibi

Пลัง ฆ่ ๕ ผู้อนาระ ั มอัง ๒
¹O ฆ่ ธเปิทฤ⊕ ซองรมเอง ปี อยู่ธรมรง สิ่ง.

Acitate quam sanguine, causa quam armis retinere parta majoribus, malueram. Tacit.

Extrema primo loco tentare non decet, sed cuncta prius moderata remedia adhibenda suadet humanitas quam ad arma veniamus; non tantum quod omne bellum pacis causa gerendum sit, adeo ut nec illo opus habeamus, multo minus juste geri possit, si pacem honestam & securam aliis mediis consequi liceat: Sed & quod semper fortuna nondum tentata a viribus integris, equioribus conditionibus pax coalescat, quam si pars altera ad victoris clementiam respiciat. Cæsar quidem censuit, unum tempus (id est optimum) esse de pace agendi,

dum sibi quisque constiti à pares ambs videntur. Quando autem partes in colloquium aut congressum veniunt, vel ipsæ vel ipsarum mandatarii, per amicam disceptationem litem componunt; licet jam rarius accidat ut ab ipsis partibus hæc colloquia suscidat ut ab ipsis partibus per legatos siant, Congressus quippe in propria persona ut loquuntur, interdum periculis sunt expositi, & intutum etiam videtur, alienæ potestati se submittere, ex quo religio sidei in ludum verti cepit. Vide Comin. Lib. 3. Hist.

6. Alterum est inter eos qui communem judicem nullum habent compromissum, quo multos olim usos esse, testantur historiæ. Fecialium Romanorum hoc præcipuum ait ossicium snisse Plutarchus un edit seessis neiseess na nasau en 18a Sius anountum, de Gallorum Druidibus strabe. aise un nonemus siese un nonemus siese un nonemus siese un nonemus.

Compro-

fe obtemperaturos uterque litigator promittit : Mediatores autem qui hodie inter principes intercedunt, non tam arbitrorum, quam arbitratorum vices gerunt, & ægre plerumq; recipiuntur; tanta scil. est odii inter Christianos vehementia: Cum tamen Apostolus Paulus vel levibus

Compromissum est Conventio qua arbitri de causis fratrem suum obtorto collo in Jus rapere, & cum eo in profanis auditoriis contendere, atq; præcipiat, ut fideles potius arbitros constituant, qui lites de rebus levioribus dirimant: quanto igitur magis id faciendum ils in controversiis que bello causam dant, unde tot calamitates & incommoda perveniunt.

ra

n

Q

CIL

Ut

juf

ī.

7. Tertia ratio est per sortem, cui affine est certamen singulare, cujus usus non videtur omnino repudiandus, si duo, quorum controversiæ alloqui totos populos gravissimis malis sint implicitura, inter se parati sint armis decernere. Videtur enim id, si non ab ipsis recte fieri, certe a civitatibus posse acceptari ut minus malum.

Sortes dicuntur, quando aliquid eo fine agitur, ut ejus eventu spectato, innotescat aliquid occultum. Sortes divinatorias quibus de futuris eventibus inquiritur, illici-tas pronuntiant morum Doctores, Verum locum habere posse videntur ubi magna est peccantium multitudo; in hoc enim cafu forti potius committendum quinam morizuri, quam omnes eadem afficere poena; quoniamintanta multitudine verosimile non est omnes ex æquo criminis participes fuisse, & proinde non eadem afficiendi poena videntur : Inter paucos vero facilius constare poterit quousq; singuli de crimine participaverint. Sortes divisorias permissas esse statuunt fere omnes; & certe commodius

excogitari nequit remedium, fors, fi res talis fit, ut neque dividi, neque communiter haberi possit, contemptus enim opinionem removet, & cui non favet, de dignatione nihil detrahit: Vide Proverb. 18. 18. De Certamine fingu. lari five Duello supra egimus in Annot. ad Parag. 33. Cap. 1. hujus Libri, ubi diximus, Certamen singulare, quale hic ab authore describitur, & acceptari & offerri licite posse, qui enim justam belli causam habent, possunt occidere hostes etiam non petentes Duellum; ergo poterunt etiam eos in Duello resistentes occidere : tunc enim occisio non fit authoritate privata, sed publica, nomine scil. Reip. justum bellum gerentis.

8. In causa dubia quamvis uterq; teneatur quærere conditiones quibus bellum vitetur, magis tamen is tenetur qui petit; quam qui possidet. Neque ab eo qui justam causam habere se scit, sed documenta non habet sufficentia quibus possessorem de injustia suæ possessionis convincat, bellum licite sumiter: quia non habet jus cogendi alterum ut de possessione decedat. Ubi vero & jus ambiguum est, & neuter possider, aut ex æquo uterque, ibi iniquus censendus erit qui oblatam rei controversiæ divisionem repudiat.

dentis, qui hic opinione Dominus eff ; ad petite Si vero neuter possidear rem, de

In pari causa melior est conditio possi- demonstrationes requiruntur, ex re ipsa opinionem autem evertendam firmissime qua controversia est; vel alter ingressus sit possessionem, altero contradicente; aut in dubio sit, ad quem res pertineret, dicendum cumMolina; si re diligenter discussa, adhuc maneat dubium; ad quem duosum pertineat, dividendam esse inter utrumq; pro quantitate dubii, aut faciendam compensationem in alia aliqua re, si res commode dividi nequit. Quod si alter cosum renu-

in

riis

tius

le-

ello

om-

re,

n.

ræ,

ab

a m

flit,

nit:

guad

us,

ore

ffe,

unt

ello non ine

les lui

uæ ius

bi-

de de fit

essi.

at, erit injustus, poteritq; eo ipso bellum moveri contra eum; quoniam in eo eventu neutrius illorum est melior conditio, eo quod neuter cæperit bona side possidere. Et si fas esset cuiq; eorum occupare sibi eam rem totam, daretur bellum justum formaliter & materialiter ex utraq; parte, quod est absurdum.

9. Bellum utrinq; justum esse nequit ratione habita corum qui principales ejus motores sunt; Si justum dicatur, ex causa, acceptione justitiæ speciali, positiva pertinente ad opus: quia per naturam non datur facultas moralis ad contraria. Fieri tamen potest ut neuter agat injuste; nemo enim agit injuste, nisi qui scit se rem injustam agere: multi autem id nesciunt.

Ad opus, i. e. quæ inest ipsi rei. Moralis ad contraria, i. e. idem juste probeq; simul hinc agi, inde prohiberi nequit; eadem res per se non potest esse licita & illicita. Quod hic disserit author huc redire videtur, in Controversis tum privatis Justitiam causæ pene unam tantum partem consistere. Uti autem in privatis litibus utraq; pars juste causam tueri potest, non obstante, quod una tantum ex parte causa justa ex-

istat: ita & in bellis publicis inconveniens non esse, ut cum ex una parce sit Jus, ex altera ignorantia invincibilis, ex utraque parte bellum juste geratur. Ita ergo si quis teneat provinciam cum probabili ignorantia, credens eam suam esse, & alter, qui verus dominus est, eam repetat, non minus ille bello eam juste desendere, quam hic vendicare poterit

CAPUT XXIV.

Monita de non temere, etiam ex justis causis, suscipiendo Bello.

Guanvis jus satis compertum sit, non tamen statim Bellum suscipere opportet, aut semper etiam licet. Contra enim evenit, ut plerumq; magis pium rectumq; sit de jure suo cedere. Neq; hoc tantum quærendum is soussissenses adlança de 1888.

อาร Seavorilas สองอนุตัง, fed etiam สทั้งเหอง ระ ระใจอนุนุติยติทหระ, Dion Prufæ-Ad poenas vero omittendas multa funt quæ nos hortantur. Imo, Exempla Parentum in Liberos; undera walles hafeir wur cius ละเบราเพร รายเลยเลท , ลัง เมลิ การ์ แลวลอลี สรีมี สราเหมเลสรีมี บัสดุอิดเรื่อ รไพ อุบอเมโน สัม วางลเพ Eis Tenya gracsopylav Diod: Siculus. Edels maling alors alau 78 v'is, et un v'opeanλογίως ει μοχ 3mg. Andro: Rhodius. At quilquis alium punire vult. rectoris, id est patris quodamdo personam suscipit. 2do, Circumstantiæ quibus Jure suo abstinere debitum est ratione ejus quam hominibus etiam inimicis debemus, dilectionis, five in fe spectatz. five qualem exigit Christus. De suo Jure virum bonum aliquid relax. are non solum liberalitatis plerumq; etiam commoditatis est. Ambrosius. Suadebimus principi ut laudem humanitatis potius quam voluptatem ultionis concupiscat. Quintil. In C. Cæsaris laudibus posuit Cicero ut præcipuum, quod oblivisci nihil soleret nisi injurias. Livia in allocatione ad Augustum apud Dionem ; 785 apporter rout (ser is worket TES MEN TO MERION adinkoty emegiéras Relmas, Tes d'idia Te ses aules Annuentir d'envilas teofin. Hujus eximiæ virtutis infignia nobis exempla sacræ literæ suppeditant in Mose, Num. 11. & Davide, 2 Sam. 16. Maxime vero id locum habet ubi aut nos quoq; nobis peccati alicujus sumus conscii, aut id quod in nos peccatum est ab humana quadam & excusabili insirmitate procedit, aut satis apparet poenitere eum qui nocuit.

Commentarius.

Que in hoc capite proponuntur plerag; historicis & oratoribus ad placabilitatem & oratoria sunt; ubi multa sane egregia clementiam suadendam, quæ apud ipsum Doctiss. Author in medium profert ex videri poterunt.

2. Sæpe nobis ipsis nostrisq; præstandum habemus ne ad arma veniatur; scil. quoties id ex usu non est. Vide parabolam Christi Luc. 14. 31. & apud Livium; Cum tuas vires, tum vim fortuna, martemque communem propone animo. Et apud Thucydidem,

Nostra ipsorum & subjectorum nostro- jecturi. Quo sepius Cesar vicisset, hec minus rum interest, ut potius aliquo Jure carea- experiendes casus opinabatur, nihilq; se tantum mus, quam id bello repetamus, non minus acquisturum victoria, quantum auferre calamitas nos nostrosq; quam hostes discrimini ob- posset. Suet. in Jul. Caf. Cap. 60.

2. QIII

11

b

De

bu

CU

tro

fci

ita

qu

qu

eli

Si

rei

ma

tu

ca

em

da

bo

ho

bu Mo

pa

vir

no ob

ad

tra

run

ver

cos

M Judi

enda

2. Qui deliberant, partim de finibus, non quidem ultimis, sed interjectis deliberant, partim de iis quæ eo ducunt. Finis vel bonum aliquod est, vel mali declinatio. Qua illuc ducunt non per se, sed quatenus eo ducunt experuntur; quare in deliberationibus comparandi sunt & fines inter se, & corum que ad finem ducunt facultas effectiva ad finem producendum. Qua comparatio tres habet normas. 1ma, Si res de qua agitur æqualem, morali. scil. astimatione, efficaciam habere videatur ad bonum & ad malum. ita demum eligenda est, si bonum aliquanto plus habeat boni. quam malum mali. 2da, Si videatur æquale effe bonum & malum. quod a re de qua quæritur possit procedere, ita demum ea res eligenda est si efficacia ad bonum quam ad malum major sit. 2tic. Si videatur & bonum & malum esse inæquale, nec minus inæqualis rerum efficacia, res ea ita demum eligenda est, si efficacia ad bonum major sit collata efficaciæ ad malum, quam ipsum malum est collatum bono: Aut si bonum sit majus comparatione mali quam esticacia ad malum comparata ad bonum. Probantur hæ regulæ exemplis. Imo. Pax qua bellum internecinum redimitur, præferenda est libertatis studio: est enim vita fundamentum omnium bonorum temporalium, & æternorum occasio, sive id sumas in uno homine, five in toto populo. Quod est de aliis rebus expetebilibus dicendum, si oppositi mali majoris justior aut par sit expectatio. Moris enim est servare navem rerum, non vectorum Jactu. pænis exigendis nunquam suscipiendum, bellum, nisi ab eo qui viribus superior sit: exigit enim id Justitia rectoria quæ superiorem non minus obligat ad curam pro inferioribus, quam inferiores ad obedientiam. Cui consequens est, regem qui ob causas leves, aut ad exigendas pænas non necessarias, & magnum secum periculum trahentes, bellum suscipit, teneri subditis ad reparationem damnorum quæ inde oriuntur: Nam etsi non in hostes, in suos tamen veram committit injuriam, qui talibus de causis tam gravi malo eos implicat.

Morali estimatione efficaciam, &c. i e. quæ Iudicio prudentum perinde minatur incom-

Ir,

100

w

. A.

lt,

ir-

m

æ,

x-

us.

em

ro

in

Mot olas

ræ

me

fu-

am

um

m & fum

ma

isti

ne,

em,

minus

antum

mitas

Qui

genere commodorum, quam incommodum in suo. Si videatur & benum, &c. i.e. Si modum, quam commodum promittit, faci- aut majus est bonum in genere suo quam enda est; modo commodum sit amplius in malum, aut majus malum quam bonum; & aut facilius existit ex ratione, quam non opportere suscipi a principe ad vindilequimur, maium quem bonum, aut bonum Quam malam Si efficacia ad bonum, &c. i. e. Si facilius existat bonum quam malum, etsi malum bono sperato minus non sit. Si bonum sit majus, i.e. Si magnitudo boni longe vincat modum mali, etsi facilius forte sit

Author in 2de suo Exemplo, Bellum scil.

candam injuriam, nisi viribus sit superior eo, quem bello aggredi animum induxlt: necessitate cnim & publica salute exigente, non viribus, sed Justitiæ causæ, cui Deus favere solet, fidendum. Quod fæpius exigua manus ingentes profligaverit hostium copias, tam facræ quam profanæ testantur Vix admittendum videtur quod hie dieit historiæ nil desperandum Deo Duce &

4. Rara ergo Belli sumendi causa est quæ omitti aut non possit aut non debeat, puta cum jura sunt ut loquitur Florus, armis saviora. รช์ เราะ หลา สังหลา นี้ รอ แล้งงอา อเคลียยิงผม หางขึ้นเล่น อา อา อน ที่ เกี่ยว เล่น ล้วสา อสาเล้น vier & Aristides. Miseram pacem bello bene mutari, ait Tacitus. cum aut ausos libertas sequetur, aut victi idem erunt. Alterum belli tempus, si a Jure simul stent vires: cum major emolumenti spes ostenditur, quam damni metus. Extra hæc non est homini homine prodige utendum, nec ita Gloriz studendum ut nos pestilentiam aut magnum morbum faciamus. Unde David quamvis pia bella gessit, a Deo prohibitus est templum ædisicare: Et semper aliqua expiatione indigere judicati sunt, qui sanguinem, quamvis juste. & ad tutelam sui, fudissent.

Merito res sæva bellum dicitur, utpote sit; imo ejus non solum adventus sed & que tot miseriarum & calamitatum mater metus adfert calamitatem.

> Tum Scelera, dempte fine, per cunctas demes Iere. Nullum caruit exemplo nefas. Seneca Hipp.

Et ut canit Lucanus

Stat Cruor in Templis, multaque rubentia cade, Lubrica Saxa madent, nulli sua profuit etas. Consulendum itaq; omnium saluti, quæ pace continetur, Nulla Salus bollo pacem te poscimus omnes.

CAPUT

ari

fer

be

ful

tot

int

de im

pro

cer

cul

no

a f

del

pra

me

T fubc lum

Vero est

CAPUTXXV.

De Causis Belli pro aliis Suscipiendi.

Uæ causæ justæ sunt ipsi cujus res agitur, eædem justæ funt iis qui aliis opem ferunt. Prima autem maximeque necessaria cura pro subditis, sive qui familiari sive qui civili subsunt Imperio, sunt enim quasi pars rectoris; sic Josua arma sumpsit, pro Gabaonitis, subditis Hebræorum. Non tamen semper quamvis justa causa subditi alicujus obligat rectores ad bella sumenda: Sed ita demum si id sine omnium aut plurium subditorum incommodo fieri potest. Rectoris enim est magis circa totum versari quam circa partem. Itaq; si civis unus quamvis innocens ad exitium ab hoste deposcatur, dubium non est quin deseri possit, si appareat Civitatem hostium viribus multo esse imparem. Imo ipse Civis hosti se tradere tenetur; non ex justitia proprie dica, sed officio dilectionis, quo vita multitudinis innocentis præferri debet unius propriæ; & hoc omitti nequit fine culpa. Ad hoc etiam cogi potest quod ex charitate facere tenetur. non quidem a pari, quia nulla intercedit stricti juris obligatio, sed a superiore qui inseriorem cogere potest non tantum ad ea quæ debet ex stricto jure, sed etiam ad alia quæ a qualibet virtute præcipiuntur; sic in magna frumenti penuria, cives cogi possunt in medium conferre quod habent.

Commentarius.

Tenetur quidem princeps vi pacti cum subditis initi, eos omnes & singulos incolumes præstare; cum vero totum subsistere possit desiciente una al qua parte, partes vero neutiquam sublato toto; æquum non est ut partis alicujus conservatio secum

ndirior xlt:

nte, Deus exiium ntur

&

ffit

ora.

Epüs

tus,

bel-

pes

ine

am

ella

qua

Ite.

d &.

T

trahat interitum totius. Si igitur apparea Civitatem hostium viribus multo esse imparem, non tenetur cum exitio suo detendere innocentem qui ab hoste deposcitur ad exitium; sic enim & ipsa peribit civitas, & innocens ille haud quaquam servabitur.

Neg: ille postulare potest vi tacitæ conventionis civium inter se, & cum capite, qua scil. placuit ab initio, dum coiret societas civilis, ut una esset salus omnium, unum & commune periculum, ut pro se & secum tota Civitas pereat; contractus enim ultra contrahentium mentem non est extendendus, que non videtur fuisse, ut se totam obligaret pro vita unius. Ergo hoc relinquitur misero, ut quantum potest, sibi ipsi consulat fuga, aut ausu quamvis periculoso. Civitas autem postquam ipsum pro viribus defendit & omnem movit lapidem, ut per fugam aut alia ratione elabi possit, ubi hæc non faccedunt, & clades imminens aliter depelli nequit, illum deserere demum potest, i. e. nec defendere nec vindicare. De traditione major est difficultas, ubi primo confiderandum videtur in quem finem petatur Civis innocens; quippe si certo conftet, nec ad cædem postulari, nec ad scelus aliquod, puta fi vir rerum civilium peritus, aut eximius artifex petatur, & Civitati post traditionem nihil amplius sit metuendum, aradi potest, quia hic eadem est ratio necesfitatis conservande partis, que est totius, & unusquisq; subditus civitatem & corpore & bonis conservare cogitur, propter imperium quod civitati in ipsum competit. Si vero petatur, aut ad præsentem mortem, aut ad scelus perpetrandum, E. G. formosus adolescens vel virgo ad libidinem tyranni implendam, tradi non potest, quia quidem imperans subditi caput periculis objicere potest, sed cum facultate pugnandi; subdito quidem mandare potest, sed non quod est contra Jus naturæ aut divinam. De cætero majoris debet esse civitati vita suorum civium, quam ut eam ad declinandum periculum incertum aut acquirendum aliquod bonum parum necessarium prodigere velit, neq; in tales usus vitam suam civis offerre tenetur, 1mo, Non Jure proprie dicto; nemo enim qui mortem delictis non commercit, ad mortem subeundam

consentire potest, cum a Deo in hac vita statione constituti simus, quam omnibus modis defendere debemus donec Ipfe fupremus Imperator inde nos exfolverit. Pro principe quidem, patria, & parentibus nostris, ad ultimum usq; vitæ spiritum recte possumus depugnare, & pugando etiam mori. in pœnam mori non possumus, cum innoxii simus. Nec 2do, Ex caritate tenetur; quæ. cunq; enim ex caritatis norma fiunt, in aliorum utilitatem cedunt, innocentis vero civis deditio talis non est, quia ignobile obsequium, Impotentis hominis desideria. accendere solet, non minuere. Præterea dum me civem effe in Repub. patior, qui manu, consilio, pecunia & omnibus viribus, Civibus meis auxilio esse possum, in eo vera caritate utor; perfidus vero & defer. tor fio, qui nulle publicæ rei emolumento in vitam meam & corpus prodigus sum. Unde sequi videtur 3tie, Principem non posse cogere subditum innocentem ut se dedat : quoniam non potest aliter cogere, quam vi Imperii, verum hoc, ubi injustitia actum vitiat, deficit & propterea nulla erit Nec facit ad rem Exemplum Grotii, Cum in magna framenti penuria cives cogi possunt, quod habent in medium conferre; collatione enim frumentialiorum indigentia fubvenitur, morte innocentis nemini confulitur. Præterea princeps ut superiorimperium habet in subditorum bona & hinc cogere potest subditum ut bona sua ad conservationem universi applicet. Sed tale imperium non habet in vitam subditi innocentis, ut eam perdat.

Ex hisce omnibus evidens est, longe aliam esse rationem Desertionis & traditionis: quoniam qui deserunt Civem, adejus necem nihil machinantur, sed in terminis passivis manent, & desensionis impossibilitate excusantur, qui vero tradunt ad injuriam, videntur participare de scelere, dum immoderatam deposcentis crudelitatem actu

traditionis adjuvant.

2. Subditis proximi, imo pares sunt in hoc, ut desendi debeant socii, in quorum sedere id est comprehensum; sive se dederint in aliorum sedem & tutelam, sive mutua pacti sunt auxilia. Hoc ta-

men

fi

id

ali

Q

fal

[p

fu

fu

ad

iuf

alte

obi

iis

im

qu

Ju: jur

nit

da

que

men requiritur ut causa sit justa belli : Illud etiam addendum, ne tunc quidem teneri socium, si nulla spes sit boni exitus, Boni enim non mali causa societas contrahitur. Desendendus autem socius est contra alium itidem fæderatum, nisi priori fædere aliquid specialius venerit.

Des Tes adinudius, कि देवानी माम्पार्थ וו יושף סניף בישולי, וו יושף בעוף ציים , וו בעועות. xois adixephos Bondeir. Arithot. Sed notandum quod focii subditis nostris cedant, fiquidem utrig; Auxilium ferri nequest, idq; salvo scedere: nulla quippe civitas alicui magis alligatur quam fuis civibus. Quamobrem, quando aliis auxilia promittit, intelligitur id facere ea Lege, quatenus id salva obligatione erga proprios cives fieri potest. Quod autem hic statuit Author de spe boni exitus, sic intelligendum videtur; si meus socius videat, se hosti parem non

Vita nibus

e fu-

Pro tibus

recte

nori. noxii

quæ.

, in

vero

obile

leria,

terea

qui

ibus,

n eo

efer-

ento

fum.

non

it fe gere, ftitia .

erit

lum

cives erre ;

ntiæ

con. rim-

hinc a ad

tale

nno-

onge

itio.

ejus inis bili-

juri•

dum

actu

ant

in

ta-

nen

esse, etiam adjunctis meis viribus, & tamen perseveret in certam permiciem ruere, cum interim tolerabilibus conditionibus liceat transigere, stolidus forem, si alieno furori me comitem adjungerem; & nemo ad certum exitium præsumitur se velle obligare, imo nemo potest. Si hoc moraliter certum non sit, socius fe excusare non poterit, sub prætextu quod non fit spes boni exitus; quia alias omne fœdus facile deferi posset, & sociers omni tempore diceret, sibi nullam esle spem boni exitus.

3. Tertia causa est amicorum, quibus auxilium quidem promissum non est, sed tamen amicitiæ quadam ratione debetur, si facile & fine incommodo exhiberi possit. Sic pro Lotho cognato arma fumfit Abrahamus. Postrema latistimeq; patens est hominum inter se conjunctio, quæ vel sola ad opem serendam sufficit. Homo in adjutorium mutuum generatus est. Seneca.

iis quæ supra dicta funt, occidi poterit; ma cura eft fui ipsius & rerum suarum.

Sic populus populum quem alius fine luit enim quod meruit, & fatius est servare justa causa invadit, & homo hominem ab innocentem, quam opprimentem, si uterq; alterius injuria defendere tenetur; imo si servari non possit. Hoc tamen casu si maoppressus nisi morte invasoris eripi possit, nifestum sit periculum, & suam vitam & observato moderamine inculpatæ tutelæ, & res, alienis præferre quis potest, quia pri-

4. Juste etiam sumitur bellum pro subditis alienis ad arcendam imperantis injuriam, si manisesta illa sit, & ea exerceat in subditos quæ nulli æquo probentur: eo enim casu vincitur illud speciale Jus quod rectoribus cujusq; civitatis in suos competit, a generali jure humanæ societatis; sic Constantinus in Maxentium & Licinium arma cepit, ut vim arceret a Christianis. Imo quamvis daretur, arma a subditis ipsis non recte sumi, quin tamen pro ipsis ab aliis capi possint, non sequetur; quia impedimentum illud quod resistere subditum prohibet, non ex re ipsa profluit, sed ex perionæ,

personæ qualitate, quæ in alios non transit, ut quamvis illi non liceat, alii tamen licere possit, præsertim in causa savorabili; sic pro pupillo cujus persona judicium non capit, litigat Tutor aut alius. Si vero causa subditorum injusta est vel dubia, tunc potius savendum Imperantium Juri, nec temere suscipienda aliarum partium solicitudo.

Datur sane extraneo facultas bellum gerendi in Regem, qui atrocissimis injuriis & aperta tyrannide subditos premit: afflictis enim humana conditio & necessitas opem ferre jubet. Subditis quidem non facile concessum est se adjungere extraneo, & in principem suum insurgere; quando tamen

in summo versantur periculo, nec ex delicto, sed vero in Deum cultu aliisq; virtutibus vexantur & exagitantur, sicut impiæ voluntatis regiæ ministros & executores ipsi armis & cum cæde repellere posfunt, ita quoq; aliorum auxiliari manu uti.

ti

e

ft

d

Ju

I

CC

R

Pi Vo

ru of in

fu

m

po

mi

cu

5. Bella quæ sine causæ respectu pro mercede siunt sunt illicita, & nullum vitæ genus est improbius eorum quibus ibi fas ubi plurima merces: Non enim licet Belli nundinas instituere, & inter artissicia vitæq; quæstus numerare illud, quod sola necessitas aut vera caritas honestum essicere possit. Imo & propter stipendium, sijid unice aut præcipue spectetur: cum alioqui stipendium accipere licitum sit omnino.

Virum certe bonum & honestum non suasus: horrendum quippe est manus venadecet militiæ nomen dare, nisi exigente les habere, ad tot Innocentium sanguinem necessitate, & de causæ justitia sit per- fundendum, tritum enim in ils obtinet.

Venalesque manus, ibi fas, ubi maxima merces.

Propter prædam militare peccatum est. medium; non autem debere præsigi ut Interim licitum est accipere stipendia, ut sinem, recte colligitur ex 1 Ger. 9. 7.

CAPUT XXVI.

De Causis Justis ut Bellum geratur ab his qui sub alieno Imperio sunt.

1. Ili qui in conditione parendi sunt positi, easdem sequi debent regulas quas illi qui suopte arbitrio bellum gerunt pro se, aut aliis; si adhibeantur ad deliberationem, aut Libera ipsis

ipsis detur optio militandi, aut quiescendi. At si edicitur ipsis ut militent, omnino debent abstinere, si causam Belli credunt esse injustam. Deo enim obediendum potius quam hominibus. Polycarpi jamjam morituri dictum extat: sesissá puesa si excise se sesissá para si esta italias se oscilla pulva esta trula esta trula esta si quis persuasus sit quod imperatur injustum esse: nam huic tantis per ea res pro illicita est, quamdiu eam opinionem non potest deponere.

Commentarius.

Et patri est parendum & Regi, siquidem qui a Deo suam potestatem habent, eamq; intra Jura, recte, sin ultra honestum non convenit. Deo potius quam hominibus, est obediendum.

2. Quod si dubitet, res licita sit nec ne, eritne quiescendom an parendum? Parendum pleriq; censent, quia quamvis contemplativo Judicio quis dubitet, activo tamen dubitare non potest: credere enim potest in re dubia obsequendum superiori: Et quamvis iniustum agat aliquis ex necessitate obediendi, non hic tamen, sed alter a quo actionis principium est, peccat. Sunt autem qui in contrarium definiunt, ex hac ratione, quod qui dubitat contemplative debeat Iudicio activo eligere partem tutiorem: Est autem pars tutior abstinere a Bello; & minus malum inobedientia censenda, quam multorum etiam innocentium cades. Nec magni ponderis est quod contra nonnulli adferunt, fore ut id si admittatur pereat sæpe Respub. quia plerumq; non expediat rationes consiliorum edi populo. Ut enim hoc verum sit de causis suasoriis belli, de Justificis verum non est, quas oportet claras esse & evidentes, & proinde tales quæ palam exponi & possunt & debeant. Quod si subditorum animis per causæ expositionem satis nequeat sieri, omnino officium erit boni magistratus tributa ipsis potius extraordinaria imperare quam operain militarem: piæsertim ubi non desuturi sunt alii qui militent, quorum voluntate non tantum bona, sed & mala uti potest Rex Justus, quomodo Deus & Diaboli & impiorum parata opera utitur. Imo etiamfi de causa belli dubitari non: posit, minime tamen videtur aquum ut Christiani inviti cogantur militare; cum a militia abstinere, etiam cum militare licet, majoris cujusdam sit sanctitatis.

Omnes:

i ut

non ili ;

utor

unc lia-

deliifq;

ficut

pof-

panu

ici-

ubi

. &

itas

ocii-

en-

Ait

ena-

Im-

qui unt pera

ipsis

unt dubitanti subdito obtemperandum esse, nec authoris ratione moventur, Qued scil. qui dubitat contemplative debeat Judicio activo eligere partem tutierem, &c. Cum, ut loquitur Cl. Zieg fieri possit,ut aliunde petendum fit fundamentum, propter quod Judicio activo discedendum sit ab judicio contemplativo. Utiq; enim hic observanda est Regula vulgata; Tene certum relinque incertum. Jam vero certum est, quod subditi obedientiam debeant Magistratui, non præcipienti manifeste impia & injusta. Cum igitur subditus incertus quidem est de justitia vel injustia belli, cuius rationes & causas sæpius ignorat vulgus, certus tamen est, Magistratui obtemperandum, certiorem sane & tutiorem partem eligere videtur; dum imperanti debitum præstat obsequium. Militibus, qui fubditi funt, principe indicente bellum satis est, si sciant causam belli non injustam; in dubio enim obediendum superiori præcipienti, & in ejus favorem præsumendum.

Omnes fere hic morum Doctores statu- Aliud quidem dicendum de militibus qui fubditi non funt, sed vel mercede conducti, vel sponte sua ad bellum se offerunt, si enim illi de Justitia belli dubitent, tutius eligere tenentur & a bello abstinere. Unde nec admittendum videtur quod hic de non cogendis civibus disserit Author; summo enim Imperanti facultas competit cogendi cives immorigeros ad capeffenda arma, & junctis viribus bellum fuscipiendum, contra hostes, quibus justa ex causa bellum est indictum : est enim ejusmodi bellum quasi defensionis species, quam quisq; e civibus fuscipere tenetur. Nec impedit quod alii non defuturi sint qui militent; civibus enim, quorum summopere interest, ut Respub. salva maneat, tutius committitur communis falutls defensio; utpote qui pro aris & focis, pro se, uxoribus, liberis, atq; fortunæ bonis, majori animo & fide belligeraturi præsum. untur, quam exteri et peregrini, qui pro stipendio tantum militant, et vitam suam venalem habent.

3. Potest etiam evenire, ut in bello non dubio tantum, sed & manifeste injusto, justa sit subditorum defensio; scil. quoad certam & definitam belli actionem, si certum sit hostem eo venire animo. ut hostilium subditorum vitæ, licet possit, parcere non velit: tunc enim tueri se possunt ex jure natura, contra injuriam, quam committit hostis, qui subditos innocentes, & a belli culpa remotos, quamvis in justo bello, interficere sine causa studet.

Si Respub, aut Princeps deliquit, ac ob id a læso bello petitur, subditi, qui delicti participes non erant, ex Justitiz præscripto occidi nequeunt: Et poterunt si ipsis de

animo hostili certo constet, non solum pro vitæ, sed et bonorum tuitione, legitima modo se ab hoste defendere.

Liber

î.

nat vid ma Jur age mil peci

orit alie

Liber Tertius.

CAPUT I

m.

am no, inc inc om-

pro timo

er

Quantum in bello liceat, regulæ generales ex Jure naturæ: Ubi de dolis & mendacio.

liceat, vidimus. Sequitur expendamus quid quantumq; in bello liceat, & quibus modis: Quod aut nude speciatur, aut ex promisso antecedente. Nude, ex naturæ primum, deinde ex Gentium Jure. Quid Ergo natura liceat videamus. 1mo, Cum ea quæ ad finem ducunt in moralibus, æstimationem accipiant intrinsecam ab ipso sine, ideo quæ ad sinem Juris consequendum sunt necessaria, ad ea Jus habere, & facultatem agendi intelligimur; sic si vitam aliter servare non possum licet mihi vi qualicunq; arcere eum qui eam impetit, etiamsi sorte is peccato vacet: quia Jus hoc non proprie ex peccato alterius oritur, sed ex Jure quod mihi pro me natura concedit. Sic & rem alienam invadere in certo periculo, licet Domini non siamus.

2do, Sciendum; Jus nostrum non ex solo belli principio spectandum, sed ex causis subnascentibus. Sic qui alterius injustitia se immiscent, ratione actus sui culpam contrahunt. 3tio, Observandum, ad jus agendi multa consequi indirecte, & extra agentis propositum, ad quæ per se jus non esset. Quo tamen jure non temere in innocentis damnum abuti debemus, nisi multo majus sit bonum quod intendimus, quam malum quod metuimus; sive spes boni major quam mali; ita tamen ut semper in dubio ad tutius inclinemus.

Commentarius.

Formam belligerandi, id est quid in bello liceat hic considerat Author, idq; primo nude ex Jure naturæ, ubi notatur agendi Jus contra hostes, quod tribus Regulis generalibus comprehenditur. Per primam patet ubi justum est bellum, omnem vim esse justam, sine qua jus nostrum obtinere, & ad pacem pervenire non poslumus; ut rerum corruptio per incendium aut aliter, intra justum modum. Per secundam, illi qui bello se miscent, quod injustum est, præsertim si ipsi id injustum esse scire posfunt ac debent, obligant se ad sumptus & damna resarcienda: Imo, satisfactione facta pro sumptibus belli & damnis, quia tamen in posterum eadem facilitate nocere possunt, nisi vires eis adimantur, potest victor petere ut illa loca ex quibus ipsum noceri possunt,

cedantur, aut alia præstetur cautio, de non offendendo. Tertia hoc dicit, ad Jus agendi multa accedere posse, que seorsum deficiente occasione illorum, quibus hærent & · accedunt, patrare minime liceret, quæq; patrandi ab initio intentio nulla fuit, sed quæ trahit contagio & vicinia illorum, quæ agendi Jus habeo, eoq; istis umbram przstat & veniam conficit. Cautionem vero adjicit Author desumptam ex normis quas tradit, Cap. 24. Lib. 2. Sic in obsidionibus urbium, que globulis ignitis petuntur, quamvis præter intentionem jaculantium unus vel alter interficiatur innocens, tamen cum hoc fiat extra corum propositum, & majus bonum ex occupatione talis urbis speretur, quam est malum, quod hic innocens patitur, Jure fecisse videntur.

2. Quæri folet, Quie liceat in eos qui hostibus res subministrant? Respond. sunt in partibus hostium, si res eæ tantum in bello usum habeant; ut, arma; si nullum usum in bello habeant, non sunt; ut, quæ voluptati tantum inserviunt: si usum habeant in bello & extra bellum; jus dabit necessitas, si me non possum tueri, nisi quæ mittuntur intercipiam: sed sub onere restitutionis, nisi alia causa accedat; hujus generis sunt pecunia, commeatus, naves, &c. Quod si jurs mei exsecutionem rerum subvectio impedierit, idq; scire potuerit qui advexit, ut si oppidum obsessum tenebam, si portus clausos, & jam deditio aut pax expectabatur, tenebitur

bello dem

b

in

da

fed

qua

Ver

con

bit,

& choft

null

diffic

vect

hic a

co fa

quib

auda

Parti

habei

falter

isti i

poffit addie

femp lum i liter fint. nebitur ille mihi ide damno culpa dato, ut qui debitorem carceri exemit. Si damnum nondum dederit sed dare voluerit, jus erit rerum retentione eum cogere ut caveat de suturo, obsidibus, pignoribus, &c. Si evidentissima sit hostis mei in me injuria, ac in bello iniquissimo confirmetur ab alio; hic etiam criminaliter tenebitur de damno: licebit in eum statuere quod delicto convenit, eumque spoliare.

Cum belli legibus nobis liceat non folum munitiones hostium, portus, viros, naves, sed & fructus & hoc genus alia, aut præripere, aut perdere, ut res, opeig; eorum, quantum fieri poterit, atterantur. Eodem modo ijsdemą; legibus nobis licebit præcavere, ne rebus necessariis aliunde illatis vires corum adaugeantur. Intercipere igitur licebit, non arma tantum, sed etiam annonam, & quicquid demum advehitur, quod ad hostium vires confirmandas facere possit. Sed num ita retinere liceat merces istas, ut nulla hine vectoribus debeatur restitutio, difficilioris est inquisitionis, præsertim si vectores ex amicis nottris esse ponas, caute hic agit Grotius, nec nimius erit qui cum eo faciet. Qui vero ea subministrat, sine quibus bellum trahi non possit, & per quæ audacior fiat hostis, de ipia hostili actione participat, & non minus hostium numero is habendus videtur quam qui arma advexerit, saltem, respectu istius actus. Et hinc vim isti inferri licebit, si intercipi aliter non possit. Nec movet, quod neutri is parti addictus fit. Is enim neuter est qui neutrum

e

m

on

nfi-

8

eq;

led

uæ

rzero

uas

ous

ur,

um

nen

&

rbis

no-

ni

in

nt,

ant

um

is,

na-

lie-

ne-

tc-

itur

juvat; & qui non potest alteri subvenire. nisi alterum lædat, neutrum juvare debet. Atq; hinc prudenter Elizabetha Angliz Regina, Hanseaticis civitatibus conquerentibus naves suas a Classe Anglica spoliatas. quibus tamen per pacta liceret amicis esse hostibus Angliæ, respondit, Non hos esse cum utrisque colere amicitiam, si alteros ladas, juves alteres. Distinguendum vero hic putat Cl. Zieg. num scil subministratio ista privato nomine ab negociatoribus mercaturam exercentibus fiat, an vero nomine publico, & a principe utrifq; amico. Illo casu inquit, excusatius delinquitur, nec tam hostilis animus, quam lucri cupiditas prasumitur, atque bine etiam milius cum eis agendum erit. Hec vero non sine aliqua hostilitate geri res poterit. Cum autem recta ratio dictet ne quis cum alteriue damno commeda jua augeat; si quis contra agere instituat, alter certe Jus nanciscitur avertendi damni quod fibi imminet. Adeog: qui hostilia hoc nomine patitur conqueii nequit; nam licet non animo, actu tamen hostem se gerit.

3. Modum agendi quod attinet, vis ac terror maxime propria bellorum; an & dolis uti liceat, quæri solet. Nam Homerus quidem dixit hosti nocendum

"H Poxo, ne Bin, n dugador, ne zguquelar.

Quæstionis hujus definitio pendet ex eo, an dolus in genere sit semper malorum, in quibus locum habet non esse faciendum malum ut eveniat bonum, an ex iis quæ vitium non habent universaliter ex suapte natura, sed quibus accidere etiam potest ut bona sint.

cunq; notat occultationem veri. Dolum ipsum, ut alterius dolum excludat, puta adverdiftinguunt Jurisconsulti in ma'um & bonum ; illum definiunt Omnem calliditatem,

Dolus & fraus glerumg; coincidunt, & fallaciam, vel Machinationem, ad cirumvenien. ut plurimum in malam partem sumuntur. dum, fallendum, decipiendum alterum adhibitam, Late tamen acceptum vocabulum quam- Hunc vero; Solertiam qua quis utitur ob hoc sus hostes aut latrones.

4. Notandum dolum alium consistere in actu negativo, alium in actu positivo. In negativo, cum quid dissimulamus : que dissimplatio licita est, quia alteri jus non est exigendi a nobis, ut omnia ipsi aperiamus, quæ vel scimus vel volumus. Præcipue vero videtur inevitabilis iis quibus Respublica commissa est. Vide Ex. emplum apud Jerem. 38:

Hujusmodi simulatio, nihil aliud est quam solers consilium, quod salva Dei Gloria & illæsa Justitia, adversus aliquem suscipitur & exercetur. Huc pertinet factum Davidis furorem simulantis, quandoquidem ille sic stultitiam forinfecus simulavit, ut intus coelesti sapientia arderet, & Deum firma fiducia in angustiis suis invocaret. Sed observat hic Puf. Qued etst diffimulare & occultare veritatem five tacere, mindacium proprie loquendo vocari nequeat, ubinullum presertim

fignum sermoni equipollens fuerit adhibitum ; ex alia tamen caufa reticentiam & occultationem veritatis in crimen cadere posse, puta si per cam impediatur bonum quod quis procurare, aut con-cilietur malum, quod averruncare tenebatur. Verum notandum hic præsupponi obligatio. nem, sive juris vinculum, quo quis adstringitur aliquid præstare vel facere quod exigi ab illo poterat; quippe seposito hoc Jure, diffimulatio vel occultatio in crimen non

5. Dolus qui in actu positivo consistit, si in rebus, dicitur simulatio: Quarum rerum significatio vel ex ipsarum natura, vel ex instituto intelligitur, vel ambigua est & in diversa trahi potest. Quæ posterior, quamvis prævideamus suturum, ut alter inde falsam concipiat opinionem, usurpari tamen potest, aut ubi nullum sequitur ne cumentum; sie Romani de Capitolio panem projiciebant in stationem hostium, ne same premi crederentur: Aut ubi nocumentum ipsum seposita doli consideratione licitum est, sic hostium armis, signis, vestibus uti licet; Sic Josua suis præceperat sugam fingere ad Hajum expugnandum, Josu. 8. Res enim tales, qua ad certi quid fignificandum repertæ non funt, a quovis pro arbitrio etiam contra consuetudinem adhiberi possunt, quia consuetudo ipsa singulorum arbitrio, non quasi consensu communi, introducta est, qualis consuetudo neminem obligat.

fi

ti

in

ne

Cum nulla adfit conventio generalis, aut peculiaris, ut rem aliquam hoc & non alio modo adhiberi necessum sit, eo fine, ut alter inde animi mei sententiam colligere queat; igitur circa eandem usurpandam plena nobis intelligitur esse libertas relicta, modo nemini nocumentum injuria inferatur. Quod enim alter falfam opinionem concepit, fibi imputet; quippe qui in alienis nogotiis arbitrandis plus justo fuit curiosus. Neg; si Jure meo utar, semper teneor evitare, ne alter in falsam opinionem, cætera innoxiam, incidat. Possunt quidem verba ita comparata esse, ut aliter nequeant intelligi, quam proferuntur, facta indifferentia funt, & nulla voluntatis certa figna oftendunt. Ita

qui se fugere simulant, possunt id non tantum suge, quam insidiarum causa facere, nec qui panem ex Capitolio abjecerunt, si dixerunt rerum omnium adhuc abundare opulentia, sed hostes tantum ita interpretati sunt. Strictior sane inter collequentes ratio est, quæ saltem sufficienter ex ipso sine colligitur, qui est, ut invicem se de vero doceant, non ut sabulas narrent. Et sine dubio licet salsam gemmam digito induere, veram dicere non licet: Et nullus cogitut ut veram credat ipso gestionis actu, assertione tamen ut credar, moraliter saltem, cogitur, præsertim si lapidum pretiosorum notitia pleniore distituatur.

6. Dolus in verbis dicitur proprie Mendacium, verborum autem nomine nutus etiam intelliguntur, alixq; notæ quæ quasi in commercio hominum versantur, & repertæ sunt ad significandum certi aliquid cum mutua obligatione. Et in hisce notis præcipue situm est mendacium, de quo gravis est disputatio. Multa sunt in Sacris Literis contra mendacium. Prov. 13. 5. Prov. 30. 8. Psa. 5. 6. Coloss. 3. 9. Et hanc partem rigide tuetur Augustinus: Et sunt etiam inter Philosophos & Poetas, qui cum eo sentire videantur. Notum illud Homeri,

Ille mihi invisus pariter cum faucibus Orci, Cujus mens aliud condit quam lingua profatur.

Aristoteles dixit, καθ' ἀνθο τὸ μὸν ψενδο φανλον κὸ ψενδον, τὸ δὲ ἀληθὸς κο.

λὸν κὸ ἐπαικθον. Neq; tamen deest in alteram quoq; partem Authoritas: primumin Sacris Literis exempla laudatorum hominum, sine reprehensionis nota: Deinde veterum Christianorum pronuntiata, Origenis, Clementis, &c. Inter Philosophos etiam aperte; hincSocrates & discipuli ejus Plato, Xenophon; & Stoici qui inter sapientis dotes ponunt mentiri, ubi & quomodo oportet.

ψένσεθαι καν καιρὸν ὁ σορὸς. Eustath. ad 2 Odyss.

sam dissidentium sententiarum conciliatio forte aliqua reperiri poterit ex largiore aut strictiore mendacii acceptione. Largior est quæ requirit, ut id, quod prosertur vel innuitur intelligi aliter nequeat, quam in eum sensum, qui a mente proserentis discrepat:

Nam

fueitro-

nien.

b boc

dver-

ium

dif-

om-

rero

Ex.

; 2%

ionem

t con-

batur.

ftrin-

exigi

Jure,

mu-

l ex

fam

qui-

it in

nen-

ium

gam

quæ

arbi-

Cum

Nam si idem admittat aliquam significationem, sive ex usu sive ex arte, five ex figura aliqua intelligibili, quæ animi conceptui congruat, tunc mendacium non est, etiamsi putetur is qui audit in aliam partem id accepturus. Verum quidem est talem locutionem usurpatam temere non probandam: Sed potest ex accedentibus causis honestari: puta si id pertineat ad erudiendum eum qui cura nostræ est traditus, aut ad evitandam iniquam interrogationem. Sic Christus ea fuit usus cum de Templo instaurando loqueretur. non ignorans alios aliud Templum intelligere. Strictior mendacii acceptio est, quæ ad largiorem mendacii notionem hanc propriam differentiam adjicit, ut repugnantiam habeat cum ejus, ad quem sermo vel nota dirigitur, proprio jure existente adhuc & manente. Hoc autem Jus nihil aliud est quam Judicandi libertas, quam homines colloquentes his quibus colloquuntur debere, quasi pacto quodam tacito intelliguntur. Requiritur vero ut hoc Jus quod læditur, ejus sit quicum loquimur, non alterius; deinde ne sublatum sit; quod fieri potest, tam consensu expresso; ut si quis prædixerit se falsa dicturum & alter permiserit; quam tacito, æquave ratione præsumto, aut oppositione Juris alterius quod communi omninm Judicio multo plus valeat.

Mendacium, definiente Augustino, est, Voluntaria falsi enunciatio, fallendi eausa, Usi-tata est ejus divisio, in Perniciosum, Officiofum, & Jocofum. Perniciofum dicitur quod nocendi animo profertur; Officiosum, quod juvandi ; Josofum, quod oblectandi. De primo, vix est qui revocet in dubium esse peccatum grave. De reliquis sunt qui existimant, aut levia esse peccata aut nulla. At Scriptura nullum mendacium excipit, πόρνοις κ ειδωλολά fous, κ πασί τοις ψευδεor to mes o aulas on th remain the manguern 50 µela TE TANGLOV auts. Ols ETUSV ainhANY μέλη. Vide loca a Grotio in Textu citata. Recta etiam ratio id suadet: Quod enim est secundum se matum suo genere, nullo modo potest esse bonum & licitum : Omne autem mendacium est per se malum, cadens

ut loquuntur super indebitam materiam : verba quippe instituta sunt, non ut per ea homines le fallant, sed ut cogitationes suas notificent aliis; omnis autem qui mentitur contra id quod animo sentit, loquitur voluntate fallendi : indebitus igituactus est, cum aliquis utitur vocibus ad fignificandum id quod mente non tenet. Et ut loquitur Augustinus verbis uti ad fallaciam, non ad quod instituta sunt, peccatum eft. Hinc frustra elaborare videtur Author ut dissidentium de mendacio sententiarum conciliationem reperiat; largior certe vel strictor mendacii acceptio neutiquam eam pariet; quod enim ex sua natura malum est, nunquam potest tam late capi, ut sub eo comprehendatur res licita: Neq; quod formaliter & intrinsece vitiosum est, ab externis, fine puta, temporis, loci aut personarum circumstantiis licitum evadere potest. Nam, circumstantia extrinseca non mutant intrinsecam rei naturam. Deinde

mentiri

mı

ide

pro

hui

Var

hur

cor

div

effe

anir

quo Ubi alter

vari

dive

anim

filens

falsa

nem,

quitu

quar

men

respo

plici

gant

nis,

com

etian

respo

quifq

ut ad

quama

mentiri & verum dicere fibi e diametro opponuntur, alterum fub notione mali, alterum sub notione boni, utrumq; habens necessitatatem moralem, ex natura utriufq; profluentem, quod obligationem parit qua tenemur illud fugere hoc usurpare, ita ut simul confidere nequeant: Sunt enim duo extrema que nullum agnoscunt medium; & quemadmodum inter virtutes & vitia non datur aliquod tertium, ita ut fi vel minimum a virtute deflectamus, vitium contrahimus; idem in sermone obtinet, ita ut oratio nostra vel vera vel falfa esse debeat, ideog; vel sub mendacii vel veritatis nomine veniet, continens moralem turpitudinem,& proinde illicitum, vel bonitatem & semper licitum. Ex hisce sequitur obligationem verum dicendi in omni sermone, non tam ab humana conventione vel pacto tacito, derivandam, quam a divina voluntate, quæ in hunc finem homini loquendi facultatem concessit, ut ore suo verum enunciaret; imo profluit hæc obligatio quasi ex ipsa divina essentia, cujus ad imaginem conditi, quæ, cum ipsa veritas sit, nos quoq; veraces esse oportet, non solum ore, sed mente & animo. Admittendum igitur non videtur quod statuit, Cl. Puf. Lib. 4. Cap. 1. Parag. 7. Ubi alterius jus non leditur, mea antem vel alterius utilitas aliter procurari, aut salus servari nequit, licebit mihi ita adhibere signa, ut diver fam plane animi mei fententiam, quam que revera eft, exprimant. Et Parag. 13. Si cui animi sensa omnino indicare non tenebar, ubi silentio defungi non licet, nibil probibet queminus falsam opinionem, pro simplici ignorantia propinem, si præter errorem istum nullum aliud consequitur damnum, quo ipse indignus est. Nam quamvis verum fit neminem teneri totam mentem suam aperire, quia tamen tenetur mendacium fugere, debet vel denegare responsum, aut si respondeat, vere & simpliciter respondere, & ad mentem interrogantis, nulla habita ratione illius distinctionis, an jure rogatus, vel contra Jus. Cuivis competit Jus interrogandi alterum, atque etiam exigendi responsionem veram, si alter respondere non deneget; verum non habet quifq; facultatem cogendi alterum invitum ut ad interrogationem respondeat. Itaque quamvis nobis res sit cum Tyrannis, cum Latroni-

1:

ea

as

ur

0-

ſŧ,

m

ur

ad

tra

de

re-

CIL

im

test

res

ris,

um

ece

nde

ntiri

bus, aut non respondendum, aut si respondeamus, major habenda est veritatis ratio, quam vita nostra vel aliena. Ut inquit Rivet, in Decam logum.

Ad oppositam vero sententiam stabiliendam multa proferuntur argumenta, quorum primum desumitur ab exemplo sanctorum virorum, quorum mentio fit in Scriptura Sacra. Respon, non omnia que a sanctis vel justis viris legimus facta transferre debemus in mores, nec eorum exempla ulterius imitari quam quatenus consentiunt cum divina voluntate; homines quippe fuerunt, & quandoque humani quid passi. Præterea, nonnulla funt quæ tanquam mendacia in iis existimantur, quæ ratione aliqua excusari possent. Sic dum Abrahamus dicit Saram esse sororem suam, nulla suit hic veritatis abnegatio, ut quidam volunt, sed tantum reticentia & dissimulatio, que licita. cum nemo teneatur semper & ubig; veritatem propalare. Vide Gen. 12. 13. & 20. 12. Eodem modo quidam putant Jacobum a mendacio immunem, dum patri dicit Ege sum primogenitus tuus Esau, Gen. 27. 19. Quoniam etsi non nativitate, jure tamen emptionis erat primogenitus. Obstetrices deniq; in Egypto, Exed. 1. Non mentitæ videntur dum indefinite referunt mulieres Hebræas esse faciles in partu, quod verum esse poterat de plurimis, licet non de omnibus & fingulis; Ideoq; partem tantum veritatis reticuerunt, quod, non tantum licitum sed & laudabile, sum ad conservandos innocentes fiat. Et quamvis mentitas fuisse concedamus, non tamen pro mendacio sed pro misericordia & timore Dei remunerationem acceperunt, non est in eis remunerata fallacia sed benevolentia, benignitas mentis. non iniquitas mentientis; notat enim Moses Deum edificasse domos obstetricibus quia eum

Adferunt, ade, Argumentum ab effectu & fine mendacii desumtum; nempe quia vel animæ vel corporis salus, vel pudicitia mentiendo desenditur & servatur; aut quia paci aut saluti Reipub. consultur, vel simile aliquod bonum procuratur, aut contrarium malum præcavetur. Id confirmare contendunt ex eo, quod quemadmodum innocentis occisio & alienæ rei ablatio inter-

dum a Deo potest juberi certo aliquo casu; idem de mendacio judicandum censent, & proinde fine culpa ab homine posse committi. Resp. cum Jobo, Numquid Deus indiget mendacio nostro. Et cum Apostolo, Non sunt facienda mola ut eveniant bona. Ex fine enim non potest fieri bonum quod natura, fua malum est. Non ideo putandum aliquod mendacium non esse peccatum, quia possumus aliquando prodesse alicui mentiendo, quippe possumus etiam furando alicui prodesse & adulterando; nec ideo tale furtum, vel tale adulterium, quisquam dixerit non esse peccatum. Ad confirmationem autem Respondemus, falsum esse, Deum unquam justisse vel homicidium vel furtum, quatenus in Decalogo prohibentur. Deinde differentiam esse inter ablationem rei alienæ, & occisionem hominis, quæ etsi materia sint furti & homicidii, possunt tamen esse fine formali, ut loquuntur: At nemo potest contra mentem suam falsum dicere, sine formali mendacio.

3tio, Sic argumentantur; Error non semper est peccatum in eo qui errat: Ergo in animo alterius error potest gigni sine peccato; id autem sit mentiendo. Respond. distinguendo errorem involuntarium a voluntario; ille qui dem potest esse sine peccato hic non item. Multo minus ergo culpa vacabit qui sciens, alterius animo verbis mendacibus inserit errorem, quantumvis innoxium.

peccatum, nisi quatenus ad decipiendum proximum admittitur, tale autem non este quodvis mendacium, quia qui joco mentitur non fallit, nec fallere intendit. Respon. Mendacium etiam Jocosum esti ad fallendum noxie non usurpetur; suo tamen genere semper fallere, quia aliter significat quam res est, ideireo culpa ex hac parte non vacare. Idem vero non dicendum de parabolis

& locutionibus figuratis, in quibus nec materials nec formale mendacii potest reperiri. Non primum, quia falsum non enunciatur, sed verum, figurata locutione hominibus usitata exprimitur; ut enim propria & nativa, sic etiam Metaphorica verborum significatio, pendet ab usu & arbitrio loquentium; sic usus permittit crudelem, appellare lupum; astutum vulpem, &c. Formale autem mendacii in talibus non reperiri ex eo patet, quod non adhibentur ex intentione fallendi, sed docendi majori cum venustate & voluptate.

Ultimo, Hec proponunt Argumentum: Quod mendacium est in verbis; hoc est simulatio in factis. Atqui licitum esse aliquando simulare ostendunt exempla Josua jubentis filios Ifrael simulare fugam, 30/. 8, Davidis simulantis infaniam; 1 Sam. 21. Jehu simulantis se cultorem Baal, 2 Reg. 10: Et ipsius Domini simulantis se longius ire. Luc. ultimo. Respon Simulationem proprie dictam, habere rationem mendacii, cum nihil aliud fit quam mendacium in exterio. rum factorum signis consistens. Itaq; in factis Jehu & Davidis in quibus talis fuit fimulatio, mendacium & peccatum agnoscimus: Sed in Josua nec simulatio fuit proprie dicta, nec peccatum; tantum voluit hostibus suum occultare consilium, & eis insidias struere, quod & licitum est & laudabile. Christus etiam, etsi composuerit gestum & motum corporis fui, ut faciunt longius progressuri, non id fecit ut discipuli crederent eum longius ire velle, quamvis id exist maturos non ignoraverit; sed ut eorum erga se amorem, & hospitalitatis affectum hac ratione excitaret: Præterea dici potest, & aptius fortasse, intentionem Christi fuisse ulterius procedere, nisi a Discipulis ad manendum fuiffet invitatus. Nullaigitur in co fuit viciota simulatio.

7. Ex his inferri poterit, 1mo, Etiamsi infanti & amenti aliquid dicatur quod fassam habeat significationem, in eo mendacii culpam non esse: quia nulla ipsis sit injuria, circa Judicii libertatem, quam non habent. 2do, Quoties sermo ad eum dirigitur qui non decipitur, etiamsi tertius talsam inde hauriat persuasionem,

11011

e

ten

ali

7887

Jun

bus

par

Sent

tate

ant

qui

imp

ideo

coer

Solid

ut li

ver

mag

etias

delin

man

quo

Verc

Judi injur

fume geri non esse Mendacium: Neq; ratione ejus ad quem sermo est, quia ei intelligenti narratur sabula; neq; ratione ejus qui obiter id audit, quia cum eo non agitur, ideoq; nulla est ad eum obligatio. Sibi enim imputare potest, quod male credidit ad se non pertinentia; quippe sermo, respectu ejus, non est sermo, sed res quæ significare quidlibet potest. 3tio, Cum certum est eum ad quem sermo sit, non ægre saturum libertatis suæ in judicando læsionem momentaneam, ob majus aliquod commodum secuturum, tunc quoq; mendacium stricte dictum, id est injuriosum non committi: volenti enim non sit injuria; & in re certa præsumpta voluntas pro expressa habetur.

Optime de infantibus disserere videtur, Cl. Puf. Lib. 4. Cap. 1. S. 15. Manifestum eft, inquit, Infantibus hactmus deeffe facultatem Judicandi, quod que issdem narrantur, aut alio modo representantur, simpliciter & incaute arripiant, nec per ratiocinia verum a falso discernere norint. Quia tamen, qua sunt homines, id Juris babent, ut ne ab aliis ladantur; utque humanitatis officia recipiant, & peculiariter a parentibus atque educatoribus potissimum bonis sententiis imbuantur; & vero utique tenent facultatem apprehendendi Saltem res faciles: Omnino censendum est, illos eodem cum adultis jure hactenus frui, nt que indicari ipsis debent, ita propon antur, que intelligi ab iisdem p funt. Verum quia ob rationis imbecillitatem & affectuum impetum, nudam veritatem fere aspernantur; ideo per fabulas doceri, aut fictis terriculamentis coerceri eos expedit, quousque citra inania, rerum soliditatem capere, & aftimare norint. Inde non ut ludibrio habeantur, aut noxa afficiantur, adversus illes figmenta adhibemus, sed quiaratione magis feria doceri commode nequeunt. Amentes etiam qua rationem non capiunt, recte figmentis deliniuntur. Atq; hinc patet rationem proximam quare in istiusmodi falsiloquiis vel nulla sit culpa mendacis, vel levior esse, quod non proveniant ex dolo & voluntate tailendi & decipiendi proximum; non vero ut vult Author, Qued eum illis non sie Judicii libertas, non possiteis circa illam libertatem injuria fieri.

ia

0-

n,

n

ur

ri

n;

est selt

8.

21.

Io:

re,

rie

um

10-

in

uit

fci-

prie

ofti-

dias

ile.

n &

gius

ede-

s id

eo-

ffec-

dici

risti

oulis

gituc

ali-

acii

rta-

qui

lem,

11011

Quod, 2dum Casum attinet,omnino præfumendum privatum duntaxat negotium geri inter me & alterum, neg; id quidquam

ad tertium spectare; ideoq; ejus respectu nullam mendacii culpam contrahi merito statuit Author, quia cum eo nihil eft negotii, adeoq; nullum ipsi Jus, ut quæ mea sit mens intelligere debeat. Ac si ipse opinionem sibi format de eo, quod non ipsi sed alteri dicitur, habet quod cutiositati luæ imputet. Qua tamen affertione ne quis abutatur, monendum est; non debere a duobus ex compacto captari tales occasiones, ut tertius aliquis hoc modo ludibrio habeatur. Nam etsi tertius ille plenum jus non habeat me intelligendi; Lex tamen humanitatis & caritatis requirit, ut nullum ei præter meritum sermone meo damnum inferatur: Unde Puf. hoc tantum competere vult in alanesas, qui insidiosis auribus clanculum aliorum sermones sublegere fatagunt. Verum neq; hoc in foro conscientia permissum videtur.

In 3tio Casu, nulla mendacii culpa aut saltem comparate levior contrahitur, quia abest dolus, inspiciendus animus & voluntas, animo enim præcipue contrahitur culpa, non facto: Unde Maximus Tyrius; nisele rocula izamala. Li spalny & spaln

LI

Tertul-

Tertullianus, Libro de pudicitia, inter omnes sumus objecti, ponit, necessitate delicta quotidianæ incursationis, quibus mentiri.

8. Quarto, Qui habet Jus supereminens in omnia bona alterius, eo Jure bono ipsius sive privato, sive publico uti etiam ad Mendacium potest, quamvis nota sit infirmitatis ad talia consugere, quare nec Deo convenit. 5to, Quoties vita innocentis, vel par aliquid aliter servari, & alter ab improbi facinoris persectione aliter averit non potest, tunc etiam licet.

Cum falsum loqui & mentiri moralem contineat turpitudinem, nunquam absque peccato potest admitti, cujuscunq; demum status & conditionis fuerit agens. Jus supereminens summi Imperantis, tollere nequit ea que sunt Juris naturalis sive divini necessarii: Neq; tollitur vitium ac peccatum, quod actum comitatur, ex eo quod hac ratione vel privato commodo, vel communi utilitati consulitur; oportet enim ut id fiat per legitimos tramites & media debita; quippe non facienda sunt mala ut eveniant bona. Deo non convenit mendacium, dicit Author; verum si ea est natura mendacii, ut ex circumstantiis in genere licitorum poni possit, quid est, quod Deo id tribuere prohibeat? Vel hinc ergo apparet, eam esse mendacii naturam ut in nullis unquam circumstantiis licitum evadat. Unde nec ob vitam innocentis, aut par aliquid fervandum mentiri licebit. Hinc Augustinus; Quid si ad te homo confugiat, ut mendacio tuo posset a morte liberari? Illa mors, quam stulti homines timent, qui pescata non timent, non animam, sed corpus oscidit, sie Dominus in

Evangelio docet; unde præcepit no ipsa timeatur; os autem quod mentitur, non corpus occidit sed animam; quomodo ergo, non perversissime dicatur, ut alter corporaliter vivat, debere alterum spiritualiter mori.

Nec inculpatam falsiloquentiam stabilire videntur Exempla que adducit Author, Josephi scil. qui Regia vice imperans, fratres primum quasi exploratores, deinde quasi fures, ficte, nec ita sentiens, accusat; & Solomonis qui voces protulit voluntatem scindendi infantis significantes, cum animus ei longissime a tali voluntate abesset, & veræ matri suum partum attribuere vellet. Ref. ponderi enim poterit Josephum non egiste asserendo, sed explorando & inquirendo; quemadmodum itaq; Judex non mentitur interrogando reum de facto propensus in veritatem; ita nec Josephus, qui tentative & probative tantum loquitur. Alii dicunt, orationem Josephi fuisse imperativam, non indicativam, solam autem indicativam este verem aut falfam. Sic & Solomon ut ad notitiam veræ matris perveniret sapienter distimulavit animi intentionem.

9. Adversus hostes, quamvis generosius sit abstinere dolo & mendacio, & utilius etiam, ob expressam victoriæ confessionem, tamen eo uti licitum esse videtur sub his cautionibus. Primo, ut hoc de assernte sermone, & quidem tali, qui nullo nisi publico hosti noceat, non de promittente intelligatur. Nam ex promissione tam tacita quam expressa, Jus speciale ac novum confertur ci, cui ea sit, etiam hosti. Secundum, Juramentum sive id assertivum sit sive promissivum, vim habet excludendi omnes exceptiones

qua

gu

pr

præ

hon

quo

nob

mor

tam

men

ad I

repu

abne

tanti

cum

Nota

mus,

figna

tam,

Exen

Auth

mend

condi

turos

tur.

prom

reper

Vide

hic qu

ta, qu alienu viana,

non ea

pellice

quem

follic

pecca

ad re

iplius

IC

quæ ex persona ejus quicum agimus peti possent, quia cum Deo nobis una resest: Adhoc etiam omnes ambiguas verborum interpretationes excludit, sumiturq; eo sensu quem exaudiens bona sida imposuit.

Etiamsi status Belli officiorum illorum præstationem, quæ intuitusocietatis humanæ homo homini debet, quodammodo toliere videatur, & proinde auferre hosti Jus illud, quod facultatem concedit exigendi a focio complementum obligationis istius, nobis invicem tenemur in colloquio & fermonis commercio veritatem loqui; manet tamen devinctus quifq; nostrum abstinere mendacio proter relationem quam habemus ad Deum, qui odit omne falsiloquium, quia repugnat sanctitati sux; & proinde ne imaginem illam, ad quam fumus conditi, abnegare videamur, in omni sermone non tantum promittente sed & asserente etiam cum hostibus, veritati comulere debemus. Notandum vero hac quæ de sermone dicimus, non temere esse extendenda ad alia figna & facta quæ non determinatam & certam, uti verba habent, significationem. Exemplum Jabesitarum quod hic adducit Authornihil probare videtur; nullum enim mendacium commiserunt, sed hosti tantum conditionem proposuerunt, scil. sese dedituros, nisi suppetiæ ab Ilraelitis mitterentur. Interez autem prudenter suppetias promissas dissimularunt, ut hostes imparati reperirentur, ac eo facilius obruerentur. Vide 1 Sam. 11. Neg; exemplum Elifæi hic quadrat; quippe non mentitur Propheta, quia nihil ab eo dictum, quod a vero alienum, quod rei eventum. Quærentibus viam, qua Elifæum invenirent, respondet, non eam esse, siquidem Samariam tendebat, pellicetur vero fe eos ducturum ad virum quem quærebant, promissum implevit du-

ate

15,

n.

ar

ter

M7.

fed

tur.

iria

lire

nor,

ans,

nde

lat;

tem

mus

ere

Ref.

gisse

do;

itur

s in

tive

unt,

non

effe

t ad

nter

8

em,

ut

iffi-

ei,

um

nes

qua

cendo eos Samariam, ubi agnoverunt pro-

Recte reprehendit Author detestandas illas mentales refervationes, quas aliqui, ut inquit Cl. Puf. Fedo plane artificio excogitarunt, in contrarium torquendo apertorum verborum fenfus, etiam circa illas res, ubi verum dicendi obligatio erat, & que juramento confirmantur Affertiones : per quas hoc quidem efficitur, ut extrinsecus affirmare quis videatur, quod in animo suo negare instituit, & vice versa. Que ipso emnis sermonis ulus corrumpitur, ita ut nemo amplius certus esse posit, in quam partem alterius verba debeat accipere. Quanquam & absurdum plane sit hoc inventum; cum eniminstitutus sit sermo, ut qued in animo habemus, efferatur; cogitationum autem nostrarum quamdiu non proferuntur, in vita humana nullus sit effectus, quo Jure quave rations poterit tacita illa & a communi usu abborrens reservatio, tollere effectum illum quem prolata verba alias producere funt apta? Enimvero ficut oratio propter alios inventa est, non uc fibi quisq; loqueretur; ita ejusdem veritas & falatas ex iis æstimatur quæ exprimuntur, non ex is quæ supprimuntur, ut una eademq; oratio expressis & suppressis verbis constare non possit. Perniciosissimi igitur omnis societatis hostes haberi debent Jesuitæ qui primi inauditam illam æquivocandi & partem orationis in mente refervandi, praxin & doctrinam horrendam in mundum invexerunt, qua, scil. verus & genuinus fermonis usus, qui merito præcipuum societatis vinculum & instrumentum habetur, fedislime pervertitur.

10. Quicquid alicui facere non licet, ad id eum impellere aut sollicitare non licet. Semper enim qui alteri peccandi causam dat peccat & ipse. Si quis vero opera, sponte nec suo impulso, peccantis ad rem sibi licitam utatur, non iniquum erit, quod probatur Dei ipsius exemplo, & receptione transfugæ ex Jure Belli.

T 1 .

Exem-

Exemplum prioris hoc præbet Author; Regem suum occideresubdito non licet, nec oppida sine consilio publico dedere, nec spoliare cives. Ad hæc ergo subditum, qui talis maneat, i. e. Qui patriam & civitatem non mutavit, promovere non licet. Et quamvisille qui ad facinus impellit, ipse possit hostem V G. interficere, non tamen omni modo id ei licet. Quod vero hic statuit Author de iis qui sponte suam operam offerunt vix satis Christianæ Doctrinæ & Charitatis regulæ convenire videtur, hæc enim a nobis exigit, ut proximum in errorem lapsum in

rectam viam reducamus & a peccato malitia aq; revocemus, imo quodammodo peccatifit particeps, qui sponte peccantis opera utitur: Et omnino dubitare licet, inquit Cl. Zieg. Utrum satis conveniat suri naturali, quod transsuga recipiatur, quandoquidem id potius jubet Lex divina moralis, que naturalem interpretatur, ut famulos & ministros cujusque confirmemus, quo in side & ministerio subsistant. Et huc, scil. non potest trahi exemplum Dei, hominum improborum opera utentis. Alititersentit Pus. Vide Sect. 18. Cap. 6. Lib. 8. de J. N. & G.

CAPUT II.

Quomodo jure Gentium bona subditorum pro debito Imperantium obligentur: ubi de represaliis.

Infli qui bonorum successor est; usu tamen & necessitate humana exigente, ex Gentium consensu introduci potuit, & introductum est, ut pro eo quod debet præstare civilis aliqua societas aut ejus caput, sive per se primo, sive quod alieno debito jus non reddendo se quoq; obstrinxerit, pro eo teneantur & obligata sint bona omnia corporalia & incorporalia eorum, qui tali societati subsunt. Expressit antem hoc jus necessitas quædam, quod alioqui magna daretur injuriis faciendis licentia, cum bona imperantium sæpe non tam facile possint in manus venire privatorum qui plures sunt. Non autem ita hoc naturæ repugnat, ut non more & tacito consensu induci potuerit, cum & sidei-jussores sine ulla causa ex

folo

fu

qu

qua mel

hoc

tori fiat folo consensu obligentur. Et spes erat facilius membra ejusdem societatis a se mutuo jus consequi posse, & indemnitati sua consulere, quam externos quorum multis in locis exigua habetur ratio: deinde, commodum ex hac obligatione commune erat omnibus populis, ita ut qui nunc eo gravaretur, alio tempore indidem sublevari posse.

Commentarius.

Cum primum in societatem coiere mortales, & civitas ordine eorum, qui imperare & parere debent, constituta fuit, subditi eo ipso quo principi jus cœtum regendi concesserunt, simul ea omnia concessisse videntur, fine quibus civile illud regimen expediri nequit. Qui enim finem dat, eum & media dare necessum eft. Promovendæ autem Reip. saluti nonutile tantum, sed & omnino necessarium erat, ut quicquid egisset imperans, modo non in manifestissimam omnium injuriam cederet, id censeatur ex voluntate etiam subditorum egisle, idq; eos teneri omnino approbare & ratum habere. Quod si secus foret, & talis facultas obligandi subditos, actibus & voluntati Imperantis fummo imperio non cohæreret, sed unicuiq; integrum esset, acta publica suo dissensu dissolvere, jam non Respub non ordinata civitas sed confusa quædam multitudo recte vocari poslet; quare ex fine & intentione universæ civitatis firmissime colligitur tacita voluntas fingulorum sese obligandi ad ea, quæ superior, Civitatis nomine egerit. Atq; hinc satis constare videtur, subditum ex sacto imperantis teneri: Quo concesso minor difficultas erit de obligatione rerum, quæ subditi funt; neq; enim accessorium meliori conditione utitur quam principale: Et hoc universalissimum videmus, ut res debitoris nomine teneantur, & in illas executio hat. Propter resenim fere semper obliga-

ti -

i fit

ur:

uga

Lex ut

rum ect.

tur,

tate

tro-

aut

red-

fint

tati

ium

ures

cito

ex.

folo

mur, quamvis obligatio personalis sit. Verum, quæri potest an omnia debita a principe contracta refundere &in se suscipere teneantur subditi? Distingui hic solet inter sumptus principis Voluptuarios ac Nimios, & Utiles ac Necessarios. Pro his quin teneantur subditi dubium non est; pro illis vero, si consideremus non adeo amplum principi concessum esse imperium ut bona subditorum, ad animum in voluptates pronum explendum, dilapidare possir, & proinde eum in hoc casu populi consensu destitui; vix est ut adstringi queant subditi. Quia tamen difficile est nonnunquam, utiles & voluptuarios sumptus discernere, cum tantas regimen politicum exigat impenfas, ut eas privati vix capiant, & iniquum infuper est, principem ad rationes rigide reddendas constringere; in dubio & ubi de principis nimio luxu aperte non constat, laudabiliter facient subditi, si debita ejusmodi in se susceperint. Quando vero certum est & manifesto constat, prodige & profusissime vitam a principe actam fuisse, atq; debita ab eo contracta inerti luxui ac prodigis epulis inservisse; non tenentur quidem subditi debita istiusmodi in se recipere aut exfolvere; Et ubi talis apparet princeps, ejusq; mores perspectos habuit, Creditor sibi ille imputet, si nihil recepe-

2. Violentæ hujus executionis duæ sunt species; Prehensio hominum quam Athenienses vocabant insernation; & Oppignoratio, Græce inscreage. Quod Jus Repressaliarum vocant recentiores Jurisconsulti, Saxones & Angli Withernamium, & Galli ubi a Rege impetrari.

impetrari id solet, Literas Marca. Locum vero habet ubi jus denegatur, non tantum si in sontem aut debitorem Judicium intra te mpus idoneum obtineri nequeat, verum etiam si in re minime dubia, plane contra jus judicatum est. Nam auctoritas Judicantis in subditos quidem, licet jus, quod vere jus est, non tollat, impedit tamen ne contra sententiam latam vi uti possint; in exteros vero non valet, quo minus in jure debito persequendo violenter agant. si spes nulla subest posse aliter rem obtineri. Tali igitur de causa passim receptum ut capi possint corpora aut res mobiles subditorum ejus qui jus non dedit; sic Nestor apud Homerum Iliad. A, nar ratur ob ereptos patri equos, Elidensium pecora & armenta cepis fi'di inaurinio, ut loquitur Poeta, ubi poota interpretatur Eustae thius, τα αν ι τινον ρυσμένα, ο όριν ελκουθυα κό αν ο που το σειφπασθερτο άρπαζομένα-Sequitur deinde in narratione, convocari edicto ad jus suum perse. quendum omnes eos quibus aliquid ab Elidensibns debebatur. nimirum.

Mn 716 ot alsubbuto wiot ions.

Androlepsia seu Viricapio erat, Jus quoddam oppignorandorum hominum, quando cade
patrata, illius Author non reddebatur a Civitate
in quam resugerat vel ubi erat. Repressalia
sunt Remedium extraordinarium, quo impetrato
principis sui consensu, post denegacam sustitiam,
quis capit & retinet res vel etiam cives istius loci,
ubi ille qui damnum grave dedit, commoratur,
donec laso satussat. Vocantur ha repressalia
Clarigationes apud Livium; & in Gallia
Droit de Marque, a voce Germanica Marck,
qua significat limitem, quia eo jure utimur
in simitibus contra extraneos.

Sunt qui æquitatem Repressaliarum hoc argumentoimpugnant; Iniquum & a Justitia alienum est ob alterius crimen & culpam innocentem punire; sed in repressaliis hoc sit; Ergo. Respon Talem esse societatis civilis fabricam & vinculum, ut cives unum quasi totum constituant, & unam eandemq; personam repræsentare videantur, adeoq; cives non tam ob alienam, quam propriam culpam pænam patiuntur; consentire enim videntur omnes circa injuriam sactam, &

ratum habere damnum quod datum eft. Quamobrem non repugnat Justitiæ, si violenta ejusmodi Juris executio usurpetur contra gentem, quæ vel vindicare negligit. quod a suis improbe factum est, vel reddere quod injuste oblatum est, denegat. Cui etiam accedit, quod quandoq; ex causa, licet absit culpa, aliquem puniri posse constat; puer natus Davidi ex illicito coitu, parentis ob crimen extinctus est, 2 Sam. 12. Sic infantes Sodomæ, absq; ullo proprio peccato, pariter cum adultis peccatoribus ealdem dedere pænas, Gen. 19. Quæ quidem divina Judicia, quamvis hominibus imitari non liceat, ita ut quis corporali poena afficiatur ob delictum alterius, tamen ex causis gravioribus & propter Reipub. Utilitatem, & quo homines magis a delictis deterreantur, humanæ Leges poterunt pæna pecuniaria, publicatione bonorum, vel simili, punire etiam illos qui non deliquerunt. Ut constitutum in filiis & nepotibus eorum qui crimen læsæ Majestatis admiserunt.

q

n

3. In tali casu vita innocentium non obligatur nisi ex accidentis cum eum occidi contigerit, qui Juris nostri executionem per vim impedire censetur. Licet ex caritatis Lege nostra res vitæ hominis postponenda sit, si integrum nobis sit.

Civis quidem consensu potest se subjicere damno bonorum, non autem membrorum & corporis, quorum non est Dominus, sic quoq; Lege vel Statuto, cui unufquifq; consentire præsumitur, potest quis ex causa, licet fine culpa affici poena pecuniaria, non etiam corporali. Cæterum quemadmodum in bello non licet ex professo innocentes

occidere; fæminas, scil. nec infantes, sic quoq; in hilce pignorationibus quamvis innoxii offendi non possint; sed tantum bona corum capere liceat, permittit tamen conditio rei, ut ex accidenti occidantur, si quidem aliter pignorationes ista exerceri non possunt,

4. Accurate hic distinguenda sunt illa, quæ Juris Gentium sunt, ab iis qui in hac materia Jure Civili constituuntur; ut sunt Exceptio mulierum, infantium, eorum qui studiis operam dant, & qui ad mercatus veniunt, ne impetrentur nisi'a summa potestate Literæ talis Juris, venditionis & addictionis modus, in rebus captis & alia. Illud hic addendum quod qui non solvendo quod debebant, aut jus non reddendo causam dederunt pignorationibus, ipso naturali & divino jure tenentur ad refarcienda damna aliis quibus eam ob causam aliquid decedit.

perigrinantes, nec non Legati atq; eorum proponit. res; quia alias legationis finis impediri.

ır t,

re

ui et

t; is

ic 2m na on ur ri-8 ur, ia, ire nlui

In

Pignorationi subjacent omnes subditi facile posset. Plurimæ aliæ exceptiones injuriam facientes, five advenæ, five in- introductæ funt Jure Civili & populorum digenæ; excipiuntur vero Jure Gentium pactis, quarum præcipuas Author in Textu.

CAPUT 111.

De Bello justo sive solenni Jure Gentium, ubi de Indictione.

Bellum solenne hic dicitur non ex causa unde oritur, neq; ex rerum gestarum magnitudine, sed ob peculiares quosdam Juris essectus. Quale autem sit hoc bellum optime intelligitur ex hostium desinitione apud Romanos Ictos. Hostes sunt qui nobis, aut quibus nos publice bellum decernimus; cateri latrones aut pradones sunt. Non autem populus agens injuste, etiam communiter, desinit esse civitas. Nec coetus piratarum aut latronum Civitas est, etiamsi aqualitatem quandam inter se servent. Hi enim criminis causa inter se socialitatem, illi Juris fruendi; sic apud Tacitum, Garamantes latrociniis sacunda gens, sed gens tamen. Potest tamen sieri mutatio, ut qui pradones tantum suerant, aliud vita genus amplexi, civitas siant.

Commentarius.

Supra de Bello solenni quædam dista sunt, Lib. 1. Cap. 3. Parag. 7. hic vero ejus natura & effectus susus considerantur, & imprimis dicit Author illud eptime intelligi ex definitione hostium. Hostes vero generali & usitata notione dicuntur omnes illi, contra quos arma feruntur, cum tamen hostes vere proprieq; sunt illi, qui externi sunt, & pari atq; nos jure & libertate utuntur. Ab his different desestores, qui cum Imperio ac ditione nostra tenerentur, a nobis desciverunt; Item adversarii, inter quos non bellum, sed civilis discordia exerceri dicitur; Item prædones, i. e. piratæ &

Latrones, ob criminis causam sociati, qua scil. formali discrimine a Gente & Repub discriminantur. Neq; enim in multitudine cœtus, neq; potentia & viribus, latrones a Civitate differunt, quos multas civitates evertise, imo cum potentissimis populis, atrocissima bella gestisse novimus. Cujus illustre exemplum suppeditat Bellum Piraticum de quo Florus, Cap. 6. L.b. 3. Qui vero Piraticam & Latrocinia exercebant, quales videntus fuisse primi urbis & Imperii Romani Conditores, moratiorem vivendi rationem, amplexi, societati sue justi regiminis formam imponere possunt.

2. Ad

nec

etia

ut

fact

peci

ab a

illata

fusces necess

qui ja

nuntia

quicqu

monft

tur de

aut im

tiones

u, cui

pænis

& puni

quæ co

2. Ad naturam Belli publici, solennis & justi, Jure Gentium, requiritur, primo, summa potestas de qua supra; illud autem gerere possunt, qui potestatem eam habent ex parte, & quidem pro ea quam habent. Deinde requiritur Denuntiatio, ut scil. publice decernatur, ejusq; decreti significatio alteri nota fiat.

ut publice in dictum fit, vel a populo Comi- Lib. 16. Cap. 4to. tiis, vel abordinibus seu optimatium senatu,

ur

is,

es

nit

nsi ıla

ra-

len

ius

fcil.

ifcri-

etus,

ritare

tiffe,

ffima

xem-

quo

ticam

entur

Con-

a, amrmam

. Ad

Soli Summo Imperanti facultatem Belli vel a principe & confilio ejus. Bellum gerendi competere supra notavimus, Lib. 1. indicendi antiqua apud Romanos forma Cap. 3. Parag. 7. Secundum Requisitum eft videri poterit apud, Liv. Lib. 1. & Gellium

3. Naturali Jure, ubi aut vis illata arcetur, aut abeo ipso qui deliquit pœna deposcitur, nulla requiritur denunciatio. τοι δεχείδα πολέμε πῶς i meg radior apriresque. Halicar. Neg; magis per naturæ jus Indictio necessaria est, & Dominus rei suæ manum injcere velit. Verum etiam in illis casibus honeste & laudabiliter sit interpellatio, puta ut ab offendendo abstineatur, aut delictum pœnitentia & satisfactione expietur;

Extrema primo nemo tentavit loco.

Vide Deut. 20. 10, 11. Cæterum Jure Gentium ad effectus illos peculiares omnibus casibus requiritur denuntiatio, non utring, sed ab altera partium.

Natura unicuiq; arma concessit ad vim illatam arcendar, & falutem propriam expediendam, ideoq; Bellum ob defensionem susceptum denuntiationem non exigit, nec necessaria videtur, cum his bellum infertur. qui jam hostes sunt, quid enim opus denuntiatione si hostes sint & habeantur, quicquid demonstratæ rei additur satis demonstratæ, frustra est. Nec magis requiritur denuntiatio, quando populus injustus aut impius bello puniendus est; denuntiationes enim, conditionatæ funt, scil. Nisi u, cui denuntiatum, jus reddiderit: Sed in pœnis exigendis ista conditio subesse nequit, & puniendus ipsa pœna, non alia re nobis

latisfacit, mensq; criminum conscia ei vindictam quotidie indicit ac denuntiat. Neg; Indictione opus est cum rem nostram recuperamus; quod enim nostrum est in eam quovis tempore & loco licita est manus injectio. Hic tamen addenda videtur limitatio, si res non nisi cum cæde promiscua aliorum, & rerum vastatione recuperari possit, denuntiatione in id opus esse, si non ex Justitia, saltem ex Caritate & Officio Christiano, ut prius nobis constare certo possit, omnia tentata esse, nec tamen lenioribus modis jus nostrum nos potuisse consequi: tum etiam ut aliis hac indictione innotescat de Justitia nostræ cause.

4. Hæc denuntiatio aut conditionata est aut pura. Conditionata, quæ conjungitur cum rerum repetitione, non tantum quæ ex Jure M m Dominii

Dominii debentur, sed etiam quarum persecutio ex causa civili aut criminis justa est: nisi reddant, Satisfaciant, dedant. Quæ Clarigatio proprie dicta. Pura, quæ specialiter Indictio aut Edictum, ubi aut bellum jam alter intulit, aut ea deliguit ipse que pænam merentur.

Omnis denuntiatio conditionata esse videtur: Nulla enim alia ratio subest denuntiandi, quam ut illi, a quibus exigendi nobis competit potestas, alliciantur ad ultro præstandum, quod præstare tenentur, possessionem Dominis, aut creditoribus debitum, ex obligatione vel contractu, vel ex maleficio vel quasi; (quando scil. pars civitatis cujusdam quid commist ob hoc punienda.) aut si injuriam populsare volumus, vel vitium punire, & spes emendandi

subest, fit sub conditione demuntiatio, nisi destiterint a bello, vel vitium ipsi emenda. rint. Si spe emendandi omni sublata delendus sit populus, denuntiatione opus non est. Cæterum notandum, solennitates quæ ad bellum indicendum adhibentur, pendere a cujusq; Populi & Gentis arbitrio. Juris autem Gentium est ut aliquid temporis inter Denuntiationem & Bellum intercedat: quorsum enim denuntiatio, si inter denuntiandum percusseris.

5. Bellum indictum ei qui imperium in populo summum habet. simul indictum censetur omnibus ejus non subditis tantum, sed & qui se socios adjuncturi sunt, ut qui accessio sint ipsius. Bello vero illo finito, si ex causa lati auxilii impetuntur postea, tunc opus erit nova indictione, quia ut principalis pars, non amplius ut accessio alterius, considerantur.

in populo habet, ob arctissimum illud unionis vinculum, quo caput & membra societatis civilisinter se conjunguntur, etiam indictum cenfetur subditis; una enim eademq; persona princeps & subjecti. Eadem etiam indictio ad socios sese extendit : semetipsum enim hostem declarat, qui hosti meo opem fert, atq; ita fibi ultro bellum indicit; imo

Indicto bello ei qui fummum imperium nulla indictione hic opus videtur, qui contra socios & adhærentes defensio duntaxat fuscipitur, quæ, ut diximus, nullam denuntiationem exigit. Bello autem primario absoluto, si socii sint armis impetendi, jam non defensoris sed actoris partes suftinemus, & injuriam illatam vindicamus, nova proinde opus est denuntiatione.

6. Causa cur ad bellum jure Gentium justum, requiratur denuntiatio, est, ut certo constet non ausu privato bellum geri? sed voluntare populi, aut ejus capitum. Et omnino eget indictione bellum sui tuendi aut rerum tuendarum causa susceptum; non quidem simpliciter sed ad effectus peculiares.

Alia denuntiationis causa assignari poterit, beat, an sponte prestare velit, quod exigitur, ut fcil. ille cui fit, deliberandi tempus ha- an vero ultimum Juris persequendi reme-

pe fit. fie

nı

in

pu

ad a deli

est

lice fieri Lac dium experiri. Bellum sui tuendi causa lus aliquis ab alio populo repente obrueretur susceptum indictione non egere jam dictum, antequam indictio fieri posset, quod tum nullus & Alias sequeretur, inquit Zieg. Quod si popu-

7. Bellum geri potest simulatq; indictum est; Indictio enim nullum tempus post se requirit, Jure Gentium; sie secerunt id Cyrus in Armenios, Romani in Carthaginienses. Potest tamen sieri ut ex naturali Jure tempus aliquod requiratur ex negotii qualitate, puta cum res repetitæ sunt, aut pæna in nocentem postulata, & id negatum non est. Tunc enim id dandum est tempus quo quod petitum est commode sieri possit. Quod si Jus Legationum violatum sit, non ideo minus denuntiatione opus erit ad essectus illos: quæ sieri per literas poterit, aliove modo commodo.

Post factam denuntiationem non statim ad arma & hostilitatem progrediendum dictat æquitas naturalis, imo requirit ut tantum temporis intercedat, quantum sufficit ad deliberationem, & inde concipiendam res-

G

n 12

re

ris

er

&

rit

uis unlam pri-

ndi, ıstinus,

un-

vo.

lem

eme-

dium

ponsionem, cum vel sola hostis promissio bello abstinere jubeat. Et tantum temporis spatium non Jure naturali tantum sed Gentium etiam requiritur.

CAPUT IV.

De Jure interficiendi hostes in bello solenni, & alia vi in Corpus.

Il cere proprie id dicitur quod rectum ex remni parte piumq; est, etiamsi sorte, aliud quid sieri pot nun abilius; quale est illud Apostoli, adila poi esere, ma i nasta ounespen Minus proprie licere aliquid dicitur, non quod salva pietate & officiorum regulis sieri potest, sed quod apud homines poenæ non subjacet. Sic apud Lacones surari licuit, et Regibus dicuntur omnia sicere quia sunt

Mm 2

Cx,

exempti a pœnis humanis. Hoc modo lædere hosti hostem licet & in persona & in rebus: id est, non ei tantum qui ex justa causa bellum gerit, quiq; lædit intra modum naturaliter concessum, sed ex utraq; parte & indistincte: ita ut eam ob causam nec puniri possit in alio sorte territorio deprehensus tanquam homicida aut fur; nec bellum ipsi ab alio talis sacti nomine inferri. Id autem Gentibus placuit, quia alteri periculosum est de Belli Jure inter duos populos velle pronunciare, qui hac ratione bello implicaretur. Et quia in bello justo vix satis cognosci potest ex indiciis externis, quis justus sit se tuendi, sua recuperandi, aut pœnas exigendi modus, ita ut omnino præstiterit hæc religioni bellantium exigenda relinquere, quam ad aliena arbitria vocare.

Commentarius.

In modo belligerandi difficile est servare proportionem exactam. Cum enim ideo fere instituatur bellum offensivum, vel ut persequamur id, quod nobis abest; velut vindictam sumamus ab eo, qui injuriis nos affecit, consequens est & Justitiæ naturali conveniens, ut finiamus bellum & ab armis desistamus, quando velid nobis acquisitum est, quod par fuerit illi, quod nobis debetur, vel quando tantum damni datum fuerit, quantum vindictæ modum non excedit. Verum periculosum est hic subsistere & nihil ultra moliri, siquidem ille adversus quem bellum motum fuit, brevipost tempore insurget, bellumg; sibi injuste illatum causabitur, maximisq; copiis injurias vindicaturus præsto erit. Atq; sic fiet ut bellum ex bello trahatur, & nunquam ad finem perducantur controversiæ publicæ. Magis igitur expedit, ut continuetur bellum etiam post acceptam satisfactionem, donec hostis pacis expetat conditiones. Succedit enim in locum pristinarum causarum alia nova, que est causa aut ejunitandi: hostis.

namq; nunquam præsumitur animum hossilem deponere, nisi id expresse declaraverit, & poterit is quandoq; vires recipere eafq; denuo experiri. Qui autem in bello solenni ultra, quam naturali lege concessum, cædibus aut rapinis fævit, pro homicida aut raptore nec haberi nec puniri solet, si ad tertium pacatum forte delatus fuerit; idq; non folum quia nostra nihil interest, quid alibi quis deliquerit; sed quia tacite inter gentes videtur conventum, ne alienorum bellorum arbitria ad se revocent: quare enim qui neutri bellantium est socius, alienam litem temere suam fecerit? Præterea etiam in justo bello vix satis cognosci potest, quis justus sit se tuendi, damnum resarciendi, vel cautionem exigendi modus. Hinc prz. stat, conscientiæ bellantium hæc relinquere, quam cum suo periculo eadem damnare; præsertim cum ipsi bellantes tacito quodam pacto in sævitiam Martis, cujusq; arbitrio, exferendam aut temperandam, confenferint.

2. Hæc lædendi licentia primum ad personas porrigitur: de qua multa extant apud probos Authores testimonia. Græcum est proverbium ex Euripide:

Kudap & बंगवड राम मात्रिम्हिंड वेड वेष श्रीवेष्ण, .

tı

ve.

pr

ibi

hab

lice

qn bel

Bal

Sic Marcellus apud Livium : Quicquid in hostibus feci, jus Belli defendit. nadir in moding. Binoness, da vodine vone, vel'idir imo in nealwith Josephus. Per Jus autem belli intelligunt hi Scriptores tantum impunitatem, quo sensu Lucanus; Jusque datum sceleri. Hoc vero jus licentiæ non eos tantum comprehendit qui actu ipso arma gerunt. aut qui moventis bellum subditi sunt, sed omnes etiam qui intra fines funt hostium: Nam ab his omnibus metui damnum potest, quod in bello continuo & universali sufficit ut hoc jus locum habeat. Et si eo venerint ante bellum, Jure Gentium pro hostibus haberi videntur, post modicum tempus intra quod discedere potuerant.

& causam probasse. Idem dicendum de iis humanitas. qui ante bellum eo iverant: nam & hi

fa

iri

ut

m

er

ır.

is,

di

da

rit,

fq; inn

di-

aut ad

dq; uid

ter

um

im am

am uis

ıdi,

rz.

ere,

re;

am rio, nt.

ua

0-

Sic

Indicto Civitati bello, indictum etiam impune lædi & interfici possunt ; tacite merito censetur omnibus ejus incolis tam enim se hostes declarare videntur, qui facivibus & subjectis, quam peregrinis, qui cultatem discedendi ipsis concessam amplecti commisso cognitoq; bello intrafines hosticos recusant, quam quidem ipsis offerendam, veniunt : Hi enim videntur se immiscuisse antequam pro hostibus habeantur, dictat.

3. Qui autem vere subditi sunt hostium, ex causa scil. permanente, eos offendere ubiq; locorum Jure hoc Gentium licet, in solo proprio, hostili, nullius, in mari.

Nous wix seir Sear ore habus nands.

In territorio autem pacato quod eos interficere aut violare non licet, id jus non ex ipsorum venit persona, sed ex jure ejus qui ibi imperium habet.

parte bellum habet, hostem offendere non in alterum impetum faciat & lædat. licet; nam in eo societates civiles convenisse

Ex caufa permanente, i. e. qui domicilium videntur, ut cuiq; principi in fuo territorio habent in hostico, & Jus civitatis. In illæsa & inviolabilis esset majestas; maxime territorio parato; ejus scil. qui cum neutra vero violaretur si quis privata authoritate.

4. Quam late licentia ista se protendat vel hinc intelligitur, quod infantium quoq; & foeminarum cædes impune habetur, & isto belli Jure comprehenditur: In Psalmo 137. beatus dicitur fore qui Babyloniorum infantes petræ allidet, cui par est Homericum illud.

RAL PHRÍA TERPA

Bandowia rellasu de din Iniolnile. Quo minus mirum si & senes interficiuntur, ut a Pyrrho Priamus. Author Author lædendi licentiam supra deduxerat ex metu damni qui si a sæminis, nullatenus certe ab infantibus & pueris impender, & proinde eos intersicendi licentia non adeo late patere videtur. Imo nec sæmina hostis nomen capit, nisi viri munia obeat, ut de Amazonibus traditom. Adeog; certum est non posse excusari truculentam mulierum cædem, imo pessime semper audivisse eos qui talia commiserint, ut maxime impunitos eos relinquat exorbitans belli licentia. Quæ hic ex Hieropsalte adducit Author, dicuntur

per modum prædictionis & vaticinii, Medorum fuccessus scil in executione Divini Judicii in Babylonios, 'non per modum probati usus Gentium, ut loquitur Osiander. Cæterum, quod & supra observatum, aliquando licet innocentes juxta nocentes interficere, quoties scil ad eam necessiatem rediguntur belligerantes, ut nec victoriam deportare, nec civitatem expugnare alia ratione queant: tunc enim salus publica anteponenda quorundam innocentium interfectioni.

5. Ne captivi quidem ab hac licentia exempti; nec tempore ullo excluditur potestas eos occidendi, quantum ad Jus Gentium pertinet:

* Lex nulla capto parcit aut panam impedit. Senec.

Etsi Legibus civitatum hic magis, illic minus adstringitur. Quin & supplicum occisorum passim occurrunt exempla; ut ab Achille apud Homerum, apud Virgilium Magonis & Turni. Nec qui se dedunt semper recipiuntur, ut in pugna ad Granicum Græci qui Persæ militabant. Sed & acceptos in deditionem sine conditione ulla legas intersici: Imo mos hic sere perpetuus Romanorum in hostium duces, sive capros sive deditos, ut Triumphi die occiderentur.

Jure quidem Belli captivus occidi potest, nisi de vita servanda intercesserit promissio, ex qua scil. nova oritur obligatio qua fidem servare tenemur. Hæc autem promissio vel fit expresse vel tacite. Expresse, cum captivo imploranti vitæ conservationem promittimus. Tacite vitam condonasse videtur qui servorum numero captivum adscribit; hinc servi a servando dicti, quia cum cos Jure belli occidere licuit, bono nostro servati funt. Quamobrem cum femel bello captos in servos recipimus, servare eos debemus, non occidere, quia qui vitam alicui semel condonavit, cum adimere posset, eum nisi ex nova superveniente causa occidere nequit. Exempla quæ hic ab authore allegantur possunt commode intelligi de captivis qui nostro servitio nondum adscripti sunt,

& proinde nullam vitæ servatæ nec expressam nec tacitam promissionem a victore accepere. Hoc enim concedendum videtur, non eo solo, quo quis capitur, ipsi & vitam donatam censeri, cum & in id capi posset ut securius occideretur: Clementia vero & Christiana Charitas, que etiam in bello locum sibi vendicant, nobis suadent, ut in mitiorem lemper partem inclinemus, nec tam attendamus quid jure belli impune facere liceat, quam quid suadente æquitate & caritate qua proximum etiam nobis forte infidiantem, amplecti debemus, facere oportet. Et jam fere ubiq; inter Christianos mos obtinet captivos custodiendi donec pretio vel permutatione redimantur, de quibus belligerantes convenire folent.

6. Solet

do

pa

Cau

five

obt

hac

data

obfi

non

per

mei

inte

eft !

bell

adv

lur,

6. Solet interdum causa intersectorum captorum aut supplicum referri ad talionem, aut ad pertinaciam in resistendo: Verum talio justa in eandem personam quæ deliquit exercenda est; contra vero ex bello plerumq; id quod talio dicitur in malum redundat eorum quorum in eo quod accusatur nulla est culpa. Pertinax autem studium in partes nemo est qui supplicio dignum judicet, præsertim cum partes illæ aut a natura assignatæ aut honesta ratione electæ funt.

Exigit quidem talio, ut quisq; patiatur quod ipse fecit, & æquitas dictat neminem pro aliena culpa puniendum : Verum an culpa in bello aliena sit dubitare licet, quippe dici hic nequit, illos non esse qui crudeliter egerint, adeoq; non esse tractandos crudeliter; nam ut dicit Cl. Zieg. Hostium corpus unum est, nec tam a Petro & Paulo aliquid commissum esse dicimus, quam a parte universa; In bello igitur si miles unus peccet, nist puniatur, si puniri possit, Dun de

consequenter universus exercitus peo reo haberi potest ab hoste. Retistendi vero pertinaciam nonnunquam severius punire, non adeo injustum videtur, præsertim si urbs vel castellum nec natura nec arte munitum, advenienti hosti, cui resistere longe impar fit, cedere recusat; ejusmodi enim pertinacia summa malitia est, utpote quæ sine causa humani sanguinis effusioni causam præbeat.

7. Idem jus & in obsides usurpatum, nec in eos tantum qui se obligaverant quasi ex conventione, sed in eos qui ab aliis traditi-Notandum autem solitos obsides dari etiam pueros & læminas.

obsides innocentes dati fuerint, quia vel tanta pœna sit digna. non funt doli capaces, vel in causa non

1-

re

ır,

m

et

ro

llo in

ec ne

ate

rte

or-105

ec

ui.

let

Oblides sunt qui fidei publicæ servandæ erant, quod princeps aut Respub. quæ illos causa Principi aut Duci exercitus dantur, dedit, sidem frangeret, neq; ullo dolo usi five illi sese sponte ex amore erga Patriam sunt, jure haud interfici possunt propter obtulerint, sive a civitate selecti fuerint, peccatum sui principis aut Reipub. tametsi hac conditione, ut si civitas sidem hosti retineri ac servituti subjici possint. Si vero datam fallat, occidi possint. Verum cum nocentes sint, interfici pessunt, modo culpa

8. Veneno, sive per se, sive spiculis illito, aut aquis potabilibus permixto, mortem hostis procurare non licet. Et quamvis quoad mernm jus naturæ nihil intersit, quo pacto is interimatur, quem interimere licet, consensu tamen gentium, certe meliorum inductum est hoc temperamentum respectu communis utilitatis, ne pericula in bellis quæ crebra esse cæperant, nimium augerenter; præcipue adversus Reges & Duces quorum vita ab armis ante alios defenditur, a veneno minus quam aliorum tuta est, nisi defendatur juris

aliqua religione & metu infamir. Licet tamen aquas sine veneno ita corrumpere ut bibi nequeant : Id enim perinde habetur grafi avertatur flumen, aut sontis venæ intercipiantur, quod & natura & consensu licitum est.

Apud omnes saltem moratiores Gentes semper detestata per venenum hostes debellandi ratio, non ob eam duntaxat quam affignat Author causam, sed qued ratio ipfis dictabat, bella armis non venenis gerenda; viroq; honesto & forti indignum, nulla sui defensione hosti relicta, eum clandestine veneno tollere. Unde Florus,

Lib. 2. Cap. ultimo. Aquilius Afatici belli reliquias confecit, mixtis (nefas!) veneno fontilus ad deditionem quarundam urbium Que res ut maturam, ita infamem fecit victoriam. Quippe cum contra fas, Deum, moresque majorum. medicaminibus impuris, in id tempus facrofantia Romana arma violassot.

9. Hostem, percussore immisso, interficere licet, si hic sidem non violet; nam hostem ubivis occidere licet: Nec refert quot sint qui faciant aut patiantur. Sexcenti Lacones cum Leonida castra hostilia ingressi recta tentorium Regis petebant. Justin. 2. Cap. 11. M. Scavolæ facto nil nisi virtutem inesse judicabat ipse Porsenna. Neg; movere quenquam debet quod deprehensi tales exquisitis suppliciis affici solent: Nam id ipsum non eo venit, quia in Jus Gentium delinquunt; sed quia in hostem quidvis licet jure Gentium. Gravius autem aut levius malum statuit quisq; pro sua utilitate. Subditos vero in Regem immittere, vasallos in seniorem, milites in eum cui militant, receptos, ut supplices advenas transfugas in e >s qui receperunt, non licet: Horum enim percussorum sacto inest persidia; adeoq; & ipsi peccant, & qui eorum opera utuntur. Hoc enim admisso nimium intenderentur pericula eorum qui eminent.

Quamvis hostem interimere non jura belli duntaxat, sed & etiam jus divinum & naturæ permittant, turpitudinis tamen & sceleris quid continet inscium nec opinantem e medio tollere; in bello enim virtuti locum relinqui oportet, quamobrem aperta vi agere decet fortem & generosum militem. Nec turpitudinem facti tollit authoris distinctio, videtur enim sua natura turpe, nec scelere & perfidia omnino vacuum, quamvis turpius & sceleratius quidem sit quod cum sidei, expresse vel tacitæ, violatione con- quos excedere nefas est. Vide 2 Sam. 4.

junctum. Exempla authoris probant quidem ejusmodi facinus apud Romanos & alios etiam gentes approbatum fuisse: Verum non exemplis sed rationibus Justitiam & Honestatem metiri oportet. Nec alia ratione ejusmodi ticarii deprehensi exquisitis suppliciis affici folent, quam quod eorum facinus Juri Gentium, quod in ratione & æquitate fundatur, repugnet : eo quippe jurc interdictum est, in hostem ultra modum szvire; habet enim licentia bellica suos limites,

10. Stupra

ur

28. Stupra in bello permissa non sunt jure scil: gentium moratiorum; quia injuria illa in alienum corpus, non jus armorum, sed
solam libidinem spectat, que nec ad nostram securitatem, neque
ad pœnam alterius spectat; ac proinde non bello magis quam pace impunita esse debet; præcipue Christianis, quorum etiam castra
sancta esse oporteret.

Si pueris & fæminis parcendum dictat naturalis æquitas, easq; occidere prohibet, eadem quoq; vetat earum pudicitiæ vim inferre, quæ si violetur, nil sibi salvum putat mulier honesta. Præterea efferatus hic libidinisactus, neq; ad securitatem pertinetneq; ad pænam. Non ad securitatem, quia neq; hostium quidquam demitur violatis mulieribus, neq; additur salvis. Vide Justin. 39. 3. neq; ad pænam pertinet, quia non est hoc ita comparatum, ut pro pæna possit haberi. Vera enim & justa pæna est, quam

20

es ia re 12

fm ra

m

em

ios um

& ne

up-

ci-

urc (x-

tes,

ra

qui sumit, sumendo non peccat, neq; ipse quid committit slagitii. At qui matronarum & virginum pudorem violat, rem facit per se damnatam & improbam, ut in confesso est apud omnes gentes. Σινοδιοι δε Πεκλωίων έλονξες, ται τε γυναίκαι τη Πεκλωίων κὰ τα δυγείδεας ετ δικήμαι Θένησαν, αγειφίαια ταυία ω Θενι Ε΄ κλίωνοι, κὰ ε΄ δε βαρβάξοις καλά, κτ γε τω εμών μετίαν Ælian. Var. Hist. Lib. 6. Cap, 1. Vide Deut. 21, 10.

CAPUT V.

De rebus vastandis eripiendisque.

I. ON est contra naturam spoliare eum quem honestum est necare, dixit Cicero. Quare non mirum est si jus Gentium permittat hostium munitiones, portus, urbes, naves, agros, fructus & similia, eripere, corrumpere, dirimere, solo æquare, exurere, &c.

Commentarius.

Non debet, cui plus licet, quod minus est, non licere.

2. Neq; hic res sacra excipiuntur jure Gentium, seposita officiorum aliorum consideratione: nam qua sacra dicuntur, revera non cripiuntur humanis usibus, sed publica sunt: sacra autem nominanturia sine cui destinata sunt. Unde cum Imperio una transferuntur; & quia populus ipse potuit mutata voluntate rem ex sacra profanam sacere, populi autem jus victori cedit, propterea etiam arbitrio ejus submittuntur. Si vero victor existimet talibus rebus inesse aliquid divini, tunc ex religiosa sua opinione obstringitur ad rerum conservationem: sin aliter sentit, non prohibetur ab hoc Jure.

Secernuntur quidem res facræ a commercio & possessione, premiscuog: & profano attactu privatorum, manent tamen in'ufu hominum, & habentur curanturg; inter ea quæ funt universitatis vel populi cujusque; adeog; humani Juris esse non definunt, sed privati; Dum imperio summi Imperantis fubjacent & in commercio funt. Unde, ut res cæteræ, cedunt Dominio victoris ita ut pro arbitrio de iis statuere possit. Consecratio est tantum qualitas extrinseca rebus imposita ex arbitrio summi imperantis, quæ minime mutat rei naturam quoad modum acquirendi Dominii Jure Gentium sive naturali introductum, qualis est occupatio in bello. Verum alii statuunt per consecrationem Deo jus peculiare in res confecratas acquiri, utpote qua renunciatum Juri & Dominio, quod quifq; vel privatus vel Respublica in eam habebat; atq; ita humanis juribus eas eximi volunt. Unde nullius esse dicitur, quod donatur Deo, diviniq; Juris fit, quia ad Deum rediit quasi nunquam fuisset hominis. Levit. 27. 28. Ezech. 48. 14. Sed Responderi poterit, Deum tale Jus ac Dominium habere tum in homines, tum in corum res, ut ex facto humano nihil ei accedere potest : proinde consecrazio nihil Juris confere Deo in rem confecra-

tam quod antea non habuit, sed tantum rem secernit a commercio & possessione promiscuoq; usu privatorum, quamdiu inservit fini cui destinata est. Quod Scripturæ testimonia attinet, ea intelligi possunt de consecratione per votum facta, qua rem devovens eam ita abdicat ut semper Deo confecrata maneat, nihilq; Juris sibi reservet: In fimplici autem ad facra distinatione, de qua hic loquimur, non tam rei dominium, quam ejus usus abdicatur, manente proprietate penes Rempublicam. Unde populus, vel princeps populi nomine, mutata voluntate potest ex facro profanum facere, modo prospiciat, ne quid detrimenti capiat Ecclesia, & habeat quæ ad divinum cultum necessaria sont. Hinc in sacro codice legimus Reges optimos etiam facra abalienaffe, 2 Reg. 12, 18, 18, 15. Si vero hostis in hisce rebus quid divini inesse credat, ab earum direptione & vastatione omnino abstinere debet, talis quippe actus non fine Divini numinis contemptu fieri potest; nam quamvis id falso credat, peccat tamen dum contra conscientiam erroneam agit. Ethnici veteres hac præcipue ratione templa, aras & simulacra vastasse & diripuisse videntur, quod crederent, urbe capta, hæc omnia a Diis deserta fuisse. Unde Virgilius,

Excessere omnes adytis arisque relietts,
Dii, quibus Imperium hoe steterat. Æneid. 2.

3. Nec religiosa excipiuntur, quia illa non mortuorum sunt, sed viventium, sive populi sive samiliæ; Quare sicut loca sacra ab hostibus

hostibus capta, ita & religiosa talia esse desinunt. Quod ita tamen intelligendum ne ipla mortuorum corpora male tractentur. quia id contra jus est hominum sepeliendorum.

Religiofa, loca feil, in que mortui inferuntur. Sive pepuli ubi Polyendria vel publica cometeria funt. Sive familia ut olim apud Romanos, qui quifq; in agris puvatis fibi & fuis locum fepulturm fecerhebat, Quicquid vero Juris in hec loca obtineat, humanitas certe & Jus Gentium exigit ne in

i-

n

if-

X

a

15

1.

m

ne

ru. pnt

m

eo

t: de n, es, 0. lo e-

m ie, in ab

of n 1; n

1.3 a,

i.

ec u,

d

IS

mortuos fæviamus, corumq; corpora & offa indecenter tractemus, vel quasi terre tegumento indigna nudemus. Nou@ 2 10 A'Airo : दे का बेदबंक्य करार्ग्य हा हा का बीट बे जिल्ली का का कि का का का का का का का का का कि को कि का के का का का का का का का का का Var, Hift, Lib. 5. Cap. 14.

4. Non vi sola res hostium hostibus eripi jure Gentium possunt, sed & doli qui perfidia carent permissi censentur; imo & alienæ perfidiz incitatio. Quod ex quadam juris Gentium conniventia circa minora & frequentia delicta factum est.

pessidia ad percussorem immittendum uti aliquo & frequentiori delicto.

Ne Grotius hic sibi contradicere videa- licere, intelligendus est de persidia que tur, qui præc. Cap. expresse negavit aliena intra jus interficiendi constat, i.e. minori

CAPUT

De Jure acquirendi bello capta.

1, D Ello justo ca nobis jure naturæ acquiruntur, quæ aut paria I funt ei, quod cum nobis sit debitum aliter consequi non possumus, aut etiam quæ nocenti damnum inferunt intra æquum vindica modum id quod & Deus probat, Deut. 20. 14. Jure Gentium non tantum is, qui ex justa causa bellum gerit, sed & quivis in bello solenni & fine fine modoq; dominus fit corum quæ hoste eripit, eo sensu ut a Gentibus omnibus & ipse & qui ab eo titulum Nn2 habent habentin possessione rerum talium tuendi sint. τομο το πάσιο στος είναις. Του τολιμέντων πόλιο άλω, των ελίνων είναι τα χρόμαλα. Χεπορό. Inst. Cyri. Quod Dominium quo ad effectus externos licet appellare.

Commentarius.

Bello justo in quo justam causam habemus, que aut paria. Que aut tanti funt, quanti æstimandum est, quod nobis ab hostibus debetur & reddere per pacem noluerunt, non ultra; aut quibus acceptis tantum illis damni dolorisq; datur, quantum illi nobis dederunt, cum aliquo additamento pænæ nomine. Quivis in bello solenni. Sive inferat bellum five arceat, five jure five injuria: modo belli gerendi facultatem habeat, ut populus liber vel Rex, & id bellum fit indictum. Sine fine modoque. Non tantum. quatenus ei debetur, & quatenus damnum fecit. Qui ab eo titulum. Qui sub ejus auspiciis militarunt, aut ejus dono aut commercio de præda partes acceperunt, non posfint vel domi vel usquam gentium tanquam malæ fidei possessonveniri aut res ab iis vindicari; & hocDominium vocari poterit quoad effectus, qui in duobus fere consistunt, scil. ut liceat rem persequi & & sibi afferere; tum ut liceat de re pro arbitrio statuere. Hic observandum monet Puf per apprehensionem bellitam acquiri tantum jus quod valeat adversus quemvis tertium pacatum. Sed ut Captor acquirat Dominium, valiturum etiam adversus eum, eui res erepta fuit, necessum est, ut accedat bujus cum altero pacificatio & transactio. Citra hanc enim priori Do. mine jus remanere intelligitur ad rem ifram, quandocung, vires superfuerint, hosti iterum extorquendam. Non tamen ut ab injusto possessore & prædatore; sed quia durante bel-

li statu, integra cuiq; manet facultas res hostium sibi acquirendi. Bellum itag; for lenne justus est titulus acquirendi Dominii. utpote qui ex eonieniu gentium derivetur; quamobrem qui hoc titulo possidet, tam in foro Poli quam Soli justus posseffor & Do. winus habetur. Atq; hic jus naturæ cum jure Gentium convenit, quatenus quisq; liber arbiter & moderator est jure natura rerum suarum, ita ut earum dominium eo quo velit modo transferre possit. Notanda tamen est quædam differentia; merum naturæ jus Dominium tribuit earum rerum, quæ in bello justo capiuntur, absq; tacito inter gentes consensu, in compensationem debiti, & ita quan in solutionem, sive ex contractu exigatur, five ex maleficio ad pænam vindicativam, vel emendativam: At Gentium jus idem tribuit capienti, quia Gentes omnes pari jure gaudent i.e. Belli folennis gerendi facultatem habent, unde etiam eosdem effectus sibi invicem concedere voluisse præsumuntur, scil. ut omnia errum, qui vincuntur, bona, vincentium ..e. rent. Merum jus naturæ vetat quidem bellum suscipere nisi justa ex causa, verum non prohibet ut accedente consensu gentium in omni bello etiam injusta ex causa suscepto, cedat Dominium retum capienti: eo enim iplo quod liceat cuiq; de rebus fuis pro arbitrio statuere, potest etiam quemlibet earum Dominii acquirendi modum introducere,

2. In hac belli quæstione placuit gentibus, ut cepisse rem is intelligatur qui ita detinet ut recuperandi spem probabilem alter amiserit, & res persecutionem essugerit. Hoc autem in rebus mobilibus ita procedit, ut capta dicantur ubi intrasines, id est præsidia hostium perducta suerint. Eodem enim modo res amittitur quo possiminio redia. Unde capta statim capientium sieri intelligun-

tur

do

ce

qu

tef

mi

D

qu

ho

Ge

me

fine

Qpo

tur cum conditione continuandæ eo usq; possessionis. Cui consequens esse videtur, ut in mari naves & res aliæ captæ censeantur tum demum, cum in navalia aut portus, aut ad eum locum, ubi tota classis se tenet, perductæ sunt; nam tunc desperari incipit recuperatio. Sed recentori jure Gentium inter Europæes populos introductum videmus, ut talia capta censeantur ubi per horas viginti quatuor in potestate hostium fuerint. At agri non statim capti intelliguntur simul atq; insessi sunt; non enim hic sufficit qualif. cunq; pessessio, sed firma requiritur. Is ergo demum ager captus censebitur, qui mansuris munitionibus ita includitur, ut nisi iis expugnatis parti alteri palam aditus non sit.

Conditione continuande. i.e. Si tam diu tenuerit donec perdoxerit intra præfidia seu castra vel loca munita quo accedere prior possessor non audeat.

0 -

m 9; æ

0

da

a-

m,

to

em

ex

œ-

At

uia

elli

ide

de-

er-

.10+

em

um nti-

aula nti:

bus

iam mo.

111-

abi-

dia

quo

un-

tur

Contra authoris sententiam alii statuunt res statim atq; captæ funt, transire in dominium capientis, quemadmodum res quæ dominio vacuæ, quales res hostium habentur, ftatim atg; deprehensæ cedunt occupanti absq; ullo temporis intervallo. Nec procedere videtur argumentum Authoris; quod res eodem modo amittitur que postliminio redit. quiaut vult Zieg. Si quid bello captum in præda est, non postliminio redit. Nec potest dici eandem rationem esse prædæ & hominis, in hoc Gentium jure, quia in homine animus consideratur, scil. animus rever-

tendi & hostibus se subducendi, quem non deposuisse creditur, antequam intra præsidia hostium fuerit : tunc enim incipit desperari reditus : nec tum tamen prorius abjicitur animus. At talis animus se subducendi in rebus aliis non invenitur. At ita quidem obtinet in rebus mobilibus, at immobiles, ut agri hostiles, non censentur captæ,ut vult Author, nisi firma possessione teneantur, i e. stabili, manente, & duratura. Alli statuunt qualemeung, possessionem naturalem fufficere, ut ager captus dici possit ab hostibus. Certum est rerum bello captarum dominium ultimam firmitatem acquirere, quando is cui ereptæ fuerunt, per pacem Juri sue renuntiat.

3. Liquet & hoc, ut res aliqua nostra belli jure fiat, requiri ut ho. stium fuerit: nam quæ res apud hostes quidem funt, sed quorum Domini nec hostium sint subditi, nec hostilis animi, ex bello acquiri non possunt. Quare quod dici solet hostiles censeri res in hostium navibus repertas, non ita accipi debet, quasi certa sit juris Gentium Lex, sed ut præsumptionem quandam indicet, que tamen validis in contrarium probationibus possit elidi.

Quod res fint accessorinm personæ, & cen- apud hostes est. Quare res quoq; ejus

Ratio diversitatis cur personæ quæ intra fentur ex conditione sui principalis ; sed fines hostiles sunt, hostium numero habean. Dominus rerum non apud hostes, & proinde tur, res vero aliorum apud hostes repertæ nec hostium loco est; nam advena jure in prædam non cedant, hæc esse videtur; belli tum demum pro hoste habetur, quando

cquiri per bellum vel deripi non possunt, jus hoc mutandi per vim Deminii odiosius internoscantur. Cui etiam accedit quod a est quam ut produci debeat. Si tamen eo ebus exterorum nil damni sit metuendum; consilio res sint misse ad hostem ut eam deficit itag; hic, ut inquit Author, ratio & juvent, merito habentur pro hostilibus.

4. Illud extra controversiam est si jus Gentium respicimus, qua hostibus per nos erepta sunt, ea non posse vindicari ab his qui ante hostes nostros ea possederant & bello amiserant: quia jus Gentium hostes primum dominos fecit dominio externo, deinde nos.

Jus Gentium dominium earum rerum, que hostibus eripiuntur, transfert in victorem; eodem ergo modo & titulo, quo hostes domini facti, & alter dominium nanci-Scitur. Recte autem addit Author, Et belle smiserat. Quippe si hostes quarundam rerum dominium injusto titulo sibi acqusivissent, nec ad alterum, quamvis justo bello ceperit, earum dominium transit, quamobrem priori domino, rem suam vendicanti, restitutio nem faciendam dictat Jus Gentium ; in-

juftus enim titulus dominium transferre nequit, qualis est rapina, furtum ; res ure Gentium acquiruntur que hostium funt; fed hostium fieri nequeunt, que furto & rapina ablata sunt, quia injusti Dominii acquirendi modi; Ergo nec earum domi. nium belli Jure ad alium transire potest. quia ipsi hostes earum domini non funt : nequeunt autem plus Juris in alterum trans. ferre quam ipsi habent.

5. Placuit Gentibus, ut res hostium hostibus essent non alio loco. quam sunt res nullius : eas vero fieri quidem capientium, sed tam eorum, qui per alios, quam qui per se capiunt. Unde qui operam alii navant, non sibi sed illi cui navant, acquirunt: Acquiritur enim animo & corpore; animo nostro; corpore vel nostro vel alieno, cum naturaliter homo volens volentis hominis alterius instrumen. Nec hic distinctio inter personas liberas & serviles valet utpote quæ juris civilis est: sed locum habet id quod dicitur, quod, quis per se ipsum facere spotest, id perinde esse per se quis faciat, an per alium.

Res quæ nullius sunt, quales sunt res hostium, quia non amplius nobiscum in societate vivunt, & ipsis non amplius debemus Jura, que ex societate fluunt, quale est etiam Jus dominii, siunt capientium, sed eam corum qui per alios, quam qui per se capiunt. Ita non fervi tantum, aut filii,

fed & liberi homines, qui in piscando, sucupando, venando, Margaritas legendo operam suam addixerunt aliis, statim quod acceperunt, acquirunt illis quibus operam navant, & sic milites illis qui sunt principales belli authores.

6. Distinguendum inter actus vere publicos belli, & inter actus

rit qui

run

15, loc tia ved pul gul tur erci quis

ion

acci

Sic A

Obs in 1 1 WTHE 2 WHELL T

tur fer сш ор obstrie ex hos de iis p Gent b alio lo videtur exercet hostium

privatos qui fiunt occasione belli publici: per hos privatis res quaritur primo ac directe, per illos populo.

Hæc diftinctio haud admittenda videtur ; operam navant, fequitur,quod ea que miliquippe fi illi qui operam fuam aliis addixe- tes ex hostibus capiunt, non sibi sed Reipub runt, non fibi fed illis acquirunt quibus acquirunt.

7. Res soli nisi publico actu, inducto exercitu, impositis præsidiis, capi non solent, nec prædæ cedere. Sic Romani captos agros locandos retinuerunt, interdum modico veteri possessori honoris gratia relicto, aut distraxerunt, ant assignarunt Colonis, aut secerunt vectigales. At res mobiles & se moventes captæ extra ministerium publicum fiunt singulorum capientium; nisi lex civilis dominium singulorum antevertens aliud statuat. Talia funt spolia quæ detrahuntur hosti in dimicatione singulari; talia etiam quæ procul ab exercitu in liberis & injustis excursibus capiunt. De his autem quæ quis actu bellico capit, alia est ratio. Ibi enim singuli Reipub. perionam sustinent, ejusq; vice sunguntur; adeoq; populus per hos accipit possessionem atq; Domininm, & id in quos vult transfert. Sic Achilles apud Homerum.

Τάων εκ πάσεων κέτμηλια πολλά κὶ έσθλά Έξελομίω, κ΄ πάνθα φόραν Αγαμέμνονι δόσκον ATPOINT, & D'emiode MEPEN SAG YHUGI Songe Defaite of in nover faciento, nema d'execus.

Et Dionyssus Halicarnensis Morum Romanorum diligentissimus Observator, ita nos hac de re docet: Ta en The modellar adquea, East dy autr Smapan ruxett de deelle. Inpesora Erver nensuel o rope G, no fero ex oras res ide arns vivelas mipso, de ede aulo o rus durausas nysudes o le rapias aula mezalab. बंग्रह्ममा को हो है। इ किम्पर्वहान वेश्व क्रिक्ट

tur semper suftinere Republicæ personam, cui operam addixit, & Sacramento militari obstrictus est: quamobrem quæcung; capit ex hostibus, non sibi acquirit sed Reip quæ de iis pro arbitrio statuit : quippe si placuit Gent bus ut'res hostium hostibus non essent alio loco, quam funt res nullius, fequi videtur, quod miles qui privatum actum exercet, non possit eas acquirere, quia res hostium hostibus, ut hostibus, non ut pri-

itte 00

am

liæ

lui

n-

rre

ure

nt: 8

inii

mi. eft.

nt:

inf.

CO,

am pe-

tur no,

enlet

od,

iat,

, 211endo

quod

eram

rinci.

ctus

pri-

Miles five in exercitu fit, five non, vide- vatis funt nullius. Est vero miles hostis non privato, sed publico nomine, nec sibi fed Reipub. militat, quo simul conficitur non fibi fed Reip, acquirere. Atq; hinc est quod Zieg. Henniges, & alii interpretes rejiciant authoris distinctionem interea quæ capiuntur in ministerio publico, aut extra illud. Quædam hic subjungit Author ex mera bellantium consuetudine de prædæ divisione, que apud ipium videri pofiunt.

8. Socii fine stipendio, suo sumptu suoq; periculo bellum gerentes sua facere possunt que capiunt : Socius enim naturaliter tenetur socio ad reparationem damnorum quæ ob commune negotium obveniunt, nisi alia causa appareat, puta aut beneficentia mera aut contractus antecedens.

Hoc autem intelligendum tantum de patet ex historiis, illi cedere solent, qui suo rebus mobilibus, non de territorio, vel nomine bellum gerit. oppidis aut arcibus expugnatis, hæc enim ut

9. Hoc etiam aliquando procedit in subditis; ubi enim aliqui tantum militant, illis a corpore civitatis debetur retributio eius quod plus cæteris operæ ac fumptus impendunt, multog, magis damnorum: in cujus certæ retributionis locum concedi debet spes incertæ prædæ, totius aut partis. Sic apud Hæbræos pars prædæ dimidia cedebat his qui in procinctu fuerant. Num. 31. 27. 1 Sam. 30. 22. Sunt autem quædam tam exigua ut publicari digna non fint; hæc ubiq; solent capientes sequi populi concessu, talia apud Romanos erant hasta, hastile ligna, pabulum, uter, tollis, facula, & si quid minoris esset nummi argentei. Terra autem nunc passim usurpari solet, ut in direptionibus oppidorum & præliis suum quisq; faciat quod cepit: in excursibus vero capta communia siant corum qui sunt in comitatu, inter ipsos pro dignitatis ratione partienda. Sic & mari pars prædæ militibus datur, alia præfecto, alia Reipub. relinquitur aut Regi.

Dum milites foris vel domi pro patriæ conservatione in procinctu sunt, ita ut negotia domestica unde se suosq; sustentent, curare nequeant æquitas certe fuadet, ut aliunde iptis vitæ tuendæ subsidia submini-Arentur; & proinde ut stipendia e publico, vel pars prædæ eorum loco concedatur.

Militibus etiam stipendium merentibus, pro varia diversarum Gentium consuctudine, concedi solet, ut ex hostibus sibi acquirant quædam tam exigui pretii ut publicari non digna fint, i. e. non tanti ut ea populo aut ærario vendicare operæ pretium fit.

10. Hæc autem eo pertinent, ut sciamus si apud populum bello non permixtum controversia oriatur de re bello capta, addicendam rem ei cui favent leges aut mores populi a cujus partibus res capta est: quodsi ejus nihil probetur, ex jure Gentium communi rem ipsi populo adjudicandam, si modo eares in actu bellico capta est.

ru ad cu ex

ti

act

rit m al

I

dec pro hof loca exe illu: con pote

pri hal li, In don

Di 5. 5. aufer inqui 2021 4 bellu aliqu

tium. Populi a cujus partibus. Non ejus ubi lis orta est, sed cui militantes rem cepe-

Quæ fuse hactenus Author tradidit, nunc ad usum conatur transferre, statuens ex præmissis hoc patere; prædam primo secundum Leges distribuendam, aut, si nullæ extent, dandam populo, si modo ea res in actu bellico capta sit: verum frustra addi videtur hæc restrictio; nam quamvis vix

Bello non permixtum, i. e. neutrarum par- inveniri possit populus, qui non concesserit militibus facultatem quædam ex rebus hostium certo modo sua faciendi; hac tamen ex instituto veniunt, non autem ex Jure Gentium & sana ratione, quæ omnia Reip. adjudicat. Sicut servus & procurator omnia acquirit Domino, quæ ex mandato facit; ita quoq; miles, qui nihil in bello facere potest, quad laudem mereatur & Juris Gentium aliquem effectum habeat, nist publica authoritate.

11. Capta extra territorium utriusq; partis bellum gerentis fiunt capientium si jus Gentium respiciamus. Sed qui in eo loco imperium habet, potest Lege sua prohibere ne id fiat, & si contra legem factum sit, de eo tanquam delicto poscere potest ut sibi satisfiat. Simile est quod in agro alieno capta fera, dicitur capientium fieri, sed a Domino agri prohiberi posse accessum.

Locus hostem non facit sed hostilis animi declaratio, ita ut ubicunq; reperiatur hostis pro tali haberi possir, & res ejus tanquam hostiles usurpare liceat. Potest vero qui in loco imperium habet, hoc prohibere; quod exemplo feræ in alieno agro captæ optime illustrat Author: nam quamvis fera capta contra venandi interdictum fiat capientis, potest tamen is merito puniri, & fera etiam

sic capta ei merito auferri; Lex quippe prohibitoria tantum afficit actum venationis non vero acquisitionem ex venatione; E. G. si civibus Lege interdicatur frumenta vendere externis, talis lex non impedit, quin si quis vendat, ex contractu acquirat pretium. licet poenam graviorem legis incurrat. Vide Parag. 6. & Annot. Lib. 2. Cap. 2.

12. Jus autem hoc externum acquirendi res bello captas ita proprium est belli solennis ex jure Gentium, ut in aliis bellis locum non habeat: Nam in bellis aliis inter exteros res non acquiritur vi belli, sed in compensationem debiti, quod aliter obtineri non potest. In bellis autem inter cives, sive magna ea sive parva sint, nulla sit dominii mutatio nisi authoritate Judicis.

Dixerat tamen ipse Author, Lib. 1. Cap 3. 5. 5. in bellis minus folennibus res hostibus auferri, ac militibus etiam concedi; nam, inquit, id belli solennis non ita proprium est, ut non alibi etiam locum habeat. Et certe si bellum minus solennegerere licear, effectum aliquem & vim habere debet: neg; in solam

ant

OR טעו

llo

im

ota

em

est.

Belle

debiti compensationem privatum bellum gerere possumus, sed in punitionem ejus qui deliquit, & in satisfactionem non tantum rei de qua controversia est, sed & ejusquod interest. & post bellum susceptum accessit. Item in cautionem, ut scil. evitemus damnum & offensionem quam probabiliter timemus.

mus mes emmisting, a nettention per inveniri polit populus, oni con concestant

Proces a ray a gardient, Now and, miles our facultatem quadamen abundo-CAPUT VII.

De Jurein Captivos.

I. TUre Gentium pro servis habentur non solum qui se dedunt, aut fervitutem promittunt; sed omnes omnino capti bello so-Ienni publico. Dion Prufæensis cum modos acquirendi Dominii quoldam recitasset: τέλο δε κλάσεως τέπο, δλαν εν πολέμφιλαβών αιχμαλο. To Telov Tov Teb Tor Exp Rala Sex as a wood wood Neq; vero ipfi tantum fervi fiunt fed & posteri in perpetuum, nempe qui ex matre serva post servitutem mascuntur.

Commentarius.

Vide Annotata ad Paragraphum 23. Cap. 5. Lib. 2di.

2. Hujus juris effecta infinita sunt, ita ut in servum nihit non licere dicatur; ac Domino acquirantur res omnes quæ cum persona capiuntur. Unde sequitur incorporalia posse acquiri jure belli. non quidem primo ac per se, sed media persona cujus suerunt : nisi inalienabilia fint ex singulari proprietate personæ, ut jus patrium : hæc enim si manere possunt, manent penes personam; si non extinguuntur.

Jus Gentium, quod ratio naturalis inter homines introduxit, nihil permittere potest, quod rationi repugnat; atqui vetat ratio ne homines ferarum instar saviant in se mutuo. Hinc nec Jure Gentium licet ultra modum & humanitatem fervos tractare : aliquid quidem dici poterit licite fieri quia in foro foli non punitur; quod tamen in foro poli est illicitum; atq; sub hac distinctione intelligendum videtur quod dicit Seneca, In.

fervum Domino nihil non licet. Verum homo cum statum Libertatis cum servili commutat. rerum omnium quoq; & bonorum quæ possidet dominium amittit, & quæcung; acquirit Domino cedunt: res enim funt tantum accessorium hominis, ideoq; ejus conditionem sequuntur. Unde refellitur, ut inquit Author, corum sententia vel certe restringitur, qui perperam statuunt, Incorporalia, i. e. res incorporales que manu

to

lib

Pa

Si

nu

cu

Ju

hu

vit

fi g

non acquiri; acquiruntur enim non per se sed cum subjecto cui inhærent. Jura autem & commoda quæ incorporalium nomine veniunt, vel respiciunt alias personas, vel res. Jura quæ alicui competunt in aliam personam, cum non nisi hujus consensu sint quæsita, & consensus hic non promiscue quemlibet spectavit, sed certum duntaxat hominem, minime acquifita censentur, licet persona cui ista competebant, in manus hostium pervenerit. Sic Rege ab hostibus capto non statim hosti Regnum quoq; fuit acquisitum. Marito aut patre capto non statim potestas in uxorem & liberos acquiritur. Quando autem quis uxorem simul cum marito cepit, Jus in uxorem captivam acqui-

tangi nequeunt fed in Jure confistunt, bello rit, non ex co, quod maritum fimul cepit. fed unice ex eo, quod istam cepit; nec plus aut minus potestatis accipit, sive maritum fimul five non ceperit. Circa Jura autemin. res distinguendum est, utrum aliquis vivat in civitate, an vero extra civitatem in statu mere naturali. Si in hoc vivat, qui personam capit, omnes simul ipsius res cepisse intelligitur, aut saltem facultatem nactus eft easdem quoq; capiendi: quia nemo amplius obstat, qui istarum occupationem prohibere Ture possit. Verum in civitatibus receptum. ut non cum persona res quoq; ipsius pereant; fed ut iftius jus ad alios ejusdem civitatis devolvatur, aut his non extantibus publicis bonis accrescat.

2. Hæc omnia jure Gentium introducta sunt, ut Captores tot deliniti commodis libenter abstinerent a summo illo rigore quo captos & statim, & post moram interficere poterant.

quit quod afferit Author, licere scil. post nocendi facultas adempta sit. moram, id est postquam in potestatem no-

ii

d

m

i,

10

it,

2

nt

45

r,

te

U

Nisi hic iterum tale jus intelligamus quod ftram redactus est captivum interficere: impunitatem tantum concedit, admitti ne- ratio enim jubet ei parcere, utpote cui

4. Qui bello injusto capti sunt, & etiam illi qui ex iis nati sunt, aufugere possunt, sive bello manente, sive pace facta; sive ad suos. five ad alios.

Priori casu lure postliminii consequentur libertatem; posteriori casu, scil. si fugiant pace facta vendicari possunt a Domino, ipsiq; reddendi funt, quia Jure Gentium consequitur Dominium externum, quod effectum non haberet, si pace facta aufugere possent. Sinelciatur, ubi fint, aufugientium animis nullum vinculum videtur injectum; quia cum belli causa sit injusta, ipse captor Justitia interna eos retinere non poterat, & sic aufugiendo, propter defectum Judicii humani sibi ipsis jus dicunt. Sic & suas res quas retinere captor non poterat, fine furti vitio auferunt, aut laboris sui mercedem, si quam supra alimenta præstari zquum est; nam & hic Judicium deficit, & debitum ex

facti evidentia satis censetur probatum, si conferantur hujus captivi operæ, cum operis aliorum, quibus alimenta & mercedem præstamus; modo ipse neg, suo, neg; publico nomine quicquam debeat Domino, aut ei cujus Jus Dominus acceperat.

Sed dixerit forte aliquis, Captor vitam donavit, Ergo propter vinculum gratitudinis, videtur obligatus, ut nec aufugiat, nec res suas auferat ; vita enim est res inæstimabilis. Verum Respon. Talem captorem non habuisse jus ipsi aufere di vitara, & sic ipsi reliquit quod Jure naturæ relinquendum erat, nec liberalitas est in eo, quod meum est & auferri non detet; sie quamvis Latro vitam mihi non auferat; pecco, nec furtum est, si furi res meas non quia æqua funt, sed quia ipsis expeiterum eripiam. Et licet talis fuga & sub- dit. ductio deprehensa graviter puniri soleat,

tamen fi ex ipfiur captivitate evadam, non tamen hec & alia multa faciunt potentiores;

5. Servo non licet resistere Domino hoc externum jus exequenti; nam cum hoc jus non sola impunitate, sed etiam Judiciorum tutela constet, si Domino vi resistere liceret, permitteretur etiam magi. stratui Dominum tuenti, quod illæso justitiæ officio permitti non potest.

Jus illud externum exequenti, i.e. grave opus anjungenti, verbis aut verberibus castiganti. Judiciorum tutela. Ut non tantum possis omne Jus Domini usurpare in servum ex captivo, sed id jus etiam possis Judiciis defendere & per Judicem in eo juveris. Et

certe si jus istud intra terminos æquitatis naturalis exerceatur, imo si etiam eos excesserit, verum est quod statuit Author; at si vitam servi impetat Dominus, nihil est, quod prohibere queat servo defensionem

m

ci

in

po

pa

ipfe

fuu:

vin

lun

pul noi non qua vitt

emp tæg

6. Hoc jus Gentium nec semper receptum fuit, nec apud omnes Gentes; apud Hebræos enim perfugium illis erat qui nulla fua culpa devenerant in eam calamitatem, Deut. 23.15. sed Christianis in universum placuit bello inter ipsos orto captos servos non sieri; id enim sanca eorum disciplinæ convenit. Mansit tamen etiam inter Christianos mos captos custodiendi donec persolutum sit pretium, cujus æstimatio in arbitrio est victoris nisi certi aliquid convenerit. Jus autem hoc captos servandi, solet concedi singulis qui ceperunt, extra personas exima dignitatis: in has enim reipublica aut ejus capiti jus dant plerarumq; gentium mores.

Arbitrium & determinatio hac in re donec aller persolvatur, cujus æstimatio ejus erit, qui bellum gerit; quicquid enim in arbitrio victoris est, nisi certi aliquid milites capiunt principi capiunt. Lauda- statutum fuerit pacto expresso, quod hodie bili vero consuetudine apud omnes Chri- vocari solet Cariel. stianos jam obtinet, ut Capti detineantur

Caput

री पात भी में होता अपातिकारी संभवान के का

some of most as all some freshmen

CAPUT VIII.

De imperio in victos:

Ui sibi singulos subjicere potest servitute personali, nihil mirum est si & universos, sive illi civitas fuerunt, sive civitatis pars, subjicere sibi potest subjectione, sive mere civili, sive mere herili, sive mixta. Potest autem Imperium civile victori acquiri vel tantum ut est in Rege aut alio imperante, & tunc in ejus duntaxat jus succeditur, non ultra; vel etiam ut in populo est, quo casu victor Imperium habet ita ut & alienare possir, sicut populus poterat. Sic sactum ut quædam regna in patrimonio essent.

Commentarius.

ut acquirat non sibi sed populo vel Regno Cæterum quousq; se extendat Imperium & cui præest. Ut in populo est. Ut proprium, sive Dominium Jure Belli acquisitum, supra ipse jus omne in priorem quoq; populum determinavimus in Annot. ad Parag. 15. suumhabeat, sive quodeung; in priori jus habe- Cap. 3. Lib. 1. De Regnis quæ in patrimonio

Ut eft in Rege, ut commissum & creditum, duorum separatorum civilium corporum at, omne consequatur in victo, & caput sit sunt vide ejusdem Cap. Parag. 24. & 25.

2. Potest & amplius fieri, nempe ut quæ Civitas fuit, Civitas esse definat; sive ita ut accessio siat alterius civitatis, ut Romanæ provinciæ; sive ut nulli civitati adhæreat, ut si Rex suo sumptu bellum gerens populum sibi ita subjiciat ut eum regi velit non ad populi sed ad regentis præcipue utilitatem, quod herilis est imperii non civilis; & qui tali tenetur Imperio populus, in postremum non civitas erit sed magna samilia. Atq; hinc intelligi potest quale sit mixtum illud imperium ex civili & herili, nempe ubi servitus miscetur cum aliqua personali libertate. Sic arma populo adempta, & ferri usus extra agriculturam; alii coacti sermonem & vitæ genus mutare,

Non ad populi. Cujus ipse Rex est, & a tali societate hominum, quæ ipsa per se quo velut siduciarium Regnum habeat. summo gaudet Imperio, & rectam Reipub. Civitatis vocabulum hic sumit Author pro

2. Sicut res singulorum jure belli ils acquiruntur, qui eos subjiciunt, sic & res universitatis eorum fiunt qui sibi subjiciunt universitatem si ipsi velint. Ergo & incorporalia jura quæ universitatis fuerant fient victoris quatenus velit. Nam qui Dominus est personarum, idem & rerum est, & juris omnis quod personis competit. Imo etiamsi quis populo victo jus civitatis relinquat, potest quædam quæ civtatis fuerant sibi sumere. In ipsius enim arbitrio est quem velit esse sui beneficii modum.

Quemadmodum ex deditionis formula Author, sponte permittit quod alioqui via esset supra tradita, Lib. 2. Cap. 5. Parag. 25. ereptura. Non tamen necessitatis est ut victor patet omnia quæ populi dedititii suere, transire ad eum cui se dedit; sic etiam omnia Jure Belli acqusita sunt, recipiat, potest enim bona & jura populi armis subacti, victori Juri suo quantum velit detrahere & in cedunt Jure Belli; deditio enim ut inquit victos mitiori vel acerbiori imperio uti.

CAPUT 1X.

De Postliminio.

Ostliminium est jus quod nascitur ex reditu in limen, id est fines publicos. Quo jure tuti esse incipiunt nomine publico qui redierunt ad suos aut amicos vel socios qui easdem partes in bello sequuntur.

Commentarius.

Apud eos vero qui amici funt, sed non earundem partium, bello capti statum non mutant, i. e. manent in Jure possessoris, neg; redeunt ad priorem Dominum, aut in libertatem civilem; ratio enim naturalis jubet, ut tales amici neutri parti magis faveant quam alteri. Quemadmodum igitur, qui ab alterutra parte in eorum terras veniunt, non fiunt alterius partis fervi, ita nec qui servi jam facti funt, liberi iterum fieri debent in præjudicium capientium.

2. Postliminii

one

2. Postliminii jus competit in bello aut in pace. In pace his est qui non virtute bellica superati, sed fato suo deprehensi sunt, ut qui cum bellum subito exarsit apud hostes reperiuntur. In illis cnim nullum injuriæ confilium fingi potest, & ideo ad minuendas hostium vires tantum retineri eos manente bello, eo vero sopito dimitti ut innoxios, non iniquum videtur : aliis autem captivis Postliminium in pace non est, nisi pactis expressum id sit.

captivis. Qui armis scil, inferiores in pore- aliter convenerit, retinentur.

In belle. Durante adhuc bello. In pace. statem venerunt, postquam bellum cessavit Quandocung; post bellum finitum. Fato suo nisi pacis in conditionibus placuit, ut qui deprehenft. Forte fortuna in hostico fuerunt, capti essent, liberi dimitterenter; qui enim cum bellum oriretur & odio fuæ gentis virtute bellica capiuntur, propter injurism correpti & in servitutem redacti funt. Alia illatam Jure videntur capti, & fic, nifi

2. In bello redeunt Postliminio homines qui antequam caperentur liberi fuerant : recipiuntur servi & alia quædam. Redit auremPostliminio liber homo si hoc animo ad suos venerit ut eorum res sequeretur: Et postquam ad fuos rediit non se tantum sibi acquirit. sed & res omnes quas habuerat apud populos pacatos, five corporales sive incorporales. Et sicut ad ipsum jura redeunt, ita & in ipsum jura restituuntur.

Hoc animo. Ideo M. Atilius Regulus bello fuadendæ causa. Jura in ipsum. Qui alii Punico primo non rediit postliminio, quia adversus eum habuerunt. missus erat cum Legatis Pœnorum pacis

4. Postliminio carent qui armis victi hostibus se dedunt. At hos qui hostibus deduntur sine ulla scil: pactione postliminio reverti respondit Modestinus.

rationem plane abdicamus, & in hostium duxerit.

ec

ii

Ratio prioris est quod fides eriam hosti potestatem transferimus. At qui volunservanda sit. Posterius ex Jure civili est; tate nostra a nobis abit, per reversionem quod enim hosti dedimus, sive cum pacti- suam non magis fieri noster poterit, quam one, five fine ea, id fecundum naturalem fervus a nobis alienatus, fi fe Domino fub-

5. Quod de singulis personis dictum, idem & in populis locum habet, ut qui liberi suerunt suam recipiant libertatem, si forte cos. vis sociorum eximat hostili imperio. At si ipsa multitudo que civitatem:

vitatem constituerat dissoluta sit, non censetur idem populus, nec res restituitur Postliminio, quia populus, ut navis, partium dissolutione plane interit, eo quod tota ejus natura in illa perpetua conjunctione consistit. Non ergo quæ suerat Sagunti civitas eadem exstitit cum veteribus cultoribus ea sedes octavo post anno restituta est. Negue Thebæ cum jam Thebani in servitutem ab Alexandro venissent.

Imo, ut vult Doctiff. Gronovius, quia veteribus cultoribus superstiribus post breve tempus (Saguntus octavo, Thebæ 2020no, salva lingua, legibus, moribus, institutis, religionibus & sacris, ordinibus & corporibus civitatis) restitutæ sunt, fuerunt eadem. Et ita judicant ipsi Saguntini apud Livium. 28. 39. Si verum noster de Sagunto & Thebis tradit, nec qui ex captivitate

Babylonica post 70 annos in Judæam funt reversi, populus fuerunt Hebraus, vel Israelitarum. Atqui Scriptura sacra omnis pro eodem populo eos agnoscit. Aptius Capuæ & Carthaginis fuisset usus exemplis, quarum illa cum 150 hæc 100 annos in ruderibus jacuissent, a Julio Cæsare Jura urbium, Romanis Colonis attributis, recuperarunt.

6. Cæterum jus Postliminii Lege civili adstringitur. 1 mo Quod transfugæ etiam filii familias exempti funt. 2do Quod qui redemptus est ab hostibus redemptori serviat. Id tamen jure novo mitigatum. Rursum auctum est Postliminii jus Lege Civili, eo quod non ea tantum quæ in Postliminio sunt jure Gentium, sed res ornes, jura omnia perinde habentur ac si is qui rediit nunquam hostium potitus eslet.

civitatem peraguntur, dubium non est; iis commodum exigere videtur.

Jus Gentium Lege civili posse vel exten- quippe modum præscribit summus Imperans di vel restringi respectu corum que intra & formam imponit, prout Reip. utilitas &

7. Recipiuntur 1 mo servi & ancilla; etiam ab hoste alienati, etiam manumissi, si in Domini manus ita venerint ut vel habeantur, vel facile haberi possint. 2do Populi subjecti alieno imperio, qui eo erepti a sociis in veterem causam recidunt. 2do Res immobiles. utagri & alia, ex quibus hostes ita expulsi, ut aperte eo accedere amplius non possint. De mobilibus generalis in contrarium regula est, ut Postliminio non redeant, sed in præda sint. Eæ vero res quæ intra præsidia perductæ nondum sunt, vel a latronibus ereptæ, ideo Postliminii non egent, quia Dominum nondum mutarunt, ex Gentium jure. Potest tamen aliud lege civili constitui : sicuti le-

ge Hispanica naves a piratis captæ eorum fiunt quæ eas eripiunt piratis.

Cum quæ hic ab authore traduntur non fundata videantur, eorum explicationem tam in Jure Gentium quam Lege civili fusiorem D. D. remittimus.

8. Nostris temporibus, non inter Christianos tantum sed & apud plerosq; Mahumetistas, jus ut Captivitatis extra bellum, ita & Postliminii evanuit, sublata utriusq; necessitate ob restitutam vim ejus cognationis quam inter homines natura esse voluit.

num ficut omne Postliminium inter homines obsolevit, ita & rerum; quia hodie non nio, hostibus inde expulsis: Sic & licet pervacua videtur quæstio. captivitas sublata sit, non propterea & res

nt

el is us

is,

in

ra

u.

d

ad r.

0-

ns

eır, ui

es,

ere

ju-

res tæ,

ex

le-

ge

Dubitare aliquis non fine causa posset, mobiles in præda esse desierunt, que non redeunt Postliminio, sed manent vel ipsius capientis, vel quicunq; abeq causam habet. minus quam olim res immobiles ab hoste Non ergo omnis de Jure Postliminii, occupantur, quæ videntur redire Postlim- quando locum habeat, vel non, hodie su-

CAPUT X.

Monita de bis quæ fiunt in bello injusto.

1. A Ulta jure Gentium permissa licita esse intelliguntur, quod fiant impune, ac judicia coactiva suam authoritatem il-Quæ tamen aut exorbitant a regula recti, sive lis accomodent. jure stricto, aliarumve virtutum præceptis; aut omittuntur sanctius, & majori laude apud bonos.

Quod non vetat Lex, boc vetat fieri pudor. Seneca.

Commentarius

Judicia coactiva, &c. potestate facta tueantur. Quam angusta in- Liberalitas, Justitia, Fides exigunt ? Qua omnia nocentia oft, inquit Sececa, ad legem bonum esse? i.e. Hactenus folumodo recte facere ac Justiciam colere, ut præstes, quod leges imperant, quod a Judice potes cogi. Addit Philosophus, Quanto latius officierum patet quam

Magistratus pro Juris regula ? Quam multa Pietas, Humanitas extra publicas tabulas sunt. i.e. quæ negligere possis fine metu tribunalis & prætoris, quæq; actionem ex Legum tabulis non hahent.

2. Si Belli causa injusta sit, etiamsi bellum solenni modo susceptum sit, injusti sunt interna injustitia omnes actus qui inde nascuntur; ita ut peccent omnes qui scientes tales actus operantur, aut ad eos cooperantur; nec non ad damna refarcienda teneantur ea scil. quæ dederunt trucidando homines, res corrumpendo, & prædas agendo.

Interna injustitia, quæ scil. apud Deum reos quæ supra sunt dicta de damnorum reparafaciat, ethi humano foro excusatos. Vide tione, Lib. 2. Cap. 17.

3. Belli authores, five potestatis jure, five confilio, ad restitutionem tenentur, de his scil: omnibus quæ bellum consequi solent : etiam de insolitis, si quid tale jusserunt aut suaserunt, aut cum impedire possent non impedierunt. Sic Duces tenentur de his quæ suo ductu facta sunt, & milites in solidum omnes qui ad actum aliquem communem puta urbis incendium concurrerunt; in actibus dividuis quisq; pro sua parte. Nec excipiendi sunt qui aliisope. ram navando in se culpam derivarunt.

Sive potestatis Jure, sive consilio. i. e. vel jubendo vel suadendo : Actibus dividuis, quos scil: non faciunt agminatim, centuriatim, manipulatim, sed singulatim, Recte Statuit Author eos non hic excipiendos qui aliis operam navant, si mode in ipsis aliquid hæreat culpæ: quæ enim per se injusta sunt, ad ea ne quidem ex jussu Superioris dari potest obligatio : adeog; ipse Author, Lib. 2. Cap. 26: eleganter oftendit, si subditi sciant bellum injustum esse, non decere eos principi vocanti obsequi; quia, Deo qui ab emni peccato abstinere jubet, potius obe-

diendum quam hominibus. Nec obstant Textus ex regulis Juris citati, qui omnes commode eodem modo intelligi possunt, quo Grotius hactenus ea quæ Juris Gentium externi funt, licita esse dixit, ut nimirum is, qui in Civitate jussuPrincipis aut Judicis damnum dat, non videatur dare quoad effectum Juris, de damno enim dato conveniri aut damnari nequit, cum fatis absurdum esset, ut judex eum puniat, quod ejus mandato paruerit: sed hæc externa impunitas non falvat conscientiam.

dus ter

pœ

mu

duc

in in

quia nulla causa subest cur alter suo carere debeat. Sumptus tamen sunt deducendi, necres a bonæsidei possessore consumpta exigi potest, nisi in quantum sactus locupletior.

Sic qui a fure rem habet, aut quivis Domino reddere tenetur. Vide Annot. bonæ fidei etiam possessor, qui eam a non ad Parag. 9. Cap. 10. lib. 2. Domino quocunq; accepit titulo, vendicanti

CAPUT XI

Temperamentum circa Jus interficiendi in Bello Justo.

IN bello justo admittendum non est quod dicitur

ia

re s,

d

il.

2.

i-

n-

1-

15

e.

nt es

nt,

m

ad e-

r-

us

U-

11

Omnia dat qui justa negat.

Melius Cicero: Sunt quædam officia etiam adversus eos servanda a quibus injuriam acceperis. Est enim ulciscendi & puniendi modus. Ex proposito enim is tantum juste quoad justitiam internam intersicitur, qui deliquit quod, mortem mereatur. Idq; non nisi in pænam, aut quatenus absq; eo vitam & res nostras tueri non possumus. Imo & a caritatis Lege decedit hominem occidere ob res caducas.

Commentarius.

Omnis dat. i. e. efficit, ut nihil non liceat maniter & benigne facienda. De interin invitum, qui, quod in volentem licere fectione justa in pænam & vitæ rerumq; debet, recusat. Sunt autem quædam hu-conservationem vide Cap. 1. & 20. Lib. 2di.

Pp :

2. Distin-

2. Distinguendum hic inter 270'xm4s; quo quis non sua vosuntate in parte hostium suerit, & sic nec ad pænam nec ad restitutionem obnoxius videtur: 2445/1144s; cum quis dedit quidem agendi principium, sed non improbo animo, in tantum culpabilis, quod consequentiam prævidere deberet; adeoq; restitutioni obnoxius est, pænam vero plerumq; non mereri videtur, præsertim capitalem: & 25640144s; quod & destinato & animo improbo sit, ac tam ad pænam, quam ad restitutionem damni obligat. Tria hæc notarunt veteres, & in illo Homeri versu de Achille Iliados postremo

"Ouls ห is dogov, รา ฮอนอส G., รา สมเกมผม.
Nonignara illi, male provida, nec mata mens est.

Hæc omnia eleganter explicat Author, Lectorem remittimus. egregiisque confirmat testimoniis, ad quæ

3. Eodem loco habendi non funt auctores belli, & qui cos sequuntur: Hi enim non pariter ac illi puniendi sunt. Laudatur apud Euripidem Eteoclus Argivus, quia

Culpam ferebat semper illo Judice Reus ipse: non urbs patria, quæ passim mali

Rectoris ergo sustinet calumniam.

Sed & in ipsis quoq; belli auctoribus distinguendæ sunt causæ probabiles ab improbabilibus: sunt enim quandoq; tales quæ etiam non improbis imponant, quamvis injustæ. Sic deprecationis causa æquissima est, si quis quæ peccavit, non odio neq; crudelitate, sed osticio & recto studio commotus secerit. Aristides Leuctrica secunda Thebanos qui Lacedæmoniorum ductum contra Athenienses secuti erant, ait: κοινωνών μέν ὁ δικωίε πείγμαδο, δικωφ δε έλεφ πεισελική τλιμέμ μεν, τή πεσες είναι τοις ήγεμενοις.

Qui in bello alios ducentes sequentur, mitius tractandi quam ipsi auctores; sic Julius Cæsar, facilis suit in condonando, quod multitudo per imprudentiam admiserat; propterea quod more magis quam Judicio, post alius alium quasi prudentiorem sequantur. In ipsis quoq; belli auctoribus distinguendæ causæ: potest enim quis sibi, epinionis errore seductus, persuadere quod.

justam belli causam habeat, quæ tamen diligenter examinata justam non esse patebit: humanum quippe est errare; quare etiam faciles nos esse oportet in condonando, si quis in erroneam opinionem adductus bellum adversus nos susceperit. Quod & dicendum de iis qui non animo nocendi, sed ratione officii id agunt. 4. Sæpe etiam pæna recte condonatur hostibus mortem meritis : ignoscere enim convenit bonitati, convenit modestiæ, convenit animo excelso. Ignoscendo auxisse Populi Romani magnitudinem, ai t Salustius. Taciti est: quanta pervicacia in hostem, tanta benesicentia adversus supplices utendum. De nece autem eorum qui casu non destinato occiduntur, tenendum, quod si non justitiæ, misericordiæ tamen sit, non nisi magnis & ad multorum salutem perventuris causis tale quid aggredi, unde innocentibus imminere pernicies possit.

Optime Seneca: Ferarum, nec generesarum quidem, permordere & urgere abjectos; i. e. usq; & usq; morsicare, persistere in mordendo jam jacentes & impotes repugnandi. Addit, Elephantes & Leones transcunt que impulerunt; i. e. de statu deturbarunt, pro-

ffraverunt, dejecerunt. In tentanda autem aggressione vel inferenda quamvis justa vi, per quam multi innoxii, & quos lædendi nullam propriam causam nec consilium has bemus, sunt perituri, omnino observandum quod hic dicit Author.

tem semper innoxii, nec rerum discrimina sciunt, nec arma tractare possum. 2do, Fæminis ob sexum, nisi aliquid peculiariter vindicandum admiserint, aut virilia ossicia ipsæ appetierint: 2tio, Maribus quorum vitæ genus ab armis abhorret scil: Sacerdotibus & ministris divini cultus; Literarum cultoribus, qui in usus humani generis laborant. Agricolis, tanquam qui in commune utiles sunt; Mercatoribus deniq; & Opisicibus, quorum quæstus pacem amat.

De pueris & fæminis vide Annot, ad Par. 4. Cap. 4. h. l. quæ de senibus etiam intelligi possunt. Ab inermibus abstinendum, inter quos jure merito numerantur illi quorum vitæ genus abhorret ab armis, quales sunt imprimis qui sacra curant & spiritualia tantum arma tractant, quibus merito addas eos qui studiis literarum honestis & humano Generi utilibus operam navant. Agricolis vero in bello parcendum non tam dictat justitia quam suadet communis utilitas; possuntenim aliquando incidere casus, ut non parcendum is suadeat prudentia bellica; præsertim iis in locis, qui ab hoste occupari facile possunt, ut scil: sublatis vitæ necessa.

læ in

u.

ed

11.

Ce-

MY

ili.

it:

am

, fi

bel-

ndi,

pe:

riis simul etiam in eo loco diu commorandi occasio eripiatur. Idem quoq; dicendum de mercatoribus opisicibus & arcificibus, etiam iis qui arma et omnia belli instrumenta fabricant; contra quod sentit Cl: Zieg: Si enim bellum jure Gentium introductum sir, & proinde juri naturæ non repugnet, sane oportet ut armorum fabri sint, qui propterea quod artem hane prositentur in usum belligerantium, ut semetipsos & familiam sustentent, pænas non videntur mereri: honestæ enim sunt hæartes & necessariæ, necessamnum inferunt dum fabricantur, sed dumi animo nocendi tractantur.

6. Æquitas etiam jnbet parci his qui arma gesserunt, scil. 1 mo, Captivis qui potestatem lædendi amplius non habent, sive in acie vic-

ti, sive deditionem pacti : in quibus nec talie, nec terror, nec contumacis defensionis vindica quærenda; utilitas etiam quæ ex terrore in posterum speratur, ad jus dandum cædis non pertinet; sed si subsit jus, potest inter causas esse ob quas Jus non remittatur. 2do Ubi delicta sunt talia ut morte digna videri possint, misericordiæerit de summo jure aliquid decedere, ob multitudinem delinquentium. ztio Obsides occidendi non sunt nisi deliquerint ipsi: nam nemo cuiquam solo consensu jus potest dare in vitam suam. aut sui civis: dominium enim in vitam Deo excipitur.

cipio, quod cavendum sit in bello, ut vel nul'o plane, vel admodum exiguo fanguine res transigatur. De captivis & obsidibus diximus Cap. 4. Parag. 5, 6, 7. quod autem hic dicit Author si subsit jus, id hunc habet sensum, si victum & in potestatem redactum liceat occidere ob facinus, non tanbet utilitas ut merito non parcas aut gravi- pervenit.

Tota res isto nieitur juris naturalis prin- us in eum consulas. In peccantium multitudine etsi omnes ejusdem criminis sint participes & æqualem mereantur pænam,cum tamen poenarum finis sit ut terrore incusso facinorsi refrænentur, quo minus securitatem publicam violent, & cum paucorum exemplo iste finis haberi possit, in universam multitudinem animadvertere crudele tum ob hostilem animum, quum forsan ei foret. Hic etiam sortitione uti licet, qua alioquin ignofceres; tantum momenti ha- metus ad omnes, pœna autem ad paucos

CAPUT XII.

Temperamentum circa Vastationem, & similia.

R Es alterius ut perdere quis sine injuria possit, horum unum antecedat necesse est, amo, Aut necessitas talis quæ in primi Dominii institutione excepta debeat intelligi. 2do, Aut debitum aliquod præcedens ex inæqualitate. 3tio, Aut meritum aliquod malum, cui pœna talis par fit, aut cujus menfuram

non

non excedat. 4to, Utilitas quæ rationem Belli gerendi & Pacis consequendæ spectat, the yar all monepier oderfelo zi neuslo zi reuislo. Zn. μία ο χεημά το καρπών ενθει μειοί πόλεμον, ώσπερ में εσία τρεφα. One fander.

Commentarius.

periculum pereundi & quidem non suo peccato, isq; servari possit arrepta aut corrupta re aliena; tum quoq; valere strictum jus privati dominii & potius abstineri re aliena quam hominem innoxium servari: Sed hunc casum excepisse præsumuntur, & ei homini regressum dedisse ad primævam facultatem usurpandi quidvis ad sui conservatio-

Dominii institutione excepta. Neg; enim pri- nem. Ex inequalitate, ex eo scil: quod quis vatis Dominiis institutis præsumuntur vo- mecum contraxit, & plus accepit quam ei luisse Gentes, si quis venist immanifestum debebatur, me fraudato & minus habente quam habere debeo. Meritum sliquod i.e. facinus in meam vitam, famam, bona aut corum quos mei officii est defendere. Utilitas, unde scil: magnum commodum ad nos, aut incommodum hosti perveniat, vel qua videmur effecturi ut hostis citius de bello finiendo & pace reducenda cogitet,

2. A populatione autem abstinendim, primo, si rem frugiseram nos ipsi ita teneamus, ut hostibus non possit esse in fructu, præcipue post plenam victoriam. Unde illud Pythagoricum apud Jamημερον φυίον κο εγκαρτον μήθε βκάπθειν. μέθε φθειρείν. 2do. Licet dubia adhuc agri possessio, si tamen magna spes sit celeris victoria, cujus præmium & ager & fructus futuri fint. Sic Alexander magnus milites, narrante Justino, a populatione Asia prohibuit, Parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerunt. 3tio 1dem fiet si hostis habere possit aliunde quo se sustentet : puta si mare, si fines alii pateant. Sic inter Cyrum & Assyrium convenisse ait Xenophon, Ut cum agricolis pax esset, cum armatis bellum. 4to Parcendum rebus quæ ejus naturæ funt, ut ad bellum faciendum aut ducendum nihil momenti habeant. Sic Polybius rabiost esse animi ait ea perdere quæ nec hosti perdita vires adimant, nec perdent; emolumentum adferant, qualia sunt porticus, statuz & similia 5to Si res sacra Deo sit vel religiosa, in honorem scil: mortuorum structa, non sine pietatis & humanitatis contemptu lædi potest. Si nullum inde periculum sit. Thucydides jus ait fuisse inter Gracos, sui temporis inflat man annino, ispan the interflan antixentas. Et Euripides Troadibus,

LIBER III.

Mue & de Synla Bris du mopdes moders Naks To Tu pas d'ised. The nenunnort. "Epulia des aul & ans d' despoy.

De vastatione rerum sacrarum & religi- stinendum censet Grotius variis egregiisg: ofarum egimus Cap. 5to Parag. 2do & 3tio. illustrat exemplis que apud ipsum videri Alios autem casus quibus a populatione ab- possunt.

2. Ut utilitate moveantur qui virtutem non æstimant, triplex proponi poterit usus moderationis in rebus servandis quæ bellum non morantur. 1mo, Quod conservatione talium rerum, magnum hostibus telum eripiatur, desperatio. Spoliatis arma supersunt. 2do. Quod manente bello magnam præferat victoriæ fiduciam; & atio quod Clementia apta per se frangendis & conciliandis animis. nibal apud Livium in Tarentino agro nihil violat : Apparebat, ait, non id modestia militum aut ducis, nisi ad conciliandos Tarentinorum animos fieri.

Desperatis virtus redit : & qui nihil metu- miscet lachrymis. unt aut vincunt aut magna clade vincuntur.

Durum telum Desperatio, & raro victi sunt Humanitas vero vincit iram odiumq; prosqui extrema necessitate coacti pugnarunt. ternit, hostilemq; sanguinem hostilibus pere

5,3

pro

qu res

#806

gans omr enin proi

ווטוטו Qua

tum

cord admi

CAPUT X111.

Temperamentum circa res captas.

1. CED neq; peccato vacare aut a restitutionis onere immunis censeri debet rerum hostilium in bello justo captura. Quippe si id quod recte sit spectas, non ultra licitum est capere aut habere quam causa subest debendi in hoste. Debitum autem hic intelligitur non tantum primarium unde ortum est bellum: sed & illud quod

quod in bello subnascitur; Sic apud Thucydidem damnantur Samii प्रकृषिकीय नवे बेन्बर के अंग्रेशिय बेन्जि के प्रवेश. Cæterum pænæ nomine acquiri res subditorum holfilium non poterunt, sed corum duntaxat qui ipsi deliquerint, in quibus & magistratus continentur qui delicta non puniunt.

Commentarius.

ob inequalitatem; i. e. ex contractu; aut ex pans, i. e. ex delicto. Potest ex utraq; causa acquiri res hostilis, obligatio antem que ex priore debito dimanat, non duntaxat Principis patrimonium, qui forte cum alio principe contraxit, sed etiam Civium bona endem Juris vinculo adstringit, ita ut pro consequendo debito ea capi possunt & sequiri. Vide rationes hujus, Can 2. h. l. Parag. 1. At vero in altero debendi genere, quod ex maleficio sive delicto Imperantis & Magistratuum oritur non eandem ex Gentium consensu Juris rationem obtinere statuit Author, Odiofa enim, ut loquitur, of talis regum alienarum obligatio, ideog; latius produci non debet, quam actum appareat. Neque vero par eft utilitas in posteriore hoc & priore

0

of-

nis

ip-

be-

11i-

ud

od

Duobus modis aliquid nobis debetur vel debendi genere: Nam prime illud est in bonis, inequalitatem; i.e. ex contractu; aut ex posterius hoc non est, ideoque perseusio ejus sine ena, i.e. ex delicto. Potest ex utraq; causa damno omitti potest. Verum cum subditorum eadem semper præsuppomatur causa eademq; mens & animi fententia, que est principis, & omnes princepem fuum bello lacessitum defendere velle credantur, nulla fiet injuria ejusmodi subditis, si corum bona bello capiantur,& in ipsos quoq; vindicta exerceatur, idg; non tam ob alienam quam propriam culpam, hactenus enim confensus qui est inter Caput & membra, inter principem & subditos, & conformis totius Corporis Mystici compages sufficientem præbet causam & sufficiens argumentum, ejusdem injuriæ reos haberi debere cives in universuns

2. Cæterum sciendum est latius patere caritatis quam juris regulas, quare exigit humanitas ut his qui extra culpam sunt belli, quique non alio quam sidejussorio nomine obstrict: sunt relinquantur res iste quibus nos facilius quam ipsi careamus. Sic Babylone capta Cyrus militibus dixit zuer adenta ye egele erear Exolle, and othansportaina quefis बारिश की की देवीह देश वेंगीयह.

gans ad id quod rectum sive Justum est, omnes omnino virtutes amplecti videtur ; perfecta enim esse Lex nequiret nisi universalis; & vivit, suum cuique tribuit, alterum non ladit : admittendum quod dicit Grotius, latius patere nolifica

Cum Jus five Lex moralis fit Regula obli- Caritatia quam Juris regulas ; fiquidem Jus hic consideretur non ut in Judicio & foro externo usurpatur, sed quale in foro interno Confcientiæ loeum habet. Ex dictis vero proinde qui ejus regulas observat, benefie ad priorem Parag satis constare videtur æquo Jure omnes subditos teneri belli Jura Que precepta adeo late patent, ut omnia pati, cum omnes ejusdem cause censeantur tum caritatis, tum humanitatis & mileri- defenfores, mili forte conflet effe qui princordize officia complectantur. Unde vix cipis fui aut concivium causam suam facere

nomine Mentibus placitum

g od finguli folyene, que eddici polint. Debent at

contined the source outle outles Q quinting & serotto de le CAPUT

CAPUT XIV.

Temperamentum circa captos

Uibus in locis captivitas hominum & servitus in more est, si internam justitiam respicimus, limitanda primum est ad rerum instar, ut scil: eo usq; licita sit talis acquisitio quousq: debiti aut primarii aut subnascentis quantitas patitur, nifi force in ipsis hominibus peculiare sit delictum quod libertatis damno æquitas puniri ferat.

Commentarius.

Et hactenus Justum bellum gerens in bonitatis ratione in captis, prout vel arma hostis subditos captos Jus habet, idq; in alios gesserunt, vel alias contra nos operas pravalide transfert : habita tamen æquitatis & stiterunt, vel non.

2. Sed notandum jus illud quod quasi ex sidejussione pro civitate oritur neutiquam tam late patere, quam jus quod ex delicto nafcitur in eos qui pænæ servi fiunt; sed par esse juri quod habent domini in eos qui fe, paupertate coacti, in servitatem vendiderunt. Est ergo servitus hæc, perpetua obligatio operarum pro alimentis itidem perpetuis. Multum hic distat id quod impune in servum sit ex gentium jure, & id quod naturalis ratio finit; nam ut loquitur Phililemon. Kar Jen & fir rice Per fiff or, decada.

Av Sport & O Bir de descent & figo es mer ens in

Nec tam servi sunt quam conservi respectu Dei, unde Apostolus vult Dominos non minaciter cum servis agere. Colos. 4. T.

De Captivis in servitutem redigendis hoc tores pro eo quod debet civitas, ut er non nomine Gentibus placitum, quod singuli solvente, quasi addici possint. Debent autem subjecti sint quasi sponsores & secundidebia. Domini cogitare servos esse homines, ejus demq

de co

gi 0 110

fta

C ru tu ge US

mi tui

inte vul moi Juri enin com funt

rin Qu im bel din ma

cap pen demq; cujus & ipfi sunt sortis: imo ut quorum gratiant volumus, deniq; nature confervi sunt tractandi; omnes enim quo- & Deo, qui omnes homines uno ordine damodo servimus, præsectis, tempori, illis habet, liberum a servo non distinguit.

2. Jus ergo vitæ & necis quod dicitur in servum, Domino præstat ut domesticam habeat jurisdictionem, sed nimirum eadem religione exercendam qua publica exercetur. Servis Respublica quadam & quasicivitas domus est. Plinius. Circa minores itidem poenas non tantum æquitas, sed & clementia adhibenda est. Non opprimes eum, non dominaberis ei dure, ait Lex Divina de servo Hebrao. Oberæ etiam cum modo exigendæ funt, nec non valetudinis fervorum humanæ habenda ratio. Et pro opera servo alimenta deben-Jeho uigs Trech. Aristot: Atq; si quid servus suum defraudans genium comparsit, aut succisivi temporis diligentia quæsivit, ipsius esse debet, nec auserendum sine causa, qualis est pœna, vel Domini necessitas. Postquam vero jure Gentium servitus invasit, secutum est beneficium manumissionis.

> Feci e servo ut estes libertus mibi Propterea quod servibas liberaliter. Terent.

Vide Deut. 15. 12, 13, 6.c.

)

eft.

est

itio

nifi

atis

arma præ-

itate

naf-

bent

runt.

entis

m fit

uitur

olus

ea non autem

demq

103

Victor in Justo bello, quod Jus habeat interficiendi omnes in potestatem redactos, vulgari potius errore, & inde disperso rumore per gentes increbuit, quam vera aliqua Juris quod natura dictat explicatione. Jus enim interficiendi in bello, neq; promiscue competit in omnes, qui a partibus hostium funt, neg; in captivos ex præterito valet. tium liberalius multa prætexi folent.

Nam & Jus naturæ captis parci vult; & cum jam servorum numero adjecti sunt, pactum intervenisse intelligitur de imperio tolerando & victu accipiendo; non in infinitum & pro arbitrio fieri, sed intra termines naturalis æquitatis, ne gentibus quidem prorfus ignotæ; quanquam nomine Juris Gen-

4. Justo bello captis, si publico facto in hanc fortunam deciderint; fugere non licet: suas enim operas debent nomine civitatis. Quod tamen ita intelligendum, nisi intolerabilis sævitia hanc illi imponat necessitatem. At quas apud gentes illud servitutis ex bello, in usu non est, optimum erit permutari captivos: proximum dimitti prætio non iniquo, quod præcise definiri nequit : sed humanitas docet non ultra intendi debere quam deducto ne captus egeat necessariis. Nunc plerumq; inter milites menstruo sipendi definitur. Qqa Pub_

Publico facto, i. e. calamitate partium relinquatur, quo se sustentare possit. De victarum. Deducto ut egent. i. e. ut captus non servis. vide Cap. 5. Lib. 2. Parag. 22, 23. privetur omni patrimonio, sed tantum ei & segq.

CAPUTXV

Temperamentum circa acquisitionem Imperu.

uæ in fingulos aut exigitur æquitas aut laudatur humanitas? tanta magis in populos aut in populorum partes, quanto in multos infignior est & injuria & beneficentia. Jus autem imperantis in populum & jus quod in imperio habet ipse populus, justo bello acquiri potest ex justitia interna quatenus fert aut pœnæ nascentis ex delicto, aut alterius debiti modus, aut causa vitandi fummi periculi. In publico autem periculo quæ modum excedit securitas immisericordia est.

Commentarius.

quod populus sibi reservavit; (ut E. G. si esse victor non potest aut non stabile Impecomitia, si ordines si privilegia) illo potest rium acquisitum, nisi duriter victos tractet: uti victor huic derrahere & id imminuere, hoc casu si misericors est victor, in suos & quatenus tamen, &c. Que modum excedit se immisericors est. securitas, &c, Si non peccavit quidem ali-

Jus Imperantis, &c. i. e Et principis & quod infigniter neg; debet, sed tamen falvus

2. Laudabile tamen est hoc jure in victos abstinere. 1 mo. Sive, id omnino remittendo, nihila; victis eripiendo præter injuriæ licentiam ; sapientes enim pacis causa bellum gerunt, & laborem spe otii suftentant. 2do Sive, victos victoribus miscendo in unam gentem. Conditor noster Romulus tanta Sapientia valuit ut plerosque Populos

eodem 1

eodem die bostes, deinde cives babuerit. Tacit. 3tio Sive victis relin quendo imperium quod habuerunt, gloria tantum victoria decerpta. Pompeius, Al einnungvar edvar ta ida dolorqua notes: Appianus. 4to Sive tributaimponendo non tam ad factorum sumptuumrestitutionem quam ad securitatem & victoris & victiin posterum. Æquo enim animo ferre debet victor, Si parte aliqua suorum fructuum pacem sibi sempiternam redimat atq; otium. Cicero. 5. Sive, mutando Reip: formam eamq; ad Rempub: victoris accommodando:

Verum ne obsit hee benignitas, viden- ant. Quod de tributorum indictione dicit dum quales funt victi, an non alieno potius Author, cavendum ut fiat fine excessio, alias quam suo Imperio regi debeant, & an non aspera hac semper erit in vulgi auribus vox. victori magis confultum fuerit, ut fibi pare- res in animis, nec alia crebrior odiorum feges.

3. Si minus tutum sit omni in victos imperio abstinere, temperari tamen res potest, ut aliquid Imperii relinquatur ipsis aut ipsorum Regibus; sic apud Judæos mansit sceptrum in Synedrio post confiscationem Archelai. Sed & cum omne Imperium victis eripitur, relinqui illis possunt circa res privatas & publicas minores suz leges suiq; mores & magistratus, Sic Gothi victis Romanis Leges reliquerunt Romanas. Hujus indulgentiæ pars est avitæ religionis usum victis nisi persuasis non eripere: qued ut victis pergratum ita victori innoxium; Sic Romani usum religionis avitæ Judæis reliquerunt.

sceptrum, si tamen sceptrum appellandum elt; nam hac ratione omnes fere populi Romanis subacti dicendi funt retinuisse sceptrum : facile enim hoc illis relinque. bant, ut haberent instar Senatus domestici & apud Judices gentiles certarent suis legibus. Vide Cic. 2. in Verr. Cap. 13. & Lib. 6. ad Attic. Epift. 1, 2. At Judaicam gentem post Pompeii victoriam Mithridaticam, hoc est, 68 annis ante Archelaum relegatum elocatam (id est stipendiariam publicanisq; traditam) & fervam vocat Cicero pro Flacco, Cap. 28. Nec profecto post hunc casum Archelai sceptrum apud eos manere debuit, quum jam adesset Messias Rex eternus, premiorum elargitione.

Valde quidem debile apud Judæos mansit Indulgentiæ quoque partem rece statuit Author avitareligionis usum victis nisi persuasis non eripere; conscientiæ enim nec vis inferri nec ad Religionem amplectendam cogi debet, que conscientiæ dictamini repugnat. A natura est religio, inquit Cicero, quam imata quedam vis nobis affert ; & insinuat Celum & Terra .2. De Invent. Potest tamen & tene-tur princeps subditis suis veræ religionis dogmata proponere, & ad fidem istam invitare, idg; fieri potest tum sedula & diligenti, quam procurare debet institutione, & opinionis adversæ refutatione, tum vero omnis injuriæ & violentiæ ab Ecclesia, quam fover, propulsatione & aversione, tum denig; 4. Postrema

4. Postrema cautio hæc est, ut in imperio etiam plenissimo & quasi herili victi clementer habeantur, & ita ut eorum utilitates cum victoris utilitatibus focientur; Sic Cyrus victos Affyrios jubebat bono esse auimo, eandem ipsorumi sortem fore quæ suisset, mutato tantum rege, &c. Xenoph. Cyri Inft. lib. 4. namison & vinar zluvi. nhu everneir ar decorles. Dion.

& paret salu es causa conjungitur. Et ad hunc & ex societate hominum, tanquam humano finem collimare debet omnis potestas civi- generi exitiosa, penitus extirpanda. lis; illa igitur quæ sibi duntaxat consulit,

Optime Aristoteles, I. Polit. Qued Imperat subditorum utilitate neglecta, tyrannica est.

CAPUT XVI.

Temperamentum circa ea quæ Jure Gentium postliminio carent.

1. TUstitia interna exigit ut ea reddantur quæ hostis noster alis eripuit injusto bello: Dominium enim internum non habuit qui primo cepit; adeoq; nec illud habere potest secundus aut tertius; sic de L. Æmilio Gallorum victore Polybius zwi Asiar anisous รถี: ออร์ตและ Si vero commercio res talis ad aliquem pervenerit, poterit is ei, cui res fuit erepta, pretium a se numeratum imputare, in quantum ipsi qui rem amiserat valitura suerat desperatæ posfessionis recuperatio: astimatio etiam periculi & laboris repeti poterit, perinde ac si quis rem alienam in mari perditam urinando eduxisset. Idem dicendum de populo & partibus populi, scil: ut reddantur his qui jus imperii habuerant.

ibal

Commentarius.

captæ, quia ex consensu tacito gentium do- injusto bello ceperit, imo tenentut & alii minium Jure belli acquisitum nititur, & ad quos res quoquo modo pervenerit, quia eatenus Justus est actus ratione causa proxime, que est consensus, verum injustus potest quam habuit ipse. De re que ad effe poterit ratione causæ remotæ;Injusta aliquem commercio pervenit dictum supra scil belli suscipiendi causa: Unde etsi Dominus Jure perfecto nequeat repetere rem Jure belli captam, utpote cui obstat consensus tacitus, & proinde exceptio trans- quantum sibi profuit. lati dominii Jure Gentium, tenetur tamen

Tuffa videtur possessio rei ex hostibus alter in foro confcientie restituere quicquid non plus Juris primus possessor transferre Lib. 2. Cap 10. Parag. 9. Et certe æquitas postulat, ut quoties opera mea cessit in alterius utilitatem, ut is eam compenset, in

2. Tempus quo reddendi obligatio extinguitur inter ejusdem Imperii cives, definiendum est ex ipsorum legibus: inter eos vero qui alii aliis externi sunt, ex sola conjectura derelictionis. Quod si valde ambiguum sit jus belli, optimum erit Arati Siconii consilium sequi, qui partim novis possessoribus persuasit ut pecuniam accipere mallent, possessionibus cederent: partim veteribus dominis ut commodius putarent numerari sibi quod tanti esset, quam suum recuperare.

etiam conscientiam obligare ad restituendum fuerit. Vide Annot. ad Cap. 4. Lib. 2.

Tempus quo reddendi, &c. i.e. quo aliquid definit Ambiguum Jus belli quando fcil. injusto bello captum, quasi usu captum, difficile sit decernere Justa belli causa nec ne

CAPUT XVII.

to Americal Car a Elb. & Parage culon conne Ships of a t. I office month of the feet May complete

De bis qui in Bello medii sunt.

A Pacatis qui scil: extra bellum positi sunt, nihil sumendum niss summa necessitas urgeat, & que non subsit in ipso domino: imo ubi de necessitate constat non ultra sumendum quam exigit: id est, si custodia sufficiat non sumendus usus, si usus non officia utriles exhibite liceat xaba fregle.

fumendus abusus : si abusu sit opus, restituendum tamen pretium. Sic Moses cum summa ipsum & populum necessitas urgeret transeundi per agros Idumworum, primum ait se transiturum via regia, neq; deflexurum in arva aut vineta: Si vel aqua ipsorum opus ha-berer persoluturum se ejus pretium. Idem præstiterunt laudati & Græcorum & Romanorum duces. Dercyllides narrante Xenophonte παρηγαγε το τρά δυμο διά της φιλιας χώρες μηδές βλά λας τές συμμάχες. De Agidis Spartani exercitu Plutarchus. Seana rais worest noar, agrafies ni mades il worren. a 400nli sia word ou viv Mexowovenoev. De Pompeio magno Tullius: Cujus Legiones sic in Asiam pervenerunt, ut non modo manus tanti exercitus, sed nec vestigium quidem cuiquam pacato nocuisse dicatur. Et Stiliconi Claudianus idem tribuit :

> Tanta quies, tantufq; metus servator honesti Te moderante fuit, nullis ut vinea furtis Aut seges erepta fraudaret me se colonum.

Verissima etiam est Theologorum sententia, quæ statuit Regem qui militibus debita stipendia non folvit, non tantum militibus teneri de damnis inde secutis, sed & subditis suis & vicinis quos inedia coasti milites male habuerunt.

Commentarius.

debita stipendia militibus non solvente, rentes propterea non excusantur a peccato verum videtur; plerumq; tamen stipendia aut restitutione damnorum. deficiunt, non tam Regum & Principum

Vide Annot. ad Cap. 2. Lib. 2. Parag. culpa, quam dolo & scelere ministrorum; 7, 8. & seqq. ubi tota fere hec questio Et ut maxime stipendia non solvantur miliconsideratur. Quod hic dicitur de Rege tes tamen subditis aut vicinis damna infe-

5. Vicissim eorum qui a bello abstinent officium est nihil facere quo validior fiat is qui improbam fover causam, aut quo justum bellum gerentis motus impediantur: In re vero dubia æques fe præbere sutrisq; in permittendo transitu, in commeatu præbendo legionibus, in obsessis non sublevandis. & 3 87; in ar Angeine Toula meiflarig nalagrada (1948, 819 instances non cuti. Lar una Bann undi Togiun. Demosth. Proderit etiam cum uttaq; parce bellum gerente foedus mifcere, ita ut cum utriulq; bona voluntate a bello abstinere & communia humanitatis officia utrifq; exhibere liceat xand, nouxia.

Medi-

:11

fci

in

tui

ho

licet, qui enim neutri ahæret, utriq; plerumq; invifus, cumq; eximiæ hoc prudentiæ opus fit,inter partes belligerantes adaquelus conservare, & utraq; pars id semper ope-

Mediam hie tenere viam quandoq; vix ram dat, ut socium habeat & suis studiis addictum, qui utrig; hactenus æquun fe præbuit; facile hinc colligitur quam inclinata fit via, neutralitatis ut vocant Jus per-

CAPUT XVIII

De bis quæ in Bello publico privatim fiunt.

1. IX jure Gentium externo, cuilibet tam rem hostilem occupat re, quam hostem occidere licet. Ex disciplina vero Romana nemini licebat in hostem pugnare, nisi qui sacramento militiæ obstrictus, mandatum speciale haberet; În bello sapius vindicatum in eos qui contra Imperium in hostes pugnaverant, quiq; tardius revocati pralio excesserant. Saluft: At jus natura & internum fi refpicimus, videtur in bello justo cuilibet concessum ea facerequa parti innocenti intra justum bellandi modum profutura confidit.

Commentarius.

Jure Gentium externe quo conceditur omnis illa licentia de qua a Cap. 4. usq; ad 9. egit. Parti innocenti intra Juftum bellandi modum, scil. ei qui habet justam causam, hactenus, ut nihil gravius fiat quam jure publico licet in bello. Contradictionem vero non modicam involvie titulus hujus Capitis ut videtur Cl. Henniges; cum quicquid in bello liceat, ex concessione publica liceat, subdi-

re

m

fe

do

Da a

sth.

re,

nia

edi-

tus namg; miles esse non potest antequami princeps bellum decreverit, etiamfi Refpub. justissimas belli gerendi causas habeat: quia hæc cura ad Majestatem spectat, que cives tanquam idonea instrumenta juri persequendo adhibet : dependent igitur omnes eorum actiones ab authoritate publica, & quicquid in bello privatim faciunt, non

2. His qui suo sumptu militant, aut naves instruunt, jus est res hostiles suas facere; ut tamen non excedatur modus æquo arbitra-

tu æstimandus. Respectu suæ civitatis id ipsum justum erit si contractui æqualitas insit, hoc est si sumptus & pericula tanti sint quanti prædæ alea. Nam quod superest id reddendum civitati.

voluntarii; iis autem jus competit hosti eripiendi rerum omnium possessionem quæ bellum alere possunt securitatis causa, sed hoc sub onere reddendi; si pax commoda fiat, & ille alter pro injuria satisfaciat, Possunt etiam voluntarii acquirere res captas illæso Jure Civitatis, pro qua militant, si, ut vult Author, Contractui quem illi privati cum Republica fecerunt, quum impetrarunt ab ea jus suo sumptu belli gerendi Insis antur.

Qui suo sumptu, qui scil. nunc vocantur aqualitus, i. e. Si sumptus & pericula tanti fint quanti eft prædæ alea feu dubia & incerta spes : Verum æstimatio acurate hic vix poffe fieri videtur, cum vita fit res inæstimabilis. Non invidendum certe, ut loquitur Zieg. hoc cafu illi qui fuo fumptu militat aliquod lucrum, presertim cum tam benignus fuerit in Rempub. fuam civis iste, dum facultatibus suis ei subvenire non dubitavit, ut merito ei propterea gratiæ debe-

2. Cæterum, etiam cum justitia stricte dicta non læditur, est ut peccetur adversus id officium quod in aliis diligendis consistit, præsertim quale Christiana lex præscribit, ut si appareat talem prædationem præcipue non nocituram hostium universitati, aut Regi. aut his qui per se sontes sunt, sed innocentibus, adeo ut eos detrulura fit in fummas calamitates.

Quamvis hæ Juris interni regulæ vix uni & vel in idea Christiani militis officium proin copiolo exercitu persuaderi possint, op- ponit. time tamen suo defungitur officio Grotius,

4. Evenit autem interdum ut occasione belli publici nascatur bellum privatum, puta si quis in hostes inciderit, & vitæ aut rerum adeat periculum quo eventu ea erunt observanda quæ de concesso tuendi se modo alibi dicta sunt.

Imo qui in hostes incidit, eos non tantum expectare tenetur, sed ipse poterit eum indepellere, sed & quovis modo lædere posse vadere, & agere non secus quam si justis videtur: concurrit enim hic cum modera- copiis in prælio contra hostes cum aliis mine inculpatæ tutelæ vindicta publica: commilitonibus tenderet. itag; qui hostem deprehendit, assultum non

5. At si quis miles aut alius, etiam in bello justo, ædisicia hostium incenderit, agros vastaverit, atq; id genus dederit damna, non jussus, adde cum neq; necessitas subesiet, neq; justa causa, tenebitur ad sarcienda damna. Si vero justa adsit causa, sue civitati

tenebitur, cujus Leges est transgressus, non item hosticui nullam secit injuriam,

Cujus Leges transgressus, injustu scil. contra vetat, Omne nimium vertitur in vitium, ut est permittit Jus nature, modum vero excedere religuarum, & quadam mediscritas,

disciplinam aliquid faciendo. Hosti nocere in proverbio; Est & pæna modus sicut rerum

CAPUT XIX.

De fide inter Hostes.

1. DUblica fides, inter armatos hostes, inducias facit, deditarum civitatum jura conservat. เป็น แบรส มี แลงอง เป็ตแล รถัง รา andois aware is arder d'i seglinge, to écito te is wiror siran te is orla egradam. Xenople. Fides autem hostibus debetur quibulvis, homines enim qui ad rationis usum pervenerunt capaces sunt juris ex promisso; unde nascitur obligatio, quæ jus novum confert ei cui promittitur.

Commentarius.

Jus novum confert, i. e. hostis quoad hanc promissionem a statu dissolutæ societatis discedit, & in societatem redit, ita ut ad Jura Societatis ipsi præstanda de novo videatur obligatus esse. Hinc quamvis ut hosti falsa eluqui potuerim, tamen nunc ut homini focio non possum, & promissa servare

cogor. Cui accedit communis utilitas & necessitas; si enim sidem hostibus datam pro arbitrio violare liceret, nihil aliud inde sperandum esfet, quam perpetua diffidentia. cædes & bellum perenne. Vide Annot. Lib. 2. Cap. 11. Parag. 1.

2. Prædonibus etiam ac Tyrannis servanda est sides; quamvis enim non habent, istam specialem communionem quam Jus Gentium introduxit inter hostes, in bello solenni & pleno; quia tamen sunt homines, habent communionem juris naturalis, ex quo nascitur ut pacta serventur; sic belli piratici magnam partem Pompejus confecit pactionibus; & Tyranni libertatem interdum reddiderunt, impunitatem pacti. Nec jus ex promisso conquisitum jis auserri po-

Rra

test in pœnam; quia simulac cum iis qua talibus actum est, simul quoq; actum cum iis censeri debet de hac pœna remittenda.

Omnino hic distinguendum videtur; Quando scil. piratis & prædonibus cum Republica sua, cujus membra fuerunt, aut cum ejus imperantibus negotium est transactum, Respub. quamvis alias subditis Jura quæsita in pænam auferre possit, tamen hoc in casu videtur suum Jus remisisse, ne actus in vanum recidat: Quando autem cum

privatis res est E, G. privatus promittit pecuniam ad redimendam vitam vel propriam vel alienam, nullum jus sibi acquirunt piratæ aut prædones, quia ut alibi diximus, metus injustus tollit in istis facultarem exigendi promissum etiam Juratum. Vide Annot. ad Parag. 13. Cap. 13. Lib. 2di.

3. Si subditi bellent adversus superiores pæna non potest opponi promisso, si cum iis actum sit quasi cum desectoribus & rebellibus. Nec obstabit leges constituendæ aut supereminentis Dominii jus, quamvis ut ad res cæteras, ita ad jura tollendæ & abroganda pertinere possit videri: quia exercitium talis Juris, nisi in Dominico Imperio, non competit si non quatenus communiter expedit, communiter autem expedit talia pacta servari, ut quisq, de suo securus sit; Præsertim si tale pactum jurejurando sirmatum sit, quod etiama tota civitate sieri potest, & quotannis repeti, ne personarum mutatione intercidat; Sic in Leges suas Lacedæmonios jurare secit Lycurgus. Sed & tertio, qui metum non intulit, promissio valide siet. Sic exemplis patet Respub. de statu puro in mixtum pactis transire posse.

Pana opponi promisso. i. e. non liberatur princeps side illis data, dicendo eos pænam sibi debere; itaq; cum illa promissum suum compensari; nec se id servate teneri, & sustincere, si pænam remittat. Par enim inter principem & subditos contrahentes nascitur obligatio, & utriq; eodem obligationis nexu tenentur, non obstante, quod cogi alter queat, alter nequeat, cum ea diversitas non ex modo obligandi, sed ex Imperio ortum habeat. Nec obstare videtur supereminens dominium quod non competit in jura, quæ subditi sibi acquirunt ex conventione & contractu cum principe suo; quippe

eo respectu sunt ei æquales, par vero inparem non habet imperium, nec supereminens dominium. Subditi cum principe quatali contrahere nequeunt, quia princeps qua
talis Civitatis personam sustinet, quæ ex
civibus constat, quamobrem secum contrahere & pacisci videretur, sed omnis contractus duas personas contrahentes supponit,
quæ sibi mutuo obligantur. Ne personarum
mutatione intercidat i.e.ne posteri exciperent
Jusjurandum illud suisse personale, atq;
ideo obligasse tantum jurantes. Sed & tertio,
qui tanquam pacificator aut quomodocung;
medius inter Regem & subditos intervenit.

4. Metus exceptio locum non habet in bello solenni jure Gentium; metus enim qui tali bello utrinq; infertur, eo jure justus est: alias enim talibus bellis nec modus, nec sinis, posset imponi. Cæterum non omnis metus justus habetur bello solenni, sed talis tantum quem jus Gentium non improbat. Sic si quidpiam sit extortum stupri inserendi metu, aut alio terrore, contra datam sidem, ad talem metum jus Gentium non porrigitur!

Cum bellum Jure Gentium Justum est, metus ejus occasione illatus injustus dici nequit; unde bello captus, ad conventum redemptionis pretium tenetur, nec Juste se excusare poterit quod coactus promiserit,

i

0

1-

;

ta

le

is.

is

in.

ni-

ua:

lua

ex

ra-

on-

nit,

24773

ent

itq;

rtio.

ing;

ıti-

eft:

Cæ-

um.

t.

alias non promissurus si liber fuisset. Metusautem pro justo neutiquam haberi potest, qui moralem continet turpitudinem, & quo quis aliquid per se illicitum inferre mina-

5. Fides quog; servanda perfidis hostibus; nisi conditio deficiat aut alter non steterit parti pactorum; vel si justa compensatio opponatur; quæ obtinet si ex alio contractu is quicum negotium est plus aut tantundem debet, idq; ego aliter consequi non valeo; Si damnum dedit induciarum tempore, legatos violavit : aut aliud quid fecit quod inter hostes jus Gentium damnat: Sed sicut si quid inter litigantes convenerit, ei quod promissum est opponi lite manente non poterit, aut actio de qua lis erat, autilitis damna & impenfæ, ita nec manente bello compensari poterit aut id unde ortum est bellum, aut quidquid bellico Gentium jure fieri solet. Negotii enim natura, ne nihil actum sit, ostendit convenisse sepositis belli controversis: nam alioqui nulla esset pactio quæ non posset eludi.

icab in minimum to the

omnino, sed certo casu & conditione, & is casus eave conditio non exstiterit. Justa compensatio. Si scil. promissum est, & iple rem nostram tenet mala fide & cum confilio non reddendi quæ sit ejusdem æstimationis cujus est quod promissum est. Si quid inter litigentes, Oc. i. e. fi qui jam contendunt in foro, de alia causa contraxerint, non potest alter contrahentium salva fide promissum negare, quod dicat se ab illo lite vexari & multum impendere. V. G mihi lisest cum aliquo de hereditate; ea lite pendente, ipsi domum vendo. Hic fane in solutum mihi imputare nequit eam hæreditatem vel fumptus in ejus petitionem factos; quippe cum

alrest the first the strategic of gaminages to

Total as an and anythere have regular

Conditio deficiat, i. e. si quis promisit non nondum sit liquidum, num hereditas illa debeatur. Et negotii natura oftendit, convenisse inter nos, seposita ea lite, alias enim nihil actum esset; imo hoc omni negotio naturaliter inest ut præsumatur aliquid actum, non pueriliter lusum. Sic etiam jam bellantes si quid inter se pacti fuerint, non re tota composita; neguit altera pacto resifire. propter causam aut continuationem belli; nec etiam ad jus tertii extendi debet controversia : requirit enim compensatioessdem personas, i. e. ut quod in compensationem mei promissi imputare alicui volo, sit ejus quicum mihi res est; non alicujus tertii; ita tamen ut fabditorum bona pro eo quod Civitas debet Jure Gentium obligata intelligantur.

CAPUT XX.

De side publica qua bellum sinitur, ubi de Pacis pactione, de sorte, de certamine condicto, de arbitrio, deditione, obsidibus, pignoribus.

ftant. Fides expressa aut publica est aut privata. Publica aut summarum potestatum aut inseriorum: illa bello sinem imponit aut eo manente vim habet. Tales pactiones inire eorum est, quorum bellum est: Rei enim suæ quisq; moderator. Unde sequitur ut in bello utrinq; publico, hoc eorum sit qui summi imperii jus habent: Regis itaq; erit in statu vere regio, nisi ob infantiam, surorem, aut captivitatem ejus exercitio careat, quo casu si quid ad populum spectans promiserit, populum non teneri videtur: quod idem est si in exilio alicui obnoxius vivit. In procerum aut populi imperio jus paciscendi erit penes majorem partem, ita ut eos etiam obligent, qui aliter senserunt.

Commentarius.

Penes Regem in statu were regio belli patisq; residere arbitrium recte statuit Author, cum in alio statu teneatur vel ad bellum suscipiendum, vel ad pacem faciendam consensum procerum & ordinum regni adhibere. Verum etiam in statu priore requiritur ut Rex nec naturali nec morali impedimento afficiatur. Naturale Impedimentum potest esse vel Judicii immaturitas, vel mentis diminutio. Quo autem ætatis anno imperio maturus Rex erit, quorundam populorum legibus definiri solet, quod si definitum non est, ex probabilibus conjecturis æstimandum videtur. Quæ vero interim ab administratoribus & consiliariis ejus personam sustinentibus geruntur in bello vel pace

rata

tel

im alie

in atti

aut

tran

Qui

jus I

reat

rata habenda videntur. Impedimentum morale dici poterit Exilium & captivitas. In Captivitate exercitium fummi Imperii quod a Rege capto exerceri nequit ad populum tanquam fubjectum commune redirecenfetur; fic Franciscus I Galliarum Rex Carolo 5. expresse promittit se e Custodia dimissum capita pacis confirmaturum, argumentum Regis captivi promissionem invalidam esse, adeoq; populum non tenere. Sic Scoti Jacobum I. dum in Anglorum potessate esset, pro Rege non agnoscunt, apud

Buchan. Lib. 10. In Rege exule distinguendum videtur, utrum Rex profugus exilio jus Regni amiserit ex delicto, an injuste per vim scil. hostilem vel seditionem in exilium compussus sit. Priori casu Jure merito demegatur Regi Jus pacis, posteriori non item licet ejus exercitium amittat. Quod hic addit Author su procerum scil. aut populi imperio Jus paciscendi esse penes imporem partemintelligi poterit ex dictis, Lib. 2. Cap. 5. Par. 15. Piranor mei degoar rois con maesorum neudesorum. Dionys. Halicar.

2. Nunc de rebus pactioni subjectis videamus. Imperium aut omne aut ejus partem Reges, quales nunc sunt plerique, Regnum non habentes in patrimonio sed tanquam in usufructu, paciscendo alienare non valent. Imo antequam Regnum accipiant, quo tempore populus adhuc ipsis superior est, lege publica tales actus in futurum plane irriti reddi possunt, ita ut nec ad id quod interest obligationem pariant. Atq; id populus voluisse credibile est, ne alioqui si ad id quod interest salva esset actio contrahenti, subditorum bona pro debito Regis caperentur, ac si de non alienando imperio vana eslet cautio. Ergo ut Imperium totum valide transeat, populi totius consensu opus est, qui expediri potest per partium legatos quos ordines vocant. Ut pars aliqua Imperii valide alienetur duplici opus est consensu, & corporis & specialiter ejus partis de qua agitur, ut que invita a corpore cui coaluit avelli nequeat. Sed pars ipsa tamen valide in se imperium transcribet sine populi consensu, in summa atq; alias inevitabili necessitate quia eam potestatem credibile est exceptam, cum societas civilis coita est. in Regnis patrimonialibus quo minus Rex Regnum alienet nihil impedit. Fieri tamen potest ut talis Rex partem aliquam Imperii alienare non valeat, si nempe Regnum sub onere ejustion dividendi in proprietatem acceperit. Bona vero quæ Regni dicuntur quod attinet, possunt & hæc in patrimonium venire Regis duobus modis,. aut separabiliter, aut individue cum ipso Regno. Si hoc modo transcribi poterunt, sed non nisi cum Regno: si illud etiam seorsum. Qui vero Reges in patrimonio Regnum non habent, his vix est ut jus Regni bona alienandi concessum videatur, nisi diserte id appareat ex primitiva lege aut more cui contradictum nunquam est.

Is afafratia, i.e. non ut de eo, tanquam de privatis bonis paterfamilias, statuant pro arbitrio fuo, sed id teneant, ut beneficium populi, quo ad viram fruantur, quodque quantum in ipsis est, sideliter conservent & augeant. Lege publics, in Capitulando sell. ut loquuntur, seu Lege Regia formanda, sin quam in aditu imperii, potest præcaveri, ut si quid tale faciat Rex, irritum & inane sit. Neg ad id quod interest. Non modo ad implem-

dum contractum, sed ne quidem ad satisfaciendum aliqua compensatione pro eo quod non impletur. Subditerum bina pro, &c. i. e. subjecti venirent in periculum bonorum amittendorum, que invadere poteras qui contraxit, pro eo, quod non præstatur male promissum a Rege:

De alienatione Imperii & partium Im-

perii. Vide Lib. 2. Cap. 6.

3. Obligatio in populum vel successores ex promissione Regis oritur, quatenus obligandi potestas sub imperio comprehensa est, scil. ut valeat quod probabili ratione nititur, arbitrium in bona subditorum Regi pacis causa permittitur, ita ut Civitas teneatur his qui sua amittunt damnum resarcire ex publico, quandocunq; sieri potest, nullo discrimine bonorum, aut pacis & belli tempore obstante, quia oritur hæc obligatio ex mutua civium societate. Exteris autem quibus bona traduntur sufficit sactum Regis aut Civitatis nec opus habent ad eam compensationem in suo Jure acquirendo, attendere.

Sufficit factum Regu, i. e. Qui cum Rege contrahunt & aliquid subjectis ejus ablatum accipiune, etiams citra necessitatem & publicam utilitatem ablatum, etiams civitas id

non resarciat, non verendum ne maso Jure rem teneant, quia illis pro omni Jure est factum Regis tradentis.

Vide Lib. 2. Cap. 14. ibiq; Annotata.

4. Circa interpretandas pacis conventiones observandum est, quod quo quidq; plus habet favoris, eo laxius accipiendum; quo longius abit, eo restrictius. Si quæ autem ambigue posita sint, Jure naturæ, Justa habens arma consequitur id ob quod arma sumst, damnaq; & sumptus recuperat: in eo quippe summus est savor ut suum quisq; consequatur. Cum autem incommodum sit alteri injuriam consiteri, ideo possessio turbata componi solet, aut res manere jubentur quo sunt loco: hoc autem facilius est illo, nullam inducens mutationem. Si possessio bello turbata restituatur, ultima quæ ante bellum suit respicitur possessio. Quod tamen ad populum qui sui Juris se sponte bellantium uni subjecit, vel causas privatorum coram Judice decidendas non extenditur.

q P f

u d b te fit vi

cive co

re be eff prode

Le

fur proho & va luc

se alteri subjecerit, non tamen apparet,

Manere que sunt lece, i. e. ut servet quisq; quomodo ad eum porrigi queat restitutio quod bello cepit, sive corporale sive incorque fieri debet per interpretationem, p Eserporale. Sponte se bellantium, &c. Sed etfi non rimquando alterius, cum quo transactum est. foonte, verum vi metuve coactus populus nihil interest, populum istum sui luris iterum fieri.

s. Si nihil aliud convenerit, omni pace id actum censeri debet ut que bello data sunt damna corum nomine actio non sir, quod de damnis etiam privatim acceptis intelligendum est; nam & hæc belli effecta sunt: non tamen & quæ privatis deberi cæperunt belli tempore condonata censeri debent; nam hæc non belli Ture quæsita funt, sed bello tantum exigi vetita. Itaq; sublato impedimento vim fuam retinent.

Que privatis deberi caperunt. Ex contractu civili ante bellum inito; ut, E. G quod colonus meus mihi debere capit, dum hostis agrum infidet : vel ufuræ quarum dies cessit, dum debitor cum Patria sua in hostium potestate est. Imo etsi bellum quam maxime justum sit, non tamen liberatur debitor quo minus teneatur debitorifuo, nunc hosti

facto, debitum solvere. Nec obstat ; bello capra fiunt capientis, ergo multo magis retineri poterit debirum, cum favorabilior sit retentio, quam vis bellica. Argumentum enim hoc ideo non procedit, quia in debito contracto subest fides, quæ etiam hostibus servanda est.

6. Jus ad pænas quatenus inter ipsos Reges aut populos versatur remissum ideo censeri debet, ne pax non satis pax sit si veteres ad bellum causas relinquat. De privatorum jure ad pænam non tanta est ratio ut remissum censeatur: quia sine bella Judiciis expediri notest; levis tamen verbornm conjectura sufficiet, ut hoc quoque donatum intelligatur.

Levis verborum conjectura, i.e. Si minima de- ut & ifta lites ceffare debeant. tur ansa formulam pacis ita interpretandi,

7. Que post perfectas pactiones capta sunt reddenda satis constat. Sublatum enim jam erat belli jus. At in pactionibus quæ sunt de reddendis his quæ bello capta sunt, primum latius interpretandæ quæ mutuæ sunt quam quæ claudicant: deinde quæ de hominibus agunt plus favoris habent quam quæ de rebus mobilibus: & quæ de his quæ penes publicum sunt plus quam quæ penes privatos: & inter eas quæ penes privatos, plus illæ quæ reddi jubent lucrativo titulo possessa quam oneroso, ut que emptionibus, que dotibus

dotibus tenentnr. Cui pace res conceditur ei & fructus conceduntur a tempore concessionis. Nomina Regionum accipienda ex usu præsentis temporis, non tam vulgi quam peritorum.

Que mutue sunt. Ubi utrimq; redditor, gionum. Provinciarum scil diocessum, quæ fruetus deberi, ut maxime interveniente pace novus interdum latius interdum strictius accipiun-

De fructibus recte Zieglerus ad b. l. quam ubi tantum ab altera parte. Lucrativo . Si belli tempore occupata & poffeffa res fuit, puta titulo. Donatione, testamento. Nomina Re- etiam toto co tempore, quo possessa fuit, jure Belli.

8. Habent & illæ regulæ frequentem usum quoties relatio fit ad pactum antecedens aut vetus, toties repetitas censeri qualitates aut conditiones priore pacto expressas: & pro faciente habendum qui facere voluit, si per alterum, quicum controversia est, stetit quo minus fieret. Moræ purgatio intra breve tempus non admittenda. nisi improvisa necessiras impedimento suerit. In dubio sensu potius interpretandum contra eum qui conditiones elocutus est: habet enim quod fibi imputet, qui non apertius locutus est: alter autem quod plures sensus recipiebat, id suo jure accipere potuit in partem fibi utiliorem. Sià 78 xenseuor The ginius Erne n Te wadorlo dogenen fie-En Biv Ariftot.

Relatio fit. Si dictum sit ita possideri aut restitui debere, ut c'esnitum sit in pacto Quali restituerit, nec ne cum eo novam actionem putandum More purgatio. Aliqua exculatio si quis statutum restitutioni tempus non observaverit. Mirum videtur Zieglero, Dum omnia Grotius per totum hoc opus ad equum. & bonum reducit, & conscientias ubig; instruit, our ita rigidus sit, ut nec breve quidem tempus in re tanti mementi admittere velit, cum tamen & pacis fuerint impletæ.

Juris civilis interpretes, qui in foro externo satis rigorosi sunt, modicum & quidem ex arbitrio ante tot annos, inito. Pro faciente habendum. Judicis determinandum tempus admittant. Verum cum tempus etiam breve ad magnas rerum conversiones valere possit, si ad implend pacis conditiones alteri mora indulgeretur, facile foret occasionem nancisci a pactis resiliendi. Accedit quod alter exercitum, qui utiq; magno sumptu sustentatur, non. prius tuto dimittere possit, quam conditiones

9. Rumpitur pax tribus modis, aut faciendo contra id quod omni paci inest, aut contra id quod in pace dictum est aperte, aut contra id quod ex pacis cujusq; natura debet intelligi. Primo modo rumpitur, si vis bellica inferatur sme nova causa. Si id socii feceriat, ex alieno facto nemo fit obnoxius poenæ, verum qui vim intulerunt, aliis non adjuvantibus, pacis ruptæ tenebuntur, & in eos bellandi. jus erit, non in alios. Si quid subditi per vim arma.

tam

fo

ne

tam faciunt fine justu publico, videndum erit an privatorum factum publice probatum dici possit, ad quod tria requiruntur, scientia, puniendi potentia, & neglectus. Scientiam evincunt facta manifesta aut denunciata. Potentia præsumitur nisi defectio appareat. Neglectum ostendit elapsum temporis spatium quale in quaq; civitate ad crimina punienda sumi solet. Si subditi militent aliis rectius id non permittitur, nisi probabilibus argumentis appareat actom aliud; Sic Ætolis in more erat apeir Adquer soo Adques

Quæ qui fecit, ita palam fecit, ut civitas effe.

Alies non adjuvantibus, i. e. illis, quibus non possit non scire: aut si civitati ab eo. antea focii fuerunt, quiescentibus, neq; iftos cui factum, significatum est. Potentia pra-Subornantibus, tenebuntur ipsi & non quo- Sumitur nifi, &c. Creditur enim princeps rum socii antea fuerant. Publice probatum, vel populus in privatos justum habere im-Accipi possit, ut consilio & approbatione perium, nisi contrarium doceat manifesta populi vel imperantis factum. Facta manifesta. seditio. Actum aliad. Id prohibitum non

9. Rursum pax rupta censeri debet, non modo si toti corpori civitatis led & si subditis vis armata inferatur, nimirum sine nova causa. Nam ut omnes subiti tuti sint pax initur: est enim pax actus civitatis pro toto & pro partibus. Ulfcifci autem aut ablata recuperare per vim non licebit nisi postquam judicium erit negatum. Excipiendi funt illi in quos judicium postulari non possit. quales funt piratæ, Sociis quoq; vis armorum illata pacem rumpit, sed his demum qui in pace comprehensi sunt. Aliorum vero sociorum ut & cognatorum & affinium, qui nec subditi sunt nec in pace nominati, sperata causaest, nec ad pacem ruptam vis in eos trahi potest, licet eo nomine ex nova causa bellum suscipi possit.

limitatio qui volunt pace etiam comprehendi focios non expressos, quando pax paciscenti non prodesse fine adhærentibus: ratio est some sub pace semper comprehenduntur, quia actus semper talem recipit interpreta- quamvis de iis specialiter nihil dictum. tionem ne in irritum cadat. Sub cognatis

1

Non temere rejicienda bic videtur D. D. filius non comprehenditur, quo laso semper

re contracta els Cum 10. Pax rumpitur secundo modo, faciendo aut non faciendo guod, & cum opportet: five fiat contra capita majoris five minoris momenti. Satis enim magna, ut serventur, videri debent quæ

pace comprehensa sunt. Bonitas tamen, maxime Christiana, leviores culpas, accedente præsertim pænitentia facilius condonabit, ut illud locum habeat,

Quem panitet peccasse, pæna est innocens.

Sed quo magis paci caveatur, consultum erit ut capitibus minoris momenti adjiciatur, ut si quid adversus ea factum erit, pacem non rumpat: aut ut arbitri prius adeantur, quam arma inserre liceat. Et videtur hoc actum ob negotii naturam siqua specialis pœnæ adjecta sit, quamvis interdum possit esse electio ejus, cui injuria est sacta, pœnam malit, an a transactione recedere. Nec peccat qui posterior pactis non stat.

Nam, ut alibi dictum unius ejusdem contractus capita singula alia aliis inesse videntur per modum conditionis, quasi expressum

pleat id quod promissum est, puta si res perierit, aut ablata sit, aut factum redditum sit aliquo eventu impossibile, pax quidem rupta non censebitur: nam non solet illa pendere a conditione casuali. Sed alter optabit an expectare malit, siqua spes sit impleri promissum serius posse, an æstimationem accipere, an mutuis præstationibus isti capiti respondentibus aut æquum valentibus liberari. Certe etiam post læsam sidem, integrum est innocenti pacem servare, quia contra obligationem saciendo nemo se obligationi eximit: & siadditum est, ut tali sacto pax rupta habeatur, adjectum id censeri debet incommodum innocentis duntaxat, si co uti velit.

Conditione casuali sed potestativa scil. i, e. facturum se promisit, in compensationem non solet ita statui, ut, quod sorte sit, eam quod ab altero non præstatur. Innucenti parampat, sed quod consilio & culpa. Matuis cem servare, i. e. quiescere & ab eo vinculo quo tenetur alter eum non dimittere.

12. Pax rumpitur tertio, faciendo contra amicitiam, sub cujus lege contracta est. Cum amicitia pugnant injuriæ & contumeliæ, atroces minæ, nulla nova causa præcedente, arces in sinibus structæ, non tuendi sed nocendi causa, insolita copiarum conscriptio, quæ comparata appareat in eum quicum pax est facta; non autem inju-

ria

no

te

ftu

ria facta personæ conjunctæ, aut subdito, censeturi facta ei quicum pax est, nisi aperte facta sit ad ipsius sugillationem ; sic adulterium. aut stuprum libidini potius imputabitur, quam inimicitia, & invasio rei alienæ novæ rerum cupiditati potius quam læsæ sidei.

Sub cujus lege, i. e. cui inter articulos additum est ut post hac vivant tanquam boni & paciscentibus facultatem tribuit pacti jure exigendi ut fibi mutuo amicitiæ officia præpoterit abig; læfione Juris, qued alter in eum lari.

quicum amicitiam contraxit fibi acquisivit. Sed hic detrahenda quantum fieri potest fideles amici; & ejulmodi certe conventio facto invidia, & ne nimis cito in bellum ruatur, factum quamvis malignum, leniore animo accipi debet, & mitiore potius vacastent, nec corum officiorum præstatio omitti bulo quam graviore & invidiosore appel-

12. Contra amicitiam non est subditos singulos qui ex altera ditione in alteram migrare volunt suscipere, neque exulibus persu. gium præstare; nisi ex sacramento aut aliter debeant ministerium aut servitutem, vel in magno numero sint.

Civis certe nullus est, qui Reip. ex Sacra- debet. Sed de hac Quæstione, vide Lib, 2. mento fidelitatis ministerium aut opera non Cap. 1 Parag. 20.

14. Sortis alex subjici belli exitus licite non semper potest, sed tum demum quoties de re agitur in quam plenum habemus dominium. Nam ad subditorum vitam, pudicitiam & similia tuenda, civitas & ad bonum civitatis tuendum, rex arctius obligatur, quam ut omittere possit eas rationes, que ad sui & aliorum tutelam maxime sunt naturales. Attamen si vera astimatione qui injusto bello impetitur, tanto sit inferior, ut resistendi nulla spes sit, yidetur sortem offerre posse, ut certum periculum incerto evadat, hoc enimest de malis minimum.

In quam plenum, &c. in qua & exsequi jus quam non habemus plenum Dominium. nostrum, & id remittere sine injustitia pospræstat enim hic etiam sorti rem exponere fumus. Durum verovidetur afferere fanguine quam tot & tanta belli discrimina subire. potius decertandum quando de re agitur in

15. Si jus Gentium externum tantum spectamus, licet bella condicto certamine & definito numero finire; vel etiam si fit in salutem injuste oppressi cum nulla alia spes superest, ex una parte justum erit tale certamen. Secundum justitiam autem internam qua; unulquilq

unusquisq; rationem suz vitæ Deo reddere tenetur, licitum non ests neq; eo uti licet tanquam testimonio bonæ causæ aut judicii divini instrumento.

decertare fato & eventu populi atriusque. fue, solebant cum accusatoribus in certa-Vide Lib. 2. Cap 23. Parag. 7. Uti tanquam men armorum descendere. testimonio, &c. Quemadmodum superioribus

Definito numero ubi scil. jubentur pauci ætatibusin defectu probationum innocentiæ

16. Hic factum Regis non obligat populum in non patrimonialibus, sed ut pactio valeat, necessum est accedat consensus populi, & si qui jam nati jus habent ad successionem.

magis requiratur confensus eorum quorum interest, quam ad bellum decernendum: quæ ex singulis constat. Atq; hinc perpeejusmodi enim certamina non nisi præliantium numero a bello differunt: quamobrem qui habet authoritatem belli dubio eventui committere controversiæ definitionem, cur non haberet facultatem eam duello definiendi. Quando totum exercitum ad pugnam cogere licet rationis est, ut & quoslibet

Notla fane apparet ratio quare in hoc casu milites ad singulare certamen : si enim singulos non liceret cogere, nec universitatem sam statuere videtur Author, quod illi qui fic in prelii exitum conficiunt controversiam, sibi quidem jus adimere non vere alteri, &c. Principi enim penes quem & belli & pacis jus est denegari nequit bello vel duello controver. siam definiendi facultas.

17. In tali prælio victi censentur, qui aut omnes occubuere, aut in fugam dati sunt, seq; in fines aut oppida recepere. At ubi victoria firma argumenta non sunt ut spolia legere, iterum lacessere, que per se nihil probant res manet co loco quo ante prælium suit: & aut ad bellum aut ad novas pactiones veniendum est.

a Plutarcho in parallelis. Argivis & Laceda-Etyones de argo Thyreatico altercantibus, Amphicagones pugna utrinque lectorum hominum rem decernend am censuerunt, victorique agrum detulerunt ifum. Lacedamenii a parte sua Othryadem fumme rei, Argivi Therfandrum prefecerunt,

Memorabile est exemplum quod refertur Pralio de Argivis due superstites fuerunt, Agenor & Chromius, qui de victoria civibus nuncium attulerunt. Facta autem quiete Othryades etiamnum vivens fultusque hastilibus semifractis, mortuerum scuta abstulit, trophaum erexit, suoque Sanguine id Jovi, trophæorum Tutori, inscripsit, Pro Argivis vero pronuntiandum videtur.

b ſp

tu

pa

de

MIN

015 2

dit

uni

18. Arbiter vel sumitur pro conciliatore tantum & mediatore pacis, cujus arbitrium non aliter ratum fit, quam si æquum est arbitratus: vel pro summo causæ Judice, cujus ea est potestas, ut sive æquum sive iniquum judicaverit obligati sint compromittentes ad parendum. In ejus vero officio spectandum, an electus sit in vicem Judicis,

Indicis, an laxior et data sit potestas secundum æquum & bonum judicandi. Si de hoc dubitatur censendi sunt summam potestatem habentes arbitrum iis regulis adstrinxisse quibus officium Iudicis adstringi solet; quia non habent judicem communem. Arbitrorum vero non est de possessione pronunciare, sed de negotio principali: Nam possessoria judicia Juris civilis sunt

qua ambigitur, non uter interim eam poffidere debeat. Poffessororia Judicia, quibus in antecessum certatur, uter, dum lis est, possidere debeat: nam is onus probandi in alterum devolvit. Circa authoris pronuntiatum, Quod arbitri non debent de poffessione pronunciare, Sed, &c: Ita videtur Pufend. Etsi, inquit, Jure naturæ & Gentium non videatur necessarium, ut qui poss ssione sua dejectus est, statim in eam reducatur, antequam ulterior causæ cognitio suscipiatur, præsertim quando causæ decisio statim sequi possit: in multis tamen controversiis arbitro prius dispiciendum, uter possessor sit, ut pronuncietur, juris naturalis utiq; est.

d

De Principali negotie, i. e. utrius sit res, de intelligat, cuinam potissimum probandi onus incumbat. Quippe cum petitoris sit suam intentionem liquido demonstrare; possessori autem sufficiat illius Argumenta confutasse; nisi quod quandoq; conveniens sit, faltem ex superabundanti, possessionis suz titulum oftendisse. Ideo tamen arbitris non satis est super possessione duntaxat pronunciasse, quia non de hac, quæ in aprico fere est, ad arbitros soleat provocari, sed ut principali negotio finis demum imponatur. nec deinceps litis quid supersit. Ut autem cognitione durante nihil innovetur, & petitore non probante secundum possessorem

19. Alterius generis est arbitri sumtio, cum quis ipsi hosti de se arbitrium permittit, quæ est deditio pura, subditum faciens eum qui se dedit, ei vero cui sit deditio summam deserens potestatem. Vis hujus deditionis respectu victi, est ut nihil non patiendum habeat; quippe jam subditus: & ei nihil non eripi possit, vita, libertas, bona publica & singula. At victor ne quid injuste faciat spectare primum debet ne quem occidat, nisi id suo facinore meritum. Sic & ne cui quicquam auferat nisi in justam pænam: propendere ad clementiam & liberal tarem, intra modum quem securitas patitur. Sic Cæsar Ocravius apud Appianum L. Antonium qui se deditum venerat alloquens, grorfas ulu 7,5 tulu @ Toyés ar infranch & no revi-सामही कि, अनकार की का के कार्यों पर में प्रमें के कि कि कि मार्थिक में मार्थिक के प्रकार में किए के कार्यों कि δεγίω, σφαιή ή κ τίω όξεσίας ήν σπευθομί & αν εθωκαι ώπ αναγκης. Συμπέπλεκίαι χ ditiones conditionatæ, singulorum vitæ, libertati, bonis, autetiam universitati consulentes. set force conjected and set of

In omni Deditione, nisi ad Rempub. con- producitur, & proinde si vita, libertas & firmandam severiori exemplo opus sit, be- bona excipiuntur, nesas victis hec eripere: nignitatis & clementiæ victorem convenit pactis enim stare, & servare fidem Juris effe memorem. Si vero deditio sit conditio- naturæ vinculo adftringimur. nata, ultra conventionem jus victoris non

20. Accessiones pactionum sunt obsides & pignora. Obsides dantur aut sua voluntate, aut ejus jusiu qui imperium habet, ex effectu eminentis Dominii. Obses nec servus sieri, nec intersici jure Gentium externo potest, nisi par ipsius culpa accedat. Fugere ei licet nisi fidem dederit quo laxius haberetur, non enim aliud hosti permissum jus nisi qualis vellet custodiæ: fugientem vero civitas recipere nequit. Obses in aliam causam non recte retinetur, nisi in alia causa sit fides violata: non tamen ut obses, sed ut civis alius. Qui vero obses datus est tantum ut alterum captivum aut obsidem redimat, eo mortuo liberatur, jus enim pignoris extinctum est in eo. dum moritur; Sic Demetrius a senatu Romano non inique postulabat dimitti de Arliencelo dilisosis, Arliens 3 dimodarielo. Appianus. Rege autem qui fœdus fecit mortuo, interpretanda est obligatio ex qualitate reali vel personali fœderis. Interdum etiam fit ut obsides principaliter obligentur, cum ipsi aliquid premittunt non suum. quod postea effectui dare nequeunt, unde ad id quod interest tenentur. Non dura tantum led & iniqua est sententia existimantium, obsides etiam sine consensu suo alterum ex facto alterius posse obligari.

causam datos fuisse, ut veluti fidejussores essent illorum, pro quibus intercederent, cum obligatione ad quosvis cruciatus corporis & ad ipsum mortis supplicium, ni illi promiss steterint. Sed displicuit tamen deinceps plerisq; gentibus ista in obsides Verum de ol seviendi libido, & sufficere creditum suit, Parag. 6. h. l.

Dubium non est, obsides primum in eam per tales obsides pacis & conventionum capita hoc arctius firmari & muniri, quo chariores illi suis essent. Charitas ista ubi neglecta & pax rupta fuerit, nihil imputari posse obsidbus, qui a suis decepti in eam fortunam præter culpam suam inciderint. Verum de obsidibus alibi. Vide Cap. 4.

21. Pignora in commune habent cum obsidibus ut ex alio jam debito retineri possint, nisi obstet data sides; in cæteris laxiorem accipiunt interpretationem: neg; enim æquale est odium. Res enim natæ sunt ut retineantur, non & homines. Si præstetur id

pro

pro quo pignus suppositum, nullum tempus essicit ne suitio sit pignoris: nam qui actus causam veterem & novam habet, non creditur ex nova procedere. Ideo patientia debitoris veteri contractui non derelictioni imputatur, nisi certæ conjecturæ aliam interpretationem exprimant: ut si quis luere cum vellet, impeditus id silentio transmissset tanto tempore quod ad consensus conjecturam sufficere possit.

Ex alio debito, i. e. Si jam folutum fit, cujus causa pignus datum est, & interim debitor aliud debitum ab eodem creditore contraxit, in hujus quoq; debiti securitatem olim datum pignus potest retineri; nisi obstet data fides, i.e. nisi expresse cautum sit, non nisi in unam causam, quicquid etiam interveniat, hunc obsidem esse debere. Patientia Debitoris. Quod debitor pignus tamdiu penes tenentem esse passus est, id præsumitur fecisse, quia confidebat Contractui, per quem putabat id fibi licere quandocung; vellet; non quod id pro derelicto haberet. De Luitione pignoris, vide Annet. ad Parag. ult. Cap. 4. Lib. 2. Et certe cum Luitio sit talis actus qui non habet quotidianum exercitium, fed semel ubi commodum fuerit fieri possit, ea præscribi non posse videtur. Cui accedit

quod circa pignosa id metuendum non fit. propter quod introducta est usucapio, ad extinguendas scil. lites & ne dominia rerum fint incerta, de pignorum enim dominio non potest orisi dubium, cum ea detineantur tanquam aliena, & cum fatis conftee quare Dominus illa relinquat apud creditorem, non potest præsumi illum ea pro derelictis habero. Que autem fint, illa conjettura que aliam Interpretationem exprimant, non apparet. Diuturnum certe filentium debitoris, postquam illius intentio luendi impedita fuit num talis conjectura sit merito dubitare licet, præsertim cum præsumi possit, ideo eum per totum illud tempus siluisse, quod falvum fibi manere jus fuum non ignoraret: atq; hæc fortior præsumptio videtur quam Authoris de consensu tacito.

CAPUT XXI.

De fide manente bello, ubi de induciis, commeatu, Captivorum redemptione.

Solent inter bellum a summis potestatibus concedi quædam belli commercia, qualia sunt induciæ, commeatus, capti-

vorum redemptio. Induciæ sunt conventio per quam bello manente ad tempus bellicis actibus abstinendum est. Post inducias nova indictione non opus erit; his enim tanquam impedimento temporali sublatis, ipso jure sese exerit belli status sopitus, non mortuus. ut dominium & parria potestas in eo qui a surore convaluit.

Commentarius.

Authoris Induciarum definitio Zieglero non placet, quoniam aliud est, conventio per quam induciæ fiunt, aliud induciæ. Verum respondet Henniges, quod etiamsi hæc plurimis in rebus differant, quemadmodum matrimonium per consensum fit, nec tamen confensus est; in induciis vero hanc differentiam locum fibi vindicare non posse :quoniam enim inter bellum & pacem nihil eft medium, ut inquit Grotius, fequitur quod induciæ præter conventionem aliquam, tempore belli factam, nihil aliud denotent; ficut emptio, venditio, locatio, mandatum,

societas per consensum contrahendo fiunt. nec aliud quid præter contractum seu conventionem funt. Licet post inducias, nova indictione opus non sit, nihilominus in longioribus induciis, & quibus apparatus belli fuit plane solutus, quibusq; regulariter clausula hæc inest, aut saltem inesse debet, ut interea de controversia penitus tollenda tractetur; si non necessarium, saltem decorum fuerit. aliquam denuo præmittere indictionem conditionatem, ut testemur nos bello non delectari, neg; per nos stetisse, quo minus plena pax coiret.

2: Tempus induciis adferibi solet aut continuum, ut centum dierum, ubi ad momenta temporum non ad civiles dies facienda. est computatio; aut cum designatione termini, ut usq; calendas Martias, ubi magis naturale videtur eundem diem includi, ut terminus sit ultimum & pars ipsius rei. Hujus quoq; temporis productio favorem in se habet, scil. inducias humano sanguini parcentes. At vero a quo die mensura aliqua temporis incipere dicitur is dies intra mensuram non erit : quia ejus præpositionis vis est discernere, non conjungere.

Momenta temperum, i.e. ab hora, qua consensum est in inducias ad horam candem centesimi diei. Ad civiles dies, i. e. ut que Sapersunt horæ ultimi diei simul comprehendantur. Admittendum non videtur quod sequente discernat; imo sepius notat inihic disserit Author de Die a quo, initium tium in aliqua re comprehensum; quid si ita conventum sit; inducie erunt in decem

dies a calendis Juliu; sane nemo hoc aliter interpretabitur, quam illas calendas induciis quoq; comprehendi. Neg; semper præpos sitionis A ea vis est ut rem cui apponitur a enim rei pars omnino censeri bebet. Unde enim notius, a capite ad calcem; ab ovo ad

2. Induciæ incipuunt obligare contrahentes statim ex quo contractus absolutus est; subditos vero non nisi postquam formam Legis

acceperunt, cui inest exterior quædam publicatio. Hine si publicatio uno tantum loco facta sit non per omnem ditionem eodem modo se exerit, sed per tempus sufficiens ad perferendam ad singula loca notitiam. Quare si quid interea a subditis contra inducias factumsit, ipsi a pœnis immunes erunt. Neg; tamen eo minus contrahentes damnum resarcire debebunt.

Imo res a privatis captæ restituendæ sunt nt vult Textor Synops. Jur. Gen. Cap. 19. fi extent, aut si fint consumtæ in quantum fact: funt locupletiores. Dum enim princeps publico nomine inducias spondet, singuli cives eafem ore Regis pepigisse, videntur, civiles, per repræsentationem censentur fecisse singuli; unde a die conventionis ob-

frici videntur fubditi. Cæterum licet longiores induciæ regulariter complectantur omnes pacificentium ditiones, tamen in imperio late patente conveniri potest, ut certis in locis tantum induciæ observentur, in aliis autem bellum maneat. V. G. Populi Europæ. qued enim in publicis faciunt potestates qui in India orientali aut occidentali terras possident, inducias concludere possunt valituras per Europam, non autem in India.

4. Per inducias hæc licent, ire & redire ultro citroque, sed cum co apparatu qui nullum ostentet periculum: interius recedere cum exercitu: reficere mænia: militem conscribere, nisi quid specialius convenerit. Illiciti vero sunt omnes actus bellici sive in personas sive res. Etiam res hostium si tempore induciarum casu ad nos perveniant, reddendæ erunt, etiamfi ante nostræ fuissent, quia quod jus externum attinet, ipforum funt factæ. Nec licet corruptis hostium præsidiis invadere loca quæ ipsi tenebant; neg; occupare loca non vere derelicta sed tatuum præsidiis nudata: Dominium enim manens injustam facit alterius possessionem.

Interius recedere, i.e. intra fines ex eo loco, unde alioqui non facile fine conflictu digredimur; ut Philippus apud Liv. 31, 39. Casu alique, non industria aut opera nostra. Vera funt que hic dicit Author si fint induciæ illimitatæ, imprimis longiores : fi enim fint restrictæ, ob specialem conventionem nihil erit mutandum; ut si sint tantum sepeliendorum hominum causa datæ, reliqui actus non funt permissi; unde auxilia & commeatus intercipere licet; sic si obsessis induciæ actus expresse excipiantur.

fint datæ, reliqui qui extra præsidium sunt, occidi poterunt. Interdum convenit, ne commeare liceat : interdum personis cavetur, non & rebus; quo casu si ad res defendendas lædantur personæ, nihil contra inducias fiet. Interius recedere licet; item reficere Mænia, &c. hi actus enim præparatorii tantum funt futuræ vel defensionis vel oppugnationis, nifi vel expresse convenerit, ut omnia in statu suo persistant, vel quidam

5. Qui vi majore impeditus quo minus recederet, intra hosticos deprehenditur, postquam exierint induciæ, retineri potest jure externo: benignius tamen & generosius est talem remittere.

puta per valitudinem, per adversam maris nem abiret. tempestatem, &c. est impeditus & per eum

Quia non fecit contra inducias, dum cafu, non stetit quo minus secundum conventio-

6. Si fides Induciarum a parte altera rumpatur, Ixfo, etiam fine indictione ad arma venire licet: Nam conventionis capita ei insunt per modum conditionis. Sed si pæna conventa poscitur & persolvitur ab eo qui contra fecit, jam bellandi jus non erit. Ideo enim pœna solvitur, ut cætera salva maneant. Et contra, si bellum moveatur, recessum a pœna censeri debet, quando optio data est. Privata tamen facta non rumpunt inducias, nisi publicus actus accedat, puta imperii aut ratihabitionis, quæ etiam intelligitur accedere, si qui deliquerint, nec puniantur nec dedantur: si non reddantur res.

Conventionis capits ei infunt, &c. i. e. omnia conventionis capita infirmantur & læduntur in uno, quasi singulis esset /adje etum, hoc caput falvum fore, si & cætera salva fuerint. Si bellum moveatur, i. e. Si post violatas inducias alter vicissim aliquid hostile fecerit, is pænam conventam poscere nequit; jam

enim videtur legisse alterum eorum, quæ optare potuit. Pacto autem repugnare dicit Puf. neglecta pæna statim ad arma ruere: nam regulariter non ita solet conveniri, ut optio sit alteri pœnam accipere, an arma resumere velit.

7. De Jure commeandi extra inducias sumenda est interpretatio laxa magis quam restricta, non tantum intra, sed & extra verborum proprietatem: est enim privilegium tertio non noxium, nec danti grave. Militum autem nomine hic veniunt, & gregarii & duces medii & summi; nautæ in Classibus; omnes qui dixere Sacramentum; nam verbi proprietas eam admittit fignificationem. In itu cautum & de reditu censetur, non hoc ex vi verbi, sed ut absurdum vitetur : neg; enim inutile beneficium esse debet. Et abitus tutus intelligendus usq dum eo pervenerit ubi in tuto sit. At cui abire datum non & redire : sed nec cui venire concessum est, poterit mittere, nec contra: idemq; semel veniet, non iterum nisi temporis adjectio suppeditet aliam conjecturam. Patrem filius, uxor virum non sequitur aliter quam in jure commorandi: nam morari solemus cum familia, peregrinari sine ea. Famulus tamen unus aut alter etiamsi expressus non sit comprehensus censebitur in eo quem sine tali

tali comitatu ire indecorum foret. Nam qui aliquid concedit, concedit quæ necessario sequuntur. Necessitas autem hic moraliter intelligenda est. Similiter bona non quævis comprehenduntur, sed quæ solita sunt ad iter assumi. Expresso comitum nomine non funt intelligendi hi quorum causa magis est odiosa quam ipsius cui prospicitur; tales sunt piratæ, latrones, transfugæ, desertores. Gentis expressum nomen in comitibus satis ostendit facultatem ad alios non porrigi. Juris commeandi concessio non extinguitur morte concedentis, est enim beneficium : atq; hoc beneficium durat etsi datum sit his verbis, quamdin voluero, quamvis non intercedat novus volendi actus; quia durare in dubio præsumitur, quod ad Juris effectum sufficit, non etiam ubi is qui concessit desiit posse velle. quod per mortem contingit : persona enim sublata collabitur etiam illa præsumptio durationis, sicut accidens interitu substantiæ. Commeandi autem securitas ei cui data est debetur etiam extra territorium concedentis: quia datur contra jus belli, quod per se territorio non includitur.

nitatis ab offensione damno & inquietatione pra. Supra, Lib. 2. Cap. 16. sidium. Quia vero ejusmodi jus commeandi

t

S

n

S

r

Jus commeandi, quod & salvi conductus extra inducias privilegium sit, in ejus internomine venit, definiri poterit, Justum immu- pretatione observari debent que dicta funt

8. Captivorum redemptio multum habet favoris, maxime apud Christianos, quibus Lex divina hoc misericordiæ genus peculiariter commendat: ita ut omnino improbandæ sunt Leges indistincte vetantes redimi captivos, quales apud Romanos: nisi appareat tali rigore opus esse ut majora mala evitentur.

Nist apparent, nempe quia tanti taxantur, gravi Reip, detrimento concedi. aut id pro iis petitur, quod non potest, nisi

9. Jus exigendi pretium redemptionis potest in alium transcribi : quia & incorporalia alienari natura patitur: Et potest idem pluribus debere pretium, si ab uno dimissus, pretio nondum soluto, captus sit ab alio: sunt enim diversa hæc debita ex diversis causis. At conventio rescindi non potest ob ignoraras captivi divitias; jure enim Gentium nemo supplere tenetur quod in contractu minus aquo pretio promisit, si dolus non intercesserit. Nema

Nemo supplere tenetur, non est dolus vendi-toris, si emptor non intelligens quid emat, in tempore requirendi copia usus, minoris, obtulit plus justo: ita nec captivi dolus est, quam potuit eum taxavit.

10. Ex eo quod Captivi nostri servi non sunt cessat acquisitio universalis, & ea tantum Capti bona Captori acquiruntur quæ specialiter appresiendit : neq; acquisitum erit quod captivus clam secum habet, quia nec possessum: Unde si captus pecuniam aliquam celaverit ea ad pretium redemptionis ei prodesse poterit.

Sic a Martino Barletio in vita Castriotæ numerasse : qui recusavit eum dimittere. memoratur, cum captus adolescens Barbarus Musachio prædæ nomine concessus, cum ipso convenisset de CC aureis loco Lytri, eum mox istos ex veste depromptos victori

causatus jam sibi istos mummos cum persona acquisitos; sed re ad Castriotam delata, ipse pro Barbaro pronuntiavit.

11. Hæres pretium non debet captivo in carcere mortuo; promisso enim inerat conditio, si liberaretur: mortuus autem non liberatur. Contra, si mortuus est cum in libertate esser, debet : Jam enim lucratus erat id pro quo promissum erat pretium. At dimissus ut alterum liberet, redire non tenetur in carcerem, si alter mortuus fuerit; hoc enim neq; conventum fuit, neq; tacite actum intelligi patitur favor libertatis, neg; debebit lucrifacere libertatem; sed ejus quod præstare non potest æstimationem præstabit.

i. e. Ob alterius mortem aliquid dabit pro sua redemptione.

CAPUT XXII

De fide minorum potestatum in Bello.

Uobus modis potestates minores supremam suo facto obstringunt, faciendo id quod probabiliter ipsorum officio contineri censetur, aut etiam extra illud ex speciali præpositione

nota publice, aut iis quorum res agitur. Sunt & alii-modi quibus potestas summa obligatur, antecedente ministrorum sacto, sed non ita ut id factum causa sit proprie dica, sed ut occasio sit obligationis: idg; dupliciter, vel per consensum, vel per rem ipsam : Consensus apparet ratihabitione, non tantum expressa sed & tacita, id est ubi scivit summa potestas quod actum erat, & fieri passa est, quæ ad aliam causam referri probabiliter non possunt. Per rem hactenus obligantur ne locupletiores fiant aliena jactura, id est aut contractum præstent ex quo commodum volunt consequi, aut de commodo discedant.

Commentarius.

funt duces excellenter dicti, five longius ducuntid vinculum fubire. remoti. Contractum praftent, &c. i. e. ut aut

Minores potestates, sunt omnes quorum po- obnoxios se reddant vinculo, quod subeuntestas pendet ab eo cujus auspiciis bellum dum est una cum utilitate ex eo proveniente. geritur ; five fint summis proximi, quales aut etiam ipsi utilitati renuntient, si grave

2. Obligatur is qui præposvit etiams præpositus fecit contra mandata arcana, intra limites tamen publicæ functionis. Mandati fines si excesserit minor potestas, tenebitur ipsa, si quod promisit præstare non potest, ad æstimationem: nisi lex aliqua satis cognita. id quoq; impediat. Quod si dolus accesserit, id est, si præ se tulerit. jus majus quam habebat, jam tenebitur de damno culpa dato, imo-& ex crimine ad pœnam crimini respondentem. Quia vero semper aut summa potestas obligatur, aut minister ejus, ideo & certum. est partem alteram obligari nec dici posse claudicare contractum. Nec dubitandum quin Dux milites, Magistratus oppidanos obligent. intra eos actus qui solent ab ipsis imperari; alioqui consensu opus effet. Contra Ducis aut Magistratus pactum interioribus proderit in mere utilibus omnino: id enim in potestate comprehensum satis est : in his quæ onus annexum habent, intra ea quæ imperari solent, omnino; extra ea ita si acceptaverint.

Vide quæ Annotata funt, Lib. 2: Cap. 11. nos valide obligare possumus. Sect. 12. De modo scil. quo per alterum.

3. De belli causis & consequentibus transigere ad belli ducem non pertinet, neq; enim belli gerendi pars est bellum sinire: imo etsi cum maxima potestate præpositus suerit, ea de belli ductu erit intelligenda. Agesilai responsum apud Persas suit, ispinis the tituligenda. At Inducias dare ducum est, nec summorum tantum sed & minorum, iis nempe quos oppugnant vel obesios tenent, & se suasq; copias quod attinet. Homines, imperia, agros, bello quæsita concedere itidem ducum non est. At nondum quæsita condonare omnino in ducum est potestate: quia oppida pleraq; & homines sæpe in bello dedunt se sub conditionibus vitæ salvæ, aut & libertatis, aut & bonorum de quibus summæ potestatis arbitrium exquiri res plerumq; non patitur. Pari ratione jus hoc & Ducibus non summis dandum est, intra ea quæ spsis agenda commissa summis dandum est, intra ea quæ spsis agenda commissa summissa dandum est, intra ea quæ spsis agenda commissa summissa dandum est, intra ea quæ spsis agenda commissa summissa dandum est, intra ea

Indueias dire, &c. intellige eas quæ in vero longi temporis & quibus apparatus breve & profess tempus fiunt, exigente bellicus plane dissolvitur idem quod de pace necessitate vel publica utilitate. De Induciis statuendum videtur.

4. Cæterum in his Ducum pactis, quia de re agunt aliena, quatenus contractus natura patitur adstringenda interpretatio, nempe ne aut ex ipsorum facto summa potestas plus quam vellet obligetur, aut ipsi damnum subeant officium faciendo. Ita qui in deditionem purama Duce accipitur, eo Jure acceptus censetur ut de eo victoris populi aut Regis arbitrium sit. Sic adjecta cautio, ita ratum sit, si papulus Romanus censuisset, quam sæpe in sponsionibus invenias, efficiet ut ratihabitione non secuta, Dux in nihil ipse teneatur, nisi si qua locupletior factus sit. Et qui oppidum tradere promiserunt, possunt præsidium dimittere:

Adfringenda, i. e. strictior & angustior sumenda. Vide Lib. 2, Cap, 16.

THE INTERIOR

Pe eing pud

CAPUT XXIII.

De fide privata in Bello.

I. Cleronis est illud satis tritum: Etiam si quid singuli tempori-bus adducti hosti promiserint, est in eo ipso sides conservanda: finguli milites puta aut Pagani: nihil enim ad fidem refert. Illi enim & privata jura habent que possunt obligare, & hostes capaces funt juris acquirendi : alias autem daretur occasio cædibus, libertati impedimentum: nam & illæ caveri sæpe, & hæc obtineri a captivis, fide privatorum sublata, non poterit. Imo piratæ & latroni data privatim fides obligat, maxime si jusjurandum accesserit. Nec excipiendus est minor si actum intelligat : Nam beneficia minoribus consulentia tantum sunt ex jure civili. Hæc autem privatorum paciscendi potestas sese extendit ad ipsorum actiones & res, non ad publicas: cum publica nequeant a privatis alienari. Neg, jus supereminens civitatis privatorum juri se obligandi derogat, quamvis pacti aliquid inde decedere videatur; quia pacta, que malum majus aut certius evitant, magis utilia quam damnosa publico putanda; minus quippe malum induit rationem boni xen of xaxay emasyes ou Ta ueleselleg: adeo ut nec interdictum hic valeat in casu summæ necessitatis, nisi in re, de qua æquo jurc statui potuit.

Commentarius.

Singuli temporibus adducti. Quæ scil. non promitterent nisi dura & inselicia tempora experirentur. Daretur occasio cadibus minus enim parcent pollicentibus se redemptum iri, & si cui pepercerint, eum quod nunc sepe sit, side data nunquam dimittent ad pretium redemptionis comparandum, si certum erit, eum ista side obligari. Quod hic dicit Author de side piratæ, aut Latroni

data, alibi examinavimus. Pasta que majus malum evitant, &c. scil. captus civis vel miles aut in perpetuum omittendus est, aut quandam astionem vel rem suam debet obligare ac subtrahere civitati vel principi. Satis consulit Juri eminenti Civitatis vel Principis se conservando. Alterum proinde accipiendum est ac si morbo vel calamitate amissum esset. Tota nimirum res resolutiones.

venda est in casum extremæ necessitatis, necessitas si nulla adsit, & sides & utilitas pub-propter quam satius erit quibus cunq; pactis lica privatum cum hoste pacisci vetant, Leges civem salvum esse quam perire. Talis vero etiam rebellionis crimine notant.

2. Promissio captivi de redeundo in carcerem merito toleratur: Neq; enim deteriorem reddit captivi conditionem; non ergo gloriose tantum fecit M. Attilius Regulus, sed & quod debebat : Regulus, inquit Cicero, non debuit conditiones pactionesque bellicas & bostiles perturbare perjurio: Nec obstat illud:

Atqui sciebat que sibi barbarus Tortor pararet. Horat:

Nam & hoc fieri posse jam scierat cum promitterat. Nec irrita est promissio non redeundi in certum locum, aut non militandi; quia fit contra officium quod patriæ debetur; nam non quicquid contra officium est, statim & irritum est. Deinde vero ne contra officium quidem, libertatem sibi parere id promittendo quod iam est in hostis manu. Nihilo enim deterior fit patriæ causa, cui is qui captus est, ni liberetur, jam periisse censendus est. Sic Ithomenses promittunt Lacedæmoniis, exituros se Peloponeso, nec unquam redituros. Thucyd. Lib. 1. Et ab Amilcare dimittuntur Numidæ, sub lege undéva peper on nor nonemier nal eurse mittunt & nonnuli non fugere. Tenet hoc eos etiamsi vincti promiserint, contra quam quidam sentiunt. Nam & sic solet aut vita servari, aut mitior obtineri custodia. Si vero vinctus sit postea, ita demum liber erit si ideo promiserit ne vinciretur. Qui autem captus est se alteri dedere nequit: nemo enim pactione sua potest adimere jus alteri quæsitum.

Neque enim deteriorem, &c. quippe qui si efficiat, liberetur, fin minus, eodem sit loco, quo antea. Ne in certum locum ubi præsentia illorum vehementer aut utilis illi parti, de qua captivi funt, aut damnosa illi, quæ ceperat & dimittit. Albericus Gentilis statuit promissionem non redeundi vel non mili-

Redeunde in carcerem. Si scil. aliquid, quod nare videtur officio quod quisq; debet patriæ fuscepit, cum dimitteretur, non effecerit. fuz. Verum optime respondet Author, cui etiam accedit, quod hac ratione libertatem nactus, confiliis & facultatibus suis patriam adjuvare potest. Distinguendum vero hic arbitratur Henniges, an is qui promittit sit fubditus Reip. cum qua bellum est, an vero extraneus, qui citra obligationem stipendio militat : Hic, inquit, absiftere simpliciter belle tandi servandam non esse, quoniam repug- debet. The vere a principe ad militiam iterum

qui summam potestatem habet, vi illius juramenta paciscendi facultatem non habuerint.

cogi poteft, cui & sine omni perfidiæ crimine pa- Subditorum, quæ publicæ rei obstant, nulla dicere. rere debet. Nec enim in tam ingens Reip. pra- Subditosque iisdem absolvere potest, quanto magie judicium aliquid hosti promittere licet : & si is, a nudis promissis fidem liberare, quast hoc mode

3. Privati cogendi sunt a summis potestatibus ut impleant promissa in bello solenni, ob jus gentium quo bellum gerentes obstringuntur etiam de factis privatorum. In hujusmodi autem pactorum interpretatione non recedendum est a proprietate verborum nisi abfurdi vitandi causa, aut ex alia satis certa mentis conjectura; Sic vitam pactus non etiam ad libertatem jus habet. Vestium nomine arma non veniunt; sunt enim hæc diversa. Venisse auxilium rece dicitur si sit in conspectu, etiamsi nihil agat; nam ipsa præsentia suam vim habet. At rediisse ad hostem non dicetur qui clam rediit ut statim exiret: rediisse enim ita intelligi debet ut in potestate hostium iterum sit. Justa auxilia in pactis deditionis non faciendæ si ea advenerint, intelligi debent talia quæ periculum cessare faciant. Notandum & hoc, si quid de executionis modo convenit, id conditionem non injicere pacto, ut si dictum certo loco solvi, qui locus postea Dominum mutaverit. Obsides pro accessione habendi nisi aliter expressum fuerit.

per quem cogerentur folvere obligationem; proinde oportet eos per principem & Judicem soum cogiad conventa præstanda hosti; Sic Romani dedendos censuerunt Fabios; per solam gratiam plebis non deditos. Quænam vero regulæ in horum pactorum interpretatione tenendæ funt colligi poterit ex Cap. 16. Lib. 2. & Cap 20. hujus libri.

Veuisse auxilium, i. e. Si quis promiserit deditionem, nisi certum intra tempus adventarint auxilia, & illud tempus finiatur, dum auxiliarii e longinquo prospiciuntur, nec dum aut applicuerint se nobis aut aggrediantur hostem; sine persidia deditionem re-

Frustra obligati forent privati, nisi esset cusabit. Rediisse ad hostem si quis promisit se rediturum ad hostem, nisi cuja causa dimittitur, id effectum reddiderit, non fatiffecit fidei, fi fic rediit, ut nemo intelligeret rediisse, quo fallens hostem paulo post evaderet. De executionis modo isque modus propter incidentem causam non queat servari, non ideo rem ipsam esse irritam. Curiose quidem distinguunt Iti inter conditionem & modum: ista nempe deficiente deficere aiunt simul dispositionem; non deficere deficiente modo. Obsides sunt accessio principalis scil. actus, i. e. ejus quod maximum & præcipuum promissum est, adeoque hoc præstito debent dimitti.

CAPUT XXIV.

De fide tacita.

Uzdam conveniuntur filentio, in conventionibus publicis, privatis, mixtis: quia juris transferendi vim habet consensus qualitercung; indicatus, & acceptatus; neg; interest vocene id fiat & literis, an aliis fignis, quorum quædam natura insunt actui: sic qui se dat in alterius fidem, tacite obligasse se præsumitur ne quid faciat adversus eum statum in quo præsidium petit. Et qui colloquium aut postulat aut admittit, tacite pollicetur collocutoribus id innoxium fore. At non ultra tacita illa voluntas trahenda est; nam dum collucutores nihil patiantur, specie colloquii avertere hostema belli confiliis, sua interim promovere, persidia vacat, & dolis bonis annumeratur.

Commentarius.

Silentio conveniuntur, i.e. quædam promissa intelliguntur, etiamsi nominatim designata non fuerint. Quadam natura, i. e. etsi nec reddere, quum ipse interim diligenter se dicto, nec scripto, nec alio signo externo exposita sint, tamen quia sine illis, in quod Philopator legationibus missis, quoad vire consensum est, constare non potest, pro expararet, morabatur Antiochum. Lib. 30, 1.

pressis habentur. Avertere hostem, i.e. secu-rum & minus intentum rebus gerendis comparet; ut apud Justinum Ptolemæus Philopator legationibus missis, quoad vires

2. Sunt & figna quædam muta ex consuetudine fignificantia, ut olim vittæ & rami olivarum. Hodie vela candida tacitum habent fignum petiti colloquii: obligabunt ergo non minus quam si voce petitum effet.

Ejulmodi ligna apud varias gentes diverli perverla. Apud Germanos, & eorum expost tergum ligatæ erant signum supplicis ramis olivarum, Virg. Æneid, 8. deditionis: apud Romanos scuta & vexilla

generis fuerunt, sic apud Assyrios manus emplo alios, herbam porrigere. De vittis &

Optime Grajugenum, cui me fortuna precari Et vitta comptos voluit pretendere ramos,

2. Pænæ remissio ex sola dissimulatione non potest colligi: sed opus est accedat actus talis qui aut amicitiam per se ostendat, ut fœdus amicitiæ causa; aut opinionem de tali virtute cui merito antefacta condonari debeant.

Nec distimulatione actio injuriarum sub- habet oportunum tempusad ponam nondum lata consetur. Et potest is qui jus puniendi habere,

CAPUT XXV.

Conclusio cum monitis ad sidem & pacem.

1. I'ldes quidem servanda est tum propter, alia, tum ne spes pacis adimatur: Fide enim non tantum Respublica quælibet continetur, sed & major illa Gentium societas; hac sublata, ut vere Aristotleles, diffensat i mess didifaes xpeta de sono. Eam vero tanto magis præstare debent summi hominum rectores, quanto cæteris impunius peccant: Imo Regum est eam religiose colere, primum conscientiæ, deinde & famæ causa, qua stat Regni authoritas. Ne dubitent igitur, eos qui ipsis fallendi artes instillant, id iosum facere quod docent. Non potest diu prodesse doctrina quæ hominem hominibus insociabilem reddit : adde & Deo invisum.

Commentarius.

Cum eo certe nulla fatis firma pax effe tem est qui sidem & Jusjurandum nullo sibi poterit, a quo nulla securitasest, sed semper loco esse demonstravit. Conscientiæ causa infidiæ aut vis expectandæ funt: Talis au- fervanda eft fides; nam ut optime canit Poeta.

Qui frangere rerum

Gaudebit pacta, ac tenues spes linquet amici, Non idi domus aut conjunx aut vita manebit, Unquam expers luctus, lachrymaque; aget aquore semper. Ac tellure premens, aget ægrum nocte dieque Despetta ac violata fides, &c. Sil. Ital. Lib. 13.

2. In tota belli administratione non potest securus & Deo fidens animus retineri nisi semper in pacem prospectet. Sapientes pacis cansa bellum gerunt, Salust. Pax non quæritur ut bellum exerceatur. sed bellum geritur ut pax acquiratur, Augustinus. Pax autem tuta satis haberi si potest, & malefactorum & damnorum & sumptuum condonatione, non male constat: præcipue inter Christianos, quibus pacem suam Dominus legavit, quosque Paulus vult pacem quærere cum omnibus quantum fieri possit, Rom. 12. 18. Imo utilitas humana eodem trahit tum validiores tum minus valentes; hos quidem quia periculosum est longum cum valentiore certamen. & ut in navi fit, Jactura aliqua redimenda major calamitas, omissa ira ac spe fallacibus auctoribus: illos vero, quia bonis suis rebus ampla & speciosa dantibus pax est, ac melior tutorque quam sperata victoria: maxime vero metuenda desperantium audacia. tanguam acerrimi morientium belluarum morfus. Quod fi uterque pares sibi videantur, optimum de pace agendi tempus est dum sibi uterque confidit.

Mars est communis, & in incerto positus casibus, pax certe quavis conditione tuta belli eventus, imo infirmiores sæpius for- accipienda potius videtur, quam ut bello res tuna juvat; fi igitur fortunævim reputemus committatur, in quo tam multæ tamque & omnia que agimus, subjecta esse mille improvise mutationes accidere solent.

2. Pax autem facta qualibuscumq; legibus servanda omnino ob dictam fidei Sanctimoniam, soliciteque cavenda non tantum perfifidia sed & quidquid animos exasperat. Nam quod de privatis amicitiis dixit Cicero, ad has publicas non minus recte aptes; quæ cum omnes summa religione ac fide tuendæ, tum eæ maxime quæ ex inimicitiis revocatæ sunt in gratiam.

Inscribat

Inscribat hæc Deus (qui solus hoc potest) cordibus eorum quorum res Christiana in manu est, & iisdem mentem divini humanique Juris intelligentem duit, quæque, semper cogitet lectam se ministram ad regendos, homines, Deo carissimum animal.

gratias, quod non folum hanc mentem derit, sed & omnia ejus consilia ad pacem domi forisque stabiliendam suscepta felicem Omnipotens ille rerum moderator, qui ejus Ital. Lib. 11.

Immortales agimus Deo ter opt. max. tempora tot victricibus jam decoraverit lauris, ut novos ufque agat triumphos, donec Augustissime nostræ Reginæ ANNÆ indi- illi ad pedes hostes cadant advoluti & supplices pacem precentur, pacifq; conditiones arbitrio VICTRICIS REGINÆ concessas subducat ad exitum. Vivat Principum optimisse accipiant; ita ut tandem gentium moma, diu vivat ANNA temporum felicitas, feculi Gloria, amor civium; faxitque bellorum tumultus; est enim ut canit Sil.

> Pax optima rerum, Quas homini novisse datum est, pax una Triumphis Innumeria potior, pax custodire Salutem Et cives equare potens.

F 1 N 1 S.

CAPUT, NAW

343

Inficient has Deas f qui filia hog rough) card no commi quéram res Christiana in manu all, és indem me can de de la letarusaique Juris intelligencem delt, qua per ton feminificam adreguedes, he course de la committe

The control of the co

Parameters and the entrust.

Language and the contract the sea Language

V (L. .S.

Index Rerum, &c.

()

A Ccessorium seguitur conditionem fui Principalis Acceptatio requiritur ut promissio jus transferat Actio indifferens quæ eft objectum legum civilium Actio executoria quid Actio institoria quid Actio privatis competit ad conveniendum Regem etiam apud Judices ab ipfo **flatutos** Actiones liberorum in familia subsunt imperio patris Actus in bello publico privatim facti non justi Actus inevitabiles puniri non possunt Actus interni puniri non possunt ibid. ASiapreia inter belligerantes difficilis 313 159 ibid. Admiralitas quid Admiralitatis antiquitas Adæquatio essentiale Requisitum talionis Ædes vicinæinincendio dirui possunt 62 Agualitas in contractibus servanda 145 Æqualitas quando servatur ibid. Aqualitas ad scientiam spectat 147 requiritur tamen æqualitas volunibid. tatis Equitas quid 192 Alienatio præfupponit dominium 179 Alienatio imperii acquisiti principi competit

Alimenta debentur liberis justitia exp	le-
trice	07
etiam ex damnato coitu natis I	oŚ
Aptitudo juris species	A
est objectum justitiz attributricis	2
Aqua profluens communis	65
A Classification and	
Assecurationis duo requisita ib	57 id.
Affertio quid	32
Afylum quid	
non debet sontibus concedi ibi	33
'Aluxumal@ & Apaplumal@ distinctio 3:	00

B

Belli definitio	II
D Belli definitio	2
Belli divisio	14
Belli caufa tres	42
Belli causa justa esse debet	43
Belli pacisque arbitrium penes	Regem 218
Bello indicto fummo Imperanti, inc	
censetur & subditis	273
Bello sequentes mitius tractandi	OHam
Bello captus pretium redemptionis	Colvere
tenetur	The
Bellum cum primis naturæ optim	17
venit & cum fecundis	The state of the s
	11
Bellum licitum esse testantur sacra	hilto-
riæ	12
Bellum privatum licitum	15
Bellum publicum duplex .	19
Bellum publice indictum effe debet X x B	t 273 ellum
-,-	1

Bellum defensivum denunciationem non	Conscientia ubi dubia suspendendus est
exigit 273	actus 245
Bellum solenne justus titulus dominii	Conicientia probabilis quid ibid.
acquirendi 284	Consensus præsumptus infantium natu-
Bellum cur status dicitur 2	ralem dominii acquirendi defectum
Beneficiorum oblivio injusta belli caula	fupplet 71
242	Consensus per ministrum interponi po-
nisi malefacta reponantur ibid.	test . 142
Bona defuncti in successione ab intestato	Confuetudo certiffima loquendi magistra
quomodo deferenda fint 109	185
quomout deterends	Contractus definitio
	Contractus divisio ibid.
	Contractus diremptorii species 145
	Contractus focietatis in quo consistit 158
Apti detinentur dum auler persol-	Contractus Regum quo sensu leges 177
vatur 292	Contractus Regum civitatem obligant
Captivus jure belli occidi potest 278	nisi maniseste iniqui aut absurdi 178
Causa belli justa 43	Conjugia inter parentes & liberos cur
Caufa Belli injusta	fint prohibita
Causa belli quasi justifica injusta sunt	Cultus focietatis fundamentalis natura
239	lex:
Christus legem non abrogat sed confir-	D
mat 54	D
Civem innocentem Resp. tradere non	
potest, nec ad se dedendum Civis ulto	Deditionis formula 232 ibid.
jure obligatur 252	Deditionis formula ibid.
Civitas quid	Defectus originarius e quibus intelligi-
Civitas potest contrahi aut amplificari	tur 181
123	Defensio injusta ubi offensio justa 57
Civitas bostium viribus multo impar non	Defensio jure naturæ fundata 15, 16
tenetur cum suo exitio desendere in-	Defensio necessaria non arbitraria 48
nocentem 251	Defensio pudicitia licita ibid
Civitas obligare potest civem ne absce-	Delicti locus aggravat 221
dat 96	item modus & instrumenta ibid.
Civitatum mutationes quomodo contin-	Depositarius quis 148
gunt 124	Depositi requisita ibid.
Circumstantiæ extrinsecæ non mutant	Derelictio quando prafumpta 77
intrinfecam rei naturam 262	Desperatio durum telum 304
Clerici excufantur a bello 42	Divini numinis existentiam & provi-
Commercia simplicitate primava permu-	dentiam denegantes e medio tolli de-
tatione constabant 151	bent 227
Commixtionis cum parentibus & ex fe	Divortii causæ justæ 90
natis hominum affectibus fuga inest 92	Divortium nisi illis de causis non lici-
Commodatarius quis 148	tum 91
Commodati Leges ibid.	Dolus in verbis Mendacium 261
	Dolus & fraus coincidunt 260
Compromifium quid 246	Dali
	Dui,

	[1] 17 전 전 1 전 1 전 1 전 1 전 1 전 1 전 1 전 1 전
Doli distinctio in bonum & malum 260 Doli utroque modo considerati definitio ibid.	fertur ei quod quovis tempore fier
Domini in tractandis servis considerare	Felonia quid
debent se esse servos Dei & natura 307	Ferz capientis hunt
Dominia acquiruntur per actum occu- pationis 59	
Dominium quid 58	Fides humano arbitrio non subest 94
Dominio opponitur communio ilia.	Fides servanda hostibus
Dominium non transit ex contractu im- perfecto 152	Filius non comprehenditur sub cognation
Dominium fingulare quomodo partum	Fluminis fignificatio duplex 65
political instance question 71	
Dominium res pro objecto habet ibid.	Flumen qua flumen proprium populi
Dominium infantium in actu primo con-	intra cujus fines est ibid.
	Fædus quid
flat 72	Fædera duplicia ibid.
Dominium simul cum actuali possessione	Fædera æqualia quando 181
non amittitur	quando inæqualia ibid.
Dominium plenum omne jus alterius	Fædera cum eo qui falsani religionem
tollit	profitetur inire licet 182
Domino vendicanti res restituenda 126	Regulæ observandæ in hisce fæde-
Duella omnia privata injulta 55	ribus ibid.
Duello bellum finire Rex potest 326	Fædera ad Regum successores transeunt
frigures commissing or all recognitions of a feet	188
E	Formula subjectionis perfecta 100
the first preciously defined agent considerational	Fructus rei triplices 121
Brius de damno pensando, alteri per	Fundus metu hostium desertus non cen-
L ebrietatem dato, tenetur 134	fetur derelictus 77
Emptio venditio quid 152	Furiosi & infantes dominium originali-
contractu perficitur ibil.	ter acquirere non possunt 71
Error consensum impedit 135	Furiofitas excufat a pœna 222
Erroris confensum impedientis Regulæ	Fur nocturnus præsumitur furti saciendi
ibid,	causa ædes ingressus 16
Exilium morale impedimentum exercitii	occidi potest ibid. & propter res
Regii 319	52, 53,
Exhæredare liberos nemo falva confcien-	
	G
Exhæredationis causæ quæ justa ibid.	
	OF-matical Continue Tomatic
Extraneo datur facultas bellum gerendi	Eneratio est fundamentum Impenia
in Tyrannum 254	Paterni 86
Exules civitati non subjiciuntur 97	Gentes liberæ ad judicem provocare non
	postunt
F	possunt tamen ad arbitrum bid.
是有1.40年代的1980年代。1980年1980年	Gradus loquendi de rebus futuris tres.
CAcultas juris species 3	.132:
Facultas duplex	Hares

	Injuria quid
H	Injuria duplex
	Injuria fola belli causa justa ibid
	qualiscung; tamen generis non bell
HEres non obligatur ex promisso 169	caufa 226
defuncti 109	Injustitia virum honestum a peccando
nisi persectum jus tertiosit acquisi-	avocat
tum ibid.	Irreverentia numinis in foro humane
Hæres non tenetur de pæna 238	punibilis 229
Homo qua homo capax dominii 120	Judiciorum publicorum species 54
Homo cateris animantibus prastat 122	Juramenti distinctio in simplex & execra-
Hoftes qui	torium 164
Hosti nocere jus naturæ permittit 315	Juramenti effectus præcipuus est præci-
	dere controversias 166
	Juramenti præstatio est juris naturalis
	præceptivi 163
TLlicitum impossibile dijudicandum	Juramentum triplex, promissorium, scil
163	confirmatorium & assettorium 166
Imperii objectum persona .71	Juramentum cum judicio fuscipiendum
Imperium differt a Dominio ibid.	161
Imperium populi causa introductum 24	Juramentum recitatum non obligat ibid,
Imperium fummum in quibus occupatur	Juramentum sine animo deliberato fieri
18	nequit 162
Imperium devictum potest alienariab eo	Juramentum de re illicita non obligat
cujus auspiciis bellum geritur 102	. 163
Imperium mariti in uxorem duplex 87	Juramentum tres habet comites, verita-
Imperium principis a populo 33	tem scil. Judicium & Justitiam ibid.
Imperii Paterni administratio alteri dele-	Juramentum perfalfos Deos obligat 166
gari potest 86	Juramentum metu vel vi injusta extor-
Imperium in mare non extendendum	tum non validum 168
ultra ejus dominium 73	Juramentum de rebus quæ superioris
Imperium patri etiam in liberos natu-	directioni subsunt rescindi potest 171
rales competit 84	Jurando per Creaturam nomen Dei ufur-
Impossibilium nulla obligatio 143	patur 165
Indigentia quid 150	Jurantium officium 160
Industria fructus extantes, deductis im-	Jurantis speciem præseferens obligabitur
pensis restituendi 127	quicquid in animo suo cogitaverit 161
Infeudatio Regni sub alienatione com-	Jurare per Creaturam blasphemum 165
prehenditur 103	Jure aliquo carendum potius quam bello
Intentio mala actum belli injustum red-	repetendum 148
dit 242	Juris objectum actus morales . 6
Internuncio mortuo revocari potest pro-	Juris in res distinctio 191
missum 141	Juris naturalis & positivi differentia 6
tabellario non item ibid.	Jurisjurandi verbastricte accipienda 162
Interpretatio quid 185	Jurisjurandi forma 164
()	3

Jus Belli ac Pacis quid Jus defensionis naturale etiam in pudicitia defender	1 45 10-	Legatorum bona in solutionem capi possunt Leges societatis fundamentales, ni	204
cum habet abnorm marais	48	mbus ejus membris confentier	tibate
Tus belli gerendi a majestate est	14	diffolvi nequeunt	
as Centium quid fix	13000	Legis Mosaica divisio tripler	94
lus victoris in deditione condit	fonata		10
ultra conditionem non extende		her quid	209
and the pter configurer 219	-	Lex moralis in quibus abrogata	IC
Jus proprietatis per dominii renu	320	Lex miture quavis potestate superi	or 113
Jus proprietaris per dominin Tenu		Lex morelis quid	305
onem acquiritur	162	Lex de certis cibis non comeden	
Jus bona vacantia occupandi adR	egana	cafu extrema necessitatis non o	bligat
refertur	75	Edo ar operate a grante as governo	192
Jus resistendi magistratibus inferi	oribus	Lex duobus mobis imperfecta	93
competit	36	Lex natura de fide servanda perpet	ua &
Jusvitæ ac necis ad essentiam matri	monii	universalis	130
non necessarium	87	Liberi cur adstringuntur ad aler	ndun
Jus domini in servos quousq, se	exten-	parentes	108
dit	98	Liberi subsunt imperio patris	84
Jus postliminii quid	294	Liberorum actiones prima atatedire	ctions
lus naturæ captis parci vult	307	parentum fubjacent	ibid.
Jus gentium lege civili extendi	vel re-	Locatio quid	154
ftringi potest	296	Locus holtem non facit sed hostili	- 201
Jus matrimonia contrahendi homi	nibus		
adimi non debet	69	musered countries must share a	239
Jus naturæ immutabile	6, 7	Luitio pignoris quid	329
Jusjurandum quid	160	materiographic digital file () as	
Jusjurandum qui violant duo m	100	M 4 mar	
committunt flagitia	ibid.	obstanting failth andrage	a blank
Jusjurandum necessario parit obli		A Aleficium quid	196
		Maleficium naturaliter oblig	zatio-
nem	161	nem parit	ibia.
Justitia attributrix quid	4	Mandatarius quis	148
Justitia expletrix quid	ibid.	Mandatum frimma fide exequendum	ibid
an proportionem Arithmetica	moc-	Mare nullis limitibus includitur	61
fervet	4, 5	Mare vastum non potest occupari	
		Maris finus ad populum petrine	t mil
manufacture and the second	A STE	territorium ibi occupat	qui
			n had
Egatus quis	101	Maritus in uxoris bona dominium	
Legatus principis vices subest	201		87
Legates principle vices theel	203	Mater subest imperio patrisf.	84
Legatos fanctos & inviolabiles jus		Matrimonium quid	88
tium vult	201	Matrimonii finis	ibid.
Legatos mittendi jus cujus est	ibid.	Matrimonium indissolubile quai	
fubditis non competit	202	ejus capita primaria & esential	ia ab
Legatorum res facræ	204	altero non sunt vitiata	89
		Yy	Men-

Mendacium quid Mendacii divisio tripartita 262 ibid.	You Bettl ac P. cla que
Mendacium perniciosum peccatum grave	N Ecessitas facultatem tribuit rebus
Mendacium nullum Scriptura excipit	Nocens pængs debeti nilliger 1244
Mendacium moraliter & per se malum	Nocentem absolvere satius quam inno- centem condemnare ibid.
nullis circumstantiis licitum evadere	Noxa caput sequitur Noxiis mortuis pœna nonsequitur 231
Argumentis oppositas sententias re-	-thanamer links of the strain one ref.
Mendacium Deo non convenit	illegall' the grown chamber had bely
Mentiri & verum dicere e diametro op-	OBedientia ad summum imperium constituendum necessaria 35.
Metalla nobiliora pro pretio eminenti	Obligatio quid est de essentia Legis ibid.
Metus species dua	Obligatio in populum & successores ex
Metus qui oritur ex suspicione probabili	promisso Regis oritur 230.
Regulæ ibid.	Obligatio par inter princeps & fubditos contrahentes nascitur 326
Metus qui notat vehementem animi ter- roreni Regulæ ibid.	Obsequium matri item ac patri exhiben-
Metus qualifcung; ad jus interfectionis	dum est
non fufficit 47 & 56	Obsides in quam causam datæ 328
Metus consensum absolutum non tollit	in eos favire non licet ibid. possunt tamen servituti subjici 279
non tamen sufficit ad pariendam	Occupatio originarius dominii acquiren-
obligationem ibid.	di modus 70
Minorum promissa, propria authoritate	Offensio injusta desensionem justam facit
inita, irrita	Officiorum quam juris Regula latius pa-
Minorum potestatum in bello fides 334 Modi novem quibus aliquis delicti fit	tet 298
confors 197	Onus promissioni adjici potest ante ac-
Monarchia universalis impossibilis 240	ceptationem 142
Monita de his que fiunt bello injusto	D •/
Monita de non temere suscipiendo bello	
Monita ad fidem & pacem. 247	PActa adjecta legem dant contracti-
Monopolium quid 341	Pacta posterior frangens non peccat 324
Monopolium permittit Lex Natura	Pactio vetans vincit jubentem 193
quando facit ad utilitatem Reip. 153	Pactum juratum præfertur injurato 194
, Monopolium vi & fraude injustum ibid.	Pacificentibus facultas tribuitur pactajure
The state of the s	exigendr 325 Papæ

I N.D.E.X.

Papa Imperium Usurpatio 241	Pænæ exiguntur emendandi causa 211,
Parentum potestas vota liberorum dissolvendi, juris est naturalis non positivi	Pœnæ pertinent adjustitiam expletricem
Parentes liberos in actionibus non ad fa- miliam sed ad propriam utilitatem	Pœnæ quomodo communicantur 230,
spectantibus cogere non possunt 85	Ponam delinquentibus Jus Natura pra-
Parentes liberis alimenta debent 107 Pars minor in confociationbuis fequitur	Pollicitatio promissio impersecta 153
majorem 93	Polygamia illicita 89
Partus ventrem sequitur 98, 119	Primarium Matrimonii finem ever-
Pater filium vendere aut oppignorare non potest, si propria & filii vita aliter tueri potest 86	Ordinem societatis humanæ tollit
Pater in statu naturali propria authori-	Populus jus habet rationem a Rege exi-
tate summo filium afficiendi supplicio	gendi si contra pacta & promissa in- auguralia imperium administraverit
in statu vero civili modice castigandi	Topulus non tenetur propter delicta prin-
Patris consensus in matrimoniisliberorum	cipis 237
contrahendis ex officio requisitus 90	Populus populum injusta causa invasum
irrita tamen non funt fine ejus	defendere tenetur 253
Pax rupta obsidibus non imputanda	Possessor b. f. rem alienam etiam onerose titulo partam reddere tenetur 128
broup mulicommi & modificat to 328	Possidentis conditio in pari casu melior
Peccantium in multitudine fortibus uti	De Alimium quid
Peregrinos quoslibet in civitatem recipere periculosum 67	Postlimium quid Postliminii jus competit in bello aut pace 294
Peregrinorum multitudo nimia ejicien-	Potestas legitima a Deo est 35
Perfecta promissio differt a pollicitatione	Potestas paterna solvitur excessione prolis e familia; manet tamen obsequii & re- verentiæ debitum
transfert jus in alium promissa exigendi ibid.	Potestas maritalis uxoris consersiui libero originem debet
Permutatio quomodointroducta 149	Potestati humanæ contrarium legi divinæ
Pæna quid sit 209 Pæna comes delicti 225	Præcipienti non parendum 35 Prædæ causa militare peccatum est 254
Pæna comes delicti Pæna justitiæ normæ conformanda 236	Præscriptio quid 78
Pæna non debet excedere magnitudinem	Pretia extra civitatem ex conventione
delicti 220 Pœna arbitraria potius minuenda quam	in civitate duobus modis, 1. per
augenda 224	legem. 2. per communem homi-
Pænæ expetendæ causa bellum suscipi potest 225	num æstimationem ibid. Pretii diviko 149
	Pretinm

Pretium unius & ejustem rei cur nunc intendatur mox minuatur causa varia	The transfer of the state of th
Pretium rei ex affectu emptoris non de- bet ittendi. Ratio duplex 151	Ationis ulus confensui necessarius Reges populo superiores
Princeps & fuccessor in actibus Regis	Rege ab hosibus capto non statim Reg-
Princeps Regnum patrimoniale dividere liberis potest 111	Regi ubi resistere licet 37, 38, 6%. Regnum jure naturæ abdient potest
& in hise præserre minorem natu maximo ibid.	Regnum Gallicum Toppeapolas speci-
Principi jus belli ac pacis competit	men 80 Regulæ circa voces plures fignificationes
Principi facultas est bellum duello fini- endi 326	admittentes 187 Reip. personam miles sustinet 287
Promissa implere honestum & justum	Relaxationes a juramentis quibus prin-
Promissa facti per se illiciti non valent	Religio Christiana in Fide fundatur 288
Promissa ebriorum non obligant 134 Promissa qua peccandi occasionem pra-	Religionem amplecti armis cogi non do bent diversa sentientes ibid.
bent irrita 138 Promissa quædam intelliguntur etsi non	Religionis & conscientiæ eausa principi resistere licet
expressa 340 Promissio perfecta differt a pollicitatione	Repressalize quid Rerum mobilium & immobilium quoad
Parison 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1 1	Res domino invito non auferenda
Promissio fide facta irrevocabilis 142	Res domanii non possunt alienari nis
Promissum revocari potest ante accepta- tionem 141 item mortuo ante acceptationem promissario ibid.	Res facultatis dumin generum Res hostium bello justo atteri possunt Res alterius emere nemo tenetur
Promissum simplex metu latroni datum non validum	Res bis vendita cui addicitur 152 Res funt accefforium persona 285
Proprietas ab occupatione capit 49	Res facræ cedunt dominio victoris 28
Puniendi actus est actus justitiza 236	Rex imperio abdicato aut derelicto pri-
The second of th	vatus evadit
	The state of the service of the state of the service of the servic
Q	ACCUMENT OF SELECTION OF SELECTION

ibid.

Ualitas moralis quid Qualitas moralis duplex

Qualitas moralis produci potest per conventiones hominum 88

Saluti Reip. privata postponenda 36 Salvus conductus quid 333 Sepultura

36 33 1ra

Samitura quid 206	fubjacent 291
Sepultura quid Sepultura duplex Sepultura duplex Sepultura religiofa 282	Subditi bellum injustum effe scientes
Sepultura religiosa 283	principi obsequium non debent 208
Sepultura juri natura convenit 206	Subditi in universum eum principe obli
Sepultura denegata in continueliam	The second secon
Sepultura denegata in contumeliam	Subditorum eadem mens quæ principis
	ibid.
Servi quo casu liberantur 122	Substantia tellamenti in ana con CO
Servitus omnis non impia 98	Substantia testamenti in quo consisti
Servitus perfecta est perpetua ad perpetu-	Succeents agreeties and
as operas præstandas 97	Successio agnatica qua in
imperfecta in diem, vel sub con-	Constitution of the consti
ditione 99	Successio per abdicationem interrumpitus
Servo defensio competit adversus domi-	in Regnis hæreditariis
num vitam impetentem 292	non item in linealibus ibid. Successio linealis quid 112
Sexus minuit pænam 222	
Signa quædam ex consuetudine signisi-	hujus dux species ibid
cant 340	Succellio ab intelfato originem habet ex
Simulatio quid' 260	conjectura voluntatis 107
Societas quid 145	Successiones ab intestato quibus funda-
Socii non expressi pace comprehendun-	mentis nituntur
tur 323	Successores in Regnum patrimoniale an-
sortes quid' 246	tecessorum contractibus tenentur 177
Sortes divinatoriæ illicitæ ibid.	Sui conservatio fundamentalis natura
divisoria permissa ibid.	Lex
Sorte quam fanguine in re cujus domi-	Suicidium unde proficiscitur 207
nium est incertum potius decertandum	Suicidium illicitum 207, 208
이 보는 사람들이 아니라 가장 모든 사람들이 이 아니다면 살아보니 아니라 이 집에 가장하는 아니라 가장 하는 것이 없는데 없었다. 그렇다	Summitae im perii anid
Species imperii diversi 124	Commission 1. C. 1. 1.
Species imperii diverii 124 Species corporis politici manet 123	supplices defendi del ent 233
Species corporis portier manet 123	
nisi omnis juris communitas tolla-	T
tur ibid.	
Spondendi usum necessitas & longinqua	
bella introduxerunt 180 Sponso ouid ibid.	TAlio quid 233
O positive classes	Talio duplex ibid.
Status hominis deplex in vindicta con-	Talio in omnibus delictis non habet lo-
fiderandus 47, 51	cum ibid.
& in rebus conservandis ibid:	Temperamentum circa jus interficiendi
Stipendia militibus debita 288	in bello 299
Subditi cum principe qua tali contrahere	circa vastationem 302
nequeunt 316.	circa res captas. 304
Subditi Magistratui obedientiam debent	circa captos 306
256	circa ea quæ Jure Gentium poltli-
Subditi tenentur pro sumptibus princi-	minio carent, observandum 310
pis necessariis 269	Tempore fœderi adjecto elapso corruit &
Subditi injuriam facientes pignorationi	
Library Library	iplum fœdus

Testamentum an lit alienatio	Veniam nocentibus dare aliquando lice
Totum confervari fingularum partium	ibia
interest 49	
Traditio præstat facultatem re utendi	Verba figna externa voluntatis
102	Vindicta publica concurrit cum mode
Transitus innoxius patere debet his qui	ramine inculpate tutele 31
Transitus innoxius patere debet in qui	Viricapio quid
opus habent ob justas causas 65, 66	Unio quomodo fit
Transitus noxius prohiberi potest 66	Universitas ex delictocivium tenetur 23
Transitus mercium certis de causis pro-	
hiberi potest	Voluntas fola dominium transfert 10
Translatio sedis aliam civitatem non fa-	Voluntas unde conjicitur 21
	Votum illicitum nullum 16
123	Usura quid
	Usura modum legitimum non exceden
	aquitati naturali non repugnat 15
it	argumentis contrariæ sententiæ re
V Alor nummorum tempore folutionis	ipondetur 15
V considerandus 153	TIGurarium precentionem (tabiliri human

V considerandus

Valorem nummi definire penes summum imperantem est

Vectigal mercibus transcuntibus certas ob causas imponi potest

Venatio an recte subditis adimi potest

62

ERRATA fic emendanda.

locictatis interest

aliorum utendi

Uxori Reginæ maritus subest

Utilitas innoxia facultatem tribuit rebus

65

124

Pag. 78 pro utentis possessionis lege recentis possessionis. 79 lege non aliud ipsiperiuadeat. 106 in Textu post bic verba dupliciter sit alienatio, alde Expletione
juris & Successione. Priori modo quoties, &c. 126 in Textu lege non jam extantibus.

Sunt & alia haud pauca, & forte non leviora, que Lectoris Dexteritati & Æ-

1/30/98/

er-one ex-